

ÚJ MAGYAR NÉPKÖLTÉSI GYŰJTEMÉNY

ÚJ MAGYAR NÉPKÖLTÉSI GYŰJTEMÉNY

SZERKESZTI

ORTUTAY GYULA

XVI.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORTJA
ÉS AZ ÚJVIDÉKI MAGYAR NYELV, IRODALOM
ÉS HUNGAROLÓGIAI KUTATÁSOK INTÉZETE

156 762

JUGOSZLÁVIAI MAGYAR NÉPMESÉK II.

Közzétette
PENAVIN OLGA

MTAK

0 00002 35891 8

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST — FORUM KÖNYVKIADÓ, ÚJVIDÉK

1984

635493

A mesék tipológiai meghatározását készítette
és a jegyzetek bevezetőjét írta

KOVÁCS ÁGNES

A Kraljević Marko-mondák jegyzeteit készítette
Magdalena Veselinović-Sule

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

ISBN 963 05 3156 9 (összkiadás)
ISBN 963 05 3158 9 (II. kötet)

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1984 • Penavin Olga

Printed in Hungary

M. TUD. AKADEMIA KÖNYVTÁRA
Könyvtár 647 / 1984 82.

BEVEZETÉS

Az 1971-ben megjelent *Jugoszláviai magyar népmesék* után ismét jelentkezőnk egy kötetnyi Jugoszlávia-szerte gyűjtött népmesével. Az eltelt pár év alatt ismét összegyűlt annyi publikálásra érdemes népmese, hogy kár lenne veszni hagyni őket. A jelen kötetben prezentált új anyag azonban nem képviseli teljes mesekincsünket, vannak még szép számmal olyan szövegeink, melyek a terjedelem korlátozottsága miatt nem kerülhetnek be, ugyanakkor még mindig találhatók eddig fel nem fedezett meseforrások szerte az országban, melyek csak az avatott gyűjtőre várnak. Vannak már ismert és még ismeretlen mesefáink, kiknek teljes repertoárja még nem került magnetofonra, részint az ő, részint a feldolgozó idejének kiszabott volta miatt. Ebből az következik, hogy a jelenleg publikálandó anyag csak csekély töredéke a létező, megörökítésre váró kincsnek. Több lelkes gyűjtőre lenne szükség, mégpedig olyanokra, mint Kálmány Lajos volt, aki időt, energiát nem sajnálva végezte a népi kincsek lejegyzésének nem könnyű munkáját.

A kötet megtervezésekor felvetődött egy diakrón jugoszláviai magyar mesekincset tartalmazó kötet közreadásának gondolata, de sajnos, később elvetettük ezt a tervet különböző okokból. Mivel a magnetofonnal gyűjtött, szó szerinti hűséggel, nagyolt fonetikával lejegyzett szinkrón anyag már készen állott, arra gondoltunk, érdemes lenne antológiaszerűen egy történeti keresztmetszetet nyújtó gyűjteményt prezentálni a népköltészet kedvelőinek. A szinkrón feldolgozás mellett ugyanis betűhíven közreadtuk volna a jugoszláviai magyarság körében a XIX. század óta gyűjtött kézíratos és nehezen hozzáférhető gyűjteményekben, folyóiratokban rejtőző, már publikált anyagot. Talán nem érdektelen elmondani a kutatás eredményét. 1975 telén meg is kezdődött a történeti anyag felkutatása a budapesti Széchényi Könyvtárban, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának kézírattárában a különféle hagyatékok iratai között, többek között a Kisfaludy Társaság kézíratos anyagában. A Magyar Nyelvőr irattára után is nyomoztunk több intézményben, kutattunk még a Néprajzi Múzeumban, a Magyar

Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének hangarchívumában, különböző folyóiratok irattárában stb.

Az eredmény: 1. A vidékünkéről származó legtöbb mesét Kálmány Lajos műveiben, közléseiben találjuk. 2. A folyóiratok közül a Magyar Nyelvőr Szarvas Gábor ösztönzésére népköltési gyűjtést is közöl, támogatja, sürgeti a gyűjtést. Így a régi számokban néhány vidékünkéről származó mese is olvasható, többek között az I., II., VI., VII., VIII., IX., XVI., XVII., XVIII. évfolyam lapjain, bár népmese címen sok hiedelemtörténet is szerepel. Ezeken kívül a Magyar Nyelvőr irattárában bizonyára akadnának még beérkezett, de nem közölt mesék. Sajnos, hosszas nyomozás után sem sikerült kideríteni, hol lappang az irattár. Az Ethnographia jóval több meseszöveget közölt. Szinte minden évfolyamában rábukkanunk egy-két mesénkre főleg Kálmány Lajos gyűjtéséből. 3. A *Nyelvjárási Olvasókönyv*, melyet Simonyi Zsigmond szerkesztett és jelentetett meg 1902-ben a Nyelvészeti Füzetek 4. számaként, 1 mesét közöl Dobronakról, kettőt Csúzáról, egyet pedig Bajmokról. 5. A Kisfaludy Társaság jegyzőkönyveinek, gyűjtéseinek, Beöthy Zsolt jelentéseinek gondos áttanulmányozása után kiderült, hogy mivel nem végeztek mesegyűjtést a Társaság szervezte nagy akció során. A Társaság 1907-ben ugyan kiküldte Szlavóniába Garay Ákos festőművészt gyűjteni — ő valóban alapos munkát végzett, az Ethnographiában számolt be róla —, de mesét nem közölt. A Garay-féle kéziratok között a Néprajzi Múzeum kéziratárában sem találtunk, csak egyetlenegy mesét. Sebestyén Gyula hagyatékához a Néprajzi Múzeumban a Múzeum költözködése miatt nem juthattunk, noha ott is reméltünk valamit, tudvalevőleg Sebestyén Gyula a Társaság megbízásából a Dunántúlon végzett gyűjtést. 6. Révész Hugó 1892-ben Szabadkán *Bácskai dalok, mesék* címen adott ki egy kis kötetet. Sajnos, az itt közölt mesékről nem tudni, honnan valók, kik adták elő őket. Másik nagy hibája — néprajzi szempontból — a könyvnek, hogy a mesék irodalmi átdolgozásban kerültek nyomdafesték alá, nem eredeti népi szövegek. 7. 1887-ben január 15. és február 16. között Zsidó Domonkos Hertelendyfalván gyűjtött meséket. A mesék Berze Nagy Jánoshoz kerültek, az ő hagyatékából közölte őket a Banó István és Dömötör Sándor szerkesztésében megjelent *Régi magyar népmesék* (Pécs, 1960). Zsidó Domonkos kézírásos gyűjteménye nem átdolgozott, hanem szó szerint, de irodalmi nyelvi helyesírással lejegyzett meséket tartalmaz. Ezekről a szövegekről

már többet tudunk. Zsidó Domonkos ugyanis feljegyezte az előadó nevét, az elmondás évét, helyét is. Ő sem ad fonetikai hűségű szövegeket, ő is az irodalmi nyelv normáihoz igazítja a hallott szép székely meséket, de nem dolgozza át őket. Külön érdekessége a szövegeknek, hogy a mesemondók között szerepel Kovács Márton *A világlátott királyi vitézről* c. mesével, melyet unokája, Erős Teréz *Csöre* címmel mesélt el nekünk. (A mese az első kötetben szerepel.) 8. A II. világháború alatt a Kalangyában Banó István gyűjtéséből jelent meg néhány mese Zentáról, ugyanitt Ortutay Gyula is közölt igaz történeteket egy székely asszony előadásában *Tamás Gergelyné meséi* címmel. 9. Katona Imre *Csalóka Péter* c. gyűjteménye Baranya kiváló mesemondóinak szebbnél szebb meséit tartalmazza. 10. Ortutay Gyula—Katona Imre: *Magyar parasztmesék I—II.* című antológiája Jugoszlávia területéről 13 mesét közöl. A mesék másodközlések a Katona Imre-féle *Csalóka Péter*ből. 11. Bellosits Bálint *Alsólendva és vidéke* 1897. c. dolgozatához, Bartha Katalin *Szlavóniai népnyelvi gyűjtésének* kéziratához, sajnos, nem juthattunk hozzá. Banó István Szentlászlóról, Szlavóniából való gyűjtésének kézírata is hozzáférhetetlen volt a Néprajzi Múzeumban az új épületbe való költözés miatt.

Összesen 38 rövidebb-hosszabb szöveg került elő.

A gyűjtés helye szerint a következő vidékekről valók a szövegek:

Bácska: 17 mese (ebből 13-ról nem tudni, Bácskának melyik községéből való, 2 Zentáról, 4 Bajmokról);

Bánság: 9 mese: Hertelendyfalváról 8, Aurélházáról 1;

Muravidék: 6 mese: Dobronakról 5, Radamosból 1;

Baranya: 4 mese: Csúzáról 3, Belyéről 1.

Az előadók nevét egyedül Zsidó Domonkos jegyezte fel. Csupa férfi és hihetőleg paraszti származású mesemondót szólaltatott meg. A többi közlésnél csak a gyűjtő, a lejegyző nevét találjuk. Az adatszolgáltatók nevét nem örökítették meg.

A legszebb népi szövegek a Zsidó Domonkos gyűjtötte „délvidéki csángó mesék”. Az 1883-ban Bukovinából érkezett és Hertelendyfalvára, Sándoregyházra és Székelykévére települt székelyek magukkal hozták őseik népmesekincsét. Természetesnek tűnik, hogy a szép székely mesék megfogták Zsidó Domonkost, és le is jegyezte őket, akkori állapotukban rögzítve a meséket. Ugyanezek a mesék az unokák száján már nagyon megváltoztak. A közben megváltozott

körülmények, a megváltozott társadalmi, gazdasági viszonyok tükröződnek a régi vázra épült, újnak tűnő változatokban.

Révész Hugó bácskai meséi Grimm-mesék és más eredetű mesék irodalmi átdolgozásai. Nyelvük nem nyelvjárási, irodalmi, csak néhány, erre a vidékre jellemző szó használata van hivatva hiteles bácskai szövegeknek minősíteni a meséket (kotla = katlan, abrincs = abroncs, kendtek, oszt' stb.) Révésznél szerepel egy énekelt mese megjegyzésű, kotta nélküli mese is: *A vajdacigány* című.

A Magyar Nyelvőrben, a *Nyelvjárási Olvasókönyvben* és a Kalangyában olvasható mesék igazi népi szövegek, népi nyelven rögzítve, bár tartalmilag ezek is ismert mesék változatai.

Gönczi Ferenc *Göcsej népköltészetében* Dobronakról és Radamosból Krisztus-legendákat közöl népi nyelven.

Az egyes mesék kvalitásai nem egyformák, de élő mesék. Annyira élők, hogy később, évtizedek múlva is fellelhetők a népi emlékezetben. Az egyes mesék módosultak ugyan, de az egyes motívumok nagyszerűen konzerválódtak, továbbélnek, a XX. század 70-es éveiben is még élő valóságként jelentkeznek. Ezekből a mesékből azonban még hiányzik a mesemondó személye, állásfoglalása, a hallgatóság és a mesemondó kapcsolata, hiányzik a szuggesztivitás, a hitelességre törekvés, a környezet hatása, a személyes átélés, személyteleneknek tűnnek ezek a mesék a későbbiekhez viszonyítva. Valószínűleg az irodalmiasítás szülte a személytelenséget. A népi szövegek — a Magyar Nyelvőr, Ethnographia, Kalangya, Gönczi meséi — már hitelesebbek, életesebbek.

A diakrón jugoszláviai magyar mesekincset tartalmazó kötet tervéről nem tettünk le, a vele kapcsolatos kutatásainkat folytatni kívánjuk, s reméljük, adódik alkalom eredményeinek bemutatására is. Itt ezúttal a sorozat jellegének megfelelően ismét egy szinkrón, jórészt az elmúlt évtizedben magnetofonnal rögzített szöveggyűjteményt adunk az olvasó kezébe. Jelen kötetünk a közelmúltban (1971—1977) Jugoszlávia-szerte a magyarok községeiben talált meséket és mondákat tartalmazza, kivéve Katona Imre és Fehér Gizella szövegeit, melyek korábbi gyűjtésből származnak. Szövegeinkben Bácska, Bánság, Baranya-Drávaszög és Szlavónia mesefái, mesemondói szólalnak meg. Férfiak, nők vegyesen.

Bevezetőnkben nincs szándékunkban megismételni a *Jugoszláviai magyar népmesék* első kötetében elmondottakat, csak néhány megállapítást szeretnénk még hozzáfűzni.

A jugoszláviai magyar mesekincsnek ebben az antológiászerű közreadásában néhány mesegyűjtéssel foglalkozó pedagógus szövegeit közöljük. Nem egy személy munkájának eredménye ez az anyag, hanem a hivatásos vagy nem hivatásos, csak kedvtelésből gyűjtögető folklórkutatóknak a szövegeit adjuk itt közre, azokét, akik a Vajdaságban, Baranya-Drávaszögben, Szlavóniában és másutt magyar népmeséket gyűjtöttek. Vannak még az itt szereplő gyűjtőkön kívül mások is, akikről közvetlenül vagy csak hallomásból tudunk, esetleg a mi tudomásunk nélkül foglalkoznak a mesék lejegyzésével, megmentésével. Hogy csak néhány nevet említsünk: Bóna Júlia, Lábadi Károly, Pataki András. A kötetben szereplők közül különösen szép és értékes anyagot mentett meg Katona Imre, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Folklór Intézetének docense, régi mesegyűjtő, Baranyában és a Bánságban végzett kutatómunkája során. Papp György — az újvidéki egyetem Magyar Tanszékének tanársegéde — kitűnő bácskai mesemondóinak teljes repertoárját is érdemes lenne összegyűjteni. Hasonlóképpen a hertelendi Erős Teréz repertoárja is megérdemelné a gyűjtésre fordított időt, már azért is, mert ő nagyapja, Kovács Márton és édesanyja, Kovács Júlia, kedves és feledhetetlen adatszolgáltatónk repertoárját örökölte és gazdagította egyéni módon, olvasmányaiából és másoktól hallott elemekkel. Nagy akadályt jelent azonban többféle elfoglaltsága, nehéz összehangolni a gyűjtő és az ő szabad idejét. Már azt is megpróbáltuk, megkértük, írja le ő maga a hosszú téli estéken meséit. Így született meg néhány meseszöveg, mint pl. *Jónak fia* és *Úrimacska*.

Miért folyamodtunk ilyen módszerhez?

Kovács Ágnes 1976-ban a Magyar Szónak adott interjújában többek között „a magukra maradt mesemondók”-ról szól, főleg a tündérmesék elmondóiról, azokról a mesemondókról, „akik ugyan még emlékeznek egykor való szép meséikre, hallgatóik azonban már nincsenek”. Mi is azt tapasztaltuk, hogy a mesemondók — az igaz történetek előadóin kívül — egyre jobban magukra maradnak, a mesemondási alkalom, a mesehallgatás kívánsága, óhaja folyton

gyérül, ezért a mesemondást a maga természetes közegében már mind ritkábban lehet felvételezni. Legtöbbször csak a mesemondóra és a gyűjtőre szűkült „társult munkából” születik meg a mesegyűjtemény. Nincs inspiráló közönség, csak a mesemondásra felkért mesélő és a mesét kérő, esetleg tekintetével, mimikájával inspirálni akaró lejegyző, felvételező gyűjtő. Mikor még a személyes kapcsolatot sem tudjuk biztosítani időhiány miatt, akkor folyamodunk a mese leírásához. Erős Terézzel próbáltuk meg ezt a munkaformát. Az írás azonban nem élőszó. Más az, amikor az ember a füzetlappal marad egyedül, annak vallja, mondja, írja bakadozó betűkkel, munkától elnehezedett kézzel az élőszóban olyan könnyen folyó mesét. Hiányzik a hallgató, a közönség, még az egyszemélyes gyűjtőközönség is, oda az ihletet adó kontaktus a hallgatósággal — a papír mindent eltűr. Erős Teréz leírt meséi azonban még a gátló tényezők ellenére is életes mesék. Ez mutatja, hogy igazi mesemondó tehetség.

Másik kísérletünk is volt. A Becsén évente megtartott középiskolás irodalmi vetélkedőn mese-, illetve folklórszöveg-gyűjteménnyel is szerepeltek és szerepelnek a középiskolások. Rokonaik, ismerőseik élőszóban elmondott meséit jegyzik le és küldik be. A bíráló bizottság a kiváló gyűjtőket jutalomban részesíti. Gyűjteményünkben az 1975-ös gyűjtőpályázat anyagából 26 mese szerepel. Nem valami különleges, bonyolult, nagy lélegzetű mesék kerültek felszínre a gyűjtés során, de találunk közöttük olyan szép szövegeket, melyek az elhíhetőség szintjén állnak, valóselemekkel operálnak, az irrealitás és a valóság kontrasztja teszi őket mesévé.

Harmadik kísérletünket az egyetemi hallgatókkal végeztük. Kb. tíz év óta minden évben az elsőéves egyetemi hallgatókkal leíratunk egy szépnak tartott mesét, amelyet otthon valamelyik közeli hozzátartozójuktól vagy más személytől mesemondásra összegyűlt közösségben hallottak. Az eredmény az első években lesújtó volt. A szövegek között a *Hamupipőke*, a *Hófehérke és a hét törpe*, a *Jancsi és Juliska* és a *Három kívánság* dominált. Mintha más meséről sohasem hallottak volna! Egy-két, olvasókönyvben szereplő orosz mese bővítette még a repertoárt. Mikor néhány év elmúltával kizártuk ezeket az előadható mesék közül, akkor is többnyire olvasott mesék kerültek elő. Az okokról elbeszélgetve, bevallották a hallgatók, hogy nem hallottak ők élőszóban elmondott mesét. Szüleik nem értek rá mesét mondani, nagymamájuk vagy nem volt, vagy ha volt is és

velük élt egy háztartásban, szintén nem mondott mesét, sem ideje, sem kedve nem volt rá. Ha véletlenül néhányan mégis abban a kivételes szerencsében részesültek, hogy mesemondó édesanya vagy nagymama mellett nőttek fel, azok szeretettel emlékeztek meg róluk, nagy melegséggel beszéltek az esti, nehezen várt mesemondásról. A legtöbb egyetemi hallgató azonban neveltségesen gyerekes dolognak tartotta a mesemondást, mesehallgatást. Mint nem korszerűt, halálra ítélték, nem tartottak „stílszerűnek”. Magát a mesét is haszontalan és gyerekes dolognak minősítették, olyannak, ami nem illik bele egy komoly egyetemi hallgató tudás- és érdeklődési körébe. „Túlhaladott műfaj az már!” — mondták. Többen — szégyenszemre — azt sem tudták, mi a mese, mi a különbség a népmese és a műmese között. Kivételt képezett néhány folklór iránt érdeklődő magyartanár tanítványja.

Mindezek ellenére akadt mégis egy pár szép, közölhető szöveg az így begyűlt anyagban. (L. a 10., 11., 13., 33., 51., 67., 68., 132., 133., 134. sz. meséket!)

Szemináriumi munkaként is feladatul kapta néhány érdeklődő hallgató magyar nyelvjárástanból, hogy végezze el a szülőhelyén, illetve szülei lakóhelyén hallott népmesék nyelvjárási feljegyzését. Így gyűltek össze Fehér Gizella csókai Mátyás-mondái, Varjú Teréz Mátyás királyról és Kraljević Markóról szóló mondagyűjtménye, Stojanović Emma székelykevei Mátyás király- és Kraljević Marko-mondái.

A kötetben szereplő gyűjtők névsora

Balog György általános iskolai tanár, Hertelendyfalva: 125., 127., 128., 129., 130., 148. sz. mesék.

Fehér Gizella általános iskolai tanár, Csóka: 102., 103., 104., 105., 106., 107. sz. mesék.

Dr. Katona Imre egyetemi tanár, Budapest: 153., 154., 155., 156., 157., 158., 159., 160., 161., 162. sz. mesék.

Dr. Matijevics Lajos egyetemi tanár, Újvidék: 4., 56., 57., 58., 59., 60., 61., 62. sz. mesék, valamint az 1., 2., 8., 11., 15., 16., 17., 18., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32. sz. függelék.

Pap György egyetemi tanársegéd, Újvidék: 39., 40., 54., 55. sz. mesék.

Dr. Penavin Olga egyetemi tanár, Újvidék: 1., 2., 3., 28., 30., 37., 38., 52., 53., 63., 64., 65., 66., 69., 70., 71., 76., 84., 85., 93., 94., 95., 96., 98., 100., 101., 106., 108., 115., 116., 117., 118., 119., 120., 121., 122., 123., 124., 126., 131., 135., 136., 137., 138., 140., 141., 142., 143., 144., 145., 146., 147., 163., 164., 165., 166. sz. mesék.

Stojanović Emma tanár, Kovin—Újvidék: 149., 150., 151., 152. sz. mesék, valamint a 7., 33. sz. függelék.

Varjú Teréz általános iskolai tanár, Újvidék: 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51., 77., 78., 79., 80., 81., 83., 86., 88., 89., 90. sz. mesék, valamint a 3., 4., 5., 6., 9., 10., 12., 13., 14., 19., 20., 21., 22., 23., 25., 34. sz. függelék.

A becsei vetélkedő anyaga (Nacsa Erzsébet, Pecze Jenő, Volpert Kornél, Sági Gábor, Szálas Éva, Tóth Györgyi, Pásztor Edit és mások): 5., 6., 7., 8., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 27., 28., 31., 32., 68., 72., 73., 91.

A szövegeket a gyűjtők általában hangszalagra felvételezték, kivéve Fehér Gizellát, ill. az egyetemi hallgatókat és a becsei vetélkedőn résztvevőket. A hangszalagok az Újvidéki Egyetem Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete hangszalagarchívumában megtalálhatók. Katona Imre és Varjú Teréz maga őrzi felvételeit.

A lejegyzők

Róluk sem szabad megfeledkeznünk. Általában a gyűjtők saját maguk lejegyzésében adták át gyűjtésüket. Néhány magnetofonszalagon szereplő mesét azonban — amelyet kiszállásaink alkalmával Matijevics Lajos kollégámmal felvételeztünk — Láncz Irén tanársegéd és Vajda Zsuzsa magiszter, középiskolai tanár jegyzett le. Fogadják ezúton is köszönetünket a hasznos segítségért.

Láncz Irén lejegyzésében szerepelnek a következő sz. mesék: 103., 104., 109., 110., 115.

Vajda Zsuzsa lejegyzései: a 101., 102., 105., 106., 111., 112., 113., 116., 122., 123., 125., 126. sz. mesék

A LEJEGYZÉS MÓDJA

Általában nagyolt átírással történt a népi szövegek leírása. Az olvashatóság miatt az ejtésbeli finomságok jelölésére nem törekedhettünk. Nem nyelvjáráskutató szakembereknek szántuk meséinket,

nem az egyes nyelvjárások bemutatására törekedtünk, hanem a folklórkutatóknak és a népköltészet kedvelőinek szántuk olvasmányul. A cél meghatározta a fonetikai pontosság fokát. Szó szerinti hűséggel, de nagyolt fonetikai jelöléssel adjuk olvasóink kezébe kötetünket. Nem okoz nehézséget az olvasásban a középzárt *ë* és az illabiális *á* használata, más fonetikai mellékjeltől azonban eltekintettünk. Az előadók *ö*-zését, *i*-zését meghagytuk, mert nem zavarja az olvasást, megértést.

AZ ADATSZOLGÁLTATÓK

Az adatszolgáltatók (33 helységről)																		
Foglalkozása	Életkora (év)																Összesen	
	6—14		14—18		18—23		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Általános iskolás	3	5															3	5
Középiskolás			1	4													1	4
Egyetemi hallgató					4	7											4	7
Földműves																		
(félíg földműves																		
félíg munkás,																		
halász)							5	3	15	10	14	11	4	11	3	1	4	45
Tisztviselő							1				1						2	36
Munkás							1										1	

A 166 mese 107 adatszolgáltatója közül tehát összesen 55 a férfi és 52 (a mesemondók csaknem fele!) nő.

A „termékeny” és jó mesemondók a kisebb községekben, településeken, a város periferiáján lakó kisparasztnak, félíg földművesek, félíg munkások, halászok idősebb korosztályából kerülnek ki. A fiatalok és az iskolázott előadók száma jelentéktelen. Azok a fiatalok vagy tanultabb személyek, akik még ismernek és el is mondanak alkalomadtán egy-egy népmesét, hagyományt ápoló kisparaszti családból származnak. Tudásuk a családban öröklődő repertoárnak már csak töredéke, de akadnak olyanok is köztük, akik olvasással, más mesemondók meghallgatásával gyarapítják repertoárjukat, ill. olyanok, akik a népi kultúrkincsek értéke iránt fogékony magyartanárra indítványára, annak példájára foglalkoznak ilyesmivel.

Míg a régebbi gyűjtőknél csak férfi mesemondók szerepeltek, férfi műfajnak tűnt a mesemondás is, akárcsak a balladaéneklés, addig napjainkban a férfi és női mesemondók közötti arány 1 : 1, sőt éppen a nők közül kerülnek ki a legbővebb repertoárral rendelkezők. A műfajon belüli specializálódás azonban megfigyelhető. A tündérmesék romantikus hősei közelebb állnak a női mesemondókhoz, a történeti ízű Mátyás-mondák a férfiak érdeklődési körébe tartoznak.

Vidéünkön is igazolódott az a már sokszor, sok helyen, sokaktól leírt megállapítás, hogy a mesemondás is társadalmi osztályhoz és korhoz kötött.

Az adatszolgáltatók között olyan kiváló mesemondók szerepelnek, mint Erős Teréz, Csehák Vera, Tyúkos Horvát Antal, Szuszi Szalai Áron, Kovács Barnabás, Bánszky Antal, Pálinkás Balázs. Ezek között találunk olyanokat is, akik már más mesegyűjteményekben is szerepeltek, nemzetközileg ismert mesefák (Tyúkos Horvát Antal, Erős Teréz, Csehák Vera), de vannak olyanok is, akik most tűntek fel (Bánszky Antal, Pálinkás Balázs, Kovács Barnabás). Mindannyian megérdemelnék, hogy teljes meserepertoárjukat összegyűjtsék.

HOGYAN TANULTÁK MESÉIKET A MESEMONDÓK?

Az adatszolgáltatók legnagyobb része saját bevallása szerint *hallás útján* szerezte tudományát a családi körben (Erős Teréz) vagy más, családon kívüli személytől — a munkahelyen, katonáskodáskor, összejöveteleken (pl. Tyúkos Horvát Antal) —, csak kisebb rész *tanulta olvasás útján*. A hallás útján tanulók is önműveléssel gazdagították és gazdagítják olvasmányaikból mese-, illetve motívumkincsüket. Ezzel azután közelebb kerülnek az európai mesekincshez.

A gyerekeknél a rádióban hallott, a televízióban látott-hallott mese lassan kiszorítja a nagymama „ósvi” meséit. Nekik már jobban a szívükhöz nőtt a jugoszláviai televízióadásokból ismert Kaesa Pali, Panta, a keszeg tigris, Tom és Jerry, Kalimero, a buta kiscsibe, gyors Gonzales és a többiek, mint Tündér Ilona, a kiskanász meg a kopasz farkas és társaik.

Az igazi mesemondónak jó memóriára van szüksége, de nem elhanyagolható tényező mesemondás közben a valóság, a földi világ ismerete mellett a hőssel való azonosulás, a gazdag szókincs, a jó

fogalmazási készség és némi költőiség sem, mert csak így kerekedik ki az igazán szép meseváltozat. Meseváltozatot mondtunk, mert jól tudjuk, hogy egyetlen mesének sincs véglegesen lezárt szövege. Ahányan és ahányszor mondják el ugyanazt a mesét, annyi féleképpen adják elő sok és sokféle körülménytől befolyásolva (hallgatói ízlés, a hallgató kora, neme, az előadó hangulata, társadalmi helyzete, neme, kora, a mesélés helye, ideje, szerepe, célja, a mesélő és hallgató közötti kapcsolat megléte vagy hiánya, minősége stb.).

A KÖTETBEN SZEREPLŐ MESÉKRŐL

A meséről is megállapíthatjuk, mint a balladáról tettük (Penavin Olga, 1976. 64.), hogy általában „a falusi kommunikációs rendszerben megvalósuló emberi közlemények..., melyek egyre kevesebbszer aktualizálódnak”. Ez a közleményszerű akusztikus, nyelvi kóddal valósul meg, azaz hangos szóval adják elő, gesztus ritkán kíséri. Mesélés, leadás közben torzulás, zavar állhat be, a leadó, a mesemondó elhagy egyes részeket, elemeket, ugyanakkor új részeket, új elemeket kombinál be, s az eredmény egy új változat, új variáns születése.

A mese megkülönböztető jegyei: * + Közösségi műfaj, + tradicionális műfaj, + munkatevékenységhez, folklóralkalomhoz kötött, + előadó adja tovább, aki + paraszti származású, + alkotó továbbadással jut el a fellelőhöz, a hallgatóhoz, aki szintén legtöbbször + paraszti származású. Ami a *mesék formába öltöztetését*, kódolását illeti, funkciójuk szerint + világi alkotások, + egy vagy több funkciójúak (a munka megkönnyítése, szórakoztatás, erkölcsi, esztétikai nevelés) azaz + komoly, ± szórakoztató, + poétikus, ± didaktikus műfaj. Ami pedig a *kódolás mikéntjét* illeti, a mese egyszerűen kódolt, + nyelvi kódú, + akusztikus, ± szóbeli, ± írásos, + próza, ± vers, ± narratív, ± párbeszédes, — leírás (leírás nincs benne). A *dekódolásra* vonatkozó megkülönböztető jegyek: + érthető, ± konzervatív, ± variatív, + azonos nyelvű, + nyelvi. Maga az üzenet + tömeges alkotás, + egy jelentésű, + konkrét, + fiktív, + tragikus, + komikus, + személyhez kötött, + epikus, + drámai, + több

+ jellel jelöltük a megkülönböztető jegy meglétét, ± jellel pedig részleges meglétét.

szereplős, + több cselekményszál, + egy cselekményű, + ideje folyamatos, + helyhez kötött, + rendezett szöveg, + van benne redundancia (de nem szándékos), + zajelemek (ismétlés, tévesztés), + szegmentálható, + tömbös szerkezetes, + folyamatos szerkezetes, + sztereotip fordulatok vannak benne.

A sok megkülönböztető jegy közül meséinkre a legjellemzőbbek a következők:

1. Főleg szájhagyomány útján terjednek;
2. nem egy személy alkotásai, közösségi termékek;
3. rögtönzött műfaj;
4. régen bizonyos alkalmakhoz fűződtek;
5. céljuk: a munka megkönnyítése, szórakoztatás (megborzongatás vagy nevettetés), erkölcsi és esztétikai nevelés;
6. elmondva adják elő, közben gesztust és mimikát is használhatnak;
7. több szereplősek;
8. sokszor drámai eseményt tárgyalnak;
9. érzelmi momentum is van bennük;
10. elbeszélő és párbeszédes részek váltakoznak az előadásban; az élő beszéd modellje szerint;
11. van bennük redundancia, de nem szándékos;
12. szegmentálhatók (blokkokra, motívumokra), tömbös szerkesztés;
13. sztereotip fordulatokat, formulákat használ a mesélő;
14. esetleges lokalizálás található;
15. cselekményesek;
16. szemantikai és esztétikai információkat is tartalmaznak;
17. szembeállított ellentétekre épülnek (pozitív hős — negatív hős, segítők — ellenségek, otthon — nagyvilág, jó — gonosz);
18. kedvelt stílári eszközök: az izgalomkeltő fokozás, a túlzás (elképesztő méretek);
19. nem a hős a fontos, hanem cselekedetei és végső győzelme;
20. paraszti származású mesélők és hallgatók;
21. az előadó ismeri a hagyományt, tudja a mit és hogyan;
22. a mesemondó a mesemondásra hivatottnak érzi magát;
23. van saját repertoárja a mesemondónak.

„A verbális meseszövegek egy bizonyos világképnek, egy bizonyos hiedelemrendszernek, azaz egy közösség mindenfajta történetileg kialakult és társadalmilag átörökölt elképzelésének a megnyilvánulási formái.” (Hoppál Mihály, 1975.)

A szövegek megértéséhez fontos a „háttér-információ”, azaz a kultúra, a világ, a hiedelmek sokaságának ismerete, amelynek birtokában létrehozzák, megértik és továbbadják a szövegeket. A folklórszövegek megértéséhez azonos emlékezet szükséges, vagyis a hallgatónak „a múlttal kapcsolatban” kell, hogy „valamilyen egybevágó információhalmazuk” legyen. A közös élmények és a közös emlékezet teszi lehetővé a megértést. (Hoppál Mihály, 1977. 73.)

Egy világkép jelenik meg tehát a mesében, azonban sok „lehetőséges világ” létezik: reális világ, hitvilág, tudásvilág, álmovilág, vágyvilág, az elbeszélő világa, az elbeszélés világa, a szereplők világa stb. — és ezek meg is jelennek a mesékben.

A köznapi hiedelmek, a népi gyógyító tudás és babona, a földművelésre, időjárásra vonatkozó hiedelmek a mesékben a *valóságos, a reális világból* valók, hasonlóképpen a hamuban sült pogácsa, mert sokáig tart és az éhséget jól elveri. A falusi tevékenység, szántás, erdőirtás, fuvarozás, a ház és berendezése, az étkek, a főzés, a lakodalom leírása, mind a valóságos világból valók. A *hitvilágból* valók a világegyetem természetéről, benne az ember helyéről szóló nézetek, elképzelések, a halál, a lidérc, a táltosok, a sámánhit más nyomai, mint pl. az átváltozások, a hős birkózása a sárkánnyal, a fa megmászásával az égbe jut a hős, a hős feldarabolása majd összerakása és feltámasztása, a túlvilág megjárása, a mesehős halhatatlansága stb. A hitvilágból került be a mesébe a boszorkány, a visszajáró lélek, a hetes szám szerepe, az Úrjézus és Szent Péter szerepeltetése stb.

A *tudás világból* ered: mindenki tudja, hogy minden állatnak, embernek nyelv van a szájában, csak Vörös vitéz feledkezik meg róla. Azt is mindenki tudja, hogy a táltos foggal születik.

A *vágyvilág* nyomai: a szegény gazdaggá lesz, a hős elnyeri jutalmát: a királylány kezét, a fele királyságot, a cigánygyerekből király lesz. A tele kamara, tündérfeleség, terüljasztalkám, Hamupipőke szerencséje, mind az álmok világát mutatja.

A mítoszvilágból jelenik meg: az alsó világ pontos mása a felső világnak, képzeletbeli lények, természetfeletti szörnyek, tündérek, üvegbe zárt szellem, ördög, malacbőrbe bújtt leány, kígyógyerek, beszélő állatok, az ember érti az állatok nyelvét, az élet vize, élőhaló fű, segítő állatok stb.

Az elbeszélő világa, személyes élménye jelenik meg a mesében: a király parasztember módjára viselkedik, a királykisasszony kártyázik a hőssel, Tündér Ilona és a családja viszonya földi, gonosz mostoha, kovács, juhász, kocsmáros, kocsmárosné, kanász, cigány, betyár, bolond, földmérő mérnök, suszter, szabó, gróf, grófné stb. a szereplőgárda, a szolga—gazda viszony bemutatása is saját élményből fakad.

A szöveg világa különbözhet a való világtól. A kettőnek a nagyfokú eltérése lehet a hazudós mesék, a tréfás és a csali mesék jellemzője. A szöveg világa legtöbbször nyelvi világ, azaz a nyelvi paródia forrása, pl. a köznyelvi normától való eltérés vagy a hallgatóság és a beszélő, az előadó nyelvi normáinak az eltérése pl. a cigány nyelvi világától.

Sok mesei kijelentés, motívum a valóságos, a reális világban hamis, de a mesei világban igaz, elfogadható, természetes.

Meséinkben a gyűjtés pillanatában e lehetséges világok latens módon jelen voltak, az egyikben az egyik került túlsúlyba, a másikban a másik; pl. az igaz történetekben a való világ dominál, a hazudós, a csali- vagy tréfás mesékben a szöveg világa nagymértékben elüt a való világtól, a tündérmesében, a varázsmesében szinte mindegyik világ képviselteti magát egyik-másik motívumban. A Mátyás-mondákban az álomvilág nyomai fedezhetők fel az elbeszélő világa, a tudás világa és a reális mellett, de az egyes világok között kapcsolat van, együtt építik fel a mesét.

A MESÉK CÍME

Gyűjteményünkben nincs minden mesének címe. Ha a mesemondó nem adott címet, mi sem adtunk. Általában népi mesemondóink nem is a cím említésével kezdik a mesét, de a közönség is csak ritkán kíván címszerűen mesét, inkább azt mondják: „Mondjon mesét erről meg erről”, vagy „Mondja el, hogy is vót az, mikó...”

Az egyes meséket számokkal láttuk el. Ha van címe a mesének, akkor a szám alatt találjuk a mesemondó vagy a pályázók adta címet, ha nincs, rögtön kezdődik a mesei szöveg.

Nem műfajok szerint csoportosítottuk anyagunkat, nem is a mesemondók szerint, hanem a mesélés helye szerint. (35 helység egész Jugoszláviából.) Így némi fény derül egy-egy tájegység mesekincsére. Mint a kötetből is kiderül, egy-egy fajta mese nincs tájegységhez kötve. Bácskában előfordul majd mindenféle mesetípus, a Bánságban felvételezett anyagban a tündérmese dominál, de ez nem a miliótól függ, hanem a mesemondó egyénisége és a székelységnek mint etnikai csoportnak magával hozott öröksége eredményezte ezt a megoszlást.

A régies, a múltat őrző Szlavóniából alig szerepel néhány mese. Ott már nehezen lehet mesét gyűjteni, a közölt szövegek is elég silányak. D. Bartha Katalin szóbeli közlése szerint azelőtt sem, az ő gyűjtésének idején (az 1930–40-es években) sem jegyezhetett fel mesét. Még jóval előbből (az 1910-es évekből) Garay Ákos is mindössze 1 teljes mesei szöveget vett fonográfra.

Rendezési elvunktól csak egy vonatkozásban tértünk el: külön csoportban, függelékként adjuk a kutatók és az olvasók kezébe a Kraljević Markóról szóló mondákat. Kraljević Marko vonásai, cselekedetei részben olvasmányforrásból, részben a környező délszláv szóbeliségből kerültek bele a jugoszláviai magyar népköltészetbe. Bár néhány közös motívum is fellelhető a magyar nyelven elmondott Kraljević Marko-mondák és a magyar történeti népmondák, népmesék között, mégis úgy ítéltük, hogy helyesebb, ha ez a délszláv hősköltészet részét képező anyag, melyet a hős születésétől haláláig rendeztünk sorba, s így egységes, kerek egésznek is tűnik, önálló csoportként kap helyet kötetünkben.

A MESÉK NYELVE

Tudott dolog, hogy a kommunikáló csoport tagjainak társadalmi hovatartozása hatással van a közlemény nyelvére, meghatározza a nyelvhasználatot. Mivel szövegeinkben jobbra falusi földművesek megnyilatkozásait találjuk, meséink nyelve is magán viseli az előadó közössége nyelvhasználatának típusjegyeit, a közösség beszélte nyelvjárás sajátosságait. Még a nagyvált átírási szövegekből is kiérzik az ő-ző, í-ző, é-ző és egyéb dialektusban beszélő előadó nyelvjárásá-

nak, nyelvjárástípusának többé-kevésbé megvalósított modellje. Csak többé-kevésbé megvalósított modellről beszélhetünk, mert a mesemondó a mesemondás kezdetén erősen a kérdező, a gyűjtő köznyelvi megnyilatkozásának hatása alatt áll, ha a gyűjtő nem anyanyelvjárási szinten beszéli az illető nyelvjárást, azaz a mesemondó és ő két különböző kódot használnak. Mikor közönség nélkül, egyszemélyes hallgatóság, a gyűjtő előtt reprodukálja repertoárját, akkor meg akarja mutatni, hogy ő, a falusi mesemondó is tud „urasan” beszélni, éppen olyan jól, mint partnere. Csak amikor a mesemondás lendülete, a beleélés, a szövegre figyelés feledteti vele a kellemetlen szituációt, a saját anyanyelvjárását használó közönség hiányát, a más nyelvi kódot alkalmazó kíváncsi idegen jelenlétét és idegenségét, amikor a szöveg magával ragadja, csak akkor tér át a diglosszia másik kódjára, saját anyanyelvjárásának többé-kevésbé következetesen használt kódjára, azaz csak ekkor lesz a mese úgyahogy következetes nyelvjárási szöveggé.

A társadalom legalacsonyabb fokán élő cigány pedig egy speciális nyelvet használ, mely hangképzésében, hangsúlyában, hanglejtésében különbözik a köznyelv, de a regionális tájnyelv normáitól is. Az előadók nagy élvezettel utánozzák a cigányok magyar beszédét, ezzel is fokozva a mese tréfás, vidám hangulatát, nevetségességét.

A MESÉK MEGFORMÁLÁSA

Voigt Vilmos *A folklór alkotások elemzése* című munkájában nagyon helyesen állapítja meg: „A forma is alkalmazkodik a közönség vélt vagy tudott igényeinek a kielégítéséhez.” (1972...) A közönség nagyon jól tudja, hogy a mesemondónak milyen formai eszközökkel kell élnie ahhoz, hogy a mesemondás hagyományának eleget tegyen, és ezt el is várja. A tradíció, a hagyomány, a közönség elvárása tehát megköti a mesemondót, de nem köti gúzsba, bizonyos mértékű — nem sok és nem is nagy — egyéni módosítást eszközölhet az előadásban. Így azután a személyes hang, a személyes reális tapasztalat átüt a hagyomány szülte formán, ezzel életesebbé teszi a mesét. Az előadó hagyománytisztelete biztosítja a mese tartalmi hitelét, hatékonyságát, a visszacsatolás, a megértés minél tökéletesebb voltát, az egyéniség megnyilatkozása, a személyes viszonyulás az elmondottakhoz pedig az előadó és közönsége közötti közvetlen kapcsolatot, a mese „igazságát” erősíti.

Melyek a hagyomány követelte formai eszközök, hagyományos mesei formulák a hagyományos motívumok, epizódok mellett? Minden mesének kell, hogy legyen kezdőformulája, az egyes szerkezeti egységeket áthidaló formulák a középső részben szerepelnek, az egészet a záróformula zárja le.

A mi meséink is általában így kezdődnek: „Hol vót, hol nem vót, vót eccer...” „Eccer vót, hun nem vót, vót eccer...”, „Vót eccer, hol nem vót, Hetedhétországon is túl, meg az Óperenciás tengeren is túl, meg két arasszal azon is túl, vót ...”, „Eccer nagyon régen és nagyon messze, még a világ végétől is túlhan, ahol a nap lebukik a hegyek mögé, élt ...”, „Vót eccer egy királyfi, én ezt nektek mondom, gyerekek, ide hallgassatok! Hallgassátok meg ezt a mesét, amit mondok! Vót eccer egy király...”

A mesemondótól és a mesétől függ, hogy melyik kezdőformulát alkalmazza. Minden mesemondó tudja, de a közönség is, hogy a történet az Óperenciás tengeren túl, az Üveghegyen túl, Hetedhétországban történik, nem valami konkrét helyen, országban és időben.

Meséink között csak egyet vezet be tréfás mese (170.).

A továbbvivő formulák között lehetnek egyszerű helyzet- és időtartamjelölők: „Ment, ment, mendegélt ...”, „Na aztán akkó...”, „Eltótt egy esztendő...”, „Elmúlt egy év, elmúlt kettő, meg a harmadik év derekán...”, „Mönt toább, mönt, möndegét, Hetedhét ország ellen. No eccer oszt ...”, „No akkó ez annyiba maradt ...”, „Hát, jó van ...” Van tudatosan alkalmazott fogás is a továbbvivésre, pl.: „No, mostand a Jancsi elment felkeresni a testőroket...”, „Hagyjuk most... (Jánost), nizzük meg, mit csinált ezalatt ... a testvére...”

A záradék is sokféle lehet. Lehet egyszerű tényközlés: „Meghótt”. „Máig is élnek, ha meg nem haltak”. „Boldogan éltek, míg meg nem haltak”. „Csaptak nagy lakodalmat, de keresztelőt, mind a három gyereket egyszerre keresztelték, de mulattak, Buncidától Buncidáig folyt a sárga lé”. „Vége”. Lehet személyes hangú is a záradék: „Nagy lakodalmat csaptak, én is ott vótam, ettem is, ittam is, még a kutyám is megnyalta a száját. Ha a kutyámnak több csont jutott volna, az én mesém is tovább tartott vóna”. „Vége! Itt a vége, fuss el véle, s ha nem hiszed, járjál végire!” Arra is van példa, hogy tanulság zárja le a mesét: „Így jár, aki irígy!” „Hát csak vigyázzatok, nehogy így járjatok!” „Így jár, ki az embörön a ruhát becsüli, nem magát az

embert!” „Tanúság: A boldogságot nem lehet pézzé megfizetni vagy megvenni!”

Azt is jól tudja minden mesemondó, hogy a hősnek három feladatot kell végrehajtania. A hős vándorlása közben, ha találkozik egy öregasszonnyal, kötelezően ilyen példabeszéddel indul a beszélgetésük:

— Jó napot, öreganyám!

— Szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál! Hol jársz itt, ahol a madár se jár?

— Szöröncsét próbálok, szülém!”

A párbeszéd egyébként is fontos stíluseszköz a mesében. A párbeszéd, a vita, a replika a drámai szerkesztés kelléke, a drámaiságot pedig törvényszerűen megköveteli a mese előadásának hagyománya. A párbeszéddel jellemzi is a mesemondó a hőst, a helyzetet, a konfliktust (pl. a hős és az óriás között). A párbeszéd segít továbbvinni a cselekményt. Felesleges leírás, magyarázkodás helyett az ügyes, ízes párbeszéd többet mond és pergőbbé, drámaibbá teszi az előadást. A párbeszéd bonyolításában nagyon szépen megnyilatkozik a mesemondó egyénisége, szelleme, kultúrája, formulakészlete, naivsága is (pl. Kovács Barnabás, Erős Teréz, Tyúkos Horvát Antal meséi).

Ha nincs a valóságos párbeszéd, akkor „aszondja, asz mondta” stb. vezeti be az idézetet, ezzel eleget tesz az előadó a szemléletesség követelményének.

Az egyéniség a kötött formulák használata mellett a jelzők, a jelzői hasonlatok, szó szerkezetek, szavak, szólások, a nyelvjárás eredeti ízeinek, zamatának használatában is érződik.

NÉHÁNY SAJÁTOS NYELVI ESZKÖZ

(Jelző, fordulat, szó szerkezet, szólás)

Hasonlatok: „Olyan hosszú vót az öregember, hogyha lehajút, akko a Dunáig ért a feje.”, „Főkapta a zsákot, mintha tollá lett vóna megtötve.”, „Olyan szép fekete, mint a kökény.”, „Úgy gurultak, mint bosztán a földön (a sárkány fejei).”, „Mint a villámlás, olyan gyorsan beugrott.”

Szólás: „Két dudás nem fér meg egy csárdába.”, „Két dudás nem bír megenni egy csárdába.”, „Tejbe, vajba fürdet.”, „Nagy fába vágta a fejszédet.”

Fordulat: „Kapsz, amiből csak szemed, szád kíván.”, „Kilehelte a páráját.”, „Egy íletem, egy halálom.”, „Hunнан, hunнан nem.”, „Hét napos, hét órás, hét minutás.”, „Durr bel!”, „Hútt hele vót.”

Szószerkezetek: „Fuccsba mén”, „útnak bocsát”, „gond marta”, „szép istenteremténye vót”, „kecskebukát vet”, „szívem szép szerelme”, „adj neki a görbebottal”.

Jelzők: „Vínsíges vín öregasszony”, „csudaszép”, „világszép lány”, „álomszép”, „királyi fényös ruha”, „nagy fekete gyászosan”, „kegyetlen szegény ember”, „istentől eltaszított boszorkány”.

Új, a modern életben használt szavak: „Szíves bajja vót (szívбай)”, „lutrivá téve vótak a király lányai”, „kazamatába, földalatti kazamatába zárta”, „fijákeron ült”, „kurír”, „bál szövet”, „bajné”, „spekulált”, „tolókocsi”, „stanich”, „kombine”, „komorna”, „direkt tolakodik be”, „őrszoba” stb.

A tréfás, verses meséknél még a ritmusra, esetleg a rímre, alliterációra is gondol az előadó, ezzel is fokozni szándékozik a hatást.

A jó mesemondó a szereplőkhöz szabja a stílust. A szereplők, a színhely bemutatásának egyszerűsége, az egésznek itt-ott felfedezhető pongyolasága, naiv kedvessége, bája megkapja az embert és nagyon sokszor egy életre szóló élménnyel gazdagítja. Nemcsak a régi paraszti mesehallgatót kötötte le a művészi, ugyanakkor naiv szépség, hanem még napjainkban is szívesen hallgatják, olvassák a népmeséket a népi kultúra iránt fogékony, érdeklődő hallgatók, olvasók.

Kívánjuk, hogy mesekötetünk olvasói is éppen olyan szívesen fogadják és kedvüket leljék a szép mesékben, mint amilyen kedvvel és lelkesedéssel mi gyűjtöttük őket.

Lectori salutem!

FELHASZNÁLT IRODALOM

Banó István—Dömötör Sándor: Régi magyar népmesék Berze Nagy János hagyatékából. Pécs, 1960.

Bellosits Bálint: Alsólendva és vidéke. Turisták Lapja, 1897.

Dömötör Tekla—Katona Imre—Ortutay Gyula—Voigt Vilmos: Magyar népköltészet. Kézirat. Budapest, 1969.

- Faragó József*: Kurcsi Minya havasi mesemondó. Bukarest, 1969.
- Gönczi Ferenc*: Göcsej népköltészete. Zalaegerszeg, 1948.
- Honti János*: A mese világa. Budapest, 1975.
- Hoppál Mihály*: Hiedelemrendszer, világkép, mitológia. Előadás a Finnugor Kongresszuson, kézirat. Budapest, 1975.
- Hoppál Mihály*: Esemény—elbeszélés—közösség. Jegyzetek a verbális szemiotikához. Komikum a folklórban. Szimpózium, Budapest, 1976. Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához I.
- Katona Imre*: Útmutatás a népköltészet gyűjtéséhez. Budapest, 1953.
- Katona Imre—Beke Ödön*: Csalóka Péter. K. I. eredeti gyűjtése nyomán közli B. Ö. [8 kopácsi népmese] Budapest, 1947.
- Katona Mihály*: A magyar népmese és a gyerekek. Oktatás és Nevelés, XV/3. (1976.)
- Kovács Ágnes*: Népmesegyűjtés. Útmutató füzetek a néprajzi adatgyűjtéshez III. Budapest 1956.
- Kovács Ágnes*: A magukra maradt mesemondók. Beszélgetés. Magyar Szó, 1976. febr. 14.
- Ortutay Gyula—Katona Imre*: Magyar parasztmesék I—II. Budapest, 1951., 1956.
- Penavin Olga*: Jugoszláviai magyar népmesék [I]. ÚMNGy XVI. Budapest, 1971.
- Penavin Olga*: Kórógyi (szlavóniai) népballadák, balladás történetek, balladás dalok. Újvidék, 1976.
- Propp, V. J.*: A mese morfológiája. Budapest, 1975.
- Révész Hugó*: Bácskai dalok, mesék. Szabadka, 1892.
- Voigt Vilmos*: A folklór alkotások elemzése. Budapest, 1972.
- Voigt Vilmos*: A folklór esztétikájához. Budapest, 1972.
- Voigt Vilmos*: Bevezetés a szemiotikába. Budapest, 1977.
- Voigt Vilmos—Balogh Lajos*: A népköltési (folklór) alkotások kritikai kiadásának szabályzata. Szerkesztési irányelvek IV. Budapest, 1974.

BÁCSKA

A KIS KUTYA MEG A NAGY KUTYA

Vót egy kis kutya még egy nagy kutya, vigyáztak a báránkákra.

Hát ahogy vigyáznak, éccé csak gyün a farkas. A kis kutya kinéz az ólbú, lássa, hogy gyün egy, olyan nagy fényesszémű közeleg. Jaj, megijedt nagyon, beszalad az anyjához.

Ēkezd aztán sírni, hogy „gyün, gyün...”

Az öreg még nagyon álmos vót, csak szungyikált tovább.

— Hadd gyűjjön, hagy, hagy, hagy,... Hagy gyűjjön, hagy, hagy, hagy....

A kis kutya megin kigyugja a fejét, lássa, hogy egész közel gyün a farkas, megin ēkezd sivalkodni:

— Jaj, gyün, gyün, gyün...

Az öreg megint csak szungyítva aszondja:

— Hadd gyűjjön, hagy, hagy, hagy,... Hagy gyűjjön, hagy, hagy, hagy....

Hát együtt is a farkas, ēvitte a báránkát. Rēggel fölēbred a gazda, széjjelnéz a gazda, lássa, hogy hiányzik egy bárány. Elővett egy jó nagy botot, jó ēverte az öreg kutyát.

Az öreg kutya sírt, kesergētt, a kicsi még aszondja:

— Mondtam, gyün, gyün, gyün...

Az öreg oszt ridogát:

— Nēm gondótam, tam, tam...

— Nēm gondótam, tam, tam...

— Mondtam, gyün, gyün....

— Mondtam, gyün, gyün....

— Nēm gondótam, tam, tam...

— Nēm gondótam, tam, tam...

ÁDÁM BÁCSI ELMÉNT LIBÁT LOPNI

Éccé vót egy nagyon szegény ember. Vót nekik vagy tizenkét gyereük. De nagyon szegények vótak. Együtt a tél, nēm vót mit ēnni. Egyik gyereük jobban könyörgött, mint a másik, hogy „Nincs kinyér. Anyuka ēhēs vagyok! Mama ēhēs vagyok!”

De nēm vót sēmmi. Hát a szegény ember nagyon kesergött. Éhatározza, hogy ēmēn lopni, hogy a gyerekek nēhogy ēhēn haljanak. Kipuhatóta, hogy hun lehetne legkönnyebben lopni, hun nagyon sok a baromfi. Fogott egy nagy zsákot, ēmēnt éccaka. Belopakodott a tyúkölba, mēgfogja a kakas lábát. Aszongya a kakas:

— Ki kotorál itt?

— Én vagyok itt, Ádám bátyád, csak gyere bele a zsákba, zsákba!

Mēgtömte a zsákot tyúkkal, kakassal. Émēnt a kacsáolba, hogy lēgyen kacsá is má, ha itt vagyunk. Ékapja a gádzser lábát. Aszondja:

— Zsák, zsák, zsák, zsák!...

— Ha sok itt a zsák — aszondja —, csak bele, bele a zsákba.

Má nagyon tele vót.

„No meg liba is lēgyēn”.

Émēnt a libákho. Ott mēg, elkapta a gunárnak a lábát.

Mēgijedt a gunár, aszondja:

— Ádám bátyám!

— Jézus Mária — aszondja —, ez már a nevemet is tudja.

Mēgfogta a zsák száját, kilódította belüle az egészet, oszt elmenekūt haza. A szegény ember inkább ēmēnt kéregetni, nēm mert többet lopni mēnni, mert félt, hogy még a lúd is tudja a nevit. Így többet szegények nēm mertek mēnni lopni, inkább ēhesēn szenvedtek tovább.

3.

A KIS KANÁSZ

Erdő szélén vót egy kis ház, abba lakott egy kis kanász.

Főzte, főzte vacsoráját, mēg-mēg fújta furulyáját.

Rá-rá gyujtott a pipára, aztán megin egy nótára.

Éccé csak kopog valaki.

— Tágabb odaki!

— Te, kis kanász, ide halgass. Én vagyok itt, én a farkas,

Esik a hó, nagyon ázom,

Hideg a tél, agyon fázom.

Ereszd be a hátam vagy legalább a hátusó lábam.

A kis kanász egyet gondót,

A lajbiján egyet gombót,

Az ajtóra tette a zsákot, ehő furcsa képet vágott.

Égy nagy fazék víz főtt a tűzön,

Gondóta, evvő, tudom, majd elűzöm.

Mént a farkas háttal beljebb.

Kis kanász szót: „Beljebb, beljebb!”

Ez osztán csak jó sikerűt, farkas koma zsákba kerűt.

Összekapta a zsák száját,

Összecsapta a bokáját, lekapta a forró vizet,

A kis kanász erre fizet, szegény farkast leforrázta,

Hogy a bundáját csak úgy rázta.

Még a farkas bundát rázott, ő addig egy fára mászott.

A farkas addig ide-oda hánkolódott, míg a zsákból ki nem
ódódzott.

— Megállj, megállj, te kis kanász!

Többet ilyet ki nem tanász! El is gyűvünk pajtásimmal,

Még is észünk yacsorára.

El is gyűttek tízen-húszan,

Kajabátak: „Hun van? Hun van?”

Éccé csak, uramfia, mit látnak, ricseg-rocsog a fa teteje, hát ott ül
a kis kanász.

— Ej, a mienk vagy má, megészünk má!

— Gyertek, gyertek, hogyha tudtok. Tudom isten, mind le
hulltok.

Tanakodtak, tusakodtak, nehéz dolog vót ám a dolognak.

Égy se tudott fára mászni, fára mászni, madarászni.

No, de se baj, majd megnő a legfelső.

Úgy határozta, hogy egymás hátára állnak, oszt úgy majd
felmásznak.

Szegény kopasz vót legalul.

Méntek, mentek főjebb, főjebb,

Szegény kopasz majd megszakadt.

Hát má ahogy közelebb érnek, má majd ott vót, hogy megfogják a kis kanászt, eléri a legfölső.

A kis kanász egyet gondót, a lajbiján egyet gombót.

— Forró vizet, forró vizet, forró vizet a kopaszra,

Pusztuljon el a mihaszna!

Szegény kopasz úgy megijedt, hogy még sose láttá ilyet.

Ijedtibe neki vadút, kiugrott a többi alú.

A sok farkas mind lehulott, mind szomorú sorsra jutott.

Kinek keze, kinek lába,

Azt az egiszet egy kis mokus látta, hogy kitört nekik.

A kopasz még úgy elszaladt, hogy tán még most is szalad valahol a berek alatt.

A kis kanász egyet gondót, a lajbiján egyet gombót.

Lemászott a fáru, szépen haza ballagott csendességben.

Tovább főzte vacsoráját, még-még fújta furulyáját,

Rágyujtott a pipájára, aztán még egy nótára.

4.

SZENT PÉTER ÉS AZ ÖRDÖG

Hun vót, hun nem vót, vót éccé, hogy együtt mentek a Szent Péter és az ördög. Oszt aszondja Szent Péter.

— Te ördög, gyere szántsuk föl a földet, oszt vessünk bele répát. Tied lesz, ami a föld fölött van, az enyim meg ami az alatta.

Az ördög erre aszondja:

— Jó van!

Fő is szántották a földet, évetették a répát, oszt mikó az kikét, Szent Péter évitte a répát, az ördögnek hatta a levelit.

A másik évbe megint főszántották a földet, oszt most mákot vetettek. Most az ördög aszondja:

— Most te, Szent Péter, tied lesz az, ami a föld fölött van, az enyim meg, ami az alatta.

Így is lett. Szent Péter évitte a mákfejekét, az ördögnek hatta a gyökerit.

Mérges vót az ördög, oszt aszondja:

— A jövő évbe méhét nevelünk!

Szent Péter erre aszondja:

— Jó van!

Ējött a jövő év is. Oszt aszondja Szent Péter:

— Tudod mit? Tied lesz most a méz, az enyim még a viasz!

Így is lett. Oszt amikó má az ördög vitte a mézet, kijött az erdőből egy medve, oszt ēkezde zavarni az ördögöt. Az ēkezdetten meneküni, oszt a mézēt ott hagyta. Szent Péter fővette a mézēt, oszt sok pízert eladta.

5.

MÁTYÁS KIRÁLY

Élt éccé, régēn egy királ, akit úgy hítak, hogy Mátyás királ. Nagyon igazságos vót, oszt mindig a szēginyēk pártjára át. A fukar gazdagokká még mindig kitolt.

Ēccé oszt főhívatta magáhó a főszakácsot. Aszondta neki, hogy annyi aranyat ad neki, ahány szēm zsír lesz a levesbe. Mēgörūt szörnynen a szakács, mindjá mēnt is a konyhába, hogy miné előbb mēgkaphassa a sok aranyat. Mikó főttette a levest, jó sok zsírt rakott bele, hogy sok pízrt kapjon. Nagyon örūt, hogy most ő mēggazdagszik.

Débe, mikó má Mátyás gondóta, hogy kīsz az ebéd, lēmēnt a szakács hó. Az mēg siētēt főlemēni a fődöt. Hát, mikó oszt főlemēte, a leves tetejin sē ő, de sē a királ nēm láttak zsír szēmeket, mer annyi zsírt tett bele, hogy az egīsz főgyütt a tetejire, oszt egybefolyt.

Akkó aszondta a királ, hogy: — Látod, amijé ilyen kapzsi vagy, sokat akartá kapni, nēm kapsz csak ēggyet.

A szakács nagyon mérges lett, de a királ az ígēretēt bētartotta, oszt úgy is lett.

6.

MÁTYÁS KIRÁLY

Mátyás mēnt kērēszkül egy falún, ahol egy módos gazda mēghalt. Akor még vótak sirató asszonyok, akiknek a család jó mēgfizetēt, csak szípen sirasa el a halótat. Ēre is mēgfogatak egy szēginy aszóny, hogy kap egy víka búzát csak szípen sirasa el az embērt, sok jót mondjon rulla. Hát Mátyás bemin a halotas házhó, de mán a szēginyēk mondták, mi van, ez milyen szēginy nyúzó gazda vót. Az

aszóny még kérésztcomaaszonya vót, aki sirata. Gondolták, majd segíti ükét, ha meghíják komának. Hát mikor vígighallgata az aszony jajgatását, Mátyás megkérdi:

— Të szëginyaszony, mit kapsz të ezír a siratásír?

Azt mondja;

— Ëgy víka buzát.

Akor Mátyás ráparancsolt a gazdag aszonyra, hogy tetejivel tégjik a víkát buzával. A szëginy aszony úgy meörült néki, hogy azután nëm tudott mást mondani, csak azt hajtota:

— Tetejivel, komámasszony! — Így lëtt siratva a komám uram.

Mátyás is ott hagyot neki ëgy aranyat a siratásír. Akor túták még, hógy ű vót.

7.

HAZUDÓS MESE

Mikor még kisgyerëk vótam és született az apám, elküdtek a malomba liszté. Vótam én má máskó is a malomban, oszt láttam, hogyan tótik a zsákot. Vót ott ëgy bunkó, avvā még is bunkózták. De most a mónárt sëhun së tanáltam, s mivē a bunkót së tanáltam, hát lekaptam a fejemet. Avval megbunkóztam, aztán vissza föltettem. Ahogy mëgyëk hazafelé, viszem a lisztët, az embërëk kérdik tüllem, miért van hátra az arcom. Ekkó gyüttem rá, hogy fordítva tëttem föl a fejemet. Gyorsan megfordítottam, és mëntëm tovább. Ahogy hazaértëm, azt mondja az anyám:

— Mënj a piacra és vëgyé ëgy dinnyét, hogy mire apádat hazahozzák a körösztólórú, lëgyën dinnya is.

Ën ki is mentem, oszt kérdëm az eladót:

— Mëg szabad-e lëkëni a dinnyét?

Mëgengëdte, de én ahogy meglëkëtem, beleejtëttem a bicskám. Elöször kerestem két újjā, aztán má egísz könyékig belenyútam. Nëm talátam. Akkó ëmëntem a fatelepre, vëttem ëgy kétméterës létrát, azon beleerëszkëdtem a dinnyébe a bicskám kerësní. Hát ott talákoztam ëgy juhásszā. Kërdi tüllem:

— Mit keresël te itt, öcsém?

Mondom:

— Mëg akartam vënni ezt a dinnyét, és beleesëtt a bicskám. Azt keresëm.

Aszondja erre:

— Ugyan-ugyan, én má három hete keresék benne háromszáz birkát, oszt én se találok.

Aztán elállítottak szógáni. Teheneket őriztem. (Apámnak is én kerestem a kényerét). Éccé bemént a kukoricába egy tehén, és sēhogy sēakart kigyünni. Utána mēntem, de má nēm tanáltam. Telt-múlt az idő, leszédtek a kukoricát, s a tőköket köllött összeszēnni. Én is dőgoztam. Odamēntem egy tőkhő, hogy fōteszēm a kocsira, hát nēm bírom. Átmék a másik ódalára, hogy árú mēgfogom, és észre veszēm, hogy az az ódala ki van rágva, a tehén mēg benne van. Mēg bornyú is vót vele. A bornyúnak mēg a szarva akkora vót, hogy csinátunk belūle dudát, s mindēnszentēkkő belefűjtunk, a hang mēg csak szengyörgynapkó gyűtt ki.

Aki nēm hiszi, járjon utána.

8.

A HÜVELYKNYI KISFIÚ

Nagyon régēn a Bara partján élt egy özvegyasszony. Vót neki három fia, de legislegjobban Matyit, a hüvelyknyi kisfiút szerette. Ez a gyerek mindēnbe beleártotta magát.

Égyik nap anyja kényerét akart sütni. Hozzá is látott. Előkészítette a vājlingot, bele vizet tett, jól mēgsózta, majd pedig a párt is beleáztatta. Matyi most is ott ólálkodott az anyja körül, és egy óvatlan percben felugrott a vājling szélére. Hogy hogy történt, hogy nēm, azt nēm tudom, mēgsúsózt, oszt belesētt a kovászba. Szēgény anyja azt sē tudta, mit csináljon ijedtībe. Fēlkapja a vājlingot, kiszalad vele, oszt kiönti. A part nagyon ēgyēnes vót, és a kovász csurgott le a vízbe, és Matyi vele egyűtt belecsúsózt a vízbe. Édesanyja szaladgál a parton, nēm is tudja, hogy mentsē ki a fiát. Mire nagy nehezen ő is bemént a vízbe, addigra ēgy nagy hal odaúszott Matyihó, és bekapta. Az anyja mēgsiratta Matyit, és hozzáfogott újbú a kovászoláshó. Másnap a falu bírójának házába nagy ünnep vót. A bíró kiadta a halászoknak a parancsot, hogy ēgy nagy halat hozzanak neki, mert vacsorára sūt hal lesz.

A halászok ki is mēnték a Barára, oszt azt a halat fogták ki, amelyik Matyit bekapta. Beviszik a konyhára, ott a gazdasszony kivēszi a szironyáját, hát kiugrik Matyi. Főkapják, beviszik a bíróhó.

A bíró mingyá megismerte, és nagyon ěsudákozott azon, hogy hogy kerút Matyi a hal szironyájába. Mindjá még is kérdezte Matyitól. Ő így felelt:

— Tudja, bíró uram, ědesanyám nekém sokszor magyarázta, hogy a hal a szironyáján körösztü vészi a levegőt. Mikó engĕm a hal bekapott, mingyá odabújtam.

A bíró nagyon ěsudákozott az okos válaszon. Mindjá üzent Matyi anyjának, hogy megkerút a fia. Az özvegyasszony nagyon megörült a fiának, a bíró pedig mive megszerette Matyit és nĕm akarta, hogy elmĕnjen túle, az asszonyt főfogadta szakácsnőnek, Matyit pedig ott tartotta szobájába, ěvéskó ő öntötte ezüst poharába a jó piros bort. Még most is élnek, ha még nĕm haltak.

9.

AZ ÓBECSEI MOLNÁROK

Élt Óbecsében két mónár. Az ěgyik magyar vót, a másik rác vót. A két mónár nĕm bírta egymást, mive két dudás sĕ bír meĕglĕnni ěgy csárdába. Az ěgyik malom azt berregte: „Óbecsében ěgy mónár van, az is magyar”. A másik malom azt berregte: „Óbecsében ěgy mónár van, az is rác”.

Történt ěccé, hogy gyűtt a török Óbecse felé. Mindenki ěgyugta az aranyait, és maga is ěbújt. A két mónár véletlenű ěgy faodúba gyugta a pízit. Amikó a magyar mónár betette az aranyait, látta, hogy vannak ott más aranyak is, hát úgy gondóta, hogy lám más okos embĕr is odagyugta az aranyait.

Amikó a törökök ěmĕntek, visszagyűttek a mónárok. ěccĕrre ěrték a kincsrejtő odvas fűzfához. Kiveszi az aranyait előszó a magyar mónár, majd kiveszi a rác mónár is.

— Hát te, testvér, nĕm bántottad az aranyaimat? — kérdezte a magyar mónár.

— Hát te sĕ bántottad az én aranyaimat? — mondja a rác mónár is.

Mĕgcsókólták egymást, és elválaszthatatlan barátok lĕttek. Most már az óbecsei malmok azt berregték:

„ěgy malom van Óbecsében...”

“... ěgy malom van Óbecsében...”

A NÉMA KIRÁLYLÁNY

Égyszër, nagyon régën, és nagyon messze, még a világvégétől is túlhan, ahol a nap lebukik a hegýek mögé, élt egy vén király. Aranya téménytelen volt, három szoba tömve csodás gyönyörűségekkel, drágasággal. A királyt azonban szinte szüntelenül gond marta. Volt egy lánya. Gyönyörű, álomszép királylány volt, de ajkát születésitől fogva szó nem hagyta el. Hívatta a király a bölcseket, kuruzslókat, csodadoktorokat, de egyik sem tudott segíteni a lány baján, míg égyszër nem jött egy ósz aggastyán, aki így szólt:

— A nagy titkot megmondom én. A lány megszólal, ha lát egy embër nem látta csodát.

Hát meghirdette a király, fenséges szívének mi fáj.

— Azé lesz a töménytelen kincs — mondta — no még a fél királyságom még a lány is, aki először szóra bírja.

Jöttek erre ám a világ minden tájáról tudósok, doktorok, varázslók. Hoztak gyémánt madarat, szamarat csupa színaranyból, de a lány csak hallgatott. Így ment ez addig, még egy szép napon a vén király mérges lett, s meghirdette:

— Az alku áll! Vagy halál, vagy a fele királyság!

S lám lelohadt a harci kedv, elkullogott minden jelentkező.

Elmúlt egy év, elmúlt kettő, míg a harmadik év derekán egy napon valaki döngeti a kaput. Jön a király nagy lóhalálával megnézni, ugyan ki az. Hát csak egy bús parasztlegény, aki így szól:

— Kegyelmes királyom! A csoda itt rejtőzik a kert alatt. Megleled, ha egy rőfnyit ásol, böles király.

A vén király a lányra néz, kízbe veszi a vaslapátot, ásót, és munkához lát, mint egy egyszerű napszámos.

Ás a király, nyakán csak úgy reng a háj. Nemsokára földre kerül a drága hermelinbunda, vérës lesz a király tenyere.

Nagyot néz a nép:

— Hogy? Hát lehet ez? Dolgozik a király?

A csodaszép néma lány pedig összecsapja kezét, és megszólal!

— Még ilyet!...

Nagy lett erre az öröm a királyi udvarban. A legény megkapta a lányt, és a félországot is. Ám fuccsba ment a szíp remény! Az új

asszony, a kis bohó, megizelvén, mily jó a szó, a beszédben úgy kedvét lelte, hogy napestig kárált, lefetyelt.

A legény még eképp tűnődött:

— Nincs furesább, mint az asszony nép, mert szóra bírni csoda, de száját befogni soha.

11.

A FEKETE TYÚK

Hun vót, hun něm vót, vót éccé egy vínsíges-vín öregasszony. Mán a kilencvenedik évit taposta. Az öregasszony kicsi, hajlott hátú vót. Vót neki egy fehérre meszelt háza még egy fekete tyúkjá. Az öregasszony egy hétén éccé gyütt ki a házbú. Ezért gyanakodtak rá a szomszédai. Azt hitték, hogy boszorkány, azt azé něm gyün ki a házbú. Éhatározták, hogy éccé kilesik. De něm bírták ám kilesni, mē az ablak ē vót sitítőve, oszt něm lehetett belátni rajta. Betörték hát az ajtót, vót mit látni, mer a házba něm vót senki. Ekkó az egyik szomszéd ijedten felkiáltott.

— Embërök, tudom mán hun a Maris!

— Hun? — kérdezték a többiek.

— Há képzeljétek, hogy a múlt héten átgyütt hozzánk egy fekete tyúk, oszt mindēnt körúnézett. Hiába zavartam, něm akart tágítani. Mondom az asszonnak, vágja le. Le is vágta, oszt vót jó ebédünk. De nagyon rágós vót a húsa. A tollát a kërbe hajítottuk. Nézzük még, hogy megvan-e még?

Há bizon a tollak helyett az öregasszony ruhái vótak ott. Hej, de megijedtek az emberek, hogy boszorkány vót az öregasszony, de még is örútek, hogy épusztították.

Hát így vót ez. Eddig tart a mese. Ha něm hiszitek, járjatok utána.

12.

KÉKFESTŐ INAS

Vót egy anya és egy apa. Egy tavaszi napon megáldotta őket a jó isten egy kisfiúval. Az apa favágással kereste a kenyerét. Mire a legényke 10—11 éves volt, meghalt az apja. A fiú az édesanyjával

nagyon szegényesen éledegelt. Így hát a gyermek elmént a faluba munkát vállalni. Rátalált egy kékfestő mestérre, az fél is vette inasnak. Ami egy kis kevéskét keresett, azt hazaadta édesanyjának. Egyszer egy reggel azt mondja az inas:

— Édesanyám, álmodtam az éjjel.

— Hát, mondd meg, édes fiam.

— Édesanyám, egy életem, egy halálom, az álmod el nem mondhatom, míg az ideje meg nem jön.

Hát jó van. A gyermek elmegy reggel a mestérhez. Neki is elmondja, hogy álmodott valamit. De a mestér nem érte be azzal hogy: „Egy életem, egy halálom, az álmod el nem mondhatom, míg az ideje meg nem jön”. Ütlegelni kezdte. A fiú kiszaladt az utcára, de a mestér állandóan a nyomába volt kezében az ustorral. Épp arra megy a király aranyos hintón. Kérdezi a királ:

— Hé, te embér, miért ütöd azt az embérpalántát?

A mestér szép sorjában elmondott mindent. A király azt mondta, hogy adja oda azt a gyereket neki, majd ő kitudakolja, mit álmodott.

A királyi udvarban az inast tejbe, vajba fürdették. Három hét múlva a király behívatta a fiút, és megkérdezte tőle, hogy „Tetszik itt?” A fiú „igennel” válaszolt.

— Nohát, édes fiam, látod én nekéd mindenbe kedvezék, kedvez-e te nekem?

— Ó, én fölséges királyom, ha lehet, mégtészem a kedvit, ha nem, hát mit tegyek!

— Hát akkor mondd meg nekem, hogy mit álmodtál!

— Fölséges királyom, te nagy fába vágta a fejszét, mert egy életem, egy halálom, de én az álmod el nem mondhatom, még az be nem teljesedik.

Így ment ez hét éven keresztül, de sémmit haszonnal. Ekkor a király már elvesztette minden reményét és türelmét, befalaztatta a fiút. De volt a királynak egy nagyon szép lánya, aki beleszeretett a fiúba. A lány lopott az apjától egy zacskó aranyat, és odaadta a kőműveseknek, hogy hagyjanak egy kis nyílást a falon. A király lánya ezen a nyíláson adott a fiúnak énni, naponta háromszor. A királylány hét éven keresztül mindennap szorgalmasan hordta az ételt.

Közbe a török szultán szemet vetett a lányra, de az öreg király nem akarta férjhez adni hozzá. Ekkor a szultán küldött három egyforma szamarat, hogy mondja meg a király, hogy hány évesek,

mert ha nem, akkor szörnyű csapást mér az országra. A király nagyon megijedt, kapkodott fűhöz-fához, de senki sem tudta megmondani, hogy hány évesek a szamarak. A lány a megszokottnál később viszi az ebédét. A fiúnak elmondja, mi történt. Az inas pedig azt mondta neki, hogy feküdjön le. Amikor pedig félkel, mondja még az apjának, hogy azt álmodta, hogy: „Tegyenék a szamarak elé egy, két és három éves zabot. Melyik szamar hova megy, annyi éves.” Ez így történt. A király nagyon örült, hogy megmentette az országot.

A török pedig nem maradt nyugton. Írt egy másik levelet, amelyet így kezdett: „Új király van a házadban, mert te ezt balga fejedtől nem tudtad volna kitalálni. De küldök neked én egy botot mind a két felin bunkó van. Ha nem tudod megmondani, melyik az alsó és melyik a felső vége, fejedet vészem. A királynál öröm után üröm lesz a látogató. A király lánya azt „álmodta”, hogy egy hajszállal kell átkötni a bot közepét és felemelni, amelyik fele lefelé megy, az az alja. A szultánt, amikor megkapta a választ, majd megütte a guta. De hát nem nyugodott. Küldött egy másik levelet még három budli bicskát, hogy mondja még a király, hogy melyik bicska az úré, melyik a vitézé és melyik a paraszté.

A király lánya most azt „álmodta”, hogy a bicskákat le kell szűrni a tűz mellé a földbe. Amelyikről folyik a zsír és érzik a fokhagymaszag, az a paraszté, amelyikről finom illat árad, ez az úré, amelyikről pedig a vér folyik, az a vitézé. A király nagyon megörült az okos ötletnek. Ki is próbálta. A választ elküldte az ebadta töröknek. A szultán bezzeg nem küldött több levelet a királynak. A királynak fúrta a kíváncsiság az oldalát, hogy honnan tudja a lánya mindig a választ. A lány mindent bevallott. Ekkor a király elrendelte, hogy bontsák ki a falat. Lőtt is nagy öröm és lakodalom is a házba. Lakoma közben a király megkérdezte a fiút, hogy mondja még végre, mit álmodott.

— Ezt, király apám — és mutat a jegygyűrűjére, majd a menyasszonyára.

Azóta is boldogan élnek, ha még nem haltak.

Élt éccer Becsén egy szép lány, úgy hitták, hogy Máriska. Nagyon szép lány vót a Mári, szép, fekete, derékig érő haja vót, piros orcája, még két tüzes fekete szeme. Vót a Márinak egy fekete szeretője. Az is

szép istenteremténye vót, fekete hajú, mint az éccaka, szép szál legény. Éccé tán bolondgombát evett az erdőn, vagy valami ilyesmi rosszat, oszt aztán megbetegedett, oszt még is halt. Sajnáta nagyon a Mári, sírt-rétt éjjē-nappā, bānkódott utánna. Kimēnt sokszó a temetőbe, oszt virágot vitt a babája sírjára. Éccé, amint ott imádkozott a sírná, odamén hozzá egy vīn öregasszony. Aszondja a lánynak:

— Sajnálod ugye a szeretődöt, aki meghalt? Akarnád-e még éccé látni, beszélni véle?

— Hogyne akarnám! — feleli a Mári.

— Ide figyej; adok én egy tanácsot, ha tényleg látni akarsz. Gyere ki szombaton éccaka a temetőbe, oszt pont éjjél órájába áss fő egy sírt. Amit tanász benne csontokat, vėdd fő a koponyát, oszt vidd haza, tēdd az űstbe! Gyújts alá, főzzed, kavarjad a koponyát, oszt visszagyűn majd a szeretőd is!

A lány nagyon akarta vóna látni a kedvesít, aki meghalt, oszt ezé megfogadta a vénasszony tanácsát. Szombaton éccaka kimēnt a temetőbe, oszt mindēnbe úgy cselekēdett, ahogy az öregasszony mondta nekije. Főzte is otthon a koponyát, mán főrt nagyon a víz, fortyogott a koponya, oszt éccé megszólalt:

— Indulok má, Mári lelkēm!

Főzi, főzi tovább a lány, éccé csak megін azt mondja a koponya:

— Gyűvők má, lelkēm!

Főzi, főzi, kavargassa Mári az űstöt, éccé csak aszondja a koponya:

— Meggyűttem, Mári lelkēm!

Abba a percben zörgettek az ajtón. Ténleg visszagyűtt a Mári babája. Nagyon örűt neki a lány, elēmēnt, megcsókóták egymást jobbrú, balrú. Leűtek egymás mellé, beszélgettek, mesétek, szeretgettek egymást.

Éccé csak aszondja a legíny:

— Vissza kőnöm már mēnni, ēggyűsz-e velem, lelkēm?

— Ēmegyűk — mondja a lány, azzā összekapja a dunnáját, párnáját.

— Maj evvē takarózzunk — mondja.

Ēgymásba karótak, oszt elindűtak a temető felé. Mán a temető ódalon mēntek, amikő így szól a legíny:

— De szépen sűt a hódvilág, nēm fész-e, lelkēm?

— Nēm én, ha melletted vagyok — feleli a lány, és avvā mēnnek tovább. A temetőkapuba megін ezt mondja a legíny:

— Szépen ragyog a hódvilág, nem fész-e, lelkém?
 — Nem félek én, ha melletted vagyok — gyűn a válasz.
 Béménnek a temetőbe, mēnnek a legíny sírja felé. Odaérnek.
 — Nem fész, lelkém?
 — Nem — mondja a lány.
 — Akkó gyere a koporsóba. — Oszt avva elindul a legíny le a koporsóba.
 — Nem fész, lelkém? Gyere utánnam!
 — Nem félék — mondja a lány, közbe beledobja a dunnát a gödörbe, de mēgindul ám, ē kezd szalanni, mēnekūni a sírok közt a temetőkapu felé. Csak most ijedt mēg, hogy mit csinát. No, de a legíny sē hagyta annyiba a dógot, kiugrik a sírbú, oszt ahogy csak bírja, hajts a lány után.
 — Űgyis mēgfoglak, oszt legyüssz velem! — kajátja a Mári után, oszt szalad ám a lány után. Rohant a lány, ahogy csak a lába bírta, de mégis utolérte a temetőkapuba. Épp mēg akarta fogni, ē akarta kapni a lányt, amikó, abban a pillanatba mēgszólalt egy kakas a faluba. Mēgijedt erre a legíny, vagyis a szelleme, ész nekü szaladt vissza a sírjába.
 A Mári is szaladt ám egísz hazáig, oszt aztán sosē többet nēm akarta látni a szeretőjit.

14.

A PLÉBÁNOS KUTYÁJA

Égy plébánosnak volt egy nagyon kedves kutyája. A kutya nagyon szófogadó volt, és ennek nagyon örült a pap, és dicsekődött a kocsisának, hogy milyen ügyes kutyája van. A pap csak azt sajnálta, hogy a kutya nēm tud beszélni. Erre a kocsis azt mondta, hogy Budán van egy intézet, ahol a kutyákat beszélni tanítják.

Ennek mēgörül a pap, és mēgkérte a kocsisát, hogy vigye el oda az ő kutyáját is. A pap nēm akart vele mēnni, mert elég messze volt, és kocsin köllött volna mēnni. A pap elküdte a kocsist, adott neki száz forintot az útiköltségekre, mēg azt gondolta, hogy előre is köll az intézetbe valamenyit fizetni. Elindult a kocsis, és vitte a kutyát is magával. Amikor már elhagyta a második falut is, mēgállította a kocsit, agyonütötte a kutyát, és ledobta az út szélére, ő pedig bemēnt a városba, és ameddig tartott a pénzből, addig mulatott. Mikor a

pénz elfogyott, visszamént a paphoz. A pap megjíedt, amikor meglátta, hogy a kutya nincs a kocsisnál, és megkérdezte, hogy hová lett a kutya. A kocsis azt felelte, hogy ott köllött hogy hagyja, és majd egy év múlva megint el kell menni, száz forintot megint kell fizetni, és majd csak akkor mondják még, hogy mikor lehet a kutyát hazahozni. A pap egy kicsit megnyugodott, de nagyon várta, hogy elmúljon az egy év. Mikor elérkezett az év vége, odaadta a kocsisnak a pénzt, és az elmént. Elmúlatta a pénzt, és azután visszamént.

A pap idegesen megkérdezte, hogy mi van a kutyával. Erre azt felelte a kocsis, hogy a kutya már gagyog is egy kicsit. Nagyon örült a pap, és még büszkébb volt a kutyájára. Egy év múlva a kocsis megint kért pénzt, megint mulatott egyet, és visszatért. A pap megkérdezte, hogy hol van a kutya. A kocsis azt mondta, hogy nagyon megjárta a kutyával:

— Mikor jöttünk hazafelé, jót nevetgélünk, mert jól gyütt ki tőle a beszéd, hanem egyszer csak megkérdezte, hogy a Lizi néni alszik-e még a plébános úrral? Én még a könyökömmel óron ütöttem, hogy hallgasson, ő még leesett a kocsiról, a kocsi kereke keresztülmént rajta, és a kutya megdöglött.

A pap erre azt felelte, hogy:

— Jó tétted, úgy köllött neki, mert máskülönben mindent kibeszélt volna.

15.

Égy király kártyázott a pappal, de pénzre játszottak. A papnak nagyon jól ment a kártyázás, mert má sokat nyert, a király pedig csak hülldözött, hogy elfogy a pénze, mi lesz vele. Mikor az egyik partinál a király megkapta a lapokat, valahogy lett neki három királyja. A papnak is jó lapjai voltak, és azt mondta a királynak, hogy engedje át a partit, mert úgyis ő fog győzni. Ekkor a király kiteríti azt a három lapját, ami volt, és azt mondja: négy király. A pap csak nézi a lapokat, és azt mondja, hogy az csak három király. A király pedig azt felelte, hogy ő a negyedik király. Ekkor megszégyelte magát a pap, és átengedte a királynak a pénzt. A pap sok pénzt elvesztett, és már úgy volt, hogy nem lesz neki pénze. Ekkor valahogya jött a papnak három disznó. Örömmel teríti ki a lapjait, és azt mondja a királynak, hogy neki négy disznó van. A király azt mondja, hogy ő csak három lát. Erre a pap azt felelte:

— Igen ám, de én vagyok a negyedik.

Így sikerült a papnak visszanyerni a királytól a pénzét.

Volt egy cigány család, és nagy szegénységben voltak. Hét gyermekük volt. Ném tudott az embér mit csinálni, mert olyan szegények voltak, hogy nem volt nekik mit enni. Ekkor a cigány be akart kéredzkedni a királyhoz, de a kapus nem akarta beengedni. A király meghallotta azt, hogy mit akar a cigány, megsajnálta, és megparancsolta, hogy engedjék be hozzá. Amikor bemént, azt mondja a cigány a királynak:

— Felsőleges uram, nagyon nagy szegénységbe vagyok, hét gyermekét nevelek, de mind katonának — mert mind fiú vót. Aszmondja — Segítsen rajtam, mert éhen halunk. Akármi munkát ad, dolgozok érte, csak adjon valamit.

Azt mondja a király, hogy:

— Nekém nem köll hogy dolgozz, mert van nekém elég munkásom, hanem-aszondja-lemegyünk a konyhába, oszt keresünk ott valamit, hogy mit tudnák nekéd adni.

Hát a szakácsné pucót egy kövér libát, oszt aszondja a király:

— Ide hallgass, te cigány, ha te ezt a libát szétosztod hétfelé rëndésen, akkor kapsz.

A királynak volt két fia, két lánya és a felesége. Spekulál a cigány, oszt aszondja:

— Mëgván! felségës királyom. A két lába a királykisasszonyoké, hogy jobban tudjanak táncolni. A két szárnya a királyfiaké, hogy szebben tudjanak írni, a feje a felségës királyomé, és mivel a királyné a király után van, ezé a nyaka, a királynéjé. A többi pedig az enyim.

A király jónak találta a liba szétosztását, és ezért mëgjutalmazta a cigányt. A cigány kapott libákat, egy koesi búzát, kukoricát mëg egy nagy zsák ruhanemút. Hát nagyon mëgörút a cigány, mëg a talpát is mëgsókóta a királynak. A király azt mondta a cigánynak hogy egy-két év múlva eljöhet, hogy mëgtudja a király, hogy mi van a családjává.

Mikor hazaért, nagyon mëgörültek a gyermekék, hogy jól fognak lakni. Aztán nagyon jó mënt nekik soruk. Addig ëre, addig āra, hogy mikor mëignyótek a gyermekék, kettót becsúsztatott a palotába dógozni. A király persze nem tudta, hogy a fiúk kinek a gyerëkei. Az egyik fiú nagyon mëgszerette a királykisasszonyt, az mëg vëtt neki egy hegedút. A fiúba benne vót a cigányvér, oszt nagyon szépen tudott hegedúni mëg énekóni. A király észrevëtte, hogy az ő lánya

még táncol is, amikor a fiú hegedűl. A király maga elé hívatta a fiút, és azt kérdezte, hogy ki fia. Amikor megtudta, hogy annak a cigánynak a fia, aki alamizsnát kapott tőle, a király nem engedte a lányt még a közelébe se a fiúnak. Ebbe belebetegedett a királykisasszony, és azt mondta, hogy ha nem lehet a cigányfiúnak a felesége, akkor három hónap múlva még fog halni. Akkó persze a király megsajnálta a lányát, mer csak lánya vót neki, és mégis beleegyezett. Aztán nagy lakadalmat csaptak, úgylahogy a cigánygyerek lett a király.

17.

Mátyás királ utazott, oszt egy falun keresztül köllött vóna neki menni. De mivel nem akart bemenni a faluba, hogy lássák, mert akkor mindenki őtet nézte vóna, a falu szélin ment el. De a falu szélin, amőre ment, egy malomkő nem messze volt az út szélitű, oszt a kocsis, aki hajtotta a lovakat, nem vette észre, nekihajtott, oszt összetörte a kereket. Aszondja a királ:

— Ej-ej, milyen gondatlanok, hát itt köllött ezt a küvet hanni, hogy nekihajtson a szegényembér! Haném véd ki a kerekét, oszt csinátasd még, én addig éjárkálok másfelé.

A kocsis megcsináta a kerekét, a királ még bemént a bíróhá, oszt megmondta, hogy hogy jártak a malomkővel. A királ aszondta:

— Haném a követ hengerítsétek el onnét, osztán nyúzasd még, mire én visszagyüvök. Két nap múva gyüvök vissza, addigra légyen kész.

A bíró is megijedt, hogy hogy nyúzassa még, mert éhengeríteni éhengerítették, de hogy nyúzassa még? A bíró nem tudott mit csináni, de vót neki is egy okos lánya, oszt aszondta, hogy majd ő megfelel a királnak. Hát osztán gyütt is a királ, oszt látta, hogy a kő el van hengerítve, de nincs megnyúzva. Hát bemén mindj a bíróhá, oszt aszondja, hogy a kő mér nincs megnyúzva? Erre a bíró lánya azt mondja, hogy erre ő felel. A lány aszondta, hogy eresztesse a királ a kőnek a vérit, és aztán ők még fogják nyúzni. Mivel erre a királ nem tudott sémmit se mondani, fogta magát, oszt elmént.

Mátyás királ útazott, oszt valahogy meglátott egy szép nagylányt. Osztan beszélgetett vele, oszt éhívatta a lányt a királi palotába. A lány nagyon okosan beszélt a királā mán akkor is, amikor először beszélgettek. Aszondja a királ a lánynak, hogy:

— Észrevettem, hogy te mindenre nagyon jó meg tudsz felēni. Van énnkem száz éves kenderkócom, abbú fonnyá énnkem arany fonalat.

A lány aszondja, hogy:

— Az apámnak van ezerszáz éves sövénye, abból csináltasson őfelsége aranyorsót, akkó fonyok a kócból aranyfonalat.

Hát így nem bírt a királ kifogni rajta. Ekkó aszondja a királ, hogy:

— Van énnkem a palláson egy korsóm, már száz éve, hogy a palláson van, de nem bírjuk használni, mer likas, hanem aztat fódózd be énnkem.

Aszondja a nagylány:

— Csak úgy fogom befódózni, hogyha a korsót kifordítassa, mert kivírú sém mire sē tesszünk fótot, hanem belűrú tesszük alá.

Erre Mátyás királ aszondta neki, hogy ha akar, akkor maradjon itt a királi udvarba, mert ilyen személre, aki ilyen jól még tud felēni mindenre, sokszor szükség van.

Mátyás királ mēnt a tisztjeivel, oszt egy nēm túl szélēs folyóhoz értek. A folyó túsó partján vót egy pásztorembēr, aki állatokra vigyázott. Mátyás királ átkajátott, hogy:

— Haló, embēr, hány az ől?

Az ember aszondja:

— Háromszáz kengyelvasig ér.

Akkor Mátyás királ nekivágott, oszt átmēnt a vízen. Emezēk ēgyen sē mertek átmēnni, mert nēm értették, hogy hogy gyün ez ki, mēr nēm tudták, mit jelent az, hogy háromszáz kengyelvasig ér.

Ez azt jelenti, hogy háromszáz jószága volt az embērnek, oszt hogy a víz pedig a kengyelvasig ér.

Égyik alkalommal Mátyás király szegény ruhába öltözött, és elmént a határba szétnézni. Odaért egy juhászhoz, aki éppen copákat főzött ebédre. Mátyás király megkérdezte tőle, hogy ő is itt maradhatna-e ebédre.

— Hogyne — szólta a juhász —, mindjárt megfől az étel, és majd észünk.

Le is ültek ebédelni. A juhász mikor letette az ételt, úgy tette, hogy a copák né a király felé legyen, hanem őfelé. Persze, a király előtt is volt hús, de a király megkivánta a copákat, és odanyúlt a juhász elé, hogy majd vész ki a tából. A juhász erre a kezire vágott, és azt mondta:

— Tanulj embérségét, fiam, né nyúkálj más elé, hanem egyé azt, ami előtted van.

Később a király megköszönte az ebédet és elmént.

Pár nap múlva Mátyás király ebédet készíttetett, melyre elhivta a tisztjeit és az öreg juhászt is. A juhász nagyon félt, mert el sem tudta képzelni, hogy mi lesz. A király azt mondta a juhásznak, hogy annak a kezire üssön rá, aki elébe nyúl az ételé. A király a szakácsnak is azt mondta, hogy a juhász elé tegye majd a copákat. A tiszték nem nagyon túrték a juhászt. Egyszer csak az egyik tiszt feláll, és akart copákat venni a juhász elől. Erre a juhász a kezire vágott neki. A katonatiszt nagyon megsértődött, de a király nem engedte, hogy bántsák a juhászt, és azt mondta:

— Ez a juhász az én kezemre is rávágott, és tik is tanuljatok embérségét, és azt egyétek, ami előttestek van.

Hát régi időbe a lengyel király elment Mátyás királyhoz látogatóba. A lengyel királynak volt egy lánya, és az is elment vele.

A lengyel király elkezdett dicsekedni, hogy őnála minden nagyon szép, az ország jól rendben van tartva, és minden úgy van, ahogy ő akarja. Mátyás király azt mondta, hogy őneki nincs mivel dicsekedni, de van neki egy juhássza, aki sohasem hazudott, de annak a juhásznak van egy aranyszőrű báránya. Ezen csodálkozott a lengyel király, hogy lehet az, hogy a juhász sohasem hazudott. Az is nagyon tetszett

neki, hogy a juhásznak aranyszőrű báránya van. Megkérte Mátyás királyt, hogy mutassa meg, mőre legeltet az a juhász. Mátyás király megmondta, hogy merre van a juhász, a lengyel király pedig elmént, hogy megkérdezze a juhásztól, hogy igaz-e, hogy van neki aranyszőrű báránya. A juhász még is mutatta neki a bárányt. A lengyel király még akarta venni az aranyszőrű bárányt, de a juhász nem akarta odaadni neki. A király visszamént a várba, és azt mondta a lányának, hogy menjen el a juhászhoz, és addig maradjon nála, még a bárányt el nem kapja. A lány el is ment, de hiába kérte, nem kapta. Később a lány azt mondta, hogy mondja a juhász azt a királynak, hogy az aranyszőrű bárány beleesett a kútba, vagy azt, hogy megétték a farkasok.

A juhász nem mert beleegyezni, mert még sohasēm hazudott. A lány ott is aludt a juhásznál, és össze is szerelmeskedtek.

Égyik napon a juhász megfogta az aranyszőrű bárányt, megnyúzta, és a szőrét odaadta a lánynak.

A lány boldogan ment vissza a várba, és Mátyás királynak is megmutatta azt, amit kapott. Ekkor a lengyel király azt mondta, hogy fele királyságát odaadja akkor, hogy ha a juhász igazat fog mondani.

A juhász is ment a várba. Megállt, leszúrta a botját, rátette a kalapot, és úgy beszélt a bothoz, mint hogyha a király lett volna.

— Mi újság, juhász?

— Semmi különös, fenség, csak az aranyszőrű bárány beleesett a kútba.

— Na, és hol a szőre?

— Á, ez nem jó! — fölvette a botját, és ment tovább. Megint megállt letette botját, és megint beszélgetni kezdett:

— Mi újság, juhász?

— Sēmmi, csak az aranyszőrű bárányt megétték a farkasok.

— Nē hazudj! Pont azt étték mēg?

— „Nēm szabad hazudni”, gondolta a juhász, és ment tovább. Mikor beért a várba ott volt a lengyel király és Mátyás király is.

Mátyás király megkérdezte:

— Na, mi újság odakint?

— Sēmmi — felelt a juhász —, csak az, hogy az aranyszőrű bárányt elcseréltem feketeszőrűvel.

— Na és hol van? Mēg tudnád mutatni?

— Itt van e — szolt a juhász, és rámutatott a lengyel király lányára.

Így a lengyel király elvesztette fele királyságát, mert a juhász most is igazat mondott.

Ekkor Mátyás király kinevezte a juhászt kormányzónak arra a területre, amelyet a lengyel királytól elnyert.

22.

Mielőtt Mátyás királyt megválasztották volna királynak, mivel hogy szegény ember fia volt, egy helyen a szolgák összediskuráltak, mert nem tudták, hogy ki lesz a király. Az egyik szolga azt mondta, hogy ő leszúrja az ustorját a földbe, és hogyha az ustor kivirágzik, akkor Mátyás lesz király.

Leszúrta az ustort, és mentek tovább szántani. Mikorába egyet fordultak a szántással, az ustor nyele ki is virágzott, és így lett Mátyásból király.

23.

A KÍGYÓBŐR

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, egyszer egy ember s annak tizenkét fia. Ez a szegény ember egyszer kimegy az erdőbe fát vágni, s amint vágja a fát, előbújik a bokorból egy nagy kígyó, és kéri az embert, vigye haza és tartsa a házánál. A szegény ember elvitte, de kijelentette, hogy nekik is alig van mit enni.

— Csak vigyél el, nem bánod meg — mondta a kígyó.

A szegény asszony nagyon meglepődött, mikor a kígyót meglátta. Ebédkor adtak neki levest. A kígyó kényeret is kért.

— Jáj, lelkem fiam — mondta az asszony —, adnék én jó szívvel, ha volna, de nincs.

— Csak menjen be, édesanyám, a kamrába, majd meglátja, hogy lessz ott.

Bemegy az asszony. A kamrába szeme-szája tátva maradt a nagy álmélkodástól. Kényér, szalonna, kolbász, bor temérdek hordóval, arany, ezüst, gyémánt temérdek hordókkal. Ezután elküldte a kígyó a szegény asszonyt, hogy kérje még a király legkisebb lányát. Mit volt mit tennie. Elmegy a szegény asszony a király színe elé, és elmondja nagy bátortalanul, hogy miért küldte a fia.

— Ha küld egy zsák aranyat, a fiadnak adom a leányom, ha nem, karóba kerül a feje.

Szekérrel vitték az aranyat a királynak. A király megörült, hogy ilyen szörnyű gazdag veje akadt. Sírt, sírt a királykisasszony, még a földhöz is verte magát, mikor meglátta a vőlegényét. Kiszaladt a királykisasszony nagy sirással, utána a kigyó. Amint mennek le a lépcsőn, mondja a kigyó:

— Nő keseregj, szép királykisasszony, mindjárt minden jóra fordul.

Amikor a kertbe értek, abban a szempillantásban a kigyóból olyan szép királyfi lett, amilyent még senki sem látott. Hej, örült is a királykisasszony, szaladt a palotába, hogy megmondja az édesapjának, mi történt. Csak most lett nagy heje-huja lakodalom. Hét éjjel, hét nap járták a legények és a lányok. Akkor a királyfi elvitte a feleségét az ő országába. Vitte a szegény embert is, feleségével és tizenkét fiával. Sóra, fára nem volt többet gondjuk, még ma is élnek, ha még nem haltak.

24.

A KISKONDÁS

Hun vót, hun nem vót az Óperenciás-tengერен, az üveghégyen is túl, ott, ahol a kurtafarkú malac túr, s onnan is egy bóhaugrással árébb. Akkó még egy esztendő három napbu állt. Élt éccer egy szegény asszony a három fiával. Jó fiúk voltak ezek, csak nagyon lusták. Úgy gondolta az anyjuk, majd kinövik lustaságukat, de azért sűrűn-sűrűn elnáspágolta őket, mivel azt gondolta, úgy lesz belőlük embër. Már a gyerékék jól megnöttek. Az asszony már fél lábbal a sírban volt, mikor sütött a fiának, a legidősebbnek, hamubasült pogácsát, és útra bocsátotta isten hírével, hogy tanuljon mesterségét.

Mént, mendedélt a fiú, míg el nem fáradt. Leült, és csipegette pogácsáját. Egy hangya könyögött egy morzsáért, de a fiú kőszívű volt, és nem adott neki. Újra vállára vette batyuját. Egy kovács fogadta föl dolgozni. Sëm enni, sëm inni nem adott neki. A harmadik nap a fiú magas fizetséget kért, mert bizony nehéz munkát végzett. A királynak csináltak egy olyan kerítést, amelyen a szúnyog sëm repülhet át. A mester adott neki egy nagy darab aranyat, de a fiú később látta, hogy az csak egy sárga kő. Szégyenében világgá ment.

Az anya középső fiát is útnak eresztette. Ez sém adott pogácsájából sénkinek. Ő egy bognárnál dolgozott három napig. Egy olyan hordót csináltak a királynak, melybe az össz termése belefér. A szolgálat letelte után a fiú a mestér kulacsát követelte. El is kapta. Abban azonban mérég volt, és amint a fiú húzott egyét belőle, meghalt. Ő sém tért többé haza.

Az asszony meghalt. Legkisebb fia, Palkó eltemette az anyját, sírjára juharfát ültetett, és elindult világgá, hogy megkeresse bátyjait és mesterségét tanuljon. Amint járta a világot, megérkezett egyszer a király városába. Elszegődött a királyhoz szőlőpásztornak. A szőlős egy csodafa tetején volt. Színarany tőkéken színarany szőlőfürtök lógtak. A szőlőst drót vette körül, melyen a szúnyog sém repülhetett be, de a szőlőt valaki mégis lopta.

Palkó egy lelkét sém látott, ezért a baltáját odavágta, ahol legjobban lopták a szőlőfürtöket. Többé sénki nem kísérelte ezt meg, mert féltek a kis szőlőpásztortól. Amint beért a szőlő, jött a király udvarnépével szüretelni. Palkó most a király kondáját őrizte. Útban a legelőre egy hangyát és egy gyíkot segített ki a farepedéséből. Ezek megígérték neki, ha szükség lesz rájuk, segíteni fognak, mivel, ugye, jó tét helyében jót várj.

Amint a legelőre ért, a malacok eltűntek. Bizony hívta is az előző jó barátait Palkó, hogy segítsenek neki. Csak az ő segítségükkel tudta a kis kondásfiú három napon át hiánytalanul megőrizni a kondát. Közben egy kis tarka malac nagyon megtetszett Palkónak. Az esztendő elteltével ezt kérte a királytól fizetségül. Az azonban megtagadta kérését, és Palkónak kicsordultak a könnyei, annyira szerette azt a tarka malacot. Egy könnyesépp a tarka malac hátára hullt, és az nyomban gyönyörű királykisasszonnyá változott. A konda ugyanis a király elvarázsolt lányai voltak. A varázslat alól csak akkor szabadulhattak, ha a szőlőt és a kondát megőrzik a gonosz szellemektől.

A király Palkóhoz feleségül adta a lányát és hetedhétországra szóló lakodalmat csaptak. Még ma is mulatnak, ha a sánta kutya harmadik lába le nem sántult. Aki a történetet nem hiszi, járjon utána.

A SZEGÉNY EMBER ÉS A BORBÉLY

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember, aki olyan szegény volt, hogy egyebe sem volt csak egy vén szamara. Egyszer szédett a szegény ember fát, és bevitte a városba eladni. Egyszer csak odavetődött egy borbély:

— Hogy adod te, szegényember, azt a szamarterhet? — kérdezte.

Addig alkusznak, még még nem csinálják a vásárt. Elviszi a szegény ember a borbélyhoz a fát, lerakja, hanem rászól ám a borbély a szegény emberre, hogy ő nem csak a fát vette meg, hanem ami a szamar hátán volt, a nyereggel együtt. Hiába szabadkozik a szegény ember, hogy ő a nyeret nem számolta bele az árba, de a borbély nem engedett. A szegény ember nem tehetett mást, így nyereg nélkül távozott.

Törte a fejét, hogyan szerezhetné vissza a borbélytól a nyeret.

Másnap fogta magát, és elmént a borbélyhoz, a samarral együtt. Megköti a samarat, bemegy a mûhelybe, és kéri:

— Mennyiért borotválna még engem és társamat?

Mégmondja, hogy mennyiért, a szegény ember fizet, majd kiszalad, és bevezeti a samarat.

— Itt a társam, mos borotválja meg! — mondja a szegény ember.

Hiába húzatszkodik a borbély, hogy ő samarat nem borotvál, de a szegény ember erélyesen követeli, hogy borotválja még a samarat, mert ő azt kifizette, és ha nem, akkor ő bíró elé viszi a dolgot. Mikor a borbély látta, hogy ennek fele se tréfa, már könyörögni kezdett, hogy visszaadja a pénzt, sőt még még is duplázza, csak ne kéljen megborotválni a samarat. Amikor a borbély a nyergét is visszaigért, így szól a szegény ember:

— Akkor minden rendbe léssz.

Miután a borbély visszaadta a pénzt és a nyergét, a szegény ember elégedetten távozott.

Így járt túl a szegény ember a borbély eszén.

MÁTYÁS KIRÁLY BENT JÁRT BÉCSBEN

Mátyás király háborúzott a németekké, és még akarta nézni, mennyi élelme van az országnak, hogy meddig bírja még a háborút. Oszt nem tudta, hogy hogy köllene bejutni Bécsbe. Az udvari bolond ajánlatára kiverték a küllőt a kocsikerékbű, oszt úgy gúritották. Azt mondták az őrnek, hogy viszik a kereket a bognárhó javítani.

Mikó az őr beengedte őket, beméntek a kocsmába, oszt kértek hat főtt tojást, akó a pincér azt mondta, hogy hat főtt tojást nem lehet tanáni az egész Bécsbe. Ekó Mátyás király egy arany píz adott a pincérnek borra valóra. Akó az hozott nekik hat főtt tojást. De közbe a király arcát fölismerte a pízrű, oszt hírv adta, hogy vigyázzanak, mert Mátyás király itt van Bécsbe. Ekó Mátyás király elkezdett meneküni. Az udvari bolond nagyon sovány vót, oszt kimászat a figyelő lukon a kapun, és incsēkedett az őre. Ekó Mátyás király azt mondta az őrnek, adja ide a fegyvert, majd ő vigyáz a kapura, még a bolondot megfogja. Akó az őr elkezdett szaladni a bolond után, közbe a király megszőkött.

Mikó a háborúnak vége lett, a kocsmáros bepöröte a királyt, hogy nem fizette ki a hat főtt tojást. Hat tojásbű pedig lett vóna hat kiscsirke, abbű hat tyúk, oszt ezek mennyi tojást tojtak vóna. Miko mēntek a bíróságra, az udvari bolond megparancsóta a királynak, hogy addig nē kezdjék a tárgyalást, még ő nem mēn, majd ő lesz az ügyvédje. A tárgyalást nyóc órakkó köllött vóna kezdēni, de még débe se gyűtt az udvari bolond. Egy órakkó, mikó meggyűtt, mérgessēn kérdezte a bíró, hun vót ilyen sokáig. Az udvari bolond pedig azt mondta, hogy náluk most van a búzavetésnek az ideje, és megparancsóta a népnek, hogy elősző jó főzzék még a magot, oszt aztán ütessék ē. Erre a bíró még mérgeseben ráordított:

— Uram, maga megbolondút, a főtt mag nem kel ki!

Erre az udvari bolond azt mondta:

— De, uram, mink is főtt tojást ēttünk, abbű sose lett vóna csirke!

JANKÓ ÉS A KIRÁLYKISASSZONY

Hún vót, hún nem vót, hetedhít országon túl, a korpakazalokon innen, a cilinder hegyekén túl, ílt egy szegény embër. Olyan szegény vót, mint a templom egere. Hát nem vót mit tenni neki, ha élni akart, mint hogy elálljon szógáni. A király udvarába dógozott, söprögetett, és egyéb munkát végzett. Egyszê a király lánya megbetegedett. Fájt a lába, és eltűnt a hangja. Csuda szép vót emígy a lány. A király bánatos vót, hogy éveszti egyetlen leányát, tündöklő csillagát. Látván ezt a szolgál, így szól a királyhó:

— Királyom, nem jót látok én ki a lánya egísígi állapotábú. Az az érzésem, hogy két nap múlva gyász lesz e udvarba. Higgye ē, uram, nekem, hanem hát ha életbe akarja látni a leányát továbbra is, akkó valamit tēgyen.

A király dühösen:

— Hát tē hunnan tudott ezt? Tē ostoba! Pakój a színem elú, mert tömlöcbe vettetek! Ilyet mondani az én egyetlen drága jó lányomrú!

Bemín a király a lány szobájába. Hát lássa, hogy a lány állapota még rosszabbra fordút. Nem vót mit tēnnie a királynak, mint hogy kihirdesse, hogy aki hoz olyan orvóságot, amitú jobban lesz, ahó adja felesígú a leányát. A szegény Jankó így szót:

— Királyom, hozok én! De énhozzám, tudom, nem adja felesígú leányát.

A király ismét mérgessën, veszekedő hangon:

— Tē ostoba, tē akarsz hozni? Tē?

— Én, uram!

Azzā mán mēnt is. Kigondóta, hogy este, mikó éfélre jár az idő, kimén a temetőbe, hoz egy koponya- mēg egy kizesontot. Éfil fele útnak is indút Jankó, ílt egy kicsit éccaka a temetőbe, de azí észánta magát, hogy lesz, ami lesz, de ő hoz koponyát és kizesontot. Kezdi ásni a sirt, reszked az ina a filéstú, de azí ássa — ássa. Sőtít van, nem lássa, melyik milyen fajta csont. Akó gyufát gyút, de akkor valami mintha megfogta vóna a nadrágja szárát, ekkor nagyon megijedt. Mikó egy darabig szaladt, utána mēgát egy percre. Ismét a lány jutott eszibe, hátha az ővé lesz. Ekkor ismét visszamēnt, és keresgélte a csontokat, sikerút is neki megtalálni, amié mēnt. Elvitte hát a boszorkányhó, az főzött belüle valami zagyva levest. Mondta

Jancsinak, hogy ezt vigye ē a lánynak, ebbű ha iszik, akkó nyomba jobban lész, visszagyün a hangja, ha ebbe mëgmossa a lábát, az is mëggyógyul. Jankó mëgköszönte a boszorkánynak jótettét, és elindút a királyi kastél felé. Vitte Jankó a zagyalíkot. Mikó a király mëglássa, örömmel fogadja, örül, hátha ez hoz olyan orvosságot, amitű jobban lész a királykisasszony. Hát úgy is vót. Jankó odadja a lánynak a folyadékfilít, és mondja:

— Ígyá belüle, és mosd mëg benne a lábád!

A lány a parancsnak eleget tévén lelkesen örülve így kiáltott fel:

— Jankó, édes Jankó! Birok mënni, apám!

Csak egyszerűbe ennyit tudott mondani. A király is össze-vissza csókóta a szolgáját, akit tegnap összeszidott csúnyáú.

A király fele királyságát átadta Jankónak, és a lányát feleségű adta hozzá. Hét országra szóló lakodalmat csaptak, még ma is élnek boldogan, ha mëg nēm haltak, Itt a vége, fuss el véle.

28.

MÉ VAN A MOHOJI TEMPLOM AZ UDVAR KÖZEPIN?

A pęcëllói mëg a mohoji lakósok régi idők úta versengésbe átak egymással. Vërsenyëztek abba is, melliknek van szébb templomja. No, a mohojiak, hogy véletlenű alú nē maradjanak, építettek egy gyönyörű templomot. Körülötte szép virágoskertët szobrokká díszítve.

Mëgtudták ezt a pęcëllóiak, oszt azt mondják, nēm hagyják ők ezt annyiban. Ėkűdtek egy cigányt Mohojra, hogy valahogy csapja má bë az ottaniakat, mer mëg majd asziszik, ténleg szébb az ő templomjuk. El is mënt a cigány Mohojra. Szétnéz, hát látja, hogy a templom az udvar közepin áll. No, neki sē köllött több, így szól a mohojiakhó:

— No, kendték is valami nagyon okossak! Hogy néz az ki, hogy az udvar közepin áll ez a templom. Nézzënëk végig a házakon këték? Mindëgyiknek kint az eleje a fronton, a templom mëg bënt èktelenkëdik az udvar közepín.

Összegyugták erre fejüket a mohojiak, oszt aszondják, igaza van a cigánynak. De mán most mit csináljunk? Nēm bonthatjuk lē ezt a gyönyörű templomot.

Aszondja erre a cigány:

— Hasaljanak neki kéték, oszt tolják egy kicsit előbbre.

Tetszett a mohojiaknak az ötlet, nekigyürkőztek vagy húszan. Tolták, nyomták azt az irgalmatlan nagy épületet, csak úgy szakadt nekik a víz. Még borsót is szórtak elé, hogy guruljon, de bizony az nem mozdult. Mikó má jó kimelegedtek, ledobáták magukra a ruhát is, oszt folytatták.

A cigánynak sē köllött több, amikő meglátta a nagy rakás ruhát, fogta őket, oszt míg a mohojiak a templommá kínlódtak, egyugta őket egy burgyingba. Nemsoká előgyűnnek a mohojiak a templom megű, hogy megnézzék, mennyit gyűtt előre, hát eláll szemük, szájuk, mer a ruhák, amiket a templom elé raktak, nincsenek sēhun. Tanakodnak, hogy hova lehettek. Odaszól erre a cigány, hogy:

— Jaj, de buták kendték. Odatették őket a templom elé, oszt rátoolták a templomot. Megvannak azok, csak hogy a templom alatt.

No, erre a mohojiak rögvest fogták magukat, oszt nyomd a templomot visszafelé. Amikor a cigány látta, hogy jól belemelegédtek a munkába, fogta a ruhákat, oszt uzsgyi. Még sē át Pécéllőig.

Estefelé a mohojiak megunták a munkát. A ruháknak még sē híre sē hamva. Összegyugják a fejüket, gondókoznak, hogy hova tűnhetett a gúnájuk. Egyszer csak az egyik nagybajúsú atyafi elkáromkodja magát:

— Adta, teremtette, füstös cigánnya! Ném elég, hogy ellopta a ruhánkat, hanēm még a templomot is visszatolta velünk!

Azúta is az udvar közepén áll a mohoji templom.

29.

ROSSZ JANKÓ

Hun vót, hun nēm vót, vót éccé a világon egy rossz gyerek, akit úgy hitak, hogy Jankó. Ez a Jankó olyan rossz vót, hogy sē az apjának, sē az anyjának, de még az öreganyjának sē fogadott szót. Mást sē csinát, csak rosszalkodott.

Mondogatta is neki az öreganya, hogy:

— Jankó, ēvisz az őrdög éccé, majd megládd!

De Jankónak sēmmi sē hasznát. Hát éccé csak gyün ám az őrdög, oszt fogta vóna Jankót, de az bēszaladt az öreganyjához:

— Öreganyám, gyugjon ē, mer gyün értem az őrdög!

Hát az öregasszony fogta, oszt béglyugta a szoknya alá. Hanëm hát az ördög së azé vót ördög, hogy në tanáta vóna mëg Jankót. Fogta a grabancát, oszt bëtette a zsákba. Vitte — vitte a pokol felé, hanëm csak elfáradt útközbe, oszt lëüt az erdőszelën pihenni. Eközbe Jankó kívágta bicskájávā a zsákot, kimászott belüle. De maga helëtt teletömte azt szamártüsökkë. Az ördög mikó főkët, fogta a cókmók-ját, oszt mënt tovább. Má messzirú kiabát, hogy:

— Öreganyám, gyúcson bë, mer hozom a rossz Jankót.

Hát az öregasszon bë is gyútott, oszt mikó az ördög hazaért, fogta csak a zsákot, oszt zsupsz bë a kemëncebe. Hanëm az csak elégëtt ëccërre. Mingyá látta az ördög, hogy bëcsapták, hát fogta a másik zsákot, oszt mënt vissza.

Jankó má messzirú látta, hogy mëgin gyün az ördög, oszt csak bëszalatt az öreganyjáhó:

— Öreganyám, gyúgjon ë, mër gyün értem az ördög.

Az öregasszon fogta, oszt mëgin béglyugta a szoknyája alá. Hanëm az ördög csak mëgtaláta újbul, oszt mëgin beletette a zsákba. De most mán nëm át mëg útközbe sëhun së, hanëm rohant haza. Má messzirú kajbát, hogy:

— Öreganyám, gyúccson bë, hozom a rossz Jankót!

De az öregannya nëm gyújtott ám bë, mer aszitte, hogy mëgin tuskét hoz. Hát mive nëm vót béglyútva, az ördög lëtette a zsákot Jankóvā a kemënce elé, oszt aszondta:

— Amíg kíz lész az ebéd, alszok ëgyët.

Oszt lë is feküdt.

Amikó má égëtt a tűz, aszondja az öregasszon Jankónak:

— Ül j erre a lapátra, oszt nézd mëg, meleg-ë a kemince!

Erre Jankó:

— Üljön kë, oszt mutassa mëg, hogy kó azt mëgnézni!

Az öregasszon rá is út, Jankó pedig csak mëgfogta, oszt bëlükte a kemincelukon. Amikó mëgsút, kivëtte, oszt az asztalra tëtte. Ű mëg fómászott a szalmakazal tetejire.

Az ördög fölëbrett, oszt mëgebédött. Hanëm ëccé hallja ám, hogy valaki kajbál:

— Jó vót öreganyád húsa? Jó vót öreganyád húsa?

Szëtnézett, hát látta ám, hogy Jankó a szalmakazal tetejin ül, oszt ű kajbál. Kërdi az ördög:

— Hogy mënté oda fő?

— Horgot szúrtam a hasamba, oszt fõhúztam magam.

Erre az ördög fogta a szalmahúzó horgot, oszt a hasába szúrta. De mive előbb má nagyon béebedőt hát csak szétpukkant éccérre.

Jankó pedig lémászott a kazalrú, oszt hazamént. De bizon ű többet nem vót rossz, hanëm szófogadó gyerek lett belüle.

Hát csak vigyázzatok, nehogy így járjatok!

30.

A SZÜRKELO PÉTER

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy gyönyörű szép ország, az országnak pedig egy jó öreg királya. Ezt a királyt jóságáért és becsületességéért az egész ország népe nagyon szerette.

Ám egyszer gyász borult a vidám és szép országra. Gyászolt a király, gyászolt az egész kastély, gyászolt az egész ország, ugyanis eltűnt a király három szépséges leánya.

A király kidoboltatta, hogy annak, aki megtalálja a leányait, feleségül adja a három közül a legszebbiket. Nagyon sok jelentkező akadt, aki útra kelt a lányok keresésére, de senki sem tért vissza.

Élt ebben az országban egy nagyon erős férfi, kit Szürkelő Péternek hívtak, mert kiskorában egy nagy szürke ló szoptatta. Szürkelő Péter is elindult a leányok keresésére, de nem egyedül, hanem magával vitt egy favágót, egy vasgyúrót, egy láncsinálót és egy cigányt.

Mentek, mendegéltek, míg nem egy sűrű erdő szélére nem értek. Itt muszáj volt megállniuk, mert az az erdő olyan sűrű volt, hogy lehetetlenség volt tovább menni. Így leültek az erdő szélére tanácskozni. Megbeszélték, hogy félvernek egy sátrat, és ötük közül mindennap egy-egy valaki itthon marad ebédet főzni, négyen pedig vágják az utat az erdőben.

Első nap a cigány maradt otthon. A kása már javában főtt a kondérban, amikor megjelent egy kicsi emberke, akinek hét színű volt a szakála, s így szólt:

— Észünk már!

— Nem észünk ott! — szólt a cigány.

— De észünk ott! — kiabált a Hétszínszakállú.

De a cigány csak tovább ellenkezett. Erre a kisemberke megfogta a cigányt és nyakig a földbe vágta. Ő pedig miután a kását megétte, ellillant. Késő este, mikor a négy ember éhessén hazaért, volt mit

látniuk, a cigány nyakig a földben, a kondér pedig üresen. A cigány miután elmesélte a történeteket, úgy döntöttek, hogy másnap a favágó marad otthon. De bizony a favágó is, majd a lánccsináló, sőt a vasgyúró is arra a sorsra jutott, mint a cigány. Erre már nagyon mérgös lett Pétér, végül eldöntötte, hogy majd ő marad otthon. Úgy is történt. Ahogyan kevergeti a kását, megjelént a kisembërke. Pétér azonban nem sokat teketóriázott, volt a sátor mellett egy nagy tuskó, rávágott a kezével, hogy az ketté repedt, beletette a kisembër szakállát, majd ismét rávágott, s a szakáll a rés közé szorult. Elszaladt Pétér az erdőbe a többiek után, hogy hazahívja őket megmutatni a kisembërkét. De mire visszaértek, már hült helyét találták, csak a tuskó nyoma maradt még a földbe vésve, ahogyan az embërke a szakállával elhúzta.

Mit volt mit tenniük, elindultak az úton az embërke után. Egyszer csak egy nagy gödör szélére jutottak. Így szólt Pétér:

— Favágó, vágd a fát, Vasgyúró, gyúrd a vasat, Lánccsináló, csinálj a láncot.

Készítettek egy kosarat és egy jó hosszú láncot. Elhatározták, hogy majd a cigány mindegyiküket beleengedi a gödörbe, ő pedig a gödör szélén marad, és ott várja őket. Így is történt. Amikor Pétér és három embëre leereszkédtek a gödörbe, egy gyönyörű várat láttak maguk előtt, a vár kapujában aludt az embërke, a szakállá végén a tuskóval. Ők négyen belopakodtak a várba. Mëgtalálták a három királykisasszonyt. Nagyon mëgörltek a leányok, amikor mëgtudták, hogy értük jöttek. Gyorsan a kosárhoz vitték a három leányt, beleültek, a cigány pedig felhúzta őket. Azonban Pétért és a három embërt a gödörben hagyta.

A cigány a három lánnyal visszatért a kastélyba. Nagy volt az öröm. A király egyik leányát feleségül ígérte a cigánynak. Már éppen javában állt a lakoma, amikor Pétér megjelént az ajtóban a három embërével.

Amikor a cigány meglátta őket, mind a hét selyempárna kicsúszott alóla. A leányok mëgismerték mëgmentőjüket, s rögtön elmesélték apjuknak a történeteket. Lëtt mëg nagyobb öröm és boldogság!

A legszebb királyleányt Pétér kapta feleségül, a Favágó, Láncsináló és a Vasgyúró pedig nagyon sok pénzt kaptak.

A cigányra halálbüntetést szabtak, hazugságáért kerékbe törték.

A többiek pedig boldogan éltek, addig, míg mëg nem haltak.

HÍRES BETYÁRTANYA

Van az adai határba egy nagyon öreg fa, ez volt valamikor Rúzsza Sándor tanyája a száműzetésbe.

Ennek a fának is van egy története. Sándor még cimborái a panduroktól megszabadulva, mert megtámadták őket a pusztán, mikor ökröket hajtottak el a gyulyából. No most, mit csináljanak? Letelepédtek a fák alá, miután átusztattak a Tiszán. Sándor elmént szétnézni hátra, a csendőrök utánuk akarnak-e jönni. De nem jöttek. Ahogy így mászkál, egy sárból és nádból épített halászkunyhóhoz ér. A kunyhó előtt egy öreg embér ült. Sándor megszólítsa:

— Delelőre áll már a nap, öregapám.

— Hát biz oda.

Sándor meglát a kunyhó ajtajába egy szőkehajú leányt.

Az megijed és beszalad, de az apja visszahíja.

— Gyere, lányom, megmutatlak ennek a betyárnak.

Sándor visszahőköl, hogy tudja ez, hogy betyár.

— Nő ijedj meg, fiam, soha töllem, mert magam is az vagyok, látod, megszóktam az uraságtól, itt van jó búvó helyem. De hogyis hívnak, édes fiam?

Sándor nem vigyáz magára, kiejti nevét:

— Rúzsza Sándor.

— Édes fiam, te vagy az? Azt hittem, csak egy csavargó. Veszélybe vagy, a csendőrök átkutatják az egész vidéket.

De Sándor meglátja a veszélyt. Mindjárt elkapja az öreg lánya kezét, felkap lovára és iszkol. Egyszer a leány odaszól:

— Siess, Sándor, addig a nagy fáig, ott már megmenekültünk.

Sándor nagyot néz, azért hallgat a lányra, mert látja, hogy megézte vagy ötszáz méterre pandursereg vágat utána.

A lány megint rászól:

— Gyorsan a fa odvába!

Sándor füttyent lovának, az hirtelen megáll, ők meg zsupsz, föl a fa nyakába, onnan pedig az odúba. A csendőrök tovább vágatnak a ló után, de később rájönnek, hogy gazdája nincs a hátán. Szörnyen mérgessék lesznek a pandurok, a kapitány kiált:

— Aki elfogja a betyár lovát, ötszáz tallért adok érte.

De ez nem segít. Nagyon okos Sándor lóva, a Zsivány, mert meglóg az ámuló csendőrök elől, akik kénytelenek elvonulni üres kézzel.

Sándor megszabadult a panduroktól, és még sokszor elmént a nagy fához. Ki tudja, miért? Veszedelembe volt? De inkább a szép halászlányért. Mikor megsebesült, akkor, mert a nép így mondja, két hónapig a nagy fában tartózkodott. Oda vitték ki neki az élelmet a faluvégi parasztok.

32.

RÚZSA SÁNDOR MEG A CSENDŐR

Nekem is még a nagyapám mesélte, hogy valamikor az volt a legény a gáton, aki szembefordult a pandurral vitatkozni.

Ilyen legény volt Rúzsa Sándor is, aki magát betyárnak nevezte. Egyszer, mikor Ludas határába a csendőrök kint voltak megnézni, milyen a parasztok között az ájer, odavetődött Sándor is. A csendőr követelte a paraszttól a gabonát, ami természetesen nem volt, hogy is lett volna olyan inséges esztendőbe, mikor a határt kétszer elverte a jég. A csendőr midőn erélyesebben követelte a paraszttól az árpát, odaszólt Sándor is:

— Nincs a parasztnak, inséges volt az esztendő!

A csendőr visszaszól:

— De a kutya úristenét annak a pár pofátoknak! Gabonát vagy börtönt akartok?

— Tisztösséges ember fiával nem így illónék beszéni, hé pandur uram!

— Na, né mondd, paraszt, mert megjáród! — és készítette is a puskáját, hogy meglője a merész betyárt. De ő is kirántotta pisztolyát, és eldobatta a pandurra a puskáját. A másik pandurt még Borús Kázmér, Sándor cimborája intézte el. Kezöket megkötözték, és megtáncoltatták őket hétbojtú betyárkancsikájukkal. A két pandur szörnyen megjárta. Összevissza megverve, megkötözve tértek vissza Szögedébe. Sándor még utánuk kiáltott:

— Köllött nektök gabona!

33

A HALÁSZ ÉS A TENGER

Hó vót, hó nem vót, ahó a kis malac túr, élt egy ember a feleségével. Nagyon szegények vótak. A szegény ember halászni járt a tengerre. Egyik alkalomkor a halász hálójában talált egy üvegét,

melyet kíváncsian kinyitott. Abban a pillanatban hatalmas füstfelhő keletkezett az üveg fölött. Oszt ez a füstfelhő megszólalt:

— Én szellëm, aki a hatalmasoknál is hatalmasabb, köszönöm neked, halász, a jószágodat, hogy kiszabadítottál e kis üvegből, amelyikben párezer évvel ezelött keletkeztem. A jószágodér megjutalmazlak, mielőtt meghalnál. Kívánj bármit!

A szegény embër nagyon megijedt. E szavakat mondotta a szellëmhöz:

— Te hatalmas szellëm, mondd, mit is kívánna egy szegény halász, akinek egyebe sincs, csak egy kis gunyhója, ahová elbujunk a hideg elöl.

— Kívánj, bármit akarsz.

— Hát ha nagyon akarod, akkó bújj vissza az üvegbe. Nëm akarom elhinni, te szellëm, hogy te ily hatalmas vagy és e üvegbe beleférsz.

A szellem a következményére rá sëm gondolt, és mondta:

— Hát akkó légyën még kívánságod.

Amikó a szellëm belebút az üvegbe, a halász bedugta az üveg száját, akkor beledobta a szegény embër az üveget a tengerbe. Így szabadult még a halászembër a haláltól.

34.

SZÉKKÉ VÁLTOZTATOTT JULISKA

Volt egyszer, hol nëm volt egy öreg királyné, s neki vót egy aranyhajú fia. Hetedhét országból csodájára jártak. A fiú félceperedett, és szép szál legény lett belőle.

— Édes fiam! Ideje lenne megházasodni. Én már vén vagyok mind az országút, halálom után úgyis köll asszony a házba. A Rózsa király lánya szivessen a feleséged lenne — mondta egy szép napon a királyné fijának.

— Én bezzeg csak akkó házasodok még, ha akad kedvemre való hajadon! — jelentette ki az ifjú.

A királyné mégis kihirdette az esküvőt. Hetedhét országból hívtak vendégeket. A nagy főfordulásba a fiú elszökött a háztul, batyuvá a hátán. Mënt, mëndégelt hét nap, s hét éjjel, erdőkön, mezőkön körösztt. A hetedik nap megérkezett a tengerhez. A parton egy aranyhajú lány fészülködött.

„Ő lesz a feleségem, vagy sënki más!” gondóta a fiú.

A lány is észrevette, és tüstént beleszeretett.

— Hól jársz itt, ahol a madár së jár? — kérdezte kedvessen.

— Feleségöt keresék magamnak! Ha akarod, ásó, kapa még a nagy harang sëm választ el minket egymástól — mondta a királyfi.

A lánynak tetszett a legény, hát kezit nyújtotta. Együtt ballagtak hét nap, hét éjjel a királyfi várába. Ott már a lakodalomra ékészütek, csak a menyasszony a Rózsa királykisasszony vót. Az öreg királyné aranyhajú Juliskát egy arany székké varázsóta át. A királyfi pedig megülte a három nap, három éjjel folyó lakodalmát

A fiú szomorú vót, és este mindig áztatta könnyéivë a széket. A felesége dajkája egy ördögös vén boszorka vót, aki kileste a királyfit. Másnap főapritatta a széket, oszt elégették. A királyfi mikó hazatért a vadászatról, hűtt helyit találja a székek, csak egy kis darab maradt belüle. Ezt a keblibe rejtette.

Az öreg királyné néhány nap múva meghalt. Az országot fia feleségire hagyta. A Rózsa királykisasszony sanyargatta a népét, adót szédett, a királyfit pedig bëzáratta. Itt kivette az arany darabot, és szomorúan nézte. Mire ez ismét aranyhajú Juliska lett. A börtön ajtaja kinyit, mégtört a varázslat. A gonosz királylányt kiűzték az országbú, és ők uralkodtak.

Hetedhét országra szóló lakodalmat csaptak, még most is élnek, ha még nëm haltak.

Aki nëm hiszi, járjon utána.

35.

KILENC

Volt egy Kilenc nevezetű legény. Nagyon sokat évett, oszt azé az apja nëm tudta eltartani, elküldte a királyhoz szolgálni. Még asnap beállt.

Amikor meglétt a reggeli, ő elsőnek ment bë, és megëtte kilenc szolgáló enniavalóját. Amikor látta a király, hogy nagyon sokat eszik, elküldte a malomba. A zsákokba homokot raktak, de Kilenc ezt nëm tudta. Befogta az ökröket, és elmënt a malomba, oszt kiabál a mónároknak, hogy gyűjönek ki lerakni a búzát. Rá së hallgatak, begyűtt a szekérrül, és megfogta mind a két mónár fülit, és kihúzta a

szekérhöz, hogy rakják le a búzát. A két mónár ördög volt, nagyon megijedtek a nagy legénytől, oszt lassan kezdték hordani a zsákokat, de Kilenc aszondta, hogy siessenek, mert ő siet haza. Az ördögök a homokot az udvarra öntötték, és fehér lisztet raktak a zsákokba. Avval osztán hazamént, és elvitte a lisztét, de csak úgy csodálkoztak a szolgák, mert ők homokot raktak a zsákba, Kilenc pedig lisztét hozott. Avval osztán a szolgák lerakták a lisztét.

A király kiadta a parancsot, hogy holnap négy ökrrel kell kimenni az erdőbe fáért. Réggel a szolgák korán felkéltek, oszt kiméntek. Mire ő fölkelt, már a hasára süttött a nap. Gyorsáron megréggelizett. Épp még vót fejve, megivott tíz liter tejet. Azután befogta az ökröket, oszt elindult az erdőbe. Ném a rendes úton, hanem búzán, kukoricán körörsztül egyenest az erdőnek. A többi szolga vastag fákat kivágtak, oszt rádöntötték az útra, hogy nē bírjon elmenni. Mikor Kilenc látta, hogy sok fa van vágva, kifogta az ökröket, oszt lefeküdt aludni. Hát miko kialudta magát, fölrakja a vastag fákat a szekérre, oszt elmént az ökrökē. Igen ám, de a medvék megétték egy ökrét. Mit vót tenni, mit nēm, befogott három ökröt még egy medvét, oszt megindult haza felé. Hát ahogy a heggyrül gyütt lefelé, egy ördög beletett egy vastag fát a küllők közé. Erre Kilenc fölmérgesedett, oszt aszondta:

— Ha eltöröd a küllőket, te tartod a kocsit!

De csak az ördög kerepētette a küllőket a botjával. Eltört a küllő, oszt Kilenc az ördög kezít oda köttötte a tengelyhöz, hogy fogja. Így mēnt haza. Mikor a kastélyhoz ért, a kapú be volt zárva. Mit volt tenni, átdobálta az ördögöt, szekeret, medvét, fát. Ezután összerakott mindēnt, ahogy vót. Majd jelentkezett a királynál, hogy meggyűtt az erdőbül. Majd aszondta a király, hogy a határon van az ellenség, verje vissza, aszitte, hogy most már tényleg meghal Kilenc. Fogott Kilenc egy bagrácsot, húst, krumplit, oszt mēnt a csatába. A csatatéren fölállította a bagrácsot, oszt elkezdett paprikáskrumplit főzni. Erre észrevette az ellenség, oszt elkezdte lüvődözni ágyúval. Amikor fölborították már a majdnēm kész ételt, kiesavart egy fát, oszt azzal verte agyon őket. Ki tudott, az futott, ahogy csak a lába bírta. Ezután a földről a paprikáskrumplit fölnyalta.

A KÖVÉMEREDT GRÓFNÉ

Volt egyszer egy gazdag gróf, és vót neki egy felesége és egy fia. Ez a gyerek nagyon lusta és piszkos vót. Egyszer kint játszott az erdőben. Összesározta magát. Otthon az anyja fehérkenyérrel törölte le róla a sarat. Erre elborult az ég, és vihar támadt. Mire kiderült, a szép zöld táj helyett kopasz, kopasz heggy állt. A grófnét pedig kővé meredve találták még.

AZ IRÍGY PÓRULJÁR

Hun vót, hun nem vót, élt egy faluba két testvér. Az egyik gazdag vót, a másik még olyan szegény, mint a templom egere. Éccé a szegény ember emént halászni, de egész nap nem fogott semmit, estefelé egy fémkarika akadt a horgára. Hazavitte, gondóta, jó lesz a gyerkeinek játszani. Hát ahogy a gyermekék kézrű-kézre adogatták a karikát, a egyre fényesebb és fényesebb lett. Akkó látta a szegény ember, hogy egy aranykarikát fogott ki. Azonmód éhatározta, hogy éviszi ajándékba a királynak.

Éhatározását tett követte. Nyakába akasztotta az ünneplő szűrit, és elindút a királyhó. A palota előtt az ór megállította.

— Hova mén kēd, bátyám?

— Ajándékot viszēk a királynak.

Az ór előszó nem akarta bēengedni, de aztán beleēgyezett. A szegény ember nagy tisztelettel a király elé járút, és aszondta neki:

— Fölsēges királyom, a minap halászni vótam, és egy aranykarika akadt a horgomra. Gondótam, éhozom fölsēgednek ajándékba.

Azzā nézte a király a karikát és nagyon tetszett neki. Rōgtōn ē is rēndōte, hogy adjanak a szegény embernek annyi ezüst és rēz pēzt, amenyit csak ēbír. Űgy is lett.

Roskadozott a szegény ember a nagy tehēr alatt, de közbe a gyerēkeire gondót, oszt az erőt adott neki. Ahogy hazaért, lett örōm. A felesége mindjā át is szalasztotta a legkisebb fiút a gazdag embērékhó, hogy kérje kōccsōn a mērvékát. A gazdag embēr nagyon csudākozott, hogy mire kō a véka a szegény testvérinek, és mielōtt

odatta volna, békente az alját szurokkā. Vót is aztán mit látnia, mikó a vékát visszahozták! Mivē hogy egy ezüstpéz rágadt a szurokba. Nēm áhatta ki ezt szó nekū, szót a feleséginek, és úgy döntöttek, megkérdezi a szegény embert, hunnan vette azt a sok pénzt. Ē is mentek mindjá hozzá. A szegény ember tudta, hogy az írigység beszél a testvéribū, és nagy komolyan aszondta:

— Hallottam, hogy a királyná úgy észaporodtak az egerek, hogy má a király bajsját ráncigálják, oszt vittem neki egy macskát, azé adta a pézt.

No, több sē kellett a gazdag embernek, még hát a felesége is egyre unszóta, hogy adják el a házat még a földet, oszt végyenek az egész pézen macskákat. Össze is gyűjtöttek egy egész kocsira való macskát zsákokba, bekötözték őket, és megindútak a királyhó. Az órnek gyanús vót az ember, még a nyávogós zsákok, de a hosszas unszolásra bēengedte őket. Űk még alig hogy a király elé értek, gondóták, meglepik a királyt, és kiengedték a macskákat. Azok szegények még úgy megvótak vadúva, hogy egyenest nekiestek a királynak, alig tudták a beszaladó órok megsabadítani. Ē is kergették az embert még a feleségit, azok még örúhettek, hogy más bajuk nēm lett. De az évesztett vagyonukat sosē tudták többé visszaszerezni.

Így jár, aki írigy.

38.

Ēccēr vót, hun nēm vót, vót ěccēr egy fiatal házaspár. Egy ideig boldogan éltek, hanem egy napon látja az asszony, hogy az ura nagy búnak adta a fejit. Kérdözi is tüle:

— Mié búsúsz, édös uram, mikó mindēnünk megvan?

Azt mondja erre az ura:

— Mindönünk megvan, csak egy nincs, gyerekünk nincsēn.

Az asszony is elbúsút, mēr neki is az vót a bánata.

— Nēm bánám, akármi lenne, még ha csuszómászó is, csak lenne gyerekünk. — mondta.

Hát mög is lett a kívánsága: kigyógyerőke születött. Telt, mūt az idő, a kigyógyerők még főnyött. Mikó úgy húszéves lehetött, főmászott a fára az udvarba. Azt mondja az apja:

— Biztos nősüni akar a fiunk.

Mivel csak nēm akart lēgyünni a fárú, az apja elhatározta, hogy feleségöt szerēz a fiának. Vót a faluba három szegíny lány, három

testvér. Elmént az embér, hogy megkérje a legöregebbiket a fiának. Ráát a szegény lány, mer gondóta, hogy legalább jó dóga lesz az ura mellett. Hanem a nászéccakán, mikó a kígyó fómászott az ágyra, a lány lölökte maga mēlű. A kígyó még megharagudott, oszt megfujtotta a lányt.

Másnap a kígyó megint fómászott a fára, oszt sēhogyse akart legyűnni. Elmént az apja, hogy megkérje a második lányt. De az is úgy járt, mind a nénje.

Akkó azt mondja az apa, hogy:

— Ha mán elkezdjük, akkó fojtassuk is! — elmént hát megkérni a legkisebbik lányt.

Az is elmént felesígne, de nem lökte le az ágyrű a kígyót, hanem mögsímogatta. Erre a kígyó gyönyörűszip legínnyé változott. Ahogy hajnalba főkel a lány, mondja az apósna még az anyósna, hogy mi történt, hogy a fiuk levettötte a kígyóbört, de rēggēre megint fő akarja venni. Azt mondja az anyós, hogy:

— Tēgyé bē paraszat ēgy lábosba, oszt lökd bele abba a kígyóbört, hogy nē bírja mēgin fővenni a fiunk.

Űgy is tētt a lány. Mikó a legíny fölēbredt, nagyon megharagudott, mikó látta, hogy elégētt a kígyóruhája. Azt mondta a lánynak:

— Én most elmék messzi északra, ēgy fekete palotába, nekōd utánam köll gyűnnōd, mēr addig nēm birod megszűlni a gyērēkūnt, ameddig én mēg nēm érintōm a válladat. — Arra a legíny eltűnt.

Elindūt a lány messzi északra, mēnt, mēnt utána hét esztendeig, de sēnkit sē tanát āra. A hetedik esztendōbe ēgy kis házhoz ért. Bement a házba. Ott ēgy vīnsíges vīn öregasszonyra tanát. Kérdezi tūle az öregasszony:

— Hát tē hun jársz ēre, ahun a madár sē jár?

— Északra mēgyōk öreganyám — mondja a lány —, hogy mēgtanáljam az uramat, mēr addig nēm birom megszűlni a gyērēkēmet, ameddig ű mēg nēm érinti a vállamat.

Azt mondta az öregasszony:

— Én nēm tudom, merre van az a messzi észak, de vārd mēg a fiamat, a Napot, hátha az mēg tudja mondani.

Estēre hazaért a Nap, kérdezi a lány, merre van az a fekete palota, de nēm tudta a Nap sē, hanem azt mondta:

— Keresd mēg a bátyāmat, a Holdat, hátha az mēg tudja mondani.

Elindút a lány, de az öregasszony előbb egy aranyrokkát adott neki.

Mënt, ment a lány, nagysokára egy házra tanát, benne egy öregasszonyra. Kérdezi az öregasszony, hogy mi járatba van, de az öregasszony nem tudott rajta segíteni, azt mondta hát, hogy várja még a fiát, a Holdat. Estére hazaért a Hold, az sē tudta megmondani, mēre van a fekete palota, de elküdte a bátyjához, a Szélhő a lányt, hátha az tud segíteni rajta. Mielőtt emönt vóna a lány, az öregasszony egy aranyorsót adott neki.

Mënt, ment a lány, nagysokára rátanát egy házra, a házba egy öregasszonyra. Kérdezi az öregasszony, hogy mi járatba van a lány, az még elmeséli, hogy mit kerēs. Az öregasszony nem tudott segíteni, de azt mondta:

— Várd még a fiamat, az biztos tudja, mēre van a fekete palota.

Este hazagyün a Szél, kérdēzi a lány, mēre van a fekete palota. Mondja a Szél:

— Egy nagy tó partján van.

Adott az öregasszony a lánynak egy aranyfonalat, a lány még elindút megkerēsni a fekete palotát. Mënt, ment, hát egyszer rátanát egy tóra, a partján egy fekete palotára.

.....
Három próbát kiállt a lány, akkor a férje megérintette a vállát, megszületett a gyermekük, boldogan éltek, míg még nem haltak.

A VÍZKIRÁLY

Hun vót, hun nem vót, vót egy király, akinek országában annyi vót a víz, hogy ezt a királyt a víz királyának híták. Ez a király megparancsóta, hogy az országába a szegény gyereköket csak ütni kő, mint ahogy most is olyan formán van.

Élt ennek az országnak egy városába egy embör, Benedöknek híták. Hát ennek a fiát mindig verték a gazdaggyerekék, mē szegény vót.

Éccő ebbe a városba nagy ünnepség készült. Kérdözi oszt a gyerek, mē ű is ott nézelődött, ütet is Benedöknek híták, mint az apját:

— Micsoda ünnepség készül?

A gyerekek oszt jó éverték ezért:

— Majd adunk mi neked ünnepséget! Mi közöd neked ehhez? Te szegény vagy.

— Hát, mégis szeretném megtunni.

Na, vót akkó is jobbhiszemű a sok közt, egyik aztán emondta neki:

— Azé van ez a nagy ünnepség, mert gyün a víz királya.

Ú nem is hallott ilyet, hogy a víznek is királya van. De éccő csakugyan megérkezött a víz királya. Bemént minden iskolába, az egyikbű ki, a másikba be.

Neki olyan gyerekek köllött, aki olyan plánétába születött, aki azon a napon vót hét éves, hét napos, hét órás, hét percös, hét minutás. Nézik oszt abba az iskolába, ahol a Benedök járt, a nagykönyvbe, ahun be vótak írva. Hát ez a szegény gyerekek éppen ilyenkö született: hét éves, hét napos, hét órás, hét minutás vót.

Aszondja a király:

— No, fiam, te egyússz velem!

— Ném tom, egyetlen fia vagyok az édesapámnak. Ha elenged, akkó emék, de ha ném ...

Mondja a Vízkirály:

— De én nagyon sok pézt adok apádnak. Olyan darab földet véhet, hogy ú lesz a leggazdagabb az egész városba.

Hát az apja hosszú dévánkozás után beleegyezett, hogy odaadja a fiát.

A gyerekeknek az vót a feladata, hogy beménjen a Göcömányi kertbe, de ez a Göcömányi kert csak hét percig, hét minutáig vót nyitva, még csak ilyen léphetett be, aki olyan plánétába született mint Benedök. Mikó ára értek, azt mondja a király:

— Itt van a Göcömányi kert kapuja. Bemégy tizenkét szobába odabent. Azokon köröszttű elérsz a tizenharmadikba, megtanász egy kúcsot, még egy lakatot. Ezt hozd ki. Ném kő neköm sémmit más.

Hát mikó gyütt befelé a kertbe, még is tanáta a lakatot még a kúcsot, beletette a szürkankóba. Ahogy mēnt, rengeteg állat akadályozta az útját, haladását. Addig, addig, hogy éccé becsukódott a Göcömányi kert kapuja. Aztán má csak hét évre nyílt ki. Benedök jó tudta, hogy úneki itt ē kő pusztúni. Hét évig ugye úgy sē bír kitartani. Harmadik nap ēgondóta, hogy kiveszi a szürkankóbú a kúcsot is, még a lakatot is. Megfogi a kúcsot, piszkálja, birizgálja, hát kiugrik három óriás:

— Mit parancsosz, Benedök gazdánk?
— Ném parancsolok én sëmmit, csak në bántsatok (mëgijedt ugye nagyon).

— Në félj, mi a te szógáid vagyunk. Amit mondassz, azt csináljuk.

— Hozzatok egy bögre feketekávé!

Azok oszt ëmentek, hát hunnan hunnan nëm, hozták a kávé. Mëgitta a gyөрök, el is szunnyadt. Fölérzik, beletëszí a kúcsot a lakatba, mëgcsavari. Erre fő kiugrott tizenkét óriás. Hú, még jobban mëgijedt.

— Mit parancsosz, Benedök gazdánk?

Aszondja:

— Ném parancsolok én sëmmit së.

— Dehogy nëm, mink a te szógáid vagyunk.

— Ha így áll, akkó vigyeték haza.

Ahogy ezt kimondta, oszt mán ismeretlen tájon is vót. Aztán mëg otthon tanáta magát. A búza éppen úgy állt, hogy aratni köllött. Aszondta az apja:

— Jó, hogy gyütté, fiam. Éppen nincs munkásom. Majd most aratunk. Van itt, fiam, föld, nëm kő sëmmit. Igaz, hogy egy kiesít kiesik. Më a belső fődek a nagygazdáké maradtak, de nëm vagyunk olyan szëgények, mint vótunk.

— Nagyon örülök, édesapám, csak nëm is meséte ë, hogy mit kő csináni.

— Röggë a búzát kő aratni.

A gyөрök este mëgcsavari a kúcsot a lakatba, kiugrik a tizenkét óriás:

— Mit parancsosz?

— Röggëre lögyön körösztbé a gabona!

Mënnék oszt úk is röggë föszerëve: kuka, kasza, gereblye. Hát mikó kimënnék, látják, hogy mán az összes búza körösztbé van. Hát itt mëgtévedt valaki, dehát ennyit nëm tévedhetett. Mindëgy, mostmán bemënnék. Le van aratva. Este megint mëgcsavari a lakatot. Aszondja:

— Az a búza röggëre itthon lögyën asztagba!

Mán röggë, mikó kimënnék, ott van mindën. Az apja csudákszik, hát még ilyet nëm is hallott, nëm is látott. Este mëg aszondja:

— Most mán csépelünk.

Este a fia mëgcsavari megint a lakatot. Kiugrott a tizenkét óriás:

— Mit parancsosz, Benedök gazdánk?

— A búza röggére lögyön ěcsipőve!

Az óriások oszt gyorsan-frissen ě is csípőték. No, löhetött is megint csudákozni.

Ěccěr a gyěrěk aszondja az apjának:

— Ědősapám, tudja-e, mit gondótam? Měgnőšüněk.

— Hát jó van, kit věnně-ě?

— Hát a királynak azt a dőcéros lányát.

— Ó, fiam, oda něm birsz bejutni.

— Dehogy něm!

— Háromszáz kutyája van — aszondja —, oda szó sěm löhet beměnni.

— Ně törődjön vele, beměk ěn!

Este měgcsavari a lakatot. Kiugrott a tizenkět óriás:

— Mit parancsós, Benedők gazda?

— A királynak a háromszáz kutyáját fujsátok měg az ějszaka!

Hát röggére minděn kutya dög. Lefujtatta őket. Így oszt mán könnyen hozzájuthatott a lányhon.

Igen ám, de a királylány mán ě vót jegyőzve ěgy gróffival. Mán az örömlobogót is kidugták, hogy az eljegyzěs měgtörtěnt, de közbe měg a gróf měghalt. Így ěmaradt a lakodalom.

Mondja a gyěrěk az apjának:

— Hallja-e, měnjěn el, něm baj, hogy halva fekszik a gróf. Attú úgy löhet, ěkapik a lánt.

De közben a temetěs vót, měg minděn, vártak hát ěgy hetět. Ekkó az apja megint ěměnt, de azt mondták neki:

— Ěppen tegnap vót az eljegyzěs ěgy gróffivā, hogy něm gyűttek elěbb. Ěkapták vóna.

Hát minděgy, mán most így jártak. Haněm most már ěszěn lögyünk. Něm hittěk ě, hogy a királylány férhőn měnt. Ezě Benedők apja ott lebzsőt a palota körü. Ěccő kiněz a király, az öreg Benedők měgmondja, hogy mi járatban van, hogy a lány kéne. Aszongya a király:

— Kěső, mán měgkěrtěk a kezit a lánnak. Měg férhőn is měnt.

De az öreg tovább ácsorgott, várakozott, végű aszondta neki a király:

— Odadom a lánt, de csak ha a fiad három kívánságomat teljesíti.

— Micsoda kívánságokat?

— Hozzon a fiad szóló szőlőt, mosolygó almát, csengő barackot! Ha ezt teljesíti, az üvé a lán.

Amikó az apja emondta, mi a helyzet, azt mondja Benedök:

— Majd meglész mindén röggére.

Este megcsávári a lakatba a kúcsot, kiugrott a tizenkét óriás:

— Mit parancsós, Benedök gazdánk?

— Mënjeték ē a Göcömányi kertbe, hozzatok szóló szőlőt, mosolygó almát és csengő barackot!

Röggére má ott is vót mindén. Örül a király is még a királykisasszony is. Benedök még szégény embër fia léttére ekapta a királykisasszonyt. Nagy lakodalmat csaptak. Addig mulattak, hogy mindén kifogyott mán. Nëm is tudtak mibü enni, mire úni. Különbén tán még máma is mulatnának.

40.

A MALACBŐRBE BÚJT LÁNY

Hun vót, hun nëm vót, vót ēccēr egy halász még a felesége, de családjuk nëm vót. Mindig kérték az Istent, hogy adjon nekik gyerököt vagy lánt. Imádkoztak, áhítóztak is naprú napra. Egy napon aztán teljesút a kérésük. Éccő csak az asszony vót otthon, hát a szabadkímínyen leereszködött egy malac, de olyan kislány alakja vót. Hát lány vót malacbúrbe. Nézi az asszony, hívja a szomszédasszonyt is:

— Hallod — aszondja —, ez lány!

— Hát sëmmi sē, ezt csak nevēni köll.

Szalad az asszony, mert az embër éppén koesmába vót:

— Hallod, hékám, rögtön gyere haza!

— Mit akarsz? — kérdezi mérgesen.

— Teljesút a kérésünk. Lött egy kislányunk, de malacbúrbe van.

— Nëm baj, ha akarmilyen búrbe van! A mienk, az a fő!

Mindjárt oszt a szomszédoktú rendeztek tejet. Adták azok úgy is, mē örútek, hogy a halásznéknak lett családja.

Nevēgették is azt a lányt, ēccēr tizenhat esztendős lett. A mesébe gyorsan mën az ilyen. Éccēr aszondja az anyjának:

— Édösanyám, én is emék a többi lányokká még a legényekké.

A többiek éppen szödrözni mēntek. Akkó az vót a divat.

— Ugyan, lányom, nē mënj, nëm birsz te velük mēnni, mer nekēd négy lábön kō mēnnēd.

Négykézláb mēnt a lány mindēnfelé, mēr rajta vót a malacbúr is.

— De hagyják, hagyják, hogy emēnnyék!

— Hát jó van, lányom, eredj!

Ēmĕnt. Ballagott a többi legény mĕg lány után ĕgy hajításnyira. Amikó azok b m ntek az erdőbe,   is b m nt. Ott aztán ĕgyszerre csak m gr zk dott. H t m gl tj k, hogy gy ny r  szép lány l tt bel le. Éppen a harmadik szomsz d leg ny látta m g. Mindj  elhatározta, hogy  neki s nki n m k , csak az. Hazamén, mondja az apj  knak:

—  d sap m,  gy gond tam, m gn s l k.

— H t kit v nn  el? — mondja az anyja a fi nak.

— Hal sz k malaccukat!

— Ugyan, fiam, n  csinálj magadb  bohócot!

— De nek m más n m k ll!

— Jó van, fiam, h t éppen n m kapná mást?

De  neki n m köllött más. M gl tta, hogy a malacb rbe b jt lány gy ny r  szép. No, addig  re, addig  ra, hogy m gl tt a lánykérés is. A malacot, azaz a lányt kistaf rozta k eddigre a hal sz k.  r tek, m   k tudta k, hogy am gy gyönyörűszép, de varázslat miatt a malacb rt magára köllött neki v nni.

Annak rendje-módja szerint h romsz  ki is hirdett k  ket. M gv t az esküvő, oszt mikó a pap összeadta őket, az oltár előtt a lány l v tte a malacb rt. M gr zk dott, h t att  fogvást r  s  l het tt nézni. Gy ny r  szép m nyecske l tt bel le.  gy, hogy senki s , s  azelőtt, s  azután, n m látott ilyet.

(A hallgatók közbeszólnak: — M g mink se!)

Ott vótak oszt a szomsz d leg ny k m g a lányok, vége is l tt a lakodalomnak. Nagy n szépen  m t. Lakott a sz g ny leg ny szomszédságában  gy g g s gazdag leg ny. Aszondja másnap az anyjának:

—  d sany m, gond tam valamit.

— Mit gond t  fiam?

—  n is m gn s l k.

— Na jó van,  hiszem, de van m n kisz m ve?

— Idehallgass n,  n m g  v sz m a szomszédék öreg diszn jukat. Ha ebb  a hal sz k malaccukb  ilyen szép asszony l tt, az öreg diszn b  mégegyszer szébb l sz.

— Ugyan, fiam, n  l gy  m n gyer k. Kit t tted a katonaid t, oszt a szomszédék diszn jukat akarod  v nni.

H t mind gy, m gk rik a disznót, el is m nt a paphoz a gyeröknek az anyja. Aszondja a pap:

— Na jó, hun a menyasszony!

Hát nem akarták előre évvinni:

— Nem gyün ē.

— Minek hívják?

— Hamvas Jutka.

Béírja a pap: Hamvas Jutka! Háromszó ki is hirdették űket. Elérkezett a lakodalom ideje is. Összehíjják a koszorúslányokat, legényeket, gyün a násznagy is, hanem itt baj lesz a menyasszonnyā, mē nem akar majd gyünni. Mēgkötik a nyaklólánccā, vezetik a legények, mēg fogja a násznagy is. Mikó odaértek a templomajtóhon, mēgveti a disznó a lábát: sē ēre, se āra. No, be kő ezt vinni. Na, majd behúzták nagy nehezēn, foga oszt a násznép rövid szárra, mint a csődört szokták. No, majd begyűtt a pap. Először a legénhōn fordút, kérdōzi:

— Szeretōd-e a lányt?

— Szeretōm.

Odafordul a pap a dīsznóhoz:

— Szeretōd-e a legént:

— Rōf, rōf!

— Ez is szereti!

Amikó kigyűttek a templombú, a vōlegény azt gondóta, hogy majd az öreg disznó is átváltozik, oszt úgy lēs, mint a halásznéknā, hogy lēveti a malacbúrt. No, de az bizony nem változott ē.

Abba az időbe az vót a szokás, hogy uccahosszat kurjongattak a koszorúslányok, legények. A disznó erre mēgszelesēdēt. Hōkōte egy darabig a násznagy, de végű annak is ēhalt a keze. Odamēntek a koszorúslegények is, de azok is ēfáradtak. Gebeszkēdēt a disznó, gebeszkēdēt, végű ērántotta a láncot, ēszaladt a kertek alatt hazāig. Otthon mégis mēgfogták, mē át a lakodalom, oszt onnan a menyasszonynak sēhova sē! Mit ér a lakodalom menyasszony nekű. Mēgfogták, a sarokba vertek karót. A legény abba reménykedett, hátha amikó a lakodalom ēműlik, akkó változik ē. De bizony hiába várták, nem történt sēmini. No, mindegy, nincs mit tenni. . . Az új párok abba az időbe a pallason aludtak. Fō kék a menyasszonyt valahogy vinni. Nagy nehezēn fōhúzták, vittek fō dunnát, párnát. Fōmēt a legény is, a vendégserēg mēg lēhúzta a pallásajtót.

A legény oszt ēkezdi nyalábogatni, csókogatni. A disznó oszt ēccō mán nem gyōzte cernāvā, a legény arca felé harapott, oszt leharapta az orrát. Ez mēg féreértette, oszt főnyiti a pallásajtót:

— Édösanyám, mán megcsókót!

— De, fiam, neked nincsen órod!

Erre a legénynek is emént a kedve a házasságtú. Szeréncsére vót ott égynéhány csellengő részeg, oszt botokká hazazavarták a „mënyecskét” a póruljárt újember mellű.

41.

Ègyszër Mátyás király felöltözött polgári ruhába, és elmént Erdélybe. Járt a falvakat, városokat, ismerkédött az embèrèk életével. Ègy este az ègyik faluba érve bemént ègy kocsmába, hogy megvacsorázzon. A kocsmárostól kért hat tojást. Az meg is főzött neki hatot. Mikor készen lett, Mátyás elosztotta a hat főtt tojást az ott levő szegények között. Közben a kocsmába ért ègy juhász. Hozott ègy szép nagy sajtot, és odaadta a királynak. A király megörült az ajándéknak, és azt is olyan mérce szerint, mint a tojást, elosztotta. De addig osztották a sajtot, hogy végül a juhásznak nèm jutott. Mátyás királyt nagyon bántotta az eset, és azon gondolkodott, hogy mivel ajándékozza még a juhászt a sajt fejében. Majd vetetett ègy gömölyét, és azt adta a juhásznak. Az nagyon megörült annak, hogy őt a király megjutalmazta, és eszébe sèm jutott, hogy ő maga is ajándékot adott Mátyásnak.

42.

Mátyás király hortobágyi juhásza fölment Budára elszámolni a juhokkal. Ottlétekor a király éppen nagy lakomát tartott. A lakomára meghívta a juhászt is. Hogy megréfélja a juhászt, és hogy lássa, milyen okos ember, azt a parancsot adta szolgálinak, hogy a juhásza tányérja mellé ne tegyenek kanalat.

Mikor elkezdődött a lakoma, a király azt mondta:

— Huncut embèr az, aki nèm észí meg a levest.

A juhász nèm szóltsèmmit, hanem bicskájával kívájta a puha cipó belét, és a héjával kikanalazta a levest. Mikor megvolt az évéssel, ezt mondta:

— Huncut embèr az, aki nèm észí meg a kanalat is! — és utána megette a cipó héját.

Így járt túl a juhász a király eszén.

Mátyás király vándorosnak öltözve járta a pusztát. Egyszer találkozott egy juhással, aki legeltette a nyáját. Mivel délre járt már az idő, a juhász éppen az ebédjét főzte, jó birkapaprikást. A király megkérdezte tőle:

— Jó ember, nem adnál-e nekem ebédet? Nagyon éhes vagyok, de nincs énnivalóra pénzem.

— Mindjárt kész a paprikás — felelte szűkszavúan a juhász.

Amikor készen lett az ebéd, leültek a földre a bogrács mellé és elkezdtek enni. De Mátyás király mindig a juhász elől szedte a húst. Egyszer már a juhász ezt nem tűrte tovább, megfordította a kését, és annak a nyelével Mátyás kezére vágott, és mondta:

— Magad elül kanalazz, komám!

Ekkor a király kigombolta a köntösét, és a juhász ijedten látta, hogy a királya kezére vágott rá az imént. Nagyon megijedt, hogy büntetést fog kapni. De a király gazdagon megjutalmazta a finom ebédért.

44.

Mátyás diák korában is sokat járta az országot, ismerkedett a nép életével. Egy ilyen alkalommal látott egy jómódú gazdát, aki egyedül szántogatott. Megkérdezte tőle, hogy mi az oka, hogy egyedül szánt. A gazda azt felelte:

— Nëm szántanék biz én egyedül, ha a szolgám egészséges volna. De bizony már három napja a hideglelés rázza. Nëm állnál be te helyette? Megfizetem becsületesen a bért.

Erre Mátyás megfogta az ekeszarvát, és egész estig segített a gazdának. Vacsora után megkapta a fizetést, odaadta a beteg szolgának, mert helyette dolgozott. A szolga nagyon megköszönte a jóságát, Mátyás pedig a következőket írta a szoba falára. „Én vagyok Hunyadnak gyermeke, a kard lesz az nékem, ami nekéd az eke.”

45.

Mátyás király a kamarásnál volt vendégségben. Estére kelve sültkrumplit akart vacsorázni. Mikor ezt az óhaját megmondta a kamarásnak, az fëlgyújtatott egy nagy rakás krumplit. Nagyon jó

illata volt az égő krumplinak, s alig várták, hogy ehessenek belőle. Mindenkinek nagyon ízlett a sült, és örültek, hogy királyuk ilyen finom ételt tált fel.

Persze a sok sültkrumpli nem fogyott el este. Másnap reggel, amikor kihült, senki sem akart már belőle enni, csak taposták szét, ha a talpuk alá került. Mikor ezt Mátyás király meglátta, nagyon megfeddte a kamarást a pazarlásért mondván:

— Ej, kamarás, nekéd tudni kellene, hogy nem szabad így elpocsékolni a táplálékot. Bizony, hány szegény paraszt jól lakott volna ebből a krumpliból rajtunk kívül.

46.

Egy alkalommal meghívta Mátyás király az urakat ebédre. Ebéd előtt kimentek a szőlőbe sétálni. Amint kiértek, az urak elkezdtek csipkodikni a szőlőt. Azt látva Mátyás mondta nekik:

— Nő most csipkodjátok a szőlőt, hanem majd ebéd után. De előbb kapáljunk még belőle egy darabot.

Mindannyian vettek egy-egy kapát, és dolgozni kezdtek. Mátyás király is kapálni kezdett. Ám az urak nem haladtak a munkával, csak álldogáltak, és beszélgettek. Megsokallta ezt Mátyás király, és ezt mondta nekik:

— Ne csak a hasatokat düllesszétek, hanem kapáljatok, mint én!

— Bepiszkoljuk a szép ruhánkat és a kezünket — felelték az urak.

— Na jó, akkor gyerünk ebédelni — felelte a király.

Mikor az asztalhoz ültek, Mátyás kijelentette:

— Mindenkinek csak annyit szabad enni, amennyit kapált!

Erre az urak nagyon elröstelték magukat. Így fizettek rá a lustaságukra.

47.

Égyszer Mátyás király kíséretével vadászatra ment. Mikor az erdő széléhez értek, ott látnak egy fához kötött szamarat, amelyik nagyon iákkolt. Megkérdezte a király az erdészt:

— Kié ez a szamár, jóember?

— Az enyém.

— Még tudná-e mondani, miért iákol ilyen veszettül?

— Felsőleges királyom, ez azt szokta nála jelenteni, hogy rossz idő lesz.

Ezzel a király a tanácsadó bölcshez fordult, mondván annak:

— Nézd meg a bölcskönyvben, milyen idő várható mára, nehogy bőrig ázzunk.

A bölcs elővette a bölcskönyvet, és lapozgatni kezdte.

— Felsőleges királyom, szép és nyugodt idő várható, azt írja a könyvem.

— Akkor hát mehetünk a vadászatra — mondta a király.

De alig értek az erdő közepéig, elkezdett zöngeni az ég és villámlani. Hirtelen akkora zivatar lett, hogy bizony bőrig áztak. Ekkor azt mondta a király a bölcsnek:

— Mégis csak a számárnak volt igaza.

48.

Mikor Mátyás király a törökökkel harcolt, bognárnak öltözött egy napon, és maga előtt hajtva egy kocsikereket, bement a törökök által megszállt várba. A várkapunál azt mondta, hogy viszi a kereket javíttatni a kovácshoz. Be is engedték a várba, ő pedig jól kikémlelte a török hadsereg állását.

Közben a törökök valahogy megtudták, hogy Mátyás náluk kémkedik, s a basa azt a parancsot adta, hogy zárják be a városkaput, és azon sē ki, sē be, sēnkit nē engedjenek.

Megtudta ezt Mátyás király, és ismét fogta a kereket, gurította maga előtt, és igyekezett kifelé. A várkapunál az őr már nēm akarta kiengedni. Ekkor Mátyás cselhez folyamodott. Azt mondta, hogy a vár bejáratához nem messze eltört a kocsijának a kereke, és oda viszi most a jó kereket. Kocsija meg van rakva búzával, és nemsokára ideér vele a várba. Erre az őr kinyitotta neki a kaput, s amint ment kifelé Mátyás, a hátára ütött neki, és ezt mondta:

— De olyan orrod van neked, mind Mátyás királynak!

A király nem szólt rá semmit, hanem másnap katonáival elfoglalta a várat.

49.

Egyik évben, amikor Mátyás király az osztrák hadsereggel volt hadviselésben, elmēnt az osztrák táborba, hogy kikémlelje a hadsereget, és utána elkészítse a haditervet. Felöltözött paraszti

ruhába, és úgy ment az osztrák hadsereg táborába. Egy osztrák tisztnek gyanús lett, és jelentette a császárnak, hogy ő azt az embert kémkedéssel gyanúsítja. A császár parancsot adott, hogy tartóztassák le, és vigyék elébe.

Mikor Mátyás királyt a császár elé vitték, ő nem volt hajlandó a császár kérdéseire válaszolni. Ezért kocsi-ágyára ültette a császár, és maga kísérte a börtönbe. Mátyás király egész úton a fejét lógatta, és a kocsi kerekét nézte. Erre azt kérdezte a császár:

— Mit nézel azon a keréken olyan nagyon?

— Uram, császárom, azt nézem, hogy a kerék pontosan annyit gurul lefelé, mint fölfelé — válaszolt a fogoly.

Megértette a császár Mátyás szavait, és szabadon engedte.

50.

A gömöri bíróról az a hír járta, hogy nagyon rosszul fizet a munkásoknak. Hogy erről Mátyás meggyőződjön, favágónak öltözött, és beállt a bíróhoz dolgozni. Egy hasábra nagy titokban belevészte a nevét, és azt is a többi közé rakta.

Másnap királyi ruhában elment a bíróhoz, és felelősségre vonta, hogy miért olyan kevés napszámot fizet. A bíró tagadta a vádat, s hogy Mátyás bebizonyítsa igazát, széttúratta a bíró udvarán álló farakást. Abban megtalálták azt a hasábot, amibe a király a névjegyét véste. Ezzel bebizonyította a bírónak, hogy előtte való nap ő személyesen ott volt fát vágni, és tapasztalta, hogy milyen rosszul fizet, és bánik is az emberekkel.

Ekkor a bíró beismerte gonoszságát, és térdre hullva kért bocsánatot. Azt csak azzal a föltétellel kapta meg, hogy megfogadta, máskor a becsületes munkáért becsületesen is fizet.

51.

Mátyás király egy alkalommal beállt az erdőbe a favágók közé dolgozni. Az egyik fába belevészte munka közben a nevét. Utána összerakták a fát, és abbahagyták a munkát.

Másnap Mátyás bement a bíróhoz munkát keresni. Őt be is állították fát darabolni. Amint darabolta a fát, egyszer csak

megtalálta azt a hasábot, amelyikbe tegnap a nevét írta. Szaladt vele a bíróhoz, és mutatta, hogy milyen fát talált. Azt is megkérdezte, vajon kinek a kézírása lehet. A bíró nem tudott neki válaszolni. Ekkor ő mondta:

— Ez bizony a mi királyunké, senki másé!

— Az nem lehet, mert itt még nem járt soha a király — felelte a bíró.

— De bizony most éppen itt van — válaszolta Mátyás, és megmutatta a királyi nyakláncát.

A bíró nagyon megijedt, hogy büntetést kap, mert megdolgoztatta a királyt, és nem ismerte föl annak kezéírását. De a király megbocsátott neki.

52.

EGYSZER EGY KIRÁLYFI

Vót éccő egy királyfi, akinek az édésapja mán nagyon öreg vót. Az öreg király biztatta a fiát, hogy nősűjön még. El is indút a királyfi, de mivē igaz feleségēt szeretēt vóna, beötözött kocsisi ruhába.

Elindút elősző gazdag bíró lányhoz, s megkérte a kezít, de az nem mēnt hozzá, mer' ű gazdag férjet szeretēt vóna magának. Aranyos diványra üttették, de a nagyravágyó úrilánt otthatta, és szerēnesēt próbát a szēgény lánná.

A szēgény lány örömmē fogadta, lēütette a lócára, szívesen kínáta a vendégēt. A legény ēmonta mi járatba van, megkérte a szēgény lánt. Az nagyon boldog vót, várta az esküvő napját.

Hazamēnt a királyfi, visszaötözött királyi fényēs ruhájába, így mēnt el a gazdag bírólányhoz. Fogadták is a magos vendégēt, s mikó feleségű kérte a lánt, az örömmē mēnt vóna. Ám a királyfinak nem köllött.

Ēmēnt a királyfi a szēgény lányhoz. Királyi ruhába, a szēgény lány meglepődött a legēnyt látva. Fogadta szépen, lēütette a lócára. A királyfi ēmondta, hogy nem azé gyütt ű, hogy ide lēüljön, hanem hogy megkérje, gyün-e hozzá vagy sē. A szēgény lány tiltakozott, hogy neki mán van egy vőlegénye, a szēgény kocsis legény. Ekkó a királyfi lēvetette az aranyos ruháját, ismét kocsisi ruhába vót, ráismert a szēgény lány. Hozzá is mēnt örömmē. Nagy lagzit csaptak, amelyik három éjjē, három nap tartott.

A királyfi boldog vót, hogy igaz feleségét talát, a gazdag bíró lánya még maj' megpukkadt mérgibe, hogy olyan sönki szegény lány lett a királyfi felesége.

Így jár, aki az embөрөн а ruhát бөcsүли, нөм magát az embөрт.

Élt өccө өгү kis faluban өгү szegény paraszt embөр. Nөм volt neki sөmmi өgyebe, csak néhány pár tyúkja, még két kutyjája. Törtөнт өccө, hogy a szegény embөр өмөнт az еrdөbe, hogy a tyúkoknak hozzon өnnivalót. Mikor már jó beért az еrdөbe, hallja, hogy nagy kiabálás és puskadurrogás van a közelben. Öccө csak szalad a róka. Már messziről kiabál:

— Szegény embөр, rejtsé el, mert мөгөlnөк a vadászok.

— Elrejtelek én, csak igérd мөг, hogy töбbet мөг a házam tájékára sem gyüssz, hogy tyúkot lopjál, mert pórul járhatsz.

— Мөгигөрем, csak rejtsél már el!

A szegény embөр elővette a zsákot, amelyben az өnnivalót akarta vinni a tyúkoknak, és elrejtette benne a rókát.

Gyүтtek a vadászok, Kérdezi az өгүik:

— Szegény embөр, láttad-e a rókát?

— Nөм én — felelte a szegény embөр.

Ezzel a vadászok továbbmөntөк.

A róka nagyon örүlt, hogy мөгszabadult a veszedelemtől, és azt mondta a szegény embөрnek, hogy róka töбbet нөм, мөгү hozzá tyúkot lopni.

De törtөнт өccө, hogy a róka, amikor a рөтөт járta, nagyon kifáradt és мөгөhөзөтт. Elhatározta, hogy мөгис өмөгү a szegény embөрhөз, hogy tyúkot raboljon, mert өppen arra járt. Be is merészködөтт a tyúkólba, de ekkor a kakas өкездөтт kukurikүзni, és a szegény embөр fölөbredt. Ahogy hallja, hogy a tyúkólban nagy veszөdelem van, mindjá tudta, hogy a róka jár ott. Kiengedte a szobábú a két kutyját, és azok úgy мөгзавarták a rókát, hogy talán az мөг ma is fut, ha мөг нөм дөглөтт.

AZ ARANYSZÁRNYÚ MADÁR

Hun vót, hun nēm vót, vót a világon egy király. Az a király éccaka mindég kint szokott sétálni a verandán. Hát éccer is egy időbe sétátagott. A palotája előtt vót egy szép magos körtefa, arra rászállott egy aranszárnyú madár. A madár megszólalt. Aszondta:

— Te király, az egyik szeméd addig mindig ríjjon, a másik mindig ne vessen, még csak az én forgócsontomból forgóvárat nēm csináltatsz, a szálkás húsombú mēg nēm észő.

Avvā oszt a király bēmēt, a madár mēg észát. A királynak ezután az egyik szemibú mindig a könny hullott, a másik mēg mindig cikázott, Vót neki tizenkét szobájja, beút a tizenkettedik szobába, és odatett maga elé egy nagykést az asztára, mēg egy könyvet, oszt olvasgatott.

Hát mán nēm győzték a gyerēkei. Vót neki három szép fija: Pista, János mēg Mihál. Nēm tanáták az apjukat, keresgették. Mindēn szobát mēgnéztek, hát nincs az apjuk, de a tizenkettedikbe, gondóták, ott kell neki lēnni. Nahát ēkezdték tárgyāni, hogy ki mēnjen be, ki mēnjen be. Utóbb ētanáták, hogy:

— Mihál, eredj bē tē, tē vagy a legidősebb, oszt kérdezd mēg, mi csinál vagy mit akar!

Hát be is mēt a Mihál:

— Jó napot, király atyám. Mi csinál, mé van ēbújva?

Az apja főkapta a nagykést, oszt mán vágta is felé, de elugrott, nem szát hozzá. Fēreugrott, oszt kiugrott. Mindjá kérdezték emezēk:

— Na, mit mondott?

— Eredj bē, őcsém, maj mēgmondja nekēd is!

Hát bēmēt a Pista is. Az is beköszönt:

— Jó napot, király atyám. Mi csinál, mé bújt ē ennyire? Mé nēm jelēntkezik nálunk?

Nēm szót a király sēmmit, csak főkapta a nagykést, oszt űhozzá is odavágta, de az elugrott, nēm bírta mēgütni vagy beleáni a kés.

Kérdezi a János:

— No, mit mondott a király atyám?

— Eredj bē, őcsém, majd mēgmondja nekēd is!

Hát bemēt a János is. Bēköszön:

— Jó napot, király atyám. Atyám, mért van ēhúzódva?

Hát akkó ennek sē szót sēmmit. Főkapta a nagykést, oszt hozzávágta. Beleát a combjába. János kivette, odavitte elébe, oszt aszondja:

— Király atyám, én ki nem mék, még még nem mondja, hogy mi a baja?

— Hát, édēs fiam, tē vagy a legvitézebb, látom. Neköd mégmondom. Az éjjē, mikó kint sétátam, lészót egy aranszárnyú madár. Aszondta, hogy az egyik szēmēm mindig ríjjon, a másik ne vessen, még csak a forgócsontjábú forgóvárat nem csinátatok, szálkás húsábú még nem észék.

Hát ebbe nagyon megütközött a János, oszt mégmondta a többinek is. Akkó megkérték az atyjukat, hogy adjon nekik lovat, nyergēt, mindēféle szerszámot, oszt majd ēmēnek, mégkeresik a madarat.

— Hát, ott van, fiaim. Tudjátok, mi van. Csinájátok, ahogy akarítok.

Hát osztán, úgy is lett. Összebeszéték, fölnyergelték a lovakat. Ēmēntek. Ballagtak, de rájuk esteledött. De egy-egy sztrázsát is vittek magukkā még egy sátort. Kiérték a városbú, éccaka lett rájuk. Fölütötték a sátorokat, a sztrázsák még az ajtóba álltak, nehogy valaki betörjön hozzájuk.

Éccaka kelvén egy kistróka odamēnt a Mihál királyfi ajtajába. Erre benyiti a sztrázsá az ajtót:

— Mihál királyfi, itt van egy kis lucskos róka, bëeresszēm-e?

— Hogy gondolod bëeresztēni? Zavard el a csúnyát!

Hát ēzavarta. A kistróka ēmēnt az István királyfihon. Ott is be akart mēnni. Bészót a sztrázsá a Pistának, hogy:

— Királyfi, itt van egy kis lucskos róka, bëeresszēm-e?

— Zavard el a csúnyát! Hát nem gondolod tán, hogy ide bëeresztēm. M esoda eljárás ez?

Hát jó van. Ēzavarta onnan. Ēmēnt a kistróka Jánoshon. Ott is zörgetett. A sztrázsá bészót:

— János királyfi, itt van egy kis lucskos róka, bëeresszēm-e?

— Ereszd be szégēnyt, hátha éhēs vagy szomjas.

No, bëeresztették. Kérdezte a János királyfi:

— Éhēs vagy-ē, rókácskám?

A róka integetett a fejiwē, hogy éhēs.

János adott neki ēnni.

— Hát szomjas vagy-e?

Integett, hogy szomjas. Adott neki inni.

Na, oszt akkó a kisoróka megszólalt:

— János királyfi — aszondja —, itt baj van. A bátyáid nem eresztettek be, ezért lérágtam a lovak állát, mind a kettőét, de a tiedét nem. Hanem tē küdd űket haza, csak gyere tē magad! Addig gyere, még csak egy kis tavat nem tanász! Kis tó van ottand az én házamná, az erdő szélin.

Hát osztán réggē, mikó főkētek, hogy majd indúnak, nem birták főkantározni a lovakat, nem vót nekik álluk, a másik kettőnek, de Jánosénak van. János megmondta nekik:

— Mēnjetēk haza!

Hát, oszt el is indút János. Emezek még ēmēntek, de nem haza. Vót ott egy kocma, bemēntēk oda, oszt hát ott is maradtak űk jó ideig. A kisorókávā még ēballagtak. A kisoróka tudta azt, hogy hun van az aranszárnyú madár:

— Jó van, János királyfi, ēballagunk szépen, de ezēn a vízen át kő mēnni. Mē ezēn a vízen — a Tisza vagy mi vót —, ezēn túl van az aranszárnyú madár.

Hát jó van, ēmentek űk odáig.

— Kösd meg a lovadat — asz mondja a róka — a fáhon!

Ott vót egy fa a Tisza szélin.

— Dehát, hogy mēnjünk át? Ezt nem tudom.

A kisoróka is ezt nem akarta tunni:

— Hát jó van, itt másképp nem lehet, mē itt mély a víz. Majd én lészēk a csónyak, farkam lész az evedző. Beleűsz, oszt átevedző.

Hát úgy is vót. Ēváltódzott csónyaké, beleūt János királyfi, átevedzett. Amikó kiszát belüle, mēgrázkódott a csónyak, megint kisoróka lett belüle. No, akkó ballagtak, mēnnek, mēndegélnek.

— Hát hova lészünk, kisorókácskám?

— Hát, majd odaérünk mán mindjá.

Mēnnek, ēccēr oszt odaérnek egy királyi palotáhon.

— Hát itt van az aranszárnyú madár, kalickába. De ha bēmég — asz mondja —, eztet őrzik ám nagyon a sztrázsák. Hanem a madarat vėdd ki, a kalickát mēg hadd ott!

János bēmēnt. Tényleg aludtak a sztrázsák ottan. Nézi a madarat: nagyon szép a madár! Dehát hogy? Hát kalickástú köllene ezt csak ēvinni. Hát ű nem viheti a nyalábjába. Kinyitta a kalickát, mēgfogja a madarat. A madár ēsivalkodta magát, főlugrottak a sztrázsák,

mégfogták a Jánost. Nahát, fővezették a királyhon. A király azt mondta neki:

— Hogy mered te az én aranszárnyú madaramat bántani?

— Hogyne merném, amikó énnálam híresebb betyár nem vót, nem is lesz, de nincs is!

— No, ha te olyan híres betyár vagy, van itt a szomszédba egy aranhajú lány. Ha éhozod, odadom az aranszárnyú madarat kalickástú.

Nagy szomorúan kiballagott a János. Kérdezi a róka:

— No, mit mondtak?

— Hát aszondták, van a szomszéd királynak egy aranyhajú lánya. Ha ezt éhozom, idadják az aranszárnyú madarat kalickástú.

— Mondtam, hogy nē bántsd a kalickát.

— Dehát úgy lett vóna szép. Hogy néz ki a madár annékű?

— Hát, mostmá megint ballagjunk ē oda!

Éballagtak.

— Nahát — asz mondja a róka —, ez az a király-ē. De itt is délbe köll bēmenni, mē egy boszorkány aranláncon őrzi, aranyböcsőbe ringatja. De tē csak a lánt hozd ē a böcsőt nē bántsd, mē a lánc összecsőrdül, az öregasszony fölérzik. Bevezet a királyhon, oszt a király mégbüntet.

Hát bē is mēnt a János. Az öregasszon alszik. Nēm mozog a böcső. Hát ū nēm vēszi ki a lánt a böcsőbű. Szép lesz ez akkó, ha mán aranyböcsőbe fekszik. Mégfogta, de az öregasszony fölérzett, mē a kezibe vót a lánc. Mégfogta a karját Jánosnak, bēvezette a királyhon, hogy el akarta vinni a lánt. No, jó van, hát akkó:

— Hogy merēd bántani az én aranhajú lányom?

— Hogyne merném, mikó énnálam híresebb betyár nem vót, nem is lesz, mēg nincs is!

— Hát ha olyan híres bētyár vagy, van itt a szomszédba egy aranszórú paripa. Hozd ē azt, én mēg odadom a lányomat böcsőstű.

Hát, megint nagyon bús fejjē gyütt ki a János. A kisoroka kérdezi:

— Nahát, mi van?

— Hát aszondta, hogy van a szomszédba egy aranszórú paripa. Ha aztat éhozom neki, idadjá a lányt böcsőstű.

— Hát nēm mondtam, hogy csak a lánt hozd?

— Mit csinálunk vele böcső nélkül?

— Na jó van, ide is délbe köll bēmenni, mē a sztrázsák alszanak.

De ott is a lovat csak ódd el, a kötőfékjit, oszt vezesd. Nehogy főkantározd, még nem tom, kicsinálj neki!

No, jó van. Beballagott oda is délben. Alszanak a sztrázsák. János viszi a lovat, ott van a szerszám is. Szép arannyereg, arankantár, szép ötözet. Rápakóta a lóra a nyergét is, még föl is kantározta. No oszt mikő elődta, a kengyelvelek összezsaptak, a sztrázsák fölértettek, megfogták a Jánost, fövítették a királyhon. A király asz mondja:

— Hogy merted az én aranszörű paripámat bántani?

— Hogyne merném, mikő nálam híresebb betyár nem vót, nem is lesz, nincs is!

— Hát ha olyan híres betyár vagy, menj el a szomszéd királyhon. Van egy könyve. Éjjel-nappal olvas belüle. Ha azt éhozod, odadom az aranszörű lovat.

Nagy szomorúan spékulálva gyün lő János. Most nem bízik sémmiten sē.

— Na — kérdezi a róka —, mi van?

— Hát sēmmi sē, nyilván. Azt mondta a király, van a szomszéd királynak egy könyve, éjjel-nappal olvas belüle, azt ha éhozom, ideadja a lovat szerszámostul.

— Hát jó van, gyerünk ē ... de azt nem lehet éhozni.

A kisoróka mégmondta. Éballagtak odáig.

— Nem lehet — azt mondja a kisoróka —, mert éjjel-nappal olvas belüle.

— Hát, gyerünk vissza, majd csinálunk mást!

Visszaballagtak oda, ahun a ló vót. Aszondja a kisoróka:

— Majd leszék én egy könyv. Vigyé bē égēmēt!

Mégrázkódott, oszt olyan könyv lett, mint az, amit kerestek. Bár azt sē tudták, hogy az milyen vót, akiből a király olvasott. Nyalábba vette János, oszt bevitte a könyvet. Haj, a király nagyon megörűt. Odadta a lovat nyergestű, mindenestű, kantárostű. János még vezette ki.

Nyíva vót az ablak a királyi palotán, olvasgat a király, nézi, aszondja:

— Szép könyv, még jó, de mé vörösödik a betű benne?

Éccő csak összezsapódott a könyv, a kisoróka kiugrott az ablakon. Emént, utóerte a Jánost. No, de most mán vezetik a lovat. Mit csinál-janak, János nagyon szereti a lovat, most hogy adják oda a királynak.

— No — azt mondja a kisoróka —, majd leszék én ló. Vezessé bē égēm!

Hát oszt amaszt a lovat kint hagyták, oszt bevezették. Nagyon megörút a király neki. Szép aranszórú paripa! Odadta a lánt bősöstű együtt. Emitt még nézègetik a lovat, mindènféleképp kerúgetik. Éccő csak egy aszondja:

— Nagyon vörösödik a szőre neki!

Nagyot ugrott a ló, kiugrott úgy, hogy nem érték utol. Bээрte János királyfit. Most mán viszik a lovat, még a lánt is. De most a lánt kéne bevinni, de hogy? Asz mondja a kistróka:

— Ném visszük azt sè be. Majd én lèszèk lány.

Elváltódzott lánynak, még aranbősőnek. Bevitte oszt János, emezeket még kint hagyták. Megörút a király, János még èkapt a aranszárnyú madarat. Hozí ki kalickástú. Amottan egy darabig bènt vót a rókácska. Símogatták ott a lánt, szeretgették, csókógatták, de èccő csak nagyot zörren valami. Hát fölugrott a róka, kiugrott bősöstűleg együtt. Elváltódzott rókának, oszt kiszaladt. Nem tudták, hova lètt.

A kistróka utólèrte Jánost. Vitték a madarat is, a lovat is, még a lánt is. Egy idő múva odértek a Tisza szélühèn. No, de most mi lèsz?

— Ezt ném tudom — asz mondja a kistróka.

— Most mán valahogy gyerünk át.

Azt mondja erre a kistróka:

— No, majd én lèszèk a komp. Akkó belepakósz. A farkam lètt a kompötél, oszt avvā áttaszítod a kompot.

Úgy is tètt. Mègrázkódott, komp lètt belüle, farka még lètt a kompötél. Rápakót a János, mègfogta a kompötelet, oszt átmènt a komp. Átérték mindnyájan.

— Na, most mán gyerünk, ballagjunk hazafél!

Mèntek, mèntek, még a kistróka háza elé ném értek. A ház előtt volt egy kis halastó.

— Na, János, itt most mègállunk az én házamná, oszt — ném haragszó még tán — majd felezünk.

— Dehogy haragszok, hogy gondolod! Hát tè szèrèzted az egészet, ném én. Én jártam jó tèveled.

Hát jó van, lèvètték a lórú a bősöt, még mindent. Aszondja (a kistróka):

— Felezzé, János királyfi!

— Én ném felezèk. Tè szèrèzted jobban, mint én.

— Na jó van: ènyim a madár, tied a kalicka, az ènyim a lány, tied a bőső, az ènyim a ló, tied a nyereg.

— Édes rókám, csak a madarat add ide, nem bánom, ha minden itt marad is nálad.

— Hát nem jó van?

— Nem! Nekem csak arra van szükségem, a madárra!

— Jó van, nem baj semmi se!

Evvē kivette a lánt a bőcsőbű, az egyik lábára ráállt, a másikat megfogta, kétfelé hasította a lánt. Hát tele vót a gyomra kinyóvā, békāvā. Kimosta a tóba. Összetette. Hát még szászorta szébb lett, mint vót.

— Na, mostmán a tied lesz minden — azt mondja a kisoróka. — Nekem nem kő semmi se. Vidd a madarat, vidd a lánt, vidd a lovat! Nekem nincs rá szükségem. Hanem egyet mondok.

Ekkó belenyút a zsebibe, adott neki egy sípot:

— Ha baj lesz, csak ezt fújd még! Én mindjárt ott leszek.

— Csak tán nem lesz semmi baj se!

— Tē csak tēdd el! — János királyfi étette. — De annyit megmondok, hogy a kocsmába ne mēnj be.

— Hát jó van, akkó nem mēk bē.

Hát mikó odaért a kocsmáhon, csak eszibe jutott a két bátyja. Gondóta, mēgnézi, hogy ott vannak-ē? Beszét is a kocsmárossā, hogy az ű bátyjai itt vannak-ē?

— Itt vannak a gyönyörűk! Dógoznak a szőlőbe, mē annyit megittak, hogy no, pizük mēg nincs.

— Mennyivē tartoznak?

Mondta eztán a kocsmáros, hogy mennyivē tartoznak, János mēg kifizette. A testvéreinek mēg szót, hogy gyűjjönek:

— Most mán ki van fizetve, emēhették.

János fölút a lóra, a bátyjai mēg gyalog ballagtak utánna. Őkezdték oszt studírozni, hogy ez így nem jó van. Mi lesz úvelük, ha az apjuk mēglátja űket üres kézzē, mēg hogy a János mit visz neki. Aszondja az egyik:

— Te, híjjuk lē a lórú, mēgöljük, oszt akkó mink visszük haza ezeket a portékákat.

A másik azt mondja:

— Olyat mán ne csináljunk! Hanem majd tudom én, mit tēgyünk. Itt van a laposba egy száraz kút: oda ēvisszük, oszt belehajítsuk.

Ez a bátyja mán nem engedte, hogy mēgöljék, mē mégis mindēnt ez szerzētt. Egy idő múva szótak az öccsüknek:

— Gyere le, öcsénk! Mink nem birunk úgy sietni, mint té a lóvā. Majd beszélgetünk, hogy-mint.

Akkó lészát, odaát közibük, oszt mesétek arrú, hogy birta megszerezni ezt az aranszárnyú madarat, még a többit is. Amikó a kút irányába vótak, ēkapta a két bátyja, odavitték a kútba, behajították.

A szegény János spēkulál, gondókozik. Innen ugyan nem bir kimēnni, itt kő neki ēveszni, mēghalni. Rászánta magát, mēgfújta a sipot. Erre a kistróka ott termētt, belenēzett a kútba:

— Hát té mit csinász itt?

— Hát rókácskám, így mēg így jártam. Behajítottak.

— Mondtam, hogy nē mēnj bē a kocsmába, mēg hogy a bátyáiddal nē törődj. Most ehun vagy ē! Hogy gyüssz ki onnan?

— Hát én ezt nēm tudom. Itt halok mēg.

— Na, jó van. Farkam lész a kötél. Kapaszkodj bele, de nagyon, nehogy visszaess!

A kistróka leeresztette a farkát, kirántotta a János királyfit:

— Most mán gyerünk tehozzátok!

Közbe otthon meg a király nagyon mēgőrūt, hogy emēz a kettő vitte a sok mindēnt. Igen ám, de a lány nēm beszét, a madár nēm fűtyült, a ló nēm nyerített. Mindenki nagyon szomorú vót. Az öreg király nēm vót tisztába a mesterséggē:

— Hun hattátok a Jánost?

— Nēm tudjuk, merre jár.

De ēgy kis idő múva a János is belépett. Akkor a madár ēkezdeett csirimpóni, a lán danót, a ló mēg mēgőrūt, nyerített, az is Jánost kereste. Azt mondta az öreg király:

— Hát ez nēm jó van! Itt valami nincs rōndbe!

János oszt mēgmondta az apjának, hogy mi történt vele. Az öreg király nagyon megharagudott.

— Hát ez mégis disznóság! Ilyet csináni!

— De csak én is evvē a kistrókávā vagyok szerencsēs, mē ez csinát mēg mindēnt. Ez hozott mindēnt az én számomra. Figyelmeztetētt ű, csakhát a bátyáimat sajnátam, hogy a kocsmába robotónak. Kifizettem az adósságukat, mégis ilyen csinátak velem; behajítottak a kútba. Ha a kistróka nincs, nekēm végēm lett vóna.

Az apjuk mēg akarta büntetni a bátyjait, de nēm tudta, mit csináljon velük. A kistróka azt mondta:

— Ki köll végezni űket!

— De ki végezi ki?

— Majd én kivégezöm!

Na, de erre mán fölát ott a két öregebb királyfi. Oszt mindennek emondták. A kistróka meg rögtön fölugrott a nyakába az egyiknek, megfujtotta, oszt onnan ugrott a másikhon. Azt is megfujtotta.

Így Jánosé lett az aranhajú lán, még mindén más. Az apjának csináltattak a madár forgócsontjábú várat, a húsábú is evett a király, amitú meggyógyútak a szémei. Ném vót mán ezután sèmmi baj sè.

Eddig vót. Aki nèm hiszi, járjon utána!

55.

A KOVÁCSBÓL LETT JUHÁSZ

Hun vót, hun nèm vót, vót a világon egy kovács, annak vót egy fia. Hát a fia is kovács mesterséget tanút egy másik mesternél. Utóbb oszt kitanúta, aztán emént haza az apjához. Segített az apjának, hogy jobban mènjen a munka. De azt megmondta az apjának, hogy ű nèm sokáig segít, mē emén vándorolni. Az apja egyet gondót:

— Hát jó van, fiam, én nèm bánom, de így nèm mēhetsz ē, mint ahogy vagy. Hanem én azt akarom, hogy csinálj magadnak egy kardot. Nèm tudod, mikó kivē tanákozó, lehet az rossz embēr, vagy rossz állat is.

— Hát én nèm bánom, jó lesz.

Jó van, akkó adott a gyereknek vasakat, oszt rábízta, hogy csináljon egy kardot. A gyerek egész nap kopácsót, de még lett a kard csináva. Jelenti is oszt az apjának, hogy kész a kard.

— Jó van, fiam, majd mēgnézem, hogy jó-e vagy nem jó.

Odadta neki a kardot. Nézēgeti az öreg. Rávágott az ülöre, három felē esētt a kard.

— Ez, fiam, nèm jó sèmminek sè! Majd hónap csinász másikat!

— Jó.

Meggyűtt a hónap, mēgint összeszēdte a gyerek a vasakat, csinát másik kardot. Megint ütte-verte egész nap. Estefelē, amikó készen lett a kard, a gyerek jelenti az apjának.

— Jó van, fiam, majd mēgnézem.

No, mēg is nézte. Rávágott avvā is az ülöre. Az kettőbe tört.

— Hát fiam, nèm jók ezek a vasak, egyáltalán nèm is jó belülük ilyet csináni. Javaslók én nekēd valamit.

— Mit, édesapám?

— Azt, hogy végé egy zsákot, oszt uccárú uccára eredj, közbe kajabálj az asszonyoknak, hogy „fületlen tűt, még törött tűt”.

Hát addig ěre, addig āra, hogy estefelére összeszedĕtt a gyerek fé zsákkā.

— Na, jó van, fiam, eztĕt mostan olvaszd ĕssze, oszt ebbĕ csinājja kardot!

Nagyon nagy kedve vót a gyereknek, ĕssze is olvasztotta a tűket. Nekifogott kardot csināni. Nagyon szép kardot csināt, mĕ úgy szĕdte ĕssze a tűt, hogy a kard szép is lĕgyĕn. Egĕsz nap csināgatta. Mĕgint szól az apjának:

— Kĕszen van a kard.

Nĕzĕgeti az apja.

— Csakugyan szép kardot csinātā, fiam. Ugy nĕzem, ez jó lĕsz.

Na oszt rāvāgott az űlĕre. Ez a kard mān kĕtfelĕ vāgta az űlĕt.

— No, fiam, mostmā nĕm fĕtelek sĕ állatĕ, sĕ embertĕ, ha a kard a kezedbe lĕsz. Hanĕm vĕszĕnk majd ĕgy szĕrt is. Az majd mĕgmĕnt a hidegtĕl is, esĕtĕl is, mert az āt nĕm āzik.

Bele is ĕgyezĕtt a gyerek. Harmadnapra rā ĕsszepakĕt, ĕkĕszĕnt az apjātĕ. Mĕgcsĕkĕtā a kezit, mĕgĕszĕntĕ a jĕakarātjāt. Elindĕt vāndorĕni. Mĕn, mĕndĕgĕl erdĕn, vĕgyĕn kĕrĕsztĕ mindĕnfelĕ, de nĕm tanākozott ű sĕnkivĕ. Addig ballagāszĕt, ballagāszĕt, hogy rāestelĕdĕtt. Mĕghālt ĕgy erdĕbe. Aztān mĕgint ballagĕt, annyira ballagĕt, hogy utĕbb odaĕrt ĕgy kirālyi városba. Ott mĕnt el a kirālyi palota elĕtt. A kirālykisasszony mĕg fĕnt űt az ablakba, a palotāba.

Bĕszaladt az apjāhon:

— Ēdesatyām, itt gyĕn ĕgy juhāsz bācsika. Mĕgfogadjuk-e?

— Hogyne fogannānk — aszondja a kirāly —, mikĕ ĕgy juhāszunk sĕ birta az esztendĕt kivinni. Fogadjuk csak mĕg, szĕjĕjā neki!

A kisasszony lekiāltott a kapusnak:

— Kapus, nyisd ki a kaput, oszt szĕlj annak a juhāsz bācsinak, hogy gyĕjĕn be (mer a szĕre elārulta, hogy ű juhāsz).

Hāt oszt szĕt a kapus. Begyĕtt a juhāsz bācsi, fĕlmĕnt. A kirālykisasszony mutatta, hogy mellik ajtĕn gyĕjĕn bĕ. Fĕmĕnt a kirālykisasszonyhĕ. Az mĕg mondta az apjának:

— Atyām, itt van a juhāsz bācsika, hāt fogadjuk mĕg!

— Jĕ van, mindjā mĕgyĕk!

Bemént a király is a királykisasszony szobájába. Békőszöntött, oszt azt kérdezte:

- Észegődsz hozzám?
- Észegődök. Mennyi lesz a fizetés?
- Három nap az esztendő, hát három tányér arany.
- Na, megvan az egyesség mostmá.

Vót lënt a királyi udvarban egy lakás, olyan nyári lakás, oszt azt adták neki oda. Vót benne ágy is, asztal is, mindénféle. Ottand alhat, de a vacsorát fönt kapja a királykisasszonyná. Főjár majd vacsorázni, oszt aztán léméhet alunni.

Na, gyütt a réggel. A királykisasszony szólt a juhász bácsinak, hogy gyűjjön, majd kapja a réggelit: kinyeret, sajtot a szűrujba.

— Most majd kihajtjuk a birkákat!

Aszondja erre a legény:

— Ki tudom én hajtani!

— Juhász bácsikám, nem egészen úgy van, mer ittend nagyon sok akadály van. A birkákat mēgfogják, a juhászt mēg ēfődelik.

— Ehhēn mán nincs kedvem, hogy ēfődeljének.

— Nahát, azé segíték én kihajtani a birkákat.

Kihajtották. Ki is értek a mezőre. Aszondja a királykisasszony a juhásznak:

— Juhász bácsikám, láti ezt a rézhídat?

— Látom, hogy folyik alatta a víz. Láttam mán hídat többször is.

— De azon a hídon köröszűtű nē eressze a birkákat arra a rézmezőre, mē azon a rézmezőn szeretnek a birkák, de ha főgyün a hétfejű sárkány, magát kivégzi. Még idáig nēm maradt mēg juhászuink. Kihajtotta a birkákat mind, de egy sē gyütt vissza. Mind ēveszett.

— Mán én nēm szeretnēm azt — aszondja —, hogy ēvesszek.

Na, jó van, evvel oszt ēmēnt a királykisasszony bē a palotába, a legény mēg maradt.

Mikó a királykisasszonyt mán nēm látta, rögtön átesapta a birkákat az a Kámán György juhász, mē úgy híták, ű meg leūt a hídra, elővätte a kinyeret, sajtot, oszt réggelizett. Néz a vízre, mē az ott folyt alatta. A víz úgy bugyborékót, mint hétakós hordó. Így csinál mindig, mikó gyün fő a hétfejű sárkány. Hát az gyütt éppen:

— Mi csinász tē, juhász? Hogy merēd tē az én rézmezőmre hajtani a tē birkáidat?

— Hogyan merném! Hát nem látod, hogy milyen szépen legelnek?
Itt még nincs semmi se. Mit legeljenek?

— De könnyen beszélsz, mit észl?

— Kinyeret, sajtot.

— Adjá nekem is!

— Ördög van a hasadba, hát mos gyütté otthonrú, mé nem hoztá,
oszt étté vóna!

— De könnyen beszélsz. No, csak egyé. Utójára észl, úgy se észl
többet.

No oszt megreggelizett a Kámán György.

— No, gyerünk egy párbirokra!

— Lēhet — aszondja a juhász.

Ēhajította a szűrit, a kard még ott vót. Vót neki olyan zacskója, abba
vót benne.

— Eredj előre — aszondja —, majd utánnad mék. Ēn nem tudom
mőre akarsz mēnni.

— Csak utánnam gyere!

Alig hogy leértek a hídrú, lecsapta a sárkánynak mind a hét fejit.
Kereskēdēt a nyelve alatt, mēgtanátá a rézhídnak a kúcsát. De mán
este van, a birkák hazamēntek. Ez mán baj! Ű is hazaballag most
mán, mint aki jó végezte dógát. Zőrgēt a kapun, a királykisasszony
lēszót az ablakbú:

— Kapus, nyisd ki az ajtót, hátha a juhász bácsika gyün!

Kinyitta a kaput, hát éppen az gyütt.

— Jaj, gyűjjön hama. Így ēkēsēt!

No oszt fōmēnt hama, jó estét köszönt.

— Hun vót ilyen sokáig? Mán úgy megijedtünk, hogy vége van
magának is, mint a többinek.

— Dehogy, az őcsēm gyütt a katonaságtú. Mán tizenkēt éve nem
láttuk egymást, oszt beszégettünk.

— Akkó nagyon jó tētte, hogy beszégetēt vele. Gyűjjön hama!

Kap jó pálinkát, jó vacsorát, oszt mēnjēn fekünni!

Ēvēt-ivott a juhász, aztán lēmēnt, lefeküdt. Másnap fōkētek. A
kisasszony megint aszondja, hogy majd ű is segít a birkákat
kihajtani.

— Minek? Hát kihajtom én.

— Nēm, nēm — aszondja —, most másfelé hajtunk.

— Hát jó van, gyűjjön no!

No oszt kihajtották a birkákat. Mikó kiértek a mezőre, aszondja a királykisasszony:

— Látja ezt a hídát?

— Látom!

Az egy ezüsthíd vót.

— Át nē csapja a birkákat arra az ezüstmezőre, mē főgyün a kilencfejű sárkány, magát szétszēdi.

— Hát dehogy adom az életemet sárkány kezibe! Inkább hagy lēgyének itt a birkák, csakhogy mēgmaradjon az életem.

— Mēg ēggyé sēm maradt mēg!

A királykisasszony megen ēballagott, úgy, mint azelőtt. A juhász mēg leūt a hídra. Elővette a rēggelit: kinyeret, sajtot, oszt észēget. Néz a vízre. Az mēg bugyborékol, mint kilenc akós hordó.

— Hūnye, ez mán nagyobb — aszondja.

Hát főgyütt a kilenc fejű sárkány:

— Mi csinász, juhász? Hogy mered a birkákat ide hajtani az én ezüst mezőmre?

— Hogyne merném! Hát nēm látod, hogy itt nincs sēmmi. Ott mēg legalább legēnek, jólaknak.

— De könnyen beszész, mit észő?

— Kinyeret, sajtot!

— Adjá nekēm is!

— Ördög van a hasadba, most gyüttē onnan hazúrú, mé nēm hoztá magadnak, oszt most ēnnē!

— Jó van na, csak ēgyé! Ugy sē észő többet.

A juhász mēgrēggelizett. Aszondja a sárkány:

— No, gyerünk ēgy párbirokra az ezüstmezőre!

— Hát, eredj előre! Én nēm tudom, mőre akarsz mēnni!

— Hát mék is, csak gyere utánam.

— Hát mék is!

No oszt ēballagtak. Nēm sokkal azután leértek a hídrú. A juhász kirántotta a kardot, oszt lēcsapta a sárkánynak mind a kilenc fejit. Vége a sárkánynak. Kerēskēdēt oszt a nyelve alatt. Mēg is tanáta az ezüsthíd kúcsát, oszt zsebbe tette. Igen ám, de megint ráesteledēt. A birkák ēmentek haza. Nēm baj, ű is hazamén! Égyszēr zörget a kapun. Kiszól a királykisasszony.

— Kapus, nyisd ki az ajtót, hátha a juhász bácsikám gyün.

Hát az is gyütt. Főmēnt, beköszönt, kapott jó pālinkát, jó vacsorát. Kérdezi a királykisasszony, hogy hát hun vót ilyen sokáig.

— Hát, itt vót a nagybátyám. Az is a katonaságtú gyütt, oszt
ēbeszégettem vele egy kicsit.

— Jó tette, csak ha más baj nincs.

— Nincs sēmmi baj sē.

Akkó mégvacsorázott, oszt lēment fekünni.

Harmannap megint főkētek. Megint gyün a királykisasszony, oszt
újba hajtani akari a birkákat.

— Hát ki tudom én hajtani!

— De most másfelé hajtunk!

— Jó van na, gyűjjon!

Kihajtottak megint. Ott még az aranyhíd, még az aranymező vót.
A királykisasszony ēmēnt, ű még lēüt az aranyhidra. Előveszi a
kinyeret, sajtót. Őszik. Buggyborékol a víz úgy, mint tizenkét akós
hordó. Gyün fel a tizenkét fejű sárkány:

— Mi csinász tē itt? Hogy merēd az én aranymezőmre hajtani a tē
birkáidat?

— Hogynē merném? Nēm látod milyen jó legelnek?

— Ejnye, de könnyen beszélsz. Mit észő?

— Kinyeret, sajtót.

— Adjál nekēm is!

— Őrdög van a hasadban, mé nēm hoztá magaddal? Most gyüttē
onnan hazúrú, oszt éttē vóna te is! Őn nēm adok!

— Jó van, egyé! Ugyse észő többet!

Mēgrēggelizētt. Aszondja a sárkány:

— Nohát, gyerünk!

— Eredj előre! Őn nēm tudom, mőre akarsz menni!

— Gyere utánnam!

— Őn mēk utánnad.

Alig értek le a hidrú, kihúzta a kardot, levágta mind a tizenkét
fejét a sárkánynak. De megint este lett. Nēm tudja, hogy mit
mondjon most. Őmentek a birkák. Kereskedētt a tizenkét fejű
sárkány nyelve alatt. Mēgtanáta az aranyhídnak a kúcsát, zsebre
tette. Hazaballag, zörget a kapun. Megörült a királykisasszony
nagyon:

— Kapus, nyisd ki az ajtót, hátha a juhász bácsikám gyütt.

Hát éppen az is gyütt. Nagyon mēgörült neki. Mikó főment:

— Jó estét!

— Jó estét! Hun vót ilyen soká?

— Őgy rossz bárán beleesētt a pocsolýába, oszt azt mosogattam.

— Mé nem fujtotta bele, minek mosogatta, legalább hamarabb gyütt vóna!

— Sajnáta'm. Hát nem csinálók mán olyat!

No oszt kapott jó pálinkát, jó vacsorát. Igen ám, de közben kitelt az esztendő. Kérdezi a királykisasszony:

— Mëgmaranna-ë még?

— Hát mëgmaradhatok!

— Majd ëmék, szólok atyá'mnak, oszt majd begyün.

Beszaladt a királykisasszony az apjá'hon:

— Király atyám, mëgfogadjuk-e még ëgyszer a juhászt?

— Hogyne fogannánk — aszondja a király. — Ilyen nem vót még nekünk. Ez legalább mëgőrzötte a birkákat, mëg jó is tartotta. Mennyit kér most?

— Hát csak annyit. . . három tányér arany három napra.

Jó van. Most mëgint kihajtanak. Mëgint mén a királykisasszony is.

— Mé gyün — aszondja a legény — velem?

— Nëm szeretem . . . félëk, hogy átesapi a birkákat.

— Dehogy csapom!

Hajkurászik oszt a birkákat. Mikó odaértek, igenyest áthajtotta a hídon a juhász a birkákat.

— Jaj, ënnékë'm! Most magának vége van! Ëfődeli a sárkány, mëg engë'm is ëfődel magáva ëgyütt.

— Në féljen semmitű së!

— Dehogy nëm! Mindën juhászunkat ezëk tették tönkre, a sárkányok!

— Gyüjjön csak, üljünk le a hídra!

— Nëm mék én sëmennyi pénzé së!

Végű odamënt a királykisasszony, de remëgve. Fét nagyon, mindig a vizet nézte. Nëm gyütt sëm'mi. Ha nëm gyün sëm'mi së, ű ëmén haza.

— Ëmëhet, nëm kő féni!

— De valami ujságot mondanék én, juhász bácsikám! — Magát is érdekl az! Űgy lëhet nëm, dehát mégis! Atyám föllállít ëgy szál fenyőt az első emeletig. Arra tësöz ëgy réztányért, abba tësöz ëgy rézalmát. Aki azt leugratja valahogy, hát azé lësözék én.

— Jaj, de szeretnëm én is látni, hány órákor lësöz?

— Fél tízkó!

Evvë ëköszöntek ëgymástű. A királykisasszony ëmënt. A juhásznak vót órája, nézegeti, közbe a birkákat jó tartja. Odaér mán a fél

tíz. Főnyitja a rézhídat. Mikó főnyitja, elébe szalannak akkora törpék, mint a pipa kupakja. Mind kiabálja:

— Mit parancsosz, édes gazdánk, Kámán György.

— Azt parancsolom, hogy hozzátok elő a hétfejű sárkány rézszőrű paripáját, réznyergit, szérszámot, rézőtözet ruhát! Ötöztessetek föl engemet, majd émék szerencsét próbáni.

Az vót a boldog, aki az új gazdának egy darabot is birt vinni. Felöltöztették, a lovát fölnyergelték, fölűtették. Főszát a levegőbe, ott még lészát. Főkapta az almát, ēvitte. Akkó lészát, rárakott a lóra minden risztungot, lēcukta a hídat, oszt várakozott, még haza nem kő hajtani.

Közbe a népek kiabáltak utánna, hogy mondja még, mík országbeli királynak a fia, de nem szót egyet sē, csak ēmēnt föl. Aztán ű az almát a szúrujiba tette a sajt mellé.

Estefelé hazaballagott idejibe, ereszti be a birkákat. Mēgōrūt a királykisasszony, hogy nem lett sēmmi baja. Azután mikó bēmén, köszön:

— Jó estét!

— Jó estét!

— Mé szomorkodik, királykisasszony?

— Hogyne szomorkodnék, mikó ēvitték az almámat, nem tudjuk, mík országbeli királynak a fia. Azt beszéte a nép mán, hogy nagy dicsőségem van menyországba, oszt oda vitték az almámat. Őn is aszondom, hogy odavitték a menyországba.

Na, jó van, akkó kapott vacsorát. Ővētt, ivott, ēmēnt lefeküdni.

Másnap megin kihajtanak. A királykisasszony csak mēn a juhással.

— Minek gyün, királykisasszony?

— Őmék én, juhász bácsi, mán nagyon örülök, hogy mēgōrōztük idáig, hogy mēgmaradt maga, tovább nē lēgyēn baj.

— Nēm lész sēmmi baj!

— Azé csak ēgyüvök!

Leűtek, beszégettek. Megint mondja a királykisasszony:

— Tudja-ē, juhász bácsikám, mi az újság?

— Dehogy tudom ... papíros!

— Dehogy az! Atyám két szál fenyőt fölállít, oszt arra tész egy ezüsttányért, arra meg ezüstalmát. Aki azt leveszi, lēugratja vagy fölsháll érte, azé lészék én!

— Aj, de szeretném látni, hány órakkó lész?

— Tíz órákkó!

— Nagyon szeretném látni, de a birkákat nem lehet itthanni.

— Hát jó van, így van, maj lesz valahogy.

Legtét a juhász, nézegeti az óráját, ott lesz már az idő. Főnyitja az ezüsthídat. Megint itt is szalannak a kistörpék:

— Mit parancsosz, édes gazdánk, Kámán György?

— Azt parancsolom, hogy hozzátok elő a kilencfejű sárkánynak az ezüstszőrű paripáját, ezüstnyereg szerszámokká, meg az ezüstötözet ruhát. Ötöztessetek föl, emék szerencsét próbáni.

Mingyá szétszaladtak. Az vót a boldog, aki az új gazdájának egy darabot is birt vinni. Fölötöztették, fölütették, elmént. Főmént a levegőbe, ott leereszkedett, fölkapta az almát, emént. Kiabáltak utánna:

— Mondja még legalább, mík országbeli királynak a fia!

Ű csak mént, nem szót sémmit sē. Így a népek etanáták, hogy csak nagy dicsősége van a királykisasszonynak, menyországba vitték az almát. A juhász még leszát a lórú, odadta a lovat a kistörpéknek, azok ēvitték, lecsukta a hídat, a kúcsot még zsebbe tette. Aztán emént a birkák után haza estefelé. Megint főmén a királykisasszonyhon. A királykisasszony nagyon szomorú, még rín is már. Bēköszön:

— Jó estét, mért rín a királykisasszony, hát mi baj?

— Hogynē! Emezt az almámat is ēvitték, úgy, hogy nem tudjuk, mík országbeli királynak a fia. A népek már éppen azt állítják, hogy nagy dicsőségem van a menyországba, oda vitték az almát. Én is csak aszondom, máshová hová vitték vóna.

Na jó van, kapott enni, inni. Mēgvacsorázott, lément fekünni. Harmadik rēggē főkel, hajtja ki a birkákat, a királykisasszony megint mén vele.

— Nem kő, hogy gyűjjön!

— Mék én, attú félek, hogy most áthajtja a birkákat, oszt főgyün a tizenkétfejű sárkány, oszt végez magávā, még úgy lehet, énvelem is.

— Dehogy, nincs ott sēmmit sē!

— Majd én is mēgnézem, oszt akkó biztos leszék benne, hogy nincs sēnki sē.

A juhász igenyest áthajtotta a birkákat, leűtek a hídra, beszélgetnek. Észik a juhász. Aszondja a királykisasszony:

— Tudja-ē, bácsikám, mi az újság?

— Dehogy tudom ... hát papíros!

— Atyám fölállít három szál fenyőt a harmadik emeletig, arra tesz rá egy aranytányért, arra egy aranyalmát. Aki azt ēviszi, azé lészék én.

— Hát ezt nagyon szeretném látni legalább, a többit ha nem is láttam.

— Én is szeretném, ha látná, dehát a birkákat nem hagyhatja ott.

— Nem bizony! Mikó lész?

— Féltizenégykó!

Emént a királykisasszony, a juhász még legēteti a birkákat, mindig nézi az óráját, odaér mán, hogy a féltizenégy lész, főnyitja az aranyhidat, elōszalannak a kistörpék. Kérdēzik:

— Mit parancsosz, édes gazdánk, Kámán György?

— Azt parancsolom, hogy hozzátok elō a tizenkétfejű sárkánnak az aranszōrű paripáját, aranynyerēg szerszámmal, aranyōtōzet ruhával, emék szērēncsét próbáni.

Mindjá szaladtak szanaszét. Az vót a boldog, aki az új gazdájának egy darabot is birt vinni. Fōlōtōztették, fōlūtették a lóra. Avvā ū emént. Fōmēnt a levegōbe, lēereszkedett oda, fővette az almát, emént, nem szót sēnkinek sēmmit. Kijabátak utánna, hogy:

— Mondja meg, mīk országbeli királynak a fija?

Mán most nagyon rīt a királykisasszony. Évitték a harmadik almáját is. Most mi lész ūvele. Nem mén férhōn soha. A nép csak aszondja, hogy űk most mán biztosak abba, hogy a királykisasszonynak nagy dicsōsege van a menyországba, odavitték az almát.

Hazahajtott a juhász. Fōmēn, nagyon rín a királykisasszony. Megint kérdezi a juhász:

— Mi a baj, hát megint ēvitték az almát?

— Évitték az aranyalmát is. Kiabátak utánna, még sē mondta meg, mīk országbeli király fia. Nem mondta még, hogy hova viszi.

A juhász kapott jó pālínkát, jó vacsorát, oszt bēmēnt lēfekūdni. A királykisasszony még elszaladt az apjához:

— Király atyám, a juhász bācsit megint mēgfogadjuk-e?

— Hogyne fogadnánk, hát mit gondōsz, ennyi ideig kitartani nem birt egy juhász sē. Egy nap hajtotta ki, oszt aztán vissza sē gyütt egy sē.

— Hát akkó gyűjjōn, beszéljen vele!

Bēgyütt az apja, oszt kérdezi a juhászt, ēszegōdne-e.

— Őszegōdōk, ha kōllōk. Ha nem, akkó mēk tovābb.

— Dehogy, nem kō mēnni sēhova sē!

— Mi lesz a bér most?

— Ami vót, Három nap az esztendő, három tányér arany.

— Jó van, akkó egész bátran itt maradhat!

Hát most megint hajtanak ki, de a királykisasszony csak nem hisz a juhásznak. Megint mén vele.

— Hát minek gyün a királykisasszony. Má most vót mindnyája helyen.

— Kimék, nem vagyok biztos abba, hogy rendbe van minden.

— Hát jó van, gyűjjön na!

Hajtanak ki, a juhász igényest az aranymezőhön mén, nem gyün ide sënki. De remég a királykisasszony, hogy hátha gyün. Nëm gyütt. Ott vót egy darabig. Üldögét. Azt mondja a juhásznak.

— Juhász bácsikám, ugye, maga nëm fësülködött mán régóta? Én még szeretném nézni magát. Én majd leülök, maga még hajtsa ide a fejít, hátha van már benne bogár is. Régóta nëm tisztálkodott. Mán három éve.

— Hát jó van, no!

Nëm nagyon kötözködött a juhász. Ráhajút a királykisasszony combjára. A szűrujj szintén a combjára esett. No, most birizgálta ú a fejít, de ő már nëm vót tisztába (a királykisasszony), hogy mi van a szűrujba, de nëm kérdezte meg. Mikó évégezte a fejín a kaparászást, ëköszönt, ëmént haza. Igýenést mént az apjához:

— Király atyám, én mondok valamit, de nëhogy megbántson ëngémet ezért.

— Mit akarsz nahát? Mé bántanálak?

— Kihajtottuk a juhász bácsival a birkákat, azt mondtam neki, hogy már harmadik éve, hogy itt van. Leütem, oszt ráhajtotta a fejít a lábomra, oszt kerezsgétem a fejibe, nehogy légyën benne valami férëg.

— Ez az egész?

— Ez, de a szűrujj ráesett a combomra, oszt olyan három kereket éreztem benne, mint az én almáim vótak.

— Hogy gondósz mán ilyet? Hogy lehettek annak a szűrujjába a të almáid? Amannak a levegőbe járt a lova, még el is mént, hogy nëm szólt sëmmit. Sënki nëm tudja, ki vót. No, estére megkérdëzzük, mi van a szűrujjába.

— Úgy jó lesz, atyám, nagyon!

Este bëhajtott a juhász, bëköszönt, bëmént vacsorára:

— Jó estét!

— Jó estét! Gyűjjön, juhász bácsi, vacsorázni.

Beszélgettek ott: hun ezt, hun azt, főleg arról, hogy nem kő mindig új juhászt fogadni. De ott van a király öfelsége is. No, most megvacsorázott a juhász, kapott bort is. Aszondja a királykisasszony:

— Ugye, juhász bácsi, mi van a maga szúrujjába? Még tudja-e mondani?

— Hogyne: a kinyerém még a sajtom.

— Nëm, nëm, másvalami is van abba.

— Nëm tudok benne sëmmi mást.

— Mutassa még azt, ami a kinyérén még a sajton kívül van, a többletet.

Ėkezdí a juhász rakni kifelé, hát ott van a rézalma, ezüstalma, még az aranyalma.

— Hát hogy kerül ez ide?

— Hát ez az öcsém lován vót, emez a sógorom lován, emez még a bátyám lován.

— Hát kicsodák azok?

— Hát a hétfejű sárkány, meg a kilencfejű, meg a tizenkétfejű.

— Hát, hogy lehet az neked rokonyod?

— Nem rokonyom az mán énnekem. Levagdostam mindnek a fejit.

— Oszť mennyibe igaz ez?

— Behozhatom a fejüket, ha akarik!

— Ėn akarom látni — aszondja a király — legalább egyet-egyet.

Behozta, megmutogatta nekik:

— Ez a hétfejűé, emez a kilencfejűé, amaz még a tizenkétfejű sárkányé.

— Hát akkó jó van, fiam, nëm lésző juhász, hanëm a lányom a tied lész, még a fele királyságom.

Hát a juhász nëm nagyon tudott szóni sëmmit së. Ű nëm ért az ilyen mesterség-hön, hogy ű király légýen, de azé hát éválalta. Akkó ilyen mesterség-hön, hogy ű király légýen, de azé hát éválalta. Akkó nagyon megörútek, kikúrentáták az egész országba, hogy mindenki gyűjjön ide, aki itt vót nézni, hogy évitték az almákat. Oszť aki gyűjjön ide, aki itt vót nézni, hogy évitték az almákat. Oszť aki évítte, azé lett a királykisasszony. Más nëm birta évinni csak az, az ű juhásza. Nagy lakodalmat csaptak, még most is élnek, ha még nëm haltak. Eddig vót, aki nëm hiszi, járjon utána.

A CSERESZNYEFA

Hun vót, hun nēm vót, vót a világon egy király. Oszt annak az udvarába egy nagy cséresznyeфа vót, úgy hogy annak a hegyit nēm látták sosē. Ojan vastag vót, mind egy tanyakemence. Oszt a király kiadta, hogy annak adja a lányát, aki főmászik a cseresznyeфа tetejibe, oszt abbú a cseresznyébú hoz ü neki le. Próbáták sokan, bárók, bírók, hercegek, nēm bírt egy sē főmenni.

Vót a királynak egy bérese, Jánosnak hitták. Oszt aszondta a János, hogy a király adjon neki tizenkét pár bocskort, tizenkét pár ötözet ruhát, tizenkét liter kását, tizenkét liter vizet, tizenkét skatula gyufát mēg egy kaszrót, egy baltát. Akkó János egy röggē főbatyuzta, amit kért a királytú, oszt nekiindút mászni. Mēnt a János főfelé, ēccő kifáradt. A fának a derekába vágott egy lukat a baltávā. A ruhája is északadt má, levetötte, oszt vött magára jó ruhát. A rossz ruhát mēg összekötötte, és lehajította. Amikó a király möglátta, mögijedt, hogy a János esik lefelé. Hálót húzatott a cseresznyeфа köré, hogy nē a földre essen, hogy életbe maradjon. Mikó leesett a ruha, akkó látta a király, hogy nēm a János.

János ott főzött, mikó övött, útnak indút tovább. Mēnt főfelé, messzirű látott egy olyasmi kis feketeségēt, mint egy gombostű feje. János azt hitte, hogy a cseresznyeфа teteje, de nagyon sokallotta, hogy főérjen. Mēgéhezett nagyon, vágott a fába mēgint egy lukat. Mēgint a rosз ruháját lehajította, főlötözött a másik jó ruhába, főzött, övött osztán elálmosodott, oszt lefeküdt alunni. Hát János miko főlēbredt, útnak indút tovább. Mōnt, mōndegēt tovább. Mikó közelebb ért ahon a feketeség hōn, akkó látta, hogy egy kis ház. No ű oda bemōnt. Mikó benyitotta az ajtót, ott űt bent egy öregasszony. Bekōszōnt János.

— Jónapot, öreganyám.

Az öregasszony fogadta János köszöntésit.

— Jónapot, fiam. Hun jársz te ēre, ahun mēg a madár sē jár?

János ēmesēte, hogy a király kívánságát akari mögtōnni. Kérdezte János, hogy meszire van-e mēg a cseresznyeфа teteje. Az öreg asszony aszondta neki, hogy ű mán nagyon régóta ott van, de mēg azt sē tudja, mikó van virágzásba. Aszondja:

— A nénēm mēg főjjebb lakik, az lehetséges, hogy tudja.

János ott övött, ivott, az öreg asszontú ěkőszönt, oszt útnak indút tovább. Mőnt, mőndegét hetedhét ország ellen. Miko János mőgint kifáradt, mőgint nekiút, főzött, övött, ivott. A rossz ruháját mőgint levettőtte és útnak indút tovább. Mőgint János mőnt tovább, oszt mőgint látott ěgy feketesėget. János őrút, hogy a cseresznyefa tetejit láti, de szőgőn mőgtėvedt. Mikó közelibe ěrt, látta, hogy ěgy kis ház. János bėment az ajtőn, ott látott ěgy őregasszont űni. Oda is odakőszönt:

— Jőnapot, őreganyám!

— Jőnapot, fiam. Hun jársz te ěre, ahun még a madár sė jár?

János ěmesėlte a sorsát, hogy a király kívánságát akari mőgtėnni. Kėrdezte János, messze van-e még a cseresznyefa teteje. Az őregasszony aszondta neki, hogy mán százharminc telet ott ělt, de még győmőcsit nēm látta. Mikó virágzik, azt ěszre lőhet vőnni, me ojangkó jó szag szokott lőnni. János ott is övött, ivott, átőtőzött. Mőnt tovább. Mőgint mikó kifáradt, mőgint faragott a fába ěgy lukat, oszt átőtőzött, főzött, övött, ivott, mőnt tovább. ěccė messzirő mintha a cseresznyefa tetejit látná. János iparkódott, hogy minė előbb főlérjen. De nēm bírta ki, hogy főlérjen, nagyon mőgėhezött. Mőgint kőllött neki a fába vágni lukat, főzött, övött, ivott, ruhát cserét, oszt mőnt tovább. Na, eccő cseresznyefa ágaiba kapaszkodott. Mikó fėlát az ágra, szėtnėzött, főzött, jólakott, oszt ěgy nagyot ivott, lehajította a kaszrót mőg a rossz ruháját. Miko leesett, a király tudta, hogy főlért.

János osztán munkának fogott, mőnt, főnt az ágakon mőglátta messzirő, hogy valami pirosodik. Mőnt kőzelebb, kőzelebb, ě nēm tudta képzėni, hogy mi lőhet az. Hát mikó kőzelebb ěrt, látta, hogy nagy cseresznye. Mellė űt, baltávā ěkezte szeletőni a cseresznyét. Mikó jólakott, annak a csumáját nagynehezen a baltávā ěfaragta. Amikó leesett, a király nagyon mőgőrūt. Mindjá kőrszťvágó fűrėsszė szeletőtėk a cseresznyét. A király mikó az első falatot mőgőtte, mindjá mőghalt. János mőg ott főnt a cseresznyefán nėzelődött. Akkora levelei vótak a cseresznyefának, hogy paloták vótak ráėpítve.

János mőnt, mőndegét, ěccő ěgy lányā tanákozott. A lány nagyon mőglepődött, mē még fėrfit sőse látott, de Jánost befogadta bėrėsnėk. Jánosnak az vót a dőga, hogy a lovak kőrő vėgzett, mőg mikó a Cilike ěmőnt a templomba, akko Jánosnak ősszekevert ěgy vėka rizksását mőg ěgy vėka sárgakását, oszt a Jánosnak ki kőllött válogatni,

mögfőzni, mire Cilike hazaért a templombú. De, ha nem csináli mög, akko a fej a vesztésege. János búsút, hogy nem biri mögcsináni. Kimönt a ház mögé, ott szomorkodott. Möglátott egy darab csontot, oszt mérgibe belerúgott a csontba. A csont főszát a levegőbe, oszt János mikó hátranézett, egy ezüst szőrű lovat látott, ezüsbű vót a nyereg mög egy ötözet ezüstös ruha. A ló mögszólat, hogy:

— Mé búsusz János?

János aszondta neki:

— Hagyjá békivē, úgy sē segítesz a bajon! — de aztán János emeséte a baját.

A ló aszondta neki:

— Itt a hátamon a ruha, vödd rád, oszt új a nyerégbe, oszt gyerünk a templomba. Ez a te dogód, a többi az mán majd az én dógom lösz.

János fölötözött, fölül a nyeregbe, oszt möntek a templomba. Mikó közē értek a templomho, a ló aszondta a Jánosnak, hogy ha bemén a templomba, oszt amikó a pap aszondja, hogy dominó, akko menyünk.

János bemént a templomba, mögát ott hátú, a Cilike ben vót legelő. Cilike miko möglátta, hogy milyen szép legény van a templomba, akkó nem az imádságon törte az eszit, hanem mindig gondolkozott, hogy jó lönne, ha a legény mögvárná, mig vége lösz a misének. De mikó a pap aszondta, hogy dominó, János mögfordút, oszt kimönt. Fölüt a lóra, oszt möntek hazafelé. Mikó vége lött a misének, Cilike vót az első kimenni a templombú. Sietött, hogy utóérhesse azt a szép legint, de nem birta utóérni. Hazaért a Cilike, készen vót az étel. Nagyon búsút a Cilike, hogy nem birta mögfogni azt a szép legint. János még mindig avvā biztatta, hogy az étel az asztalon, de Cilike csak a leginyen törte az eszit. János mindig kérdezte, hogy mé olyan szomorú? De a Cilike nem akarta mögmondani neki. De hát János addig kérdözgette, hogy a Cilike mögmonta. János kimönt a ház mögé, belerúgott abba a csontba, oszt ott termett az ezüst szőrű ló. János fölötözött oszt Cilikének az ablakjáhon hajtott. Cilike az ablakon möglátta, nagyon mögörút. Hát aztán János bemönt, Cilike mindjá urának választotta.

Jánosnak aztán nem vót más dóga, csak otthun nézelődött. Cilike a kúcsokat a kezibe adta, oszt emént a templomba. János mindön szobát mögnézett, de egy szobának az ajtaját nem birta kinyitni. Addig próbágatta a kúcsokat bele, végre eccő kinyitotta. Oda egy

tizenhét fejű sárkán vót beláncóva. A sárkán aszondta Jánosnak, hogy nagyon szomjas, adjon neki egy kanál vizet. Miko János adott neki egy kanál vizet, egy lánc északadt. Kért a sárkán még egy kanál vizet. Miko mögitta a másik kanál vizet, akkó főszakadtak a láncok, oszt a sárkán kiszát az ajtón. Cilike ép akkó mönt haza a templombú. A sárkán főkapta Cilikét, oszt évitte. Aszondta Jánosnak, hogy mindén esztendőbe éccé nézheti mög. De János erősnek gondóta magát, emönt a sárkány után. Mikó a sárkány házához odaért, Cilike ép akkó mönt a kútra vízé. János mögkérdezte Cilikét, emén-e vele vissza. Összefogóckódtak, oszt visszamöntek. Nagy lakomát csináltak, hogy Cilike megszabadút a sárkántú. Oszt élnek boldogan, hogyha mög nem haltak.

57.

A KÉT TESTVÉR

Hun vót, hun nem vót, vót éccő két embër. Azok testvérék vótak. A fiatalabbik gazdag vót nagyon, az öregebbik mög szögény. Járt a szögény az erdőbe dógozni, ennek vót két családja. A gazdagnak nem vót családja. Éccő gyün haza a szögén embör a munkábú, oszt az erdő szélin a susnyóba ott fönn látott egy arany madarat. Há mögfogta, hazavitte a gyerököknek, mög is örútek neki nagyon.

Éccő egy ünnepnap emönt a szögény a gazdaghon, oszt eméséte, hogy milyen madarat fogott. Az ember kéri tüle, hogy adja neki ē azt a madarat. Ē is adta neki. A szögény embör fiai mindig ott vótak a gazdag nagybátyjukná. Az embör mikó mögvötte, a madarat, mondta a feleséginek, hogy főzze mög, de nē adjon annak a húsábú senkinek. Az asszony mikó főzte, akkó a két gyerök átmönt. Az asszony főtötte a madárnak a húsát főni.

Éccő az asszony kimönt, az öregebbik gyerök belekapott a fazekba, kivötte a szívit mög a máját. A szívit mögötte az egyik, a máját a másik. Az asszony begyütt, a két gyerök mög emönt haza. Nézi az asszony, mög van-e a madárnak mindön darabja, há a szíve mög a mája hiányzik. Mögfogott egy kiscsirkét, oszt hama levágta. A szívit mög a máját mögfőzte, odatötte a madár húsához.

Hazaér az embër. Nézi mindjá, mögvan-e mindén darabja. Hát ahogy nézi, mögvót neki mindén darabja. Mögötte az embör a húst. Alig várta, hogy este lögyön, hogy lefeküdjön. Na, mikó lefeküdt, nagynehezen elaludt. Röggē fölébredt. nézi, hogy mi van a feje alatt,

hát nem tanát sémmit. A szögény embör fiai mindēn röggē aranyat tanátak.

Na, a szögény embör is möggazdagodott. A szögény embör éccő meséli az öccsinek, hogy az ű fiainak a feje alatt arany van. Az öccse irigylötte. Aszonta, hogy ez nem jót jelēnt, a gyereköket kűdje ē a háztű, mē valami baj lesz abbű. Hát a szögény embört bántotta, hogy most az ű két fiát ē kő kűdeni a háztű. Emezt, a gazdag embört bántotta, hogy nem az ű feje alatt van az arany.

A szögény embör útnak bocsátotta a gyereköket. Sütött az anyjuk nekik tarisznyát, varrt nekik pogácsát. Hát oszt még egy nagy kést is töttek a tarisznyába, útnak indútak. Mőntek, mőntek, mőndegétek. Éccő odaértek a körösztűthon. A körösztűtná vót egy kút, a kút mellett vót egy nagy malomkű. A malomkű alá töttek a nagykést. Aszondták, hogy most ott ēvának egymástű. Ha valamikő valamelyiküknek eszibe jút a nagykés, mőnnyön oda a kúthó. Mőgnēzi a nagykést, ha rozsdás lösz egy kicsit, akkó szenved, ha nagyon rozsdás lösz, akkó mőghalt, ha mőg fényös lösz, akko nagyon jó sora van.

Na hát, a fiatalabbik ēmőnt jobbra, az őregebbik mőg bāra. Mőnt, mőndegét hetedhét ország ellen. Éccő beért a fiatalabbik egy erdőbe. Mőglátott egy nyulat. Ráfogta a puskát, hogy maj lelűvi, de az odaszól neki, hogy nē lűje le, inkább ad neki egy kis nyulat. Mēgkegyelmezētt, nem lűtte le. Kapott egy kis nyulat.

Mőnt, mőndegét, beljebb ért az erdőbe, mőglátott egy rókát. Le akarta lűni. Az is odaszót, hogy nē lűjje le, inkább odaad egy kisfiát. Hát nem lűtte le. Mőnt tovább, mőndegét, mőglátott egy tigrist. Attű is kapott egy fiat. Mőnt, mőndegét tovább. Tanákozott egy oroszlānnā. Le akarta lűni azt is. Az is odaszót neki, hogy nē lűjje le, inkább odaad neki egy kisfiát. Kapott attű is egy fiat.

Mőntek, mőndegétek tovább. Kiértek az erdőbű, beértek egy nagy városba. A város körű vót húzzā gyászsa. Bemőnt egy vendēglőbe. Kérdēzi, hogy mé van a város gyászba. A vendēglős aszondja neki, hogy az országba csak egy kút van, oszt abba van egy sárkány, oszt úgy bírnak csak vizet vinni, hogy hát mindēn esztendőbe egy lānt visznek a sárkānnak. Mān most az országbű mindēn lānt ēvittek, még csak a királylány van. Osztān a király kihirdette, hogy, aki a lányát mēgmēnti, annak adja feleségű. Oszt māmma viszik a királyi lānt a sárkānnak.

A legény ēmőnt a kúthon. Ahogy mőnt, odaért egy kápolnáhon. Bemőnt. Az oltár előtt tanát egy cédulát. Elolvasta, az vót ráírva,

hogy a küszöb alatt van egy kard, aki aztat fővöszi, hétszörte erősebb lösz, mint vót. Emént a küszöbön, fővette a kardot, az ódalára kötötte. Emönt a kúthon. Nagyon álmos vót mán, oszt lefeküdt a partódalba. Az állatai még körülötte vótak, oszt vigyáztak rá.

Éccő āra ébredt föl, hogy nagy rívás vót még jajgatás, sivalkodás. Láti, hogy a királylánt vezetik. Elébe mönt, monda, hogy még akari a sárkántú mēnteni. A többiek, akik kísérték ki, emöntek vissza, csak a királylány még a János maradtak a kútná. János nagyon ē vót fá, oddā, még álmos is vót, a királylān ölibe feküdt, elaludt. Az állatok fōnt vótak.

Éccő csak a víz a kútba megzavarodott. Ez annak a jele vót, hogy a sárkány gyün fő, de a királylány sajnáta főkōteni Jānost. Másodszó is megzavarodott a víz. Akkó sē kötötte fő. Harmadszó, mikó megzavarodott a víz, a sárkány gyűtt főfelé, de János akkó is aludt. Hanem a tigris nem jónak látta a dōgot. Mēglükte a gazdáját, János fölugrott, ránézett a sárkánra. A sárkány aszondja, hogy nem hijába királylány, még pecsenyét is hozott maga mellé. Hanem a János nēm vōtte tréfának, neki mönt a sárkánnak. Az állatai belekapaszkodtak a sárkánba. János csapott egyet a kardā. Éccőre három fejit levágott. A második csapásra megint három fejet vágott le a sárkánru. Addig veszeködött vele, míg a másik hármat is levágta. Azután kidarabóta a nyelvüket, mind a kilenc fejbű, oszt a tarisznyájába rakta.

Nagyon kifáradt mán a nagy veszekedésbe, a királylānnak az ölibe feküdt. Egy vörös katona kileste, oszt János fejit levágta. Ráparancsot a királylānra, hogy mög nē mondja az apjának, hogy nēm ű mentötte mög. Aztán a sárkánnak a kilenc fejit főfűzte egy istrángra, elindultak a király vára felé. Hanem mikó Jánosnak az állatai fölébredtek, látták, hogy a gazdájuk feje le van vāggā. A nyúl mög a róka emöntek élesztőfűjé. Tanátak is élesztőfűvet, akkó visszamēntek mindjá, fölállították talpra, a fejit rátették az élesztőfűre, és aztán pászították össze a nyakāvā. János mikó észregyűtt, mögtűrűgette a szōmeit. Aszondja:

— Aj, de jót aludtam.

Asszondja a medve:

— Ha itt nēm vagyunk, örökre elalszó.

Na azután János kosarat kötött a medve nyakába, és beküdté a király udvarába, hogy mondja a királylānnak, hogy egy kis maradékot rakjanak a kosárba. Mikó a királylānhon beért a medve, a királylány nēcsak maradékot, hanem mindenbű rakott bele, amit

készítették a lakodalomra. Aztán a medve lémönt a gazdájáhon. A gazdája szétoztotta a süteményt minnyáinak egyformán. Aztán főmönt az oroszlán. Az is émönt maradéké. Annak is a királylány adott finom süteményt. Az öreg király mondja a lányának, hogy mit járkának ezek az állatok ide fő. Mé nem gyün fő a gazdájuk is velük. Mikó az oroszlán lemönt a kosár süteménnyé, emondta, hogy mit üzen a király. Akkó János még az állatjai főmöntek a királyi palotába. Akkó a királylány János nyakába ugrott, hogy:

— Ez az én mëgmentöm, az igazi mëgmentöm!

Nëm akarta ehinni a király, më a katona a sárkány kilenc fejít ëvítte bizonyosságú. János ëre aszondta, hogy a kilenc fejnek kilenc nyelve is vót. Akkó a király mëgnézte a fejeket, tényleg egybe se vót a nyelve. Akkó Jánostú azt kérdözte, hogy mit kíván a vörös katonának. A János aszondta, hogy egy szöges hordóba fenekeljék bele, oszt a király legfutósabb lova után kössék. Oszt eresszék szélnek. Ahogy János mondta, a vörös katonát szöges hordóba tötték. A legfutósabb ló után kötötték, oszt szélnek eresztötték. Azután a királyná nagy lakodalmat csaptak.

Mikó vége lött a lakodalomnak, eszibe jutott Jánosnak, van ű neki egy öccse. Hintóba útek, oszt a köröszút felé möntek. Mikó odeérték a kúthon, a kést a malomkű alú kivötte, Láti, hogy egy kicsit rozsdás. Tudta akkō János, hogy az öccse szenved. Elindútak āra, amöre mönt János öccse. Möntek, möndegétek. Eccō a fődeken látik, hogy az embörök húzik az ekét. János mögát a hintóvā, mëgkérdezte, hogy kiné dógoznak. Az embörök feléték, hogy a bíróná. Azután kérdözte, hogy nem ösmerik-e az ű öccsit. Aztán mëgtudta, hogy az is ott dógozott azok közt, de röstēte mondani, hogy ű az. Hanem János felesége a királylány aszondja, hogy az nagyon hasonlit a Jánosra. Akkō ëválóta, hogy ű a János öccse. Azután bemöntek a bíróhó, hogy mé az embörökkē húzati az ekét. A bírónak vót egy lánya. János öccsivē leveleztek, de a bíró nëm akarta engedni, hogy egy cselédē lögyön jóba a lánya. Azután a bíró möghalt, oszt János öccse a bíró lányát ëvütte feleségű. Lakodalmat csaptak akkorát, hogy a kutyák két mérfódrű gyűttek a szagra. Mire a hátuja odaért, az eleje éhen döglött. A szürke ló a szügyivē tolta a levest. Boldog embör vót, aki egy csöpp levest is kapott. Nëm akkora fánkot sütöttek, mint most, hanem mint egy szekér kerék. A túrós lepént vendégódāra rakták, oszt úgy hozták befelé.

CIGÁNY A POKOLBAN

Hun vót, hun něm vót, az Óperenciás-tengären túl vót, az Űvegfhögyökön innét vót, a korpás kazalokon túnat, vót egy juhász. Kint vót egy nagy járáson. Ott vót csináva a birkáknak féször, ott éledegét. Hát éccé egy réggēre ēveszett neki egy birkája. Este, mikó becsukta a birkákat, ű is kiűt az akólhon közē, hogy kilesi a tolvajt. Éfél körű az akólba szaladoznak a birkák. Nēm lát sēnkit sē. Röggē, mikó ki akar hajtani, olvasi a birkákat, mögint egy hiányzik. Búsul szöginy juhász, hogy vesznek a birkák, Āra mēn a cigány, Kérđi a juhasztú:

— Mé búsusz, komám?

Juhász aszondja neki:

— Hagyjad, cigány, úgyse segítesz az én bajomon.

De a cigány ēgyre faggati.

— Mondjad csak.

Oszt addig, addig, még a juhász mögmondta.

Aszondja a cigány:

— Ha adsz egy marék túrut, én mēgfogom a tolvajt.

Mikó beesteledett, a cigány ēmēnt a juhászhon. A juhász adott neki egy marék túrut. A cigány beűl a birkák közē, ott várja a tolvajt, de a juhász is fōnt van. Éccō csak éfél körű az akolba szaladoznak a birkák. A cigány něm lát sēnkit. A kutyák is nagyon ugatnak, úgy gondóta a cigány, hogy egy birka eltűnik. Fōlát a cigány, egy nagyot kiátott.

— Mēgállj te — aszondja —, majd előszō birkozunk. Azután viheted a birkát.

Ekkō az őrdōga a cigány előtt termētt. Két nagy kű vót a kezibe. Az őrdōg aszondja a cigánynak:

— Ēn něm birkozom teveled, hanem nē az ēgyik kű, amelikűnk aprōbbra összemorzsója, azē lōsz a birkák ára.

Az őrdōg összeszorította a kűvet, lisztre morzsóta. A cigány aszondja az őrdōgnek.

— A semmi.

Kivōtte a turút a zsebbű, a kű mellē szorította, oszt vizet csurgatott belűle. Aszondja a cigány az őrdōgnek:

— Te csak lisztre morzsolod, én mēg vizet csurgatok belűle.

Az ördög maj meöszakad, annyira szoríti a küvet, még sē csurog víz belüle. Aszondja az ördög a cigánynak:

— Gyere velem a pokolba, maj kifizetöm a birkák árát.

Mikó odaértek a pokolba, harminckét szobán möntek körösztü. Oszt a harmincharmadikba vót egy ágy, tuskös drót vót a szalma-zsák, szöges deszka vót a vánkus, oszt azon az ágyon feküdt egy öregasszony. Az ördög így szól neki:

— Öreganyám, adja ide a kincses kamra kúcsát, maj kifizetem a birkák árát.

Aszondja az öregasszony, hogy próbáljanak előszó valami erőt. Aszondja az ördög:

— Próbátunk má egyt. A cigány erősebb, mē én csak a küvet lisztre morzsótam, a cigány mög vizet csurgatott belüle.

Aszondja az öregasszony:

— Próbáljatok valami ügyességöt.

Kímén az ördög mög a cigány az udvarra. Az ördög aszondja a cigánnak:

— Mönyünk, oszt hajtsunk ki az ólbú disznót, oszt amellik több disznót hajt ki, azé lösz a birkák ára.

De hogy tudják mög, hogy mellikük hajtott több disznót. Aszondja a cigány, hogy az ördög hajtsa az igenyes farkúkat, ű mēg a göndör farkúkat. A cigány lemönt az ólba, kihajtott egy harminc — negyven disznót, az ördög oda szót:

— Te csak ilyen keveset?

Aszondja a cigány.

— Neköm ölég ez is.

Az ördög maj egész nap keresi az igenyes farkúkat, oszt nem tanát ögyet sē. Bēmöntek, oszt aszondja az öregasszonynak az ördög:

— Adja ide a kincses kamra kuccsát! Ügyesebb a cigány, mint én.

Aszondja az öregasszony:

— Próbáljatok más ögyebet.

Hát kimöntek. Az ördög mögfogott két karikás ustort. Az egyiket a cigánnak a kezibe adta. Asz mondja az ördög a cigánnak:

— Amellik a nagyobbat durranti, azé lösz a birkák ára.

Az ördög mögfogta az ustort, oszt nagyot durrantott, úgy hogy a cigány háromat bükfencöt, úgy mögijedt. Aszondja a cigány az ördögnek:

— Na, koma, e sēmmi. Hozzá neköm ide egy marék abrincsol!

Hát az ördög visz egy marék abrincsol. A cigány ēkezde a maga fejire húzni az abrincsol. Mēglátta az ördög, aszondja:

— Mi csinász, cigány?

Aszondja neki a cigány:

— Mögpántalom a fejemet, mē most akkorát tanálok rittyantani, hogy szétesik a fejem, ha mög nēm pántolom.

Az ördög rimánkodott, hogy az ű fejire is húzza az abrincsol, az ű feje sē essēn szét.

Hát aszondja neki a cigány:

— Gyere ide, no!

Ēkezde az ördög fejire húzni az abrincsol jó erősen. Az ördög ēkezde rimánkodni, hogy ēhiszi, hogy nagyobb tud durrantani, csak nē húzza az abrincsol a fejire. Hát a cigány leszēde az ördög fejrű az abrincsol, bemōntek az öregaszonyhó, hogy adja oda a kincsēs kamra kúccsát, mē a cigány nagyobb is tud durrantani. Há aszondja:

— Támogassad mán fő a szōmemet, had nézzem mög eztet a hitvány cigányt.

Az ördög bemōnt a másik szobába, kihozott tizenkét emelő vasrudat, oszt főtámasztotta, hogy mögnézza a cigányt, Nézōgette, nézōgette, jobrű, bārű, aszondja:

— Fiam, ez a hitvány cigány becsap tēgōdet, hiszen te erősebb vagy.

— Dehogy, anyám, ügyesebb is. Nagyobbat is tudott durrantani, mint én.

Aszondja az öregaszony:

— Mōnjetek ki, oszt próbáljatok még valamit.

Kimōntek az udvarra. Hát mit csináljanak. Aszondja az ördög:

— Próbáljuk ki, hogy mellik tud a másikon több sebēt csináni.

A ördög főkapta a vasvillát, hogy maj agyonszúrja a cigányt. A cigány aszondja az ördögnek:

— Ohó, komám! Nēm úgy szokták a cigánt vasvöllávā agyonszúrni. Adjá te énekōm ēgy hosszú nyársat.

Az ördög vitt neki ēgy hosszú vékony nyársat. A cigány mondja az ördögnek:

— Ugorj át itt a rēsōn. Te szurkálj a vasvöllávā, maj én mög evvē a nyársā.

Az ördögnek a vasvöllája mindig mögakadt. A cigányt nēm birta mögszúrni ēccō sē, de a cigány az ördögöt mindig mögszúrta. Az ördög aszondja:

— Ölég lösz mán, cigány.

Mikó bemöntenek, aszondja az ördög:

— Öreganyám, adja ide a kincsösláda kúcsát, hadd fizessem ki a birkák árát, mē a cigány vérömet vēszi.

Na, aszondja neki az öregaszony:

— Hallod, este van mán. Nē eresszük a cigányt éccakára, maj itt mögalszik, röggē maj hazamén. Főzzé jó vacsorát, vacsorázzatok, oszt fekünni.

Az ördög levágott egy disznót, főzött jó disznópaprikást. Miko megfőtt, nekifogtak a cigánnyā, oszt öttek, de hánták ám befelé, osztán nekifeküdtek. A cigány nēm mert elalunni, mē hallotta, hogy az ördög mög az öreganyja suttoztak. A cigány lemén az ágyrú. Ott vót az ágy végén egy fazék, oda tötte a feje helire az ágyra, ű még bēbújt az ágy alá. Éccé az ördög bēmén a másik szobába. Kihúzott egy buzogánt, odamönt a cigány ágyáhon csöndbe, rávágott a fazékre egy nagyot. A cigány kiszól az ágy alú.

— Nē tapogasd avvā a buzogánnyā a fejemet!

Akkó ijedt mög az ördög, hogy ennek még a buzogányütés is tapogatás. Röggē, mikó főkētek, ēkerde az ördög a kincses kamra kúcsát. Kimöntek a cigánnyā a kamrába. Az ördög mög megpakót egy zsákot arannyā. Aszondja cigánynak:

— Itt van a birkák ára.

A cigány belekapaszkodott a zsákba, föl akarta emēni, de nēm bírta, hanem úgy csinát, mintha nēm akarta vóna fővenni. Aszondja az ördögnek:

— Nēm én hoztam el a birkákat, nēm neköm kő ēvinni az árát. Te hoztad el a birkákat, az árát is neköd kő ēhozni.

Az ördög csak akkó ijedt mög, hogy ű hogy mēnyön oda a cigány házahun, ha ű olyan erős, hát még akkó a fiai! Ha közrefogik, nēm marad életbe. De a cigány aszondta az ördögnek:

— Gyere csak velem, ha közē érünk a házhoz, szalannak elébem a gyērökök, oszt maj azt kiabálik, hogy „dádé! dadé!” — addig ne félj, de mikó azt mondik: „dikham, mi van a zsákba” akkó hajtsd ē, mē ha mögfognak, akkó jaj az életédnek.

No, az ördög így belenyugodott, főkapta a zsákot mintha csak tollā lött vóna megtőtve. Akkó osztán möntek hazafelé. Mikó hazaértek a cigánytanyahun, a gyērökök szaladtak az apjuk elé. Örültek, hogy az öreg mēn haza. Örömükbe kajabáták, hogy:

— Dádé, dadé!

Hanem miko möglátták az ördögöt, hátán a zsákot valamennyi ekajátotta magát:

— Dikhenc, mi van a zsákba?

Az ördög ehajította a zsákot, megfordút, oszt szaladt vissza, még vissza sē mert nézni, még a pokol kapujába nem ért. Aztán a cigány behordogatta az aranyat. A juhásznak kifizette a birkák árát, oszt azután a cigány boldogan élt, ha mög nem halt.

ÉGIG ÉRŐ FA

Vót egy nagy város, abba élt a királ és családjai. Vótak sok szolgáljai, bujtárjai. Vót egy kis kanássza is. Mást nem csinát, csak a disznókat ajnározta. Vót az udvarba egy vastag fa. A királ ehatarozta, aki ennek a gyümölcsibű hoz, annak adja a lányát. Összemöntek a hercegék. Összemöntek, mē hát a király lányai vótak lutrivá téve. Amelyik hogy választi. A légifjabbat a kis kanász választotta. Főmászott. Lentrű ám kiabálík:

— Gyere le, kapsz egy kendő aranyat!

Azé, hogy emez mēnjen fő. De a kis kanász ehatarozta, hogy főmén. Föl is mönt. A fának a torkolatjába kötötte magát, és ott aludt. Estére egy nagy feketeséget lát a feje fölött. Mēgin mögaludt. Röggē útnak indút. A kis kanász dél körű odaért a főbb hēre, tovább nem bírt. Új világrészhő ért, az vót a másvilág. A fa vitte tovább egy cserepes házhó.

— Jó napot, kórónbillent öreganyám. Gyümöcsié gyüttem.

— Jó napot, fiam, itt még tavasz van. Ez körtefa. Öt kilós körtéket teröm.

Kérdözi a kis kanász, hogy kaphatna belüle.

— Neköm van egy lányom, a hétfejű sárkánna van, ha ehozod, kapsz a finom gyümöcsibű.

A kis kanász odamönt a nőhő. A hétfejű sárkánna vót egy ménöse. A tátos ló észrevötte, hogy viszik a feleségit, viszik a világszíp feleségit. Kérdözi a hétfejű sárkán a tátost.

— Alhatok félórát?

— Alhatsz!

— Ihatok félórát?

— Ihatsz!

— Éhetök félórát?

— Éhetsz;

Aztán fölugrott, utóérte a kis kanászt.

— Mit akarsz te az én feleségemmē? Többet nē bānsd, mē ha mégöccé bántod, főfallak.

Mondja az öreganyónak, hogy mi történt:

— Hoztam, de ēvötte tüllem.

— Ezen, fiam, nēm birsz segíteni. Hanem a hétfejű sárkánnak az anyja háromlábú, az apja négylábú ló. Ē vannak varázsóva.

Útnak indul a kis kanász, hogy mögtanája a háromlábú lovat. Mindig mönt, mönt. Útközbe tanákozott egy kányávā. A kánya kérte, gyógyítja mög a szárnyát. Mögkente neki, oszt möggyógyút. Adott a kánya egy sipot,

— Ha mögfújod, ott löszök segítségödre.

Mönt megint, mondegét, tanákozott egy farkassā. Kért önni. A kis kanász adott neki. Aszondja a farkas:

— Itt egy súp, ott löszök segítségödre.

Mégint csak mönt, mondegét. Bemönt egy házhoz.

— Jóestét, öreganyó!

— Mi járotba vagy?

— Szógálatot keresék.

— Hát jó van. Nálom nagy a föladat. Három nap egy esztendő. Három lovam van, és azokat kő örözni.

Aszondja a kis kanász, mán ű mögpróbálja. A három ló az asszony három lánya vót, csakhogy ēvátoztak tátos lovaké. De az öreg-asszony ráparancsót, hogy lovak nekű haza nē mönyön. A kis kanász vigyázott a lovakra, de aztán elaludt. Mikó este lött, a három lú nincs sēhun. Hun vannak a lovak? Kantárszár a kezibe, de a lovak nincsennek. Eszibe jut ám a súp, belefúj. A kánya ott termött.

— Mi baj?

— Há ēmöntek a lovak.

Aszondja a kánya.

— Ott van az ágon három pacsirta. Azok a tē lovaidd. Űsd mög a kantárrā.

A kis kanász úgyis tött, oszt azok lójé változtak. A kis kanász hazahajtotta őket. Az öregasszony mikó möglátta, hogy hazahajtogatta a lovakat, tépte a haját, bekötözte űket az istállóba, egy véka patkószöget tött eléjük, és vasruddā verte űket.

Röggē mönt megin a legelőre, Megen elaludt. Este vót má. A lovak megin něm vótak sēhun. Belefújt a kánya sipjába, az ott teröm.

— Látod ott a ménöst? Ott vannak a lovak. Űsd csak űket ódalba a kantárszárrá.

Űgy is tött. Hazahajtotta a lovakat. Az öregasszony mérges vót.

— Jó van, egyé, oszt feküdj.

A lovakat mög vasruddā vērte. Harmadik nap megin becsapják a lovak. Sütét este vót, nincsönnek a lovak. Belefújt a farkas sipjába.

— Mi baj? — kérdözi a farkas.

— Nincsönnek a lovak.

— A három lovad otthun van, kotlóvá vannak vátozza és az öregasszony őrzi űket.

Hazamén a kis kanász. Otthun vertyognok a kotlók. Aszondja a farkas.

— A sűrű mög a bontó fisút lopd ē. Csak azt a lovat kérd, ami a ganédombon legel hét esztendeje.

A farkas ēkapja a tyúkokat. Vertyogtatja űket. Az öregasszony kimönt, a kis kanász be. Mögütötte a tyúkokat, azok ēvátotztak lóé. Behajtotta űket az istállóba. Asszondja az öregasszony:

— Kitet az esztendő, oszt maj mögalkusunk. Mit kívánsz?

— Azt a rossz lovat add neköm, amēlyik hét éve a ganédombon legel.

— Minek neköd ez a rossz lú? — kérdözi az öregasszony.

Mindēgy, neki más nem kő, csak ez a rossz lú. A kis kanász egyre hajtogati, ű neki más nem kő, csak az a rossz lú. Na, az ördögös vénasszony odadta a lovat. A kis kanász kötött ögy hát szénát, oszt ballagott a lú mellett. Mikó mán tovább értek, mögszólal a lú.

— Na, új gazdám, mögszabadútam az ördögös vénasszontú. Aranyszínű paripává lött.

— Hogy mōnjek, mint a szél vagy mint a gondolat?

— Mōnjé úgy, mint a szél!

— Kis gazdám, mit látsz? — kérdözi a ló.

— Csak borulást.

— Gyün az öregasszony.

Mögint kérdözi.

— Na, kis gazdám, mit látsz?

— Ég az erdő.

— Gyün az öregasszony. Ég a farom. Hajtsd ē a fisút.

A kis kanász ehajította, sűrű erdő lőtt. Mire odaért az öregasszony, évágtottak. Aszondja a ló:

— Ég utánunk az egész főd.

Éccé csak körösztühágták az öregasszony varázshatárát. Örűt a kis kanász. Most mán emöhet a világszép lányé. Ē is mönt, oszt vitte. A háromlábú ló vagdalódzott. Kérdözi a sárkány.

— Öhetek-e?

— Nëm öhetsz.

— Ihatok-e?

— Nëm ihat.

Emez a ló nëm is nagyon mönt. A hétfejű sarkantyúza úgy a lovat, hogy beleizzadt. A háromlábú ló odakiáltott a kis kanász lovának.

— Édösanyám, lóg a bélöm.

— Ugorj a levegőbe!

A háromlábú ló fölugrott a levegőbe, ledobta a sárkánt, oszt az möghalt. Hazavitte a világszép lánt.

60.

KATA FOGTA, PANNA VARRTA

Volt egy asszonynak egy kíváncsi tyúkjá. Mindig hallgatózott, mindig csak fülelt, semmit sem lehetett tenni a ház körül, hogy ez a tyúk ne tudta volna.

De volt ennek az asszonynak két lánya is, akik nagyon szerettek legényezni. Hol az ablakon, hol a kapuban lesték a legényeket, incselkedtek velük, kacsingattak rájuk. Az anyjuknak sohasem segítettek. Hiába volt sok munka, mindent a szegény asszonynak kellett csinálni, a két lány, Kata meg Panna, csak evett, aludt, meg legényezett. A kis tyúk amit látott, elmondta a gazdasszonyának. Beárulta Katát is, Pannát is, hogy mit csinálnak, hogy játszadoznak a legényekkel a kapuban. Mikor az asszony megpirongatta a lányait, azok nagyon megharagudtak a tyúkra. Tudták, hogy kapingálás közben is rajtuk van a szeme, és hogy ő mesélt el mindent az édesanyjuknak. Elhatározták, hogy elbánnak a kíváncsi tyúkkal.

Egy reggek, alig hogy a kis tyúk kinyitotta a szemét, még le sem szállt az ülőről, megfogták, s a szalmakazal mögé vitték. Kata jól

megszorította a nyakát, szegény kis tyúk nem bírt kiabálni, mert még lélegzethez is alig jutott, hát akkor hogy rikácsolhatott volna. Panna kezében tű meg cérna volt, s nekilátott a munkának. Jól bevarrta a tyúk fenekét. Szegény kis jószág, amikor megszabadult tőlük, alig bírt mozogni. Lassan, lassan felocsudott, de nagy fájdalmában elveszítette a beszélőkéjét, többet nem volt képes beszélni. Gasszonya hiába faggatta, mi van vele, a tyúkok csak annyit mondtak:

— Kata fogta, Panna varrta. Kata fogta, Panna varrta.

A tyúk azóta is ezt hajtja:

— Kata fogta, Panna varrta.

Az asszony pedig még máig napig is töri a fejét, hunnan ez a mondókája.

Aki nem hiszi, járjon utána!

61.

AZ OKOS KOCSMÁROS MEG A KANÁSZ

Itt is volt, ott is volt, itt sém volt, ott sém volt, völgyön innen, hegynél túl, volt egy kicsi falu. Annak a falunak a szélén állt egy kis roskadozó kocma, s annak a roskadozó kocsmának egy nagyon okos kocsmáros volt a gazdája. Hogy mennyire okos volt, azt halljátok még a meséből!

Ebben a kicsi faluban élt a kanász, minden reggel túlkölve hajtotta ki a csürhét legelni. Mielőtt azonban elhagyta volna a falut, betért a kocsmába, s kért egy pohárka pálinkát. Így történt ez minden reggel. Mivel a kanásznak nem volt pénze, megkérte a kocsmárost, adjon neki hitelbe italt, s majd egyszerre kifizeti, ha megkapja a bérét.

A kocsmáros szívesen adta neki a pálinkát, s mikor a kanász távozott, felírta az ajtófélfára az adósságát. Minden nap egy vonással gyarapodott a fizetni való, és ez a vonáska azt jelentette, hogy a mi kis kanásznak újabb nyolc krajcárral tartozik.

Telt, múlt az idő, a kanász megkapta a bérét gazdájától, s azonnal a kocsmába ment, hogy kifizesse adósságát. A kocsmáros nagyon örült, és mindjárt elkezdte számolni a vonáskákat az ajtófélfán. Székre állt, és hangosan adta össze a kanász adósságát:

Nóc még nóc az tizen-nóc,

Még nóc az huszon-nóc,

Még nóc az harmincnóc,
Még nóc az negyvennóc,
Még nóc az ötvennóc,
Még nóc az hatvannóc,
Még nóc az hetvennóc,
Még nóc az nyolevannóc,
Még nóc az kilenevennóc!

— Megállj! — kiáltott rá a kanász. — Így én is tudok számolni. Engedj csak fél a székre, majd utánad számolom, jól adtad-e össze az adósságomat! — Azzal félállt a kocsmáros székjére, és ő is elkezdte a számadást:

Kilenevennóc mínusz nóc, az nócavannóc.
Nócavannóc mínusz nóc, az hetvennóc,
Hetvennóc mínusz nóc az hatvannóc,
Hatvannóc mínusz nóc, az ötvennóc,
Ötvennóc mínusz nóc, az negyvennóc,
Negyvennóc mínusz nóc, az harmincnóc.
Harmincnóc mínusz nóc, az huszonnóc,
Huszonnóc mínusz nóc, az tizenóc,
Tizenóc mínusz nóc, az nóc!

— Az én adósságom, kocsmáros uram, nóc krajcár — szólt a kocsmároshoz.

— Csakugyan! Pontosan annyi. Hát, hogy tē milyen okos kanász vagy! — mondta a kocsmáros, és meglegődötten nevetett.

A kis kanász kifizette a nyolc krajcárt, s örömmel távozott a kocsmából. Azóta is minden reggel betér, hogy megigya a pálinkáját, s ha számadásra kerül sor, a kocsmáros nagy örömmel engedi fél a székre, hogy összeadja a vonalkákat.

Ha nem hiszitek el, hogy olyan jól tud számolni, mint az okos kocsmáros, menjetek el ebbe a kis kocsmába, és segítsetek neki.

Itt a vége, falu vége, utca vége, mese vége, huss!

A HÁROM SELYPES LÁNY

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy kis falu, és abban a kis falueskában élt egy öregasszony, akinek három lánya volt. Jaj, de sokat kesergett ez az öregasszony a lányai miatt! Mind a három

selypös volt, sēhogyan sēm tudtak férhő mēnni. Hát ēgyszēr gondót ēgyet az asszony, elmēnt a szomszéd faluba, s ottan keresētt néhány házat, ahol szép fiatal legények éltek, hogy majd rászēdi ōket, jōjjenek át hozzá, vēgyék feleségül a lányait. Hát úgy is lett, sikerült neki három szép szāl legényt összekeresni, és mēgbeszélte velük, hogy majd vasárnap elmēnnek háztűznézōbe hozzája.

Alig várta, hogy vasárnap lēgyēn, sūrgōtt, forgott, sūtōtt, főzōtt, hogy szépen fogadja a vejkónak valókat. A lányait a legszebb selēm ruhákba öltōztette föl, és mindēgyikre nagyon ráparancsolt:

— Nekēm nē beszéljētek sēmmit a legények előtt. Nēhogy mēgszólaljatok, mert akkor fuccsba mēn az egész elhatározásunk.

A lányok mēgfogadták anyjuknak, hogy a világēr sē szólalnak mēg. Hát eljōtt a vasárnap, mēgérkeztek a legények, és nagyon szépen fogadták űket. Leültették a lányok mellē, de azok némák maradtak, csak az anyjuk magyarázott helyettük.

No de, ēgyszēr csak nagy csōrōmpōlésre lēttek figyelmesek. Az asszony a konyhába hagyta az asztalon a fejō rocskát, az tele volt tejjel, és ráakasztotta a szūrōt. Amig beszélgették, a torkos macska belopōzott, és fölmászott az asztalra, hogy majd iszik a tejből, mert ugye érēzte a tejszagot. Leverte a szūrōt, s az csōrgōtt.

No, amint ezt mēghallották a lányok, nagy baj lett, mert félugrott az első és mēgkérdezte:

— Mi puppant?

A másik is félugrott és ráfelelt:

— A tyūrō tyitya lepuppant.

A harmadik sēm állhatta ki szólás nélkül, és azt mondta:

— Ēn nēm tyōtyam tyēmmit!

A három legény csak összenézētt, kirohantak a szobából, ki a házbul, tán mēg ma is szaladnak, ha valaki mēg nēm állította ōket.

MIÓTA CSIZMADIA A CSIZMADIA?

Mátyás királyt a nép mint igazságos Mátyást emlegette. Ismert volt arról is, hogy aki neki szerény ajándékot vitt, azt ő gazdagon megjutalmazta.

Meghallotta ezt egy csizmamester, s elhatározta, hogy készít egy pár piros csizmát, s megajándékozza vele a királyt. Azzal a

gondolattal indult el Budavárba, hogy most nagyon meg fog gazdagodni, mert a királynak biztos tetszik majd a csizma, s gazdagon megjutalmazza érte. Elmondta mindenkinek szándékát, még a királyi várat őrző katonáknak is. Fülébe került ez Mátyás királynak, s gondolta magában: Na, majd megemlegeted te még ezt az aljasságot!

A mester be is jutott a királyhoz, s átadta ajándékát. A király nézegette, nézegette a csizmát, s megjegyezte:

— Valóban, nagyon szép csizma!

Szólt az egyik szolgájának, hogy vigye el a csizmát, és hozza benne a megérdemelt ajándékot. Az megrakta szalmával, visszahozta, s az asztalra tette. Így szólt Mátyás király a mesterhez:

— Tessik, ez a csizma díja.

Azóta csizmadia a csizmadia.

64.

Mátyás király elment a földekre, s látta, hogy két ember szánt, az egyik három, a másik egy lóval. Mátyás odament a három lovas emberhez, s azt mondta, hogy adja oda az egyik lovat annak, akinek egy lóva van. Az ember erre pofon csapta Mátyást, és nem adta oda a lovat.

Másnap Mátyás felhívatta a bírósághoz. A háromlovas ember mind oda akarta adni Mátyásnak a lovait, amikor megtudta, hogy ő Mátyás király.

65.

HOGYAN TANÍTOTTA MEG A JUHÁSZ MÁTYÁS KIRÁLYT AZ ILLEMRE?

Mátyás király szokása az volt, hogy álruhába öltözve elment a szegények közé, hogy megtudja, miként élnek, hogy bánnak velük a nemes urak.

Egy alkalommal egy juhászhoz tért be, aki meghívta vacsorára. Mátyás király igen éhes volt, s az asztalon gőzölgő birkapaprikás is igen finom illatokat bocsájtott ki magából. A juhász is, a király is hozzálátott a vacsorához. A juhász nem tudta, hogy ki az ismeretlen, Mátyás király pedig teljesen elfeledkezett, hogy nem a királyi

udvarban van, és hogy álruhában van. A királyi udvaron ugyanis az volt a szokás, hogy amikor étkeztek, mindannyian egy hatalmas tálból vették ki a falatokat, s így mindenki azt ette, amit kiválasztott magának.

Mátyás király, megfedkezve önmagáról, épp egy ízletes falatot akart kivenni a tálból, amikor a juhász váratlanul rávert a kezére bicskájának nyelével.

— Tanuld meg, hogy amikor egy tálból eszel valakivel, mindig csak a magad felén túrkálj, és ne vedd el másnak a falatját.

Mátyás király először megsértődött, hogy egy jobbágy így merészel vele bánni, de azután eszibe jutott, hogy álruhában van, és hát a juhász nem ismerheti. Hirtelen egy ötlete támadt, s amikor visszatért Budára, a királyi udvarba, üzent a juhásznak, hogy jöjjön föl a budai várba. A juhász nagyon meg volt ijedve, de még jobban, amikor Mátyás király ezekkel a szavakkal fogadta:

— Te engem egyszer vendégül láttál, vacsorával is megkínáltál, én most viszonzni szeretném mindezt, s meghívlak ebédre. Ne félj semmit, tégy úgy, ahogy velem tettél. Egyél úgy, mintha otthon lennél.

A juhász nem tehetett mást, mint teljesítette a király parancsát, s amikor eljött az ebéd ideje a többi főurakkal együtt asztalhoz ült. Bőséges, finom ebéd volt, s a főurak igen nekiláttak az evésnek. Az egyik nemesúr pedig a juhász elé nyúlt egy falatért. Ekkor a juhász éppúgy rávert a főúr kezére, mint annak idején a királyéra.

— Tanuld meg, hogy csak azokat a falatokat vedd el, amelyek magad előtt vannak, amikor másokkal egy tálból eszel.

A főúr dühbe jött, s a királyhoz folyamodott, hogy büntesse meg a juhászt. De a király elmosolyogta magát, és ezt mondta:

— Elig szégyen, hogy rangodhoz képest nem tudod az illetet, hogyan kell az asztalnál enni. Én azt ajánlom, fogadd meg a juhász tanácsát, s akkor az életedben soha többet nem fogsz szégyenkezni.

A juhászt Mátyás király megjutalmazta, és útjára bocsátotta.

Még kicsi voltam, édesapám sokat mesélt Babszem Jankóról. Édesapám ezt a mesét nagyapjától hallotta, aki mindig így kezdett mesélni:

— No, figyelj csak ide! Vót egyszer egy szegény ember, vót neki egy fia, ezt úgy hívták, hogy Babszem Jankó. Babszem Jankó pont akkora vót, mint egy babszem, se kisebb, se nagyobb. Telt az idő, és Babszem Jankó nem nőtt nagyobbra. Egyszer aztán azt mondta az édesapjának:

— Édesapám, majd én kimegyek szántani!

A szegény ember először nem akarta engedni, de aztan mégis elengedte.

Jankó nem a bakra ült, hanem az egyik ökör fülébe. Ott igazgatta a két ökröt. Mikor kiérték a földre, és szántani kezdett vóna, az eső elkezdett esni, hát mit csináljon, Jankó belebujt egy lapulevél alá. Az egyik ökör ott ólálkodott, meglátta a lapulevelet, és hamm, bekapta. Szegény Jankó nem látott semmit, sötét volt az ökör hasába, de nálla vót a kis ustorja, és avval szürkálta belől az ökör hasát. Este az ökrök maguktól is hazamentek. A szegény ember kereste Jankót, ámde nem találták meg. Eteti az ökröket, de bizony az egyik nem eszik, másnap se evett, így elhatározta a szegény ember, hogy levágja. Le is vágta. A folyóparton az egyik komaasszony pucolta az ökör belét. Egyszer csak Jankó elkiáltotta magát az egyik bélben:

— Komámasszony, látom a lábaszárát.

Hű, megijedt erre a komaasszony, és átdobta a belet a folyó másik felére. Arra ment egy farkas, megette a belet. Jankó most is szürkálta az ustorral a farkas hasát. Szaladt a farkas árkon, bokron túl, találkozott a medvével, az kérdi a farkast:

— Hová szaladsz, farkas koma?

— Hogyne szaladnék, mikor valaki szürkálja a hasamat!

A medve bekiabált a farkas hasába:

— Ki van a farkas koma hasába? Gyere ki!

— Tegyetek egy husángot a farkas koma szájába, akkor kimegyek. A medve koma meg menjen át a folyó másik partjára, akkor kimegyek.

Beletették a husángot a farkas szájába, így Jankót nem bírta megenni a farkas, mikor Jankó a farkas szájába ért.

Jankó kisétált, és szerencsésen földet ért, aztán fölmászott egy fára, és füttyűrészett. Arra ment egy vadász, és Jankó leugrott a fáról a vadász kalapjára, így került haza Jankó, mert a falujokba érve Jankó leugrott a vadász kalapjáról, és haza ment. Örült is a szegény ember, de nem sokáig, mert Jankó útrakelt.

Eccer vót, hol nem vót, az Óperenciás-tengeren túl vót egy király, ennek a királynak nagy vót a birodalma, oszt vót egy kiss darab földje, azon selyem szína termett. Ha abúl etek a király lovai, olyan vót a szőrük, mint a selyem, de csak fémaríkal kelet belüle. Az egész napra elíg vót egy lónak. A töbi király nagyon irigykedet a királyra, szeretik vóna megszerezni a színát. Nem bírták. Eccer a Burkus király szövetkezett egy boszorkánnyal, hogy ha tönkreteszi a selyem színát, fele királyságát neki adja. Atúl kezdve minden ícaka gyött egy táltós ló, aki s színát őrizte, azt elaltata, a színát még szítrugdalta. Mán a király kilső cselédjei mind be vótak zárva a szína miatt, de ez így ment minden nap, a selyem színát napal lekaszálták, kazalba rakták, ícaka gyött a táltós ló, oszt szit rúgdalta, mert akárhányn őrizték, azok mind elaludtak, mire gyött a táltos. Akor gondolt egyet a király, és kihirdetette, azé lesz a három jánya közül a legszeb, aki a színáját megőrzi, még a fele királysága is. A szomszíd ország királyának vót három fia. Azt mondja a legöregebb:

— Felséges király apám, egy íletém, egy halálom, elmegyek, megőrzöm a szomszíd király színáját. Majd nappal alszok, ícaka még őrködök.

Hiába marasztalták a szülők, elment. Az édesanya sütöt neki három pogácsát. Azír csak anyit, mert három ícakárul vót szó, oszt minden napra egyet, akor ha éhes lesz, nem alszik. Úgy elmént jó lóval meg kardal, dárdával, és jelentkezett a királynál. Az megmonta neki, ha három ícaka megőrzi a színát, az övé lesz az a jánya, amelyiket választja még fele királysága. Egész nap heveriszett a selyem színakazal tövibe meg szundikált, estefele elővette a hamuba sült pogácsát, és elkezdte enni. Gondolta, ez ugyan kevés, mír is nem hozott ú többet. Mikor eszik, hát előbúvik egy kiss egér a selyem szína alúl, és megszólal:

— Mán három napja nem ettem, adjál egy kiss morzsát, királyfi, meghálálom a jószágodat.

Az meg elzavarta, hogy neki is kevés. Gyött az este, füttyült, danolt a királyfi, hogy el ne aludjon, felült a lovára, de mikor a kakas elsőt kukurikult, bizony elalúdt. Mikor hajnalba felébredt, a selyem szína mind szít vót rugdalva. Reggel hívasa a király, így még úgy, a vártömlöche vetteti. Nagyon könyörgött, hogy ez töbet nem fordul elő, csak ne zárása be. Este, mikor elővette a hamuba sült pogácsát,

megint megjelent a kis egér, újra elzavarta őt. Éfél fele megint elaludt, úgy járt, mint előtte este, a tátós ló megint szítrugdalta a selyem színát. Regel kinéz a király az ablakon, nagyon haragra gerjedt, de adig könyörgött neki a királyfi, hogy megbocsájtot. Fogadkozott, hogy az éjel biztosan megőrzi. Akkor se sikerült, mert nem adot a kis egérnek enni, akor a király bevetette a vártömlöc fenekire. Mikor a középső királyfi megtudta, ő mént el megőrizni a selyem színát. Neki is sütöt az édesanyja három pogácsát, hamuba sült pogácsát, szíp és jó erős parípával, minden kardal, pajzs, dárdával felszerelve. A kis egér ő tüle is kért enni. Nem adott neki, hát nem is segitet rajta. Így három nap után ő is a vártömlöcbe került. Azt mondja a legkisseb királyfi a szüleinek:

— Én is megyek, felsíges apám, anyám, én megvidem biztosan a selyem színát, meg kiszabadítom a két bátyámat is, kiszicsen nekem is felsíges anyámaszony útravalónak hamúba sült pogácsát. Én is megyek, nekem nem kell még fegyver, még paripa se, majd én megőrzöm a selyem színát, mert olyan rítje vót a királynak, hogy mindén nap lehetett kaszálni, regel lekaszálták, estig megszáradt, este összehordták, ícaka meg szítrugdalta a táltóssá változott boszorkány.

Elmént a legkisseb királyfi, jelentkezett a királyná. Az azt mondta neki, ha ő is úgy jár, mint a bátyai, mind a hármajuknak a fejit karóba huzassa, oszt elküldi az apjínak. Hát estefeleg elfoglalta a helyit a királyfi, leült, elővete az elemózsiás tarisznyát, kivette a hamúba sült pogácsát, oszt elkezdett falatozni, hát megjelenik ám a kiss egér, megszólal.

— Kiss királyfi, nagyon éhes vagyok, adjál egy pár morzsát, méghálálom jószágodat.

— Gyere, kiss egér, adok én, legaláb majd elbeszílgetünk.

Aval az egy pogácsával úgy jó laktak mind a ketten, hogy még a fülük is kétfelé állt. Megszólalt a kis egér:

— Na, te királyfi, jó tett helyibe jót várj, ha rám halgatsz, megőrzöd a király színáját, nem alszol el, csak fogadd meg a szavam. Most feküdj le a selyem színe tövibe, de előbb vedd el ezt a sípot, akaszd a nyakadba. Amikor a selyem tolú kakas az elsőt kúkurikólja, én megcsiklandozom a bajúszod, te felúgrasz, belefujsz a sípba, aba a pilanatba itt terem egy réz színű paripa, neked is hoz egy réz színű ruhát, sisakot, meg minden fegyvert, ami kell. Gyorsan ötözz fel, ülj

fel a paripa hátára, mert akorra mán itt lesz a boszorkánytáltós, te pedig ezt súgd a paripád mind a két fülbe, de nagyon halkan.

Úgy is lett, mikor ifékor a selyem tolú kakas elsőt kúkúrikált, felébresztete a kiss egér a kiss királyfit, az gyorsan felugrott, belefújt a sípba, aba a minutába ott termett a rézszőrű paripa, a hátán a rézszínű ruhával. Gyorsan felöltözött a királyfi, felugrott a ló hátára, belesugott a fülbe, az megrázkodot, de már gyött is a boszorkány táltósló kípibe. No, de a királyfi se vót rest, ki a kardot, oszt vágd, mert nem apád. Az rúgott, vágot, de a rézló is meg a gazdája is. Mikorra a selyëm tollu kakas a hármát kukurikálta, akkor mán alig birt elvánszorogni.

Regel kiníz a király, látja ám, hogy megvan a selyem szína. Hívása a királyfit, megdícsírte, meg akarta vendígelni, de az nem fogadott el semit, mert úgy jó lakott az édesanyja hamúba sült pogácsájával, hogy nem vót estig éhes. Este elővette a második hamuba sült pogácsát, elégyött a kiss egér, megvacsoráztak. A kiss egér megint adott neki egy sípot. Mondta neki, feküdjön le, majd ú felkőti, ha a selyem tollú kakas kúkúrikúl, de mégint mondott valamit a királyfinak, hogy mit súgjon a paripának. Minden úgy törtínt, mint az előző ícaka, jó eltángálta a királyfi a táltost, az ő paripája még jó megrugdosta. Mikor a kakas hármát kúkúrikúlt, alig birt elvánszorogni.

Reggel kiníz a király, megvan a selyem szína. Nagy vót az öröm, mikor jelentette a király, hogy a boszorkányló alig birt elvánszorogni, és azt is kijelentete, hogy ezen éjelen agyon tapostassa az ő paripájával, hogy mindenkorra megszabaduljanak túlle.

Mikor eljött az este, megették az utolsó hamúba sült pógácsát. Megint kapott a kiss egértül egy sípot, megint megmondta neki, hogy jön egy gyönyörű aranyparipa, hoza a szíp aranyos ruhát meg fegyvert. Ugyis lett, a kiss egér megmondta, mit sugjon a ló fülbe. Mikor amaz megjűtt nagy bicegve, betegen, neki, addig rugdalta, a királyfi meg az arany kardal vagdalta, még csak vótt benne lélek. Mire a kakas hármát kúkúrikúlt, kilehelte a páráját a bószorkány vagyis a táltósló. Regel vót nagy öröm. Most mán nem lesz, aki tönkre tegye a selyem színát. Hívata a király a kiss királyfit, oszt mondja neki, hogy kívánjon bármit, ű teljesítti.

— Először is, felsiges király, engedd ki a várbörtönbül a bátyáimat még a töbit.

— Az ám, az angyalát, azokrúl meg elfelejtkeztem.

Mire azok mind előgyűttek, ott vót a Burkús király követe, hogy megindult a Burkus nagy hadseregivel, elgyön, elfoglalja a Selyem király országát, mert neki kell a selyem szína.

Nagyon megijedt a király, de a kiss királyfi mondta, ne féljen semit, a három szíp jányir még fele országr még fele selyem rítir űk hárman úgy elverik a port Búrkuson, hogy nem lesz kedve töbet háborúzni. Ugy is lett, a királynak csak anyit kellett tenni, hogy a várórséget jó felfegyverezte, a három királyfi meg a kiss egér tanácsára felöltözöt, a kicsi az arany ruhába, arany paripán, a középső az ezüst ruhába, ezüst paripán, a legöregeb réz ruhába, réz paripán. Mind a három sugott a ló fülibe, azt, amit a kiss egér mondott. Ahogy a nap rájuk sütöt, úgy néztek ki, mintha az egész ország nípe ment vóna háborúzni. Hát még mikor elkezték a lovak trappolni. Akor elmentek. Mikor Burkus országba írték, kő kövön nem maradt. Burkus király megijedt, megfordult, neki az Óperenciás-tengernek, mert máshova nem tudtak menekülni, oszt mind egy szálíg a tengerbe veszték ágyústul, mindenestül.

Vót othun nagy öröm a Selyem királynál. A kiss királyfi elkapta a legfiatalabik jányt, a középső a középső jányt, a legöregeb meg a legöregeb jányt. Elhozták a királyfiak szüleit is. Nagy lakodalmat csaptak, anyi vót az ennivaló, hogy még a kutyák is vonyítotak egy kiss csontír. Ha a kutyáknak több csont jutott vóna, az én mesém is tovább tartott vóna. Vége.

68.

HOGYAN DOLGOZTATTA MEG MÁTYÁS AZ URAKAT?

Egyszer Mátyás király Gömörben járt. A helybeli nemesekkel vacsorázott.

A pohárköszöntőkben köszöntötték a királyt, az országot. A király szerint valakiről megfeledkeztek. Az urak nem tudták kitalálni, kiről. A király megmondta:

— Arrul, aki ezt a jó bort megtermelte. Az ő érdeme is nagy. Nem is képzelitek, milyen nehéz a szőlőt kapálni, kötözni meg a többi munka vele.

A nemesek meglepetten és furán néztek Mátyásra. A király azt ajánlotta:

— Tegyük egy próbát. Holnap reggel kimegyünk a szőlőshegyre, és kapálunk egy kicsit.

A nemesek nem mondhattak ellent a királyuknak. Megegyeztek ennyibe.

Másnap mire kiértek, a parasztok már kapáltak. Mátyás elkérte egyiktől a kapát, és elkezdett dolgozni. A többi úr is így tett. A parasztok nekiheveredtek, és nézték az izzadó urakat. A meleg gúnyák gyorsan lekerültek az urakról.

Eljött a reggeli ideje. Szalonna, kenyér, vöröshagyma, ugyanaz, mint a parasztnak. A reggeli után a király jót húzott a vizeskulacsból, és serkentette a nemeseket. A munka mind lasabban ment, az urak mind jobban izzadtak. Nagynehezen eljött az ebédidő. Az ebéd ugyanaz, mint a reggeli. Miko ez megvolt, Mátyás megsajnálta az urakat, és nem dolgoztak tovább. Menetben hazafelé még megjegyyezte:

— Látjátok, milyen az élete a szegény embernek, mennyit kell dolgoznia, hogy nektek meglegyen a borotok és ételetek, ezért becsüljétek őket.

69.

A FURFANGOS MÁTYÁS KIRÁLY

Éccé, mikó Mátyás király az embereivē az országot járta, nagy szárazság vót, poros úton szomjassan, éhessen poroszkátak Buda felé. Éccé csak megszólal Mátyás:

— Ej, de kőne má egy kis esső! A nád is kiszárad.

Ugyanis nád vót ott az út mellett.

Aszondja erre a éggyik az emberei közül:

— Ugyan, minek ennek, uram, az esső, hát úgyis vízben áll?

Mátyás nem szót erre sēmmit, de mindjá tudta avā a furfangos eszivē, hogy hogy vág vissza amannak. Mikó Budára értek, megpihentek, alig várták a jó ételt, italt. Jó ízēs ételēket hozatott is Mátyás király, de megparancsóta a szolgáknak, hogy sē bort, sē sēmmi italt nē szolgájanak fő. Hanem annyi lavór vizet készítsēnek, ahány embēr van az asztalná. Észnek is azok jóízűen, de bézzēg hama mēg is szomjaznak.

— Uram, milyen lakoma ez, ha bor nincs mellette? — kérdezi az éggyik.

Erre Mátyás előhozatta a lavórokat teli vízzel, és mindēggyiknek a lába mellé tētette, s így szót:

— Ott van a lábotok mellett a víz, hát akkó nem muszáj még inni is. A nádnak sē köllött az esső!

Ekkó má értettek az urak a beszédbű, nem is tudtak mit felēni, de bēzzēg tovább ēnni sē.

Így járt túl az igazságos Mátyás az urak eszin.

70.

A LUSTA EMBER

Élt eccé ezen a vidéken egy nagyon lusta ember. Ennek az embérnek vót egy darabka fődecskéje is, amit mindig a paré nyőt be, mivē az ember olyan lusta vót, hogy nem vót képes mēgművēni.

Történt egy tavaszon, hogy ēhatározta magát, hogy ezt a darabka földjít beveti kukoricávā. Úgy is tett. A kukorica szépen nyőtt, úgyhogy elérkezett eccé csak a kapálás ideje. De még ē nem felejtēm mondani, eközben egy fogolymadár pár telepēdött le a lusta embér földjin. Úgyhogy má kapálásban a kis fogolymadarak ott futkároztak a kukoricasorok között. Eccé a lusta ember kimēnt, hogy mēgnézze a földjít.

— Mēg kő ezt má kapáni — mondja az ember, oszt hazamēnt. Hallották ezt a kis fogolymadarak, mivē az anyjuk éppen nem vót otthon. Amikó az anyjuk hazamén, mondják, hogy mit mondott a gazda.

— Nē féljeték semitű — mondja erre az öreg fogolymadár —, azt mēg is kő tenni.

Telt, mūt az idő, elérkezett a kukoricaszedés ideje. Kimén eccé a gazda, hogy mēgnézze a kukoricáját.

— Le kő ezt má szenni — mondja a gazda.

A kis fogolymadarak megint kihallgatták, oszt mondják az anyjuknak, hogy mit is mondott a gazda.

— Nē féljetekek semmitű, azt mēg is kő tenni! — feleli megint az öreg fogolymadár.

Megint telt, múlt az idő, a kukoricát a gaz mēg a paré nyőte be, mēg az idő törte le. Megint kimén eccé a lusta ember, hogy mēgnézze a kukoricáját, amikó mēglátta, aszondta:

— Mēg kő ezt má gyútani!

Hallják ezt a fogolymadarak, oszt aszondja az öreg.

— Hurcókodjunk, halljátok, mert azt mēg a bolond is mēg tudja csináni!

MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A SZEGÉNY EMBER

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember. Messze földön híres volt nagy bölcsességéről.

Egyszer eljutott a híre Mátyás király fülébe is.

Gondolta Mátyás király: „No, ha olyan okos, hadd nézzem meg én is!” Nyomban kiadta a parancsot, hogy hozzák a szegény embert elébe.

Indult is azonnal egy futár fényes hintóban felkeresni a szegény embert.

Három nap múlva ott álltak mind a ketten, a futár meg a szegény ember, a király előtt.

Mátyás király nem szólt semmit a szegény embernek. Úgy tett, mintha észre se venné.

Telt-múlt az idő. Elérkezett az ebéd ideje. Fényes pompával terítették meg az asztalokat. Volt ott minden, amit csak az ember el tud képzelni.

Mindenki elfoglalta a maga helyét. Fő helyen ott ült a király, mellette pedig a szegény ember.

Mindenki előtt ragyogó aranytányér, a tányér mellett arany kanalak, arany kupák színültig töltve borral, csupán a szegény ember előtt nem áll semmi, azaz csak a tányér. Hamarosan hozták a levest. Mindenki szedhetett belőle, csak a szegény ember nem, mert nem volt kanala. Ő meg nem mert szólni a király előtt, hogy a szolgák rosszul terítették meg, mert nem akarta, valakit is megbüntessenek miatta.

Egyszer csak megszólalt Mátyás király:

— Én mondom, hogy nagy huncut az, aki nem eszi meg a levesét!

A szegény ember gondolkodott egy darabig, aztán szép nyugodtan fogta az előtte levő zsemlyét. Az egyik végét letörte, kicsipedte a bélét, és ezzel azután kimerígette a levesét.

Hozták a második fogást, a harmadikat is. Az ebéd végén egyszerre megszólal a szegény ember.

— Én mondom, huncut az, aki nem eszi meg a kanalát — és ezzel aztán szép lassan megette a zsemlye héját is. A többi vendég pedig ült, meglepetésében szóhoz se jutva. A király is elámult a szegény ember ravaszságán. Tetszett neki a szegény ember. Meg is parancsolta, hogy a szegény embert hintón vigyék haza, ezen kívül egy szekér arannyal jutalmazta meg.

A szegény ember pedig boldogan ment haza és talán még most is él, ha meg nem halt.

MÁTYÁS KIRÁLY

Egy este Mátyás király betért a kocsmába, hogy megvacsorázzon. Halat tettek elébe, meg bele csukát. Mátyás nézegeti, majd odaszól a kocsmároshoz:

— Hé, kocsmáros úr, hol ennek a csukának a mája?

Ekkor a kocsmáros rajtafogták, hogy nem elég az ő keresete, hanem még ilyen csekélységen is gazdagodni akar. Elvitték a palotába, s piros kesztyűbe* húzták. A végén csak annyit mondott Mátyás király:

— No lássa, a palotai pácának** nincsen száma!

73.

Egy szegény parasztot be akartak zárni. Mátyás megsajnálta, s maga ment be a zárkába. Amikor megszomjazott, vizet kért az őrtől. Az őr nevetgélve ezt mondta neki:

— Adnék vizet, igaz, egy kicsit hasonlítasz is Mátyás királyra, olyan nagy orrod van, de én tőled nem kapok semit, mégis jobb a gazdagabbnak hízelegni.

Amikor Mátyás kijött a zárkából, bizony megmutatta az őrnek, hogy kell-e kiváltságot tenni vagy nem.

74.

AZ ÖREGASSZONY MEG A HÁROM TOLVAJ

Vót a faluba egyszer egy öregasszony. Maga ílt a házába.

Eccer ki akarta rabolni három ember. Megbeszilték, hogy este tanálkoznak a gangon, az öregasszony házába.

Este, mielőtt lefeküdt vóna az öregasszony, üldögélt egy kicsit a konyhába. Mikor először ásitott, aszondja félhangosan:

— Na, elgyütt az első.

* piros kesztyűbe húz = a tenyérre mért ütéstől megpirosodik a tenyere

** palotai pálca = a királyi udvarban kapott pácátűtés

Pont akkor írt oda az ajtóba az első tolvaj. Meghallotta, amit az öregasszony mondott. Kis idő múlva, alig hogy a második tolvaj is megérkezett, még egyet ásít az öregasszony.

— Na, itt van a második is, — mondta megint.

Meghallotta, amit az öregasszony mondott. Nemsokára meggyött a harmadik tolvaj is. Mondják neki, hogy még nem alszik az öregasszony. Várjanak egy kicsit. Ipp akkor megint nagyot ásít az öregasszony, oszt aszondja:

— Na, itt a harmadik, most mán megyek!

Meghallotta ezt a három tolvaj, oszt elszaladtak, mért aszitték, hogy észrevette őket az öregasszony.

75.

GABIKA

Éccer vót, hol nēm vót, hetedhét országon is túl vót, még az Opérenciás-tengერენ is tul, de még az Űveghégyen is tul vót, ilt ott egy szegíny embēr. Vót neki egy kis házikója, és vót neki egy kis fia, Gabikának hívták, még hát felesige is, de nagyon szegínyek vótak. Nyótt, nyótt, nyótt napról napra mindig a kisfiú. Má szíp nagyocska vót, elérte úgy a tíz–tizenkét éves kort, aszondja:

— Édēsapám, én látam, hogy nagyon szegínyek vagyunk, minek kell nekünk ēhezni, koplalni, majd én elmēgyek országot, világot látni, hátha majd keresēk valahun egy pár dinárt.

— Hát jó van — mondta is az apja —, nagyon szegínyek is vagyunk, gyērēkēm, de mivel is bocásássalak útnak, mikor nēm tudok sēmmit sē a tarisnyádba tenni.

Hát egyet gondolt az anya, csinált korpából pogácsát, és hamuba mēgsütöttik, beletették a tarisnyájába. No, oszt a kiss Gabikának útra kellēt indolni. Elindult. Benne vót a tarisnyájába a hamuba sült pogácsa. Mēnt, mēnt, mēndégēlt erdōkrūl erdōkre, sűrű erdōbe. Éccer odaért egy erdō szīlire, és má nagyon mēgēhēzett, hát mit csináljon, lēült, kivētte a tarisnyából a pogácsát. Ékezd ott észēgetni, észēgette a pogácsát. Odamēgy egy kis nyuszika, aszondja:

— Mit csinász, kisfiam?

— Észēgetēk.

— Adjál nekēm egy kis pogácsát! Olyan nagyon mēgēhēztem. Hát el is tōrte a pogácsát.

— Majd én ezé nagy jutalmat adok ténekéd.

Úgy is vót. Mikor elváltak, adott neki egy kis pácikát.

— Tudod, majd hogyha mész az erdőnek sűrejibe, majd ott sok vadakat még mindenfiliket látsz, nē féljé, mēr amikor māj tē megrázod a kis pácikádat, azok māj szíjél mēnek, azok māj nēm bántanak.

Nohát mēnt, mēnt, mēnt mégin erdőrül erdőre, sűrű erdőbe, beért, leült a sűrű erdő közepibe, mer má nagyon megéhezett. De üres a tarisnyája, megétte a pogácsát, nincs pogácsája. Hát ottan eszibe jutott neki a kis pácikája, megsujtotta a kis pácikáját. Huccu teringtét, kis asztalka odaugrott elibe, még éccēr megsujtotta, akkor még má finom tányírok, harmadszor mikor megsujtotta, tele sült pécse nye, sült csirke, sült malac, torta, mindēféle fajta énnivaló. Na, azt a kis Gabika hozzáfogott, oszt jóízűen evett. Mikor megétte, akkor mégin egyet csapott. Eltűnt a kis asztal, beletette a pácát a tarisnyába, oszt mégin mēnt. Mēnt, mēndegélt. Hát ahogy mēnt, mégin béért egy nagy sűrű erdőbe. Hát ugye ū sokat mēnt naprul napra, hónapul hónapra, akkorra hát má mégin megéhezett. Eh, meggondolta mégin, a pácát megsujtotta. No, mégin oszt megtermétt neki az énnivaló, a rakott asztal. Mégin jó lakott. No, de messzirűl ezt látta a vadász. Látta, hogy mifele szép kis asztalka, még egy kisfű áll ott az asztal körül, és ott észik. Odamégy a vadász, és mondja neki:

— Hát hunnan teremtetted tē ezt ide, ezt a szép kis asztalkát még hát ilyen sok jó énnivalót?

Hát előbb ő nēm akarta elmesélni.

— Ha nēm meséléd el, rögtön agyonlöllek.

Mikor nagyon megijedt a kiss Gabika, aszmondja, van neki a tarisnyájába egy kis pácája, s azt megsuhintja, és akkor mindjár ott terem. Akkor a vadász aszmondta, hogy:

— Add ide nekēm ezt a pácikát!

Nohát harcót, ugyē, nēm akarta odadni, mer mi lész ūvele, hogyha ū azt odadja. No, sēmmi baj, de aszondta, hogy lölövi, ha nēm adja oda a pácát. Hát oda is adta neki a pácát, ū nagy búsan útnak indult. De ezt a kis nyuszika látta messzirűl, hogy a vadász bácsi elvette a kisgyerēktől a pácát. Utánna lappongott, utánna suttyont. aszmondta:

— Ide hallgass, Gabikám! Nē búsuljál, majd adok én ténekéd egy másik pácát, ténekéd sok szerēncséd lēssz, de meglátod, hogy a

vadász bácsi olyan szerencsétlenül jár, összeveissza csupáják a vadak.

Úgy is vót. Mégin kapott egy pácát a kis nyuszikátul, mert amikor a vadász meglátta a lábát, sántított a kis nyuszika, de ű mégmen-tette.

Hát ahogy mēnt, mēnt, mēndégélt, éccēr hallja messziről a nagy ordítást, sivalkodást, hát a vadász bácsit csupáják a vadak. Szēdtík szíjjela vadász bácsit. No oszt akkor mégvölt az öröm, hogy mosmár mégis jól mondta a kis nyuszika. A vadász bácsi olyan szēmtellen vót, elvőtte a pácát, szíjjelcsupálták a vadak.

Na, akkor ű mēnt, mēndégélt, ahogy mēndégélt, hát mosmá kiirt az erdőbül. Akkor mikor mēnt, mos má maj hazafelle mégyēn a kis házíkoba. No, oszt messziről meglátta az apuka még az anyuka, hogy mégy az ű kiss Gabikájuk hazafelé. No, de rongyos, de piszkos, de lábából vér folyik, de mindēn ugyē, már nagyon el vót fáradva szēgény gyerek. Közel, közel ír, jaj, szaladt elibe az édesapja még az édesanyja.

— Jaj, aranyos fiam, csak ha még éccēr látunk, azt gondoltuk má, hogy a vadak szíjjelcsupátak.

— Dehogy édesapám, dehogy, édesanyám. Nagyon megvédett engēmet egy kis pácika.

— Hogy, kisfiam?

No oszt elmesélte:

— Maj bemégyünk a szobába, és maj meglássa, hogy mit hoz nekēm ez a kis pácika.

Bemēntek a szobába, megsujtotta a pácikát, röktōn egy gyönyörű szép kis asztal termētt, a tetejire sok mindēnfēle, sok jó ital, sült malac, sült pēcsēnye, mindēn. Ittak, ēttek, ō oszt akkor még azután még éccēr mēksujtotta, akkor még pénz is került az asztalra, egész csomag pénz. Akkor nagyon mēgōrült az édesanyja még az édesapja.

— Jaj, drága fiam, csak ha mégvagy. Ilyen nagy örōmet hoztál a házunkba.

De mán akkor elég szíp dērik vót, mer ugyē évrül évre járt, ēre-āra járt, kelt, s má egész mēignyōtt a fiú. Hát mosmá szíp házat csináltak, és aszmondja ű az apjának.

— Édesapám, má most benne vagyok a korba, még szeretnék nōsülni.

— Nēm baj, fiam, hát nōsülj mēg.

Megsujtotta a pácát, gyönyörű szíp lán termett oda. Gyönyörű ruhába főlőtözött a kis Gabika, és akkor elmént vadászni még az erdőbe azon a szíp lován. Ahogy ment az erdő sűrűjibe, meglátott egy nagy úvegkastélyt. Csak úgy finyészedett az az úvegkastély. Mikor odaír a kastély elébe, egy gyönyörű szíp aranyhajú lány níz kifele az ablakon, hát az a királykisasszon. Gabika már akkor nagyon szíp, daliás fiú volt, nagyon megtetszett a királykisasszonnak. Gyönyörű szíp almás lovon ment. Intett neki, hogy álljon lē. Hát lē is állt a daliás fiú, a Gabika, s mondja: [a királykisasszony]

— Hunnan való vagy te, derék daliás fiú? Má meszirű csak a szemēm elébe csak úgy csillogtá.

— Én nagyon mesziről, hēgyēn, völgyēn, erdő sűrejibe jöttem, nagyon messze vannak az én szűleim. Kiesinke kis házíkójok vót, én egy olyan szerēncsēt kaptam, mer nagyon bujdosó vótam, szēgény gyerēk vótam, és ilyen szerēncsēm lētt.

Nagyon szerelmes lētt a királykisasszony ebbe a daliás fiúba. Bemēnt az apjáho, és mondja, hogy ő nagyon szerelmes lētt egy daliás fiúba, ő férhē mēgyēn ehho. A tatája kinizētt az ablakon, lássa.

— Hát hogy adnálak, mint királykisasszonyt ehho a daliásho, ez csak egyszerű lovászfiú!

— Nēm bánom én, akármī, de ehho hozámēgyēk.

A király nagyon búsult ezēn, hogyhát hogy adhassa az ű lányát csak egyszerű lovászho?

— Nē búsúljon, atyám király, fōlsēges királyom, [életem] kezébe ajánlom, hogy én nagy örōmet fogok magának szerzeni, hogyha nekēm mēgengedi, hogy ehho mēnyjek. Ha nēm fogja mēgengedni, akkor is elszōkōk vele.

De a király nagyon busult ezēn, nēm akart belenyugodni.

Égyszēr egy ijel elszōkōtt a királykisasszony. Ők már mēgbeszēltek a daliás fiúval és kibűjt az ablakon. Így elvitte a királykisasszonyt. Elvitte az ő házába, mer már akkor felipitētték, nagyon szíp vót.

A király nagyon nagy beteg lētt, s őhajtotta a lányát. Nagyon beteg vót. Ezt az udvarosok mind tudták, hogy az ű lánya avval szōkōtt el, avval a daliás lovas fiúval. Hívatta a kulcsárt és az udvarossokat, és mondta:

— Keressitēk, ha mindjárt a fōd alól is, de keressētek mēg a lányomat, mer bele fogok halni bánatomba, hogy a lányom elmēnt, elszōkōtt.

No, ezek még hát tudták, hogy mēre van, és elmēntek írte. Még elmēntek oda írte a királykisasszonír, addig a királynak még hadat üzent a Vērēs király. Hadat üzent neki. Akkor nagyon bánatos vót, hogy most a lánya is odavan, még ő neki harcolni kell, a katonaságot összehíni, nagy harc lész. A kulesár még az udvarossak elmēntek a királykisasszonyé.

— Fölsígēs királykisasszonyom, életem kezébe ajánlom, egy levelet hoztam, hogy győjenek vissza, nēm fog haraguđni a király, mer nagy beteg, mindjá még fog gyógyulni, hogyha hazagyőnnek.

No oszt akkor fēlültette a Gabika, a daliás fiú a ló hátára a királykisasszont, de gyönyörűen fel voltak öltözve, csak úgy fnyēltek mind, még a lónak is arany szērszánya vót. Mikor odaírtek a királynak az udvarjába, kinézett a király. Akkorát sóhajtott, hogy mindjá meggyógyult, s akkor azt mondta a daliás fiú, mer olvasta, az írásba benne vót, hogy megtámadta a Vērēs király:

— Nē búsújon, királyom, fölsígēs király atyám, ide egy sē fog a maga kastélyáhó még közelíteni sē. Én még fogóm azt csinálni.

— Hunnan birnád tē, hát ilyen...

— Én még fogom.

Úgy is lētt. Mikor megjött az ellenség, a fiú mēnt a határba. Kettőt, hármat suhantott a vesszejivel, és annyi katonaság vót, hogy a Vērēs királyt csak úgy törtík lefele, nēm birták megtámodni az ű kastélyát, még a közelibe sē fírtek. Gabika győzött.

Akkor oszt nagyon megörült a király, neki adta a fele királyságát, a lányát, nagy lakodalmot csaptak, még most is mulatnak.

Eddig vót, meddig vót, Kelemēnnek kedve vót, fúják fēl, ami benne vót!

A CIGÁNY ÉS AZ ÓRIÁS

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy cigány. Ez a cigány talált egy tőköt a szántóföldön. Nem tudta elképzelni, mi lehet ez a csudanagy kerekség, azt gondolta, hogy lótojás. Nosza megörült neki, hazavitte, és ráültette a feleségét, hogy keltse ki. Űlt is rajta a szegény asszony, hiszen ő is nagyon szeretett volna egy kiscsikót, de a tőkből csak nem akart kikelni semmi.

Történt egyszer, hogy valami ricsajra összefutott a ház apraja-nagyja, erre a cigányasszony is felugrott a tőkről. De hogy szavamot

ne felejtsem, a cigány háza egy magos domb tetején volt, a tők kigurult belőle, és elkezdett a domb oldalán gurulni lefelé. Hej, nagy volt a riadalom, mikor ezt észrevették. Usgyé, vesd el magad, utána szaladtak mindanyian. Legelőb szaladt az öreg cigány. Hát egyszer csak látja ám, hogy a tők nekimegy egy bokornak, széttörik, a bokorból meg kiugrik egy nyúl, és egyenesen beszalad egy nagy házba. A cigány nem sokat gondolkozik, hanem bemegy utána. Egyenesen az istállóba megy, és nagy öröme meglát benne egy szép csikót. Azt hitte, hogy ez az, ami kiugrott a tökből. Éppen ki akarja vezetni, mikor rászól egy rettentő hang:

— Hát te mit csinálsz itt, cigány?

Felnéz a cigány, hát látja, hogy egy óriás áll előtte.

— Viszem haza a csikómat — feleli egyszerűen.

— De nem a tiéd ám az a csikó — szól az óriás — hanem az enyém.

A cigány nem hagyta magát. Szó szót követett, végre az óriás beleegyezett, hogy ha a cigány három évig szolgál nála, akkor neki adja a lovat. Mert abban az időben három év csak három napig tartott, a cigány is ráállt az alkura. Csakhogy az óriás nem akarta olyan könnyen odaadni a csikót, hát megparancsolta a cigánynak, hogy az első nap töltsen meg az udvaron álló három hordót vízzel. Nézi a cigány a hordókat, hát egyik nagyobb, mint a másik, de a legkisebb is akkora, mint egy ház. Elkecsereedik a cigány, hogy ezt még száz év alatt se tudná megtölteni. Leül nagybúson a kút mellé, és bicskájával elkezd vájkálni a földet. Meglátja ezt az óriás és megkérdi:

— Mit csinálsz te, cigány?

Mire a cigány így válaszolt:

— Gondoltam egyet. Minek kinlódjak azzal a hordócskával, kiásom inkább az egész kútot, és beléjük öntöm.

Hej, megijedt az óriás, hogy ilyen erős emberrel van dolga, és másnapra versenyre hívta ki a cigányt. Kimentek másnap a mezőre, megfog az óriás egy malomkereket, feldobja, és leül falatozni. Mikor jóllakott, elégedetten megpödrötte a bajuszát, felnézett az égre. Hát a malomkerék még csak akkor esett le. Azt mondja ekkor az óriás a cigánynak:

— Ezt csináld utánam!

— Jól van — mondja a cigány —, de előbb fordulj meg és menj messzebb, mert esetleg téged is feldoblak a kővel együtt.

Erre az óriás úgy megijedt, hogy inkább abbahagyta a versenyt.

Harmadnap megint kihívta a cigányt a mezőre, és egy karikással akkorát durrantott, hogy majd összedőlt a világ. Aztán mondja a cigánynak, hogy csinálja utána. De a cigány így szól:

— Hajolj le egy kicsit, hogy bekössem a szemed, mert ha én durrantok egyet, akkor nemcsak hogy megsüketülsz, de még a szemed is kiesik.

Megijedt az óriás, látta, hogy oda kell adnia a csikót, és csak arra kérte a cigányt, hogy még egy éjjelt töltsön nála. A cigány beleegyezett, de éjjel nem feküdt az ágyba, hanem egy nagy kötöltöt tetett fel a ruhájába, azt fektette az ágyba, maga pedig az ágy alá bújt. Egyszer csak éjfél felé jön az óriás egy nagy karddal, és csihi-puhi összeszabdálja a követ.

— Na — gondolja magában —, kemény legény lehetett a cigány, csak úgy szikrádzik a csontja.

Azzal lefekszik, és nyugodtan elalszik. Hát reggel, mikor benyit az istállóba, majd hanyat esik, mert ott látja a cigányt, varrogatja a szétszabdalt ruháját, és így szól:

— De sok bolhátok van, komám, mind szétrágták a ruhámat.

Az óriás erre adott neki még tíz másik ruhát, nekiadta a csikót, és elküldte isten hírével, csakhogy sose lássa többé.

77.

Mátyás király sokat járta az országot, és tudta, hogy a gazdagok nagyon kihasználják a szegény parasztot. Reggeltől estig pihenő nélkül dolgoztatják őket.

Egy lakoma alkalmával Mátyás a következő parancsot adta ki az ott levő uraknak:

— Mindenki vegyen egy-egy kapát, és menjünk fel a hegy tetejére.

Az urak nem tudták mire vélni a királyuk parancsát, de azért teljesítették. Mikor felértek a hegyre, Mátyás azt mondta:

— Most mindannyian fogjatok egy-egy sor kukoricát és meg sem álljatok a munkával, míg a hegy aljába nem értek. Aki kidől a sorból, nem kap vacsorát.

Az urak elkezdtek a munkát. Még alig tettek meg húsz lépést, már csorgott róluk a víz, de egyik sem merte abbahagyni a munkát. Mikor nagy sokára mindannyian leértek a hegyről, Mátyás ezt mondta:

— Most magatok tapasztaltátok, hogy milyen nehéz a szegény paraszt munkája. Ezért ne hajtsátok úgy őket, mint az állatokat, hiszen ők is olyan emberek, mint ti.

Mátyás király sokat járta az országot. Egyik este egy faluba ért. Kérdezősködött, hogy hol tudna éjszakai szállást kapni. A kocsmáros a tanítóhoz küldte.

Nagyon szegény volt a tanító, de azért finom vacsorával kínálta meg a szálláskérőt.

Másnap reggel, amikor Mátyás király ismét bement a kocsmába, ott látta felakasztva a szegény tanító kabátját. Megkérdezte, hogyan került oda. A kocsmáros ekkor elmondta neki, hogy az este a tanító hagyta ott ennivaló fejében, amivel a vendéget akarta megkínálni. A király nagyon meghatódott a tanító jóságán, és egy alkalommal Budára hívatta. A tanító nagyon megijedt, de eleget tett a hívásnak. A király ebédet adott a tiszteletére, majd ebéd után neki ajándékozta a köntösét, amibe sok pénz volt. A király parancsára a többi úr is úgy cselekedett, és a tanító nagyon gazdagon ért haza a falujába. Ez volt a jutalma a szíves vendéglátásért.

Egy napon Mátyás fényes kíséretével útnak indult. Egyszer észreveszi, hogy egy embër szalad a hintója mellett. Jó idő múlva kinéz a hintó ablakán, és látja, hogy az az embër még mindig a hintó mellett szalad. Mëgállította a hintót, és kiszállt. Mëgkérdezi az embert:

— Miért futsz a hintó mellett?

Az embër nëm szólt semmit, csak az ujját mëgmutatta a királynak. Mátyás rögtön mëgértette. Ugyanis a hintó hátsó tengelyéből kiesett a kereket tartó szög, és hogy a kerék ki në essen, az embër az ujját dugta a helyébe, nehogy a hintó fölforduljon.

A király mëgmentőjének egy lovat adott, és azt mondta:

— Annyi földet adok nekëd, amennyit e lóval a nap lementéig körül tudsz lovagolni.

Így kapta mëg a szegény embër jóságáért a jutalmát.

Egy napon Mátyás király koldúsnak öltözött, és faluról falura járt. Mikor ráesteledett, éjjeli szállást kért egy szegény embërnél. Mëgkérte az embert, hogy legalább engedje be az istállóba, hogy ott

egy nyaláb szalmán tölthesse az éjjeli pihenést. A szegény ember nem engedte a koldúsnak, hogy az istállóban aludjon, hanem behívta a szobába, és ágyat vettetett neki. Meg is hívta, hogy vacsorázzon velük, mielőtt nyúgovóra térne. A koldus elfogadta a meghívást, s vacsora után nagyon jól megpihent az ágyon. A szíves vendéglátást meg akarta jutalmazni. Ezért mikor Budára ért, levelet írt a szegény embernek, amelyben felhívta őt magához. A szegény ember nagyon megijedt, nem tudta, mit akar a király, hisz semmi rosszat nem tett ellene. De nem volt mit tennie, elment, mert különben a fejét vették volna. Mikor odaért, alázatosan mondta:

— Felséges királyom, hívatni méltóztatott. hát eljöttem teljesíteni parancsodat.

A király nagyon megörült a szegény embernek, és bőséges lakomában részesítette. Utána megmondta neki, hogy ő volt az a koldús, akit a szobájába befogadott. Jutalmul sok pénzt és aranyat adott neki.

Mikor a szegény ember a pénzzel visszatért a falujába, ő lett a leggazdagabb ember. Így jutalmazta meg Mátyás király a szegény embert jóságáért.

81.

Egyszer Mátyás király fogta magát, felöltözött koldusnak és a gazdag úrhoz ment. Bémenvén köszönt, és így szólt:

— Gazduram, bocsásson még de már két napja nem ettem, adna-e egy kis krumplit?

Bizony az úrnál telis de tele volt egy nagy lábas krumplival, de nem adott neki. Így Mátyás a szegény paraszthoz ment. Bént az asszony éppen három-négy utolsó krumpliját sütötte a tűzön. Mátyás megkérte, hogy adjon neki belőle. Így a paraszt és Mátyás leült vacsorázni. Amikor megétték a krumplit, Mátyás levetette a rongyos ruhát. A paraszt meghökkent, hogy Mátyás királyt krumplival kínálta.

Mátyás a szíves vendéglátásért a parasztnak sok aranyat és a gazdag úr krumpliját adta.

Így lett a paraszt gazdag, a fősvény úr pedig szegény maradt holta napjáig.

Egyszer Mátyás király polgári ruhába öltözött és egy gebe lóval járta a pusztát. Időközben a ló annyira kifáradt, hogy legelni kellett neki, hogy erőt kapjon a további vándorlásra. Persze a ló legelés közben a tilosba is beleharapott. Meglátta ezt a cinkotai kántor, és betoloncolta a vándort lovával együtt a cinkotai paphoz, mert a papé volt a mező, ahol a ló legelt. A pap megbüntette a vándort, és miután kifizette büntetését, elengedte. A király utána felment Budára, és levélben magához rendelte a papot a királyi várba.

A papnak nem volt bátorsága elmenni, ezért maga helyett a kántort küldte el. Mikor a kántor megjelent a király előtt, az elmondta, hogy bizony ő volt az, aki a lovat legeltette. S mivel igazságtalanul megbüntették, most neki is — a papnak — három kérdésre kell felelnie.

— Az első: Hol kel fel a nap? A második: Mit gondol a király? A harmadik: Mennyit ér a király?

A kántor pedig a sorjára a következőket mondta:

— A nap felségednek Budán, nekem pedig Cinkotán kel. Felséged azt gondolja, hogy a cinkotai pappal beszél, pedig csak a kántorral. Krisztus urunkat harminc aranyért árulta el Júdas, a felséges királyom eggyel kevesebbet ér.

A királynak nagyon megtetszett a három helyes válasz és ezért egy kívánságát teljesítette a kántornak. A kántor kívánsága pedig az volt, hogy rendelje el a király, hogy Cinkotán nagyobb legyen az icce, mint eddig volt. Ezt el is rendelte a király, és azóta az icce bor két decit tesz ki.

Persze az ára is dupla lett az iccének, de ezt már a kántor nem bánta. Csak annak örült, hogy amikor egy icce bort rendelt a kocsmában, nagyobb pohárral kapott, mind ezelőtt.

Mátyás király azt hallotta, hogy a gömöri bíró lopja tőle a fát. Hogy erről bebizonyosodjon, az udvarában levő fákból néhány hasábba titokban belevéste névjegyét. Majd néhány nap múlva ellátogatott a bíró házába. Az udvaron sok fát látott, megkérdezte a bírót, honnan szerezte.

— Tegnap hozták a szolgálaim az erdőből — felelte a bíró.

Ekkor Mátyás szemügyre vette a hasábok végét, és egyben meglátta a saját névjegyét. Erre azt mondta:

— Bíró, bíró, nem igazat szoltál az előbb, mert ezt a fát az én udvaromból loptad. Itt a fában a névjegyem, amit magam véstem bele titokban.

Bocsánatért esdekelt a bíró, de a király kapzsiságáért megfosztotta vagyonától.

84.

MÁTYÁS KIRÁLY SZEGEDEN

Egyszer, amikor Mátyás király parasztgúnyába öltözve járt az országot, eljutott Szegedre is. Vándorlása közben megpillantott az úton egy négyfogatos hintót, az út melletti földeken pedig egy sovány, beteg lovat, amely nehéz ekét húzott gazdájával, egy szegény parasztemberrel együtt. Kifogta Mátyás király a két derest a hintó elől, és odavezette a szántó paraszthoz. Az hiába szabadkozott, hogy ebből csak kára származhat, Mátyás király befogta a két szép derest ekét húzni. Megörült a szegényember, és Mátyás király biztatására hazavezette a két szép lovat. De meglátta ám ezt a hintó kocsisa, s rohant is be Szeged városba, annak bírójához, hogy egy ismeretlen kifogta a lovat a hintójából, és a szegény embernek ajándékozta. Megharagudott erre a bíró úr, s megparancsolta négy csendőrnek, hozzák vissza a lovakat s az ismeretlent. Mikor aztán a bíró előtt állt Mátyás király, a bíró elrendelte, hogy azonnal verjenek rá huszonötöt, utána pedig vessék tömlőbe. Úgy is történt. Mátyás király a tömlőben igen, igen elkeseredett e nagy igazságtalanságon, és megfogadta, hogy megbosszulja. Vett hát valahonnan papírt és miután megvágta kezét, saját vérével ráírta: „Itt járt Mátyás király”. Ezek után a papirdarabot egy nagy kő alá rejtette, amelyet keserves munkával a tömlőc padlózatából vett ki. Másnap kiengedték Mátyás királyt, és mielőtt útjára bocsátották volna, rávágtak még huszonötöt. Bosszankodott is Mátyás király, és azonnal a palotájába sietett, ledobta a parasztgúnyát, felöltötte biboros palástját, és kísérvivel ellátogatott Szegedre, a szegedi bíróhoz, hogy érdeklődjön a parasztok soráról.

A szegedi bíró igen megörült, hogy fogadhatta a királyt, és minden szépet összebeszélt neki, hogy itt a szegény embereknek milyen jó

sorsuk van. Mátyás király erre a hazugságra elrendelte, hogy mutassák meg azt a lapot, amelyre saját vérével írt, s amit a tömlőc kője alá rejtett. Ekkor elmesélte a rémült szegedi bírónak, hogy ő volt az a szegény ember, kire ötven botot méretett. Amikor felhozták a papírt, hiába szabadkozott a bíró, bizony ötvenet vertek rá, lovait pedig a szántó szegény embernek ajándékozta az igazságos Mátyás király. Ezekután megrémültek a helytartók és bírók, s nemigen mertek rosszul bánni a szegény emberekkel.

85.

EGYSZER VOLT BUDÁN KUTYAVÁSÁR

Egymás mellett szántogatott a gazdag és a szegény paraszt. A gazdag hét kövér ökrével könnyedén végezte munkáját, míg a szegény paraszt ostorral vágatta egyetlen vézna gebéjét. Így látta őket Mátyás király, aki abban az időben járta az országot. Felszólította Mátyás a gazdagot, adja kölesön az ökreit szomszédjának, de az csak nevetett. Ekkor Mátyás a szegény paraszthoz lépett és a fülébe súgta, hogy adja el gebéjét, és a pénzen vásároljon kutyákat. Vasárnapra pedig hajtsa fel őket Budára. Meghallgatta a tanácsot a szegény paraszt. Felhajtotta kutyáit Budára. Egyszerű falusi, bolhás kutyák voltak. Nemsokára lejött Mátyás kíséretével, és egymást túllícétálva vásárolták meg a bolhásakat. A jó példával maga a király járt elől.

Otthon aztán elmesélte a szegény paraszt a gazdagnak, hogy milyen sikerrel járt a kutyavásár. Több sem kellett a gazdagnak, eladta ökreit, kutyákat vásárolt, és ő is felhajtotta őket Budára. Nagyban folyt már a vásár, mikor megérkezett. Büszkén foglalt magának helyet, de kutyái elszabadultak, és mindent döntöttek le maguk előtt. A kereskedők panaszkodni mentek, mire megjelentek a hajdúk, és elzavarták a parasztot. Hiába hivatkozott Mátyásra, a hajdúk nevetve kiáltották utána:

— Csak egyszer volt Budán kutyavásár!

86.

A szegedi kamarás gyengén fizette a sarcot a királynak. Arra hivatkozott, hogy szegény a nép, neki sem fizetnek adót, és ezért nincs miből fizetnie a királynak. Hitte is ezt a király neki, meg nem is.

S hogy meggyőződjön maga is a valóságról, álruhában kiment Kamarásra. Eppen nagy ünnepség volt a faluban, mindenki az utcán tolongott. Mátyás király betért egy kocsmába, hogy megebédeljen, és utána szétnézzen a tömegben. Ám a kocsmáros nem akart neki főtt ételt adni, mert az volt a kamarás parancsa, hogy ilyen nagy ünnepen senki se főzzön, hanem előző napi főttet egyen. De addig, addig könyörgött a király, míg főztek neki hat tojást. Mátyás pedig jóízűen evésnek látott. Evés közben látja ám az ablakon keresztül, amint a kamarás a tömeg előtt sétál, és minden lépésénél szolgák hajlonganak körülötte, és a lába alá rakosgatnak valamit. Jobban megnézte Mátyás, vajon mi lehet az, és ámulva látta, hogy biz azok aranytányérok. Nem szólt ő erre semmit, hanem egy cédulára a következő sorokat írta: „Itt járt Mátyás király, megevett hat tojást, s látta arantálon járni a kamarást”, s meghagyta a kocsmárosnak, hogy vigye azt el a kamarásnak. Az el is vitte. Mikor a kamarás elolvasta, úgy megijedt, hogy szörnyethalt.

87.

Mátyás király nagyon igazságos volt, és ezért szerették a szegény emberek. Ha szerét tehették, meg is látogatták őt a palotában, és szerény ajándékokkal kedveskedtek neki. Egyszer egy varga kereste fel a királyt ajándékával. Mátyás két ajtóőrje nem akarta őt beengedni ingyen. A varga azt ígérte nekik, hogy fele jutalmát, amit a királytól fog kapni, odaadja nekik. A két strázsa ezzel nem elégedett meg, és az egész jutalmat követelték.

A varga, mikor Mátyás megkérdezte tőle, hogy mivel jutalmazza meg, száz botütést kért. Azt is megmondta, hogy miért kéri. Erre a király ötven-ötvenet üttetett a két strázsa fenekére, és elbocsátotta őket a palotából. A vargát pedig bőségesen megjutalmazta arannyal.

88.

Mátyás király legkedvesebb szolgája nagyon beteg volt. Nagyon sok orvos megvizsgálta, de nem találtak gyógyszert a bajára. A kuruzsló azt mondta, hogy csak akkor gyógyul meg, ha egy megelégedett ember ingjébe megtörölközik.

A király szétküldte szolgáit az országba, hogy keressenek egy ilyen embert, és hozzák el az ingjét. Nagy keresés után a szolgák találtak egy juhászt, aki vígan furulyázva őrizte a juhokat. Megkérdezték tőle, vajon elégedett-e az életével. A juhász azt felelte, hogy ő bizony nagyon elégedett, mert szép a fű, és a juhok nagyon szépen híztak. Erre a szolgák elmondták neki, hogy mi járatban vannak, és kérték a király nevében, hogy adja oda nekik az ingét. Erre a juhász azt mondta:

— Nagyon szívesen odaadnám, ha volna — és kigombolta a szűrét. Bizony az alatt csak a bőre látszott. Így ing nélkül tértek vissza a király emberei a palotába.

Mátyás király idejében volt egy nagy otromba és erejéről nagyon híres cseh vitéz, aki arról volt híres, hogy vele senki sem mert megvívni. Mátyás egész országában kihirdettette, hogy jelentkezzen olyan vitéz, aki meg tud vívni a csehvel. De bizony nem jelentkezett senki. Ezért elhatározta a király, hogy ő maga fog megvívni vele. Szándékát a legnagyobb titokban tartotta, de bejelentette a cseh vitéznek, hogy van egy jelentkező a vívásra. Igen ám, de a baj ott van, hogy a királynak is jelen kellett lenni a vívás nézői között, mert csak így volt az törvényes. Ám a király elintézte, hogy az ő jelenléte nélkül is megtarthatják a vívást.

Mikor a csata ideje elérkezett, Mátyás király felöltözött páncél ruhába. Fejére páncél sisakot, kezére páncél kesztyűt húzott, és megjelent a vívótéren. Vívás közben a tömeg lelkesen buzdította:

— Hajrá, magyar! Üsd-vágd, magyar! — kiáltozták, csak úgy hangzott tőle Buda vára.

Végül, mikor legyőzte a cseh vitézt, nagy volt az öröm, mindenki táncolt örömeiben. De senki sem tudta, hogy ki az a nemes vitéz, aki megvívott a cseh őriással. Ekkor a főurak és a nép követelte, hogy a vitéz vegye le páncélsisakját, és mutassa meg magát a tömegnek. Mikor ezt Mátyás király megtette, mindenki megismerte. Az örömtől olyan rivalgásba kezdtek, hogy három napig hangzott tőle Buda vára.

Egyszer Mátyás király meghívta a juhászt lakomájára. Az ebéd után megmutogatta neki az összes kincseit, ami a királyi várban volt. Mikor a juhász mindent megnézett, a király megkérdezte tőle:

— Mit gondolsz, kedves barátom, mennyit ér ez a sok kincs?

— Felséges királyom, nagyon sokat érő ez a kincs, de ettől sokkal többet ér egy szép, csendes májusi eső.

Tetszett a királynak a juhász válasza, és bőven megjutalmazta.

A HÁROM KATONA

Égyszér vót, hun nem volt vót, vót égyszér egy ember még egy asszony, annak volt három iker fia. És nyöttek a gyerekek, nyöttek, égyszér csak kellett nekik menni katonának. Égyszérre mind a háromnak. No, ottan telt, múlt az idő, égyszérre kaptak szabadságot mind a három. Egyik neve Misa volt, a másiknak Pista, a harmadiknak Jancsi. Mind a három a katonaságnál kaptak lovat, és avval mentek haza szabadságra. Mikor odaértek a nagy erdő közepébe, akkor megálltak, és megpihentek.

A lovakat a fához kötözték. Most mondja a Jancsi a Pistának még a Misának, hogy:

— Tik most feküdjetek le, majd, én őrködök.

Le is feküdtek. Égyszér csak lássa a Jancsi, hogy jön egy tüzes hintó tiszta lángokba, és egenyest vágat úhozájuk. Odaért, azt mondja:

— Jó estét kívánok — szól a Jancsihó. — Legyen szíves, mondja még nekem, hogy mere kell kijutni ebből az erdőből? — szól az ember a hintóból. — Ha megmondja, hogy mere mehetek, akkor megjutalmazom, adok olyan bukszát, amely soha nem fogy ki. Úgyhogy minnél többet költ, annál jobban tele lessz, soha nem fogy ki.

Oda is adta neki a bukszát. A Jancsi zsebre vágta, nagyon megörült, és megköszönte, s avval a hintó elmént.

Erre fölkelte a Misát, ő meg lefeküdt, és ő [Misa] őrködött.

Amint ű is nézegetődik, megint csak jön egy tüzes hintó, tiszta lángokba. Az is odaér, az ember mindjárt kiszól belőle:

— Ugyan, barátom, merre kell kijutni ebből az erdőbű? Ha megmondja, nagyon megjutalmazom. Itt van ez a sapka, az tele van pupozva pénzē, ez légyen magáé.

No, a Misa nagyon megörült, és elutasította a hintót. Na, akkor fölkelte a Pistát, ő meg lefeküdt.

Égyszēr csak lássa ő is, hogy jön egy tüzes hintó, igenyest hozzája, tiszta lángokba. Mondja a hintós a Pistának:

— Űgye, barátom, merrē köllenne kimēnnem ebből az erdőbű? Legyen szives, mutassa mēg. Ha mēgmutassa, nagyon megjutalmazom.

Erre az embēr odadott neki egy trombitát, és azt mondta, ha akárhol baj éri, ezt a trombitát csak fűjja mēg, ebbű rengeteg katona kigyűn, és mindentű mēgvédik.

No, a Pista nagyon megörült, és ű is elgyugta a trombitáját, és fölkelte két testvérjēt, és akkor azt mondta nekik:

— Na, most gyerűnk hazafelē, mert odahaza szűleink várnak bennűnket.

Mind a hárman fölűltek a lovaikra, és vágattak a királi városba. Mikor a városba értek, leszálltak, mēgkötözték a lovakat, és bementek kocsmába. A Misa mēg a Pista egy asztalnál ivogattak, kártyáztak, a Jancsi mēg bemēnt a királi udvarba, és a királkisasszonyt mēglátta. A királkisasszonynak nagyon mēgtetszett a Jancsi, és behivta az ű szobájába kártyázni. No most kártyáztak ketten, de a királkisasszonynak éppen olyan piros bukszája volt, mind a Jancsinak, csak az vót a különbség, hogy a királkisasszony bukszájából kifogyott a pénz, de a Jancsi akárhogy kőtötte, a buksza csak mindjár újra teli volt. Na, most a királkisasszony látta, hogy milyen buksza ez. Most a Jancsi azt mondja a királkisasszonynak:

— Hagyjuk egy kicsit a kártyázást, elmēgyēk egy kicsit ki a levegőre.

Ki is mēnt a Jancsi, a királkisasszony mēg addig elcserélte a bukszákat. Na most a királkisasszonyé lett a pupos buksza, Jancsijē mēg az űres.

Mikor a Jancsi bemēnt, mondta a királkisasszonnak:

— No, tovább kártyázunk.

A királkisasszony azt mondta:

— Hagyjuk abba a kártyázást, mer nagyon fáj a fejēm.

Erre a Jancsi zsebre tette a bukszáját, és jó éjszakát mondott. A királkisasszony eltette a bukszát. Na mostand a Jancsi elmēnt

fölkeresni a testvérüket, azok még mindig kártyáznak a kocsmába, persze a Jancsi közibejük mēnt, és ő is kártyázott velük. Akart fűzetni, a bukszája tiszta üres volt, nēm volt benn semmi pénz. Erre föl a Jancsi nagyon mēgyijedt:

— Jaj énekiem! Biztos a kiráلكisasszony kicserélte a bukszámat.

Úgy is volt. Elgondúta magába, hogy elmēgy valamerre szógáni. El is mēnt. Odaér egy nagy gunyhóhó, és a gunyhó előtt kinn áll egy nagy öreg ember, olyan hosszi volt az öregember, hogyha lehajút, akkor a Dunáig ért a feje. A Jancsi szint mēgijedt az öregembertől. No de mēgszólította:

— Öregapám, nēm-e fogadna mēg engēm szógáni?

— De bizony, fiam, éppen köllené. Mert nekem éppen mēnni köl hazúról, majd csak éppen két nap múlva jövök vissza. Ha jó fogsz viselkedni, fiam, ha én vissza gyüttem, és te szót fogadsz nekem, jó lésző, amit én mondok nekéd, akkor nagyon mēgjutalmazlak. Nézd, itt van nagy rakás aranyom, nagy rakás ezüstöm és nagy rakás gyémántom. Itt van két hold szőlő, egyik egy hold felül, és a másik felül is. Egyik fehér szőlő, a másik fekete és olyan szép szőlő volt mind a kettő, nagy, egy szēm szőlő akkora volt, mint egy fej. Ha jó lesz, akkor kapsz, amiből csak szemed, szád kíván, de a fekete szőlőből ne egyél, ne próbálj ēnni, mert ha abból esző, akkor nagy csuda történik veled. Na, most én elmēgyek.

Alig várta, hogy az öreg elmēnyjēn, azt gondolta magában: „Nēm bánom, akármi történik velem, de bizony én észk a fekete szőlőből” Mēg is ēvētt egy fekete szēm szőlőt, azonnal nagy szarva támadt a homlokán, levágta ű a szarvát késsel, de mēg nagyobb lett az a homlokán, újra levágta, mēg nagyobb lett a szarva, megint levágta, mēg sokkal hosszabb lett, már húzta a földön.

Most azt gondolta magában: „Most nēm bánom, ha mēg egy szarvam is nő, de észk a fehér szőlőből is.” Évētt is, mikor lenyelt egy szēmēt, azonnal lepottyant a fejéről a szarv. Mikor lepottyant, akkor az öreg hazaért. Má messzirű kiáltsa:

— Gyerēk, gyerēk, mit csináltál, mér tētted ezt, mikor én mēgmontam, hogy nē egyél a fekete szőlőből, de szerencséd, hogy ēttél a fehérből is, mer másképp világ csűfja maradtál volna. No, de most mit fűzessek, adok az aranyból is, gyémántból is és ezüstből is. Mínyájiból egy zsákkal.

Jancsi azt mondja:

— Édes öregapám, egyikbű sem köl nekem, csak a fekete szőlőbű kérek négy fejet még a fehérből egyet, akkor az isten is megáldja.

— Ebből fiam, nem adhatok.

— De csak nagyon kérem, öregapám, csak ebből adjon, mert nagy szükségem van rá.

— No, mivel ennyire könyörögsz, hát kapsz belűle.

Mindjárt adott neki négy óriási fejet, még egy fej fehér szőlőt, és útnak bocsájtotta a Jancsit.

Nagyon megörűlt a Jancsi. Elbűcsűzött az öreg apótól, és fölűlt a lovára, és elvágatott tovább.

Visszaműnt a királi városba, és csinált magának egy kis asztalt, és odaállt a templomajtóho vasárnap délelűtt. Rátűtte az asztalára a fekete szőlőt, és árűta. Mikor a népek gyűttek ki a misérű, mindenki jajgatva csudálkozott, mit kóstál ez a fekete szőlő.

— Én vűnnék belűle — mondták a népek.

— Nagyon drága, nűm bírják megfizetni!

Akkor nem is merték már kérdezni tűle. Mikor a királkisasszony anyja jűtt ki a templombű, kérdezte:

— Bácsi, mibe kerül ez a gyűnyörű szőlő?

— Két krajcárért odadom az egészűt.

Nagyon megörűlt a királnű, és adott neki négy krajcárt. Hazavitte a szőlőt, és nagyon megörűltek, mutassa a királnak és a lányának. Mindjárt enni akart belűle a királkisasszony, az anyja azt mondta neki, hogy:

— Nűm szabad, szerelmes gyűrűkűm, ebből enni, mig nűm ebűdelűnk, majd aztán.

No, neki fogtak ebűdűni, de a királkisasszony alig vűrta, hogy ěhessen belűle. Mindjárt lecsűpett belűle, és miánt s lenyelte, rűgtűn a nagy szarv a homlokán támadt. Nagyon megijedtek. Levágták neki, még nagyobb kijűtt, utűbb már húzta a fűdűn, akkor a királ nagyon megijedt, kihirdetette, nagy fekete lobogűval az egész várost boritják be, hogy mindenki gyászoljon. No most, ezt meghallotta a Jancsi, és elműnt a templomba, és fűkűszűlt papnak. Mikor fűkűszűlt, fűlműnt a szűszűkbe, és azt prűdikálta, akinek valami szives baja van, vagy valamilyen nagy betegségben szenved, az csak gyűjűjon a templomba, és gűyonjon még, ő megáldoztassa, akkor még fog gűgyűyni, és minden csuda eltűnik rűla. De csak tiszta szűvűbű gűyonjon, és ha valamit lopott, hazudott vagy kárt csinált, vagy pedig ha valamit kicserűlt valahun, vagy akárműyen tárgyat lopott, csak hozza el a

templomba, és rakja le a gyóntatószék mellé a lopott tárgyat, és akkor gyónhatik, megáldozhat, akkor még fog gyógyulni.

Akkor a pap a fehér szőlőbű csinát ostyát. Odamént a királkisasszony gyónni, mikor meggyónt, mondta, hogy ménjén áldozni, mert mindjárt áldoztat, ű még lassan kilopódozkodott a gyóntatószékbű, és fölvette a bukszáját, akiből a pénz soha nem fogyott ki. Zsebrevágta a pap, és boldogan mént áldoztatni, de a királkisasszony be volt fekete fátyollal vonva, hogy nē látszon a szarva, hogy nē lássa senki, így a pap megáldoztatta. Mikor lenyelte az ostyát, csodák, csodájára leesett a szarv a homlokáról. Nagyon megörültek, és boldogan indultak hazafelé. Útközben találkoztak az öregemberrel. Az öreg bácsika mondta nekük:

— Nagy szerēncsétēk, hogy így sikerült, hogy el lett intézve a fekete szőlő a fehérrel, mert ez mindēn abból keletkezett, és azt mind az én szóga gyereke csinálta. Minden a piros buksza miatt volt. Ha nēm birta vóna visszanyerni a piros bukszát, a királkisasszony örökre csúf maradt volna, mer ez volt az a pap, aki ezt csinálta.

Na, most a királ erre föl-föl dühöngött, és kardhatalommal szaladtak a Jancsi után. Jancsi még összetalálkozott a két testvérjével. Jancsi nagyon megijedt ekkor, mer a királ avval fenýtette, ha megfogják, rögtōn a halál fia lēs, lefejezik. Jancsi mondja a Pistának.

— Most csináljunk valamit, merd vége lēs.

Pista elōvette a trombitáját, fújta, fújta, a katonák úgy nyüzsgtek ki a trombitábű, annyi vót a katona, hogy rengeteg, összegabalyodtak, de a Jancsit nem találták, még most is szaladnak Isterbác felé. Eddig vót, meddig vót, a mesének vége vót.

92.

BOLOND PISTA

Élt hajdanán ēgy faluvēgen két család. Az ēgyik gazdag vót, a másik szēgény. A gazdag családban vót ēgy legény, de bolond vót az istenadta. A faluban is csak Bolond Pistának mondták. A szēgény családban pedig élt ēgy gyönyörű szép leány, Mariska.

Ez a Mariska nagyon mēgtetszett Pista szüleinek, és elhatározták, hogy megszerzik félkegyelmű fiuknak. El is mént Pista édesanyja Mariskáékhoz, és mondja:

— Hallja kēd, szomszédasszony, adja Mariskát a fiunkhoz. Nēm kell akkor ám más tarlójára járni. Nálunk lész mindēn, ő lész a gazdaasszony.

Hej, de mēgőrültek Mariska szülei. Hítták is mindjān Mariskát és mondták az örömhírt. De Mariskának nēm vót az.

— Édesanyám, nēm mēk én ahhó a bolondhó. Van nekēm más szeretōm, szép is, okos is, csak éppen sēmmitje sincs — mondta Mariska szomorúan.

Mariska azonban hiába mondott nemet, hiába rimánkodott, úgy köllött lēnni, hogy a szülei mondták:

— Na és ha bolond ... na és ha bolond, az a fő, hogy van mindēne — hajtogatta az anyja.

Közben Pistának már az esküvői ruhának valót is mēgvették. Egy napon azonban, mikor kikūdték Pistát szántani, a földjük végén lēvő nádasból furcsa hangokat hallott.

— Vārrr ... varrr ... varrr ... — Ez persze nēm vót más, mint egy vén varangy rekedt hangja, amely ott gubbasztott egy tōklevelen. Pista azonban másnak gondolta.

— Micsoda, ez azt mondja, tud varrni? Hé te, ott a nádasban! Mi vagy te? Szabó vagy te, hogy tudsz varni?

De a béka nēm felelt, csak mondta a mondókáját:

— Varr... varr... vārr...

„Hát ha azt mondja, hogy tud varrni, akkor biztos szabó — gondolta Pista. — Majd elhozom én neki az anyagot, talān mēgvarrja”.

— Hé! ... és mēg is varrnál nekēm egy esküvői ruhát?

A béka persze varr... vārr..., ami Pista szerint a beleegyezés vót.

Másnap el is hozta az anyagot, és beledobta a vízbe.

— És jó varrd ám mēg — tette mēg hozzá.

Szántott egy darabig, ám egyszēr, hallja, hogy:

— Tururu... tururu... tururu — ami egy másik béka hangja vót.

„Azt mondja. túró?... áhá, biztos túrót kér — gondolta Pista. — Adok én, adok, csak varrd mēg jól a ruhám” — és ezzel a vízbe dobta az összes túrót, amit édesanyja tett neki ozsonnára. Másnap ismét kimēnt szántani, de most mēg mit hall?

— Rettette... rettetete... rettetete..., — ami viszont egy kis béka hangja.

Erre Pistában mēghült a vér.

— Mit mondsz, te gazember? Összerepegetted a ruhám? Gazember, adok én neked, összerepegetted a ruhám — dühöngött Pista.

Ami mozdítható vót a környéken, röpült a nádasba.

Pista szomorúan mēnt haza.

— Mi van veled, Pista, miért szomorkodsz? — kérdezte az anyja.

— Jaj, édesanyám, vót kint a földné egy szabó, a nádasban. Azt mondta, hogy megvarrja a ruhám. Én el is vittem neki az anyagot, amit édesanyám vett, most még azt mondja, összerepegette.

— Jaj, Pista, te bolond, — hát az biztos béka vót. Jaj, még nē tudja sēnki, mert Mariska nēm gyün hozzád — rimázkodott az anyja.

Sikerült is a dolgot eltitkolni, új ruhát is varratnak Pistának, készülődtek a lakodalomra. Mariska kérte továbbra is a szüleit, hogy nē adják mán egy bolondhó, de Mariskának bele köllött egyezni az esküvőbe.

El is jött az esküvő napja. Az egész falu ott vót a lakodalomban. Éttek, ittak, mulattak egész éjfélig, és már a koszorútáncot is eljárták. Ekkor Mariska egy alkalmas pillanatban a násznagyné asszonnyal kivezettette magát az udvarra. Mariska még akarta nézni, hogyan is lehetne megszökni. Ezt már régen elhatározta, és az igazi vőlegényével is megbeszélte, hogy éjféل után várjon rá a ház mögött, majd csak sikerül megszöknie.

Egy kecskét pillantott még a padlásfeljáratnál, s egy nagyszerű ötlet jutott az eszébe. Visszamēntek, és a mulatozás folyt tovább. Eljött hamar az éjféل is, s régi szokás, hogy a fiatal pár ekkor elbúcsúzik a vendégektől, és a padlásra mēgy, hogy ott töltsék el házasságuk első éjszakáját.

A fiatal pár el is búcsúzott, és elindult a padlás felé.

— Jaj, Pista — szólt Mariska —, mēnj előre, én félek a sötétben.

Pista gyorsan fēnt termett a padláson, és mondja:

— Most már jöhetsz, Mariskám.

— Jaj, Pista, húzd fel a létrát, félek én a létrán, inkább eressz le egy kötelet, majd én a derekamra kötöm, és te felhúozd.

— Jól van, Mariskám, ahogy akarod.

Pista nagynehezen felhúozta a létrát, és leengedett egy kötelet. Mariska viszont eloldozta a kecskét, és annak a derekára kötötte a kötelet.

— No, húzhatsz, Pista — kiáltott föl.

Pista sokat erőlködött, míg felhúozta. Ölébe vette, vitte egyenesen az ágyba. Ezalatt persze Mariska és a szeretője megszöktek.

Pista pedig ölelgeti, csókolgatja a kecskét, de éegyszër csak észreveszi, hogy négy lába van.

— Nëm négy lába vót az én Mariskámnak, csak kettõ.

Gyorsan leszalad a padlásról, s hívja az anyját.

— Mondja kēd, édesanyám, magának is négy lába vót, mikor újasszony vót?

— Jaj, Pista, te bolond, dehogy vót négy! Az biztos a két keze és a két lába.

Pista rohan vissza, és magában mondogatja, hogy két keze — két lába, két keze — két lába... Visszafeküdt a menyasszonya mellé, és tovább ölelgette, de most ám azt veszi észre, hogy az õ Mariskájának a fején szarv van. Ismét leszalad, és hívja az anyját.

— Mondja kēd, édesanyám, magának is szarva vót, mikor újasszony vót?

— Pista, eredj csak vissza, az biztos a menyasszonyi fejdísz vót.

Megy a Pista, de nëmsokára ismét az anyját hívja.

— Mondja kēd, édesanyám, magának is vót farka, mikor újasszony vót?

— Jaj Pista, te bolond, dehogy vót! Biztos leengedte a haját is, te annak nézted, jaj, Pista, te bolond!

— És maga is szõrõs vót?

— Pista, te bolond, mēnj vissza, és többé mēg në lássalak.

De Pista megint csak jött, és mondja:

— Mondja kēd, édesanyám, maga is mekegett, mikor újasszony vót? Mert az én Mariskám így csinál, hogy beee... beee...

Erre már Pista anyja hívta az urát, és mondja neki, hogy nézze mán mēg azt az újasszonyt. Fēl is mēnt a padlásra. Hát vót mit látnia. Egy kecske vót az ágyban. Héj, mekkora kalamajka támadt erre, mikor a vendégnép mēgtudta az esetet!? Mindenki az újasszonyt kereste. De hol járt az már?

Hol volt, hol nem volt, a határon is túl volt, méghozzá Debrecenben élt egy kegyetlen bíró. A szegény népnek nem volt megállása elõtte.

Történt egyszer, hogy az igazságos Mátyás király béresnek öltözve meglátogatta a zsarnok bírót, azért így, mert ki akarta próbálni, hogy igaz-e az a sok mende-monda, ami a bíró felől járja. Rongyos ruhába hát bekopogott az úr díszes udvarába munkát keresni. Szerencsével is járt, sok szegény ember közé állították, és azokkal együtt fát kellett raknia.

Na, ekkor aztán az úr kimutatta a a foga fehérjét. Több korbácsütést kaptak a szegény béresek, mind ahány hasáb fát köllött összerakniuk. Így hát Mátyásnak is jutott belüle bőven. Titokban azért három hasábra ráírta, hogy „Itt járt Mátyás király”.

A következő nap mulatságot rendezett a bíró, ahol jutalmat kapott minden ügyes ember. Megjelent hát Mátyás király is díszes királyi ruhájában, s üdvözölte a bírót, aki nem tudta, hogy mire vélje a dolgot. Erre Mátyás elvezette az összerakott fához, szétbontotta, és megkereste az ő három hasáb fáját, amin az állt: „Itt járt Mátyás király”.

A nép örömujjongásba kezdett, a bíró meg ijedtibe csak recetált, majd ő is megkapta jutalmát.

Mátyás király elvette a bíróságot és vagyonát. A nép meg sokáig emlegette, hogy itt járt Mátyás király, éljen az igazság!

BÁNSÁG

SZEGEDI KIRAJZÁS
(94—120. sz. mesék)

BUKOVINAI SZÉKELY TELEPESEK
(121—152. sz. mesék)

AZ EZÜSTSZŐRŰ KECSKE

Hol vót, hol nēm vót, élt ěccő ěgy szögény legény. Ennek a szögény legénynek vót ěgy nagyon szép kecskéje. Hírere az egész ország járt a legényhöz. Milyen is volt hát ez a kecske? A szőre hosszú, bársonyos, ezüst szőr volt. Sok pénzt kínáltak érte, de a fiú sēmönnyi pézé sē adta vóna ē. ěccő aztán a király is szömöt vetött a kecskére. Ęhatározta hát, hogy megszőrzi akármönnyi pézibe is kerül. El is mēnt a fiúhoz, hogy mögvēgye a kecskét. A fiú még a királynak sē adta ē. Azt mondta a királynak.

— Ędős uram, ěngöm a péz nēm melegít, a pénz nēm boldogít, mē én akkó vagyok boldog, ha ez a kedves jószág mögnyalja a tenyeröm, és hozzám sımul. Akkor én olyan boldog vagyok, hogy még a királlyā sē cserénék.

A király nagyon mögharagudott, mög hát amolyan szomorú embör is vót, ezē úgy gondóta, ha mögszőrzi ezt a kecskét, akkó boldog lössz.

A katonával bebörtönöztette a legényt, a kecskét mēg bevitte a királyi palotába. Az ám, de a kecske a nagy bánattú kővé változott. Az emberek kivitték a mezőre, és ott hányódott, vetődött a kűkecske nagyon sokáig. Ęppen addig, mig a király mög nēm halt. Akkó aztán a fiút is kiengedték a börtönbű. Azonnā a kecske keresésire indút. Mög is tanáta szögény ěgy árokban. Odamönt hozzá és örömmel simogatni kezdte, de a kőkecske nēm mozdult mög. Amint jobban mögnézte, hát látja, hogy a kecske hasa teli van arannyā. A fiú sok aranybű vött ěgy szép házát, és sok kecskét. De azē boldog annyira sosē vót többet, mint amikó mögvót neki az ezüstszőrű kecskéje.

Tanúság: a boldogságot nēm löhet pézzē mögfizetni vagy mögvönni!

Élt Makón egy bábasszon, Erdősné vót a neve. Ez egy olyan gonosz teremtis vót, hogy ha netán [nem] út híták a szülëshön, éjjē belopódzott a gyerekágyas asszonhó, oszt szörnyűsigen kínoztá, mēggyötörte, fűjtogatta.

Éccő egy aszonnak gyēroke születött, oszt akkó sē űtet hívták ē bábáskonni. A fődühödött bábasszon aztán éceaka ēmōnt az anyáhon, oszt ēkezdte fűjtogatni. A szöginy asszon másnap ríva panaszóta az ura tesvérbátyjának, aki juhász vót, hogy s mint járt. Az azt javallta nēki, hogy csak feküdjön le nyugodtan, majd ű mögleckézteti a boszorkánt. Odafeküdt a konyhaajtóba, oszt várta mikó gyün mög a boszorkán. De bizon azt várhatta! Addig-addig várakozott ott, mignem ēnyomta a buzgóság. Éccő csak szörnyűséges jajgatásra riadt fő. Hát ott vót mán a bábasszon, oszt kinoztá az anyát. A juhász ekkó egy söprűt tett az ajtóhon, osztán a gatyamaddzagját a kilincsre tekerte. Fölűt az ajtó melletti kemōnce padkára. Éfélután a gonosz Erdősné erője ēmút, oszt sündisznóvá változott, de bizon nēm tudott kimōnni. Kínjába kígyó lōtt belűle, oszt tekerōgve, csavargōzva sivalkodott, de csak nem jutott ki. Ekkó csúnya vörös macskává lōtt, osztan ēkezdött nyervogni, mög az egyik gerendárú a másíkra ugráni tehetōtlensēgibe. De a juhász csak nēm engōdte ē. Éccé csak vén szakállas, bajuszos öregasszonnyá vát a bába.

— Ejnye, komámasszon — csóváta fejít a juhász —, de nyō kendnők a bajusza, mög a szakállá!

Erdősné nēm szót sōmmit, csak vörösses-fekete kutyává vát. A juhász mög elōkapta a karikásustorát, oszt jó nagyot húzott a vonyíkoló eb hátára. Ekkó az öregasszonbú gyönyōrű hároméves fekete csíkó lōtt. Az erője mán ēmút. Akkó a leginy leōdotta a kilincsrú a gatyamaddzagot, oszt a csíkót ēvezette a kovácshó. Ott aztán mind a négy lábát mögpatkóztatta.

Másnap hire mōnt a faluba, hogy Erdősné betōg. Szomszédja ēmōnt az orvosé. Mikó az mögérközött, látta, hogy a bábasszon kezín mög lábán lōpatkó van. Rōgtōn jelōntōtte is a főispánnak, az pedig Szōged városába vitette a boszorkánt. Ottan halálra ítélték. Kivitték Tápéra, oszt nyársra húzták, utánna mög elégették.

Így bűnhōdött mög a gonosz asszon bűbájosságiért.

Úgy 1867 tájékán a makói határba óriási disznótorok vótak. Rúzsa Sándor mög három cinkosa vándorgúnyát ötöttek, osztán úgy állítottak be egy gazdag tanyára.

A gazda fogadta is őket szívesen. Adott nekik szállást mög vacsorát is. Amikó jó mögtömték a böndőjüket, a betyárok éhatározták, hogy szöröznek egy kis húst maguknak. Két cinkosukat éköröszttéték Tamásnak mög Balázsnek.

Hát az a Tamás mög a Balázs bémöntek a nagy vendégsereglet közé, oszt mögkérdozték, szabad-e még önni, inni. A gazda aszondta, hogy ögyenek, igyonak, amennyi beléjük fér. De a két betyár nem érte be önnyivé. Mulatozni is akartak. A gazda eztet is mögengedte nekik. Erre várt csak Tamás mög Balázs, egy szömpillantás alatt főntermöttek az asztalon, oszt rákezdték:

— Ássad, Tamás, kapard, Balázs!

Mikó eztet möghallota a két kinti cimborá, nélküláltak a munkának. Kiásták a kamara falát, osztán kiszödték a töméntelen leszózt szalonnát. Tamás mög Balázs mikó mán gondóták, hogy ölég lösz, abbahatták a dorbézolást, osztán elléptek.

Hanem aztán másnap röggé bizony ölesött a gazduram álla: hűtt hele vót a vándoroknak, mög a gyönyörű szalonnának is.

Két katona utazott. Bekéreckédtek egy házhó, mer úrájuk esteledött. Na, ott adtak nekik szállást. Hát adtak nekik vacsorát: bablevest. Hát nem nagyon tetszett nekik, mögmaradt a bableves. De a két katona észrevétte, hogy a gazdasszon libát sütött. Betétte a fazékba, a kemencébe.

Lefeküdtek. A két katona, mikor mán gondóta, hogy az a kettő elaludt, akkor kivették a libát a kemencébül, écsomagóták, s egy pár bocskort mög odatették a fazékba, betették vissza a kemencébe. A bablevest mög odatették a két alvó közé.

Amikor úk mindent má jó végezték dógukat, akkor szótak, hogy hát nekik menni kő. Hajnalba vót, de nem várták, hogy mögvilágosodjon. Hát nekik menni kő.

Hát azok marasztalik, hogy hát röggē léssz, oszt majd eménnek. Nëm birik várni, mer a bocskordi király kitudta a fazékbú a libamenti királyt, oszt nekik mënni kell.

Hát akkor jó van, hát most má ezek aszitték, hogy ezeknek mënnyi köll. De majd, hogy fölkötötte őket, ezek eménnek, akkor észreveszik, hogy úköztük valami van. Aszondja az ember az asszonnak:

— Hallod, te ide szükségöté?

Aszondja:

— Én nëm — aszondja —, biztos te!

Aszondja:

— Én sè!

Hát akkor mi lett vón az? De nëm mertek főkényi, hanëm csak vitatkoztak, hogy melyikük. Persze eközbe a katonák meg jól ebirtak haladni.

Mikor ezek oszt főkétek, oszt mégtudták, hogy a bableves van köztük, akkor nevettek nagyon.

Hát mikor aztá ezek főkének, aztá izé, hogy mondjam, mán begyujtanak, akkor nézik a kemencébe is a fazekat, majd mikor köllött vóna, hogy kivégyék, hát ott a bocskor van.

Akkor gyüttek rá, hogy ez a király vót az, aki a libamenti királyt kitudta.

98.

KI MILEN PLANÉTÁBA SZÜLETÖTT, OLYANBA HAL MÖG

Valamikó régön, Szent Pétör mög Jézus Krisztus a földön jártak. Ahogy möntek, möndögéltek, éccö csak rájuk estölödött. Bekopogtak egy házba. Jézus mögkérdezte a gazdát.

— Szögény embör, kaphatunk-e szállást?

— Nëm bírok szállást anni, beteg a feleségöm, bajlódik.

— Hát csak engödj bë. Möglöszünk mink a konyhába is — mondi Jézus.

A gazda hát bëengödté őket. Vitt nekük egy hát szalmát, oszt azon szépön ehelyözködtek. A szobába pedig má nagyon killódott az asszon. Mögszóllalt Szent Pétör.

— Uram, add mög nëki a gyermeköt. në szenvödön!

— Eridj, Pétör — mondi az Úr —, nézd mög, mi van az égön.
Kimönt Pétör.

— Uram, egy kard fekszik az égön.

— Akkó nem adhatom mög még neki.

Az asszon csak tovább jajgatott. Kis idő múlva az Úr Pétérhön fordút:

— Eridj, Pétör, nézd mög, milen kint az ég.

— Egy akasztott embör csüng fönt, Uram.

— No, akkó még nincs itt a gyerök ideje.

Pétör nem birta sokáig hallgatni a szögíny asszon vesződésit.

Kérte Jézust:

— Uram, add mög neki mán, në szenvödjön annyit.

— Eridj, Pétör, nézd mög, mi van az égön.

— Egy kisded fürdik, Uram, odafönn.

— Most mögadom neki a kicsit, Pétör. Tudd mög, hogy ez a gyerök vizbe fulladik, mer ki milen planétába születik, olyanba is hal mög.

99.

BOSZORKÁNY

Édösapám szülőfalujába élt egy szögény asszon. Az ura kint harcót a fronton, ű mög otthon gürcöt egyetlen tehénkéjévē. Még háza sē vót, egy vénasszonná lakott. Éccő mögelégőte a gazdaasszonya a szögény asszon szenvödésit, oszt így szót hozzája:

— Látom, lányom, hogy semmihő sines szöröncséd. Bizon, te mög vagy rontva. Hanēm tudod, mit tögyé? Ha mögellik a tehenöd, në szólj te rúla sönkinek. Kelj fő éjjeli tizenkét órákó, vödd rád forditva a szoknyádat, mög a kötinyödet, oszt mönj ki az uccára. Në láss, në hallj sōmmit, csak mönj mindég előre. Ami szalma- vagy szénaszálat csak tanász, szöd azt a kötínyedbe. Lovashadserögök fognak üldözni, de në ijjedj mög tülük. tűz mögy majd utánnad, de në röttenj mög, csak siess előre, én mindég mellettéd löszök. Mikó áthaladsz három köröszótton, fordulj mög, mönj haza. Ami szénát, szalmát összeszöd-té, tödd a jászójba. Ha azt mögöszí a tehened, mindég szöröncséd lösz hozzá.

Az asszon így is tött. A boszorkán segítségivē szépen möggazdagodott. Híre terjödt ennök a faluba is. A jó lelkű vénasszonhó csak úgy áradt a nép a segítségé.

Eccő az egyik parasztasszonnak főtűnt, hogy két napja nem látta a vén búbajost. Emőnt hát hozzája. Hát amikó belépött a szobájába, láti ám, hogy az öregasszon fekszik az ágyába, oszt nyög kesőrvesen. Kérdi tüle, mi baja van.

— Jaj, lányom, nagy az én szöröncsétlenségöm. Tegnap éjjē sárgaszőrű paripává váltodztam, oszt sokáig oda vótam a faluba. De, jaj, észre sēm vöttem, osztán lejárt az idő. Ippeg egyet ütött a templom órája, amikó a szomszédomná, a kovácsná ugrattam haza. De az istöntelön elkapott, oszt az első két lábomat megpatkóta. Gyűjjé, lányom, szödd ki a kezembű a szögeköt! Azt mondom én neköd, nē lögyön sēnki boszorkány. Ha kiszödd a szöget, a patkó lehullik rúlam. Nyújtsad ide a söprűmet, a boszorkánságomat csak arra fogom ráhanni.

100.

ERŐS JÁNOS

Erős Jánosnak szólították, mer valóba erős is vót.

Ēgy embörnek vót három fia, oszt a három fiú közűl a legkisebb valahogy a legbátrabb vót. De úgy kifejlődött, hogy egész erős is vót. Hát mondta az anyjának, hogy készíjjön neki tarisznyát, ű emén szöröncsét próbáni. Há mi csinájjon az anyja, de siratta:

— Édös fiam, hát nincsen nekünk sēmmlink, tudod. Ēgy kis korpamálét vagy pogácsát csináhatok, de nincs más!

— Nēm baj, csak tögyön Ēgy pár pogácsát.

Hát az anyja osztán körűsiratta a fiát. El is köszönt. Ēmönt.

Ēmönt, mönt, möndögét, közelödött Ēgy erdőhön. Mikó az erdőhön odaér, mindig közelebbű hallatszík nagy sivalkodás, lárma. Hát ű a lármanak tartott. Biztos valami veszeködés löhet! Hát mikó közelebbre ér, Ēgy tisztáson veszeködött Ēgy hétfejű sas mēg Ēgy oroszlán. Oszt má úgy nézte, hogy annyira veri ez a hétfejű sas azzā a sok fejíve az oroszlánt, hogy nēm is tudott má mi csináni. Hát ű segít az oroszlánnak! Odamönt, oszt Ēhajította a tarisznyát. A görbebottā adj neki! Ahogy odamönt, rögtön leütött Ēgy fejít. Az oroszlán leharapta a másíkat, addig diadalmaskodtak, hogy tönkretötték, leverték mind a hét fejít! Így aztán mögmaradt az oroszlán. De most símult hozzá az oroszlán. De nēm is mert hozzá nyúni: fét, hogy mögöszi, mégis csak vad! Spekulát, hogy emén, észökik tülle, de

amerre mönt, az oroszlán mindenütt a lába nyomába, de utána! De nyalta a kezit. Köszönte vóna meg neki, hogy neki köszönheti az életit. Ezt mög nem nagyon vötte észre János.

Éccő aztán az oroszlán elaludt, ű meg fábú csinát egy tutajt, hogy jó beevezik a tengörre, majd csak észökik az oroszlántú, hogy ebír mēnekúni. Hát tött rá még vitorlát is, hogy majd a szél kedvezően fúj, oszt ēviszi a másik szigetre. Hát ahogy ēkészút a tutaj, mög is indút, mönt befelé. Mikó má jó beért: egy nyóc-tíz lépésre bent lőhetött, az oroszlán észrevötte, hogy nincs a János! Hát a szag után utána, oszt látta, hogy bent van a tengörbe. Akkorát ugrott, hogy beugrott a tutajba. De nem bírt annyira mögugrani, hogy teljesen ráugorjon, hanēm az elejivel belekapaszkodott. Az a tengör mög olyan főrő tengör vót, hogy ameddig beleért a hátulja, mind lemönt rulla a szőr. De hát az oroszlán nyalta, nyalta a kezit mindég. Hát most már mire számított. „Ha szétszöd is ez az oroszlán, barátok löszünk, mēnjünk együtt.”

Möntek, möndögétek. Ēmöntek másfelé, körüljárták arra a környéköt. Éccő aztán beakadtak egy verömfélébe. Mönnek befelé a verömbe, hát mán most kettēn vótak, nem is fēt annyira. Ēgy erős, nagy oroszlán vót a kutájja. Mönnek be, hát ottan csontvázak vótak. Valami törött hajósok lőhettek ottan, csak ölég a hozzá, hogy vót ott az égvilágon mindön. De nem is tudta má, hogy mit hozzon ē onnat, hogy hazavigye a falujába, éljön, mögnősüljön, hogy lakodalmat csináljon. Hát mégis csak a kincs, a pénz, a gyöngyök, a gyémánt! Szödött össze, amennyit csak ebírt vinni. Az úton nehéz is vót vinni, mit csinát: zsákba kötötte, oszt kétfelű rákötötte az oroszlán hátára. Az oroszlán persze vitte. Vitte, csak vitte. Éccő aztán közelödtek, oszt látták mán, hogy hazaérnek. Möntek hazafelé. Az úton, persze má mikó közelödtek a falujukhó, kiabátak az embörök:

— Te János! Hát mán mikó ēmönté! Jaj, hogy csuklanak anyádék, jaj, hogy féttenek, hogy a forró tengörbe ottan beleesté! Jaj, hát ez a nagy oroszlán mögösz tégöd!

— Dehogy ösz! Ez az én kutám! Ez az én szógám, ez gyütt énvelem!

Az oroszlán mög mindég ott körülötte. No, mikó hazamöntek, hát mögörütek az anyjáék!

No, osztán vót bódogság! Lött mind a két testvérinek, űneki is nagy lakodalma, nagy dáridó.

Még most is élnek, ha mög nem haltak.

A VARÁZSZABLA

Vót egy embörnek három fia. Az egyik az addig spekulát, hogy sühogy sē jó van, ahogy apuka parancsol, nēm akart szótfogadni!

Ű nēm fogad szót! Ű úgysē fogad szót! Ű jobban tudja! Ű okosabb! Az apjávā nēm egyeztek. Éccő azt mondta az apja az anyjuknak:

— Hallod-e, mama! Adjá ennek a gyeröknek egy tarisznját, osztán akkó mönnyön, oszt keressön szógálatot ott, ahun tud! Há mán nēm kis gyerök! Má nagy gyerök! Mönjön, osztán hadd járja össze az erdőt! Keressön magának, amit tud!

Most aztán mén, möndögél ez a gyerök. Hát mikó mén, bekeverődött egy nagy erdőbe. Hát sötét lött rá: éccaka. Mostan mit csináljon? Be köllene húzódni valahova, de a baglyok haukkoztak, fét. Mönt arrább, látott egy világosságot. No, itten biztosan csősz lakik. Ēmönt oda. Beköszönt:

— Jó estét, édös szülém!

— Adjon isten, édös fiam! Hát te hun jársz erre, mikó még a madarak sē járnak errefelé?

— Szöröncsét próbának, szülém! Szögények vagyunk, az apámék-nak nincs sēmije sē. Hároman vagyunk testvérök, de én mögpróbáltam. Szöröncsét próbálok.

— No, jól van. Löhet! Itt három nap lössz egy esztendő! Ha a három napot kitartod, kapsz egy fölöntő aranyat.

— Tyú! Ha mindjárt fát hasigat is a hátamon, akkor is kitartok egy fölöntő aranyért!

Akkor aztán, mit vót tönni, röggē várja a parancsot. Mondja az öregasszony, hogy menjön az erdőbe, oszt hozzon tűzrevalót. Hát kimén az erdőbe, hozi a tűzrevalót. Ahogy a tűzrevalót hazahozí, lepakoli, ē vót fáradva szörnyen. Most jó tartotta az öregasszony, hogy na, majd ű ēmén lefeküdni. Lefeküdt. Röggē, mikó főkēt, olyan fáradt! Spekulát rajta. Hát aludt! Nēm vóna szabad ilyen fáradtnak lönni. Hát nēm jutott eszibe! Valami, valami mintha álmába lött vóna.

Hát mindēgy. Másnap megint ēmönt rözsée. Ēmín rözsée, hozza hazafelé a rözsét, még jobban ēfáradt. Este még jobban elaludt. Az öregasszony mög ēmönt oda, mikó ő elaludt. Vitt egy zablát, a fejibe nyomta, oszt ráűt, mert elváltozott lónak. Mögnyergēte, összevissza

szalajtott a egész erdőt vele. Akkor röggel megint főkét, de megint nagyon fáradt vót. Hát akkó má így spekulát: ha estére akármí lössz is, nēm alszik ē!

Erre az öregasszony mögnyergēte. A zablát a fejibe nyomta. Akkó má eszibe jutott! Na, most aztán figyelt, fönt vót! Az öregasszony begyütt, fölakasztotta a ágya végihön a zablát. Ő majd kimönt vizelni-e, avagy mit csinát. Őlég a hozzá, hogy legugút. Ez mög addig lassan főkét, fogta a zablát, osztán rányomta az öregasszonynak a fejire. Jó mögnyergēte, egész éjjel zavarászta le mög fő az öregasszonyt. Mikó aztán elér arra jó messzire, hogy közel lesz má a hazájáhon, ott hagyta ű az öregasszonyt aranyostú, mindönöstú, a zablát mög vitte magávā. Kihúza a ló fejbű a zablát, oszt végigvágta, akkó mán a ló öregasszony lött. Ēmönt világnak, hogy még szöröncsét próbál. Hát, ahogy mönt, éccő szembetalálta magát egy hatalmas medvév.

— Juj, neköm! De jó vóna ezt a medvét mögfogni, hát nēm kék gyalog menni!

Addig sompolygott, hogy ráhajította a medve fejire a zablát, persze ez ēváltozott lónak, de olyan kövér ló vót, mint egy ptyka. Most osztán mögnyergēte! Be! Mönt a piacra. Az ű falujukba mikó hazaért:

— Jú, gyütt a Jancsi! Nézzék a Jancsit! — mondik az öregasszonyok. — Nézzék, micsoda szép lovon gyütt!

No, a Jancsi leszállt a lórú. Persze, gyütt a nagynéni is mög a nagybácsi is. De a ló addig nyiszelte a fejt, hogy lelükte a zablát. Ēváltozott medvének! A zabla mög ott maradt a fánál. Akkó a Jancsinak gyült ám mög a baja! A medve a mézesbödönyökhő! Nyalta, bele az egyik kezit, bele a másikat! Őtte, itta, de folyt rajta végig, de nēm birtak mit tönni. Szétszaladtak. Ű oszt mikó odamönt, a fejibe nyomta megint a zablát, oszt ěmönt vele haza. Ráparancsót:

— Jó lögyé! Kapsz mézet, kapsz mindönt, csak jó lögyé!

Aszondta az apja:

— Ha mán ilyen jó lovad van, ěmőhetnél, itt kint van a falu végén egy rozoga ház. Oda nēm mer bemönni sēnki sē, csak a baglyak haukónak.

— Hí, az anyja istállóját! Oda jó vóna bemönni!

Hát ahogy bemögy, fölül a lóra. Elmögy. Mikó odaér arra a helyre, bemén a lakásba. Csakugyan nincs sēnki sē! Aszondja egy madár, hogy:

— Mit, mit, mit ...

De ú hallgat. Akkó mögint vártatva mondja, hogy:

— Mit, mit, mit ...

Mán mögint hallgat. De mán mikó harmadszó mondja, hogy:

— Mit, mit, mit ...

Aszondja János:

— Egy darab kóbászt mög egy darab könyeret.

Rögtön ott vót előtte egy darab sūt kóbász, mög egy darab kinyér.

No, jóllakott! Aszondja:

— Ahá, tudom má most a fortélyát!

Fogta a kismadarat, oszt simogatta, oszt mönt a madár is mög a medve is. Möntek vele haza.

Mikó hazaértek, mögörütek.

— Hát csak nem mönt ē örökre a fiunk, hanem ēmönt, oszt keresött valamit. De nem is hozott egy nem tom mit, csak egy „mit, mit, mit”-et.

Oszt kérdözi má akkó a madár, hogy:

— Mit, mit, mit?

Akkó a gyerök mondja:

— Tele kamrát hússal, kóbásszal, szalonnával!

Ezök mög fülének. Odamöntek a komráhon, s nem bírták kinyitni a komraajtót. De az mög kérdözött mindig:

— Mit, mit, mit?

Jancsi mondja, hogy úneki egy szép tündérlány köllene. No, aztán lött egy szép lány. Nagy lakodalmat csinátak. Lött ám aztán nagy dárídó! A medve is mögszelidút, a „mit, mit” madár is.

De a nagyon szép asszonnyal még most is élnek, ha mög nem haltak!

Möntek kettén egy hajnalba vásárba, mellettük egy koci elmént, két szép ló vót benne, de nem vötte föl őket. Az egyik a kettő közül öregasszony vót, az azt mondta:

— Nem vöttetök föl, nem sokáig birtok menni.

Mög is köllött állniok. A gazda ütötte a lovakat, de nem birtak menni. Akó az öregasszony odamént hozzájuk, megkérdezte, van-e kényerük. Vót nekik. Kötőjibe tette, s abbú étték a lovak. Azután mondta, üljenek föl a kocsira. Ő is fölült, azt mondta, fogják jó még a gyöplüt, mert minden küllön egy boszorkány ült s fogta. Most pedig mögindultak a lovak, s csak úgy repültek.

Két legény jó barátok vótak. Az egyik legény szomszédjába boszorkánytanya vót. Egyik kíváncsiskodott, hogy mit csinálnak. Éjjē, miko mõnt haza onnan, egy bornyu mindig nyomába vót. A legény alig birt hazaérni. Az vót a szērēncsēje, hogy nyitva vót a konyhaajtó, s bebukott a konyhába, s csak azt mondta, hogy:

— Jaj!

Akó szóalt mēg a bornyú:

— Szērēncséd, hogy átlépted a küszöböt, különben halál fia vagy.

104.

Csépőtek, oszt éccaka vigyázták a gépet. Ébrēn vótak, beszélgettek, közbe ēgy nagy kutya odaállított hozzájuk. Ott át a lábukná, ōk akó mōg sē bírtak mozdulni, mintha fogta vóna kezüket. Kiabálta ēgyik a másikának:

— Fogd mōg a puskát, lūd agyon!

De mōg sē bírtak mozdulni, míg a kutya el nēm mõnt.

105.

Vót ēgy család, ēgy idős asszony, fia és mõnye. Az idős asszony túrós lepényt akart ēnni, de túró nēm vót. A tésztať mēgcsinálták, s az öregasszony azt mondta mõnyének, mēnjen ki fűteni. A mõnye csudálkozott, ugyan hunnan vēszi a turót, s kileste, oszt kukucskát be az ablakon, hát látta, hogy az anyósa nyomkodja az ódalát, s a száján gyűtt a túró. Azt mondta a mõnyecske, elmōgy a háztul, mert a anyósa boszorkány.

106.

Ēmöntek hazulról, s gyűttek tojásē, de csak a kisgyerēk vót otthon. Azt mondta, most nincsen tojásuk, de gyűjēnek később.

— Mikó itthon lőssz öreganyám, akó lőssz.

Kérdezték.

— Olyan sok tyúkotok van, hogy olyan sok tojás lőssz ēccörre?

A kisgyerék mondta:

— Van a gerendáná egy kű, amit öreganyám nyal, s attú sok tojás lössz.

Akó mondták, mutassa meg, hun a kű. A kisgyerék odadta, az asszony elkezdte nyalni, s annyi tojás lött, hogy nem győzték összeszedni.

107.

Kovács mestörné vót egy segéd mög egy inas. Az inas annyira lesoványodott, hogy alig bírt menni, pedig a koszt nagyon jó vót. Panaszkodott a segédnek, hogy minden éccaka nyergelik. Azt mondta a segéd:

— No, majd az éjjel mögfogjuk!

Akó kihúzta balkézē az alsónadrágbú a madzagot, s rádobta a boszorkányra, kivezették, mögpatkóták. Másnap röggē a gazdasszonyuk nem köt föl, még a mesterük sē tudta, mi a bajja. Akó utojára mérges lött, s látja, hogy mög van patkóva. Nyomba elzavarta űket.

108.

MÁTYÁS KIRÁLY MEG A CSÓKAI FÖLDESŰR

Hát régön vót ez má. Én is öregapámtú hallottam, az mög az ű öregapjátú.

Vót itt Csókán egy földesúr még Mátyás király idejibe. Hát ez az úr mönt éccő hintóvā valahova, oszt éccő csak utóérnek egy embört, ahogy az mén az út szélin. Szélös vót a hintó, az út mög kesköny, csak olyan poros nyári út vót az. Lássa a kocsis, hogy nehezen fér ē az úton a gyalogostú, oszt odakiabál neki:

— Hé te, mönj lē az út szélirú, mē ehun viszöm ē ja csókai urat, oszt nem fér ē a hintója.

De bizon a rongyos ruhájú embör csak nem akart lēmönni az útrú. Erre aszondja az úr a kocsissának, hogy csördítsön a nyaka közé az ustorrá, ha má az olyan büszke legén, hogy nem akar lēmönni. Hát mit vót mit tönni a kocsisnak, a parancs az parancs, hát jó odasózott az ustorrá. Így osztán a legén lēesött az árokba, a hintó mög továbbmönt.

Gyorsan ē is felejtötték az esetöt, mikó egy napon levelet kap a csókai űr Budárú, Mátyás királytú. Akkó osztán kiderűt, hogy ki vót az a szögény ötözetű legén. Hát bizon az maga a király vót, csak szögény gúnyát ötött magára, hogy nē ismerjék fő, oszt mögnézze, hogyan él a nép az országba. Mátyás király a levélbe azt írta a csókai űrnak, hogy büntetésbű, amié így bánik a szögényökkē, vagy mönjön fő hozzá Budára, vagy kűdjön a combjábú egy font húst. Erre az űr úgy mögijedt, hogy lēmönt a kertjibe, oszt ott agyonlűte magát.

A mostani park vót az ű kertje, oszt ott halt mög, még most is ott van egy bekerítött részön a sírköve, hogy ott lött öngyilkos ijedtibē mög félelmibe a királytú.

109.

MÁTYÁS KIRÁLY

Ėccēr vándorlásába Mátyás király bevetődött egy falusi kocsmába. Már nagyon éhös vót, valami finomat akart ěnni. Mit ěgyēn? Mit ěgyēn? Hozzon neki a kocsmáros halat.

Hozott is az neki egy nagy tálon halat, még csukát is tētt bele.

Mátyás nézēgeti, nézēgeti, majd odakaját a kocsmárosnak:

— Hé, komám, kocsmáros, hun van ennēk a csukának a mája?

Himezett-hámozott a kocsmáros, hogy hát ez egy olyan csuka vót, amelyiknek nēm vót mája.

A kocsmárost, hogy még ilyen csekélységen is gazdagodni akart, Mátyás megbűntette. Piros kesztyűbe hűzták a kocsmárost. Mátyás közben csak annyit mondott neki:

— „No, lássa, a palotai pácának nincsen száma!”

110.

Mátyás király annak idejin mēnt a hiveivel. Kimēnnek a határba. Mēnnek, néznek ezt is, azt is. Aszondják ezek a többiek:

— Milyen szép nád — aszondja.

— Szép nád — aszondja —, csak köllene rá eső. — Mátyás király mondja. — Hát ugye a nád vízbe van, azt köllene rá eső.

— Ugyan, hát nézd, meddig van a vízbe?!

Na, trapp haza, Azt mondja Mátyás:

— Jó sós gulást főztek, aztá mindëgyiknëk ëgy lavór vizet a lába alá tenni. De az asztalra nëm szabad.

Na, mikor mënnek haza, ësznek, asz mondják:

— Uram — aszondja —, ënni adtá, de vizet nëm adtá.

Aszondja:

— A lábod benne van. A nád is így kívánja!

111.

Mikor Mátyás király vót, hallotta, hogy ottan Kalocsán nagyon romlott a helyzete a munkásnépnek, mer aki elmënt a városháza elött, és nëm emelt kalapot, aztat azok a pandurok behajtották, és mëgkorbácsolták, mëg lehajtották a pincébe fát vágni.

Na, ezt Mátyás ëccër meghallotta. Ű fölötözött rongyos ruhába két testörivë. Elmënt ki Kalocsára.

Na, mikor ëmënt, hát ű leüt a városháza elébe ott, avval a két testörivel. Hát mén a pandur. Mátyáson húzott végig legelsőbe a bikacsökkë:

— Mit ütök itt — aszondja —, te rongyosak?! Befelé a pincébe, bírónak fát vágni!

Mátyás aszondja:

— Mi lesz a fizetés?

Akkor mëg kapott a bikacsökkë. Na, most mén, de kapja a másik kettő is. Behajtották őket a pincébe. Amaz a kettő vágta a fát. Mátyás mëg fölvét ëgy darab fát, és így római számokkal bele faragta a dátumot, mög mindënt, hogy ű mikor járt ottan két testörgyivel fát vágni.

Na, akkor, mikor letelt az idő, ugyë, kieresztették őket. Mëg mëgkorbácsolták őket.

Hát majd a Mátyás elrendezte, hogy elmën mëgéccër, mëgnézi Kalocsán ott a népet, hogy mënnëk, hogy vannak. Persze a bíró előhivatta őket, és asz mondta:

— Sënki në próbáljon sëmmit së mondani!

Mer abba az időbe ugye akasztás, mëg karóba húzták az ember fejit.

Na, hát majd, vót ott ëgy, hibásnak tartották. De azt parancsóta a Mátyás a bírónak, hogy mindën népet összehívni. Hát majd eztet a hibást nëm akarták, de mikor ëmënt Mátyás, aszondja a bírónak, hogy:

— Itt van mindön? Mind az összes népöd?

Aszondja:

— Itt.

— Nëm létezik. Még egy hiányzik!

Na, akkor, mikor elhíták, azt is, akkor aztat kérdezi a Mátyás, hogy milyen, hogy viselkedik a bíró a falu népivel.

Hát nëm mer sënki së szóni sëmmit. Mind mondja, hogy jól. De majd ez, akit hibásnak tartanak, de vót annak esze több, mind annak, aki gondóta, ű hogy hibás, mikor űtet kérdezik, hát ű elmeséte, hogy ki. [milyen]

Na, akkor szépen, ugye, ott vót az ű emberei, akik a büntetéseket végezték, úgyhogy a bírót széthasíttatta kétfelé a Mátyás, a falunak két sarkára kiszégeztette, mæg azt a pandurt a falu másik két sarkára, aki űtet mægkorbácsóta.

És így aztán jobb életük lett a kalocsai népëknek.

Az öregektü hallottam.

112.

Hát ez történt mægest a Mátyás király idejibe. Vót három embër. Olyan rossz múltú embërek vótak, ittak mindig, olyasmit csináltak.

No, majd Mátyás mënt ugye, így fölötözött rossz ruhába, és oszt mënt. No, majd mikor bemén, ott benn vannak, ez a három embër is a kocsmába. Isznak. Azt a három közü egy főnéz:

— Nézd komám! — aszondja. — Az anyjába! Egek, ez olyan mind Mátyás király. Nézd, milyen nagy óra van!

Asz mondja a három közü egy:

— Hát — asz mondja —, ha Mátyás vóna, igazságos vóna. Nekem van egy kis lovam, anna még éggyet, hogy légyen kettő.

Ezt Mátyás hallgati.

Másik asz mondja:

— Hát ha Mátyás vóna, és igazságos vóna, éngem megszabaditana az adósságomtul.

Harmadik aszondja:

— Ide hallgassatok! Nagyon csúnya embër, de nagyon szép felesége van. Én csak avvä szeretnék alunni!

Mátyás mæg fogta magát, elmënt az ű testörgyeivel.

— No — aszondja —, ezt a három embërt hozzátok elébem!

Émënnek. Mondják, hogy a király parancsára befelé. Hát mënnek.

No, maj mindjá kérdezi a Mátyás aztat, aki mondta, hogy hát úneki egy lova van, ha Mátyás igazságos vóna, anna neki még egyet, hogy kettő légyék.

— Na, mit mondtá te itt mēg itt?

Mondja, hogy mit:

— Ha király uram őfölsége igazságos embēr vóna, egy kis lovam van, az is nēm oan nagyon jó, anna még egyet, hogy lēgyen kettő.

Asz mondja egy udvari szolgájának:

— Eredj, vezess neki még egy lovat, és add át neki a kötőfékit, hogy vezesse!

Na, aztán kérdezi aztat, aki az adósságjátú akart megszabadúni:

— Mit mondtá, te?

Há mondja, persze mēgőrút, hogy majd úneki is jó lesz, mer ez kapott lovat.

— Mit mondtá, te?

— Hát — aszondja —, ha király uram őfölsége igazságos vóna, megszabadítana az adósságomtul.

Asz mondja a hóhérnak:

— Húzd föl a bitófára!

Főhúzta a bitófára, rögtön megszabadút az adósságátul.

Most kérdezi a harmadikat, hogy:

— Te mit montá?

Hát ez most má látta, hogy ez mēg hogy járt, hogy szabadút mēg az adósságtú. Hát úneki visszaáll a szőre, nēm akarja mondani.

— Ide figyelj — aszondja —, mondjad, fiam, mēr teneked mēg karóba fogom huzatni a fejedet!

Hát ű csak hallgat. Éccēr csak má az, aki azt a mesterséget csináta, az má ott, csak várgya a parancsot, hogy mi lesz. Hát majd mondja, hogy hát, hát ű azt mondta, hogy hát:

— Király uram őfölségének nagyon szép felesége van — aszondja —, hát én szeretnék vele egy éjjē alunnyi.

Asz mondja egyik udvari szolgájának:

— Eredj, hozzál be két tányérba bablevest.

Bevitte a bablevest.

— Egyé ebből!

Évett.

— Na — aszondja —, milyen íze van?

— Mind a bableves.

- Egyé emebbül! Milyen íze van?
- Mind a bableves.
- Látod, fiam, van teneköd bableves odahaza, teneköd csak a szēmöd huncut — asz mondja.

113.

Mēntek az uccán, aztá talátak egy patkót. Azt mondta Pétérnek Jézus, hogy:

— Vēdd fő!

Aszondja, nēm vēszi fő. A Jézus mēg fővette. Akkor vētt rajt egy kila mēggyēt. Akkor ahogy mēntek, Jézus mindig előremēnt, Péter utánna: Akkor Jézus mindig leejtēt egy szēmēt. A kila mēggyér hát sokat lehajút, ugye? Má, amind elfogyott a kila mēggy, aszondja neki Jézus:

— No, Pétör, hányszor hajútá le mōggyér?

Azt mondta Szent Péter:

— Hát nēm tudom — asz mondja —, Uram, teremtóm, nēm tudom.

— Na látod, hogy mi csinátá? Ęccēr köllött vóna a vasér lehajúni, te nēm hajútá. Most a mēggyér lehajútá!

114.

Szent Péter Krisztussā gyüttek-mēntek. Oszt Szent Péter, ugye éhes vót. Oszt akkor egy libacombot mēgēvēt, hát aszitte, hogy Jézus nēm tudja, vagy nēm láti. Oszt akkor odaértek egy falu szélihó, leűtek, hogy észnek. Nēm vót egy libacomb. Jézus kērdi Pétért:

— Hun van a másik libacomb?

Aszondja:

— Uram, Jézusom, nincsen. Ládd, azok is ott! — libák vótak, egy lábón átak, ugye. Aszondja — Nincsen, csak egy lába a libának.

Aszondja:

— Eridj csak, hajtsd űket arrébb!

Péter ēmēnt, hajtotta, akkor letették mind a két lábukat.

— Látod, hogy két lába van a libának! — azt mondja Jézus.

— Nēm, egy lába van!

Hát így. Na, akkor mentek tovább a faluba, odaértek egy vasműhely elébe. Hát „Mestörök mestöre”, fő vót írva a táblára. Akkor Jézus aszondja Pétörnek:

— Maj mégpatkójjuk a szamarat.

Akkor kérdezi a kovácsot, hogy még lehet patkónyi?

Aszondja:

— Még lehet.

Hát akkor Jézus fogta a kést, levágta a térdiná a szamár lábát, bevitte, befogta a satuba, megvasalta. Kivitte, megnyálazta, odaragasztotta. Levette a másikat, levágta, bevitte, megvasáta, visszarakta. Na jó, akkor úk ezzē eméntek.

Na, a kovácshoz visznek egy lovat, hogy vasalja még. A kovács fogta magát, úgy mind Jézus, levágta a lónak a lábát térdbül, bevitte, megvasáta. Kivitte, hiába nyálazta, nem ragadt oda.

— Hát mi csináljak? Hát nem ragad.

Na, akkor utánna gyorsan, hogy hijják vissza azt az embört. Oszt visszamént Jézus, megnyálazta, odaragasztotta, jó vót.

— Na — aszondja —, látod, ezért nē ird fő, vedd csak le onnadjt azt, hogy a „Mestörök mestöre”.

Hát azér viccöte még így a Jézus, hogy föl vót írva, hogy „Mestörök mestöre”.

BOLOND SZTÉVÓ MESÉJE

Volt egyszer, valamikor régēn, s talán még most is megvan, ha azóta be nem omlott, egy rejtélyes barlang, nem olyan messze innen, egy grófi kastély alatt. Ez a barlang olyan vót, hogy sēnki emberfia oda nem mert lépni, mert az a mesebeszéd járta, hogy onnan vissza nem kerül az embēr. Nagy-nagy vasajtó zárta el a külvilágtól, három lakattal.

Vót itt egy Bolond Sztévo nevű embēr a faluban, ennek nem csak a neve vót bolond, hanem tényleg bolond vót. Aszondja az apjának ez a Bolond Sztévo, hogy ű lemén abba a barlangba, ha addig él is, mer valami azt mondja neki belülről, hogy oda menni köll. Oszt el is ment. Az apja hiába marasztalta, nem lehetett visszatartani. Mēnt, mēndegélt a széles szántásokon, ēccēr csak belébotlott valami keménybe, hát a vasajtó sarka vót az. Nekilátott mindjárt, lekaparta

róla a fődet, mindjá meglátta a három lakatot. Ahogy ott nézi, rázza a lakatokat, meghallott egy hangot onnan leltrű.

— Nē rázd, nē rázd, Bolond Sztévó a lakatokat! Inkább mondd utánam a varázsszót!

Bolond Sztévó nēm ijedt mēg, várta a további utasítást. A hang nēmsokára megszólalt:

— Nyilj mēg, nyilj mēg, nagy vasajtó, kígyóbőrbe elbujtató.

Mikor aztán Bolond Sztévó elmondta a szavakat, az ajtó föltárult neki. Lefelé lépcsők vezettek, erős vaslépcsők, aztán egy tágas, de nagyon sötét barlangba jutott. Mēgijedt alaposan, hát mēg amikó mindenfelűrű kígyókat látott előgyűnni! Hirtelen egy víz közepibe taláta magát, oszt mindig, mindig mélyebbre süllyedt, mignem elmerűlt teljesen a vízben, ott mēg kígyóvá változott maga is. Sosē többet sēnki nēm látta aztán. Meséték pedig ezt azok, akik utánna settenkedtek, kihallgatták a hangokat. Mēg élt az apja, mindēn nap odajárt, úgy mondta, ű is elmén a kígyók közé, ha mán a fiát ēvítették, de az ajtó sohase tárult föl előtte, sē sēnki előtt többet. Így vezett oda Bolond Sztévó örökre, sose vissza nēm tért, hiába hita az apja. Csak néha lēhetett sustorgó hangokat hallani leltrűl, de nēm biztos, hogy Bolond Sztévó hangja vót az.

Igy vót, lēhet, igaz sē vót, de hát aki nēm hiszi, járjon utána.

A SZEGÉNY EMBER MEG AZ ÖRDÖGÖK

Sok gyērőke vót a szöginy embörnek. Mán nēm tudta űket ötetni, mē nēm vót annyi önnivalója. Mit vót mit tōnnie a szögény embörnek, sűtetött a feleségive hamuba pogácsát, oszt útrakelt, hátha tanál jobb mögöldást, hogy betömje azt a sok ēhös száját.

Mönt, mönt, möndögét, mán az Óperenciós tengörön is átmönt, de mēg a korpahögyekön innen vót, mikó beírt egy nagy sűtét fenveserdőbe. Hát ahogy mén, bandukol az erdőbe, ēccő csak elébe áll egy jó mögtermöt ördög, oszt mögkérđözi tülle.

— Mi járathba vagy, te szöginy embör?

— Hát munkát keresők, mē annyi a gyērőköm, hogy nēm tudok nekik mit önni anni — mondja a szögény embör.

— No, hát akkó jó helyön jársz. Nekűnk ēppen munkás kéne, fát hordani az erdőbű a pokol tűzit tápláni, mē ha nēm tunnád, itt mán a pokolba vagy, az ördögök birodalmába — mondi az ördög.

Beleéggyezett a szöginy embör, hogy majd hordi a fát az erdőbű. Mindön nap be köllött neki vinni a tűzre negyven fát. Mögunta a szögény embör a fahordást már harmadik nap. Gondót éggyet, oszt ékēzdte vágni ki a fákat sorba, oszt kötözte egymásban úket. Mikó ezt az ördögöknek a királya möghallotta, ékezdött rimánkonni, hogy nē vigye be az egészēt éccöre, me akkó az ördögfiak mind főtüzelik, oszt aztán nēm lössz mive fűteni, inkább hordik helyötte a fát úk a tűzre. Bele is éggyezett a szöginy embör. Hanem másnap a kezibe adtak két feneketlen vödört, hogy hordja a vizet inni. Nehéz vót a szöginy embörnek a két vödör, hát éccő csak gondol éggyet, oszt ékezdí ásni a kútat az ördögök háza fele, hogy majd beviszi éccöre az egész kútat, oszt igyanak az ördögök. Mikó möghallotta, hogy hát az a szöröncsetlen flótás viszi be az egész kútat, odaszaladt hozzá az ördög, oszt ékezdöt neki mögin rimánkonni, hogy ne vigye be az egész kútat, me akkó mind mégiszik éccöre, oszt aztán szomjon hálnak.

Mēgharagudtak az ördögök a szögény embörre, oszt ēhatározták, hogy mögölik. Mögkérdozték tülle, hogy mámma is az eresz alatt alszik-e. Hogy hogynem a szögény embör kiszimatóta, hogy az ördögök végezni akarnak vele, oszt aszondta, hogy ott alszik hát, mē ú ott szeret. Alig aludtak el az ördögök, főkēt a szögény embör, oszt ēmönt, kerítött egy nagy tuskót, ráborította a subáját, ú mög ēmönt a szalmalúkba alunni. Éfél után gyünnek az ördögök fejszévē, baltávā főfegyverközve, oszt ékezdik apritani a tuskót, aztán mēg bemöntek alunni. Röggē főkēt a szögény embör, fogi a subáját, oszt bemín az ördögökhön, oszt ékezd panaszkonni, hogy mennyi bolhájuk van, mē ütēt úgy összezipkōdték, hogy csuda. Mögijedtek az ördögök, hogy a szöginy embör csak bolhacsipésnek érözte az ú baltáikat. Erre aszondja neki a ördögkirály, hogy kap száz aranyat, ha ēmén. Erre aszondja az embör, hogy csak akkó mén ē, ha annak neki egy zsákba aranyot, mög ha egy ördög haza is viszi. Az ördögök gyorsan mögtötenek aranyā két zsákot, egy ördög főkapi a vállára, a szögény embört mög ráüteti a zsákokra, oszt egy pillanat alatt otthon vót vele. Ott léhajította az embört a zsákokká éggyütt, oszt úgy észaladt, hogy a lába sē érte a földet.

A szögény embör mög olyan gazdag lött, annyi aranya vót, hogy az egész családját tejbe, vajba fürdette.

Mēg mámma is él, ha mēg nēm halt.

Éccör vót, hun nem vót, vót a világon egy szögény embör. Ennek a szögény embörnek vót három fia. Az egyiket Nyakiglábnak hitták, mē nagyon hosszú vót, a másikat Csupahájnak, mē szögény alig fért ki az ajtón a hájátú, a harmadikat mēg Málészájnak, mē olyan két balkezes vót.

Mivē a szögény embör, annyira szögény vót, hogy nem jutott mindön nap kinyér az asztalra, ēhatározta, hogy ēküdi a fiait szöröncsét próbáni. Nyakiglábra esött a választás, me ű vót a legöregebb. Másnap röggē el is indút Nyakigláb világnak, szöröncsét próbáni. Mönt, mōndögēt, még csak nem tanát egy üdős szántogató embërre. Mindjá mōg is kérdözte, hogy köll-ē neki szógálló, mē ű bizony szeretne eláni szógáni. A gazda fő is fogadta. Nyakigláb szorgalmassan is dógozott; szántott, vetött, boronát mōg mindönt ēvégezött a ház körü is. Mikó aztán lētelt az év, a gazda, mivel jó munkás vót, egy asztalt adott neki, de nem akármilyen asztal vót ez, hanem csuda asztal, csak azt köllött neki mondani „Terülj, terülj, asztalkám”, oszt az asztalon mindjá a legfinomabb ételök mōg italok terömtek. Nagyon mēgörüť Nyakigláb az asztalnak, oszt rögtön útnak is eredt. Ráestelődött. Betért egy kocsmába, ott egy szobát bérött. A kocsmárosnak mōg a feleséginek nagyon gyanús vót a fiatalembör, ezé a kúcslukon lesték. Nyakigláb mikó magára zárta az ajtót, szót az asztalnak, az asztal mögterűt, és ű mōg jóízűen ēkezdött falatozni. A kocsmáros mōg a kocsmárosné nagyot nézött. El is tőkéték, hogy az éccaka, még Nyakigláb alszik, kicserélik az asztalt. Ugy is töttek. Röggēre már Nyakiglábnak egy éccörü asztala vót.

Otthon nagyon mōgörütek, hogy Nyakigláb visszatért. Ez mindján mōg is akarta mutatni, hogy mit kapott a gazdájátúl, de hiába szólogatta az asztalt, bizony az nem terűt mōg.

Másnap röggē Csupaháj indult útnak. Ű is anná a gazdáná szógát, akiné bátyja. Mivē szorgalmas vót, az év elteltéve ű egy szamarat kapott. Ez is csuda szamár vót, csak azt köllött neki mondani „Tüsszents, tüsszents, csacsikám!” — aranyot szórt. Útközbe ű is betért abba a kocsmába, amíkbe Nyakigláb. Ki akarta próbáni a szamarat, ezé egy lepedőt kért. A kocsmárosné a kúcslukon leste. Éccaka a szamarat is kicseréték, úgy hogy Csupaháj hiába szólogatta otthon, a csacsi nem szórt az aranyat.

Röggē aztán Málészáj is útnak eredt. Beát szógáni. Az év lēteltévē egy botot kapott, aminek csak azt köllöt mondani, hogy: „Üssed, üssed, furkócskám!”, a bot kiugrott a zsákbú, oszt agyba, fejbe verte az illetőt. Málészáj is betért a kocsmába. A kocsmáros mög a kocsmárosné nagyon sunyin nézték, ez főtűnt neki. Mindjá kapcsót, hogy biztos azok vötték ē két bátyja hasznos holmiját. Elő is hította a botot, aszt addig verette a két rinaldót, még vissza nem adták az igazi asztalt még a csacsit.

Mikó hazaért, ēmeséte, hogy szörözte vissza a kincsoket. A család nagyon boldog vót. Még most is élnek, ha még nem haltak.

118.

A LUSTA LÁNYOK

Hun vót, hun nem vót, vót egyször egy szögény embör. Annak vót egy nagyon szép, dógos lánya. A felesége möghalt, oszt űk ketten éldegéltek. A szomszédjukban lakott egy gazdag özvegyasszony. Vót neki három csúnya lánya. De azok nēmesak csúnyák, hanem nagyon lusták is vótak. Nēm csinátak azok bizony sēmmit, csak egész nap fēstötték, pirosították, szallagozták magukat, mög a bálba készűtek.

Gondót egyt a gazdag özvegyasszony, amikor látta, hogy a szögény embör lánya milyen dógos. Átment elkérni a szēnvonyót, piszkafát, ha köllött neki, pedig magának is vót. Így magáhon édesgette a szögény embört, aki végül is feleségül vötte a gazdag özvegyasszonyt. Jaj, ezután gyűtt csak rossz világ a szögény lányra. Korán réggel, még hajnalban fölébresztették, és aztán nēm volt mögállása. Lótott-futott egész nap. Még a lusta lányokat is neki kellett fēsűni és segédkezni körülöttük.

Nagyon elkeseredett szögén lány a sorsán. Az apja sē törődött vele, mert a gazdag özvegyasszony bebeszét neki mindönt. Vót az udvarba egy mély, feneketlen kút, a lány bánatába abba ugrott bele. Hát hun tanáli magát? Egy szép virágos mezőn. Elindul a szögény lány, hát egy almafát lát telistele piros almával, majd leszakad a sok terméstül. Mēgszólal a fa:

— Rázzál mög engöm, lány!

A lány mögsajnálta a fát, és mögrázta az ágait. Még szödött is a kötőjibe a piros almákbú. Mēgszólāt erre a fa:

— Köszönöm, lány, jó tett helyébe jót várj!

A lány mönt tovább, hát odaért egy kemöncéhén, amibe a kenyerek éppen mögsütek. Aszondja a kemönce:

— Szödd ki a kenyereimet, lány, jó tett helyébe jót várj!

A lány kiszötte a ropogós kenyereket, még tört is egy darabot. Azzā mönt tovább. Hát odaér egy nagy diófához, ami telis-tele vót szép dióval. Mögszólal a diófa.

— Rázd mög az ágaimat, lány, jó tött helyibe jót várj!

A lány mögrázta a diófát, rakott egy pár diót a kötőjibe, oszt mönt tovább. Odaért egy kis házhon. Bekopogtatott, hát mögjelönt egy nagyórú boszorkán. Kérdözi, hogy mi járatban van. Ēmondja a lány, hogy szógálatot keres. A boszorka behíttá, oszt aszondta, hogy ű főfogadja. Nála három nap egy esztendő. Hetven szobát kő neki takarítani, mikor ű nincs otthon, de a hetvenhedikbe nēm szabad benézni.

Szorgalmas vót a lány, tisztán tartotta a szobákat. A harmadik nap nēm áhatta mög, benézött az utolsó szobába. Hát látott ott három akó mézēt, három akó ezüstöt, ugyanennyi hordó gyémántot mög aranyat. Fogta magát, mögmártódzott a mézben, utána a sok kincsben, ami mind ráragadt. Aztán elindult hazafelé az apjähon.

Ēgyször csak nagy suhogást hall. Hát gyün utána a boszorkán vasgereblyén lovagolva, és azt kiabálja:

— Vígýázz, möggerebönözlek!

De amikor odaért a diófához, az rápotyogtatta a kemény diókat, a boszorka csak úgy jajgatott. Ugyan így csinát az almafa is. A kemönce most üres vót, a lány oda húzódtott be a boszorkán elül, no nēm is tanát az rá.

A lány szöröncsésen hazaért a röngeteg kincsesē. No, irígy vót ám az özvegyasszony! Fogta az ű legüdösebb lusta lányát, oszt beledobta a feneketlen kútba. Az is ott tanáta magát a szép mezön. Odaért az almafához, de az hiába mondtá, hogy rázza mög, jó tött helyibe jót várhat. Ű csak mönt tovább. A kemöncébű sē szötte ki a kenyereket, a diófát sē rázta mög. Odaért a boszorkány házához. Az űtet is befogadta. De a lusta lány nēm dógozott ám semmit. Ahogy a boszorkán ěmönt onnan hazúrú, bemönt a hetvenhedik szobába, oszt mögmártóztott az aranyba, oszt indút haza. Gyütt ám a boszorkán utána! A diófa, mög az almafa nēm hullajtotta rá a gyümöcsit a boszorkánra, a kemönce szája be vót csukva, nēm

rejtötte el a lusta lányt. A boszorkán utól is érte, oszt a gereblyével möggerebőnyözte, mind lekaparta az aranyat rulla.

Mönt ám ríva haza a lusta lány. A gazdag özvegyasszony olyan kapzsi vót, hogy beledobta a második lányát is a kútba. De az is vérössen gyütt haza, a boszorkány möggerebőnyözte. A harmadik lusta lány is úgy járt, mint a testvérjei.

A szögény lány mög az apjával visszamönt az ú kis házukba. Otthagyták a lusta lányokat mög az anyjukat, oszt boldogan éltek, míg mög nem haltak.

119.

A VÉN KUTYA

Ėgyször vót, hun nem vót, vót ěgy házaspár, vót nekik ěgy kis fiúk měg ěgy kutyájuk. De olyan öreg vót ám ez a kutya, hogy süket is vót, a csontot sěm tudta mögrágni, de a házat sě őrizte. Elhatározták a háziak, hogy elpusztítsák a kutyát.

Möghallotta ezt az öreg eb, oszt nagyon elszomorodott. Kimönt az erdőbe, oszt ahogy sétál, lássa, hogy gyön a farkas. Mögszólítsa a farkas a kutyát:

— Komám, mér vagy olyan szomorú?

Elmeséli az eb, hogy mit akarnak vele csinálni.

Mögsajnálta a farkas, oszt aszondja neki:

— Sose búsulj, öregöm, majd én segítök rajtad. Máj ha kigyön a család kapálni a földre, akkor majd én ellopom a gyerököket, oszt tě mög máj visszaviszöd nekik. Möglátod, azután milyen jó sorod lösz. De, hogy a kecske is jólakjon, mög a káposzta is mögmaradjon, tě neköm ěgy bárányt elhajtasz ennek fejibe.

Möigěrte a kutya, oszt hazamönt. Másnap úgy is lött. Kimönt az egész család a földre kapálni. A gyerököt lětötték a fa árnyékára aludni. A farkas odaměnt, oszt ellopta a gyerököt. Nagy lött ám a sírás-rívás. A vén kutya mög elmönt a farkassal mögbeszělt helyre, oszt visszavitte a gyerököt. Örültek ám a gyeröknek a gazdáék annyira, hogy a vén eböt tejbe, vajba fűrösztötték.

Csak most oszt mög kölětt adni a kutyának a bárányt, de nem akarta. Měgint elszomorodott a kutya. Láttá ezt ěgy sánta macska, oszt mögkěrdi, hogy mi van az ú komájával. Elpanaszolta a kutya, mi bántsa. Kimöntek az erdőbe sétálni. Mögpillantsa a farkas a kutyát,

de azt hitte a sánta macskárul, hogy puska. Mögijedt nagyon, oszt úgy elszaladt, hogy a lába is alig érte a földet, eszibe sē jutott mögkérni a tartozást. Nēm is lōhetōtt tōbbet azon a kōrnyéken látni a furfangost.

A kutya mōg tōvābbra is ēlt a csalāddā úgy, mint ēgy kiskirály. Aki, nēm hiszi, járjon utána.

120.

CSALI MESE

Amikor három napos vótam, válamra kanyarítottam édosapám csikos tarisznyáját, amelybe édosanyám akkora hamuba sült pogácsát rakott, mint ēgy kocsikerék.

Búcsút vőttem édos szūleimtől és százesztendős öreganyámtól, s sűrű könnyhullajtás közepőtte útnak indúltam. Mōntem, mōndegéltem. Amikor a falu szélire jutottam, ēgy hatalmas folyót pillantottam mōg.

— Honnan a folyó? — csodálkoztam el, mikor erre felénk akkora a szárazság, hogy az egerek akkorára nőnek mōg, mint a tehenek, mivel a búza is jól terēm, ēgy szēm elég ēgy családnak egész télön át. Akkor látom, hogy a folyó a mi házunk kapujából ömlik ki. Hát a folyó az én szūleim sűrű könnyhullajtása közepette keletkezött. Előkaptam a lajbizsebből a bugylibicskámát, s kinyitottam. Éppen olyan hosszú volt, hogy átért az ēgyik parttól a másikig. Szörōncsēsen átjutottam az áradaton.

Tovább raktam a lábam alá az utot, amikor egyszerē olyan sötētség keletkezett körülöttem, hogy az orromon tul nēm láttam.

— Hinye, mi lehet ez — néztem körül, s ekkor a messzeségbe mögpillantottam ēgy picinyke világosságot, amely alig volt nagyobb ēgy bolhánál. Mōgindultam a világosság felé. Égy kidőlt-bedőlt házikóhoz érkeztem. A viskóban ēgy olyan öreg asszony ült, hogy a sok ránétól nēm is látszott. Illendōképpen köszöntöttem:

— Adjon isten, öreganyám.

— Adjon isten, édos fiam — köszöntött vissza. — Hol jársz itt, ahol a madár sēm jár?

— Hát én, édos öreganyám, szörōncsét indultam próbálni.

— Akkor éppōn jó helōn jársz — mondá az öregasszony, s elmesélte, hogy ebben az országban azért van olyan iszonyú nagy

sötétség, mert az ördög ellopta a napot, a holdat és a csillagokat. Aki ezt mind visszaszórzi tőle, megkapja a fele királyságot, mög a szépségös királykisasszonyt.

Több sē köllött neköm. Mögköszöntem a szivélyös utbaigazitást. Addig mõntem, mig a pokol kapujához nēm értem. Nagy bátran bemõntem, hát ott vót az ördög a kátrányos kazány mellett, s három ágú vasvillájával nyomkodta a bünös lelköket a forró kátrány alá. Neköm sē köllött több. Elõkaptam bugylibicskámát, s úgy elvertem az ördögöt, hogy még pislogni sē tudott. Ijedtében visszadobta az égre a napot, a holdat és a csillagokat, s úgy világgá szaladt, hogy soha többé azon a vidéken nēm látták.

Lõtt is nagy öröm az országba. De a királ nēm akarta ideadni a lányát, mivel nagyon gonosz embör vót. A nép nagyon mõgharagudott, s levetette a trónjáról. Én elvõttem a királlányt feleségül, a királ pedig beállt disznypásztornak. Mi még ma is boldogan élünk édös feleségømmel.

121.

Vót egyszer egy király, vót annak három fia. Nõvelkødtek a gyermekék, mán az idõsebb 18—19 esztendös lehetett. Vót a király kertjében egy kõrtefa, rëggel kivirágzott, estére kõrte lett rajta, de éjjel elvitték, sose kóstolhatta. Hát a király szomorúságába, hogy olyan sokáig termett az a fa, s még sē kóstolhatta a kõrtét rajta, rākönyököt az asztalra, s buslakodott. A legidõsebb fia megkërdözte:

— Mit busulsz, felségës atyám?

— Mit busulok? Hát mióta terëm a kertben ez a kõrtefa, s még a gyümõcsit nem láttam. Rëggel virágzik, estére megërik, éjjel elviszik.

— Hadd el, felségës atyám, nē busulj ezèn. Majd én megõrzöm az éjjel.

A királynak a fia elvõtte a kardját, jó erõs vót, jó vitéz lett belülle. Bëjön a kertbe, kezdte örözni. Forgolódik a fa alatt ide-oda. Egyszer kilenc, fél tíz, eljõ tíz óra, de õ a kõrtefa alatt állott. Egyszer jõnek a tündërek Tündërországból. Mikor értek oda a tündërlányok, avval az álomporval megfújták, összeesett, s aludt, mint a bunda. Leszedték a kõrtét, s elmëntek. Rëggel a fiú félkel, s nezi, hát alig van lapi es rajta, úgy leszedték. Azt mondja a király:

— Te vótál a legidõsebb fiam, s nem tudtad megõrözni.

Mén kacagva a közëpsõ:

— Majd én!

— Ejnye, mēnj el, ez nem tudta megőrizni, majd te?

— Majd én!

Másik este kimén a középső fia. „Māj megőrzöm én!” — gondolja.

Az is feni a kardját, mēn a kērbe. Este mikor alkonyodik, odamén a körtefa alá, várja, hogy majd ki jő, hogy a körtét ellopja. Egyszer szél lett, repülnek a tündérek, rea azt az alvóport, s ez is összeesett. Leszédtek a körtét, s elmēntek. A legkülsőbbik fia lehetett olyan tizenhét-tizennyóc esztendő. Azt mondja ez:

— Nēm tudta a két bátyám megőrizni, de majd én!

— Ó, mēnj el, hát gyēnge vagy tē ehhez.

— Kicsoda gyēnge, majd megmutatom én!

A kert egyik sarkába sok sēprűfű vót, a király kertje korona-ákácvál vót körülkerítve. Elvett egy baltát a legfiatalabbik királygyerēk, elvágta azt a korona-ákácfá hajtásokat, s a körtefa körül megrakta mind egy fészket. Unalmába, hát mit csináljon? Hát vágta a seprűfűvet, s csinát egy kalibát oda, kunyhót. De a fa alatt hagyott magának egy kicsi helyet, ahova nem tett abból a tuskés vesszőből. Elővette kardját, oda a fa alá. Hát egyszer jő a kilenc óra, suhog a szél úgy, hogy a fa meghajlott. Rējafújják azt az álomport, hanyattesett abba a tuskés akácosba, az még olyan, mint a szēg, minnyá fēlelevenēdett attól. Tündér Ilona a fa tövibe állott, s onnat szēdte a körtét. A királyfi amikor béesett a tuskés bokorba, amit ő megcsinát magának, odakapott Tündér Ilonához, megfogta a haját, akkora haja vót, mint egy paplan. Megfogta, s a többiek elrepültek, nēm tudták leszēdni a körtét a fárul. Azt mondja Tündér Ilona:

— Most már rabod vagyok, hol maradhatok?

— Itt bé, abba a sēprűkalibába.

Lēfeküdtek oda, egy pokróc vót alattuk, Tündér Ilona a hajával bétakarta mindkettőjüket. Aludtak réggelig. Réggel a szakácsnének a legelső dóga a királyi udvarba, hogy früstököt készítsen, így ő volt a legelső fēlkelő. Fēlkel a szakácsné, hátranéz a kerbe, s hát a körte megérve! Hátrafut a kerbe, odamēnyēn, nezi abba a seprűkalibába, hoppá, kettő hever. Ott van a királynak a legfiatalabbik fia. Elfutott, s egy szabóollót hozott, s a hajából egy tincsēt kivágott.

Eléfut nagy örömmel, hogy ni, a legfiatalabbik fiu hever itt egy lēánval vagy mēnyecskével. Mutassa a királynak a nagy tincs haját, két és fél méter hosszút. A király egy ideig nēm szót egy szót sē, de mikor fēlkel, mer a király sē kēl túl korán, lássa a körtefán a körtét. De fēlkeltek ők es, Tündér Ilona vót a tündéréknek a királynője,

özvegyasszon. Félkelt, kimént abbul a seprükalibából, megrázta a haját úgy, ahogy bé voltak takarózva, még kéne fésülködjön, hát az a tincs, mikor hátranyult, a kezibe akadott, amit levágott a szakácsné.

— Hát János, most hogy gondolod? Én innét elmasérozok.

Sírt János.

— Hát hogy gondolod? Én eljöttem, s itt es maradhattam vóna, de mért nyirteték meg?

Csak egyet rebbent, s mind egy fecske úgy elmént. De előbb mondta Jánosnak:

— Ha fél akarsz keresni, neked száz pár vasbocskort kell csinálni, s amikor elszakad, odaérsz az Üveghegy alá. Ha azon átal tudsz jönni, akkor még találkozunk mi ketten.

János nagy bőgve, sírva eleményen az apjának. Hát mit tudjon az a szakácsné csinálni, ha má megnyírta, örömbé nyírta még, hogy megmutassa a királynak, hogy a fia győztes lett. No, azt mondja János az apjának:

— Felsőleges király atyám, tudja-é mi a panaszsom?

— Mondjad, fiam, majd meghallgatom.

— Száz pár vasbocskorra van szükségem.

— Minek?

— Azért, hogy én menyék.

— Jó. Erre még pénz es kell.

Kivét a király egy táska pénzt, mind aranyat. Eleményen a fia a városba, s megrendeli a bocskorokat. A száz pár vasbocskort vagy két esztendeig készítették. Tündér Ilona azt mondja, hogy amikor az elszakad, csak akkor ér az Üveghegyig. Hát esztendő, kettő bizony belélt, amíg a vasbocskorok készen lettek, mer nem szíjval varrták, hanem szögvel kellett. Azt mondja a királyfi az apjának:

— Most nekem kell egy koci a bocskoroknak s élelémnek, s adjon két katonát s pénzt — mert menyén, nem nyugszik még, amíg Tündér Ilonával nem találkozik.

Az öreg király azon vót, hogy mivel János a legfiatalabb vót s legszorgalmasabb (ő örözte még a körtét), hogy eléget tegyen neki.

— Ne, itt van, fiam, ennyi arany, itt van egy koci jól megrakva, élelém rajta s két zsoldos katona, eridj!

Elindultak, de János nem ült a kocsira, csak a vasbocskorba járt. Menyén, menyén, a vasbocskor kilikadott, s elhagyta, s le a kocsirul, a másikat fél s tovább. Addig mentek, hogy egyik katonája mégsántult.

— Tudod mit, én felszabadítlak téged — mondta János a katonának —, eridj haza! A másikval majd én haladok tovább.

Addig mentek, hogy kifogytak az élelemből. A másik katona es kérdezi, mēre van az Űveghēgy.

— Csak ēre tartsál!

Békerültek ēgy erdőbe, s úgy lehet, hogy állandóan körbe mentek, nem tudtak körösztlümmēni, hanem csak körbe. Megint érdeklődnek ēgy házná. De kipusztút a másik katonája es. De ő mēnt ēgyedül, mindēnt elhagyott, csak a tarisnya vót a vállán ēgy kicsi aranyval mēg ēnnivalóval. Mán a kilencvenkilencedik vasbocskort vitte. Mikor kiért az erdőböl, odaért ēgy nagy folyóhon. Hát most melyik az Űveghēgy! Fúj a szél, viszi el Jánost. Lássa, hogy igenest elég sima s magos. Ezēn kell átalmēnjen? Mēgpróbálta. Nekifutott, de mán a századik bocskorán is likja vót, felmēnt ēgy hat-hét métert, s visszacsuszott. Híj, úgy kifáradott, hogy nēm tudta, mit csinájjon. Ahogy fújt a szél, mēgéhēzētt, gondóta, kell valahova lehúzódjon, hogy ēgyék. Ott vót mellette ēgy vízimalom, hát hogy szélaljba kerüljön, János bēmēnt a vízimalomba. Kérdezi a molnártul, hogy mēgengedné, hogy itt ēgy pár falatot befaljon, kint fúj a szél, s elviszi a kezéből. Nem tudták, hogy királyfiú.

— Há hogyne, űlj le, fiam, s falatozzál.

Elkezdētt beszélgetni a malmosval.

— Mi járatban vagy? — kérdezte tőle.

— Itt valahol van az Űveghēgyēn túl Tündérország, de nem tudom, hogy hol.

— Ó, édes fiam, oda akarsz mēnni? Hát itt nem tudsz keresztül-mēnni, ezēn az Űveghēgyēn lecsúszol.

Mindēgy, de nēki át kell mēnni. Gondolkozik János, ētt a királyfiú, ētt, kínálta a molnárt is, hogy ēgyék, az es ēvētt. Mēgsajnálta a molnár a legēnt, azt mondja:

— Tudod-e, mit mondok én neked?

— Mēghallgatom szívesen, ha mondja.

— Ne, hoztak a tēnnap három zsák lisztēt a tündérkirálok. Este jőnek a liszté, tēgēd beléállítlak a zsákba, csak sēnki ezt mēg nē tudja. A zsákot kilikasztom, s ēgy tőcsért tészēk belé, hogy te azon keresztül kapjá levegőt. Békötöm a zsákot s ő, aki jó érte, viszēn Tündérországba.

Úgy mēgörvendētt János, belényúl a tarisznyába, kivész ēgy félmarok Napóleon dukátot, aranyat s evo [itt van], odaadta nēki.

— No, János, most próbáljuk meg.

Kimérte egyiknek es a lisztjít, másiknak es, s a harmadiknak es Jánost belétette. Öntögette körülötte a lisztét, a töcsért odatette.

— Vigyázz, fogd a szádba, hogy kapj levegőt!

Ez a molnárnak es jó jött, mert amennyi súlya volt Jánosnak, annyi liszt maradt neki. Mire elkészültek, jönnek a három tündér, Ilona s még kettő.

— Molnár uram, még van-e örölve a liszt?

— Még, ki van mérve, a hátatokra tészem, s mënjeték véle.

Elindultak, a két tündér haladott előre, de Tündér Ilona maradt hátra, neki nehezebb vót a zsák. A másik kettő hergelték Ionát:

— Hej, gondósz még arra a királyfira?

S ide s oda, úgy hogy még sírt es. De maradt le, s nehez a zsák, alig bírja, de viszi. Mikor hazaértek, ez a kettő elmënt, Tündér Ilona męgfogta a zsákot, s az előszobába letette, de mán vót neki egy jány, egy hét esztendős gyermeke a királyfitól. Bémënyën, hogy átalótözön, sírt. Addig János a zsákból kibújt, s męgmutatkozott az ablakon keresztül.

— Édesanyám, itt van apám — kiáltotta a gyerek.

— Hej, még te is hergész, nem elég vót nekem egész uton.

Jól męgverte a gyermekét. János lehúzódott, de a gyerek męgint észrevette, és szólt az anyjának. Vágjad męgint a gyermekét. János belépött, hogy az asszon ne végye észre. Még az anyja бүтүзödött a szobába, hármadszor es męgmutatta János magát, de akkor bé es bújt.

— Édesanyám, itt van édesapám!

János az ajtón belépött:

— Mit bántod a gyermekét?

— Eljöttél?

— El. Te hoztál fel.

— Hogy?

— Hát a zsákba!

El is kezdtek örvendni egymásnak. A királyasszon, Tündér Ilona elé a trombitát, beléfújt a hosszú kürtbe. Olyan hosszú vót, lehet, hogy vót nyócvan mëtër, bakra vót téve. Mind jöttek, repültek a tündérek oda.

— Mi az, királyasszon?

— Esküvő lész szombaton, ёhol van a férjem.

Ésszegyültek mind, megkezdődött szombaton a lakadalom egy nagy parkba, ki vót szépen betonírozva, szót a zene. János megfogta Tündér Ilonát, s úgy megverte, alighogy megesküdött vele. Féremmentek, megállt a zene, megfogta a feleségit, gyerünk előre táncóni. Mégin megverte a feleségit a tánc közepin. Hí, a többik mind fellázadtak, de János csak szépen nyugodtan hallgatkozott. De nem tudta, hogy miről van szó Tündér Ilona. Megállt a zene, egy kicsit ittak, beszélgettek. No, húzd rá, megint elkapta János Tündér Ilonát, mikor beértek a legnagyobb tömeg közé, úgy üti az asszont, hogy úgy vájták ki a kezibú a királyasszont. Ej, mikor harmadszor megverte János a feleségit, összemént az egész tündérok, hogy adjon okot, mért verte még a feleségit háromszó.

— Könnyű nékték beszélni — mondja János.

De Tündér Ilona akkor es olyan boldog vót, mindha még sè verté vóna.

Azt mondja János:

— Amikor én legelőször jelentkeztem a gyermeknek az előszobából, Tündér Ilona úgy megverte a gyermekét. Hát gondótam, az a gyermek nem adja neki vissza ezt. Mikor mégin megmutatkoztam, másodszor es megverte. Amikor harmadszor jelentkezétt a gyermek, hogy itt van édesapám, mégin megverte, de akkor béméntem mán. Én eztét azé csinátam, hogy megadjam, amit a gyermek nem tud visszaadni. Ha akartok mullatni, három hétig mullathattok nálam.

János lett Tündérországbán a király, Ilona a királyné, s aztán a gyermek lett az utánik való király, mikor úk nem éltek. Máig is élnek, ha még nem haltak.

A SZEGÉNY FELESÉGŰ KIRÁLY

Éccer vót, hol nem vót, hetedhét országon es túl, még azon es túl, még ahol a kurtafarkú malac tur, még az Óperenciás-tengერén es túl, még azon es túl, vót éccer egy király. De erőst nagy vót a bánatja, mert akármelyik léányt bémutatták neki, hogy vegye el feleségül, egy sè tetszett neki.

S hát éccer mēnyēn, mēnyēn az erdőbe. Amint kiért, megtalálkozott egy léánkával. Még nem es vót olyan nagy leán, de ojan szép vót, mint a hajnalcsillag az égen. Écceribe belészeretett a király. Szegén

ágrólszakadt, sémmitje sē vót, a gunyája rongyos vót. Mēgszerette a király, s elvitte magához, felöltöztette királyi gunyába. S amind ott őtötgetgették ide-oda, a királynak bémēnt a testvére, s mēglátta, hogy be szép léány van ott, s mindjá mēgkérdezte a királyt, hogy kicsoda az.

S aszmondja:

— Ez lész az én feleségēm.

— De hogy lēhet, hogy ilyen ágrólszakadt szegén leánkát vėgyél el? Asse tudod, hogy ki vót az apja, s asse hogy ki az anyja.

— Mán én avvā nem tőrődök, ęgy ęletem, ęgy halálom, de én felesęgřl vėsēm!

Na, nem vót mit tęgyn a királynak a testvérinek, belé kellēt nyugodjon, de alattomba állandójan pizskálta, őrökké haragudt. S valahogy, hogy kitorja a királyságból, eltaláta magába, hogy vót a királynak ęgy erőst szép aranyhalas tava, s az teli vót aranyhalakval. Hát mi csináljon, mi csináljon a király testvére, borzasztón haragudt a király felesęgire, hogy hát ęgy olyan jōtt-mēnt, hát hogy ű béturta magát a közikbe, a családba. Ęgy sēnki, ęgy sēmmit! „Na — gondolta magába — most ez ęppen jó alkalomra jōtt. Elcsapom a királynak az aranyhalas tavát, s majd aztán mēgmondom, hogy a felesęge csapta el boszúból”. Hát ęgy es lēt. Elmēnt a király tesvére, s elcsapta az aranyhalas tavát. Az aranyhalak elmēntek.

Másnap rēggel, mikor a király fēlkelt, hát tiszta ęres vót a tó feneke. Nem vót abba sē víz, sē hal, sēmmit. Hát asz mondja:

— Ki tētte ezt? Ki tētte ezt? Nēm akad gazdája?

De alattamban odamēnt a sárkán, s aszmondja, hogy:

— A te felesęgęd tētte.

— Dehogy tētte, hát nem olyan az.

— De ű tētte. Mēglátták a szógák.

— De melyik szóga?

Nēm kaptak a szógák közt ęgyyēt sēm, melyik látta. De a királyt bántotta. Sajnálta az aranyhalas tavát. Mi csináljon? Hát, csak gondolta magába: „Lęgyen hát no! Męgbocsátom ezt neki, ha ő tētte. — De mikor męggondóta a dógat — męgse vót szép tölle”. Bántogatta alattamba, busulgatott a taváért, de męges belényugodott. Hát nem vót, mit tęgyn. A felesęgit nem hajthassa el most mán csak azé.

Mikor a király tesvére látta, hogy nem használt, másikat fundált. Aszmondja:

— No, mégállj — aszondja —, mert ha ennek nem vót foganatja, lész a másíknak!

Vót az istálóba egy erős szép tenyésész-istálló. Tizenkét anyakanca vót benne. Aszondja a király tesvére:

— No, maj csinálók én itt megínt rëndét. — Kimént éjjel, s mind a tizénkettőnek elvágta a torkát.

Rëggel, mikor félkel a király, hát lássa, hogy a tizenkét lónak a torka el van vágva, de ëggyík szebb vót, mint a másík pej, szébb vót a szépeknél. Tündéri lovak vótak. De sajnálta a király. Nëm tudott, hova lënni. Ki bánthatta? Szógákat mind rëndreutasította. Nëm tudott sënki së sëmmit, nëm látta sënki së. Odamënyën másodszor es a sárkán, a király tesvére. Aszmondja, hogy:

— Te, hát nem vészéd észre, alattamban úgy tészël, mind egy aluvajáró. Hát hogy gondolod, te? Nëm vészéd észre, hogy ezt a feleségöd tette?

— Hát sose lëhët, hogy ő tette.

— De ő tette!

— Hogy tudod?

— Hát tudom. — aszmondja — Láttam a mozdulatjáról. S azan éjjel es láttam, mikor kijárt.

Na, a király ezt es mëgbocsátotta, mert szerette a feleségít. De vót nekik egy esztendős fíjacskájuk, közbe lëtt. Aszmondja a királynë:

— Hát akármit csinálók, sëmmi së sikerül!

Fëltette magába, hogy mëgöli a király fiát, a kicsikét.

Hát éjjel, mikor lënyugodtak, mindënki, bëmënt, s mëgölte a királynak a gyermekëcskéjít. Nagy gyász lëtt a palotába. Mi csináljon a király? Ki bánthatta? Ki ölhetta mëg? Nëm tudta sënki, nëm látott sënki sëmmit. Aszmondja a királynak a tesvére:

— Tudod-e, mit mondok? Sënki más nem tette, csak az a kégyó, az a hárpia, akit béhoztál a családba. Mondtam nekëd sokszor, hogy hagyj fel vele. De te nem hattál fël. Most itt van. Először elcsapta az aranyhalas tavadat, másodszor mëgölte a tizénkét anyakancádat. Most nëm sajnáta tulajdon gyermekit mëgölni. Hát — azt mondja —, ha még mast ezt es mëgbocsátod, akkor lë a királyi koronával!

Hát a királynak nëm vót mit tënni, hitt a tesvérinek, de megse tudta a feleségít elpusztíttani. Bëzárta egy földalatti kazamattába, egy rettentő mélybe, ahol csak férgek vótak.

Igën, de mikor mënyën vissza, az ëccër hallja, hogy a szomszéd szobába valaki beszélget magával, s azt mondja:

— Így ne, ha nem sikerült, hogy elpusztítsam a háztól, mikor elpusztítottam az aranyhalas tavat, akkor nem hajtotta el. Nem sikerült — azt mondja —, mikor a tizenkét anyakancát megöltem, akkor sē hajtotta el a háztól. Masse hajtotta el a háztól, csak még mast es itt van! Hát én majd adok, megcsinálom, hogy tē abból a földalatti helységből soha ki nem tészöd a lábod onnét — mondja magába a király tesvére.

A király meg-mégáll az ajtóba, s hallgatkozik. Meghallta minden szavát. Nem kellett oda sē szóga, sē tanú, sē semmi. Ő hallta a saját fülével. Na, jól van. Eltemették a gyermekét nagy gyászpompával. Tizenkét kocsi vitte a virágot a temetőbe. Nagy-nagy bánat vót az egész országba. Eltemették a gyermekét, hazamént a király. Na, mas mán új rend lesz a háznál. Nincs sē gyermek, sē királyné. Összehívatta az udvari bírókat, összehívatta az előkellő böles emberekét mindéggyiket, s a király tesvérít es bérrendelte. Nagy fekete gyászasan, nagy feltartott fejvel-bémént a király tesvére.

Üljön lē. Lēült.

— Na most — aszmondja —, mondják még, uraim — aszmondja —, mit érdeml még az, aki elcsapja a királynak — aszmondja — az aranyhalas tavát?

— Halált, halált!

— Mit érdeml még, aki megöli a királynak a tizenkét anyakancáját?

— Halált, halált! — mindéggyik csak azt kiabálta.

A tesvérihez fordult:

— Mit érdeml még az, felséges királyi tesvérem, aki megöli a királynak a gyermekit?

— Mit érdeml még? Azt érdemli még, hogy ló farka után kössik, s a városan végighurcolják.

— No — azt mondja —, urak, bírók, halált mondtatok az aranyhalas tó elcsapójára, halált mondtatok arra, ki a tizenkét anyakancát megölte, s most maga mondta ki az ítéletét a király tesvére a saját fejire.

A bírók mind összenéztek. Mi akar ebből lenni? A király tesvére megijedett, hogy ki mondhatta el? Ki tudta? Ki tudta ezt mondani?

— Sēnki sē mondta nekēm. Saját fülemmel halltam, mikor te beszélgettél ott égyedül a szobádba.

— S most itt, poroszlók! Rögtön, izibe! Hozzátok a legerősebb lovat, s kösséték a ló farka után a tesvéremēt, s a legjobb lovas üljön

parancsolni, hogy muszáj. No, el es mentek, elvitte a király, még es esküdtek.

Telt, múlt az idő, s lett es családjik. S valóban így es lett, lett két aranyhajú gyermekécskéje. Igen ám, de ott a házban, a királyudvarban vót egy boszorkán. S az a boszorkán elvitte a két gyermeket, s agyonütötte, s az asszon mellé odatett két kutyakölyket. S amikor a király meglátta, hogy a felesége kutyakölyket szült, akkor rögtön erőst, erőst megharagudt, s az asszont beléasta egy hordóba, s szurkot öntött reá. Kitette a sarokra, hogy mindénki tőpje le, s egy vesszővel üssön reá. Odaállított két katonát, hogy senki el ne merjjen menni, hogy nem tőpje le, s nem üti meg. Az asszon szenvedett eleget. Enni adtak, de állandóan ütték.

Ahogy a boszorkánasszony a két gyereket elásta, az ajtó elé, ott kinőtt a két gyermekből két diófa. Amikor a király ment el, a diófák símogatták. De a király megnősült a boszorkánasszony leányával. S amikor a boszorkánasszony leánya ment ki, állandóan ütték a diófák. No, a boszorkán egyszer mondja a leányának:

— Mondd még az uradnak, hogy ezt két fát vágja ki, csináltasson ágyakat belőle, mert te nem bírod itt látni sē.

No, aztán úgy es lett, kivágatták a fákat, s csináltattak két ágyot belőlle. A többit még eltűzelték.

Amikor az ágyak kész lettek, egyikben aludt a boszorkánasszony leánya, a másikon a király. Éjjel egyszer a boszorkánasszony befeküdt az ágy alá, a leánya ágya alá, hogy hallja még, mit beszélnek az ágyak. Éjfél eljött, s megszólal az egyik ágy:

— Bírod-e, édes testvérem?

— Bírom, mert édesapám fekszik bennem. Hát te, bírod-e?

— Nem bírom biz én, mert a boszorkányasszony leánya fekszik bennem.

Még is ijedett a boszorkán. Reggel mondja a leányának:

— Mondjad, fiam, hogy vágja össze ezt az ágyat, mert sēmmiképen sē tudsz benne aludni. Olyan beteg vagy, hogy még es halsz.

Mondja es a királynak, hogy ő ebben az ágyban nem tud aludni, olyan beteg, hogy még es hal, ha össze nem vágják. Nohát, mit tēgyen a király, össze kell vágni. Éssze es vāgták az ágyakat, igen ám, de mikor vāgták össze, oda ment egy bárán, s egy darabkát abból a fából megētt. Eleget vigyāzott a boszorkán, hogy sēmmi félre ne essēn, mert gondolta, hogy megint valami lēs. A bárán ahogy megētte, a báránnak lett két aranyszőrű báránkāja. Hát azok olyan gyorsan

nőttek, hogy minden nap nagyobbak. Mikor a király ment közel hezza, azok csak úgy símultak hezza, majdnem hogy csak nem beszélgettek. Ment a boszorkánasszony leánya, hogy ő es bár megsímogassa, de úgy rugták, döfték, hogy nem es méhetett közel. No, mégis mondja az öreg boszorkán:

— Ezéket el kell pusztítani.

Mit tudjon csinálni, hát kitalálta, hogy ágyba teszi a leányát, s erőst, erőst kifesti, hogy lázas. Így es lett. Ahogy ő ezt elképzelte, azt mondta a leányának, hogy erőst, erőst beteg légyen, s mondja az urának, hogyha annak a báránkának a szivibül s májából nem éhetik, hát akkor ő meghal. Nohát a király elé kerül, s olyan beteg a felesége, hogy haldoklik. Kérdezi, mi baja. Azt látta ő álmába, ha ő nem éhetik a báránkák szivibül s májából, ő akkor még es hal. Nehogy meghaljon, a király megfogta a báránkákat s lévőagatta. De ott vót ám a boszorkánasszony mindenüt, hogy nehogy valami félrepattanjon onnat. Kivitték a tó partjára, s ott vágták el. No, amikor ők ott elvágták, hát egy darabocska bél, ahogy mosták még, félrepattant. Ott vót egy nagy hal s az félkappantotta.

Hát telt, múlt az idő, s biz a hal egyszerű kivágta magát a partra, s az ott szétrepedett, s két aranyhajú gyermekéske ugrott ki belőlle csórén. Este menyén a Nap haza, s meglátja, hogy játszanak a gyermekécské a parton. Hát ő ott biza úgy elfeledkezett, hogy elfelejtette, hogy haza menjén. Sokáig őket nézte. Nohát az anyja otthon várja a Napot, hogy menyén haza, s nem akar, hogy menjén haza. Hát végre egyszerű eszibe jutott, hogy hoppá, hát neki haza kell, hogy menjén. No, haza es menyén, s az anyja mindjárt reá:

— Hát hol vagy ilyen sokáig? Hát nem tudod, szegény napszámosok hogy várják, hogy te hazaménj? Annyit kellett ma hogy dőgozzonak, hogy majd belépusztultak.

Azt mondja:

— Ne haragudj, édesanyám, mert olyan csodát láttam, hogy élyet még soha életembe.

Kérdezi az édesanyja, hogy bizon mit?

— Hát ahogy jöttem haza — azt mondja —, lenéztem a földre, hát a tóparton olyan két szép aranyhajú gyermekéske játszadozott, hogy élyet még életembe nem láttam. De mind a kettő meztelen vót. Széért vótam én olyan sokáig. Tudod mit, édesanyám, varrjál te nekik reggelre egy gagyacsát, ingét s egy sapkacsát.

Nohát úgy es lett. A Napanyó neki fogott és varrt két gagyacsát, két fehér ingecskét s két veres sapkácskát. Reggelre, mikor a Nap kellött a maga útját hogy megtegye, akkorra a Napanyó még es varrta az inget, gagyacsát, sapkácskát. Ésszeszédte a Nap, s elvitte. Mikor aztán odaért a gyermekéig, ő ott léeresztette. A gyermekék ahogy ott játszódnak, egyszerű csak meglássák, hogy valami lepottyant ott melléjük. Nekik, hát tisztán nekik való. Szaporán felhúzzák a gagyacsát, feltészik az ingecskéket, sapkácskákat félvészik a fejikre. Nagy hajik vót, amint a mai divat, hosszú aranyhajuk. Szépen béigazították a sapkáik alá. S aval azt mondja az egyik a másiknak:

— Mënjünk most el, s keressük még anyánkat. De nehogy reacsapj — azt mondja — te, s le në töpd. Akármit csinálnak velünk, nem szabad, hogy reaüssünk, s le në töpjük. Ha megvernek, még akkor se.

Még es egyeztek és el es indulnak. Elménnek a palota elejibe, s tényleg még es lássák ott az anyjikat. Áll szegény a szurokba, mellette egy vessző, s két felől két katona. Mikor ott mënnek el a gyermekék, hát a katona, az egyik megszólítja:

— Hej, kölykek! Gyertek csak ide. Le kell töpni ezt az asszont, s rea kell vágni, aranyhajú gyerékék helyett kutyakölykeket szült, s azért a király megbüntette.

Ők nem csapnak rea, ők nem esmerik az asszont, az asszon nekik nem vétett, s ők nem es töpik le, nem es ütnek rea.

— Hát — azt mondja —, ez királyi parancs.

Nem bánják ők, akárki parancsolta, de ők azt nem csinálják még.

— No — azt mondja az egyik katona —, majd megcsináljátok, në féljetek, viszlek rögtön a király elé. Majd a király ha karóba húzza a fejeteket, mit csinálnátok!

Nem bánják ők akármit es csinál a király, de ők nem csapnak rea az asszonra. Az asszon nem hibás. No, aztán úgy es lett, az egyik katona összefogta a két gyerékét, és irány a királyig.

Amikor odaért a királyhoz:

— Fëlséges királyom, ez a két kölyök nem vágott rea az asszonra, megszegte a parancsot.

Azt mondja a király nekik:

— Miért nem csaptatok rea?

Akkor az egyik gyermekécske megszólalt:

— Fëlséges királyom, meghallgatod a mű kérésünköt?

Azt mondja:

— Még hát, hogyan hallgatnám.

— Hát — azt mondja —, a király mikor fiatal vót, elmént a katonákkal falura. S ott abban a faluban vót három leány. S amikor ők mentek el, hát a lányok mondják, hogy az egyik egy szál kendérből az egész katonaságot kielégitené, a másik, hogy a kenyérből az egész katonaság jóllakna, s a harmadik, hogy neki két aranyhajú gyermeke lenne. S ez még es lett, de a boszorkányasszon a gyermekéket elvitte, s eltemette a ház elé a gyermekéket. A gyermekéből nőtt két diófa, s akkor a boszorkány kivágatta, s ebből csináltatott két ágyat. S az ágyak beszélgetni kezdtek. A boszorkány azt es összevágatta, akkor lett abból két aranyszőrű báránka. A báránkát es elvágatta, s egy darabka bél kiesett a tópartjába, a hal megétte s abból a halból kijött két gyermekécske. S a Nap küldött nekik két gagyacskát, ingecskét, sapkacskát, és ők elindultak, s az asszonra nem vágtak reá. S a király ha nem hiszi, nézze meg. — Mind a ketten lekapták a sapkacskákat a fejükről. — Ezért nem üttük meg, mert ez a mű édes anyánk, s aztat mű nem szabad, hogy bántsuk.

Amikor ezt a király meglátta, hogy a két aranyhajú gyermek előtte áll, úgy megijedett, hogy még szóhoz sem jutott. Rögtön a boszorkányt a ló farka után kötötte. A feleségit kivette, leborult előtte, s könyörögni kezdett, hogy bocsásson meg, mert ő nagyot, igön nagyot vétkezett ellene. S amikor az asszon azt mondta, hogy ő megbocsát, mert ő tudta, hogy ő nem tud belőlle semmit, a szenvedést eltúrta, és megbocsát mindent, akkor a király összecsókolta a feleségit, gyermekeit, s a boszorkánasszonyt a lófarok után kötötte, s úgy hordozta az egész városon keresztül, amíg mind széthúzták.

Mikor hazajöttek, akkor megcsinálták a nagy keresztelőt, s a gyermekéket megkeresztelték, s még ma es élnek, ha még nem hótak.

A KIRÁLY ÉS A SZEGÉNY LEÁNY

Vót egyszer, hol nem vót, a hetedhét országon es túl, még az Óperenciás tengeren es túl, az Üveghégyen es túl vót egyszer egy király, s egy szegén ember, s annak vót egy leánya. És a leán elmént szógáni. Ahogy elmént szógáni a városba, megtalálkozott egy öregasszonval. Az öregasszon kérdezte tőlle:

— Hát hova mész, lányom?
— Hát elindultam szērēncsét próbálni, szógálni.
— Hát gyere el hezzám, három napból kitelik az esztendő. Hat szobát kell kisépěrj, s a hetedikbe bé se nézz.

No, el es állott a léány szógálni. Az öregasszon minden nap mēnt a tēmplomba. A léány otthon takarított, sēpērgetett minden nap, elvégezte rendēsen a dógát. De a harmadik nap már nēm bírta tovább, ő mēgnézi, mi van a hetedik szobába. A hetedik szobába egy asszon kenēgette a sebjeit. Tele vót az egész testje sebvel, s azokat kenēgette. No, de amikor ő mēglátta az asszont, az ajtó becsukódott, s akkorát csattant, hogy az öregasszony a tēmplomba mēghallta. Ki es futott a tēmplomból ēgyenesen haza. Tudta, hogy a léány mēgnézte az asszont. De a lēán es mēgējedett, s elfutott, otthagya az asszont, s ahogy csak futhatott, úgy futott hazafelé. S amint futott, az öregasszon utólérte. Seprűre ült, s gyorsan utólérte.

Mēgkérdezte tőlle, hogy mit látott a hetedik szobába. De a léány nēm mondta mēg, mit látott.

Azt mondja az öregasszon:

— Elvészēm a szóló nyelved, ha nēm mondod mēg, mit láttál.
— Nem láttam sēmmit.

Az öregasszon elvette a szóló nyelvit, hogy nēm tudott többet beszélni. Elmēnt akkor bánatjában a léány az erdőbe. Ha már nēm tud beszélgetni, akkor mit csináljon otthon. Nem mēnt haza. Elmēnt az erdőbe, s ott éldegélt az erdőbe. Szēdētt vadgyümölcsöt, avval éldegélt.

Égyszēr telt, múlt az idő, arra járt a király. S hát a király ott mēgkapta a léányt. Amikor ott mēglátta, erőst, erőst mēgtetszētt neki a léány. Hazavitte, s feleségül vvette. De nēm tudott sēmmit sē értekezni vele, csak írni tudott a léány egy kicsit, beszélni sēmmit.

No, majd hoz a gólya egy babát nekik. S igen ám, éjjel szūletētt a baba, s mindenki úgy elaludt, hogy abszolút nēm tudták, ki jön be, s ki mēgy ki. No, bejött az az asszon, aki ott az öregasszonnál kenēgette a sebjeit. Hozott a kezibe egy véres fél nyulat. Senki őt nēm látta, mindēnki aludt. Ahogy ő bejött, kérdezi ezt, a léányt, mit látott abban a hetedik szobába. Visszaadta a szóló nyelvit, hogy tudjon mēgszólalni. Akkor es azt mondta, nēm látott sēmmit.

Azt mondja erre az asszon, elviszi a gyērēkēt, s bevérezi a száját, s mindēnki felébred abban a minutában, mikor ő kimēnyen. Akkor azt mondják, hogy mēgētte a gyērēkit. Nem bánja, de ő nēm látott

sēmmit. No, az asszon el es vitte a gyereket, a beteg asszon bevérezte, s alighogy kilépett az ajtón, abba a helybe felébredtek az örök, mindénki, s odafuttak hozzá, s nezik, s hát az asszon csupa vér, s a gyermek nincs. A királyembér nagyon busult, hogy a felesége megétte a gyereket, de sajnáta elpusztítani. Ésszehívta mind a tudósokat, mindégyiket. Egyik azt mondta, pusztítsa el, a másik azt mondta, ne. Próbáljon még egy esztendő várni, majd a másodikat csak nem észí meg. No, de hát el es jött az idő, hogy lett még egy gyermekük, esztendőre rá. S ahogy meglétt a gyerek, mindénki elaludt. Az asszon visszajött, s hozzá a karján a kicsikét. Visszaadta megint a szóló nyelvit, s kérdezi, mit látott a hetedik szobába ott az öregasszonnál. Azt mondja, nem látott sēmmit.

— Visszaadom ezt a gyereket es, csak mondd még, mit láttál a hetedik szobába.

— Nem láttam sēmmit!

— Akkor elvészem ezt a gyereket es, s akkor biztosan hogy elpusztítanak, hogy a második gyereket es megétted.

El es vette a második gyereket es az asszon, bevérezte ismét az asszon száját. S amelyest kilépett az ajtón, megint mindénki felébredött. Rögtön mentek es az ágyhoz, de bizony a gyerek nem vót. S az asszon csupa vér vót. No, a királynak szólnak, hogy megint megétte a gyereket, akárhogy vigyáztak reá. Hát a király busult, erőst busult, hogy kell, hogy így légyen, mikor ő úgy szeretné, hogy nekik gyerekik légyen, s a felesége örökké megészí. No de hát megint ésszehívta a tudósokat, mit csináljonak. Egyik azt tanácsolta, pusztítsák el, a másik azt tanácsolta, ne pusztítsák, próbáljon még, majd csak megáll, nem észí meg mindegyiket.

No, telt, múlt az idő, jött es megint a harmadik gyermek. Igen ám, de akkor kiadta a király a parancsot, hogy sēnki el ne merjēn aludni ott mellette, hanem erőst, erőst vigyázzanak reá. No, ugy es lett. Erőst, erőst vigyáznak reá. Igen ám, de mikor eljött az éjfé, megint csak elaludt mindénki.

Visszajött az asszon, két gyermekvel, s a véres nyulat megint hozta. No, amikor a véres nyulat meglátta, s a gyerekeket, megörült a gyerekeknek. Igen ám, ez a sebēs nem adta oda, hanem megint kérte, mondja még, mit látott a hetedik szobába. Nem látott sēmmit.

— Visszaadom mind a két gyereket, csak mondd még, mit láttál a hetedik szobában.

— Nēm láttam sēmmit.

— Elviszem a harmadikat es!

— Akkor sē láttam sēmmit.

Elvitte a harmadikat es, bevérezte az asszont, szóló nyelvit megint elvétte. Amelyest kilépett, rögtön felébredtek. No, akkor most mán a király erőst, erőst megharagudt, s ahogy ő megharagudt, azt mondja, rögtön fejeljék le. No de a tudósok azt mondták, még ne, várjon egy kicsit.

— Gondoskodjunk, mit tudjunk csinálni.

Ésszeültek, gondoskodnak, egyik egyet mond, a másik mást. Egyik kitalálta, hogy vessék bé az állatkertbe az asszont. No, a király belé es égyezött, de olyan beteg lett, ahogy beléégyezött, hogy ő bévettesse a feleségit, hogy azt sēm tudta, hova légyen el.

No, de megfogták a szógák, s bévéttek az állatkertbe. Ahogy bévéttek az állatkertbe, az állatok kétfelé álltak s a közepibe léereszkedett az égből egy asztal, s egy szék, s egy bőcsü. A bőcsüben a legkisebb gyermek, s az asszon jött a másik két gyermekvel. S oda leértek hezza az asztalhoz. S akkor mondja ez az asszon, aki elvitte a gyerekket, hogyha ő valakinek megmondta vóna, mit látott a hetedik szobába, az ő sebje soha még nem gyógyult volna. S lássa, hogy melyen igazságos, hogy akkor elvette a három gyereket tőle, ő méges csak nem mondta még senkinek, hogy mit látott a hetedik szobába. S nē busuljon, mert neki nēm lész sēmmi bántódása. Gyermekécské felültek a vadállatok hátára, ott játszadoztak, a kicsikét még rēngette, s kapott egy bibliát, s aztat olvasgatta.

Igen ám, de a királyt erőst, erőst bántotta, hog ő most a feleségit elpusztította. Elküldött egy szógát az állatkertbe, hogy nézzék még, mi van az ő feleségivel, s akár hozzák vissza bár egy ruhadarabkáját. No, el es mēnt a szóga, fēlmászik a kerítésen, bēnēz az állatokhoz, s hát uram teremtőm, az asszon énekēl, a gyerekek az állatok hátikon, a kicsi gyereket még rēngeti. Visszamēnyēn nagy lélekszakadva a szóga, jelēnti a királynak:

— Fēlséges királyuram, a feleségēd él, ott van mind a három gyerek vēlle.

Hej, a király dühbe gurult, úgy megvágta pofon a szógát, hogy az helybe elesett.

No, teltek, múltak a napok, megint csak izgassa, miért tudta a feleségit bévettetni. Küldi a másik szógát, mēnjen el az, nézze még az, s mondja még az igazat, hogy nincs ott sēmmi se, csak a ruhadarabkája. No, elmēgyēn ez es, s jó vissza, s jelēnti:

— A feleséged él a három gyermekkel.

No, erre megint csak dühbe gurult, ezt es megvágta, hogy elesett. No, akkor meggondolta, hogy lehet valami igaz belőle, ha már mind a kettő egyformán mondja. S a val elindult ő es oda a király. S amikor odaért, a király felmászott a kerítésen, s béleskelődik. S hát felesége ül az asztalnál, s énekél, s a gyermekécskét röngeti a bölcsőben. A második kettő az állatokon lovagolnak. Mikor meglátta, azt gondolta, hogy a szíve lészakad. Oda es kiáltott, mënjen hama ki, de nëm es hogy kimënjen, hanëm ő be akart szökni oda hezza.

Az asszon nem szólt vissza neki, csak intett, hogy në merjen bémenni, mert őt az állatok megészik. Akkor kérni kezdte a király, ha istent hiszi, hát mënjen ki, mert ha nëm, ő meg es hal. Hát az asszon mit vót, mit tégyn, ésszeszedte a gyermekéket, a kicsikét a karjára vette, a másik kettőnek megfogta a kezit, s szépen az állatok kétfelé álltak, s ő kimënt az állatkertből. Mikor kiért, a király úgy megörvendett nekik, hogy azt sëm tudta, mit csináljon, össze-vissza csókolta őköit, s hazavitte. No, de most már nem vót elég, hogy a gyermekék es megvannak, hanëm még az asszon es tudott beszélni, visszakapta szóló nyelvit es.

Akkor ám csaptak nagy lakodalmat, de keresztülést, mind a három gyermekét egyszerre keresztülték, de mulattak. Buncidától Buncidáig folyt a sárga lé.

Vót egyszer egy királyi vadászat. Ésszegyűjtötte a király az országbul a vadászokat.

— Amire reátalálunk, lőjük le, medvét, farkast, őzikét.

Akkor a vadászoknak volt tehenszarvából kürt csinálva mindëgyiknek. Egy sort álltak, nekimëntek az erdőnek. Mindëgyiknek, ha bajba vót, akkor a kürtbe belé kellött, hogy kürtöljön, úgy, hogy a többi akkor visszamëntek segítsének. Elindútak, mëntek úgy harminc-negyven méterre egyik a másiktú, de olyan sűrüs erdőbe az nagy távolságöt jelentett. Hát egyszer ez a félénk vadász reamënt a medvére. Kezdött kapaszkodni fél a fára fél-fél, a medve utánna, annak es jó körmei vótak. Igën, de ez sebésen mënt, a kürtöt nëm tudta megfogni, hogy beléfújjon a többiknek, felmënt egészen a legtetetejibe, úgy, hogy még ha egyet lépik, letörík az ág, s lëszik. A medve olyan lanyhán utána. Ennëk mán a szél fújta a nadrágját, úgy

még vót ijedve, hogy most minnyá eléri. De ott, ugyé, télén válogatták a fát, vót egy száraz fa, s a favágók meggyujtották, s elégett, de a törzse megmaradott olyan két métér hosszúra, s olyan hegyesen égött el, olyan vót, mind a fogpiszkáló. Mikor fölért magasra a medve, lába alatt egy ág eltörött, s puff, le a medve, éppen abba a hegyes fába, ami ē vót égve, beléesett. Ordított a medve, a vadász nezi s nezi, látta, hogy a medve nem tud megszabadulni, kezdett ereszkēdni a fáról le. Mikor leér félig, lássa, hogy folyik a medvének a vére, de nem tudta a vadász, hogy beléesett ebbe, eszibe sē jutott az a hegyes tuskó. Lejött a fáról, oda a medvéhez, s elvette a kürtöt, s erőst trombitált, fújta a kürtöt. Egyszer meghallják azok, elébb vótak vagy két-három száz métérre.

— Ki hiányzik innen? Vissza, bajba van valaki a vadászok közül!

Visszamēnnek, lássák a medvét, de a vadász azt mondta, hogy így fogta s oda, beléverte a medvét. A király kitüntetést adott annak a gyáva vadásznak.

— Hát igazán büszke lehetsz rea, hogy meggyőzted a medvét, s bé tudad ide verni!

A gyáva vadászból lett büszke vadász, máig is él, ha még nem halt.

126.

ÉHAJ

Mondok egy szép mesét!

Vót egyszer egy szégén embēr. Annak a szégén embērnek vót három fia. De olyan szégényēk vótak, hogy hamuba sütték a pogácsát, alig tudtak élni. Egyik vót olyan tizenhēt esztendős, másik tizenhárom, a legküsebbik olyan tizenegy. A legüdösebb azt mondja:

— Édēsapám, elmēnyēk én valahová, hogy segéljek az élet sorsán, szógálatot keresni, vigyél valahová.

Az öregembēr sajnálta gyermekeit.

— Mit csináljak velik?

A gyermek csak mindig azon vót, a legnagyobbik, hogy őt vigye valahova, hogy segéljen a sorsán a szüleinek. Egyszer azt mondja az embēr a feleséginek:

— Tudod, mit mondok én néked, süssél hamuba pogácsát, s majd én eztēt elviszēm szerēncesēt próbálni.

Rëggëre mëgsütte az édesanya a hamuba sült pogácsát, belétették a tarisznyába, s ájdé, az apja a fiával, a legidősebbel mënt. Hát mënnek, mënnek fël a hëgyekbe. Ègy kúthoz értek, ègy olyan kúthoz, hogy ôk belé nëm néztek. Azt mondja a fiának az öreg, hogy üljönek le ide, ègyënek, s itt lësöz víz es, de a kútba nem vót víz. Leültek, èttek, s mikor inni kellëtt vóna, belénéznek, s nincs víz. Azt mondja a fiának:

— Èj, haj, hát itt víz nincsen.

Hát Èhaj a föld alatt vót, s ègy követ nyom ki a kútból, gyúrja a vizet, s mondja:

— Mër hittál?

— Hát én nem hittalak, s nëm hittam sënkit.

— Hát mondtad, Èhaj!

— Igën, leültünk ide ènni, s inni akartunk, s mondtuk: Èjhaj, hát itt nincs víz.

— Èn vagyok Èhaj, mit keresël të itt?

— Nézd, gyermekëm van, s szeretne, ôhajtsa, hogy elmënyën szógáni.

— Ô, nekëm kell, gyere lë.

Lëmëntek a kútba, mind ègy város a föld alatt.

— Itt hagyod a gyermekëdet, három nap múlva eljössz, ha reaismersz a fiadra, ègy tál aranyt kapsz.

— Jó.

Otthatta a fiát, a kútból kijött, s hazajött. Azt mondja a feleséginek, az öregasszonnak:

— Hónapután el kell mënjek, hogy kapjak ègy tál aranyat. Èhaj mondta, mikor idejössz a kúthoz, csak mondd: — Èhaj! s én mán jöyök.

Oda es mënt a kúthon, jött es Èhaj, lëvitte, mëgfogott ègy szakajtó búzát, s kezdte szórni az udvaron. Annyi fehér galamb repült le, száz, ôtszáz s ezër. No, azt mondja a szëgën embërnek:

— Amelik a teéd, fogd mëg, s vállaszd ki, kapod a tál aranyat.

Hát az mind ègyforma vót. Néz ide, néz oda, hát ègyet a lába alá mëgfogott. Bëmëntek ègy fekete, sötét szobába. Èhaj eleresztette a galambot, kecskebukát vetëtt, nezi:

— Ez a te fiad?

— Nem.

— Vesz az arany es, s a gyermekëd es itt marad.

Kivitte Èhaj a kútbul az öregembërt. Hazamënt nagy buslakodva

— Én isteném, a gyermekém oda van, elveszett.

Közbe jön a másik fia:

— Mennyék én es!

S az eselmént oda. Éhaj levitte a kútba, befogadta szógáni. Három nap mulva elményén az öreg. Éhaj fogott egy szakajtó terebuzát, az udvarba észorta, annyi galamb repült, feketék, kékék, fehérék.

— No, válaszd ki, melyik a te fiad?

Mégin megfog egyet, béviszik egy sötét szobába, eleresztik, kecskebukát vetett, s egy legén lett belőle, de nem az övé.

— Híj, az anyját!

Éhaj kivitte a kútbul. Otthon maradt az öreg a kicsi gyermekécskével. Azt mondja ez:

— Édesapám, most mán két testvérém elveszett, de most mennyék én!

— Hová, fiam?

— Oda, ahova vitted ezket.

— Nė mēnj, fiam, mert te es elveszēl.

— Nēm veszēk én, éngēmet is odavigyél. De én mégmondom nekēd, mikor jössz utánam, akármi lēsēk, ha galamb, ha ló, ha kecske, én örökké sánta lēsēk, a jobb szárnyamat lēeresztēm s huzom a földön, azt fogd mēg.

Otthon úgy felvilágosította a gyermek az öregēt, hogy az öreg tudta, hogy most nēm vesztī el a fiát, a legküsebbiket. Csinátak mégin hamubul pogácsát, s elmēntek. Éhaj kijött a kútbul.

— Elhoztam a harmadikat es — mondta az öreg.

— Jól van, egy tál aranyat kapsz három nap mulva, gyere utána.

Levitte a kútba Éhaj. Hazaményén az öregembēr, sír:

— Három fiugyermékēm vót, most mind a hármat odahattam. Igy maradtam öregsigünkre, sēmmink sincs, mi lēsē velünk? — De sír az öregembēr.

— Ne busulj, öregēm, hozok egy fél litēr pālīnkát — mondja az öregasszon, de az öregēt az sēm boldogította.

Eltót a harmadik nap, az öreg odamēn a kúthon. Éhaj lēvezette. Megfogott egy szakajtó búzát, s szétszorta az udvaron. Fütüürészett a galamboknak. Azok jöttek, s úgy, ahogy a kicsike mégmondda, úgy vót. Az egyik galamb a jobb szárnyát húzta. Nez az öreg ide, nez oda, nezi ki a szēmit. Éhaj rászót:

— Keressed a fiadat!

Mikor a galambok kezdtek önni, az az egy huzogassa a jobb szárnyát. Az öreg ember felvette, azt mondja:

— Ez!

Bévítették abba a fekete szobába, hát ez az!

— No, kettő itt van, ez a harmadik, nem hagyod té ezt itt? — kérdi Éhaj.

— Ném! Ide a tál aranyt s a gyermekét.

Az mán olyan okos vót, annyit tudott mint Éhaj, aki nem akarta kiengedni.

— Adok nekéd egy fél zsák aranyat!

— Ném, én a gyermekét viszem.

Kifizette Éhaj, s a kútból kiméntek. Az öreg felvette a hátára az aranyat, és méntek. Éhajt még erőst bántotta ez.

— Édesapám, lássa, ott egy fiáker jó, messze.

— Igën, fiam.

— Vigyázzon, belölem lesz most egy vadászkutya, mert a fiákeron sok nagyúr ül, de az egész pénzüket nekünk adják. Belölem lesz egy vadászkutya.

Az öregbül csinált, az apjábul egy meghalt öregöt s kankós botot a kezibe, ő egy kecskebukát vetett, s egy ekkora kutya lett belülle. Az urak méntek vadászni hintóvā.

— Öregem, ném adja el ezt a vadászkutyát nekem? — kérdezték.

— Apszolut nincs annyi pénzüik, nagyuraim.

— Má honnan tudja, hogy nekünk mennyi pénzüik van? Adja el.

— Á, nekem puska nem kell, a kutya elég vadász nekem. Eleresztém, ez megfogja a nyulat puska nélkül.

— Adja el!

— Á, nincsen annyi pénzüik.

— No, mennyi van nekéd s nekéd? — kezdtek csiszláni.

Vótak vagy hatan. Mondják, mennyi van.

— Ó — aszondja az öreg —, ez kicsi, de nekték odaadom.

A kutyát megvakargatta, saját gyermeke vót. Felugrott a kutya a hintóba, s mënnek. Hát nem értek két düllöt, egy nagy terebuzásnál egy nyúl felugrott, s kezdett rohanni neki a terebuzának. A kutya rá akart ugrani, nez jobbra, nez balra, hogy eresszék le a fiákerről, hogy fogja még a nyulat.

— Ereszd el, megfogja a nyulat!

— Elmén — mondta a másik vadász.

A kutyát mégis eleresztették, s bé a terebuzásba. Ők kezdtek lövöldözni, hogy jöjjön vissza a hangra, de a kutyából lett egy legény s másik úton hamarabb hazaért, mint az apja. Az apja még hozta az aranyat a hátán.

— Édesanyám, hol van apám?

— Hát nem jött haza. Te haza jöttél?

— Haza, édesapám hozza az aranyat.

Igën ám, de a szégénembër az aranyval béült pálinkát inni, mert nem itt esztendőkön keresztül. Bémënt a korcsmába.

— Adjon egy pálinkát, még egyet, még egyet: — megittasodott, s szegény alig tudott hazamënni. Mikor hazaért, látta a fiát.

— Hazajöttél, gyermek, mióta, hogy várlak! Jaj, eridj, még egy litért hozzál, mert két fiam odaveszëtt, te már itthon vagy, de én sose gondótam vóna.

No, ëjött az idő, szombati napon nagy vásár vót. Azt mondja a fiú az apjának:

— Édesapám, most lész belőlem egy csödör, de olyan amilyent még sënki së látott. Vigyázzon, kantározzon fel, üljön a hátamra, én keresztülszököm százszor, nem ütöm még a lábammal. Vigyázzon, mer ez a vörös Éhaj sok pénzt ad értem, s ha el akar adni, egy zsák aranyat kérjën. De ha egy zsák aranyat ad es, a kantárszárat vëgye lë a fejemrű, mondja még, hogy ő tëgyën másikat, mer hogyha a kantárt a fejembe hagyja, akkor én tőhbet vissza soha nem változok.

No, az öreg kiviszi a piacra, felül a hátára, olyan szép fekete, mint a kökény-bársony. Mikor kiér a piacra, csak áll s vigyázkodik. Ezt mëghallta Éhaj, aki őt tanította. Elmén a piacra, oda minnyá az öreghez:

— Mibe kerül ez a csödör, mennyiért adja?

— Hej, két véka arany.

— Drága lész az, öregëm.

— Nëm, mer két fiam szenved ezér.

Jól van, mëgvëtte.

— De csak úgy adom, ha a kantárját visszaadod.

Éhaj nem vót, mit tëgyën, mëgalkudt vele, a kantárt a ló fejirűl levëtte. Éhaj elmënt, felült a hátára, a piacot körülnyergelte, leizzadt ő es, a ló es. Úgy kifáradt, elmënt egy csárdába, az akácfához oda kötötte, ő még bémënt, hogy mëgigyék valamit. A ló a fejit az akácfához odadörzsölte, s az apja előtt otthon vót. Hazamén az öreg:

— Fiam, itthon vagy?

— Itthon.

Emeli az aranyat az öreg. Éhaj még az ollót, hogy visszavigye, mer mán annyit tudott, mint aki tanyította.

— Édesapám, a jövő hét szombatján egy más csődör lesz belöllem, egy pej. Megvész jó pénzért, megfizet ez nekünk. Csak vigyázon, nehogy a fejlőt a fejemen felejtse.

Mikor eljött a másik szombat, olyan ló lett megint belőle, hogy az egész piac állt, s nézte, mind körülfogták. Egyszer jött Éhaj. Tudta, hogy kicsoda, ő nevelte, ő tanította.

— Öregem, mennyi ez a ló?

— Egy zsák arany.

— Ez drága, öregem, adok felet!

— Hó, micsoda, felet? Má egy zsáké sē adom, hogyha alkuszol velem.

Megvette. Az öregnek mégin eszibe jutott a kantár.

— De csak úgy egy zsák aranyér, hogy a kantárt levesszēm a fejből.

Vigyázkodik Éhaj, a vörös embēr.

— Egye még a kutya, már a kantár sē kell.

Az öreg kivette a kantárt, s kivett egy másikat, fölült a hátára, s menyén a piacon, kérésztül a levegőbe. A nép fut ordítva előle.

— Atya úristen, mi van evvel az embērvel?

Kiizzasztotta a lovat, s ő es megizzadt, s megént a csárda elébe. A lovat odakötte a fához, az lekötte a fejlőt s isten áldja, elmént mind egy gyermek. Az apja előtt hazamént. Az öreg menyén, s viszi a zsák aranyat.

— Á édesapám, hogy élünk?

Az még azt sē tudta, hogy kell má élni, mer hogy régēn olyan szegények voltak, mint a kódus.

— Fiam, jól vagyunk, de a két testvérēd hiányzik a családbul.

— Mindēnfélēnk van, még ők es lesznek — mondta a fiú. — A jövő hét szombatján egy deres lesz belőlem. Édesapám arra vigyázzon, hogy ennek a vērēsnek engēm el nē adjon, s akárkinek ad el, a fejlőt nē adja el, a féket a fejemből vēgye ki, mer hogyha a féket a fejembe felejtī, akkor én soha nem jövök vissza.

Égy hatalmas ló lett belülle. Mégin hallta Éhaj, aki tanította őt.

„Még kell venni, s vissza kell vinni” — gondolta Éhaj. Bémen a piacra, s odamen:

— Mit kér a lóért? — kérdezi.

— Másfél zsák aranyat.

— A ló öregebb, elég lesz egy es.

— Különb — azt mondja az öreg —, vörösnek nem és adom.

Vótak ott fekete cigányok.

— Eredjeték, s alkudjatok még, nekem nem adja az öreg, de nekték odaadja, mer feketék vagytok.

Hát odaméntek a fekete cigányok, s kezdtek alkudni, egy pillanatra vásárt csaptak az öregvel, megadták neki a másfél zsák aranyat. Az öregnek az esziből kimént, hogy a féket a fejibe felejtí. Hej, mikor kifizette a másfél zsák aranyat, s felült a hátára Éhaj, kezdét a piacon hajtani ére-ára.

— No, most a kezembe vagy, most mán gyerek nem lehetsz!

Ő es kifáradott, a ló es, oda a kocsmához, megkötte az akácfához, bémént s ivott. Dörzsölte a fejét, de nem mént le a fék. Kijött Éhaj, ráütött, s bele a kútba, levitte.

— Ej, kutya betyár, én tanítottalak, s mán többet tudsz, mint én. Innen nem szabadulsz sose.

Igën ám, de Éhajnak odale volt három leánya, s eztet [a fiút] szerette egy leánya. Vót egy kérésztapja Éhaj leányának, s Éhaj megígérte, ha férhez menyén, az esküvőjére a vejinek s neki amilyen lovat kíván, jusst olyan ad. Igën, de Éhaj leánya ezt a fiatal szerette, s egybekeverédtek, s azt mondta, hogy:

— Ezt megígérte apám. Mindénféle ló lesz az istállóba, tē leszél itt, s én megmondom neki, hogy sémilyen ló nem kell, csak ez, s akkor te megín ki tudsz menni.

Mikor eljött a kérésztfia:

— No, válassz lovat, kérésztfiam.

— Hát ha megígérted, hát adjál, amēlyent a lelke kívánja — mondta Éhaj felesége.

Mēnnek sorba, tapogassa a lovakat, nézi sorba, egyik szébb, mind a másika (a galamb mind ló lett). Egyszēr, mikor odaértek a sarokba:

— No, kérésztapám, ha ezt nem adja, nem kell sēmmi.

— Hát ezt nem adom! Ez mán annyit tud, mind a tanított mestere. Ezt a lovat nem adom. Itt van ezēr szebbnél szebb.

— Nem kell egy sē, ezt ha nem adja.

— Tyú!

A felesége odamēnt Éhajnak, s azt mondja:

— Hát héj, menyünk az esküvőre, te es ott leszél. menyünk egyszērre, add oda, tē es ott leszél. Adj egy parancsot, s add oda!

No, addig beszélt Éhajnak a felesége, hogy a keresztfiának odaadta. De Éhaj mégmondta:

— Odaadom, keresztfiam, ezt a lovat, hintóval menyünk, nyergeslóval menyünk, ezen a tón keresztül kell menjünk. Akkárhogy akar a ló a vízhez lenyúlni, nehogy lëengedd a kantárszárát, hogy az orra a vízhez menjën, akármëlyen szomjas, dögöljön még.

Utánna kísérte Éhaj hintón. Ez előremënt lóhátan, s Éhaj, aki tanította őt, utánna hintón. De ott hátul s menyecskék s a vendégök, mindëgyik mikor a tón kellett keresztülmënjën, mégálltak a hintók s a lóhátasok, s a lovak kívánták a vizet, lëeresztették.

— Mëlyen embër a vőlegén, nem engedi le a lónak, hogy igyék ëgy csëpp vizet. Ni mëlyen meleg van — s kezdtek ott kiabálni.

A vőlegén lëeresztette a lónak a kantárszárát, s mikor elérte a vizet, ájde, úgy elmënt, s a legény beléesëtt a vízbe. De Éhaj es lëugrott ám a hintóról, s utána. Mikor érte utól ezt a legént, kivette magát a tóból, lëtt ëgy fehér galamb, s repült. Éhaj es kivette magát, s ëgy sas lëtt. Repülnek, hajtsa úgy, de úgy. A királynak a lëánya az ablakon ëgy szőnyegët rázott ki, s nézte sokáig, hogy hajtsa a sas a galambot, s minnyá mëgfogja. De a galambocska egyenësen durr, bé a szobába, s a királylëán az ablakot bécsukta, úgy hogy a sas küjel maradt. Éhaj küjelmaradt, s belül maradt a tanonca. Tyű, odalett, ez bémënt. A királylëán takarított, ő kecskebukát vetëtt, s lëtt ëgy hatalmas vitéz. De tudta ennek ës a módját.

— Most apádnak sok valamit igër ez a sas, de lësz belőle ëgy vërës embër. Belöllem lësz ëgy gyürű, s az ujjadba tészël, fëlhuzod az ujjadra azt a gyürüt. Ő hogy mit igër, avval te sëmmivel së törődj. Az ujjadrul sënkinék së add kezibe, hanem ha annyira kell mënni, húzd ki, s vágd a fõdre.

A vërës Éhaj bémënt a királyhoz, azt mondja a királynak:

— Lëányod ujján van ëgy aranygyürű, s ezért én nekëd csinálök ëgy vert arany kasszát, ezért a gyürűért.

Hát a király mëgörvend, ëgy gyürűért ëgy arany kasszát csinálni. Azt mondja a kurirjának:

— Eridj fël a lëányomhoz, s az ujjából a gyürüt kérd el.

Felmënt, de a királylëány sënkinék se adta. Küldte a másikat, annak se adta. Azt mondja Éhaj a királynak:

— Hát nekëd ëgy lëányod van, s nem parancsolsz neki, csak más. Úgy összehergelte a királyt, hogy az mënt a lëányhoz.

— Léányom, mi van veled, ezért a vert aranykasszáért ezt a gyűrűt nem adod el?

— Sënkinék sē adom! (mëgtudta, hogy legén).

A vërësembër odaszaladt, de a léány az ujjárul kivette s elhanyította a padlón, de kézbe nem adta. Lëtt egy apró kölesszëm, az ajtó mëg volt kenve olajval, s egy szëm félragadott az olajra az ajtó sarkába. A vërës Éhajból egy kakas lëtt, és kezdëtt kaparcsálni ott a padlón, s felszedte mindën szëmet, s mënt a király elé. Az az egy szëmecske, ami félragadt az olajra az ajtó sarkára, az kecskebukát vetëtt, s megin lëtt az a legén.

— Le a nyakát a vërës Éhajnak!

Az pedig azt mondta, hogy sose gondóta vóna, hogy többet tud, mint én.

Akkor levitte az apját s anyját a kútba, s mëgmëntette a bátyját. Volt két lánya Éhajnak, összeszerettek, úgy éltek mint a világ.

127.

Vót egyszër egy szëgény/embër. Vót ennek egy fia. Mivel hogy erőst szëgények vótak, s azt sëm tudták, hogy lëhessënek mëg. Az embër mán öreg vót, a fia elég erős vót, hogy magának kënyeret keressën.

— Mënjük el szógáni! Vigyën el édesapám valahova szërëncsét próbálni. Elmënyëk szógálni.

Azt mondja a feleséginek, hogy:

— Csinálj valamilyen pogácsát. Hátha jó lësz neki. jobb lësz nekünk es, ő es dógozik valamit s én es.

Hát elmëntek. Mënnek, mënnek, mënnek hëgyekën keresztül, hát érnek egy nagy erdőbe. Látnak egy erős, erős nagy házat.

— No, mënjük oda. — Gazdaságot látnak az udvaron — mënjük oda, s hát hogyha kell egy béres nekik.

Mikor odaérnek, bémënnek az udvarba, nem látnak ott mást, csak egy öregasszonyt, egy boszorkányt.

— Mi járatban vagytok? — azt mondja az öregembërnek.

— Eljöttünk ide, hogy ha a gyerekët el tudnám szegódtetni, valamit kellene vele csinálni. Këll-ë béres ide?

— Hát hogynë kéne!

— No, jól van, alkudjunk mëg, és én itt hagyom a gyermekët.

Mégalkudtak három napra. Három nap leteltével mēnjēn, s ha a gyermek mēg felél, ēgy tányér aranyat kap.

— No, mi a dōga a gyērēknek?

— Itt van — azt mondja — három kanca, ezeket felnyergeli, kiviszi ide a legelőre, s felpányvázza, s otthagyja, legeljenek. De estére hajtsa haza!

Hú a betyárságát, örült a gyērēk, olyan szép három kanca. Tarisnyába tett az öregasszony szalonnát, sonkát, kolbászt, friss kēnyeret. Elviszi ki ott a ház elejibe, s mēgpányvázza ōköt, s leül a fűbe, s nézi, a lovak legelnek. Mivelhogy sūtött erősen a nap, hát biz a legényke kezdett álmosodni. Ęgyszer elálmosodott, kōnyőkére reaborult, és el es aludt. Aludt a legény elég sokáig, lehet ēgy fél óráig. Ęgyszer vigyázkodik, hát kérem szépen, nincs ēgy ló sē. Elmēnt. Hú, most mi lēs? Oda vannak a lovak. Félni kezdett a legény, nagy kár az asszonynak, a gazdasszonynak, nagy kár az asszonynak. Mi lēs most vele? Gondolkozik a gyērēk, sírni kezd. Mēgint arra mēnt Krisztus urunk mēg szent Péter.

— Miért sírsz, te szegény legény?

— Hú, hogy jártam mēg, elszegődtem ma ēppen, három kancára kell ügyeljek reggeltől estig, haza kell az istállóba vinni ōket. S úgy eltűntek, hogy sēhol sē kapom.

— Nē búsúlj, fiam, sēmmit — azt mondja Krisztus urunk —, ez a furulya itt van nekēd, s mikor haza akarod vinni ōköt, akkor furulyálj, idejōnnek.

Alig várta a legény, hogy elhaladjanak, vigyázkodik, a lovakot nēm lássa. Kezd furulyálni. A lovak visszamēntek, s kezdtek táncolni a furulyaszóra.

A három ló annak a banyának a három leánya vót. Akkor már bátrabb lett a legény.

— Mēnjētēk, nem kell, hogy ōrizzelek én.

Lefeküdt, s aludt jó nagyot. Mēgint felébredett, mēgint furulyált, mēgint a lovak visszajōttek, s táncoltak. No, ekkor aztán úgy hagyta, hogy mēnjenek a merre akarnak. Estefelé, napszentület felé, kellett Jánosnak hazamēnni. Nincsenek a lovak. Kezd furulyázni. Lepányvázza ōket, összekōti a hármat, s mēgyēn haza velük. Felül a hátára, s béhajtott a tanyára. Az öregasszony vacsorát készített Jánosnak.

— Űlj le, fiam, vacsorálj!

Bēmēnt az istállóba az öregasszony, vastēngēllyel vágjad ōket, a három lovat, a három leányát, csak át van változtatva lóvá.

— Hol voltatok elbúva, s mért kellett visszajöjjetek? Belészeret-
teték ebbe a legénybe? Eltűnhettetek volna! De szereti valamelyik
ezt a legényt?

Esküdöztek a leányai mindenféléképpen, de ez csak a tengellyel
veri őket. Úgy megverte őket a vastengellyel. Addig János jóllakott,
bérakott a mellyibe. Begyűn az öregasszony.

— No, feküdj le, János, reggel megint kapsz a tarisnyádba, s
nyergőt, s eridj, vigyed legelni.

Mégmondta az öregasszony:

— Most úgy elbűjlatok, abszolút még ne mutatkozzatok, nehogy a
három nap elteltével az arany elveszen.

Tétt a tarisnyába másik reggel, János felült a ló hátára, s megint
elmént legeltetni. No, egyször, mikor früstökölt, a lovak a hátánál
legeltek, megfordult János, megint nincs egy ső. Dél felé, mikor a
tarisnyát elővette, eszibe jutott a furulya a tarisnyába.

— Hoppá, hajtsam csak vissza őket!

Ebédél, s el-el kapja a furulyát egy kicsit, megint előjöttek a lovak.
Gondolta János: „Most már csak mēnjeték vissza.”

Visszajöttek a furulyaszóra!

Elmēntek megint a lovak, János úgy kipihte magát, aludt mint
a bunda. Amikor kezdett sētétedni, s kezdett fāzni, fēlkelt, vigyázko-
dik, nincs ám ló. A furulyát fūjja, oda a három ló, kengyelt levette
róluk, felült a hátukra, összekötözte a hármat, s bēmēnt a tanyára.
Messziről meglátta az öreg banya, hogy János a lovon repül, hogy a
lábukról a patkó majd lehulljon.

— No, János, itt a vacsora, eredj, vacsorálj.

Bēmēgy az istállóba, úgy űti a vastengellyel mind a hármat, törik
essze az istálló.

Hát a ganyécsomón vót egy kicsi lovacska, erőst, erőst sovány
volt. Közbe a legfiatalabbik leány, amelyik ló lētt, mégmondta:

— Hogyha a három nap megent lētellik, kapsz egy tányér
aranyat. — Ne vėdd el, csak aztat, amelyik lovacska a ganécsomón
áll — azt mondja. — Lesz itt az istállóba két—háromszáz ló, egyik
szebb a másiktól. Ő elmēgyēn, mikor te lovat kérsz, mindēgyik
mellett, végighúzza a kezit a hátán, annak kiveszi az erejit. Kimegy a
ganécsomóra, aztat meglapogassa, s az egész lónak az erejit abba a
lovacskába beléveri. Mégtapogassa — azt mondja —, készítsd el a
gagyakötődet, s akkor a nyakára kösd rea, hogy nē tudja az erőt
kivenni belőlük. Ő odaadja azt a lovacskát, s mondjad, hogy olyan

szegény vagyok, hogy alig élhetek. Ez még elél a ganécsomón. Azokból a finom lovakból nem kell. Ebbe égyezz beli.

Rendbe van. Harmadik nap es kimënt legeltetni, s este haza hozta ököt. De veri az öregasszony, üti agyon ököt.

No, holnap kell kifizesse Jánost, s eleressze, vagy megalkudnak tovább. De János ahogy a leány megbeszélte neki. Jánosnak nem vót kedve, hogy tovább szógáljon, gondolta most már próbál egy másik szerencsét. Reggel félkelnek, annyi ló az istállóban, egyik szebb a másiktól.

— No, János, kapsz egy tányér aranyat, letelt a három nap, letelt, s úgy lett megalkudva, hogy három tányér aranyat kapsz. Kifizetlek, s legyen szerencséd.

Azt mondja János:

— Nekem, öreganyám, szerencsém nem es vót, nem es lesz, eszém se. Kéne nekem egy ló ezért a béremért. Csakes kevesebb, mint egy tányér arany.

— Hát, János, adok én nekéd lovat es, s ha ló nem kell, adok én nekéd aranyat es.

Nem kell neki pénz, nincs szüksége pénzre.

— Jól van, gyere, válassz lovat, mert van itt egész serég.

— E kell-e?

— Nem!

— E kell-e?

— Nem!

Nem. Az egész istállót két óra alatt végigjárták, az öregasszony mindet végigsímogatta. Neki nem kellett ez. Hát az? Az asszony mënt előre, és símogatta. Ő a gagyakötőt elszakította, s kihúzta, s fogta markába. Mikor kiméntek a ganécsomóra, hát ott vót egy nagy fülű, nagy fejű, vékony nyakú, sován lovacska, csitkó, két-három esztendő. Odaményen, s ráüt a hátára.

— Hát tán ez kell? — s János a gagyakötőt a nyakára rántotta.

— Ez, öreganyám!

— Hát ettől különbet es kapsz! Mit csinálsz vele?

— Hát, öreganyám, ha tudnád, hogy én evel mit csinálok! Sëmmim sincs. S látom, a ganyén él, a ganyé tetejin, ilyen kell egy szegény legénynek, nem azok a finom lovak. Mivel etetëm?

— Hát nézd csak, adok én három tányér aranyat es!

— Nem kell pénz nekem. Éppen nekem ez a rossz lovacska kell, mikor olyan szegények vagyunk.

— Nohát, János, ha már erre estél reá, legyen szeréncsed, vigyed!

Igen, de annak a sok lónak az ereje mind ebbe a kicsibe, olyan sovány vót, mint egy horog. Hát felül János a hátára, előtte vezetgette, hogy ne lássa az öregasszony, hogy felül a hátára a gyenge lónak. Megsimogatta, szaggatott füvet, s csalogatta, kiméntek két dűlőre. Félül a lovacska hátára. Olyan jól ment az a sován lovacska, hogy az csuda. Utazik vele, utazik, utazik, s egyszér a ló beszéni kezdett Jánosval, magyarul.

— János, hogy mēnjünk? — kérdezte a lovacska Jánost.

— Hát — azt mondja —, ahogy tudsz?

— Hát én tudok, ahogy akarsz.

— Hát eridj, ahogy akarsz!

A lovacska megrebbente magát, s hát nem a földön, hanem fönt a levegőben. Tyű ha, tőri a fejit, atya úristen, hát melyen ló lehet ez, hát a földet a lába nem éri, repül, mint a repülő. Egy helyen azt mondja a lovacska:

— János, hunyd be a szemédet!

János behunyja a szemét, s ki es nyitotta. Azt mondja a lónak:

— Állj még!

— Mért?

— Nézd csak! Látok az útszélén egy arany kalickát, s egy aranymadárt benne, kanári vagy melyen, aranymadár.

— Hát én mondtam, hogy hunyd be a szemédet! Hát most mit csinálunk vele? Ha félvészéd es megbánod, ha itt hagyod es megbánod. Hát — azt mondja —, vedd fél, és bánd még úgy!

Hát hogyne vetté volna János fél, mikor aranykalicka s aranymadár benne. Félvette, a hátára kötötte, s repülve mennek. Hű, egyszer a lovacska fel, repül! Azt mondja Jánosnak:

— Hunyd be a szeméd!

János már tudta, mért mondta, hogy hunyd be a szemédet. Behunyta, de ki es nyitotta.

— Állj még! — mondja a lónak. — Egy aranypatkót látok az út szélén.

— Mondtam, hogy hunyd be a szeméd. Ha félvészéd es, megbánod, ha itt hagyod es, megbánod. Vedd fél, és bánd még úgy.

Felvette János az aranypatkót, betette a tarisnyába s mentek. Lovacska erőst törte a fejét, hogy János rá nem hallgatott, hiába mondja, hunyd be a szeméd, ne lássad. Kicsit behunyja, s mindjárt

kinyitja, néz es, s vigyázkodik. Gondolta, még féljebb repül. Hát addig repült fölfelé, s lefelé, hogy megint azt mondja Jánosnak:

— Hunyd be a szeméd!

Az egyet pillantott, és:

— Állj még!

Mégállt.

— Mi az?

— Egy olyan tincs aranyhajsza!

— Jó tincs. Mondtam — azt mondja —, hunyd be a szeméd. Mert mit csinálsz? Ha félvészéd es megbánod, ha itt hagyod es megbánod. Vedd fél, s bánd még úgy.

Félvette, szépen összecsavarta, s a tarisnyába belé tette. Mennek, olyan ló lett, beértek a városba, rengött a hús rajta, párja nem volt. János ül a hátán, s hajt, mint egy vitéz. Odaért a király várához, az őrséget majdnem elütte, alig tudta mondani állj vagy sztoj.

— Mit keresél te itt? — az őr leállította.

— Szógalatot keresek.

Hama megnyom egy csengőt:

— Itt van egy vitéz, szógalatot keres.

Azt mondja a király:

— Ereszétek bé! —

Kinyitották a kaput, s beszöktetett az udvarba. Leszállott a lóról.

Azt mondja a király:

— Béres szeretnél lenni vagy udvari bolond?

— Nekem — azt mondja — mindégy, hogy mit adnak vagy melyen dógot adnak. De csak úgy szegődök el, hogyha a lovamnak helyet adnak. Én a lovamtól még nem válok.

A király törte a fejét, nála olyan ló nem vót, mint ez.

— Hagyjátok el, ott hátul a túlsó végénél egész az istálló leghátulsó helyin úgy es hiányzik egy ló. A múlt héten dőglött még. Annak a helyire, hagyjátok, légyn. Látom, hogy jó legény lesz ebből, jó legényt es akarok.

A király megfogadta szógalónak az istállóba. Lovat békötte, a kalickát oda a ló farához, egy nagy szöget beléütött, s félakasztotta. Félakasztotta az aranyhaját. Egy másik szögére alá az aranypatkót. Nem volt ott sē villany, sē lámpa. Nem vót olyan világ, mint most.

Hát egyszēr csak világosság van ott az istállóban. Vigyázkodnak a többi béresék. Meglátták az aranykalickát, s egy arany madár, mint egy lófarok akkora tincs, aranyhajsza, egy aranypatkó. Volt egy

hülyéje a királynak, az addig fürkészte, addig hogy rëndésen kileste, s félment a királyhoz.

— Felséges király atyám, ilyet még nem látott!

A király özvegy volt, nem vót felesége.

— Mi lehet a baj?

— Én megmondom. Ez a legény, amelyik idejött mint béres az istállóban, ilyet még a felséged sém látott. Aranykalicka, aranymadárval, aranyhaj, mint egy lófarok s egy aranypatkó. De — azt mondja —, el ne áruljon.

A király lesunnyogott. Kileskődött az istállóba. Látni lehetett az aranykalickát az aranymadárral, az aranyhaját, az aranypatkót. Ki volt világosítva. Nem szólt semmit a király, félment a szobába, de nem bírt aludni. Reggel félkelt nagy izgatottsággal.

— Híjjátok fel Jánost az istállóból!

Jánost felhívassa a király.

— Na — azt mondja —, hol van annak a madárnak s ennek a kalickának a gazdája? Hol van a gazdasszonya ennek a hajnak? Legelsősorban azt mondom nekéd, hogy annak a gazdasszonynak, amelyik a haját elvesztette, annak a tines hajnak, annak itt kell légyen. Ha nem, karóba húzom a fejedet!

Hú, akkor kezdett János keserégni erőst! A lovacska mondta, hogy hunyd be János a szeméd, ő behunyta, s mindjárt ki is nyitotta. Most karóba a feje, ha nem hozza el az asszonyt, amelyiké az a haj volt. No, bemegy az istállóba, fut ide, fut oda, mind az, akinek az esze elveszett. Azt mondja a ló:

— Mi baj van, János?

— Hát nincs sémmi baj, csak a király követeli, hogy az asszonyt hozzuk el, akié ez a haj.

— Ja, én mondtam, hunyd be a szeméd! Te behunytad, és kinyitottad. Így es megbánod, úgy es. Mondd meg a királynak, csak türelemmel légyen, majd megkeresed, elhozod.

Rendbe van. A lovacskának nyerget a hátára, megvasalták szépen. Egy nagy-nagy széles tón kellett a túlsó felire menni. Ott volt a tündéreknek egy aranyerdő. Ez meg tündérasezon vót, aranyhajú. Azt mondja a lovacska:

— Eressz most el, én bémegyek az erdőbe, te es velem. Reggel, mikor az emeletén a szőnyegét porolja ki, s én félrepülök, te az ablakon kapd ki a szőnyegét, rázd a portól ki. Akkor te szorítsd jó magadhoz, kapd fel a nyerégbe, mert meggyünk. Nehogy a lovak

minket közre vègyenek, van egész ménes. Titokba kell ezt csinálni, mert az ő lovai mégésznek.

Rendben van. Még húzódtak. Egyszer hallják, hogy csikorog az ablak. Kizárta, kinyitotta az ablakot, és egy szőnyeget, egy pokrócot ráz ki. A lovacska arra repül. Mikor meglátta a tündérasszony, elbámult, hogy lehet, a ló a levegőben repül, az emeletéken fèljebb. Direkt érdekelte, még jobban kihajolt. János odakapott, az asszonyt az ablakból kiragadta, az asszonyt a nyeregbe, hajde, ki az erdőbe, be a vízbe, és kérésztülviszi. Elviszi a királynak. Mikor meglátta, nem akart egy percre sém várni, csak esküdjének még.

— Szívem szép szerelme, most még esküszünk!

Azt mondja az asszony:

— Nem! Mit gondolsz, mit csinálnak ott az én jószágaim, ha én nem vagyok ott? Hát ki feji még azokat? Ott a ménes! Hát ki feji?

— Hát majd valaki!

— Azokat is el kell hozni, azok nem maradhatnak ott, ha én itt vagyok!

— Rendben van. János!

— Parancs, fèlséges királyom!

— Tudod-é, mi a parancs? Ezt az asszonyt, akié a haj volt, elhoztad. De most ennek ott van egy ménése, aranylovak, kancák, csödörök. Most azért kell elmenni.

Hú, János akkor még jobban mégveszédett. Hogy hozza ő aztat el? Az erdőből kikerekíteni, s a vízbe belé. Sírt János, akkora könnyek potyogtak, mint egy ökör a szemiből. Azt mondja a ló:

— Mi történt, János, veled?

— Hej, né beszélj! El kell menjünk s a lovakat elhozzuk.

— Hát mondtam, látod, nem láttad volna még a patkót, ezért nem kellett volna menni. Hunyd be a szeméd, s nem hunyad be, mindent akartál látni.

Összeveszett a ló a gazdájával.

— Menj — azt mondja — királyhoz, mondd még neki, nyóc bivalybőr szurkot készítsen elő, s nyóc bivalybőr zabot, s nekéd egy kardot. S akkor elmehetünk. Nekem a lábomra tizenkét mázsás patkót. Mindégyikre. Ezt mikor még esinálja, fogadjál, hogy elhozod a ménest.

János biza busult. A király már mindent még esinált volna, aranybul es akkora patkót a lovacskára, csak most már tudjon még esküdni a tündérkirálynével.

— Mindégy, János, amit parancsolsz, s amit akarsz, csak legyenek itt, hogy én tudjak megesküdni.

No, mindjárt a kovácsok neki, verték azokat a vasokat, aztat a rettendő nagy patkókat a lovacska lábára. Nyúzták a bivalyokat, a bőrt varrták össze, tőtötték szurokval s zabval. Úgy bétakarták a lovat, hogy nem is látszott a szurokval s zabval. Tizenkét bivalybőr tele a hátára került. Amikor az fél lett szépen pakolva, a patkó a lábára verve a lónak.

— János, ásót a kezedbe s egy erős derékszíjat a dörökhöz, kardot a kezedbe, s na most menjünk.

Csudájára gyűlt mindenki, mikor a lovacska megindult, s vitte a nagy terhet magával a levegőbe, János a tetején, egy nagy ásó a kezibe. Az es jó erős vót, nem olyan kicsi, mind most egy ásó, hanem mint egy fél buldozsér.

Mennek. Mikor odaérnek a tó szélihez, a lovacska hirtelen repült, mint egy motorosónak. Éppen a nap reggel kisütött, a lovakat mind az erdőben legeltették. Az erdőben mint egy aszfalt, olyan út volt, mikor ott kergették egymást. játszottak. Akkor ott volt akkora tisztaság, hogy az erdőt csak kerülték ezek a lovak. Ezeknek még bé kellett bújni az erdő közepibe. Azt mondja a lovacska Jánosnak:

— Most válassz ki egy legvastagabb fát, s alája a fa alá ásol egy akkora gödröt, hogy én evvel a tehérrel tudjak belébujni, hogy ne lásson senki se.

Hát János kiválasztott egyet.

— Félkell menni a derekáig ennek a fának, ha kiástad a lukat, s én belémegyek. A derékszíjjal erősen odacsatolod magad a fához. Én akkorát nyéritek, hogy az erdő felibe szakad.

János neki is izzadott, gondoljuk, mekkora likat kellett ásson, hogy a lovacska eltűnjön benne, s hogy ő ki tudjon menni belőle. Bemén a lovacska, azt mondja:

— János, elég! Most már itt vagyok délfelé az idő. Most te félmész, s magadat odakötöd, én belécurukkolok ebbe a gödörbe. Vigyázz, mit mondok neked. Ha kék láng jön ki a szájamon, én verekedék, akkor győzök, de ha piros láng jön ki a szájamon, akkor gyengébb vagyok, mint az a másik lovak. S akkor — azt mondja —, ereszkedj le a fáról, s vegyed a kardod, s segíts nekem.

Hát János úgy be volt burkolózva mindenbe, azt sém tudta, mit csináljon most. Félmenyén János, odacsatolta a nagy derékszíjjal magát a fához. A lovacska kiállott a gödörből, akkorát nyéritett, hogy

Jánost a fák verték le onnat, ahova felesatolta magát. Szakadt az erdő. Hát ott aztán megvesztek azok az aranyszőrű lovak, csődörök. Kerülik az erdőt s gödröt, amit János kiásott. Úgy dobogtattak ott, a kancák nem, de a csődörök! Idegën lónyerítést hallottak, s veszédelmet. Futnak kereken, egyszer lecsëndesédnek. János hallgatott fenn, szerette volna, ha lehet lejönni, nem sok törzs volt már fenn, s ha még egyet nyerit, nehogy alatta törjön el a fa. No, mikor lecsëndesédtek a lovak, a lovacska megint kiállott a tetejire, s megint egyet nagyot nyerített. Megint hajrá kerekën a csődörök. Visszabujt a likba, megint megcsëndesédtek. Azt mondja:

— János, most vigyázz, most nëm mëgyek vissza a likba, most verekedünk. Arra vigyázz, hogyha kék láng jön ki a szájamon, akkor erős vagyok, de ha piros, akkor gyere le!

Harmadszor kiállott a lovacska, akkorát nyerített, hogy Jánosnak a kabátja a fején lobogott, repült. Megállt a lovacska. Futnak kerekën. Mëglátta egy csődör a kicsi lovacskát felpakolva. Egyënösen neki ennek. Eröst szerette volna az aranyszőrű csődör harapni, de ha beléharapott abba a bivalybőrbe, a szurokba harapott bele, s a fogát fogta össze. Nem tudta a bőrit mëgcsipni a lovacskának, örökké a poggyászt kapkodta a háta tetején. Úgy rugta ezzel a nagy patkóval, hogy gurult a fák közt az aranycsődör. Jött ki a láng a száján ennek a kicsikének es, de kék, mint az égi lámpából. Kék, alig lehetett látni. János ereszkédett tovább, ereszkedik le, hogy most mi lesz. Mikor leért olyan magasságba, úgy kifáradott az az aranycsődör, ez megrúgta a patkóval, a fákat borította ki, úgy gurult a földön.

Égyszër azt mondja az az aranyszőrű csődör:

— Miért verekedünk mi? — mondja a kicsike lónak.

— Miért verekedünk? Hogy elvigyelek a gazdasszonyhoz, ott van. S eljöttem, hogy elvigyelek.

— Hát miért nem mondtad?

— Hát verekedni kellett, nem volt kinek mondjam!

— No — azt mondja —, pakoljatok sebesen, amíg én az erdőt háromszor megkerülöm, s összegyűjtöm a kancákat, az egészet, beléhajtom a vízbe utánatok. Mind belemennek, mëglássátok! De trapba már érjeteek túl, mert hogyha utolérnek, mëgesznek.

Ez kezdte kerülni az erdőt, s gyűjtötte a kancákat egy csomóba, csinált egy nagy riadót. Amig összegyűjtötte, a tó közepén úszott vissza a lovacska Jánosval. Úgyhogy mikor beléindultak a vízbe ezek az aranyszőrű kancák, ő már túl volt, messze. De mennek ám utána,

sok ló, úsznak, tisztán mint a pontyok a vízbe. Hát el is haladott egy pár düllőre, már a ménes utána. Kiért a vízből. Mikor érték őket utól, azt mondja a lovaeska Jánosnak:

— János, vágd ki a bivalybőr zabot a kardval, s lassan szórogas-sad.

János felütte a kardot a bivalybőrbe, vágott egy likat. Ahogy futtak, szórták a zabot. Ezek mind neki két felől s szedték, elmaradtak.

— János, most le egy zsák szurkot!

Kivágta, s akkor azt kezdték enni, s a szájuk béragadott. Megint zabot, s akkor kínlódtak. Mikorra az utolsó zsák zab s szurok elfogyott, János a királyi kastélyba lovával béugratott. A nagy csapat ménes mind utánuk. Embër, az a sok ló! János a lovat leszerelte, s kötötte a helyire. Rendbe van.

Azt mondja a király az asszonynak:

— Szívem szép szerelme, most te az enyém, én a tied, s most esküdjünk meg.

— Hát nem!

— Hát miért?

— Hát itt vannak a lovak! Itt vannak, s már hány napja én itt vagyok, s a kancákat sènki sè fejte meg. Ezeket mind meg kell fejni.

— Hát ki feji meg?

— Aki elhozta a kancákat!

— Hú, János! Gyere be!

Felhívják Jánost.

— János, ezeket a kancákat meg kell fejni!

— Hát hogy fejjem meg?

— Hát te tudod!

Atya úr isten, fék nem vót egynek sè volt sosè a fejibe, hát hogy áll meg? Állandóan szabadon voltak, egyik szebb a másiknál. Hú, odaadtak egy nagy mázos sétárt Jánosnak. Odamèn egyhez félre. Odaül a csicsihez. Úgy mégrúgta, úgy gurult a földön, mint a káposzta. Hú, próbálja még egyszer! Durr, megint úgy oldalba rugta! A sétárt összetörték a kezibe. Bémegy az istállóba, úgy bög, mint egy jószág.

— Lovaeska, hát nézd csak meg, mit mondanak, meg kell ezt fejjem!

— Nos aztán? Hát ha meg kell fejni!

— Próbáltam, s úgy mégrugtak, hogy már nem kapok levegőt!

Úgy gurultam, mint a káposzta a földön. Hát mit csináljak velük?

— Eridj fel, s mondd meg a királynak, az éjszakára eresszen oda a kicsi lovacskák közébe. Majd akkor megfejöd.

Rendbe van.

— Felséges király atyám, ha valamit tudok csinálni velük, de csak úgy, ha az én lovam az éjjel ott hál köztük.

— Nem bánom, ha öt lovat viszel es — azt mondja —, csak sebesen, hogy még tudd fejni, hogy tudjak esküdni még vele.

Lécés kapu vót, kétfelé nyíló kapu, s János bément az istállóba, ki a féket, kantárt a fejibül, a lovacskát kieresztette, hátra a szélibe. Kezdte a nagy kaput döngetni, úgy gurultak, mint a bosztán a földön. Hát egész éjjel velük hált s amelyiknek kettőt odarugott az odalába, azt fejhette vóna, ha lefeküdt vóna akkor es. Hát reggel mindegyiket addig rugta, hogy úgy álltak, mint egy oszlop.

— No — azt mondja János —, ez a sétár tönkremönt, adjanak neki vödört vagy amibe fejje még.

Mit csinál a tejvel? Azt mondja az az aranyhajú asszony:

— A kút mellé kell tenni egy kádat, s mikor megfejted az egész lovat, mind abba a kádba beleöntöd a tejet, bele a fürdőkádba.

Odamegy János, nem kellett hogy féljen, hogy valamelyik a lábát megmozdítsa. Úgy álltak, mint egy csutak. Megfejte őket, teli lett a vödör, futott. Elfutott János egy vödörrel, beléönti a kádba, szalad vissza, fut, mint az eszeveszett, s így sorba mindegyiket. Amíg az egészet megfejte, a kád dugva teli lett tejvel. Na, János jelenti a királynak, hogy megfejte a kancákat. A király odafut a tündérkirálynéhez:

— Szívem szép szerelme, most már megesküdhetünk. Te az enyém, én a tied, ásó kapa választ majd el egymástól.

— Á! — azt mondja az asszony — Nem úgy menyén! Sokak vannak még itt hátra.

Gondolta a király, mi a fene lehet, mi lehet még hátra?

— Hát tudod-é — azt mondja —, ebbe a tejbe még kell feredjen valaki.

De amikor az utolsó vödör tejet beléöntötte, úgy forrt a kádban a tej, hogy messze spriceelt, mint mikor a meszet ótsák.

— Ki feredik még?

— Hát ki feredik még? Hát aki megfejte, aki a lovakat elhozta, s aki engem elhozott.

— János, még kell feredni a tejbe!

Menyen János, beléütni a mutatóujját, csak a csont maradott még, leéget rolla a hús, bűr. Most ő benne megfürödjön? Hű, mi lesz itt! Beményen az istállóba, s panaszkodik a lovának.

— Ó, te, te, te — azt mondja Jánosnak —, mondd még a királynak, így es meghalok, úgy es meghalok, ha belé kell, hogy ide ugorjak, s megférédjek. Engedje már még, hogy a lovamat kössem a kád föléhez.

Hát már hogyne engedte volna még a király, hogy odakösse a lovát, hogy lássa ennek a szerencsétlennek a halálát, csakhogy ő tudjon megesküdni. Lovát kivezette János, odakötte a kád föléhez, a lovacska jobb orralikával beléfűjt a tejre, erősen párolt a tej, de megfürödött benne, nem égetett. Ők még az emeletről nezték, hogy János olyan komótosan mosdik, fürdik abba a tejbe, nem es készül, hogy kijöjjön belőle. Hát mikor beléunt a fürödésbe, János kikelt a kádból. Vízbe megmosakodott, s olyan szép ember lett belőle, hogy le a kalappal.

— No, szívem szép szerelme, megeskühetünk!

— Á — azt mondja —, nem! Nem látod, mennyit szénvedett s kínlódott ez, s milyen legény vót, s nézd még most, hogy megfürödött benne! Hát te es még kell fürödj ebbe.

— Hát jó, megfürödök, ha már ő es még tudott fürödni, én es megfürödök!

Igen, de mikor János onnan a lovat elódta, akkor a bal orra likából beléfűjt, párolt ám a tej, de forró lett. Odaményen a király. De az még az emeletből padlót csináltatott le, hogy ne mënjen a földre, hanem az ablakon kilép, és igyenesen bele a kádba. Leereszkedett azon a kigyalult deszkákon a király, s beléteszi az ujját a tejbe, s neki es a csont maradott az ujján.

Azt mondja az asszony, fürödni kell benne.

— Jó, jó, megfürödök. Hozzátok csak ki a lovamat az istállóból. Kössétek ide a kád föléhez.

Hát a béresei kihozták, odakötték a kád fölére. Az a tej meleg, forró, ez meg akkor kezdett csak furkogni, curukkolni, vitte el a kádot. Félt attól a forró tejtől. No, hát most már az ő lova es ott van, János ez megfürödött, a király es beléhajította magát, s csak a csontja maradott még.

No, kiszól az ablakon az aranyhajú tündérkirályné:

— János, gyere csak ide hezzám fél!

János nagy félve félereszkedett oda, félment.

— Na, mit kell, mit parancsol félséges asszonyom nekem?

— Esküdjünk még mi ketten!

Azt mondja János:

— Ezt én nem tehetem!

— Ő tehetette volna ezt, s te fáradtá ezért. Téged érdemel a díj, nem őt! Te szénvedtél, te hoztál el engém, te hoztad el a ménest, s te fürödtél még a tejben, te fejtet meg. Én a teed, te az enyém, s ásó kapa választ minket egymástól el.

S akkor János lett a király abba országba es, Tündérországba es, ebbe es. Még ma is élnek, ha még nem hóttak.

KRISZTUS ÉS A SZEGÉNY EMBER

Valamikor, mikor Krisztus urunk s szent Pétér a földön járt, hát menték, utaztak, vándoroltak, falukon keresztül. Fürkésztek a gazdagságot, a szegénységet, biztatták az embért. De Pétér kégyetlen szerette a pálinkát. A szíve szakadott még a pálinkáért. Mennek el egy koresoma előtt, ő már maradott hátrafelé Krisztus urunktól, s erőst, erőst szeretett volna bémenni. Lemaradott egy öt lépésre. Olyan énekszó a koresomában, verekedés, isznak, civakodnak.

Azt mondja Pétér Krisztusnak:

— Állj még, bémegyék, s csak egy pálinkát megiszok.

— Nő menj be, Pétér, nem látod, részegék, és megvernek.

— Nem bántok én senkit, csak béményék, egy pálinkát megiszok, s már jövök ki.

— Hát eridj, Pétér, ha már nem fogadsz szót nekem.

Mikor befordult az ajtón Pétér, Krisztus urunk egy hermonikát képezett a hátára Pétérnek. Odaért a sankig, hogy kérjen a kelnertől, hogy na, koresomáros úr, kérek egy pálinkát. Meglátták a hermonikát a hátán. Húzd rá, húzd rá! Forgolódik Pétér ide-oda, nem lát semmit se. De muzsikás, húzd rá! Úgy megverték Pétért, hogy a pálinkát még a felit se tudta meginni, kiverték a kezibü. Hát nagy meggörnyedve, meghajolva, jól megverve kihajították Pétért a kocsmából, mert nem muzsikált, nem hermónikált. Krisztus urunk áll ott kint a szomszéd háznál, s kérdi:

— Ittál-e pálinkát?

— Úgy megverték — azt mondja —, azt hittem, hogy meghalok. Még a felit sē tudtam meginni annak a pohár pálinkának. Azt es kiverték a kezemből, csakhogy megszabadultam.

— Ugye mondtam, Pétér, nē mēnj bé, mert részegék vannak s majd még megvernek?

No, de ez még volt jó verve, eregēlt ott megverve Krisztus urunk mellett, s mēnnek, odaérnek ēgy faluba, jó gazda faluba, de meg-esteledtek. Nezegette Krisztus urunk, hogy olyan jó gazda házak vannak. Hát ēgy asszon áll künn, várta, hogy jőjjön a tehencsorda, s disznyócsorda este haza. Jó erős gazda vót.

— Jó estét, nénikém!

— Adjon Isten!

— Hát, nénikém, tudja, megestéledtünk s fedél alatt szeretnénk mēghálni. Béfogadna-ē ez éjre, hogy itt hálnánk?

A gazdasszony:

— Nincs hely, nincs hely, nincs!

Krisztus urunk tudta, lehet, hogy mēlyen boldogságban van. Nincsen hely s kész, lerázta a nyakáról, nincs, nem fogadta bé.

Mellettük ēgy kegyetlen szegény embēr vót, vót vagy hét gyerēke, egyik kisebb, tisztán mint az óvodában. Hát békéreztek oda. Hát ott bizony még málé sem vót, mit ēgyenek, szegényeknek. Erőst szegények vótak.

— Jőjjönek bé, most már lássák, hogy szegények vagyunk erőst, s ne barangoljanak az úton, mēglészünk a gyerekékvel a földön, s ott van ēgy ágy, s abban majd mēglésznek valahogy.

Rendben van, vendég jött a házhoz, amiből tudott az asszony, csak úgy csinálta, főzött ēgy málét, s rántott tojást, ēgy kicsi aludttejet adott oda. Jól esett az es az utasoknak, vándoroknak, jóllaktak, s léfeküdtek. Az asszony az embērvel s a sok gyermekvel pokrócat leterítették a födre, padló se vót, leterítették, s ott virradtak. Reggel früstököltek, s kimentek a szomszéd házig.

Azt mondja Péternek:

— Péter, eridj vissza, elfelejtettük megköszönni ennek a szegény embērnek a jótettit. Eridj vissza, köszönd mēg, s mondd mēg annak az asszonynak, reggel amihez hezzáfog, estig nē hagyja el a dógát, nē szakassza félbe.

Visszamēnt, és mēgköszönte s gondolta ez a szegény asszon es, hogy szegények vagyunk, de mit csináljunk, nem fizettek sēmmit sē érte. No de a gyerekék, kettő—három, kellett hogy mēnjēn iskolába.

Égynek ki vót szakadva térgyin a nadrágja. Az asszony ahogy főkét, elékapott egy tűt s cernát s fótot, hogy megfódozza a nadrágját. Az ura kint az udvaron valamit csinált. Egyszer egy nagy bál szövet, puff beesett az ablakon. Az asszony vigyázkodik, hogy ki vette bé, nem lát sēmmit. Bevégezte a dógát, a gyerek kell iskolába mēnjēn, s varrja mēg a nadrágját. Hát puff, bé másik, puff, bé harmadik, hānyjāk bé ott a szöveteket ott az ablakon bé a szobába. Az asszony kezdett kiabálni:

— Gyere, Pētēr! Nezz csak ide!

Hát az a Pētēr és Krisztus urunk nem jártak aztán sokáig arrafelé. Ez kezdte eladogatni a bálát, tettek kettőt a kocsieskára s elvitte, eladta jó drága pénzért. Vett belőle fődeket, s vett ökröket, lovat, s kezdett gazdálkodni, hogy elkerülte a szomszédját, azt a nagygazdát, amelyik nem fogadta bé őket. Hát az asszonyok erőst kíváncsiak egymásra. Kérdezi a gazdasszony:

— Hogy tudtatok ilyen hirtelen meggazdagodni?

Hát ez a szegény asszon meséli a gazdasszonynak, hogy itt járt két útas, s szállást keresett.

— Mikor?

— Hát ekkor mēg ekkor.

— Nálunk es jártak. Én — azt mondja — nem adtam nekik szállást.

— No — azt mondja —, idejöttek hezzám, én befogadtam szegényeket. Béesteledett, hát hová menjenek éjjel. S azt mondták nekem, amihez reggel hezzáfogok, estig ne hagyjom el. A gyermeknek egy fótot vettem a nadrágjára. Mēnt az iskolába, nē legyen likas a nadrágja a térgyin. S egyszer a bálák csak úgy repültek bé az ablakon. S — azt mondja —, teli van a szoba.

Odamegy a gazdasszony, nezi, mēg most es vót belőle. Majdnem a fél ház teli.

— S ebből gazdagodtunk mēg.

Erőst irigyelte a gazdasszony, hogy ez a szegény olyan hirtelen meggazdagodott. Erre ki a kapuba állott, hogy lássa, mikor mēnnek.

Telt az idő, eljöttek arra egyszer megint, mēnnek azon a falun keresztül. A gazdasszony áll a kapuban, eléjük áll:

— Jöjjönek be, jöjjönek bé, mindjárt sētét este lész, a férjem most vágott le egy birkát, jó vacsorát csináltam. Jó paplanos ágy, madracos ágy, elég jó módban vagyunk. Jól élünk, jöjjönek be.

Béhúzta Krisztus urunkat s Szent Pétért. Asztalt terített nekik, leültek, vacsoráltak, bort hozott a gazda, ittak, beszélgettek. No, megcsinálta az ágyat a gazdasszony, lefeküdtek. Reggel megfrüstölköltek, s szintén úgy kiméntek a házból, elfelejtették megköszönni a jószágát.

Mikor kiméntek az útra, szintén mondja Pétérnek:

— Te Pétér, eridjél el vissza, s ezért a jótettért hát köszönd még az embérnek még az asszonynak, s mondd még neki, hogy amihez reggel hezzáfog, estig fél ne hagyjon vele.

No, visszatért Pétér, mégmondta az asszonnak.

Az asszony egész éjjel nem vót vizelni. Azt mondja az urának:

— Mig hezzá nem fogok a dógomhoz, elébb elmegyék hátra, kéne nekem vizeljek, pisálok.

Hátrafut az asszon, folyt ki a víz belöle, mint egy vastag tűzoltócsőn. Hát az ura az istállóban dolgozik a jószág körül, az oda se tekintett, most az asszonyval mi történt.

Kiabál:

— János, János, János, gyere! Mindjárt beléfulladok a vízbe!

Kimegy az ura az istállóból, s nezi, úgy foly hátra a kertbe a víz, hogy asszonnak már derekig ér. Hát nem tudta, hogy merre tekerédjen. Egy üres boroshordó üresen állt ott az udvar közepin. Hamar, hogy megmentse a felesigit, odagurította a hordót, elkapta az asszont, felállította arra a nagy hordóra. Tiszta napszentültig úgy folyt ki a víz belöle, azt sē tudták, mit csinálnak vele. Mikor a nap leszentült, az asszonynak megállott a reggeltől estig való munkája. S így maradt aztán csak es az, ami vót azelőtt es. A szegényből pedig gazda lett.

Még ma es élnek, ha még nēm haltak.

JÁNOS ÉS A VERES VITÉZ

Vót egyszér egy szegény favágóembér. Feleségéstől élt a városba. Messze kellétt a szigetbe járjon. S egyszér azt mondja:

— Mit mondjak, mēnjünk ki a tēthelyre az erdőbe, s én ások a földbe egy házat vagy kalibát, befödöm. Lakjunk ott, nem sétálok olyan sokat.

Összeszedték magikat, szép csendős megbeszélésvel elméntek az erdőbe. Az ura nekiállt, kiásta a likat, a földbe csináltak házat magiknak.

Körülötte, a ház körül vágta a fát az ura. No, de egyszer aztán arra kerültek, hogy családjik lesz. Mikor kellett volna megszülessen a családjik, Krisztus urunk s szent Pétér arra felé járt, s kértek nálla szállást.

— Hej — azt mondja —, idegën emberek vagytok, nem ismerlek. De ne hogy áll a feleségem! Szülésnél van, s azt sem tudom, mi lesz. Most befogadjalak-e, idegënök, titëket?

— Nem baj, menjünk, jól van. Mi es itt leszünk a szülésnél.

No, bevitte oda a földkalibába ökö, s vacsoráltak, s lëültek. Egyszer az asszony kezdett szenvedni a szülés miatt. Azt mondja Krisztus urunk:

— Pétér, eridj csak ki s nézd meg, milyen idő van kint!

Kimönyën Pétér, vigyázkodik. Borús. Jó, bémönyën. Azt mondja, nincs még fa sem. Bémönyën Péter, s mondja, hogy borús. No, egy kis idő múlva:

— Eridj ki, Pétér, s nézd meg, milyen idő van.

Fëlkel Pétér, kimegy, nézi, azt mondja, úgy es, hogy viszën el a víz mindënt.

— Hú, most a legrosszabb — azt mondja — a szégény asszonynak.

— Eridj csak ki — mondja egy fél óra múlva megint —, Pétér, s nézd meg, milyen idő van.

— Olyan csillagos üdő van, hogy csudaság!

— No, hála Istennek — azt mondja Krisztus urunk —, megszülett a gyermek.

A gyermek kezdett es vinnyogni ott a mamája mellett. No, hál Istennek, Isten megadta a gyermekët, hát fiúgyermek lett. Reggel felköttek, kimënték oda kunyhó elejibe, beszélgetnek. Egyszer azt mondja Krisztus urunk Pétérnek:

— Ne mënjük most el, Pétér, olyan hirtelen innen, keresztëljük meg ezt a gyermekët!

— Hát lehet. Hát leszünk a keresztapjik a gyermeknek.

Mëgkeresztëltek Jánosnak a gyermekët. Krisztus Urunk adott neki egy nyilat a gyermeknek, s Pétér egy sípot. Mint régen vót a rendöröknek síp. Azt mondja az apjának, a gyermek apjának:

— Ezt a nyilat akaszd fel a szëgre, s ha a gyermek annyira mëgnő, hogy mëgkérdezi, micsoda ez, akkor mondjad azt, hogy a keresztapja

adta. Hát a sípot — azt mondja — akaszd a nyakába, a nyilat add a kezibe, s ereszd el a gyermeket, csináljon amit akar vele.

Ő még örökké ott vágta a fát a ház körül. Hát a gyermek növekedett, úgyszólván elérte a hat—hét esztendő, s egyszer meglátta ott a nyilat s a fűtyöllőt ott felfalasztva a szögére. Azt mondja az apjának:

— Édesapám, micsoda ez?

— Hát, fiam, a kérésztapád adta nekéd.

— S hát mire jó ez?

— Hát nem tudom. Majd lássad.

— Adja csak ide!

Leakasztotta a nyilat s a sípot, a nyakába kötötte.

— Hát ez ajándék, a kérésztapádék adták.

A gyerekek vette a nyilat, megfogta, s az apja megmutatta, hogy ezt így tészed, s ezt még így húzod meg. Hát ugye a nyíl erős volt, s a gyermek gyenge vót, fiatal vót, hát kínoztatta ott magát az udvaron, ott a ház körül, ahol a fa le volt vágva.

Egyszer meglát egy őzikét, hogy fut el ott, hol a fát vágta az apja. Megfogja a nyilat, s még ki sem lőtte, máris felhőngörödt az őzike.

— Apám, nézzen ide!

— Hú, jól van, fiam, most hús lesz — gondolta magába —. No, de micsoda ez? Nem mondták még nekem, eztán majd felhasználom.

De hát ő nem fűtyölt abba a sípba belé, de úgy lövögetett nyulat, mindenfélét. A melyikre ráfogta, az bukott es fel. A nyulat még oda tudta vinni, hanem őzikét, szarvast élyesmit nem tudott elvinni. Akkor kellett az apját híjja.

Hát egyszer elbotádozott a gyermek, de akkor lehetett már olyan tizenhárom—tizennégy esztendő, elbotádozott az erdőbe, távol. Nem kapott, amit lőjjön, és elbotádozott, elmélt. Meglát egy farkast, reafogja a nyilat. Azt mondja a farkas:

— Nő bánts — azt mondja —, ha bajba vagy, ebbe a fűtyöllőbe fujjál belé, s én ott leszek segítségére.

A gyerekek nem talált vissza. Megtalált egy medvét, arra is reafogja, s a medve is mondja:

— Nő lőjj még — azt mondja —, hanem majd én adok egy sípot, ebbe fujjál belé.

Jó, ment tovább. Megkapott egy orosz lánt. Azt es még akarja lőni, az es szól:

— Ne, ez a síp, ha bajba vagy, sípolj belé, rögtön ott leszünk segítségédre.

Kivergődött az erdőből, jobbra balra, hogy valahogy visszaesúszott a lakóhelyire a gyermek. Hát próbálgatta így es, próbálgatta úgy es, el volt veszve.

Hát egyszer aztán azt mondja az apjának:

— No, édesapám, itt a síp, s itt a nyúl, s én mégyék. Nem való — azt mondja — énnekem ilyen, szerencsés vitéz legény lettem, nem faragom én a fát neked, én vadásznak tanultam, s ebbe es akarok élni.

— Hát, fiam!

Elbúcsúztak, s a gyermek elmént.

Eszteendő után, úgyhogy belékerült, hogy lehetett úgy húsz eszteendő a legény, jó erőbe. No, hogy légyné neki segítése, s barátja, kimént az erdő sarkába, s beléfűjt a sípba. A farkas egy pillanat múlva odaért, az oroszán es, de hát a medve dup-dup, dup-dup, lassacskán, s kellett várni. Gondolták, nem es érkezik még, de megérkezett a medve is.

— No, most mégyünk szerencsét próbálni, előre.

Ménnek napról napra keresztül, odaértek egy városhoz, egy ország királyi városához. S ott sárkán adott vizet az egész város részire. A templomtéren vót egy kút s abból csak egy leányért adtak vizet. Mikor a leányt odavitték, egy követ félrenyomott, s akkor a leányt elvitte, s akkor egész nap kaptak vizet. De másik nap megint víz kellett, megint másik leány. Úgy kifogytak a leányok a városból, hogy nem maradt csak a királynak egy leánya.

Ahogy ment bé a városba, hát most már kell a király leányát vinni. Az egész város mind kirakta a házukra a fekete lobogót.

Ahogy a városba ért bé, egy olyan szegényes kunyhóba még békérezett, hogy megengedik-é, hogy ott háljon. De ott csak egy öregasszon lakott, úgyhogy alig tudott mászkálni, menni. Hát azt mondja az öregasszon:

— Hát, fiam, én megengedem, hogy te itt hálj, de a vadállatoktól félek.

S azt mondja, nem bántsák.

— Ném, ném, a hideg ráz ki!

— Ném bántsák, nénikém — azt mondja —, hát együtt leszünk, csak fedel alatt légyünk az éjszakán.

Az asszony, csak addig beszélt neki a legény, hogy megengedte.

— De itt — azt mondja — supa alatt küjes, de — azt mondja — bënt a szobában.

Kimönyën, nézi a várost a legény.

— Nagyanyám — azt mondja —, mért van minden házon fekete lobogó? Mit gyászol ez a város?

— Jaj, édes fiam, në es mond!

— Hát mért?

— Nézd csak ide — azt mondja —, minden nap egy leányért adott a kútból a sárkán vizet. Van egy hétfejű sárkán, s az ad vizet. S most már úgy kifogytak a leányok az egész városban, egy sincs, csak a királyé. S hogy most vizet kapjon a nép, csak ez az egy leánya van egyedül, s ezt kell a király odadja, s ezért van.

— Még lehet-e ezt menteni?

— Próbáltak itt mást es megmenteni, de nem lehetett. Sárkán mindegyiket elpusztította.

— De én megpróbálom, nénikém!

— Mit, fiam? Megölni?

— Hát hogyha nem, van-ë itt kovács valahol a közelben?

— Itt a hátsó oldalon lënt.

— Melyen kovács? Jó kovács?

— Jó kovács.

— Mikor kell a leány érkezzen?

— Tizenegy órákor délelőtt.

Átalmënt akkor este, s a kovácsnak mondi, neki egy kardot szereljen. De ilyen vastag, ilyen hosszú, s ilyen görbe légyën. Jó anyagból, s mint a borotva, olyan éles légyën. Hát a kovács vállalta.

— Én magának megfizetëm!

Az öreg kovács neki es állt, s egész éjjel bim-bom, bim-bom, verte azt a vasat, hogy valahogy kardot kalapáljon belőle. Mikor rendesen ki es fente, jól męg volt az fenne. Reggel odamęgyen János:

— No, kész-e a kard?

— Kész.

— No — azt mondja —, nénikém, volt ott még a cseberkében egy kicsi víz. Szeretném, ha a jószágaimat męg tudnám valahol itatni, s látom, hogy itt van víz.

— Nę bántsd, édes fiam, szomjan halunk męg! Hát a tegnapról maradott męg, s mit csinálok, hogyha ezt męgigyák a vadok, s nęm lęsz viz? Mind az egész város szomjan hal męg.

— Nę búsuljon — azt mondja —, valamit csinálunk.

— Nè bántsds, fiam, a vizet — azt mondja — a világért sem!

Égy bögrét elvett János, s egy bögrével merített s megitta. Még azt es sajnálta az öregasszon, mert ha nem lesz, akkor mi lesz? Hát, azt mondja, várjon, még egy bögrével kimerít még, s bár a nyelvüket áztassák még. Nëm vót más hátra, félt a vadaktól az öregasszon, nëm tudott védekezni, egy bögrét belémerített, s mind a három állatnak elosztották úgy, hogy mindögyik egy részt ivott belölle.

— Most mëgyünk előre! Hol van ez a kút?

S mondja az öregasszony, a templomtéren, a templom mellett. Hát ő elmëgy, s mëgpróbálja. A királynak a lányát hogy vitték oda, késérte a sok nép, fiákeron vitték oda. Mikor odaértek, fél tizenëgy, azt mondja a királynak s a lányának, mikor a templomtérré érnek:

— Majd én elintézem ezt!

Odamëgy János a kút mellé, s szól a sárkánnak, hogy

— Itt a lëány, s gyere.

Azt mondja a sárkán:

— Lëány, jöjjön ide!

— Nincs mért idejöjjön!

S a vadjai le voltak egy kisebb bokorba pihenve, meleg nyár volt.

— Hát én ezt tudtam, hogy mëg kell bírkozszak. De most mi lesz velem?

— Hát János, tessék, gyerünk!

— De a lëány jöjjön ide!

— De a lëány nem jön! Itt vagyok én!

A követ félrefordította a sárkán, s kezdték ëgyik a másikat nyírni. S a nagy melegségbe, a nagy melegbe a vadjai elszunnyadtak, úgyhogy verték ám egyik a másikat. János leszedett vagy három fejet akkor egybül, mert hét feje volt, akkora észrevëtték a vadak. Felkeltek a vadak, egyik itt csípte, a másik ott, s kellett forgolódjon. Fordult a sárkán, s Jánosnak a kardot úgy kiesapta a kezibül, hogy ëgy dülöre repült a kard. Itt a vadok csípi a sárkánt, s Jánosnak kell futni a kardhoz. Kimënt a keziböl az erő. János oda futott, hogy elvegye a kardot, a sárkán már ott volt a vadakval együtt. No, aztán ott leszédte a fejit János a sárkánnak. Mikor kész volt a sárkán, le volt gyilkóva, a víz folyik a kútból. Az egész város, mindënki vigad, na most van víz. Igen, de kifáradott János.

S itt volt a királynak ëgy udvari bolondja ëgy vitézvel. Úgy hívták, Vërës Vitéz. Az szerette volna a király lëányát, de nem akart

mégbírkózni a sárkánval, hanem a templomtéren felmászott egy nagy fára, s onnat nézte, hogy János bírkózik a sárkánval.

Amikor elintézte a sárkánt, a leány levette az ujjáról a gyűrűt, a királyleány, s Jánosnak az ujjára húzta az aranygyűrűt. János még odamént, s a sárkánnak a körmeit, mint mikor disznyót vág az ember, a felső körmöket lekapkodja. Ő fentről nézte, János mit csinál, szédte le a körmöket, s belétette a tarisnyába. Leült a leány a küszöbre, János a fejit a királyleány ölibe hajtotta, mert a király kiadta, hogy a fele országja és a leánya azé, amelyik a sárkánt legyőzi, ha még tudja a leányt mentni. A Vörös Vitéz fent a fáról leste, hogy János mit csinál, s mikor lejött onnan, odamént. János elszunnyadt, elfáradott a királyleány öliben. Odamént, s Jánosnak a kardjával lecsapta a nyakát.

— Esküdjél még — mondja a királyleánynak —, hogy én öltem még a sárkánt. Ha nem, a te fejedet es levágom.

Nem volt más hátra a királyleánynak, még kellett esküdjön.

Vadok megint pihentek ott egy árnyékban, azok es el voltak fáradva. Vörös látta, hogy János szedi le a körmököt, ő es elmént, s a kardval a tövisvel nem a susankot, hanem azt a másikat lecsapdosta, és bele a tarisnyába. Szól a zene, szól a dal.

— Szaladjál csak — azt mondja valamelyik — élő-haló fűért, ezen és ezen a hegyen keresztül, s megkenjük, s visszategyük, maradjon életbe.

Azt mondja az oroszlán, ő erre sosem járt, s ő nem tudja hol, s milyen az a fű. Azt mondja a medvének:

— Eridj te.

— Míg én odatappogok, addig — azt mondja — kész vagyok.

A farkas es huzakodott, hogy ő nem mennyén.

Azt mondja a medve:

— Hogy gondolod? Hét határt s hét falut keresztülmész, s ezen a hegyen nem tudsz keresztülmenni? Hát látod, a gazdád még van halva!

Kezdett ugrálni, haj-haj, haj-haj, s felért a hegy tetejére, de le kellett volna menni a hegyről az élő-haló fűért. Egy kígyó jó az úton a farkasval szemben.

— Hol voltál te — azt mondja a kígyónak —, te?

— Hol voltam? — azt mondja — Hét fiam vót, a kocsikerek elgázolta, s élő-haló fűvet viszek.

— Adj egy szikrát! — azt mondja.

— Már hogy adnék! Te akkorákat ugrasz, hogy nyőc—tíz méter egy ugrásra, s én a hasamon csúszok. Eridj, kapsz ott, ahol én kaptam!

A kígyó hogy hosszú vót és nagy, ért oda a farkas a farkához, s a kígyónak a farkát megharapta a farkas. A kígyó kilehintett, s a fű kiesett a szájából. A farkas oda, felkapta.

No, mikor odaért, no még kell kenje a nyakát. A medvére bízták az egész munkát, hát ő méges olyan forma mint az ember, két lábon es tud menni, a medve most már orvosolja, s kenje. Megkente a nyakát s a fejit es reatette, de a hátához tette az arcát.

— Hű — mondja János, mikor félkelt —, milyen jót szendérültem! Fordítva volt a feje téve.

— Bizony nem aludtál volna, ha itt nem vagyunk!

Akkorra észrevette, hogy a hátánál van az arca. Lekapta onnan, megkente, s visszafordította a rendes helyére. Diskuráltak, beszélgettek vele, János nem tudta, hogy a Vörös Vitéz lecsapta a nyakát.

— No, menjünk vissza az öregasszonyhoz — azt mondja János.

Visszaméntek az öregasszonyhoz. Víz vót ott hordószámra, s kaptak ott aztán a kútból, a sárkán nem állott ellen. Visszaménnek.

— No öreganyám, van-e vized?

— Van, édes fiam, most van — azt mondja —, most ihatunk, ihat sz te es, amennyit akarsz. Most hál Istennek van. Hej, ez a Vörös Vitéz! Ki gondolta volna, hogy ennyire reszkírozza az életét a királylányért. Legyőzte a sárkánt, s most lakodalmaznak. Mit gondolsz, az egész ország még van híva a lakodalomba! Boldog, boldogtalan, mindenkinek helye van. Most esküszik a Vörös Vitéz a király leányával. Fele országát a király nekiadta.

Nem szólt semmit János erre. Azt mondja, kínálhatja valamivel, adjon, hogy egyenek, mert kifáradtak nagyon. Öregasszony nézi Jánost olyan fél mosolyogva.

— Van itt, öreganyám, pék a közelben valahol?

— Miért?

— Annak van nagy kenyérkosárok. Kéne kölcsönözzön kettőt.

— Itt van — azt mondja — a kertem végibe.

— Menjen oda, s kérjen tőle két nagy hátikosárt, de jó erős légyn.

Még ha új es lesz, megfizetem.

Ő keresztül ment a kertén.

— Kéne nekem két ilyen s ilyen kosár. Jó erős légyn.

— Hogyne vóna, méghogyha megfizetéd!

Volt ott neki rezerva új es, kettőt elvett, s az öregasszonynak odaadta. Viszi Jánoshoz.

— Itt van ni, fiam.

— Na most adjon nekem gurnikot vagy kötelet.

Deakkorra besötétedett, este lett. Szólt a zene, nagy muri, az egész város teli, a néptől nem lehetett menni. Az egész város táncol.

A Vörös Vitéznek csináltak egy magos álványt, húsz méterre magosra, s ahány feje volt a sárkánknak, annyi párnát tettek a segge alá, ott fenn. Ő nézte az egész udvarba a vendégeket, még az udvar es kilátszott, király s a királyleány mellette. Azt mondja János, ahogy megkapta a kötelet, a farkasnak:

— Te, most ezt a hátadra kötöm, s te elmész a lakodalomba. Összejársz mindenfélét, borospincét, konyhát. Kenyeret, kalácsot meg mindent hozó. Üresen vissza nehogy merj jönni. Két kosár teli légyen!

Felkötözte a farkas hátára, s elindult a farkas. Mikor a király vára udvarába ért, a Vörös Vitéz meglátta:

— Micsoda, még a vadoknak es van itt hely? — ő mán akkor cvikkolt. — Micsoda, még a vadoknak es van itt helye? Lőjjük meg! Zavarják ki!

De hogy nem bántott senkit, az összejárt mindent, konyhát. A királyleány fentről kiabál, hogy senki még ne merje sérteni, hanem mindenhová, ahová bémegy, rakjanak be mindent a kosárba. Voltak, akik tréfálgodtak vele, fogtak egy sült malacot, s egyik oldalába a kosárnak, s a másikba es kenyeret, kalácsot, pálinkát, úgy felpakolták a farkast, hogy a dereka a földet érte, hogy lehajlott. Egy párna kiesett a Vörös Vitéz segge alól, mintha a szél lökte volna, s leesett a födre.

Visszamegy a farkas nagy elfáradva s lihégve. Leoldja János a hátáról a két kosárt.

— No, öreganyám, ide, enni kell, most van ám mit.

Leültek, észnek. Kérdi a farkast:

— Hogy jártál?

— Hehe, hogy jártam? Senki nem bántott. Fentről a királyleány kiabált, hogy mindenkinek helye van, még a vadoknak is. A Vörös kiabált, hogy még kell lőni, de nem engedték.

— Nos, hol volt?

— Fent magosan állvány van csinálva, s hét párna a segge alatt van. De mikor engém meglátott, egy párna kiesett a segge alól, leesett a födre.

— Nos, mit mondtak?

— Lőjjék le, de a királyleány azt mondta, mindenkinek helye van, mert itt most lakodalmom van. Mënjen mindenkí s rakja a kosárt, s teli kell tenni.

Kosárt kiürítette, azt mondta a medvének:

— Fel a hátadra, most te mész. — Felkötözte a medvére, jól megerősítette, a két kosárt rea felkötöte — s most mész te.

Már cvikkolt a Vörös Vitéznek a feneke, hogy a farkast meglátta, kosárval, tudta, hogy itt valami lész, hát örökké a kaput nézte, hogy nem-é bójön a medve vagy az oroszlán.

Egyszer lássa, mén a medve, de már előre kiált:

— Lőjjék mēg! Mit keres ez itt?

— Nēm, nēm — azt mondja a királylány, ott vót mellette —, nēm! Lakodalmazunk, mindenkinek helye van. Édesapám az egész országot mēghívta. A sárkán vizet adott neki.

Akkor, puff, kiesett két párna a segge alól Vörös Vitéznek, úgyhogy maradott négy. Három mán elment.

— Mënjen, s mindenki tőtse meg a kosárját, hogy a vad es éljen!

Akkor ott marháskodtak a kelnerek, kiszolgálók, megittatták a medvét, félig bérugatták, megint mēgrakták a kosarát. Igen ám, de lassú menetű a medve, brumm, brumm, brumm, brumm, brumm, brumm az úton, brummozott, s a kutyák a kapu alól kibújtak, s egyik itt ugatott, a másik ott, fordult, nehogy megcsípjék. Fordult vissza s majdnem a felit elszórta az úton a holmijának. De hazaért ő is vele.

János kérdezi:

— No, mit vettél ott észre?

— Két párna esett le a födre.

— S mit szólt az illető?

— Hehe, kiabált, de a királyleány azt mondta, lakodalomba vagyunk, senki ne bántson senkit, a kosárt mēgtötötte.

— Jól van — azt mondja az oroszlánnak —, most te mész!

A még nagyobb vót, jó erős, arra es reakötöte a két kosárt, kiürítetté, és reakötöte.

— S mēnj, s gyere vissza!

Elmēnyen az is. A Vörös Vitéz nem is nézte a muzsikásokat, a mulatókat, csak a kaput. Mikor az oroszlán es odaért, az fürgébb volt, jobban forgolódott, mint a medve.

— Micsoda dolog — kezdett ám ott kiabálni és káromkodni a Vitéz, hogy — melyen lakodalom ez, ahova vadok es jönnek!

— Mindénki még van híva, van a királynak elég!

Akkor puff, ki három párna. Egy párna maradt a segge alatt. Az oroszlán es összejárt mindent, még a disznóólba es, tyúkpajtába es bément. Kutatott mindenfélét. Nem bántotta senki, nem vót szabad bántsá. No, megrakták istenesen a két kosárt, s kimént a kapun. Mënyën vissza, s János alig várja. Visszamënyën a feltárisnyált dógokkal. János áll a kapuba.

— Na, mit vettél észre?

— Hehe, semmit. Egy párna van a segge alatt, a többi kihullott. Kiabált a Vërës Vitéz, hogy lőjjék agyon, s nincs mit keressën a vadállat a lakodalomban.

— Mit mondott a királyleány?

— Az semmit, lakodalom van, s mindënkinek joga van fëltárisnyálni mindënt. Csak adjátok, adjátok, tégyeték én elem is.

— Na — azt mondja — öreganyám, most ezt kipakoljuk ide, úgy lehet, hogy holnap eljövünk még ide. Nemhogy elfogyasszuk, csak eljövünk, s most már ne törődjön semmivel, s víz van, van mit enni.

Az öregasszony örvendett, a vadokat meg megszokta, s látta, hogy nem bántsák.

Azt mondja:

— Gyerünk mi es.

Egyik felől a farkas, másik felől az oroszlán, közepén János, medve mëgy utánuk. Brumm, brumm. Lassan tudott mënni, kövér s erős vót a medve. Alig várta, hogy odaérjenek. S aztán szerette inni es, mint szent Péter, pálinkázni. Mikor odaérnek a kapuhoz, bëfordulnak, a Vërës Vitéz segge alól kiesett a párna, s a fosznira ült, s eröst, eröst ordított. Igen, de akkor mán a királyleány is félrelépett tőle. Az apja az emeletbe, néz ki az ablakon. A Vërës Vitéz segge alól a párnák kiestek, s a leány félrelépett tőle.

— Micsoda dolog! — kiáltsa a király.

— Megszakítottam az esküt. Lőjjék agyon! — s mikor ezt elkiabálja, a leány félrelépett tőle, s az álvánról lejött.

— Micsoda szégyen ez egy országra, hogy mëgtagadod a mentődet, az uradot!

— Édesapám, ez nem mentőm volt! Ez volt a mentőm, ez mentett mëg minket a haláltól, s ez pusztította el a sárkánt.

— Hát hol van a bizonyíték? Bizonyítsa bé!

Leszáll a Vörös Vitéz.

— Van. Van bizonyíték.

Mivel tudja bé bizonyítani, hogy ő ölte meg a sárkánt?

Elővett egy tarisnyát, s a kerméket kiöntötte oda.

— Ennyi kërme volt, s mind itt van!

János es nézi.

— S ezen még valami vót-e?

— Sárkánnak csak ilyen kermé van.

Azt mondja János:

— Várjunk — s kiöntötte, kiborította —, s ez hova jön? — s rakta vissza azokat a suskákat, azokat a körömrre.

Azt mondja a király a lányának, hogy:

— Hát el voltál jegyezve!

— El ám, de mikor a sárkánt megölte, az ujjamról a gyűrűt az övére tettem.

— Lássuk csak!

János mutassa a leány gyűrűjét. Azt mondja;

— A Vörös Vitéz akkor csakugyan cselet csinált!

Azt mondja János:

— Gyere csak ide!

A komának párbajra kellett menjen. Csináltak egy nagy helyet az udvarban, a nép széjjelfutott.

— No, birkozzunk!

Nem kellett Jánosnak sok birkozás, mire észrevette a Vörös Vitéz, a feje már harminc méterre volt tőle, lécsapta a nagy kardval. S akkor győződött meg a király es, hogy János ölte meg, ő pusztította el a sárkánt, s nem a Vörös Vitéz.

Így eztán János boldog vót, víz es vót, énnivaló es, fél ország, fél vagyona mind neki maradott. S kész van, máig es élnek, ha még nem haltak.

AZ ÉLET VIZE

Volt egyszer egy királyfi, én ezt nektek mondom, gyerekek, ide hallgassatok! Hallgassátok még ezt a mesét, amit nektek mondok.

Vót egyszer egy király, s annak vót három fia, De a gyemékek növekedtek, egyik nagyobb s másik kússebb s a harmadik a

legküsebb. A királynak egyszer, megöregedett, s kezdett egyik szeme sírni, a másik kacagott. Gyermekék az udvaron kacagnak, azt mondja a legnagyobbik.

— Mönjünk fel, s kérdézzük még felségös atyánkot, mér sír az egyik szeme s a másik kacag?

A király ült az asztalnál, egy bajnét az asztalon. Felmén a legnagyobb fia, s bényitt az ajtón, odamén az apja eleibe:

— Felségös király atyám, mér sír az egyik szemed, s a másik kacag?

Elkapta az apja a bajnétot, hogy belévágja, s az ajtón keresztül-mént a bajnét. Nagyot kacagva fut le az emeletről. Azt kérdi a középső öccse:

— No, mit mondott apám?

— Eridj, nekéd es megmondja.

Hát felmén ez es. A király addig a bajnétot az ajtóbul kihúzta, s az asztalra tette. Felmén az es, békopogtat az ajtón:

— Felségös király atyám, mér sír az egyik szemed s a másik kacag?

— Tyú, még zavartok? — s megfogta a bajnétot, s durr neki annak es.

Az ajtón az es keresztül-mént. Ez es lement nagy kacagva. A harmadik fiú, a kicsike is érdeklődött, hogy mit mondott a király.

— Eridj fő, s megmondja, ne félj, nekéd es.

Hát a legküsebbik felment, s azt mondja:

— A két bátyámnak megmondtd, mér sír egyik szemed s a másik kacag, hát nekém nem mondd még?

Ez olyan fülbemásszó gyermek vót. Félkapta a bajnétot s durr oda annak es, az ajtóba beléállott, a gyermek megfogta a bajnétot, s megdörgölgette, s az asztalra tette az apja eleibe:

— Felségös király atyám, hát azoknak megmondtd, s nekém nem?

A király megint odavágta a bajnétot az ajtóba. A gyermek kivette, és visszatette az asztalra az apja eleibe. Harmadszor es odaállott az ajtóhon, s megint kérdezte:

— Édesapám, nekém nem mondd, s azoknak megmondtd?

Híjj, megint odavágta, de a fiú eleibe tette.

— Fiam, té vagy a legküsebbik, a két nagyobbik akasztófárávalólész, de belóled, látom, hogy valami lész (mer megdörgölgette a bajnétot, s örökké visszatette eleibe). Én megmondom nekéd, fiam, az egyik szemem sír azért, hogy megöregédtem, sajnálom az életét, de

mán öreg vagyok, s nincs, aki nekem fiatalító almát s vizet hozna, mer akkó mégin húszesztendős lennék, hogy ha valaki nekem eztet hozná. A fiatalító alma Tündérországba van, onnan kell hozni almát s vizet, s oda sënki, fiam, el nem méhet.

— Megpróbálom, apám, hátha elméhetek.

— Ej, gyenge vagy tē ahhoz.

Lent a két testvér várta. Mikor lēmënt a lépcsön, kérdézték:

— Mit mondott apám, mért maradtál addig?

Hát ő elmondta mégin, hogy az egyik szēme azért sír, hogy megöregédett s szeretne élni, a másik örvendéz három családjába, avégből nevet. Kellene neki fiatalító almát s vizet hozni, hogy megin húsz esztendős légyn, ő es, az anyja es. De nincs arra sënki, aki elménjen.

Hű, a két idősebb fiú örült.

— Majd én elményék — mondja a legidősebb.

Bēmënt az istállóba, kiválasztotta a legszēbb lovat, nyergēt rea, fegyvert, egy csapat katonát s egy tarisnya aranyt, s gyerünk, elmënt megkeresni Tündérországot. Várják, de nem jött vissza. Azt mondja a középső fiú:

— No, majd mēnyék most én.

— Eridj, te is mēhetsz!

— Nekem es adjon katonát s tarisnya aranyt, s mēnyék.

De csiperédett a legkissebbik, nagyobbacska kezdett lenni. Egy szombati nap piac vót ott, hát egy kofaasszon vitt egy nagy kosár tojást a fején, ez mēg félnyergelt egy nagy szūrke lovat, félült a hátára, s mēgpróbálta, hátha utoléri a testvérét. Nekiiramodott, s az asszon vitte a nagy kosár tojást a fején. „Megpróbálom kerésztűlszöktetni” — gondolta. Keresztül es szöktette az öregasszont, de a patkó hátul megakadott ám a kosárba, s a tojást leütte a fejéről.

— Tyú, verjën mēg az isten, király katonája! — azt sē tudta, mit mondjon az asszon.

Mēgfogta a szürkét, s azt mondja:

— Ne zúgolódjon, édēsanyám, szērēncsére akarok mēnni, próbára vagyok kiteve, ne zúgolódjon. Mibe kerül a tojás?

Kivétte a tarisznyát s dupla annyit fizetett, mint más. Úgy mēgörvendett az öregasszon, azt mondja:

— Fiam, így úgy sē tudsz elmēnni.

— Hát mért?

— Eridj te haza, s csak az apád legénkori lovával, nyergivel, kantárjával s kardjával tudod aztat béjárni.

A gyermek megsomorodott ám, ez a jó erős szürke, amelyiknek ült a hátán, hát most ő mit kezdjen az édesapja lovával. Volt ménesük, csikók, esztendősek harmincig még még több. Hazaménynén, s mondja az apjának:

— Édesapám, én elményék fiatalító alamáért s vizért, de adja ide nekem a kardját, nyergit, kantárját s a lovát.

Hú, úgy hullott a könnye a királynak, potyogott kégyetlen. Mindén megvan, hanem a ló. Juj-juj, megfogta a fejét s erőst sivalkodott.

— Nézzétek még a tyukólba, ott van a kardom, kantárszáram s a nyergem.

Abiza még es kapták. Hát ügyé a tyukól nálík olyan vót, mint nálunk egy szoba, tisztán tartotta aztat a bérésse. Hát megkapták a nyergét, mé lett az szépen pucóva, a kardja úgy bé volt rozsdásodva, hogy három huszár nem tudta kihúzni a tokba. Azt mondja a gyermek:

— Édesanyám, fogja még e végit s édesapám, s valahogy kihúzzuk a kardot a hüvelyibül.

Hát addig húzták, hogy mikor a gyermek fogta a kardot s az apja s az anyja a tokot, kihúzta, az apja es, anyja es hanyatt esétt. A gyermek verte a mellit, hogy:

— Ne, erősebb vagyok, mint ketten ti.!

Még lett szépen pucolva. De a ló? Vétte a kantárt, s mént ménésrül ménesre, hogy a lovat megkeresse. Az asszon azt mondta, hogy:

— Rázd még a kantárodát, s az a ló, ha él, odaménynén hézzád, akkor a kantárt tédd a fejibe s méhetsz, ha él a ló.

Hát a fiatal lovaknál kezdte még, s mént a ménesekbe, hogy mán elért a 30 esztendősekig. Rázza a kantárt, itt se jelenkezik, ott se. Hát egyszerű mán az utoljára ért, alig szilingezett négy ló, öt. „Mit keresék itt? Annyira még vannak öregedve ezek a lovak, ezekvel akarok valamit, ezek nem tudnak. Egyik sánta, másik vak” — gondóta a fiú. Megrázza a kantárt, száraz mint egy gyertyánfa, akkora feje van, vagy másfél méter, ményén feléje. Mikor odaért, a kantárt a fejibe teszi a gyermek. „Az anyád azzit-azzát, — gondóta magába —, hát ezen ményék el fiatalító vizért s alamáért”: Vezeti a lovat, dölledézik jobbra-balra. Egyszer azt mondja a ló neki, hogy:

— De bolond embér, aki a ló mellett gyalog ményén!

Odanéz a lóhoz, ki beszélget, de senkit se lát. Mégin vezeti, meglöki a ló, majdnem borul fél, vezeti tovább, mégin mondja a ló, hogy:

— De bolond embër, aki a ló mellett gyalog jár.

— Te mondtad? — mondja a gyermek.

Oda egy nagy téglakerítettshöz, odavezeti a lovat, nem tudott fölülni, mert eröst nagy volt, félmászott a téglakerítésre, s a lóra reaszkótt. Mënyën a ló, vânszorog lassan, de otthon a tizënkét öl fa mëg volt gyújtva, hogyha a lovat mëgkapja, akkor annak a parázsát mëg kell ëgye. Ég otthon a fa, a gyermek kënélódik az úton, assë tudja, mit csináljon. Ej ëgyszer beléunt a gyermek, kihúzta kardját:

— Ejnye az anyját, belészúrom a nyakába!

A ló mëgreppente magát, hát nem a földön mënt, hanem úszott a levegőbe. Gopdóta a gyermek: „Hej, be jó lész az nekëm, csakugyan van valami ebben.” De mëg in meglustult a ló.

— Ejnye az anyja istállóját, kivészëm a szëmit!

Kihúzta mëgint a kardját, s kivész i a szëmit. Mëgin mëgiramodott a ló, s tovább, gyerünk. Hú, mikor értek a várhoz, a ló mëglustút, azt mondja a gyermek.

— Most má nincs hátra, lëvágom a nyakát!

A ló bérepült a vár udvarába, mëgvolt mëg a tizënkét öl fa, neki a paráznak, mind mëgëtte azt a szënet, parázst. A gyermek ëre azt mondja:

— Édesapám, mënyëk a nagy útra.

— Eredj, fiam, mer úgy jársz, mind a mások, mind öregebb testvéréd s az utánnavaló. Eridj te is, úgy se értök célt.

Elindult a gyermek. Azt mondja az apja:

— Adok ëgy század katonát.

— Nem kell mellëjem sënki, csak kettő s ëgy tarisnya arany.

Kivezette a lovat, felült a hátára, s elindultak. Azt mondja János:

— Hogy mënyünk?

— Ahogy gondolod — mondta a ló s repültek.

Ëgyszer azt mondja:

— János, fogódkodj mëg!

Hát János mëgfogódkodott. Mënnek fél a levegőbe, s azt mondja lovának:

— Jobbat gondólj, mert nem tom, mi lész velem.

— Mé? Mit gondótá, mikor a szëmemet ki akartad vënni, hogy mi lész velem, s én ugy mëgijedtem, s mëglëptem magamot.

— Most — azt mondja — csak lëjjobb — szólt János.

A ló szót fogadott. Aztán mégis mondta:

— Fogódz még, János.

Mégint megfogódzott. Mennék föl a levegőbe, repültek. Egyszer azt mondja János:

— Állj még, ló, mer nem birom ki eztet.

— Mér? Én ki kellét birjam aztat, mikor a szememet ki akartad venni? Egy szémmel tudtam menni, de ha mind a kettőt kivészéd, akkor nem látok. No, ahogy jobbnak kívánod, csak megyünk — s léereszkedett a ló. Akkor János mondta, hogy no, most mán tovább né, mert lévőgom a nyakát. Akkor a ló:

— Fogódz még, János!

De fél úgy a levegőbe, hogy azt ki nem tudta vóna még embér se gondóni, hogy mi lesz velik. Egyszer János azt mondja a lónak:

— Fordulj vissza, ha nem mész vissza, a kardba eresztém magam.

Erre azt mondja:

— Fész? Hát bizon én hogy vótam megijedve akkor, mikor értünk a várhoz, s le akartad a nyakamat vágni. Most János mit gondósz te, hogy mennyünk?

Bé vót sz. .va János.

— Tudod mit mondok én? Ugy mennyünk, se te ne sérülj még, se én. Ahogy akarsz, úgy menj, csak éjünk oda, ahhoz a kerthéz, Tündérországba, ahol a fiatalittó almát s a vizet még tudjuk szerezni.

— No, gyerünk előre — mondja a ló, mer a kőcsönt visszaadta neki ménet közbe. — Méhetünk, se nekéd nem lesz bajod, sē nekēm. Annyit mondok én nekéd, pénzéd van, arany van nálad, egyet visznek akasztani valahol útközbe, ha látod megmēnhetéd. Kettőt nem, kettőt még ne ments.

— Jó — mondja János.

Elmentek oda a Tündérorszáig. Ott egy szép nagy kert, teli gyümöcsfával. Közepibe vót egy kút, de kellét egy almát leszakasztani, s a közepibe vót egy vár, s elöttē egy kút, s onnan vizet merni, de úgy hogy a kulacsot vagy bēgrét belé, nehogy esubbanjon valami, mer a kaszák úgy ának, s összevágják mindjá. Egy almát kē leszakasztani, hogy még nē mozdúljon sēm̄mi, mer mégmozdul, a kaszák jártak āra es s összevágták az embért. A lovat mégakasztotta a kert ádaláhon egy oszlophoz, s mégmondta a ló:

— Vigyázz, itt bēmēhetsz, tőtsd még a kulacsot, de nē csukd annyira a kútba, nehogy valami észrevēgye, mert abba a szent helybe a kaszák megindúnak, s halál fia vagy.

No, valahogy vett vizet, de tündér egy lén az ablakon rea szemet vetett. Mikor ment kifelé, levette az almát, senni zaj nem vót, elvégezte a dógát. De a tündérlén bévitte Jánost oda, és végezték a dógukat, majd felült a lóra János, menyén haza. Nagy örömmel viszi a kulacs vizet s az almát, hogy megfiatalítsa az anyját s apját. Majd miké elert jó fele útjára, a két bátyja, aki előtte elmént, végezték ott a dógikot, egy kocsmába ezüllöttek, eladósodtak kégyetlen. Ki van két bitófa állítva, mind a kettőt akasszák fél előtte. Ő akkor odaért a lóháton, gondóta, megeszik valamit, s lássa a két bátyját.

— Mi van ezékvel, s még lehet é menteni?

A ló mondja, hogy nēm.

— Mondtam, egyet még lehet, de kettőt nēm.

De mind a kettő a testvére vót. Hát neki még a tarisnyája teli vót aranyval.

— Megmentēm én mind a kettőt. Mi ennek a bére?

— Ennyi s ennyi.

Kivette az aranyat, s kifizette, s hárman ottmaradtak. Nékálltak, mulattak egyet. Egyszer azt mondja az egyik:

— Tudod, mit mondok én nekéd, itt van a nyergös lovam, vögyünk egy kocsit, s hárman mөgyünk rajt.

Hát mөgvettek egy fiákert, vót pénze a legfiatalabbiknak, vót elég aranya. Vettek egy fiákert (vagy mit tudom én, milyen kocsik vótak akkó), a fiatalabbik fogta a gyeplőt, s hajtotta, mikor onnat a kocsmából elméntek tovább. Hául a két bátyja beszélgetni kezdett, valahogy el kéne az almát s a vizet lopni tölle, s majd ők viszik el, de hogy tudják ezt mөgtenni, még kéne a testvérüket ütni. Repülnek ők a kocsiyal, s ez hallgatkozik előttik. Ahogy elménnek, de messze-messze, sokat kellött mөnni, nem a levegőbe, hanem a földön. Egyszer azt mondják:

— János, szállj lө a kocsiról.

— Mөrt?

— Halál fia vagy, hogyha az almát s a vizet hául nem adod. Vagy fogadod aztat, hogy elhagyod az országot, s mөsz, örökké csak hául legyél.

Hát most hogy agyonüttesse magát az a legfiatalabbik? Ők ketten fél a kocsira, s a lovával elhajtanak. Elméntek. János nagy szomorúan egy utat vett maga elé, s mөnt. Kifogyott mindē pénzibül, s nem vót más, mint disznópásztor légyēn belüle. Menyēn egy községbe, odamen a bíróhoz:

— Biró uram, légyen hezzám jó, nincsen pénzém (de nem mondta, hogy királyfi), adjon nekém valamit, hogy csak valahogy megéljek.

— Hát nincs disznópásztorunk, nincs kanászunk, erre szükségünk van, hogyha té elvállalod.

— Nem bánom, akármilyen lesz belüllem, csak még tudja élni.

Elindult János, kieresztették a disznócsordát, örözgette bizony őt—hat évig azt a disznócsordát.

Ezék hazavitték az almát s a fiatalító vizet. A király beléharpott, a felesége és, ivott a vízből, de olyanok maradtak, mint vótak.

— Híj — vakarta a király a fejét, felesége szemiből a könny hullott. — Hol van a legküssebb, amelyik elmaradt?

Aztat várták, nem gondóták, hogy csel ez, amit csinált a két testvér. Azt mondja a király:

— Feleségem, tudod mit csinálok én most? Csinálok iratokat, s az egész országba, az enyémbe es, körülöttem es, ledobálom.

Hát csináltatott ő sokat. Ez (János) örözte más országba a disznókat. Hullik a plakátocskák le a földre, odaményen s egyet felvészén, s olvassa, hogy ez s ez a király, s ezt s ezt keresi, de rögtön jelötkézzén, mert ha nem, a két fia elveszik érte. Felvészén egy papirt, s nézéleti. Este a disznókat szépen hazaterelgeti a községbe, s odamén a bíróhoz s azt mondja:

— Biró uram, nekem menném kell.

— Hát a bérédet?

— Nem kell nekem semmi, mer két testvér vesz értem. Itt ez a papér, s én királynak fia vagyok, s két testvérem, két királyfi otthon elvesz, ha otthon nem vagyok.

Azt mondja a bíró:

— Tudod, mit mondok én nekéd? Felvészéd a bérédet, én nekéd kifizetém.

János felvette a bérét.

— Adok lovat es, hogy gyalog ne mászkálj.

Felült rea, hajtsa, hajtsa, mentül hamarabb hazaérjen az ő országába. Kidöglött a ló, pénz vót megént a tarisznájába, odamént egy paraszthoz:

— Mennyi ennek a lónak az ára?

— Amennyi annyi, té ezt úgy sē fizetéd, te rongyos.

— Má ne mondja, én gyalog nem tudok menni, hát mennyi az ára?

Hát három annyit es kért, mint amit megért. János kivette a pénzt, s kifizette, felült a hátára, s ment tovább. Igén, de nem tudott

mégáni, hogy megétesse a lovat, addig hajtotta, míg étlen félborút. Cserélt vagy négy-öt lovat. Hazaért, s mikor a király meglátta, az apja s a két testvére, megfiatalodott az anyja s az apja.

— Oppá bátó, most — azt mondja király — cselt csinátatok velem! Ez vót az, aki nekem elhozta az almát s a vizet.

Erőst még akkor es a két öregebbik testvér azon fogadkozott, hogy űk (hozták).

No, egyszerű ott, ahonnan hozta János a fiatalított vizet s az almát, a tündérléánnak gyermeke született. Léhettét olyan három—négy esztendő, öt es. Jelentette ennek a királynak, hogy:

— Kűdd el azt a legént, amelyik itt járt, s elvitte a vizet s az almát.

Hát kérdézi a király:

— Melyik vót ott? Te vótál? — kérdézi a legöregebbiket.

— Én — mondta.

— Eridj, mer az országunk elvesz.

Tündérországtól ponyva, ilyen tepih lett húzva lē ehhez a királyhoz. Nyergelte a lovat, s elindult, de nem mert a szőnyegēn hajtani, hanem jobb felin, a gyēpēn. Odaért, a gyermek áll, s azt mondjaz anyjának:

— Jó édesapám!

— Hol jó?

— Jobb felől, a szőnyeg mellett — mondja a gyermek.

— Ugy megverjük, hogy az ördög viszi el őtet.

Mikor odaért, jelentkēzik, ott elékapták a vitézēk, s vágják! Úgy megverték, félkōtték a lóra, s vissza. Irtak egy levelet, hogy nē játszódjon a király, hanem küldje el azt, aki ott vót. Reakōtték a lóra, a lovat megverték, s az visszamēnt.

— No — azt mondja a király —, most melyik vót közteték?

Hát a legfiatalabbik hallgatott.

— Tē vótál ugyē, bētyár, hájde!

Azt mondja a nagyobbiknak:

— Mellik ódalon mēntél a szőnyegēn?

— A jobb felēn.

— Majd én mēnyēk a bal felēn.

Az es félnyergelt egy lovat (a középš), s bal felől mēnt. Mikor ért oda, azt mondja a gyermek az anyjának:

— Édesanyám, jó apám!

— Hol, a szőnyegēn?

— Nem, bal felől.

— Úgy megverjük, mint a másikat, mer nem apád.

Amikor odaért, a vitézek lekapták, s vágjad. Addig ütték, hogy két hónapig nem ült a nyeregbe belé. Rákötték a lóra, s egy cédulát: „Hogyha az nem jó el ide, akit mű kértünk, az országod elvesz, mer minnyá meglepjük”. Visszamén ez és nagy sírva, úgy megverve a segge, mind a hurka.

— Mi van? — kérdi az apja — Ki vót?

De János hallgat.

— Te vótál-é?

Az nagy szomorúan:

— Én.

— Eridj, eridj, hogy az országunk né vesszén el.

Bémént János, azt a lovat, amelyik a parázst megétte, kivezette az istállóból, felült reá, s a szőnyeg tetején mēnt. A szőnyeg utánna csavarodott, ahogy mēnt. Elmēnt egészen a Tündérországba. A kölyök áll a kert előtt a azt mondja:

— Édesanyám, jó apám!

— Hol?

— A szőnyeg tetején, s mind csavarodik össze utánna.

— Ez apád, ez! Ez mentette még az országot.

Béjött és így lett vége a mesének.

131.

TÉRDIG ÉRŐ SELYEMRÉT

Ėgyszer vót, hol nēm vót, hetedhét országon es túl, még az Óperenciás tengeren es túl, vót ěgyszer ěgy király s annak vót három fia. Király kihajolt az ablakba, s az ěgyik szēme sirt, a másik kacagott.

Ėsszeült a három fiu, hogy gondolkoztak, találgatták, mért sír a király ěgyik szēme, s a másik kacag. Hát azt mondja a legnagyobbik:

— Ėn megkérdezēm, hogy ědesapám, mért sír az ěgyik szēme, s mért kacag a másik.

Hát mikor a király elé állott, a király úgy mēgharagudt, hogy elvĕtte a buzogánt, s úgy vágta a fiához. De a fia félreugrott, s a falba belēmēnt a buzogán.

— Hogy merĕd tē — azt mondja — ezt tőlem mēgkérdezni? Mi jogon mersz velem mēgállni beszélgetni?

Hát dóga végezetlen kiményen a fiú. S akkor bémént a második fiú, s az megint úgy járt.

— No — azt mondja a legküesebbik —, megpróbálom én!

Bémént s apja vele es úgy tett. Úgy vágta a buzogánt, hogy fél méterre a falba belémént a buzogán. A legküesebbik királyfi se lett röst, odamént, s azt mondja:

— Ne a falba üsse, édesapám! Hanem belém üsse, ha nem jól beszéltem!

Úgy megtetszett a királynak a legküesebb fia, hogy azt mondja:

— Ha így van, gyere ide, s elmondom neked, mért sír az egyik szēmēm, s mért kacag a másik.

Leültette a fiát maga elejibe.

— Valamikor, mikor én fiatal voltam, hát vót nekēm egy hét országra szóló selyemrétem. S ott otthattam az én katonacimborámat, katonapajtásomat, s azt sē tudom, él-e, vagy még ma es vagdalkozik az ellenségvel. Eljöttem — azt mondja —, otthagytam, megházasodtam, három szép fiam lett. A három szép fiamnak örvendék, s a selyemrétet s a barátomat siratom.

— No — azt mondja —, mért sirassa, édesapám?

— A selyemrétet azért, hogy ott térdigērő selyemfű vót — azt mondja —, ott éltem le az ifjúságom, a fiatalságom ott tötöttem el, s visszasírom azt a szép emlékekēt. Sa három szép fiamnak örvendtem, de úgy látszik, hogy sírni kezd a másik szēmēm es.

— Mért sír, fēlséges király atyám, mért sirja vissza a másik szēmīt es?

— Azt gondoltam, hogy a három közül egy lesz olyan daliás, mint én voltam, de úgy látszik, hogy három hamupüpkēt nevelék én fēl.

— Hát hogy gondolja ezt el, édesapám?

— Úgy gondolom, édes fiam, hogy még kéne hódítani, s vissza kéne szērēzni ezt a selyemrétet.

— Egyet sē busuljon, édesapám! Csak tán hárman kiteszünk egyet!

Lemént, s elmesélte, mit mondott fēlséges király apjuk. Azt mondja a legnagyobbik:

— Nyergelék, kantározzok, mēgyék! Én — azt mondja — megmen-tēm, s édesapám öreg barátját visszahozom, hogy öreg napjaira itt lēgyen a régi katonapajtása.

Na, úgy es lett. Félkantározott, kiválasztotta az istálóból a legszebb paripát, béményén, repül a paripa, szépet választott. Hát mikor esztendeje vót, hogy elmént, elér a rézhidig.

— Nem tudtam megcsinálni, amit édesapám mondott, de viszek én egy rézdeszkát, hogy lássa édesapám, nem kell sirjon miattunk, hogy én milyen messze jártam.

Mikor visszaményén, akkor már sorfalat álltak, várták a királyfit. Jött a híre, hogy jött a királyfi.

Azt mondja a felségös király:

— Mikor én olyan fiatal voltam, mint te, én egy óra hossza alatt megjártam, s te egy esztendő alatt.

No, elbusulta a király magát, de csapkodja a második királyfi a lábaszárát, hogy ő megmutassa, hogy elményén. No, az es elmént, az oda vót egy esztendejig. Hát ő elmént az ezüst hidig, hozott egy ezüstszál dészkat.

— Ó, édes fiam, én két óra hosszat megjártam, s te egy esztendeig. De — azt mondja —, mégcs csak többet tettél, mint a bátyád. De úgy látszik, csak sírni kezd az én másik szemém es.

Azt mondja a legküsebbik királyfi, hogy:

— Megpróbálok én es elmenni, hátha valami sikerül.

Samint ott ményén, az istálóba ólalkodik, nézi a lovakot, melyikét választaná. Hát ott vót sok ló. Hát egyszerű a ganyédombon legel egy gebe, s azt mondja:

— Édös gazdám, ne mēnj be az istálóba, mert soha el nem érsz te azokon a selyémrétre, csak akkor, ha engēmet választasz.

Igen, de a lovacska a másik kettőnek es ajálkozott. S hát ahogy a kicsi királyfi hallja, mit beszél a lovacska, hát meggondolkozott a lovacska beszédjin, hogy jó lesz meghallgatni.

— Jól van, édös lovom, de — azt mondja — még a csontod es zereg, hogy akarsz te engēm, még bátyáim es egy esztendejig voltak oda, hogy akarsz te engēm esztendeig vinni?

— Ne busulj, édes, kicsi gazdám, vittem én apád erőst sokszor, de nem esztendeig, csak óráig — azt mondja —, de ha te nekēm adsz úgy énnēm, hogy én azt nekēd megmondom, akkor én téged elviszlek a selyémrétre.

Elfutott a királyfi, s hozott zabot s tērebuzát, amit ért, mindenféle jó abrakot.

— Ó, édös gazdám, ez nekēm sēmmi! Hanem te vagy három öl fát vágj ki, s azt gyűjtsd meg, égesd el, s én a paraszát megēsžēm, majd

attól elviszlek, attól élek én. Azóta se adott nekem sënki, ahogy apád nem étetett még. Azért zeregnek a csontjaim.

No jó, a királyfi úgy es tett, s mikor felhabzsolta a lovacska a három öl fának a parázsát, csak megrázkódott s olyan szép ötlábú paripája lett a királyfinak, hogy a szőre csak úgy csillogott, mint az arany.

— No, édës gazdám — azt mondja —, evel a kantárvál nem mëhetünk el, hanem eriggy, s a hetvenhetedik pincének a hetvenhetedik ablakába, de vigyázz, mert az vakablak, abba beli van falazva a kantárom s a nyerëg, ami hëzzá kell.

Le es mënt a királyfi, sorfalat álltak, mikor vágatatott ki, de nem látta sënki, hogy a lovacskából mëlyën lett. Csak a királyfi látta, hogy az mëlyen szép aranyyszőrü paripa lett. A testvérei úgy látták, hogy az a gebe a ganyédombról. Eröst kacagták, odaálltak az ablakhoz, s eröst kacagták, ahogy az billegett ki a nagy zergő csontjaival, s mondták:

— Ez es messze ér evel a gebével!

No, elmënt a királyfi. Mikor odaértek egy erdőbe, azt mondja a királyfinak [a ló]:

— Édës gazdám, ëtessél meg újra! — elértek a fekete erdőbe.

Hát kivágott ëgy jó három ölnyi fát a királyfi, mëggyújtotta, s mëgëtette, s akkor elértek ëgy másik erdőbe, rézerdőbe. Azt mondja:

— Édës gazdám, ülj fel a hátamra, s hunyd be a szemëdet, mert ha nem, akkor lefordulsz róllam.

Hát be es hunyta a királyfi a szemëit, s egyszer kopogott a patkó. Azt mondja:

— A rézhidon vagyunk.

Mëntek.

— Most az ezüsthidon vagyunk, nyisd ki, édës gazdám, a szemëdet. Mikor elértek az aranyhidra, akkor a lovacska:

— Nyisd ki, édës gazdám, a szemëdet, nëm tudlak tovább vinni. Elértek az aranyhidra.

— Igaz, hogy annyi célt elërtünk, hogy most a harmadik hidon es átmëntünk három óra hossza alatt, de nem tudlak tovább vinni.

— Mért ne tudnál, édës lovam?

— Azért, hogy én annyit jártam, hogy a patkóm az Üveghegyen úgy elkopott, hogy én nem tudlak elvinni.

Hát azt mondja a kicsi királyfi:

— Többet észvel, mint erővel, mëgpróbáljuk, s ha sikerül, jó, ha nem, így es jó.

— Jól van, édés gazdám, kicsit felbátorítottál. S ez kicsit segít. Hanem most hunyd be a szemédet, ki nē nyisd a szemédet addig, míg én nem mondom. Vagy élünk, vagy halunk most, de átal kell mēnjünk az Űveghēgyekēn. De olyan magos — azt mondja —, hogy az ég s hēgy között ēgy mētēr van, s ott nekünk kērésztl kell csúszni.

Hát el es mēntek, mēgpróbálták, sikerült. S hát mikor kērésztl-mēnnek az Űveghēgyekēn, hát a királyfi elejibe tārul a térdig érő selyēm-fű. S hát ahogy mēnnek, lássák, hogy ēgy fa alatt fekszik ēgy öregembēr, s a feje felett a kard örökké vagdalózik, állandóan jár a kard. Aludt az öregembēr.

Mikor odaért, köszönt illendőképpen, s elmondta jövetele célját, s hát az öreg a királynak az öreg barátja vót. De az, amióta elváltak, örökké hadakozott az ellenséggel. Űgy terēmte a selyēm-rét az ellenséget, mint a selyēm-füvet. Állandóan, mikor aludt es, a kard az öreg feje fēlēt dógózott, hogy ne tudja az ellenség álmába mēglepni.

No, egyszer csak felébred az öreg, s a fiatal elmondja, hogy mi járatan van, hogy édesapja űgy akarja, hogy az utolsó ellenségtől es megszabadítsa a selyēm-rétet, s ő mēg öreg korára mēnjēn oda lakni az apjához.

— Hát ha ketten nem tudtuk elpucolni az ellenséget apádval, akkor te — azt mondja — nem tudsz nekēm segíteni, mert én es már öreg vagyok, s itt halok mēg én ezen a helyēn.

— Hát — azt mondja —, nem űgy van az, ha már mēgpróbáltam, hogy idejöttem, ha a fēlséges király atyám barátja öreg es, de én fiatal vagyok, erő van az én karjaimba.

Néz körül, s űjra ellepte az ellenség a rétet. Mit csináljon? Kard ki a hüvelyéből. Hát ki es mēnt a kardja a hüvelyéből, s nem kellett csatározzanak, a kardok elvégezták. Mēntek a kardok, s csak űgy csattogott, parisztozott a kard, s a selyēm-réten csak űgy hullott az embērfej. Annyira levágta a két kard az ellenséget, s csak maradott egy ellenség. S az es mēgijedēt, hogy őt es levágja, s az mēgindult, ahogy csak tudott mēnni. Hát muszály vót hírt vigyen, ahogy ő ki vót küldve, hogy a hirnek vissza kellett mēnjen. No, mēnyēn, de mēnyēn a kicsi királyfi utána, mindenütt. Hát egyszer csak eltűnt a szēme elől. De ő mindenütt a nyomába, a lovacska:

— Ne busulj, édes gazdám, tudom én itt mán az utat!

Hát ēgyszēr csak puff! beestek a pokolba. Elérték a világ végit, s ott beestek a pokolba. S hát ahogy fut a pokolba a hírnök, de utána mindenütt. De az olyan kacskaringós vót, hogy akármerre mēnt a

hírnök, örökké eltűnt. De a lovacska örökké a nyomába. No, egyszer csak már nem vót hova mēnjēn, beértek a szobába, s hát ahogy bémēnnek a szobába, a hírnök eléadta, hogy nem maradott, csak ő.

Az öregasszon nekifogott, s ült, s szőtt, egy osztovátába ült, s szőtt, állandóan szőtt. Mikor előrántotta az osztovátát, kiszökött egy gyalogos katona, s mikor megint egyet rántott az osztovátán, akkor kiszökött két lovaskatona. Úgyhogy állandóan szőtte a katonákat. Egy pillanatra teli lett a szoba másik katonával.

— Jaj — azt mondja —, ezért nem tudják az ellenséget legyőzni, hogy itt szövik a katonákat!

No, kard ki a hüvelyiből, egy pillanatra levágta a hírnököt es, s a katonákat es mind, mind, mind. De az asszon csak szövi, csak úgy pattognak ki a katonák kétfelől.

— Hát — azt mondja —, édes kardom, most mutasd mēg, hogy mit tudsz! Vágd le a vénasszon fejét!

Hát le es vágta a kard a fejét, de a két keze csak tovább járt, csak tovább szőtte a katonákat. No, egyszer mégharagudott:

— Ha — azt mondja — nincs mit csinálni, mit tudjak csinálni? — Nekifogott s — megpróbálok többet észvel, mint erővel.

Méggyújtotta az osztovátát. S ahogy méggyújtotta az osztovátát, elégett a vénasszon es kezestől, mindenestől. S ahogy égett az a tűz, parázsszé válott. Egyszer csak egy csontocska kezdett kerekēn s kerekēn mēnni, addig mēnt, míg a vénasszon tetőtől talpig ott állott. Azt mondja:

— Most te elvetted az én életēmet, s kivettél a kezemből mindēnt, de ha mēg nem hagyod az életēmet, soha innét haza nem mész. Kössünk békét, kössünk szērződést.

— Nem kötök én sēmmit — azt mondja —, a selyēmrtet mēg akarom pucolni az ellenségtől.

— Mégpucoltad, de a hajam egyik ága a kezedbe van, de a másikat nem adom oda. Csak úgy adom oda, ha te es az egyik szál hajadat nekēm adod.

— Hát — azt mondja —, ezt nem tēhetem, öreganyám, töllem ēlyet nem kívánhatsz, ezt nem lehet.

— No — azt mondja —, nem es mész el te innét többet!

Elmēnyēn ő! Hát mikor elindult, hogy mēnyēn ki, akkor a lovacska azt mondja:

— Édēs gazdám, egyet sē tudok lépni, úgy elszakadott a patkóm s a patkószeg, hogy még a selyémrétre sē tudlak visszavinni. Mert nekünk ki kell repülni ebből a pokolból.

Hát nem vót mit tēgyēn a kicsi királyfi, visszamēnt, s az öregasszonval egyezséget kötött.

— No — azt mondja —, mēghagyom az életēdet, de egy áron.

— Mi lesz az az ár?

— A lész, hogy innen a pokolból ēngēmet kijuttatsz.

— Kijuttatlak, de ha megígēred, hogy ide soha többet nem jössz, s én élem világomat, itt ahol vagyok.

Azt mondja a légén:

— Nem bánom, de selyémrétre a lábát sē ēgy katonája, sē sēmmi a selyémrétre ne tegye.

— Nem es tudja tēnni, hát nīncs amivel szōjjeek, csak az életēmet hadd meg, s én innét kimēntlek.

— Ez nekēm nem kerül sokba, én mēghagyom az életēdet.

Mēghatta.

— Tudtam, hogy jószivű vagy, jószivű, mint apád es, de hogy elyen nagylelkű vagy, azt mégse gondoltam vóna. De azért, mert ezt te velem csináltad, ne, itt van négy patkó s a szegje, s ez tégēdet hazaviszen.

Mindjárt fel es verte azon nyomban a királyfi a lóra a patkókot, s hát az tiszta új patkó lett.

— De várjál, adok nekēd útravalót es. De ki ne bontsd, mert mēgbánod, ha kibontod.

Hát jól van, nem bontsa ki, ha már mēg van mondva neki, hogy ne bontsa ki, akkor nem bontsa ki.

Mikor odaért az öreghez, a fához, hát az öreg néz körül, s várja az ellenséget.

— Kard — azt mondja — vissza a hüvelyibe. Úgy látszik, édēs fiam, nekünk itten nīncsen dógunk, s amit mi apádval ketten nem tudtunk elvégezni, azt elvégezted te ēgyedül. De azért mondd mēg apádnak, hogy csak sírhat még a szēme, mert én soha innét el nem tudok menni.

— Hát mért nem tud innét elmenni?

— Hát azért, édēs fiam, hogy látod-e, te kaptál a lovadra patkót, s pedig a te apád lova sok esztendeje hogy nem dógozik, de az én lovom mindēn nap mēgkergeti az ellenséget, s az én lovam patkója úgy elkopott, hogy ēgy tapodtat sē tudok menni.

Azt mondja a kicsi királyfi:

— Nem tudom, hogy lesz, de valahogy kell legyen, mert az öregasszon azt mondta, hogy én ezt ki ne bontsam, csak akkor, ha ideérek. S hátha valamit az öregasszon segít. Mëghagytam az életjit.

Persze elmesélte, hogy ő ott mit látott, mert az apjáék sose tudtak a pokolig elmenni. S ők nem tudtak arról sëmmit, honnan terem a sok katona.

— Mëghagytam az életjit, s mëgajándékozott. Azt mondta, ennek én még jó hasznát vëszëm.

S hát mikor bontsák ki, négy lóra való patkó. Hát fel es verték azon nyomba, felültek a két táltos paripára, s a király váráig mëg së álltak. S mikor már annyira vótak, hogy látótávolságba vótak, az öreg s a királyfi, a király akkor es nézett ki az ablakon, s hát egyszer kacagni kezdett mind a két szëme.

S itt a vége, s fuss el véle.

132.

Vót egyszer egy szegén embër mëg egy szegén asszon. Született egy léánkájik. Az asszon mëghalt, az embër nem akart házasodni. Nevekédett a léánka az apjávā. Vót nekik egy piros tehénkéjik, abból éldegéltek valahogy. A léánka vitte a legelőre. Má növekédett, növekédett a léánka. Egyik falu végitül a másikig kellett vigye a tehent. Ott vót egy özvegyasszon, egy boszorka. Vót neki egy léánkája, szintén mind ez. Minden réggel mëgállította ezt a léánt, tudta, hogy az apja özvegy:

— Monn mëg apádnak, hogy vëgyën el feleségül engëmet, tejbe-vajba fërészgetlek s egy hasáb fávā kenëgetlek.

Hazamënyën a léánka, mondja az apjának:

— Édesapám, itt van egy asszon, s mondja, hogy vëgye el, mer engëm szeret, tejbe-vajba fërészget, s hasábfával kenëget.

— Ó, léánkám, nem lesz ez jó!

A másik nap mëgën, s így mënt ez egész esztendón kërësztül. Hát addig rëgnáta a léánka az apját, hogy jó lesz az asszon, hogy elvëtte. Igën, de az asszon léánkája fekete vót, mind a szurok. Nyár vót, izzadott, nála vót egy fakés, és csak szëdte le az izzadságot, hát kocsikenő lett belőle. Az embërnek ez nem tetszett, az asszonnak mëg az embër léánkája nem tetszett, mer szép vót. Egyszer az asszony azt

gondóta magába, hogy lebetegedik, s valamit csinál, hogy kár légyen a házba. Léfeküdt az asszon, nem vót annak sémmi baja sē, nyöszörgött.

— No, mi az? — kérdözi az ura.

— Hát azt láttam álmomba, hogy olyan beteg vagyok, halok még, ha a tehenkének a szivibül s a májából nem éheték.

Hm, abbul éltek mind. A léánka hajtsa a legelőre ki a tehent, s a tehenvel beszélget:

— Tudod mit mondok én nekéd, engēm lévőgnak, te vigyázz, a husomból egyél, s a csontokat nē hajigáld el, a kutyának nē add, a kertbe a körtefa alá ássál egy likat, tēgyél bele egy ládát, s a csontokat rakd mind oda belé. Mikor mind mégētteték engēmet, akkor eridj oda, s nyisd ki a ládát, s meglátod, hogy mit kapsz a ládától.

Hát jól van, ēttek, használták, mégētték a tehenet. A léánka sirt örökké. Mēntek a templomba, ő otthon kellēt légyen a piszokba, mer akkor szalmacsutakval fütöttek. Elfogyott a tehen, a léányocska odamēn nagy busan a körtefa alá, fölemeli a ládát, hát szép ezüst ruha, cipő, ing, kombiné, mindēféle van a ladába. Visszacsukta a ládát. Közben hazajöttek a templomból az apjáék.

— Te még nem vagy kész, mocskos, hammas?

Az apja sajnálta, de hát mit tēhetett rulla, az asszont es szerette. Másik vasárnap lévőgtak egy tyukot.

— Ezt így s így csinálod, mi mēgyünk a templomba — mondta az asszon.

A léánka odatette főni, sebessen hátra a kertbe mēnt, a ládát fölemelte, harisnyát a lábára s cipőt, a kombinét fēlvette, s felöltözött abba az ezüst ruhába. Olyan vót, mind egy szekfüvirág kinyilva. Trapp egy másik uton, hogy elöttük odaérjēn, a templomba. Akkor a királyfi es járt a templomba mindēn vasárnap. Ahogy bēmēnt Hamupipőke, béült az első padba. Olyan szép vót, mind egy székfü. A királyfi ott erőst lesēgette, honnan termēt ez az isten szépje ide? Mikor „ámen”, felkót a léán s haza, úgy, hogy mire az apjáék hazatértek, ő mán vetkezzék lē a szennyes ruhába, s készítse az ételt. Hazamēnnek.

— Hé — erős móddal a mostohaanya —, nem vótá ott a templomba, láttá vóna olyan szépet, hogy még a királyfinak is fēlakadott a szēme.

— Én láttam.

— Hol láttad?

— Láttam, a géméskút tetejire felmentem, s láttam mikor ment haza.

Erre lefűrészelték a géméskút fáját.

Másik vasárnap megін elméntek. Odamén a körtefa alá a léánka, sebésen felötözött s elöttük a templomba vót. Béült a padba megint. A királyfi leste, de amikor legelőször „ámen”, ő csak félköt, s legelőször kijött, a királyfi nem tudott vele szóhoz jutni. Hazaménnyén a léánka, sebésen átöltözik. Jó az apja s az anyja s annak a léánkája.

— No, ha most ott lettél vóna, most más ruhába vót.

— Láttam — mondja a léánka.

— Mënj el, honnan láttad volna innen a füttő mellől, a hamuba?

— Láttam; a hambár tetejirül.

Ebéd után azt mondja az asszon:

— Öreg, bontsuk lë a hambárt.

Lebontották, ne lássa onnan së.

Harmadik vasárnap, a király addig megfogadott két szolgát, hogy ha béménnek mind a templomba, egy küszöböt kenjének meg vastagon szurokval. Így es történt. Megint egy más ruhába jött a léánka, a nép bámulta, nem a papot, őt. Mikor a pap mondja, hogy „ámen”, kilépett a padból, s kimént, s mikor a küszöblépcsőn jött le, az egyik cipője bennemaradott a szurokba, de ő nem vájta ki, otthatta. A másikat a lábáról lekapta, s haza. A királyfi kivette a cipőt, s elvitte. A léánka otthon átöltözött, s főzte az ebédet abba a piszkos ruhába.

— No, most a királyfi megkeresi, hogy kicsoda vót az a léán — mondta az asszon. — Elveszi biztosan feleségül. Të nem láttad!

— De láttam én aztat es, itt az istállóvégirül.

— Hű, az anyád istálát. Te mindënt látsz? Lebontani az istállót. Lebontották a fél házat.

A királyfi elindult házrul házra, láttak-e ilyen s ilyen léánt. Békerült abba az utcába, s egy öregasszon azt mondta, hogy ő látott, vasárnap a templomba ëre mënt. Két katonával mënnyén egyik ódalon es, másikon es, próbálja a cipőt egyiknek es a lábára, másiknak es, sëhogyse pászol a cipő. Sokan gondóták, hogy levágják a fél lábafejit, csak a cipő jó lëgyën, hogy a királyfi elvégye őket. De a cipőnek pontosnak kell lënni s a párjának is meg kell lëgyën. Addig mëntek ide-oda, hogy odaérkeztek hezzik. De mikor a szomszédba

voltak, egy nagy fatekenyőt letettek a gangba, s Hamupipóké¹t alája bétették, mer piszkos vót akkor es.

— Van e itt léán — kérdezte a királyfi.

— Van — mondta az asszon nagy örömmel, hogy most a cipőt megpróbálja a léánya.

Hát a lábújkája ártott, nem tudta felhúzni. Azt mondja:

— Te királyfi, kapd el a baltát, s vágd le a lábújkáját.

— Dehogy vágnám én le!

— Csak vágd, mit árt, úgy fel tudja húzni a cipőt.

— De én a cipő gazdáját keresem.

A kakas odaáll s azt mondja:

— Kukkurikú! A gang elejibe ott van a teknő alatt.

A királyfi megemelte a teknőt, a Piroska fekszik a teknő alatt. Kihúzta onnan, s mikor reanéz, Piroska elpirosodott még jobban.

— Gyere csak, próbáld ezt a cipőt, pászol-e a lábodra?

Hát az szegén szégyenletibe belétette a lábát.

— Ugy nézém, a lábadoz pászol, hol van a párja?

— Itt a körtefa alatt.

Kivette a ruhát, a cipő párját, s odaadta a királyfinak.

— Vedd csak fél mind a kettőt.

Belélepött, felöltözött, a királyfi látta, hogy csakugyan az a léán.

— Hintót ide!

Piroska megmosakodott, felöltözött, beültek a hintóba s haza. Mikor meglátta az öreg király, hogy mit vitt a házba a fia, úgy megörvendett, hogy vót, hogy meghaljon.

Vót egyszerű egy pap, s annak es vótak földjei, ökrei, nem vót annak béröse. Elmént, keressén béröst, hogy légyén, aki szántson, dógoz-
zon neki. Kimént arra a helyre, ahol a bérösök szoktak lenni, hogy
megalkussonak, hát ott egyvel megtalálkozik. János nevű vót.
Ennyi s ennyi a fizetés, ez s ez a dolog, szántani kell, s kell mindent
elvégezni otthon. No, de azt mondja a pap, hogy egy feltétel van,
hogy ha amelyik megharagszik hamarább, a másik bocskorszíjjat
vág a hátábú. No jó, beleegyezett ez és. Ő se haragszik még, de a bérés
se szabad, hogy megharagudjon. Ahogy van, úgy van, de nem szabad
megharagudjon nála. Másnap összepakótak, kell mennyen szántani.

— Kiménsz! — mondja a pap.

— Hát hova mennyek?

— Van itt egy kicsi kutyacska, s ez elvezet. Të csak méssz utána, ahol az megáll, ott kifogsz, s szántassz. S amikor majd a kutyacska elindul haza, akkor jössz utána, addig nem. Majd énnöd viszünk ki, a feleségem viszén.

A kutyacska csakugyan ment egyenessen ki, ő ment utána. A kutya megállott, no ott kifogott, befogott az ekébe, s hëzzafogott szántni. Szánt, szánt, eljött dél, de nem tettek sëmmit a tarisnyába. Szánt, énni nem vittek, a kutyacska nem mënyën haza, nem akar elindulni. Mëg vót mán ëhúve, mán zódet, vëreset látott a szëmivë. Mit tudjon csináni, hát ez a gazembër pap kitolt vele, s mëg aszondta, në haragudjék mëg. Hát hogy lëhet, hogy në haragudjék mëg? De nëm szabad, mer bocskorszíjat vág a hátából, s az mëg nem lëhet jó. Fogta az ostort, elvëtte, nëkiállott a kutyának, oszt kezdte nyírni, előbb az ugrott ide, ugrott oda, nem akart elindulni.

— Mëgállj, majd haza mënsz të!

Hatalmasul mëgverte, a kutyacska csak vëtte az irányt, s kezdëtt hazafelé jöni. Hama befogta az ökröket a kocsiba, s a kutya után indult haza. Ha a kutya megállott, mëg jól mëgaggatta az ostorval. Mënt a kutya haza egyenessen. A kaput nem nyitották ki, mëgint jól mëgaggatta a kutyát, s az mëg, vót ott ëgy kis lik, s azon bëbújt. A szóga fejbe csapta ëgyik tinót ës, másikat ës, kezdte darabóni, s ott dugdosta bé a kapu alatt s likon. Eszrevëtte a pap, kimënyën.

— Të szërëncétlen, mit csinálsz?

— Mër, tisztëletës úr?

— Hát mit csinálsz?

— Hát ott mënt bë a kutya es, s én nem tudtam másképp bëhajtani, muszáj bédugdossam ott, ahol a kutya bëmënt, hiszën azt mondtá, hogy mindënuütt a kutya után mënnyek. Tán haragszik a tisztëletës úr?

— Dehogy, nem haragszom. Hogy haragudnék. Nem haragszok én.

— Azért, mert én së haragszok.

Akkor aztán bëmëntek.

— Jaj, jaj — azt mondja a pap a feleséginek —, ez ha nem mëgy el, most mëgakadunk, nem úgy mint a többivë.

Mert a pap mindig így csinált a szolgálkval, s akkor vagy mëgharagudtak, vagy ëszöktek, nem kellëtt fizessën nëkik. Azt gondóta evvë is úgy járnak.

Másnap nem tudott menni szántani, mert az ökröket agyonütte. Éppen vasárnap vót, s a pap kellött mennyi a templomba. Otthon kellött maradjon, s vót egy kicsikéjük és, még böcsőbe feküdt. No, ha mán itt van a bérés, gondóták, elményen az asszon és a templomba, s ez majd otthon ügyel, mert oda vót készítve az étel és, a sporheltre főzni, hogy amire hazajönnek, megfő. Mégmondták neki, hogy tégyen majd zödségét a levesbe, s petrezselymöt. De a kutyát is úgy hitták, Petrezselyem. Jó tűzre várja haza, amikorra jőnek, így volt kiadva a parancs neki, s a gyermekét takarítsa ki szépen tisztára.

A pap s a felesége elméntek. Tüzelt, főtt az étel s amikor gondóta, hogy a petrezselymöt bele kell tenni, bévitte a kutyacskát, lőtte, s oda beléapritotta a fazakba. A kicsike kezdett sírni, hát biztos piszkos, fogott egy kést félhasította hasacskáját, s szépen kitörülte szép tisztára, s oda visszatette a bölsőbe. Amikor gondóta, hogy most jőnek ki, vót egy jó nagy csűr, s azt meggyútotta, s az égött, hatalmasan nagy tűz.

No, mikor mennyen haza a pap, csak mögkérdi:

— Hát mi van, mit csinátá, te szeréncsétlen?

— Há a tisztéletés úr mondta, hogy jó tűzre várjam haza, mikor jő.

Nézik a kicsikét.

— Hát mit csináltál ennek?

— Hát kitakarítottam. Azt mondták, hogy pucoljam tisztára, hát én kitörültem. Tán haragszik a tisztéletés úr?

— Dehogy haragszom, nem haragszom.

— Azért, mert én sëm haragszom.

Este lőfeküdtek, de nem és tudtak alunni es. Mit csináljonak, itt nem maradhatnak tovább. Csúffá tette mindéniket, gyermekiket, házíkot, ökreiket. Itt nincs más hátra, csak megszökni innen. Ha szól, a szóga bocskorszíjat vág a hátából. Kezdték pakóni, összepakótak, hogy észöknek a pap s a papné. Mikó összepakótak, hát mit vigyén, mer sokat nem tud vinni, a bibliákat, könyveket belerakott egy zsákba. Majd réggéfelé indúnak.

Amikor ez hëzzajutott a zsákhoz, mindént kiszédett, s beléült, s egy bibliát a fejire tett, s ott hallgatkozott, várt. No, mikor elindútak, a pap felvette a zsákot, viszi, viszi. Egy vízën kellött kërésztl-mennyének, hát nehezecke vót a zsák, lëeresztette, s beléért a zsáknak a vége a vízbe. Aszondja ez (a szóga), hogy:

— Szuszpólintye!

— Ha — mondja a pap —, a szent könyvek megszólaltak.

Ménnek, megint megeresztette, megint:

— Szuszpólintye!

Megint fennebb húzta a zsákot. Kértek.

— Jaj de nehéz! — mondja a pap.

Felértek egy dombra, s oda leültek a víz partra. Vészi ki, hogy imádkozzék egyet, hogy félért, de a szóga bújik ki a zsákból.

— Hát te itt vagy? — kérdi a pap.

— Megalkudtunk, hogy szogálok egy esztendeig. Tán haragszik a tisztéletös ur?

— Dehogy, nem haragszom. Világért sē haragszom.

Amikor lefeküdtek, mert muszáj mostmán, hogy megháljonak, s majd reggē ménnek tovább. Hosszába feküdtek a dombon, Jánosnak még azt mondták:

— Tē feküdj ide lē, a lábunkhoz.

Odafeküdt. Mikor elszunnyadtak, félkelt, megfogta a papot, odábbtette, s ő feküdt az asszon mellé. Egyszer azt kérdēzi az asszon:

— Hallod-ē, aluszol-ē?

— Nem — felelte János.

— Én se. Tudod mit, úgy vészēm észre aluszik, rúgjuk le, bele a vízbe.

— Rúgjuk.

Egyszerre mindketten megrúgták.

— No, most megszabadútunk tőle legalább.

Amikor kivirradt, nézi az asszon:

— Hát te vagy?

— Persze hogy én.

Igy akkor szépēn visszamēntek, és ő élt tovább a papnéval, s még lēhet, most es élnek, ha még nēm haltak.

Èccēr vót, hol nem vót, a sárkán országon es túl, vót ècēr egy király, élt sok hosszú boldog esztendőt csak az keseritete az életjit, hogy nēm vótak gyermekei. Na de èccē csak āra ēbredtek fel, hogy egy fijukska motoszkál az ágyvégínél, egyre recseg az ágy. Kelnek fel, nezik, hogy mit csinál, s hát uram fija, lásák, hogy az ágy széjit mind

észévisza morzsálta, a deszkadarabocskák a ház közepin széjel szorva, szegén ágy úgy el vót csufitva, hogy csuda, hogy aluni tudtak bene. Ki jes szököt az álom a szēmikből, nem tudták hamarjába, mi jes történt. Mēg ős kērdi a kirájné:

— Mit művész, te csemete?

— Nem tudok hejába űlni, gondoltam, hogy mēgszépitem az ágyot, amejkbe születtem.

— Nahát, Jódógú, met mától fogva így hínak, s kapsz anyi fát az erdőből, hogy lesz, mit szépics.

Elēs indult az erdőbe, kiválasztot akora szál fákat, hogy az égig ért az ágaik.

— Na, Jódógú, édes fiam, ne fēj, met it kapsz dógot, amenyi jól esik, akár ne jes aludj.

Hoza jes fogott Jódógú. Egyik fát a másik után borogatta ki, szebnél szeb ágyakat csinált. Mán esztendős korába minden tiszta új vót a királi palotába, ahova a szēm elátot, mindenűtt látszot Jódógu keze munkája. Örvendet ős a kirá a csemetéinek úgy, hogy joban se kelet, de a nagy örömhöz mēg csak gyűl. Egy regel megint āra ébrednek fel, hogy ēgy aranyos szép fiucska zakatol, de szemik, szájuk tátva maradott, mikor lāsák, hogy az ágy melet az a keserves kőfal minyá kiborul. Mig aludtak, a gyermek megszületet, s nem tudta, mi tévő legyen, neki fogot, a falat morzsolgata.

— Jaj, mit tudtál csinálni, te? Te mēg reánk borítod a palotát.

— Nem én, édesapám, csak untam magam.

— Na, ha untad, nem kēl, hogy und, mostantol gyere Jódógúhoz, s egyűtt építsetek nekem ēgy ojan nagy palotát, hogy hét pusztá határon párját ritkítsa. A te neved Kőmorzsoló lesz.

Na, észé jes fogtak, s heza jes fogtak, ojan palotát építetek, hogy soha életembe, ha száz esztendeig élek sē felejttem el, anak minden részecskéje úgy ki vót bagatva, hogy ojant embēr nem látot. Átol es kötöztek az új palotába; mikor javába pakolnak, a keráné bément a hálólházba lefekűdni, met erőst elfáradot. Elēs aludt, mind a bunda, s mikor felébred, hát szűletet egy harmadik fijacskája. Fut ki s hija be a kirát s két tesvérkéjit.

— Jaj, gyertek, nézetek mēg, be ēgy jó gyermek, aluszik, mind ēgy bāranka.

Felveszik, forgasák ide, oda, de halgat. Na, enél job gyermeket gyertyával sē lehetne suhut sē kapni. Ha ojan jó, lēgyēn a neve Jóbnak fia.

Élnek es sok számos boldog esztendőt. Écër a kirá azt mondja:

— Na, édes gyermekeim, ma-hónap behunyom a szémeimét, s szeretném, ha látnám szüvetek választotait. Mënjetek, s próbáljatok szerencsét hetedhét ország elen, de jól nyisátok ki a szémeiteket, csak hezátok ilő leányt hozatok feleségül.

Sütöt a kiráné jó hamuba sült pogácsát, feltarisnyálta őket, elcsapta isten hírivel. Mëntek, mëntek heted hét ország elen, ecē csak aszmondja Jóbnak fia:

— Hajátok-ē, találtam valamit. It az út három felé vezet, s mënjünk három felé, hát ha hamaráb megkapja mindegyikünk a szerencséjit. It van három keszkenyő, egy az enyém, ketőt tū vigyetek el, s ha valameikünknek valami baja lesz, a keszkenyő véres lesz, akkor tudjuk, hogy a másik bajba van, s akkor megfordulunk, a keresésire indulunk a másiknak.

Még es egyeztek, el es váltak nagy búbánatval. Mindegyik másik uton mënt. Nem sokára nem es láták egymást, met béérték egy nagy rengeteg erdőbe. Jól elfáradt Jódógú, leült egy nagy fa tövibe, s elaludt. Oan jól aludt, hogy elfelejtete a szübeli bánatját. Felszökik fris erőve, hogy fojtasa az utát s hát egy vén szipírtyó fën kucorog a fán.

— Jáj, hogy megēhültem, adj egy falás kēnyerēt, met ebe a szent hejbe mēghalok.

Jódógúnak jó szüve vót, s azt mondja:

— Jójön hezám, édes öreganyám, amim van, megosztjuk.

— Félek a kardodtól!

— Atól ne féljen, met az csak akkor veszedelmes, ha a kezembe fogom.

— Állisd ahoz a fához, s akkor lemēnyék.

— Hát ezt jó szüvel mēgtészēm.

Oda jes állította, s a vén szipírtyó egyet bukfencezett s egy olyan gyönyörű szépségēs lēán lēt belőle, hogy a legén elfelejtete, hogy a földkerekségin van e, vagy a másvilágon. Leült a szép lēán, ētek, itak. Szép hizelgő szóval kifacsarta belőle utja szándékát, hogy ő biza feleséget keres s hejből még es kérte, hogy lēgyen az ő rubintos felesége. A lēán úgy tēt, mintha erőst mēgbusulta vóna magát.

— Jaj, szüvem szép szerelme, én el vagyok átkozva, hogy mig ebe a nagy erdőbe egy nagy hatalmas palotát nem építetek, hogy a világon párját suhut sē kapjak, adeg kötve vagyok, sēnki embēr fiához férhēz nem mēheték.

— Egyet sē busuj, lész ojan palotád, hogy ojant kerek világon suhut még lámpásval sē kapnak, de én egyedül nem fogok heza, hanem mēgkeresem Kōmorzsolót, hogy hamarab kész lēgyen.

Mēg ős egyēzték, hogy mējen lēgyen a palóta s mikor fog heza.

De hogy kapja mēg a tesvērít ebe a nagy erdőbe? El ős indult, hogy mēgkerese. Nyul a kardjához, hát az gyūkeret hajtot, s a világ sűrű kincsijét nem lehetet elmozdítani.

— Ne jes vergődj, szép kirájfí, nem kēl nekēd ebe az életbe mán a kard, ha én a feleséged lészēk. De ne csudálkoz, ha utba igazitlak, mere kapod mēg a testvéredet, majd keresnek mind a keten téged. Ingem adig nem lác, amig a palota kész nem lész, csak álmajidba jövők el sűrűn, hogy el ne felejes.

Aval egyet bukfencezēt s egy hatalmas sasmadár lēt belőle, nagy szárny csatogásval elrepült, a legén mēg mēnt, hogy mēgkerese Kōmorzsolót. Amig ő bandukolt a rengeteg erdőbe, a sas iránt változtatott s egyenesen repült Kōmorzsolohó. Mikor odaért, hát lása, hogy aluszik, mint aki jól végezte dogát. Egyet bukot, kecskebukát vetet s egy tűzről patant szép menyecske válot belőle. Felébred Kōmorzsoló s hát a szeme megakad a gyönyörű menyecskén.

— Jaj, szűvem szépséges szép szerelme, gyere le onét!

— Nem merek lemeni, félek a kardodtol.

— Atol ne féj, csak akor, ha kezembe van.

— Jaj, álisd ahoz a fához s akor lemēnyēk.

Hogyne álitota vóna, bele jēs ásta vóna, ha mongya. Odaálította, az aba szent hejbe gyūkeret eresztet. Lejöt, ētek, itak, vígan vótak, nem es kēlēt kérdezni, mi járátba van, elmondta azt ő magától, s egybe mēg es kérte a kezit. A menyecske elszomorodot:

— Oh, szűvem szép szerelme, nem lehetek a tehéd, amig egy oan palotát nem építetek, amēenen párja nincs a kerek világon.

— Csinálok én oant, hogy emberi szem mēg nem látot, csak mēgkeresem Jódógút ebe a nagy rengetegbe.

— Majd keres ő téged.

Mēgegyeztek, hogy mēen lēgyēn a palota, s ēcēr csak azt mongya:

— Ingem adeg nem látsz, amig kész nem lesz a palota, csak álmodba lejövők minden éjel.

Aval bucskázot egyet s gyönyörű fehér galamboeskájé válot s elrepült. Kōmorzsoló nyul a kardét, de azt mēg sē tudta mozdítani, s ahogy ot küzködik, hát jó Jódógú s mēgszólítsa:

— Édes jó testvérem, mit téped, ne tépászd azt a kardot, nem kél az a két keden. Hadd el, dolog kél, met elgondoltam, hogy segicségemre leszel, egy palotát kél építsek szűvem válosztotjának. aki ojan szép leán, hogy kerek világon ojan szépet nēm látam.

Elmondta, hogy történt.

— Tőlem és épe úgy kért egy palotát, csak hogy ez menyecske.

Na, de se baj, közös erővel hezafogtak a keserves nagy dolognak, dógoztak éjel, napal mind az álat, met álmajikba örökét bolonddá tete ököt az a vén szipirtyó, met az vót, az ördögök nagyanyával cemborált, hét kutyahájval megkent boszorkán azé vátozot, amijé akart, s így azt csinált, amit akart. Éjel álmajikba öröké dologra serkentete ököt. Oan álmokat látak, hogy másnap jó kedvel, szerelmes szűvel úgy dógoztak, hogy egy regiment katona sē tudot vóna túlteni rajtok. Jódógú, Kómorzsoló nem potyába viselték a neviket, fákot borítotak ki, követ morzsoltak, hét esztendeig szakadó nagy dógot végeztek, építetek es oan palotát, hogy a mesebeli tündérkirának sē vót külömb. Ha idegen csak közeledet, mán mesziről gyönyörködhetet bene. Mikór az utolsó köveket rakták fel, ecer csak elé ál a világszép leán, azt mongya:

— Na te, két oktandi, világ két bolondja, mit vártok a dógotok kért?

Az öregeb azt mongya:

— Na, szűvem szép szerelme, téged, veled egy falás kenyer nélkül kimények a világbol.

— Ezt jól montad, ki jes mész a világbol, de abba nem lész sēmi örömed, met én ketőtöké nem leheték.

Aval egyet perdült a sorkán s egy csuda szép menyecske lēt belőle. Écérébe rejaüsmert Kómorzsoló, akiét hét esztendeig törte a követ s magát.

— Ugye, azt mondtam, hogy mikor kész lész a palota, akkor megláttok ujra, de azt hiszem, hogy job lész magatoktol ha mondtok le rolam, met én az ördögök nagyanyának vagyok a cimborája, buszút áltam rajtatok, met én sēnkit sē szerettem világ életembe, csak a tú legküseb testvértetek. Jóbnak fiát. Hét esztendeig dolgoztatalak s hogy tudjátok meg, érte vót mindēn, neki építetem ezt a tenger szép palotát, de ő rólam tudomást sē vett, mikor elváltatok egymástol, leghamaráb őt késértetem még szerelmemvel, elé áltam mint tündérszép leán gazda, de ő rejám sē halgatot, elejibe áltam mind szegén árva leán, de akor sē értem célt, elejibe

varázsoltam ezer veszedelmet, de mindenem keresztül tört, de nem nyugszom adig, ha hét lelke van es, a kárhozatba viszem, vagy az uram lesz, vagy mégse misitlek mind a hármotokat. Még eljő ő az én birodalmomba! Amedig ez az erdő tart, adig az enyém minden. Ha valaki bétészi a lábát, én mán mindent tudok, hol járt, mit csinált, s ő meg mikor meglása a vörös keszkenyőt, aba hejbe keresésekre indul, de akor lesz had el had, rajta ál, hogy megszabadultok e, vagy nem. Én a mai naptól az a vén aszon leszek, akit te Jódógú a fán látál, tú kője váltok, mihejt én vén aszon lészék.

Aval kecskebukát vetet, vén aszonyé válot, de a legények es aba a minutába kője váltak. Nagy, nagy fogcsitorgatásval el es temete őköit, hogy semi nyomik sē maradt még hirmondónak sē, Jóbnak fia meg mēnt, mēndégélt tengereken keresztül, országokon, mikor egy ország határjába ért, hát lása, egy torony tiszta fekete gyászval van behuzva, s körülálták az ország minden lakóji. Mind tiszta feketébe, sírnak, jajgatnak, hogy csak úgy cseng a világ a hangos sírástól. Megszólit Jóbnak fia egy aszont.

— Ugyan biza, mi baj van, hogy ēen nagy sirás van ebe az országba?

— Mán hogyne sirnánk mű, mikor ma éjel, éjfélkor az utolsó leánt, aki van az országba, ide kēl hozni, hogy a lüderc ki legyen békítve. Az a leán a kirá leánya, azt hatuk legutójára, úgy gondoltuk, hátha bár ez az egy mégmarad, de ma regel megint csak kicsapot a tűzláng a toronybol, nagy dörgő hang utána.

— Énēm agyatok, met ha nem, fēlégetem az egész országot.

Má ezēn nem lehet segíteni, csak ugy, ha kēr, kēl adni egy leánt. De mi lesz, ha az utolsót es mēgēszi?

— Egyet sē busujatok, szóljatok a kirának, hogy én mēgszabadítom a lüdercetől az országot.

Jaj futtak es bé a kirájhoz, mongyák, mi ujság, de a kiráj még joban elszomorodot.

— Jaj, dehogy tudja elpusztítani, mikor mīndēn katonám odaveszet, aki a toronyba betete a lábát.

— Csak az nem Jóbnak fia volt! — szólt a kicsi királyfi, s miko a fiú megláta a lüdercnek szánt szép kirájkisaszont, úgy mēgszerete, ha száz életje lēt vóna, mind odaadta vóna érte.

— Na, te legény, Jóbnak fija, nem kērdem én, hogy ki tehenje, bornya vagy, ha a lüderc farkát elhozod, fele kiráságom s a leányom neked adom. A lüderc hét méter hoszú, úgy csapkod, hogy nincs az

embër fija, aki közel tугyon mëni, akora hasa van, hogy ló mëg sè kotyan neki, de nem a lóra fáj a hasa, hanem a szép leányokra, akora a szája, hogy ha a leánt levesük, egy szémpilantásra elnyeli.

— Ma este ingem nyel el, csak eről ne tугyon senki. Csak elé kël készíteni a kirákisaszonyt, mind máskor, s én melete álok, s ha a lüderc kitácsa a száját, a töbi az én gondom. Aval fordujanak visza s legküseb gongyik sè lëgyën.

Úgy es lët, este felötözteté k tiszta feketébe a kirákisaszonyt, nagy sirás közt fel a toronyba s mikor pontba ütte el a tizenketöt, a toronyba két fekete gunyás leán ál s a lüderc igen nagyra tátota a száját, azt gondolta, hogy két falást kap ëcëre. Jóbnak fia sè lët rest, mint a vilámlás ojan gyorsan béugrot a szájába, a kirákisaszon meg letrapolt a toronybol, ideges es vót, met ojan dörömbölés lët ëcere, hogy a föld renget belé. Ha láta vóna valaki, a biza égnék ált vóna a haja, ahogy az a hétméteres farok csapkodot, de hejába nem vót, akit mëgcsapjon, met Jóbnak fia a hasába vót. Ot a farka gyükerit kezdte vagdolni a jó éles kardjával. Mikor minden gyükeret elvágot, akorát orditot a lüderc, hogy a torony ëszeomlot. A vót a szerencséje Jóbnak fijának, hogy a lüderc hasába vót, így csak a lüderc döglöt mëg s ő nyugodtan kísétálhatot s a farkát levágta, de az akora vót, hogy a hátán elig birta, de azét a palotájig mëg ës elhúza. Kinéz a kirá, bëhija Jóbnak fiját.

— Na, te legén, akárki fija légy, a szavadot bétartotad, de én es bétartom, fele kiráságom s a leány mátol fogva a tehéd, nem kël kóboroj.

— Nem es kóborgok én töbet, met én feleséget keresni jötem hetedhét országon s tengereken keresztül. A kirának legküseb fija vagyok, úgy hínak, hogy Jóbnak fia.

Mëgörvendet a kirá, hogy mëg sè akárki fia. Aba a szent hejbe mëgtartoták a lakodalmat s éltek nagy boldogságba, de ëcër a nagy jó létbe mëg ës eszibe jutot, hogy mëgnéze a keszkenyöt, hát lása, hogy tiszta vérës. Elbusulta magát, elmondta a feleséginek, hogy ëgy üdöre el kël váljanak egymástol, met két tesvére bajba van, s megigirték egymásnak, ha valami baj éri valamejiket, a másik keresésire indul, de azt ës elmondta, hogy ide jövet utjába mëen nagy veszédelmekën mënt keresztül, azok a veszédelmék a nagy rengeteg erdőbe hánféleképen törtek az életire s mëjen szép leán késérgete, hán féleképen.

— Na, szívem szép szerelme, egy tapotat sè mész nálam nélkül!

Met hejből észrevete, hogy it nagy harc lesz a Jóbnak fiáét. Azt jelenti, hogy résen kél álni, nem szabad a fijatal kirát magára hagyni. Mégérezte, hogy it nagyob a baj, mind ahogy kéne legyen. Egy kutyahájval mégkent boszorkának a körmeji közü eresztetni nem lehet. Fél és tarisnyált az ujdonsült menyecske. Elindultak nagy észefogózva, hetedhét ország elen, haladtak is minden baj nélkül, el és érték a nagy rengeteg erdő széjit, letelepédtek mégpiheni, a fáradaalmakat kipiheni, met most jó csak a had el had. Lefekűdtek, még es pihentek, magyar miskáson elindultak bé a nagy rengetegbe, de ahogy béteték a lábikot a rengetegbe, oan vihar keletkezett ecéribé, hogy azok a százados fák csak úgy dőltek kifelé, vite a szél mind a szalmazsákot. Oan sűrűségbe érték, hogy az ágak a szemiket mind szurkálta ki. Nem tudtak előre haladni, mind a rák, többet hátra, mind előre, de ők dacolva minden viharval csak előre. Megfordulás nincs. Mondogata Jóbnak fia:

— Fordúj vissza, édés feleségem!

A kiráné kitartot, pedig mán elig vót jártányi ereje. Estére kelve még veszetebűl tört ki a vihar. Na, ha most nem lesz világvége, akkor soha.

— Űjünk le egy percig, mer minyá méghalok!

Kerestek egy védet hejet, ahol bár ne áznának. Kaptak egy nagy odvas fát, oda béhuzódtak, de az teli vót mindenféle vadálatval s job vót inkább lasan vonszolni a testyiket. Így ment ez három éjel s három nap, de a negyedik nap elűlt a vihar. Még egy szelöcske sém mozdult, ojan hőség lét, sēhol egy csepecske viz. Amig a vihar tartot, úgy letépte rolik a gunyát, hogy az tiszta rongyá válot. Most, hogy sűtöt a nap, csakugy perzselte a bőriket. Na, de akárhogy es mégsszenvedtek, csak elérték a gyönyörűséges szép palotát. Zérgetek, de suhut egy mégteremtēt lélék.

Mi tēvők legyenek? Béléptek a gyönyörűségés szép palotába, el es ált szemik, szájik a nagy bāmulatol. Enyi szépség egy rakáson, ez még es töb a soknál! Egyik terem szeb a másiknál. Adig mēntek, míg béérték egy gyönyörű háloszobába.

— Halod-e — mongya Jóbnak fia — ha keresve kerestük vóna, akkor sē kaptunk vóna külömb éjeli szálást. It méghalunk.

De a kiránénak nēm húzta a szūve, hogy it maragyanak. De mongya Jóbnak fia:

— Néz körül, it minden Jódógúnak s Kőmorzsolónak a keze munkája, valahol it kél a közelbe légynék, inet el nem mozdulok, amíg őket még nem kapom. Szépen lepihenünk, régel aztán felkutasuk az egész palotát.

Aval lefeküdt egy gyönyörű divánra, de elig hogy a fejit lehajtotta, égyet rugot s aba hejbe szörnvet halt. A kiráné es épe le akart feküni, mikor lása, Jóbnak fia még van halva, odaszökik s a fejét az ölibe veszi, ölelgeti, csokolgasa, sirasa, úgy, hogy a kő jes meglágyult tőle, de csak halot a halot. Mi tévő légyn? Écër csak halja, hogy küjeről valaki kotorász, nyilik az ajto s hát égy jóságos arcu öregaszonka áll előte.

— Felséges kiráné, látom, mekora gyász érte, mit tud it csinálni? Engedje még, hogy segítsek, amenyi gyenge erőmtől kitelik.

A kiráné a szemibe nézet s aba hejbe tisztába volt, hogy honét fu a szél. Tēte magát, hogy nem vēte észre.

— Segithet, anyokám, ha kedve tarcsa.

— Jó, jó, csak azt a kardot tegye a sarokba!

A kiráné nem birta tovább a képmutatást, odaszököt, s a kontyát elragadta.

— Te csatakos boszorkán, még a más urára fáj a fogad, majd adok én nekéd!

Aval tapodni kezdte a boszorkánt. Az meg egyre csak a kardot akarta elvenni, de a kiráné észrevete a szándékát s kézbe kapta ő hamaráb a kardot.

— Na te, istentől eltaszított boszorkán, most a kezembe vagy, adig szuszani sē hagylak, mig még nem mutatod, hánféle alakba késérteted ezt a három jámbor tesvért.

Aval akorát csapot a kardval reja, hogy az csakugy nyögöt.

— Jaj, mindēnt megfogadok, amit mond, csak az életemēt hagyja meg.

— Ebe a minútába élve akarom látni az uramot!

Hát csudák csudája Jóbnak fia felült az ágyon, de akor mán a boszorkán es világszép leányá változot, ugyhogy még a kiráné jes megszdült a retenetes szépségtől, de erőt vet magán.

— Na most én komandérozok, világ szép leánya, előre, hova tēted a két másik kiráfit?

— Ha mēghagyod az életemēt, mindēnt mēgmondok, de ha nem, akor sose haltok még hirt sē rolik.

Mit vót mit tēni, még kēlēt igirni.

— Jó, de ha elmondod, hogy mibe van az erőd, az életed marad, de az erődöt soha többet nem fitogtatod.

Beléegyezet, met más kibúvó nem vót, met egy percig sē tēte le a keziből a kardot. Előre el es mentek, kiásta a két kőjé vált legént kardostol együt, rejik locsantot az élet viziből, éceribe viszatért az élet.

— Jaj — azt mongyák — de jót aludtunk!

— Alutatok vóna a világ végig, ha ez az én jóságos tündérem nem lēt vóna, s veletek együt én es úgy elaludtam, hogy sose ébredtem vóna fel — mongya Jóbnak fia. — Most kardot kézbe s mind ezt a nagy erdőt egy szálíg kirtani!

Kézbe kapták, nehányat odacsaptak, anyi fa dőlt ki, de a világszép leányból is anyi hejt fojt a vér. Rimánkodni kezdet térgyen álva, hogy hagyák félbe, met ahányat odavágnak, anyiszor a testjin érzi az ütéseket.

— Úgy sines többet erőm, amedig azok a kardok lésznek, minden erőm oda lēt.

De a kiráfiak nem hitek neki.

— Kard, ki a hűveből! Izé porá vágd a boszorkánt!

• Észe jes kaszabolták, úgy hogy embērfia nem üsmerte vóna még s minden csontocskáját a tűzre téték, eléget s hammát a szél a világ négy sorkára vite. Így most mán mēhetet mindenki a maga dōga után. Jóbnak fia hazamēnt a feleségivel apja országába. Épe jókor, met az apja akor hunta le a szēmit, s kirá nélkül maradt vóna az ország. Jódógú s Kōmorzsoló ot maradtak a magik épitet szép palotába, de biza kaptak oan feleséget, hogy hótjik napjáig áldoták azt a napot, mikor hazurol elindultak, s élnek májis es nagy boldogságba, ha még nem hótak. Hónap lēgyenēk a tű vendégetēk! It a vége, fus el véle. (*Népi kézirat*)

A SZEGÉNY EMBER ÉS A MOSTOHALEÁNYA

Vót egyszerű, hol nem vót, Hetedhétországon es túl, még az Óperenciás-tengērēn es túl, még két araszval es túl, vót egyszerű egy szēgēn embēr, s annak vót egy lēánkaeskája. A lēánkaeska bėjároga-tott a szomszédba. A szomszédasszon özvegyasszon vót. Ő azt mondja a lēánnak:

— Mondd még édesapukádnak, hogy végyn el feleségül, mert én tejbe, vajba főrészttgetlek, s ganyélébe gübörgetlek.

Hát a léánka hazament, elmesélte otthon.

— Édesapukám, végyn el a szomszédasszont!

De a szomszédasszonnak es vót egy léánkacskája, vele egyidős. Hogy mélyen jó lesz, ók egy ágyba alusznak. A szégén embér nem akarta elvénni az asszont. Lehet, hogy nem es tetszett úgy, ahogy kellött, de a léánka addig könyörögtött, míg az apja rea állott, hogy elvészzi az asszont feleségül.

Az asszon mikor odakerült, beváltotta a szavát, hogy tejbe, vajba főrészttgeti, ganyélébe gübörgetti, de nem úgy, ahogy a léányka gondolta. Hanem tejbe, vajba főrészttgeti az ú léánkáját, s ezt a léánkát ganyélébe gübörgette. Minden jóval elhalmozta az ó léánkáját, s ez szégénke, mint az égyszéri Hamupőke ki vót tiltva a házból. Mindenütt vót, csak otthon nem. Hát csavargott szégén léánkacska eleget, napestig. Este, mikor az apja hazajött, dehogy mert volna ó egyet es szólni, hogy neki nem jó ményen sorsa, hanem sírogatott napestig. Émént, s a bokrokba lehúzódott, s ésszesírta magát, de hát mit tudjon csinálni. De az asszon a másik oldalát es elővette a nyelvinek.

— Élyen a te léánkád, napestig oda van, nem tudom otthon tartani.

Könnyű vót nem otthon tartani, mikor örökké ütte, s énni nem adott neki. Az éhségibe elmént, s keresett ott, ahol kapott, s amit kapott. Azt mondja a szégén embérnek:

— Vidd ela léánkát, vidd el — azt mondja —, akárhová, csak vidd el!

Hát szégén embér hát hova tudja elvinni, hát szénvedett a szégén embér es a léánkával.

No, de egy szép napon a léánka mēggondóta a dógot.

— Édesapám, ne veszekedjének értem, elményék én szógálni.

— Elmént szógálni, s ahogy mént, mēndegélt, mēgállott egy kútnál. S annak a kútnak bé vót az ódala úgy dóledézve, de zód békanyál vót a vízén. S azt mondja a kút neki:

— Édēs, szép léánkám, pucoljál ki, tēgyél rēndbe, mert jó tett helyébe jót várj.

Hát a léánkacska gondolta magába, ó egy pillanatra elvégzi, s mēgesinálja a dógot. Mēg es csinálta. S aval mént tovább. Ahogy

ményen, mēndégél, hát egy korhadt, száraz körtefa alá leült, alig vót egy néhány lapija. Azt mondja a körtefa:

— Édēs, szép léánkám, szedd lē a hērnýókat rólam, pucoljál mēg — azt mondja —, jó tett helyébe jót várj.

Hát a léánykacska, neki nem vót ez nehéz, ő megszokott minden dógot, mert otthon mindent ő kellēt csináljon, felkapaszkodott hama a körtefára, s lészēdte a lapiját, a rosszakot, s a hernýókat, s elhányta, s megint mēnt tovább. S hát mēnyen, mēnyen, mēndégél, s hát amint mēnyen az úton, hát ott van egy kemēnce. (Az a kemēnce kuptor, hát tényleg kuptor vót, de hát mi most megszoktuk, hogy kemēnce.) Ott vót egy kuptor mēghasadozva, elrepedēzve.

— Édēs, szép léánkám, tēgyél rendbe, tapasztgassál mēg. Jó tett helyébe jót várj.

Hát a leánya azt es mēgtette, mēgtakarította, bétapasztotta, mēgmeszelte, s mēnt tovább. S hát ahogy mēnyen, mēndégél, egyszerű csak meglát egy világosságot egy házba. Az ablakon kiszűrődött olyan gyér világ, bēmēnyen s hát egy olyan öregasszon vót ott, hogy az óra a földet érte. Ahogy felhajlik, mert le vót hajolva, ahogy felhajlott, hát a térgyit verte.

— Jo estét, öreganyám! Szógalatot keresnék.

— Hát szērēncséd — azt mondja — hogy öreganyádnak szólítottál, mert ha nem szólítottál volna öreganyádnak, izzé, porrá tépnék, de így mēgfogadlak szógalni. Három napból kitellik az esztendő. Neked — azt mondja —, egyéb dógod nēm lesz, csak van hét szoba, hatot kitakarítsz, de a hetedikbe bé ne nézz, mert erőst megbánod.

Hát a léánkacska felkōtt másnap reggel, s kitakarította a hat szobát, de neki meg vót tiltva, hogy a hetedikbe bé sē nézzen. Hát ő nem es nézett bé. Elmēnt a vénasszon, napestig odavót, mikor este hazajő, hát rendbe kapott mindēnt. Így tōtt el a három nap. Mikor a lánkacska kérte a szógalatját, a bērit, azt mondja az öregasszon:

— Édēs léánkám, jó szógaltál, itt van a te bēréd.

Nekifogott, s odaadott egy ládacskát.

— Ezt vigyed — azt mondja —, ez a te bēred, benne van a fizetésed!

Hát a léánkacska mēgfogta, s nagy örömmel mēnyen haza, mert hát hova mēnjēn, ha nem haza. S amint mēnyen, hazafelé, hát egyszer elfáradt. Mikor odaért a kemēncéhez, hát a kemēncébe az a jó sült kiflik, perecēk, zsemlik, az a friss sütemēnszag mēgcsapta az

órát, odamént, bényúlt a kemencébe, nem várta, hogy a keménce biztassa, jól étt, s aval mént tovább, feltarisnyálta magát az útra. Mënyën, s ahogy haladt tovább, hát odaáll a körtefa elejibe, oda lehajlik jól, a derekát jó lehajlította a körtefa, s a láncának meg csak fel sè kellött másszon a fára, jól megétt abból a körtéből, s feltarisnyálta magát, s mént tovább. S ahogy mënyën tovább, hát nem messze van a hazája.

Hát egyszër, mikor ér be a falu végibe, hát a szëgën embër kakaskája felrepül a kapura, s ëssze sapja a szárnyait:

— Kikkirikki, szëgën ember, jó haza a szëgën embër léánkája aranyba fagyva!

Mëghalta a mostohája, elkapta a söprüt, s lehajtotta.

— Mënj el, te büdös kakas — azt mondja —, mit beszëlsz te, hogy ki jó haza!

Megint egy kis idő múlva megint fëlrepül a kakaska s:

— Kikkirikki, jó a szëgën embër léánkája aranyba fagyva!

Hát így mént ez háromszor. De mëg es járta a kakaska, mert jól el létt nászpárolva. No de végre odaért a léánkacska, odaért, s béköszön:

— Adjon isten, jó napot, édësapám!

— Hát jó napot, édës fiam! Hazajöttél?

— Haza. Kitótt az esztendő.

Nyitják ki a ládacskát. Hát az a ládacska úgy teli vót aranval, hogy jó mondta a kakaska, hazajött aranyba fagyva. De a mostohát a sármérëg ölte mëg. Elküdi az ő leányát es, mert elmondatta vele, hogy hogy járt, pontosan, Hát a leánkacska elmesélte végig, hogy ő hogy járt, de ezt nëm mondta mëg, hogy a kútat kitakarította, sè azt, hogy a körtefát lepucóta, sè azt sè, hogy a kemencét mëgtapasztotta. Mëgmondta pontosan az utat, hogy merre mënjën. Hát mikor az asszon leánya mënyën, hát akkor a kut megint odakerült elejibe s:

— Takarítsál ki, édës léánkám! Jó tett helyébe jót várj.

— Én édësanyám gyënge kezeckéit nem mocskolom ëssze. — S aval mént tovább.

Hát jó a körtefa, s az es megkërte szëpën, kõnyörgött.

— Takarítsál mëg a hernyóktól s mindentől.

— Édësanyám gyënge kezeckéit nem mocskolom ëssze. — S aval mént tovább.

Mikor elmënt a kemencéhez, az megint úgy csinált. Hát biza, ő az édësanya gyënge kezeckéit nem mocskolja ëssze. Mëglátta a házacskát, bémënt s:

— Jó estét, öreganyám! Szógálatot keresni jöttem!

— Jó, gyermekem, megfogadlak. Három naptól kitelik az esztendő. De — azt mondja — hat szobát kell kitakaríts, de a hetedikre bése nézz, mert erőst megbánod.

Hát a léánka es iparkodott, szépen kitakarította a hat szobát, ahogy elő vót írva, hát mert másképp nem kap annyi aranyat. Elvégezte pontosan a dógát. De csikintotta erőst a hetedik szoba. Abba vajon mi lehet, hát őt mért tiltotta el a vénasszon attól, hogy ő megnézz a hetedik szobát. Nohát mégis győzött a természetje, nem nézett bé. De második nap, akkor ott ólálkodott egész nap a szoba mellett, a hetedik szoba mellett. S hát harmadik nap megnézi, megnézi, ha addig él es. Nohát, ott vót es amit nézzen. Ott kígyók, s ott mindēféle, azok a kígyók úgy könyörögtek:

— Adjál, édes léánka, egy csēpp vizet, mert ha nem, hát halálnak halálával haljunk mēg.

Addig mondták a kígyók, hogy a léánka megsajnálta s adott nekik egy csēpp vizet. Aval visszamēnt a dógáért, s mikor az öregasszon hazajött, jobban mondva, mikor a boszorkán hazajött, hát akkor a léánkának:

— Elvégezted-e a reád bizott dógot?

— El!

— Bénéztél-e a hetedik szobába? —

— Nem!

Az öregasszon tudta ugyan jól, hogy benézett s letagadta.

— No — azt mondja —, itt van ez a ládacska, ez lész a te fizetésed!

Elkapta a léánka nagy örömmel, s menyēn haza. Kitőtt neki es az esztendeje, s menyēn haza. Mikor odaért a kemēncéhez, hát a kemēncében az a sok sült. A léánka nagy megehülve odaállt, s ahogy bényúlt a kezivel, ēssze-vissza égette a kezit, úgyhogy égési sebeket kapott. Nem tudott bényúlni, akárhogy akart, nem tudott bényúlni a kemēncébe. Éssze-vissza sütötte a kemēnce. Mikor odaért a körtefához, az meg kiegyenēsēdett. Hiába rázta a léánka, nem esett le arról egy körte sē, s a másiknak még a derekát es meghajlította. Mikor odaért a kuthoz, a kut meg nem adott vizet. No, hazamenyēn. Hát amint érne haza, a kakaska megint fēlrepült.

— Kikkirikki — azt mondja —, jó a gazdasszonyom leánya vérbe fagyva.

— Mēnj el, kakaska!

Elragadta a seprűt s jól elnáspágolta. De a kakaska sē lett rest, újra visszarepült:

— Kikkirikki — azt mondja —, jó a gazdasszon leánya vérbe fagyva.

— Micsoda beszéd ez!

Mëgharagudt az asszon, újra elverte a kakaskát. Harmadszor es felrepült a kakaska, de akkor a leány már ért haza. De a kakaska elkapta a magáét. Mikor béményën a leánka, az anyja a nyakába repült, s ölelték-csókolták egymást, de a leánka nem tudott erőst ölelkezni, mert össze-vissza vót égve. Véres vót, összekarcolta magát a körtefánál. Ëgyszer nyitják ki a ládat, s hát ahogy kinyitotta a ládat, a házik megtót azokkal a sok kígyókval s békákval, akiknek ő ënni adott, úgyhogy nem es tudtak mozogni. A kígyók csak úgy sziszegték, hogy így van, aki nem fogad szót, így van, aki nem fogad szót. Bétött a mese, hogy jó tett helyébe jót várj, s aki nem csinálja, az jó vérbe fagyva haza.

S máig es élnek, ha mëg nem hóttak.

136.

JÁGER

Vót ëgy jáger, annak vót ëgy puskája. Elmënt ki az erdőbe vadászni, mëglátott ëgy gólyát, s lëlötte. Odamënt, felvëtte, tipogassa-tapogassa, de sován a gólya. Letëtte, otthatta. Visszamënt, mëgint felvëtte, tipogassa-tapogassa, de sován a gólya. Elmënt, visszamënt, mëgint felvëtte a gólyát. Tipogassa-tapogassa, de sován a gólya. Mëgharagudott, elmënt újbul, de most messzibb. No, majd visszamënyën ő, hazaviszi a gólyát. Visszamënt. Fëlvész, tipogassa-tipogassa, de sován a gólya. Így mëgy ez egész nap es.

137.

— Mondjak-ë vërëskó kisbeszédët?

— Mondjá.

— Nem elég az nekëm, hogy mondjá, hanem mondjak-ë vërëskó kisbeszédet?

— Hát má mondjad, no!

— Nem elég az nekém, hogy hát mondjad no, hanem mondjak-ë vërëskó kisbeszédet?

— Në mondjá!

— Nëm elég az nekém, hogy në mondjá, hanëm mondjak-ë vërëskó kisbeszédet?

— Elég lesz má belölle, në mondj többet!

— Nëm elég az nekém, hogy elég lesz, në mondj többet, hanëm mondjak-ë vërëskó kisbeszédet?

— Hát akkor mondjad!

— Hát nëm elég az nekém, hogy hát akkor mondjad, hanëm mondjak-ë vërëskó kisbeszédet?

— Elég lesz belölle!

— Nëm elég az nekém, hogy elég lesz belüllel, hanem mondjak-ë vërëskó kisbeszédet?

stb...

138.

Vót egyszer egy pap. Vót annak a papnak egy vërës sapkája. Fëltette, ésszekucorodott, levette, kinyujtozódott. Vót egyszer egy pap, vót neki egy vërës sapkája. Fëltette, ésszekucorodott, levette, kinyujtozódott. Vót egyszer egy pap, s annak vót egy vërës sapkája. Felvette, ésszekucorodott, levette, kinyujtozódott. Vót egyszer egy pap... stb.

139.

FIRGUNCKA

Volt egyszer, hol nem volt, Hetedhétországon es túl, még az Óperenciás tengären es túl, még az Üveghégykën es túl, a kurtafarkú malaetúráson es túl, volt egyszer egy Firguncka, s annak a Firgunckának vót egy karincacsája. Egyet gondót, felvette a vállára, s elindút vele hosszú útra. Mënyën lencseborsót kaszálni. S amint mënt, mëndëgëlt, mëgtalálkozott egy embërkével, s kérdëzte az embërke Firgunckát:

— Hová mënsz, Firguncka?

— Mënyëk lencse-borsót kaszálni.

— Në mënj, mer látod-e, milyen nagy esső lesz, s ha mëgázol, mi lesz veled?

- Bébújok a likacskába.
- Hát ha a likacska béforik?
- Kizárom a kócsocskáva.
- Hát hogyha a kócsocska eltörik?
- Mégcsinátatom a cigánkáva.
- S hát ha a cigánka megdöglik?
- Akkor heréktetém, beréktetém, s nádas tóba belévetém. Itt a vége s fuss el vélle!

140.

ÚRIMACSKA

Écér volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengერөн es túl, vot egy kiráj, anak egyetlen egy fia. Bé adta nagy magos iskolába a fiát tanulni, hogy ha rea marad az ország, tugya elkormányozni a rengeteg nagy országot. Telt, múlt az üdö, tanult a kirájfi nagy szorgalomval úgy, hogy amit csak tanyitotak, mindénfélét megtanult. Haza került. Eröst, erőst nagy tudós lét belöle az apjának nagy bánatyára, met a nagy tudomán kárára lét, met egyebet sө csinált, csak írt, írt éjeken kérésztül. Hējába mondta a kiráj:

— Gyere, fiam, néz körül a palotába.

— Nem érek rea, kül irjok.

— Gyere, fiam, néz csak, mējen szépen gyarapodik a katonaság.

De az még úgyse érdekelte. Eröst megharagudt a kiráj.

— Na de mán léánkéröbe csak eljősz a szomszéd kiráj leányához.

— Na, oda épenségesen nem érek rea.

Atol az üdötöl ki se bút a szobájából, még az ételt es bévítete magának. Megbusulta magát erőst a kiráj. Mit csináljon? Észehivata a tudósait, de azok együtvéve nem tudtak annyit, mind a kirájfi. Kibeszélte ököst. Ha adig élt es, csak írta tovább a sok tudománt. Écér csak az udvari bolondnak eszibe jutot, hogy ő meglesi a kirájfit. Úgy es tēt, béleskődik a kocslikon s hát macska ül az asztalon s fogja gyertyát, a kirájfi csak ír. Écér csak azt mondja:

— Na elég, édös macskám, ma nem irunk töbet!

Az ölibe vete a macskát s szép békeségesen leültek vacsorálni egy tányérbol keten, s aval szépen lefeküdtek, s alutak kiviradt viratig. Na másnap jelent az udvari bolond a kirájnak. Szörnyű haragra lobant öfelsége. Écérbe béparancsolta a bolondot, hogy akármiképen pucoja el a háztol a macskát. Bé es mēnt az udvari bolond.

— Ó felséges jó kiráj, kapunk mű job gyertyafogót es, akivel egy tányérból egyék kigyelmed.

— Mán nekém jó lesz ez a macska jes!

— De felség, akkor egyutval éhet féreghust es, met a macska féregvel él.

— De ez a macska csak velem észik. Én kitanyitotam, ez belé nem kostol egyebe az ételnél.

— Hát huzasa a fejemet karóba, ha még nem fogja a férget.

Na ezén lèt es nagy csetepaté, de a vége még es az lèt, hogy mēgfogtak három férget s belétették egy-egy gyufáskatujába. A macska fogja a gyertyát, a kirájfi ír, egyik felől az udvari bolond ül s várja a kedvező alkalmat, hogy mikor csapja el a férget. Na, ecér pontba éjfélkor elcsapja a férget s az nagy nyugodtan végigsétál az asztalon, de a macska még a szémit sē veti rea. Az udvari bolondnak csak borsozni kezdet a háta, hogy olyan könnyen odaigirte a fejit, erőst mēgbánta. Elvete a másik katuját, de nem nyitota ki, csak az asztalra tēte s egy kicsit kinyitota, a férgecske kidugta az orocskáját, met ez kicsi férgecske vot, ot cincogot a szabacságét, meg es szánta az udvari bolond, s az es végigsétált az asztalon, de a macska csak fogja a gyertyát. A kirájfi mēgszólal.

— Nē csapd el a harmadikot s mēgkegyelmezek a fejednek.

— Hát mán egy életem s egy halálom, még ezt mēgpróbálok —, s nagy hirtelen kicsapta a harmadikot es, s a macska sē lèt rest, egy szēmpilantásra elkapta a férget, a gyertyát ellódította s az kialudt.

Mikor mēggyújtoták, mán csak az utolsó combocskát ropogtata. Mēgharagudt a kirájfi, úgy hogy még azt sē akarta hagyni, hogy fogja a gyertyát. Ojan szomorán nyávogot, hogy visszaadta neki a gyertyát, hogy fogja, de tőbet nem ēt vele egy tálból. Telt, múlt az üdő s a macska egyre törte az eszit, mit tēgyen, úgy haragudt a kirájfira, de sē nem mondta, sē nem mutata, csak ölte a méreg, mēgszokta a nagyúri életet. Utójára kezdēt könyörögni, hogy bocsáson mēg, de a kirájfi nem felejtēte el a rajta esēt csufságot. Este lefeküdtek, met még egyút háltak, de a macska csak színleg aludt, mikor a kirájfi szépen elaludt, a macska kiszakasztota a torkát s aval felült a mestergerendára, mind aki jól végezte dógát. Másnap regel, amikor hozza a szobaléán a früstököt, lása, hogy a kirájfi még aluszik. Odalép s lása, hogy az meg van halva. Fut nagy sirva, hogy oda a kirájfi. Futnak bé az orvosok, vizsgáják s hát lásák, hogy a gégéje van elvágva. Keresik a gyilkost mindennüt, de sohut egy

lábnyomot vagy valami gyanust suhut sē kaptak. Azt mongya az udvari bolond:

— Majd én elfogom a gyilkost.

Na, lēt nagy kacagás, hogy a bolond akar nyomozni.

— Jó, csak jó, hagyák reám, én tudom, ki a gyilkos.

Körül kapták.

— Fele kirájságom a tehéd — mongya nagy sirva a kiráj, met mán el es felejtēte, hogy haragudt a fiára. — Hej csak felnyitaná csak ēcer a szēmit!

De biz az ēgy szuszra mēghot.

— Ha jó dógod van, ki vele, lásam, hogy ki vót a gyilkosa, met a napvilágót soha mēg nem lása.

— Hát, felséges kirájom, sēnki más, csak a macskája. Ne, mējen véres a szakála!

Nem hiték, hējába esküdözöt.

— Majd bébezonyítom!

Elvet ēgy zsinórt rea kötē a halot kezire s azt az ablakon kieresztēte, odaálitot ēgy szobaleánt, s kezibe adta a végit a zsinórnak.

— Mikor mű mind ki mēnjünk, akor te rángasad a zsinort, mű lesködünk a másik ablakon.

Na úgy es lēt, kimentek mind ēgy szálíg, az ajtot beteték magik után, de a macska oda se fűtyentet, de mikor a szabaleán a zsinórt jó erősen mēghúzta, a keze egészen felemelkedet s akor ujra leeresztete, a macska ēgy szempilantra a torkán termet, kezdte újra szagatni. Bé jes futak mind, ahányan vótak, de a macska kereket ódot, úgy eltűnt, mindha a föld nyelte vóna el. Szépen halta, mikor monta a kiráj, hogy töbet napvilágót nem lát. Űgy elsomfordált, hogy soha töbet hírit sē, hamát sē láták. De a kirájfin ez nem segitet, csináltak szép nyujtópadot, tiszta feketével béhuszták az egész várost. Na sírtak es az egész országban, hogy oda a sok tudomán, de egyszer fel es vidultak, met eszikbe jutot ahogy az papira van vetve. Űgy szikrát enyhült a nagy bánat, ha mēg es hót a kirájfi, ot maradt a sok tudomán.

Tudomán ide, tudomán fova, mēgmutaták az orvosok es, hogy mit tudnak, mindegyik észeszedte a maradék eszit, észerakták csomóba, hátha valamejik kiokoskodik valamit. Hát ecer azt mongya a legkűseb eszecke.

— Hajátok e tű, nagy fejűjek, mit találtam kifelé, aval a nyujtopadval nem lesz it ma, se hónap temetés. Ha mán enyin vagyunk, úgy feltámaszuk a kirájfit mind anak a rēngye.

Egyik hozot keserű torzsa lapit, a másik cernát, tüt, úgy észetákolták azt a rágot torkát, hogy még sē üsmerszet, békötöszték keserű torzsa lapival, s hoztak egy csēpēcske életvizet, egy szikrát realocsantotak belőle, s hát csak, kinyilót a két szeme s felült, azt mongya:

— Hol vagyok?

— Jó hejt, most már, de még egy kicsi s alolrol szagoltad vóna az iboját.

Elmondták neki, hogy mi jes történt vele. Még es haragút iszonyatosan.

— Csak az én úri macskám tēhete, de most imán vége, met ha még ecēr szemem elejibe kerül, aba a szent hejbe lelövöm.

De a tudósok közbeszóltak.

— Az mán tul van hetedhét országon. Mű egyebet eszeltünk ki. Tugyuk, hogy a kirájfi a tudománnak él, hát ne veszen kárba az edigi fáradsága, hát ugy határoztuk, hogy még házosodik, a szomszéd kirájleányát feleségül veszi. Nem es jár roszul, met lész, aki segitsen a nagy tudománba s őt sorozuk bé gyertyafogónak fél éjeken, mikor ír s így akor lesz üdeje a katonaságval es törődni s a tronörököstre jes gondolni.

Még es teczet a kirájfinak a jó tanács, egybe még es egyeztek, s a szomszéd kiráj szépséges szép leányát feleségül vete. De anak a gyönyörűséges szép szemeit adig nezte, nezegete, hogy elfelejtet tudománt, macskát, gyertyát s még magárol es elfelejtkezet vona, ha egy gyönyörű szép fijacskájuk nem születet vona, de atol a naptol hires nagy kiráj let belőle, mindenre gondja lēt, szépen félvirágzot az országa, s éltek nagy boldogságba, s még máig es élnek, ha meg nem hotak. Aki nem hiszi, járjon utána. *(Népi kézirat)*

TERÜLJ, ABROSZKÁM

Volt egyszēr, hol nem volt, hetedhétországon es túl, volt egyszēr egy szégén embēr, olyan szégények voltak, az sē vót mit egyének. Szégén embēr, annyi gyermeke vót, mint a resta lika. Nem vót mit egyének, hát mit tudjon csinýáni, fogta magát, aszondja s emēnyēn, kimēnyēn s halász. Vót ott egy nagy víz, félvett egy botot, s

eleregélgetett. Bizon messze vót a víz töllik. Mënt-mënt, kimënt oda, leült a víz partjára, vigyázkodik, jött egy szél, s akkor elkapta a kalapját, s elvitte bele a vízbe. Néz utána, nem tudta kivenni, úgy elvitte egy pillanatra, hogy nem érte utó. Híjj, megharagudott, megfogta azt a botot, kezdte ütni a vizet. De üti, de üti. Ez még régén vót, mikor Krisztus urunk a Szent Péterrő a földön járt. Ára mënt Krisztus urunk, s kérdi:

— Mit csinász tē, szégén embēr? Mért ütöd ezt a vizet?

— Hát hogyne ütném — aszondja —, vót egy rossz kalapom, azt ős elvitte.

Gondókozik Krisztus, hát aszondja:

— Nē üsd, nē üsd többet ezt a vizet. Adok én nekēd egy abroszkát, de míg haza nem érsz, ne mond azt, hogy terülj mēg, édēs abroszkám.

— Jó — aszmondja a szegén embēr —, nem mondom.

Hát æsszecsongójtotta az abroszkáját, s avā elindult hazafelé. De messze vót, későcskén mënt mán, megkésētt, s nem ért haza. hanem ott vót egy koresoma, bémënt oda, az valami komája vót neki.

— Hol jár, komám uram? — kérdi a komája.

— Kijártam ide a Dunára, s most mēnyék haza. Itt maradhatnék-e — aszondja — az éjre?

— Itt — aszondja —, itt ēmaradhatsz.

— De van egy abroszkám — aszondja —, azt el kéne tēgye, majd réggē elviszēm. De nehogy azt mondja, hogy terülj mēg, édēs abroszkám!

— Á, nem mondjuk, világért sē, mér mondanánk neki aztat?

Akkor adtak egy külön szobát. Alig várták, hogy lēfeküdjék az embēr. Béhúzódtak egy másik szobába a koresomárosné s a koresomáros, kiteríttik, s azt mondják:

— Terülj mēg, édēs abroszkám!

Az mēg es terūt úgy, hogy a szēmük-szájuk tátva maradott. Ott mindēféle ami csak jó, ott mindēn vót. Ott hús s kalács, ital a legjobb. Hū, akkor ezék csak æsszenéztek.

— No — aszondják —, ez kell nekünk. Tudod mit — aszondja a koresomárosné —, éppen van nekēm egy ilyen abroszkám, s kicseréljük.

S úgy es tēttek. Kicserélték. No, réggel, amikor felkót az embēr, mēgyen haza, hát odaadják neki eztēt, s még megköszöni, jó, hogy vigyáztak rēa, s nagy örömmel mēnyen haza. Amikor hazaért, a

gyermekék futnak elejibe, hogy hozott-é valamit, fogott-é valamit, lesz-é mit egyének, erőst éhések vótak.

— No, lesz itt minnyá, nē busuljatok.

Odahívja a feleségit es.

— No, idenézseték, most gyerték ide mind körül, mer itt most lesz mit enni.

Letette s asszondja:

— Terülj még, édēs abroszkám!

Hát ott biza sēmmi sē lett, úgy maradt, ahogy vót, ott nem terūt még.

— Hát mit beszél egy abrosznak, hogy terülj még, édēs abroszkám — mondja az asszon neki.

Hú, akkor vakarja a fejét, mi van itt, biztos a komája kieserélte. Nem vót mit tēgyēn, a gyermekék oszt nyafogtak, kuncogtak, éhések vótak. Fogta megint a botját, s vissza a vízre. Mēgin nēkiáll, s kezdte ütni. Mēgin mēnyēn Krisztus urunk, s aszondja hogy:

— Mit ütöd, szēginy embēr, a vizet?

— Hát hogynē — aszondja —, egy rossz kalapom vót, s azt es elvitte.

— Ne üsd — aszondja Krisztus —, ne, itt van ez a báránka. De míg haza nem mēnsz, nē mondd azt, hogy rázkolódj még, édēs báránkám!

Ő mēnt, csakes megint mēgkésētt, bēmēnt oda a komájához. Odaadta a báránkát, hogy ügyeljének rēa. Szintén úgy járt avval es, mint az abroszkával. Mēgmondta, hogy nēhogy azt mondják, hogy rázkolódj még, édēs báránkám. Azok még alig várták, hogy ez lēfeküdjön. Szintén kieserélték. Báránkát adtak egy másikat nēki. Rēggē hazamēnt, no, azt mondja az asszonnak:

— Adj ide egy lepedőt, terítsd lē — a báránkát reaállította. — No, most lesz mindēn, nē féljeték! Rázkolódj még, édēs báránkám!

A báránka azt mondja:

— Mee!

— Rázkolódj még, édēs báránkám.

Mēgint csak egyet mēkēgett a bárány. Nem lett ott sēmmi. Mēgint visszamēnt a vízhez, kezdte ütni. Mēnyēn Krisztus urunk, s azt mondja:

— Mért ütöd?

— Vót egy rossz kalapom, s azt es elvitte.

— Ne üsd, adok én egy pácát nekēd, de amíg haza nem mēnsz, nehogy azt mondd, hogy fordúlj még, édēs botoeszkám!

Hát akkor mán nem tudta kiáni, elmént félre, békázódott ott egy gödörbe, azt mondja, hogy kipróbálja, mit csinál ez a botocska. Azt mondja:

— Fordulj még, édös botocskám.

Az megfordút, az úgy megcsapta fejbe, egyik ódalrul s még a másik felirül, aztán vágja nem csak fejbe, hanem hátulról, előlről, ahogy csak érte. Az úgy vágta, hogy azt sē tudta, hogy hova dugja a fejit. Agyonver, gondóta s azt taláta mondani:

— Fordulj vissza, botocskám.

A bot megfordút, s leesett. Ez tapogassa a fejit, megdagadva itt es, ott es, észre van verve.

— No — aszondja —, ez ellátott engemet.

Fogja magát, s mennyen, s bémént a komájáhon a korcsomába. Áj, azok már úgy örvendtek neki, hogy azt sē tudták, mit csináljonak. Olyan jó sikerűt, ugyē, eddig, a báránka es ottmaradott s az abroszka es, s most még hozott valamit. Adtak mindjárt neki enni es, inni es, ágyot vettek.

— Gyöjjön, komám, feküdjön.

Na jó, lefeküdt, de azt mondja:

— Van itt egy botocska, kéne hogy ügyeljének rá reggelig, mer nem kéne elveszzen, mert jó botocska.

Hogyne, űk ügyelnek, csak adja ide, űk jó eltészik.

— De nehogy azt mondják, hogy fordulj még, édös botocskám!

— Dehogy mondjuk, nem mondunk mi annak sēmmi sē.

Ő lefeküdt, s ezék bévitték a botocskát, még az ajtót es bészárták jól, nehogy valaki rejik mennyen. Aszondják:

— Fordulj még, édös botocskám!

Az még es fordút, úgy nyakon csapta az öregēt, onnat vissza s neki az asszonnak. Vági egyiket es, másikat es. Ugrálnak ide, ugrálnak oda, kapkodnak, még akarják fogni, de nem lehet, olyat ütött a körmire, hogy leesett. Akkor nem tudtak mit csinálni, nem állott még a bot, az csak vágta, vágta, mán kékre verte űket. Nem tudtak még kimenni sē, me ha mēntek ki, a bot utánuk, s csak vágta, nem állott még. Kezdték kiabálni:

— Komám uram, jőjjön, mer agyonver a botja. Jőjjön, komám, visszaadjuk mindēnit, csak állítsa még a botot. Visszaadjuk az abroszkáját es, visszaadjuk a báránkáját es, csak állítsa még!

Az még elsunnyogott egy kicsit, gondóta, csak űsse, csak űsse. No mikor kimēnt, osztán azt mondja:

— Fordulj vissza, édes botocskám!

A bot megáll. Akkor ezek eléget bánták, hogy nem találták úk ki, hogy mondják azt, hogy forduljon vissza, de mán késő vót. Visszaadták az abroszkát es, vissza a báránkát es, s elvitte haza mind. Amikor hazamént, léteritette legelől az abroszt, mer a gyermekék azok már erőst éhések vótak még rongyosok. Azt mondja:

— Terülj még, édes abroszkám!

Annyi mindn lett, körülfogta az a sok kölyök, azok úgy éttek, hogy a szájukon folyt le mindenfelé. Mikor jólaktak, azt mondja az asszonnak:

— Hozzad most a lepedőt!

Odavitte a lepedőt, léteritette, a báránkát reállította:

— Rázkolódj még, édes báránkám!

A báránka megrázkódott, úgy hullott az arany, ezüstpénz, mindn rea, hogy sok. Akkor megfogták össze:

— No, vigyed a gyerekéknek.

Összefogták őket, bé a városba, bé a bótba. Mindégüknek vett inget s gagyát s bocskorkát s mindent, felöltöztette mindet szépen. Ezután nem lett hiány semmiben. Fődet vett, a házat megcsináták, felépítették, s jószágot vettek, s olyan gazdaembör lett belőlle, hogy a faluba a leggazdagabb embör lett. S még ma es élnek, ha még nem hóttak.

142.

FEKETE LEVES

Vót egyszer, hol nem vót, hetedhétországon es túl, az Óperenciás tengären es túl, az üveghégyen es túl, a kurtafarkú malactúráson es túl, vót egyszer egy szegén embör s egy szegénasszon. Azoknak annyi gyermekik vót, mint a resta lika, még egyvel több, s még akkor es született egy gyermekik. A faluban már nem kaptak keresztapát, s az apa megindult, hogy elmegy más faluba keresni. Amint mént, megtalálkozott a Halálval. Kérdézi a Halál:

— Hová mész, szegén embör?

— Hát menyék a másik faluba, hogy keressek egy keresztapát, mert annyi gyermekem van, mint a resta lika s még egyvel több, s még egy most született. Mán a faluba nincsen, akit meghívjak keresztelni.

— No, né menj szégen embér, majd én megkérésztélém a gyermekét — mondja a Halál.

Vissza es mentek. Mikor meglátta az asszon a Halált, megörvendött neki, hogy ő jön keresztapának. El és vitte a gyermekét, megkérésztették Jánosnak. Amikor a Halál ment haza, adott a komasszonnak egy kócsot. Azt mondta, hogy:

— Komámasszon, ezt a kócsot tedd el, s majd ha a gyermek megnő, majd hasznát vészed.

Mit tudjon csinálni, hová tegye? A füttő alatt vót egy lik, oda söpérték az ereszből a szemetét, hát oda tette, hogy majd ott meglész az a kócs.

Telt-múlt az idő, János növogetett, egyszer má jó nagyocska lett. Éldégélgettek, hamuba sütöttek pogácsát, egyszer a kéményen léereszkedett egy koporsó. Mikor meglátta az asszon, megejedett.

— Híj, ezt a koporsót biztos a Halál komám kütte.

Keresik, hogy kinyicsák, hol lehet kinyittani, hát bé van zárva. De mivel nyicsák ki? Nincs kócs. Gondolkoznak, gondolkoznak, egyszer csak eszibe jut az asszonnak, hogy amikor Jánost megkérésztették, a Halál adott nekik egy kócsot. De hova es tették? Az asszon busul, mi lett a kócsval. Hol van? Egyszer eszébe jut, hogy ő belévette a szemetlikba a füttő alá. Nekiálltak, kihánták mind a szemetét, s hó, még es kapták a kócsot. Kinyitsák a koporsót, hát egy gyönyörűszép lovacska ugrott ki belülle. Hej, János es örvendött, hogy a keresztapja ezt neki küdde. Vót valamilyen rossz istállócskájik, kivitte, s békötte oda, de bizon nem nagyon vót, mit enni adjon neki. Mént össze-vissza, keresett egy kicsi szénát, s odaadta, pucolgatta a lovacskát, örvendött neki. Egyszer azt mondja a lovacska:

— János, annyin vagytok, mint a resta lika, mé nem menték dógozni?

— Hát hova menjünk? — kérdezte János. — Nincs hol dógozni.

— Tudod mit, mondd még anyádnak, hogy süssön hamuba pogácsát, ülj fel a hátamra, s menjünk el széréncsét próbálni. Valahol keressél dógot.

Ugy es lett. Béményen az anyjához, s mondja:

— Anyám, süssél hamuba pogácsát, s én majd elményék széréncsét próbálni, valahol munkát keresni.

Az anyja sírt elébb, de elengedték, hogy menjen. Félült János a lovacska hátára, s elindulnak. Mënnek, mëndégélnek, egyszer

beérnek egy erdőbe. Amikor beértek az erdőbe, mondja a lovacska Jánosnak.

— János, humd bé a szémedét, s ki se nyisd, amíg én nem szólok.

János bé es humta a szémit. Igén ám, de alig haladtak egy kicsit, kinyitotta.

— Jaj, állj még lovacskám, mer olyan szép aranypatkót láttam, végyem fél.

— János, ha felvészéd es megbánod, s ha nem vészéd es megbánod.

János leszállt a lovacskárul, s felvette a patkót. Ménnek tovább.

— János, most humd bé a szémedét s ki se nyisd, amig én nem mondom — mondja megint a lovacska.

János bé es humta a szémit, de egy kis idő múlva újra kinyitotta. Akkor látott egy aranytollat.

— Állj még, édes lovacskám, olyan szép aranytollat láttam, s végyem fél.

A lovacska megin mondja neki:

— János, ha felvészéd es megbánod, s ha nem vészéd es megbánod.

De János leszállt s felvette. Ménnek tovább, a lovacska megin mondja:

— János, humd bé a szémed, de ki se nyisd!

Igén ám, de János csak egy kicsit humta bé, avval kinyitotta. Most egy aranyhajszálat látott.

— Állj még, édes lovacskám, olyan szép aranyhajszálat láttam, végyem fél.

Megin mondja a lovacska:

— János, ha felvészéd es megbánod, s ha nem vészéd es megbánod.

János felvette. Ménnek tovább, s odaérnek egy királyi kastélyhoz. Azt mondja a lovacska Jánosnak:

— Eridj bé, János, kérdzd még, nem-é kell kocsis. De úgy mondd, van egy lovacskádnak es, s csak úgy tudsz elállni szógálni, hogyha a lovacskádnak es lesz helye az istállóban.

Úgy es lett. Bémént János, megkereste a királyt, s mondja neki, hogy ne, mi járatban van, hogy ők annyian vannak, mint a resta lika s még egyvel több, s nincsen mit egyenek, s kéne neki munka, s fél kéne király végye őt kocsisnak. Hát épp akkor mént el a kocsis, s így föl es vette a király rögtön. A lovacskának es adtak helyet az istállóban. Annyira ügyes vót János, hogy a király megszerette, örökké ő kellett vigye, akárhová mént a király. A többi kocsisok kezdtek irigykédni rea, hogy most jött oda, s mán mindénüvé ő kell ménjen. Amikor

János odaért, az aranypatkót, tollat és hajat letette az istállóba a vakablakba, ahol szokták tartani a lókefét s a vakarót. Az egyik kocsisnak eszibe jutott, hogy megmondják a királynak, hogy ő annak a patkónak, tollnak és hajnak a gazdáját el tudja hozni. A király özvegy vót, nem vót felesége. Hivassa es a király:

— János, azt mondják a kocsisok, hogy te el birod hozni a patkónak, tollnak s a hajnak a gazdáját.

Hej, akkor még es éjedett ám János. A király pedig kiadta, hogy karóba húzza a fejít, ha el nem hozza. Lemént az istállóba, elvett egy karót, s kezdte vágni a lovacskát:

— Hogy a kutyák éttek vóna még, mért es hoztál ide?

— Mi baj, János? — kérdézi a lovacska —, mért ütsz úgy?

— Hát ne, ē kell hozni a királynak a patkó, toll és haj gazdáját.

— Mondtam ugyē, János, ha fēlvészēd es megbánod, s ha nēm vészēd es, megbánod. Tudod mit, egyet sē busulj, csak eredj vissza a királyhó, s mondd még neki, adjon nekēd kilenc pohár bort s kilenc zsemlét, s vegyél el egy ásót még egy lapátot, űlj fēl a hátamra, s mēnyünk.

Adott a király nēki bort, zsemlét, s fogott egy ásót s egy lapátot, s avval elmēntek. Amint mēntek, há egy tó ki vót száradva, s benne sok apró halacska vót, dōgledéztek mán mēg. Azt mondja a lovacska Jánosnak:

— János, szēdd össze ezeket a halacskákat, s vigyük el egy másik tóba, hogy nē pusztuljonak el.

János ésszeszēdte kalapjába, s elvitték a halacskákat, s egy vízbe beléeresztette. A halak királyuk visszafordult, s adott egy sípot Jánosnak.

— Itt van, édēs gazdám, amiért mēgmēntēd az életünket, ha bajba kerűsz, csak fűjj belé, majd segēllünk rajtad.

A sípocskát ő zsebre tette, s mēntek továb. Odaértek a tengerparthoz, s azt mondja a lovacska Jánosnak:

— No, János, most itt ásol egy gödröt, akkorát, hogy te birjál beléállni, hogy nē látszódjál ki.

Még es ásta János a gödröt.

— No, most lērakod a kilenc pohár bort és zsemlét egymás mellé, de úgy, hogy az utolsó erőst közel lēgyēn a gödörhöz, hogy amikor az utolsó pohár bort vēszi fēl a lēán, akkor te tudd őt elragadni. De erőst-erőst vigyázz, mert a lēán beléviszēn a tengerbe. Ide kijő az aranhajú lēán fürōdni a tengerre, s idejő, hogy a bort mēgigya s a zsemlét

megégye, ha nem lát sènkit. Én itt félrébb legelék, s ha úgy látom, nem birsz el vele, majd odamégyék, s segéllék.

János belémént a gödörbe, s várt. Egyszér lássa a lovacska, hogy fürdik az aranyhajú leán, s hát közelédik a széjihéz, s meglássa a zsemlét s a bort, megvigyázkodik, s hát ki es jó. Szédégette szépen sorba fél, egy zsemlét megétt, s rea egy pohár bort, s így sorba, lassan odajutott a kilencedik pohár borig. Mikor ezt félvette, hogy mégigya, akkor kiugrott János a gödörből s elragadta a leánt. Az kezdte őt húzni belé a tengerbe, odafutott a lovacska, s a farával őköf félrelökte a tengerfől. Akkor a leán megszólalt, hogy voltaképpen mit akarnak tülle. Azt mondja erre János, hogy:

— Muszáj tégédet elvigyelek a királyhon, mer ha nèm, karóba húzza a fejemèt.

— Hát mér nem mondtad nekèm ezt minnyá, s nem kellett vóna, hogy így megküzdjünk.

De János nem merte megmondani.

— Ni, mènjük, vigyél el — mondta a leán.

Amint küzdöttek, lészakadt a gyémánt gyöngye, s beléhullott a tengerbe. Amikor elvitte János a királyhoz, akkor a király avval várta a leánt, hogy:

— Szivem szép szerelme, esküdjünk még!

— Hohó, még hátra a fekete leves — mondta a leán. — Ki kell szédni a tengerbül a gyöngyököt, amit lészakasztottak.

— Hát azt ki szédi ki a tengerbű? — kérdi a király.

— Aki éngèm ide hozott.

Mègin híjják Jánost, alig ült le egy percig.

— János, ki kell szédni a tengerbül a gyöngyöt.

János mègin sírni kezdett, be az istállóba, s vágjad a lovacskát, hogy mért es tudta őt odavinni.

— Mondtam ugyè, János, ha félvészèd es megbánod, s ha nem vészèd es, megbánod. De sose busulj! Vegyél egy vödröt, egy tányért, s mán mènünk es.

Úgy es lett, s avva mán vágattak es. Elmèntek ahhoz a tóhoz, ahová a halacskákat beléengedték. Beléfújt a sípba, s a halacskák királya eléjött, s kérdezi, hogy mit akar a gazdájik. János elmondja, hogy ne mi történt, belészakadt a vízbe a gyöngy, s azt kéne kiszédni. Azt mondja a halkirály:

— Semmit sè busulj, beléfújok a sípomba, s itt lész az egész család hal. Csak mibe viszèd el?

— Itt van ez a vödör, s ide sorakozzatok belé.

Mán mentek es a tengérig. Ott János beléeresztette a halacszkákat a vízbe, ő pedig lekucorodott, s várta őket. Látta es, hogy csak úgy sorakoznak a halacszkák, hozzák a gyöngyszémeket. János mán megunt a tányért tartani. Elég lesz, gondolta. A halkirály azt mondta, hogy még azt az egyet ki kell onnan várni, mer megészik a nagyhalak. Várják, hát a legkisebb halacska hozza a legnagyobb gyöngyöt. Megörvendett János, s elindultak vissza. Amikor hazaértek a királyhoz, az a léán elé állott:

— No, szívem szép szerelme, esküdjünk még!

De az aranhajú léán ismét azt mondta:

— Hátra még a fekete leves! El kell hozni ennek a tollnak a gazdáját.

— Hát azt még ki hozza el?

— Aki éngem ide hozott.

Alig ült le János, mán újra híjják. Oda se menyén, és kérdézi, hogy:

— Mi baj, mit parancsolsz, felségös királyom?

— Azt parancsolom, hogy elhozd nekem az aranykotlót az aranycsürkékvel.

Hát azt még, hogy hozza el? A tengären át kell ússzon, ott van egy nagy kastély, s ott vadállatok őrt állnak, azokon keresztül bé kell menni, s ki kell végye a galickát a csürkékvel s a kotlóval. De ha nem vigyáz, úgy odaacsapja őket a kapu, hogy rögtön meghalnak, mert a vadállatok félébrednek, és megészik őket. Menyén János a lovacskához, s üti.

— Mondtam, ugye, János, ha félvészéd es megbánod, s ha nem vészéd es megbánod.

El es mentek.

— Te most erőst-erőst ügyes légy — mondta Jánosnak a lovacska —, mert ha a kapu nagyot csattan, biztos kész vagyunk.

A lovacska átúsza a tengért, de úgy elfáradott, hogy má nem kapott levegőt. Egy kicsit megpihentek. Eljött a dél, a tizenkét óra, s a kapun a vadállatok mind elaludtak.

— No, most lopódkodj bé, s az udvaron egy fán van az aranygalicka, s benne az aranykotló az aranycsürkékvel.

Bélepódzott János a fáig, s leakasztotta az arany galitkát, s elindult vissza. Az első kapun sikerült kiménjén, igen ám, de a második kapuhoz odaért a csizmasarka, s a kapu akkorát csattant, hogy a vadállatok mind félébredtek. Utánik es ám, de ezek bele a

vízbe, s hajts, elúszott a lovacska Jánosval. Egy kicsit még a vízbe és mēntek a vadállatok, de mēgunták, és visszamēntek. Hazavitték az arankotlót a csürkékvel. Azt mondja a király:

— No, szivem szép szerelme, esküdjünk mēg!

— Hohó, mēg hátra a fekete leves. El kell hozni az aranypatkónak es a gazdáját!

— Hát azt mēg ki hozza el?

— Aki éngēm ide hozott.

Újra hívassák Jánost, de már alig bir mēnni. Azt mondja a király, hogy ē kell hozni az aranyménēst és az aranycsōdōrt.

Elmēnt megint le, s űti a lovacskát, mért es kellēt odavigye őt. Azt mondja a lovacska, hogy ennek ez elhozása bizon nehéz, de ezt ēs mēgpróbáljuk.

— Mēgmondod a királynak, hogy adjon kilenc zsák zabot, s annyi árpát és mēg szurkos bőrt, hogy az egész testemet birjad béborítani. Vēgyél el ēgy nagy kötelet s ásót s lapátot.

A király mēgadott mindēnt, s avval elindultak. Mēnnek, mēnnek, mēndēgēlnek, a tengērēn is átalúszik a lovacska a kilenc zsák zabval és kilenc zsák árpával s mēg János a tetejin. Űgy elfáradott, hogy túl a tengērēn már alig birt állni.

— No, János, most szēdd lē rólam a zsákokat, hogy én tudjak ēgy kicsit mēgpihenni, s te mēg ásol ēgy akkora gödröt, hogy én abba beférjek.

János nekifogott a lēszerelésnek, s nekifogott az ásásnak. Kiásott ēgy akkora gödröt, hogy a lovacska beléfērjēn, s nē látcōdjon ki. Annak a te-tejére tett zōd ágat, hogy nē látcōdjon a gödör. Ekkor azt mondta a lovacska, hogy most mēnjēn fēl a fára, s jól kōsse oda magát, s a fūlit dugja bé, mer ha nem, mēgsüketül. Oda es kötē jól magát, s a fūlit bédugta.

Mikor mindēn kész volt, a lovacska odaállt a gödör szélire, ēgyet nagyot nyeritēt. Az erdōben volt az aranyménēs a csōdōrvel és a csōdōr ahogy mēghallta az idegēn nyeritētést, akkor oda, ahogy csak mēhetēt. Igēn ám, de a lovacska belémēnt a gödörbe, hogy az arancsōdōr őt nē lássa mēg. Kōrbe futta az erdőt az arancsōdōr, de a lovacska mēgin nyeritēt ēgy nagyot. A csōdōr újra vissza, hogy szétszēdi azt a lovat, amelyik oda mēnni. De mēgint nēm fogta mēg. Amikor visszaért a méneshēz, a lovacska mēgin nyeritēt. Mikor az arancsōdōr mēglátta, hogy ott a lovacska áll, rōgtōn akkora szájot tátott, hogy majdnem fēlfalta a lovacskát. De ahogy beléharapott, mēgteltek a fogai szurokval, nem tudta átharapni a lovacskát,

még hátrált, összeverekédtek, mire megkérdezte a lovacskát, hogy mit akar tőle.

— Azt akarom, hogy elvigyelek a tengeren túl egy királyi kastélyba, mert ott van a gazdasszonyotok, s ő küldött ide minket, hogy vigyünk őt.

— Hát mért nem mondtad ezt mindjárt?

— Mert féltem, hogy megészél, így es úgy belém haraptál, hogy majd átharaptad még a szurkos bőrt es.

Azt mondja erre a csődör, hogy:

— Jó, ha mán így van, én elmények, s hajtom az egész ménest, csak erőst-erőst siessetek, mer én nem tudom megfékezni, hogy tüktökök még ne egyének.

Szóllott Jánosnak, hogy szálljon le a fáról, s kötözze vissza a zsákokot reá, de mán gyorsan menjenek. Szaporán fél es kötözte János a zsákot, a kardot a kezibe vette, s elindultak. Egyszer azt mondja a lovacska:

— Jaj, János, úgy viszket a bal fülem, nézz csak vissza.

Visszanéz János, mán csak hogy ő nem fogták az aranykancák őket, a nagy szájik kitátva, hogy most félalják.

— Jaj, itt vannak a sarkunkba, ebbe a helybe megésznek.

— Szúrjál ki gyorsan egy zsákot, hogy egyének, s majd addig mi haladunk.

János kiszúrt egy zsákot, elszórta az árpát. Igén ám, de alig haladtak egy szikrát, s mán újra ott vótak a nyomikba. Mire hazaértek, mind észörták az árpát, zabot, valami kénvā hazaértek. Odahaza mán készítették nekik az aklat, hogy oda őket bészárják. János azt gondóta, hogy most mán minden kész van, ő lēfekszik, s úgy elaluszik, hogy fél sē kel egy hétig. Igén ám, de alig feküdt lē, mán újra híjják. A király mondta a királylőánnak, hogy:

— No, szívem szép szerelmem, esküdjünk még!

Azt mondta erre a királylőán:

— Hohó, még hátra a fekete leves. Még kell fejni a kancákat, de az fejje még, aki éngem ide hozott.

A király hivatta Jánost. Nēm birt menni a fáradságtul. A király kiadta a parancsot, hogy fejje még az arankancákat. Ki mer oda bémenni, mikó alig tudtak haza jőni, még akarták őket enni. Lemēnt János, vágjad a lovacskát.

— Hogy a kutyák ettek vóna még, mért is hoztál ide?

— Mondtam, ugyé, János, ha felvészéd es megbánod, s ha nem vészéd es megbánod.

De most mán nincs mit tenni, réggel karóba húzzák a fejit, ha nem lésznek megfejve.

— Sose busulj, János — mondja neki a lovacska —, csak ingemet vezessél ki, odaményünk az aranménëshön, s csődörvel megégyezünk, és majd megfejjük.

De a kancák még akarták őket enni a kerittésen keresztül, úgy még vótak veszve. Kérdézi a csődör, hogy mit akarnak. Mondják, hogy mi a parancs. Azt mondja a csődör a lovacskáknak:

— Tudod mit, bójössz té es, s egész éjjel hajtsuk őket kerekén az akolba, réggére úgy elfáradnak, hogy megállnak, s még lehet őket fejni.

Ketten egész éjén hajtották, réggére előszereltek egy nagy csébret, s akkor abba fejték a tejet, majdnem tele és lett. Akkor mán bé kellett mënjen János es, s hárman fejték erőst-eröst. Azt mondja a király:

— No, szivem szép szerelme, esküdünk még!

Azt mondja a királylén:

— Hohó, még hátra a fekete leves, ebbe a tejbe még kell fëredni.

— Hát abba ki fëredik még?

— Aki éngem ide hozott.

No, de az a tej úgy főtt, hogy még a sporhelton së főt jobban, s abba belé kell ülni fëredni. Hej, mikor János ezt meghallta, hogy ő abba most még kell fëredjen, hát sírni kezdett, de nem ütte a lovacskát, csak reaborult, s erőst sírt.

— No, lovacsám, én most meghalok.

— Égyet së busulj, János, csak kérd még a királyt, hogy engedje még, hogy én lássam a te haláloadat. Te engemét vezessél ki oda, s kössél még a csébërhez, hogy én lássam, mikor té meghalsz.

Mëgyen János nagy szomorán, mondja a királynak:

— Az az utolsó kívánságom, hogy lëgyen ott a lovacsám, mikor fëredék.

A király megengedte, mikor ennyi mindënt csinát neki János, megengédi. Ki es hozták a lovacskát, s az beléfújt az orralikjából, a tej megállott, s nem főtt tovább. János lëvetkëzett, s megfëredett, s olyan szép lett, aranyhajú mint a királylén. Azt mondja erre a király:

— No, szüvem szép szerelme, esküdünk még.

— Hohó, még hátra a fekete leves. Még kell té es fürödjél abba a tejbe, hogy olyan légy té es mint János.

Azt mondja erre a király:

— Jó, hozzátok ki az én lovamat es, a legszebbet, hogy lássa az és, mikó én halok még.

Igën ám, de a lovacsát mikor János vezette el, az meg beléfújt, a tej még jobban főtt, mint azelőtt. Kivezették a király legszebb lovát, alig birták a cséberhöz vezetni. Az még beléfújt, s az úgy főtt, csak úgy lobogott. A király beléugrott, s rögtön az egész csontja lezörgött a cséber fenekibe, s meghót a király. Azt mondja a királylén Jánosnak:

— János, esküdjünk még.

Akkor lett ám nagy öröm Jánosnak, hogy ő most megesküszik ilyen szép léánval, de akkor hamar hazaszaladott, s elhozta az egész testvéreit, s nagy lakadalmat csaptak. Itt a vége, s fuss el velle, s ha nem hiszed, járjál végire!

143.

A GONOSZ MOSTOHA

Vót egyszër, hol nem vót, hetedhétországon es túl, még az Óperenciás tengérën es túl, a kurta farkú malaetúráson es túl, vót egyszër egy szégén embër s egy szégén asszon. Azoknak vót egy léánkocskájuk s egy gyermekécskéjük.

Telt-mult az idó s az asszon meghótt. Az embër megházasodott, elvett egy gonosz mostohát. Hát az bizon a gyermekéket nem szerette. Egy éjjel mondja az embërnek, hogy vigye el a gyermekéket az erdőbe, s hagyja ott. Igën ám, de a léánkaeska nem aludt, s meghallta, hogy mit mond a mostohája az apjának. Rëggel, mikor félkeltek, megrëggeliztek, átfutott a szomszédba, s kért a szomszéd-asszontól hammat. Volt egy szép karincacsakája s abba belé tette a hammat. Amikor kiértek a faluból, kezdte szórogatni. Beértek az erdőbe, jó messze. Egyszer az apjik kivágott egy nagy fát, s felkötte a másakra, hogy azt majd a szél kalimpálja, s a gyermekék azt gondólják, hogy az apjik vágja a fát. Őköt még elvitte még messzébb. Azt mondta, maradjonak itt, ő majd menyën, vágja a fát, lëgyën majd mivë tüzeljének. Ők ott es maradtak, de az apjik elmënt haza, s otthagya a gyermekéket az erdőbe. Azok mégéhëztek, elfáradtak, elálmosodtak, kéne hazamënni, estefelé van, nem jó az apjik. A léánkocska mondja a gyermekécskének, hogy:

— Mënjünk haza, apánk itthagzott.

Azt mondja a gyermekécske:

— Nem, jó az mindjárt, várunk még egy kicsit.

Még egy kicsit vártak. Igën ám, de kezdett setétédni. Elindultak hazafelé. Mëgkeresték az erdőbe azt az ösvént, amit szórtak hammuból, s azon bizon szépen hazamëntek. Amikor hazaérték, a házik előtt vót egy padocska, réaültek. A mostohájik akkor napra csürkét vágott. Mëgcsináta a csürkepaprikást, mártást, málét főzött. A gyermekécskék leültek a padra, s hallták, hogy mondja a mostoha:

— Látod-ë, mennyi hús mëgmaradott, mëgmaradott a csürkének a két lába. Hogy nincsenek itthon azok a kölykek!

A gyermekécske mëghallta künt, s beszót az ablakon:

— Adja ide, édésapám, a mü részünköt, maj mëgëgyük.

Hát az apjik mëgsajnáta, s bévitte úköt.

— Gyertek no bé!

Odaadták az egyiknek es a lábat, a másiknak es, kimártották a málével a zsírt, s a lábot avval mëgëtték, s avval léfeküdtek. Igën ám, de a léánkocska nem tudott elaludni. Ègyszër mëgin hallja, hogy mondja a mostohája, hogy:

— Jobban vidd el ezeket a kölykeket, hogy në tudjonak hazajöni.

Rëggel mëgint korán félkeltek, s azt mondja az apjik:

— No, gyermekék, mënyünk fát vágni az erdőbe.

A léánkocska tudta, hogy mëlyen fát fognak vágni, mëgint átfutott a szomszédba, de hamu nem vót, mer azelőtt nap elvitte. Adott hamar a szomszédasszon nëki korpát. Karincájába beléöntötte, s elindultak. Ahogy mënnek, kiérték a faluból, a léánkocska kezdte szórogatni a korpát. Igën ám, de ahogy ök szórták, utánik a madarak szedték es fel. Beérték az erdőbe, ő ott es szórtá, de ott még több madár volt, s mëgëtték a korpát. Az apjik mëgint csak elhagyta őket, hogy vágja a fát.

Eljött az este, s keresik az ösvént, hogy vissza tudjonak mënni, de nem tudtak rátalálni. Ahogy keresgëlték, mind beljëbb haladtak az erdőbe, s kiérték egy tisztásra. Ott a tisztáson volt szénabuglya. A gyermekécske erőst mëgszomjazott, mëglátott egy farkasnyomot:

— Állj mëg, édës testvérkém, igyak ebből a farkasnyomból, olyan szomjas vagyok.

Azt mondja a léán:

— Në igyál, mer akkor farkas lëszël, s mëgëszel.

A fiú nem ivott. Mēnnek tovább a tisztáson, látott egy kisebb nyomot, s ő abból most mán iszik. Lēhasalt, s ivott a nyomból. A lēánkocska mēnēgetett, egyszerű nézi, hát nincs a kisgyermēkēske, hanem egy báránka fut utána. Mēnnek tovább, odaérnek egy nagy szénabuglyához. A báránka minnyá nekikezdett ēnni a szénát, s a lēánka mēg kikapart egy nagy likat a szénából, s bēbűjt oda. Ott az erdőbe ōk éldégéltek, szēdēgették a vad gyümölcsöt, abbú ētt a lēánka, a báránka mēg fűvet s szénát ētt.

Égyszer a király fia mēg akart nősülni, s azt mondta az apjának, hogy elmēnnek ki az erdőbe vadászni. Úgy es lett. A királylegén ésszeszēdte a vadászokat, felültek a hintóra, s elmēntek ki az erdőbe. Sok kutyájik vót, vót egy öreg kutya is köztik. Amikor kiértek arra a tisztásra, mēgálltak, otthagyták a hintót, a kutyáknak mēg adtak zsemlét, hogy egyvének. Az öreg kutya elfutott a zsemlével oda a szénabuglyához, s letette, hogy egye. Igēn ám, de egy kéz kinyúlt a szénából, és ellopta a zsemlét. A kutya visszafutott, s megint kért zsemlét. A királylegén mēglátta, s kérdēzte, hogy nem adtak az öreg kutyának.

— Adtam — mondta a szógája.

— Adj még egyet!

A szóga adott. A kutya mēgint csak odafutott vele a szénához, s letette, s újra kinyúlt egy kéz, s elvette. Látták, hogy a báránka ott legelt, de nem gondóták, hogy kicsoda-micsoda.

Amikor a király mēglátta, hogy a kutya hová viszi a zsemlét, odamēnyēn, s beszól a szénába:

— Gyere ki, mer lōvők!

A lēánka mēgijedett, nem mert kijőni, de megint mondta a király, és méges kimászott a széna alól. Hát egy gyönyörűszép lēánka! A királynak mēg es tetszēt a lēánka, és elhatározta, hogy nem nősül mēg avval a másik lēánval, hanem ezt hazaviszi s evvel nősül mēg. Nēm ēs vadásztak, hanem fordútak vissza. Igēn ám, de a lēánka nēm akart elmēnni. Rongyos ruhacskába vót, lē vót mán szakadva vigánkája, karincacskája elszakadva. De addig beszélt a király, hogy ē kellēt mēnyēn.

Mikor akartak a hintóba bēülni, azt mondja a lēánka, ő csak úgy mēnyēn, ha a báránkát es viszik. A király előbb nem akarta, de azután vitték azt es. Amikor hazaértek, az apja mēgharagutt, hogy mér nem vēszi el azt a lēánt, mért ezt. De a királylegén azt mondta, hogy neki ez kell.

Még es vót a lakodalom, no, majd jön a gólya, s hozza a kisbabát. De a boszorkánasszon ott lakott a királyi udvarba, s annak a leányát kellétt vóna a királylegén elvégye. No, amiért nem vëtte el a leányát, majd most mëgbosszúlja. Amikor mëglëtt a baba, az anyára reavágott ëgy vesszövel, s az anyából ëgy réce lëtt. Kifutott a réce az udvarba, ott vót ëgy tó, abba belëfutott. A boszorkánasszon belëfektette az ő leánkáját az ágyba. Kipirosította az arcát, hogy nagyon lázas. A királylegén mondta, hogy szoptassa mëg a gyermekëcskét. A boszorkán azt mondta, adják oda a báránkának, az mëghordozza, s a gyermekëcske elaluszik. Oda es adják, a báránka elviszi le a tó partjára, s oda letëszí, s szól:

— Néném, néném, aranyrécém, gyere, szoptasd mëg a te kicsi ártatlankádat.

A réce kijött a vizbü, s ëgyet bukfencëzëtt, s szép leán lëtt belöle. A kicsikét mëgszoptatta, mëgferesztëtte, visszakötte a pólyába, odaadta a báránkának, s a báránka visszavitte, letették, s aludt.

Igy mënt ez párszor. Igën ám, de a király mëgsokallta, hogy ő nem látta, hogy a kicsike szopott. Elhatározta, hogy mëglesí, hová viszi a báránka. Mikor a báránka vitte az udvaron kërësztl, látta, hogy a tópartján leteszi s szölongassa:

— Néném, néném, aranyrécém, gyere, szoptas mëg a te kicsi ártatlankádat.

A réce kijött, s ëgyet bukfencëzëtt, s leánnyá változott. Elvëtte a kicsikét, mëgszoptatta, mëgfüröszttötte, de bizon a király alig bírta végbenézni. Mikor látta, hogy kész van, s akar a réce mëgint bukfencëzni, odafutott, s mëgfogta, hogy azt nëm szabad. A leán elmondta, hogy őt a boszorkán elátkozta, és muszáj, hogy réce lëgyën. Ëgy vesszövel reavágott, s azért lëtt ő réce, s az ő leánya fekszik az ágyba.

No, a király mëgharagutt, visszamënt a kastélyba, s lëragadta a boszorkán leányát, s rögtön lófarka után kötöte, a boszorkánra reaparancsolt, hogy az ő feleségit visszahozza a házba, mert ha nem, kettévágja a fejét. A boszorkán rásuhintott a récére, s az visszaváltozott leánnyé. Akkor a király a boszorkánt es lófarka után kötöte, s hordozták a városon kërësztl. A báránka táncolni kezdëtt, s a fejin a bőr mëgpattant, s ëgy gyönyörü szép legény ugrott ki belöle. Mikor ezt mëglátták, mëg vót a nagy öröm. Nagy kërësztelést csaptak, mulattak, s mëg ma es élnek, ha mëg nëm haltak.

Vót egyszer, hol nem vót, hetedhét országon és tul, az Operenciás tengerein és tul, a kurta farku malacturáson és tul, élt egy malacka kint az erdőbe. Vót neki egy szép, erős kicsike házacska, s abba éldegélgetett. Erőst-erőst nagy tél lett. A farkasok erőst fáztak. Egy öreg farkas odamént a malackához, s kopog az ajtón:

— Eressz bé, édés malackám, úgy fázok.

Azt mondja a malacka ére:

— Nem eresztlek, mer megészél.

— Ereszd bé bár egyik hátulsó lábomat.

— Nem eresztlek, mer megészél.

— Nem észlek, csak ereszd bé, mer megfagyok.

No, úgy es lett. A malacka megnyitotta egy kicsit az ajtót, s béeresztette az egyik lábát. Odatett az ajtó nyílásába egy zsákot, s a farkasnak a lábát igyenessen belétette. Feltett a fűtőre egy nagy fazak vizet, s erőst, erőst tüzet, hogy a víz neki gyorsan felfőjjön.

Egyszer megint csak kérekedik a farkas:

— Ereszd bé, édés malackám, a másik hátulsó lábamat es, úgy fázik.

A malacka megint mondja neki:

— Nem eresztlek, mer megésző.

De a farkas csak könyörög:

— Eressz bé, édés malackám.

No, bé es eresztette a másik hátulsó lábát és. Ő közbe erőst tüzet.

Alig várt a farkas egy kicsit, megint kérdez:

— Ereszd bé a derekamat és!

De a malacka nem akarja, mer még nem fő a vize. Még es csak béeresztette a derekát. A farkas curukót belé a zsákba. Egy kicsit várt a farkas, akkor újra kéredek, hogy eressze bé az egyik első lábát. A malacka nem akarta, de mégis béeresztette. Ott állott, hogy a víz nemsokára felfő. A farkas vár egy kicsit, s újra könyörög:

— Ereszd bé, malackám, a másik első lábamat es.

No, bé es eresztette azt es. Most már csak a feje vót künt. Megint könyörög a farkas:

— Ereszd be, édés malackám, a fejemet és.

A malacka nézi a vizet, hát ott áll, hogy már fő. Bé es eresztette, de rögtön a zsákot bekötte. Mikor összekötte a zsákot, odamént a fűtőjihöz s léragadta a nagy fazak vizet, s reaöntötte a farkasra.

Avval ő elfutott, s fel egy nagy magas fára az erdőbe. A farkas bizony kezdett ordítani, valahogy kimászott a zsákból, s hajts haza. Ésszeszedte öregapját, öreganyját, nagybátyját, nagynénjit, testvéreit, apját, anyját, az egész familiáját. No, el és mennek, keresik, de nem kapják a malackát sehol. Egy öreg farkas kezdett vigyázkodni fél a fára, s meglátta a malackát.

— Nézzétek csak, ott van fent a fán. Hogy kéne most onnat levenni?

Nincsen fészijük, hogy kivágják a fát, mászni nem tudnak olyan magosra. Kitaláták, hogy egymásnak a hátára állnak. Igén ám, de amelyiket megforrázott a malacka, nem mert felállni a másik hátára, azt mondta, hogy ő marad legalól, s az ő hátára másszonak fel, s lassan majd elérik a malackát.

Úgy es lett. Egyszer már közelédnek a malackához. Az erőst, erőst megijedett, s amikor látta, hogy az utolsó es mászik fél a többi hátára, ékiáltotta magát:

— Forró vizet a kopacra!

Hēj, a legalsó farkas kiugrott, elfutott, ahogy futhatott az erdőbe. A többiek lēhulltak a fárú. Egyiknek a lába törött el, másiknak a füle törött ki, harmadiknak a farka szakadt le, mindégyneknek lett valami baja. Amelyik bírt, hazamēnt, de soha többet nem jöttek el a malackához. Ő es lészállott a fáról, visszamēnt a házacskájába, s ott éldégēlt, s ma es él, ha mēg nem dōglōtt.

Itt a vége, fuss el velle!

145.

Vót egyszēr egy szēgēn cigán, ide hallgassatok, gyermekēk, mer nektēk mondom ezt a mesét.

Vót egyszēr egy öreg cigán, de annak vót vagy nyóc gyermekē. Ahogy éltek úgy éltek, de mikor jött a tél, a cigánnak kellēt mēnnie fát gyűjteni az erdőbe, de közbe a cigán éjjel aludt, s álmába azt látta, hogy egy szēgēn lova volt, s azt látta, hogy addig élt csak, amíg a lova hármat fingik. Hát mikor rēggel fēlkēlt, hogy mēnyēn az erdőbe a fáé, bēfogja a lovát, hát az mēgugorta magát, s pure, egyet fingik. Azt mondja a cigán:

— No, mēg csak kettő az életēm.

Igēn, de mēnt fél a hēgyre, s mēgrakta a kocsit fával, s fordul vissza, mēgrántotta a ló, s pure, mēgin egyet fingott.

— Ej, istenēm, mēg csak egy az életēm.

Tyí, az anyja istállóját, mit csináljon, mert ha még egyet fingik a ló, akkor meghal. Vótak olyan lejtős utak a hegyen-vőgyön keresztül, hát a kocsi belédüklent abba, a nagy teli fával, a ló megrántotta, s pure, megén fingott egyet.

— Hó, állj még!

Leállította a lovat, s az istrángot levette, a pokrócot leterítette oda az út mellé, a kocsi mellé, s reafeküdt. Mënnék a szomszédok, hát szólnak:

— Gyere, szomszéd, menjünk haza.

— Csënd, sënki ide në szóljon, mëg vagyok halva!

Mënnék haza, mindëgyik kerüli el. Ő mëg fekszik ott a hidegbe egy pokrócon a szeker mellett. Szól mindëgyik hëzza.

— Në beszéljeték hëzzám, mëg vagyok halva.

— Hogy lehet mëghalva, ha beszélget?

Hazamënnék mind, s ő ott maradt egész éjjelre. A felesége kérdëzi az egyiket, a másikat, hogy:

— Láttátok-ë az uramat?

— Igën, ott fekszik a kocsi mellett a pokrócon, s azt mondja, hogy mëg van halva.

Tyű, elmën éjjel a községházra, s mondja a bírónak:

— Bíró uram, nem tudom mi van az uramval.

— Mért?

— Mindënki hazajött az erdübül, s találkoztak vele minnyájan, azt mondják lë van a lónak az istrángja vetve, s pokróc a kocsi mellé lëterítve, s fekszik, s beszélget, azt mondja, mëg van halva. Küldjön ki két csöndért, hezzák valahogy haza.

Azt mondja a bíró két csöndérnek, hogy:

— Nyergeljeték lóra.

Kikutatta, hogy melyik úton van. No, nyergëtek.

— Mënjeték, s a cigánt hozzátok haza.

Két kakastollas rendőr felszökött a két lóra fölfegyverközve s elindult az erdő felé. Elérnek odáig, meglássák, a kocsi áll az úton. Nyomot es néznek, ő az úton mëgállott, s kerülgették a szomszédok s akik üsmerték.

— Cigán, mit csinálsz?

— Hallgassatok, mer én mëg vagyok halva.

— Kelj fel, cigán, s mënyünk haza.

— Në nyuljatok hëzzám, mer mëg vagyok halva — s beszélget a csendörökvel es.

De ezek jó fiatal emberek vótak, kezikbe egy-egy jó nagy bikacsök. Az egyik könyörgött, s a másik azt mondja:

— Akkorát vágok rea, hogy abba a szent helybe a szekerre ugrik!

— Nè bánts, próbáljuk így.

De nem lehetett a cigányval. Mëgfogták a pokrócnak a négy sarkát, hogy tegyék fél a kocsira, s mászott lë. No, az egyik igën mëgharagudott, a fiatalabbik csendör, akkorát odavágott, hogy négykézláb állott a cigány.

— Nè bántsatok, mer mëg vagyok halva.

— Micsoda, mëg vagy halva? Ül a szekerre, s mënyünk haza!

Mikor bizon odavágott vagy ötöt-hatot, a cigán a pokrócot ësszerételte, s a seggin alig maradott bór, lëült, s gyerünk előre, hajts a községháza elejibe. Egyik csendör egyik oldalon, s másik a másikon, igyenësen a községháza elejibe.

Áll a bíró s községháza ajtajába. Jó a cigán a két csendör késérőel, odaállnak.

— No, mëgérkëztetëk, elhoztátok a cigánt?

— El ám! Nem akart jóni, azt mondta, hogy mán nincs élet benne, ő halott.

— Gyere csak, cigán, bé ide.

Ieszállt a két csendér a lovárul, és bévítették a cigánt az irodába.

— Mi történt veled?

— Hát bíró uram, magának elmesëllëm.

— Mit? Mërt feküdtél ott, s azt mondog, hogy nem élsz?

— Ej, bíró uram, álmomban azt láttam, a lovam hármát fingik, addig élëk csak. Bizon, mikor odáig értem, a harmadikat fíngta, s mondom, most vége az életëmnek, s úgy ahogy álmomba láttam, úgy es csináltam. De bizon most ha tízszer is látnám álmomban, mëg akkor es hoznám a fát haza, mert úgy mëgvert a rendör, hogy a pokróc nem vót a seggëm alatt elég.

Volt ëgyszer, hol nem volt, hetedhétországon es túl, mëg az Óperënciás tengërën es túl, volt ëgyszer ëgy tyukocska. Az a tyukocska a kert alá tojogatott, s a kert mëghajlott bánatjába. Ára mënt ëgy szarka, s kërdi a kerttől:

— Mi lett téged, kert, mért vagy úgy elborulva?

— Nagy baj van a faluba!

— Há mi?

— A tyukocska alá tojogatott, s én bánatomban meghajlgattam. Azt mondja erre a szarka:

— No, ha így van, akkor én mind kitépém a farkamat bánatom-ban.

Elrepült vissza az erdőbe, s ott vót két nagy diófa. Kérdézi a diófa a szarkától, hogy:

— Mi lett téged, szarka, hová lett a farkad?

Azt mondja erre a szarka, hogy kint járt a faluba, s ott nagy baj van:

— A tyukocska kert alá tojogatott, s a kert meghajlott bánatjába. Én még bánatomba mind kitéptem a farkam.

Erre megszólaltak a diófák, hogy ők mind lehullassák a levelikét. S le is hullatták mind. Egy szegén ember ára járt, s a diófához kötötte mindég az ökröcskéit. S hát amikor lássa, hogy a diófának nincs egy levele se, kérdézi:

— Ugyan bizon, mi lett, hova lett a leveleid?

— Nagy baj van a faluba, a tyukocska a kert alá tojogatott, a kert meghajlott bánatába, a szarka kitépte a farkát bánatába, s én bánatomba lehullattam a leveleimét.

Azt mondja erre a szegén ember:

— No, ha így van, én bánatomba agyonütöm mind a két ökröcskémét.

Elő és vette a fejszét, s agyonütte az ökröcskéket. Elmént le a Dunára, igyék vizet. Mikor odaér a Dunára a szegén ember, kérdézi a Duna tőle:

— Ugyan szegén ember, hol vannak az ökröcskéid, hogy nem hoztad itatni?

— Ó, ne is kérdézd, nagy baj van a faluba. A tyukocska kert alá tojogatott, s a kert meghajlott bánatába, a szarka kitépte farkát bánatába, a két nagy diófa lehullta leveleit bánatába, én bánatomba agyonüttem az ökröcskéimét.

Azt mondja erre a Duna:

— No, ha így van, akkor én vérré változok.

Rögtön vérré is változott a Duna s még a szóga vízér a Dunára két korsóval. Amikor kiér a Dunára, hát az piros. Kérdézi tőle, hogy mért ilyen piros. Azt mondja a Duna:

— Nagy baj van a faluba! A tyukocska a kert alá tojogatott, s a kert meghajlott bánatába, a szarka kitepte farkát bánatába, a két nagy diófa lēhullta leveleit bánatába, a szegén ember bánatába agyonütötte ökröskéit, én még bánatomba vérré változtam.

— No, ha így van, akkor én a két korsót ésszetöröm.

Éssze is törte a két korsót, s avval indult haza. Mikor hazaér, a gazdasszonya gyúrja a tésztát, akar kényeret sütni. Hát amint ő gyúrja, várja a vizet, s kérdezi a szolgát:

— Há hol a korsók a vízzē?

— Hát, gazdasszonyom, nagy baj van a faluba. A tyukocska kert alá tojogatott, s a kert meghajlott bánatába, a szarka kitepte a farkát bánatába, a két nagy diófa lēhullta a leveleit bánatába, a szegén ember bánatába agyonütötte ökröskéit, a Duna vérré vált bánatába, én még bánatomba ésszetörtem a két korsót.

Azt mondja erre az asszon:

— No, ha így van, én a tésztát mind mind félhányom a falra.

El es vötte, s mind félhánta a falra. Jó bé az ember, a gazda:

— Asszon, hát tē megbolondultál, mi lelt tégēd?

— Jaj, ember, ne es kérdēzd, nagy baj van a faluba! A tyukocska kert alá tojogatott, s a kert meghajlott bánatába, a szarka kitepte farkát bánatába, a két nagy diófa lēhullta a leveleit bánatába, a szegén ember bánatába agyonütötte ökröskéit, a Duna vérré vált bánatába, a szóga bánatába ésszetörte a két korsót, én még bánatomba a tésztát mind félhántam a falra.

Azt mondja erre a gazda:

— No, ha így van, én bánatomban félgyújtom a házat!

Fél es gyújtotta a házat, s mindēnik leégött.

Itt a vége, fuss el véle, s ha nem hiszēd, járjál végire!

Vót egyszer egy gazda ember, s nem vót szógája se, fia se, hát megbeszéték a feleségivel, hogy kéne fogadjonak egy szógát. Éppen szántás üdō jött, s kéne menni szántani, s akkor még nem lovak vótak, hanem ökrökvel szántottak, s ott ugyē egy ember nem tudott szántani, kellēt egy valaki, aki hajtsa azokat az ökrököt. Ott vót a szomszédságba nem messze tőlük egy jó forma suhanc legénke. Az asszon mondja:

— Jó van, Jánost — mer Jánosnak hitták — megpróbáld, s megfogadd bérésnek, háthogyha eljő. Jó lesz, elég ügyesnek néz ki.

Elmént oda s kérdezé:

— Nem-é jönnél el te nekünk szógáni? Kéne szántani, s kéne hajtani az ökrököt, de egyéb dolog es van otthon, jó lesz egy bérés.

Hát, aszondja, ő elméhet.

Kezdték alkudozni, hogy mennyit fizet, ide-oda. Hát még es alkudtak, hogy elményën, de egy kikötéssel.

— Ha én akarok bogározni, ha réámjő, akkor menni kell.

— Hát milyen az a bogárzás? — kérdezi a gazda.

— Hát az olyan, hogy akkor én nem csinálok semmit, oda menyék, ahová akarok, s nem parancsónak.

— No jó, de, ez meddig tart, hosszasan?

— Nem — aszondja —, egy óra vagy másfél lehet legtöbb.

— Hát mikor jó?

— Hát amikor réámjő, én nem tudom azt előre megmondani, hogy mikor jó réám.

Kicsit furcsállta a gazda, hogy milyen izé ez, de hát más nem vót hogy keressën, rövid vót az üdő, és beleégyezett.

El es mënt, mindjá kezdett dógozni otthon, végezte a dógát rendesen. Eltelt egy nap, eltelt két nap, nem szól semmit, amit mondanak, mindënt rendesen elvégez, nincs semmi hiba. A gazda örvendött, hogy kikötte neki a bogárzást, s még egy nap së bogárzott. Egy pár nap mán ott vót, otthon végezték a dógukat.

Egy nap a gazda mondja, hogy holnap mënnek szántani, Kikészítették az ekét, ökrököt, mindënt elkészítették, hogy mënnek. Igën, de amikor este mán lëfeküdtek, ő kiményën, s hallja, hogy valami beszélgetés van a kerítésnél, mer tudott valamit, hogy vót ott egy pap, s az járogatott oda az asszonhoz, a menyecskéhöz. Akkor kihallgatta, hogy mit beszélnek, s mondja az asszon, hogy hónap idejöhet, mer mënnek ki szántani. Megégyeztek, hogy milyen üdő tájba menyën a pap oda. Ezek elméntek réggel ki. A gazda szépen fëlpakót, kiméntek a felszínre, hëzzafogtak, szántnak. János fütő-rész, hajtja jókedvel az ökröket. Telik az üdő, János vigyázkodik, nézi a napot, égyyszer csak lëveti az ostort.

— Gazduram, én bogározhatnám!

— Hát állj még, János, legaláb mënnyünk ki a végire.

— Nem, nem lehet.

Felhúzta a gagyaszárát, hajtsd ott keresztül a fődekén, ki se az útra, csak ahol érte egyenést. Mégállott a gazda, s csak nézett utána, hogy mi leli. Ez elmént. No, de nem vót mit tégyn, mer így alkudtak, hogy ha bogározhatnak, hát akkor ő bogárzik. Igyenessen haza, mind a szél, úgy mént ott keresztül. Mikor hazaért, a pap mán ott vót az asszonná.

— Jaj — aszondja, amint kinézett az ablakon —, jó a szóga, mi lesz most, hova bújjak?

— Mennyen ki az istállóba hama, ott vannak még olyan fiatal tinók több, s ott álljon bé közikbe, s ott nem vészi észre.

Az asszon fut a szóga eleibe:

— Mi van János, mért jössz olyan lóhalálába, mi bajod?

— Nincs sēmmi, hanem egy ökör kiáll, s mondta a gazduram, hogy vannak itt jó erős tinók, s nézzem meg, s egyet vigyek.

Bémént az istállóba.

— Várj — aszondja —, ezek még nem olyanok, hogy befogni lehet, ezek még fiatalok.

— Hát, mégis megnézem.

Bémént, s ott vót egy villa, s ēragadta a villát, s kezdte vágni őket, örökké csak a papra huzott egyet, de olyant, hogy meggörbút. Nem mert szóni se, csak tűrte. Jól ésszeverte, ésszetapodtatta ott azokvā a tinók vā. Akkor mént vissza.

— No, ezek még gyöngék, nem lehet elvinni, nem arra valók.

Visszamént, s szántottak tovább egész nap. Kibogárizotta magát, s avval el vót intézve.

Másnap megint csak mēntek tovább szántani. No, de akkor hallgassa, hogy másnap es odamēnyen a pap Mēgtudta, hogy mēlyenkor. Szintén úgy tett, mikor eljött az idő, mint első nap. Fogta magát, s egyenēsēn haza. Mēglátták, hogy jött. De a pap most hova bújjon?

— Mēnyen, künn a kertben vannak a méhesék, ott van egy üres kaptár, s abba bújjon belé.

Hát ki es mēnt, s oda behúzódot a pap az üres kaptárba. Az asszony kérdezi Jánostól:

— Hova jössz, mi baj van megint?

— Há hagyja el, fogtunk egy raj méhet, és azt mondta a gazdám, hogy itt van üres kaptár, s vigyem ki.

— No várj, majd én megnézem, melyiket, van itt több.

— Tudom én, melyikēt kell.

Odamént s elkezdte emelgetni, amelyik a legnehezebb vót, megfogta, félkapta a hátára, hajts vele. Vót ott egy jó magas domb, oda félcipelte, s lőengette, éhanyította lőfelé. Úgy összeverte még in magát, térgyiről, könyökiről, orráról lemént a bőr. János fogta magát, s vissza a gazdájáhon.

Este még in hallgatkozik, hogy mi lész, mélyenkő lész a találka.

Aszondja a pap:

— No, én többet ide nem jővők, én teljesen nem üttetēm agyon magam evvel a bérésvel, mer ennek őrdőge van, mindēt kitalál. Nem tudok úgy elbújni, hogy még nē kapjon. Holnap úgyis mēnek az ényimek is szántani, s kimēnyēk oda velük.

Neki és vót bérésse, akkor még földjük vót a papoknak és.

— No — aszondja az asszon —, akkor kimēnyēk én es oda. Merre lésznek? Majd délkor kimēnyēk, viszēk ebédēt — mondja a papnak.

— Hogy kapnám még, hogy üsmerném még a határban?

— Hát — mondja a pap —, arrul mégősmer, hogy a balfelölly tinóm derekán van egy fekete főt, másképp fehér a tinó. Arról mégüsmer.

Másnap kimēntek ezek csakēs szántani. Amikor szántnak, várja a gazda, hogy mikor gyün rea erre a bogározhatnék. Már közelgēt dél, és még nem bogárvott János, csak fütörész szépen, s hajtja az ökröket. Egyszer aszondja:

— Gazduram, én nem tudom, mi van evvel a csábelivel, az ökrövel, úgy szállják a legyek.

— Ugyan nē ábrándozz, azt se szállják jobban, mint a többit.

— De jobban szállják. Én réakötök egy kabátot.

— Nē bolondozz, mit szónak?

Később még in mondja, hogy réaköti a kabátját.

— Hát kössed — gondóta magába, hogy má teljē kedve, kösse lē.

Fogta a fekete kabátot, s az ökrön kérésztülkötte. Szántottak tovább. Közēdēt dél. Figyelgette, egyszerű lássa, hogy mēnyē az asszon földpakolva egy kosárral. Kantába jó leves, a kosárba kalács, hús, mindēn, elkészített jó ebéd. Mikor odaért, akkor lássa még, hogy az ura s a bérésse, azokhoz mēnt. Mégképed, még neki esēt fēnt:

— Hát kentēk mit csináltak avval az ökrövel, mit köttek rea azt a kabátot, alig találtam ide, alig üsmertem még.

— Hát ennek a hóbortosnak a műve, nem birtam vele, azt mondta, szállják jobban a legyek, mint a többit — mondja az embēr.

Nem vót mit csináljon az asszon, nem mēhetēt fére, ott kellett maradjon. Hát akkor mégátak, kifogtak, s ki kellett tēgye az ételt, amit hozott.

— Hát, hogy mos jötté? — kérdezte a gazda.

— Hát gondótam, hogy ilyen meleg van, s kis főtt étel jobb lesz, mint a száraz, azért hoztam.

Mögörvendött a gazda, hogy ne, mélyen jó felesége lett, hogy most még gondoskodik rea, hogy főtt ételt viszen ki a mezőre. Nem haragudott. Kiterítették, leültek, s ettek, de volt jócskán, s maradott. Az asszon vigyázkodik. Lássá, itt es szántnak, ott es szántnak.

— Kicsodák ezek, kicsodák azok? — kezdte kérdezgetni.

Mondja az embër, az ösmerte, hogy kik. Égyszër mondja:

— Ne, mennyi étel megmaradott itt, ide kellött vóna híni a papot, hogy egyék õ es.

— Hát, azt lehetne — mondja a gazda. — Eridj csak, János, hídd csak ide.

János nem szólott semmit, az ingit megfogta, s a jó kalácsokból megszødte, meghánta, s megfutamodott, s hajts ott keresztül nekik, s ahogy mënt, elébe egyet-egyet vetett le a földre. Mire odaért, mind észórta. Odaményën:

— Tisztéletess úr, a gazda uram mindënt tud, ami történt, s azt mondta, vigyázzon, mer ha ide kell jöjjön, kõvel veri agyon.

Csak nagyot nézett a pap, s megszeppent, mer nem vice mosmá, ha a gazda mindënt tud. János megfordút, s visszamënt.

— Aszondta, hogy nem jó — jelentette a gazdájának.

— Ejnye, ejnye, hát mért nem jó?

— Jó lesz, ha elmegyën kend, s idehíjja kend, kendnek eljõ — mondja az asszon.

Az embër fogta magát, s elindút ott keresztül, ahol János mënt. Amikor mënyën, lássa, hogy egy kalács ott a földön.

— Hej, a gézengúzsa, nem észórta a kalácsot! — Léhajolt, s fölvette. Mënyën arrább, s ott a másik, ahogy mënt, úgy szødte föl.

Nëzi a pap, hogy mënyën a gazda, hajol, s gyűjti a követ. No, ennek fele së tréfa, gondóta magába, most agyon lesz verve. Mënyën a gazda, s amikor ért közel, lássa, hogy a pap félállott, de õ csak szødte a kalácsot. A pap elindult, a gazda pedig utánakiált:

— Álljon mëg, tisztéletës úr!

De az csak curukol, s mënyën. A gazda bátraban kezdett lépni, s a pap még jobban. Megfutamodott, hogy érje utol, az mëgin:

— Álljon mëg!

— Dehogy állok, nem én!

A gazda visszamént. Az asszon kérði:

— Mi van?

— Én nem tudom, mi van vele, kiabáltam, mindén, nem állott még, elfutott.

Igy aztán hazaméntek, és a pap többet soha nem mēnt oda. Este megmondta, hogy többet nem mēnyēn oda, mer ez a szóga tönkretēszi. Igy mēgszabadút a gonosztól a gazda. Még máig élnek, ha még nēm hóttak.

148.

MESE A KÉT TESTVÉRRŐL

Hol vót, hol nēm vót, vót ēccē ēty szēgény embēr. Annak vót két fia. Járogattak ōk ki az erdőbe fát szēdni, ēccēr az apjuk, szóval az öregembēr meglátta, hogy a fán van ēgy rigó. De egyre gondúkozik, hogy kéne aztat lēvēnni onnan. Próbálta jobbról, próbálta balról, nēm birta. No, ēccēr csak sikerült neki, nyilat vett elő és nyilval az ēgyik tollát lelőtte. De csak a tollat. Hazahozta, de az szinarany vót, az a tollu.

No, akkor az öregembērnek a bátyjo az aranymíves vot. Elvitte oda, s mondja neki, hogy mit ér még ez a tollu. Elvätte.

— Ezér adok nekēd egy marék aranyat, azért a tollért.

Odadta neki.

— De — aszondja —, ha le tudod nyilazni, azt a madarat, akkor gazdag emberé tēszlek.

Jól van. Másnap rēggel kimēnt az öreg, próbálja jobbról, próbálja balról, de mindíg csak ott kóvályog a feje fölött az a madár. Éccēr célba vätte, lelütte, lēnyilazta. No, mikor lēnyilazta, na mos má mēgván. Hazaviszi, mondja a feleséginek:

— Na, feleség, itt van ám a madár, mēgfogtuk, mēgfogtam — aszondja.

Jól van. Elvitte a aranyműveshēz. No, az aranyműves azt mondta:

— Feleség, ennek a madarnak a māját s a szüvit nekēm süsd mēg, én eztēt mēg akarom ēnni!

Mer az olyan vot az a madar, ha valaki mēgētte annak a szüvit, akkor az mindēn rēggel aranyat'elt, kapott a feje alatt a párna alatt. No, jól van. Odadta neki, ez megsütte vóna, de éppen a két gyermek odavetődött nálik. Aszondja az ēgyik:

— Milyen jó szaga van ennek a madárnak.

Aszondja a másik:

— De jó vána nekem a szüve!

Há úgy és lett. Aszondja az asszon, bémént az urához, mondja neki, hogyhát mindjá készén lesz a madár.

— De csak a szüvet hozd ide nekem — mondja az embër.

— Jó.

Közbe a két gyermek forgatta nyárson, mer nyárson sütte még a madart. Ahogy forgatta, hát a szüve kiesett. Az egyik csakhamar megfogta s békoppantotta. Ahogy bévette a szájábo, le és nyelte, de jött az asszon, aszondja:

— Mit csináltok tik idekint?

Aszondja, hogy:

— Egy darabka léesett, s megéttem.

— Nem-ë a szüvit éttéték meg?

— Nem, egy darab husoeska esett le.

Enyi vot az egész. Jo van, no, most a gyermekék megéjedtek, hogy hát a szüvit étték még. A szüvit étte még az egyik. Viszi bé az embërinek, hogy no, itt van. De aszondja:

— Hol a szüve?

— Hát ott a májo.

— Nekem a szüve kellett vona.

— Biztosan beleesett a parázsba, s az ott maradott, megéggett.

— Jaj, jaj, te asszon, te asszon, hogy nem vigyáztál te erre?

No, jól van. Elindultak ők vándorolni a két gyermek, mer többet nem vot szabad hazaménjenék. Ahogy elméntek, méntek kérésztül egy nagy érdön. Mikor az erdő közepire értek, akkor ott egy házikoetskát találtak. Abba házikoetskábo vot egy öreg vadász. Aszondja nekik:

— Hova méntek, gyermekék?

— Hát mentyünk szeréncsét próbálni.

— Hát melyen szeréncsét akartok?

Asszondja az egyik:

— Hát próbálunk valamelyen munkábo belé állni, hogy egy kicsit dógozunk, hogy kapjunk énni.

— No, gyerték ide. Itt maradtok nálam. Én tüktököt kitanítlak szépen, s mikor ki lesztek tanítva, akkor méhették, amere akartok.

Úgy van. No, bé és méntek oda a gunyhóba, vagy abba házacskábo. Ahogy béméntek, aszondja az embër:

— No, fiaim, ha tük itt maradtok nálam, én tüktököt szépen ki foglak tanyittani, akkor méhették, amēre akartok.

Hát ott és maradtak, de három napig tartott nekik az esztendő, mē esztendőre fogadta, három naptól állott az esztendő. Jol van, Na, amig ott mēntek ide, oda, tanyitotta ōköt lövődözni. Ęccēr, a harmadik napján aszondja az ēgyiknek az öreg:

— Na, fiam, gyere ide. Látod azt a legyet ott a fa tetejin?

— Igēn.

— No, ha aztat lelövöd, akkor ki vagy tanulva rendēsēn.

Jol van. Célbo vĕtte, lelōtte a izét, a legyet. Na, jol van. Akkor hitt a māsikot.

— Gyere ide!

Odamēnt.

— No, ot vann ēgy pillangō. No, aznak a bal szēmit, ha kilövöd, akkor te is ki vagy tanolva.

Célba vĕtte, kilōtte a bal szēmit. No, mikor kilōtte, aszondja:

— Mos már látom, hogy jol kitanoltatok, mos már ūtnak méhették. De mivel jol viselkedtetĕk, itt van nē, a párnátok alatt ott van az a sōk arany, és aztat vigyétek magatokval. — Mē ūk mindēn rēggel mind a ketten a párna alatt találtak ēgy marĕk aranyat, az attol van, hogy a szūvit mēgĕttĕk annak a madárnak.

Rendben van. Fĕlpackoltak, s el és mēntek. Hát amikor mēntek, mēntek kĕrēsztŭl ēgy nagy erdōn, mēg adott mellĕjek nekik egy kĕst, aszondja:

— Itt ē, itt ezēnn az utonn kétfelĕ válik az ut. A közepén van ēgy nagy fa. Ebbe a nagy fábō vágjátok belĕ a kĕst, s mikot belĕvágjátok, akkor méhettĕk két felĕ. Mikor elmēntek, ha valamelyik hamarābb visszajō ēde, erre a helyre, ahol a kĕst belĕvágátok, akkor húzza ki azt a kĕst, s nézze meg, hogy mellik fele vérēs. Amelyik fele vérēs, akkor tudja, hogy a tesvére mēg van halva.

Amikor elváltak az embertŭl, utközben találkoztak ēgy nyullal, Aszondták, hogyhát mos musszāj valamit ēgyenĕk, mer nagyon mēgĕhĕztĕk, mēgĕhŭltĕk, hát aszondja az ēgyik:

— Itt szalad, nē, ēgy nyŭl.

Rĕafogta a puskát. Aszondja a nyŭl neki:

— Nē bānts, tĕsvér, odadom az ēgyik fiamat! — Mer két csalādjo vot neki. — Ęgyik csalādomat odadom, csak nē bānts.

Vitte neki az ēgyik nyulat. No, mos már aszondja a māsik fiú:

— Sajnáljuk levāgni. No, mĕnjŭnk tovābb.

S ahogy mentek, találkoztak a rókával. Réafogta a puskát, hogyhát meglövi, aszondja a róka:

— Nő bánts, tesvér, két fiam van, egyiket nekéd adom.

— No, add ide!

Oda es vitte. Ménnek tovább, hát találkoznak a farkasval. Mikor réafogta a puskát, hogyhát lelője, aszondja a farkas:

— Ne bánts, tesvér, odadom az egyik fiamat.

— Jo.

No, oda is adta neki. No, mos má három állat van. Ménnek tovább, ménnek, de nem kapnak sémiféle élelmét. Ahogy ménnek, találkoznak a medvével. Aszondja:

— Lűjük le a medvét!

Réafogta a puskát, aszondja a medve:

— Ne bánts sēmit sē, egyik fiamat nekéd adom!

No, jól van. Mos már vannak négyen. No, ménnek tovább, ahogy ménnek, mēndegélnek, hát találkoznak az oroszlánval. Mēglátták, reafogta a puskát, aszondja:

— Most — aszongya — eztēt lelőjjük.

Aszondja az oroszlánval:

— Nő bánts, tesvér, mer az egyik fiamat nekéd adom!

No, odaadta. No, ahogy mentek, mēndegélték, no, elérték azt a helyēt, ahol a kést belé kell vágni.

Úgy ēs lett. Elmēntek, egyik ēre, a másik arra azon az uton. Szētosztották az állatokat. Mindēgyik vitte magával az állatokat. No, mēnyēn az egyik, ēccēr bēmēnt ēgy városba. Ahogy bēmēnt a városba, hát lássó, hogy tiszta gyászba van az egész város. Bēmēnt a kocsmába, kérdēzi a korcsomárost, hogy mért van ez a város ēlyen rēttenetēs nagy gyászba. Aszondja a korcsomáros:

— Nagy baj van itt.

— Hát, mi az a nagy baj?

— Királylēánt holnap viszik a sárkánnak.

— Tán csak nēm?

— De igēn, és ezért van az egész város gyászbo burulva.

— Adna-ē valami ēnnivalot nekēm?

— Hát, ha parancsol, adok.

— De az állatjaimnak es.

Hát úgy ēs lett. Adott nekik ēnni, de nem elégēdtek mēg az állatok sēhogy sē. Ű ēs ētt nyugodtan, hát ēgy kicsi idő múlva a nyúl, me bēzárta űköt az istálloba, a nyúl az ablakon fēlugrott, és kimēnt, és

hozott magának egy káposztát bé. Aztat ü jóízűen rágogatta. De a másíkok nézték, hogy ez mélyen jól észik, s nekik nincs sémí. Aszondja a róka:

— Én és mégpróválom.

Ő és felugrott az ablakro, s ki onnat, hát hozott bé egy nagy kakast. Mos neki és van. Ej, csavarja jobbra, balra a fejít a ízé, a medve oszt mondja:

— Jó nekték, de jaj nekünk, mer nincs mit együnk.

Aszondja a róka:

— Eridj tē is, keressél valamit magadnak!

Elmēt ki, az ablakon kiugrott, hát meglátott egy nagy tehent. Mikor meglátto a tehenet, visszaszaladt, mondja az oroslánnak:

— Gyere, pajtás, lesz nekünk mit enni.

Az és kiugrott az ablakonn, uccu neki, elmēntek ki kērbe, ott vot a nagy tehen, lēfolták, egy pillanatra meglőlték. Jólaktak, híjják a róka komát, hogyhát:

— Gyere tē is, még lakadalmazunk.

Jólaktak, s akkor visszamēntek oda, lēfekűdtek, aludtak nyugudton, mer teli vot a böndőjik.

No, eközben ez a legén aszondja a korcsmárosnak:

— Mélyen rēttenetēs nagy az a gyász!

— Áj, itt muszáj gyászolni mindēnkinek.

— No, én mégpróbálkozok avval a sárkánval.

A sárkán fēn vot a hēgyēn, s az mindēn esztendēben egy lēánt követelt, hogy az az ő eledele. Jó. Másnap rēggel, mikor fēlkeltek, szēdte össze a batyuját, s mēntek fēl a hēgyre.

Ahogy fēlmēntek a hēgyre, hát lássák, hogyhát nagy fekete csomag jó, de hát nēm látta ő, hogy kicsodák. Hát hozzák a királylēánt.

Ott vót egy gunyhó. A gunyhóba benne vót egy asztal és három pohár, és fel vot írva az ajtofélháro: „Aki olyan vitéz, hogy ki bírja kaparni a küszőb alatt a kardot, és fēl tudja emelni, az lēgyőzi a sárkánt”. Hát ő most hogy tudja eztet megcsinálni? De közbe egyik pohár teli lett. De az és fel vót írva, hogy aki a poharakból iszik, az le fogja győzni a sárkánt. Mēgfogta s egy hajtókába lēhűzta a poharat, a pohárbul a tartalmát. No, mikor lēhűzta, mégpróbálta, kaparja, kaparja, hát láso, hogy van egy nagy kard, de nem tudjo fēlemelni.

— Je — aszondja —, megciszom én a másík pohárbul is.

Mēgfogta, s lehajtotta. Már akkor fel birta emelni, no de még küzdeni és kēll, hát az nehéz kard, hát evvel nem tud boldogulni. Le a

harmadik pohárt is. No, odamént, megfogta, kirántotta a kardot onnat. No, mikor kirántotta, megpihent, egyszër hall valami zugást.

— Hát uram, teremtóm, mi lehet ez? Máj megtudom én mindjárt.

Éccër, ahogy ott hallgatozik, kidugja a sárkán a kútból a fejét, aszondja:

— Ki van itt?

— Én vagyok, az a vitéz, aki téged le fog győzni.

— Szeretném én azt látni!

No, mos hagyjuk eztet. Hát jönnek a királynak az adjutáncsok, mindënféléje. Késérik ki a léánt oda a kúthoz. Hát a királynak az adjutáncso, generálissa az rëttentësën pályázott a léánro. Neki kellët vona királyléán. Az nem mert féljöni, de jó a léán. A léán mikor odaért a húthoz, még vot ëjedve, hogy ki lehet ez, s annyi jószág körülötte. Hm. Gondolkozik. Bémënjen-ë, në menjen-ë? No, osztán annyi erőt vëtt magának, hogy csak bémënt a gunyhóba, No, akkor lekezelt vele a legén, aszondja a léánnak:

— Në búsulj sëmmit, szívem, mert én tégéd még foglak menteni.

No, jól van. Éccër mëgin ëgyet kavarodott a kút, úgy zúg, hogy vesz el a világ. No, ëccër bëbujtassa a fejít a sárkán, de a másik fejít ës, de fej a harmadik ës. Így sorba mind a hét fejít. Kérdëzi:

— Mit akarsz, te?

Mondja a legén neki:

— Még akarok birkózni vélëd.

— Ej, ezt szeretném látni.

— No, gyerünk, birkozzunk még!

— Az állataidot hajtsd félre inset!

— Hát azok nem bántnak tégéd.

— Én akarok veled mégbirkozni.

— Hát birkózzunk!

Elévëtte a kardot. Érezte magábo, hogy mos már olyan ereje van, hogyhát ő mégbirkózik a sárkánval. Úgy ës lett. Égyet suhintott, ëgy fejít levágto. A másikat mikor suhintotta, kettőt vágott le. Hű, a sárkán mëgharagudt. A többitöl, a többi fejekböl eresztteni kezdte rëa a lángot, s arra mënt ëgy csóka, aszondja a csókának:

— Égy csëpp vizet erissz rám, ëgy napi eleséget adok.

— Csak rëám eressz, mëglátod, két napi eleségët adok.

Hát a csóka fëlszállt, s a legénre reacspëgtetëtt a szárnyáruul ëgy pár csëpp vizet. Mikor reacspëpentëtte, még nagyobb ereje lett,

akkor neki, s vágjod. Ném irgalmazatt sémmit. Hejábo szórta rëa a lángot. No, mëgmaradott ëgy feje.

Aszondja a sárkán:

— Ëlég vót, ëgy fejemët hagyjál mëg.

— Ném hagyok sémmit, mer te olyat kívánsz, ami nem nekëd való.

Akkor rëa, oszt levágta azt a fejit ës, s akkor rëaërésztette az állatjait. No, azok osztán ellálták a baját, szanaszëjjel tépték. No, mos már rëndben van. Most ezt hagyjuk így. Hát jön a léánnak a főgenerális. Lásso, hogy a legén s a királykisasszony le vannak ülvë szépën, a legén el vót nagyon fáradva, a királykisasszonynak lehajtotta az ölibe a fejit, elszundikált. Odaérkëzëtt a generális, látto, hogyhát a legén aluszik, mëgfënyegette a királykisasszont, hogy ëgy szót se szóljon, mert ha szól, levágja a fejit. No, a nëm ës mert szolni. Henëm ez kapto magát, s a kardval levágta a legénnek a fejit. Hú, akkor ëjedëtt mëg a királykisasszon. Most már nincs más mëntsíg, el kell mënjën hëzzá férhëz. No, mëgparancsota, hogy:

— Úgy vigyázz, az életedbe kerül, hogyha të asz nëm monddod, hogy én mentettelek mëg tégedët a sárkán keziböl — mondta a generális.

No, úgy ës lëtt. Hazamëntek szépën, s mondta ott, el lëtt hirdetve a király elött, hogy ő mentette mëg. Akkor kérdëzte a király a léányát.

— Igaz-ë, léányom?

— Igaznak kell lënni.

No, akkor es annyiba maradott. Jött az idő, a legen nëm tud fëlkëlni, nincs feje. Ëgy légy odamënt, mëgkaparta a nyúlnek az órát. A nyúl elzavarta. De ujra odamënt, s mëgin csak az órára mënt. Akkor ő álmáböl kikeverözött. Megdöfi a rokat:

— Kelj fel, në, a gazdánk mëg van halva!

— Hú, há, hogy lëtzik ez?

Oda mëg, s mëgdöfi hamar a medvének ës az oldalát.

— Këlj fël, pajtás, a gazdánk mëg van halva.

Az ës fëlkëlt.

— Há, hogy lëtzik ez?

Mëgdöfi hamar az oroszlánt, az ës fëlkël, de fëlkëltek mind a nagy lármáro. Hát hogy törtënt ez, hogy a gazdájuk mëg van halva? Asszondja az oroszlán:

— Most mind az egészen szorultok. MÉR engedtetek, mér aludtatok el, hogyha ilyen nagy veszélybe vótunk! No, most ki a legbűnösebb? A nyúl. Mért aludtál te el?

— Hát álmos votam, muszaj vot én és elaludjak.

No, akkor rëa a rókáro.

— Mért aludtál el?

Így sorba mindegyiknek, hogy minek aludt el.

Asszondja az oroszlán:

— Sëmmi, majd én itélkëzëk. Ègytől egyig, mind mëgëszlek tüktököt, ha helyre nëm hozzátok nekëm a gazdánkat!

Asszondja a nyúl erre:

— Én tudok ëgy ïlő-haló füvet.

— Hú, ez këll nekünk!

— De két napi járás.

— Sëmmi, két perc alatt már itt légy.

Na, akkor fogta magát a nyúl, mëgfutamodott, ahogy csak mëhetëtt.

Elmënt oda, ahol terem az élő-haló fű. Egy csomót kihúzott onnan, hajts vissza. No, mëgvan. Akkor, mit csináljanak most? Asszondja nyúl az oroszlánnak:

— Tëdd helyre a fejit!

Helyretëtte a fejit, de nem jól tette, hanëm az elejivel hátro tette.

No, mëgkenték a nyakát, helyre állott. No, de kéne most falatozni valamit, má helyre van téve. Hát lássák, hogyhát a legén fël van ùlve, de hátrafelé néz, nëm ëlőre. Hamar oda az oroszlán, lecsavarta hamar a fejit egy pillanatra, bëkenték meg in evvel az élő-haló fűvel, helyre állott. Rendbe van mos már, jól van.

— No, ha így törtint — mondják —, mos má nincsen sëmmi más hátro, mënjünk utnak. Utnak kell menni, mos má nëm és mënyünk a városba bë.

De erre mondják: — De jó vóna még a városba bëmëni, s de jó vóna, hátha ott kapnánk valami élelmiszërt.

Hát mëgindultak, és leváncorogtak a hegyrül, igyenyëst bëmëntek a korcsmároshoz. No, asszondja a korcsmáros:

— Hát mi történt?

— A sárkánt elvégeztem.

— De asz hiszik, hogyhát a generális vágto lë a fejiket. Lehetetlen, hogy maga vágto le.

— Maj mëgtudjuk ennek a végét!

No, akkor ők elindultak, és mennék tovább. Mennék faluról falura, cirkuszt, bemutatóványokat csinálnak még mindenfélét. No, tellik, múlik az idő, eljön egy esztendő. Addig bódorászott hol ide, hol oda, hogy újból visszavetődött a korcsmároshoz. Bémegy.

— Jo estét!

— Jo estét! Hát honnat keverődött vissza?

— Jártam faluról falura, tengődtem, ahogy birtam. De látom, nagy vigasság van itt mindenfélé.

— Van ám, mert holnap lesz a lakadalom, a királyléán menyen férhez a főgenerálishoz.

— Hogy hogy?

— Há úgy, hogy ő győzte le a sárkánt, és a király neki adta a leányát.

Hű, nagy széget ütött a fejibe a legénnek. Hogy létezik az? Ennek fele se tréfa. Maj meglássuk, hogy mi lesz.

Másnap reggel, mikor felkeltek, aszondja a legén:

— Fogadjunk, korcsmáros, hogy én most fogok enni abból az ételből, amit a király eszik.

— Lehetetlen.

— No, maj meglássuk.

Aszondja a nyulacsának:

— No, kisnyulam, tő nagyon jól tudod, hogy étt vagyunk, tő elmész a királykisasszonhó, megmondod neki, hogy itt van a régi gazdád, és adjon neked abból a kenyérből — aszondja —, amelyikből a király eszik.

El és mēnt a nyulacska, de a kutyák utána, mēg akarták fogni. A király előtt, a király kapuja előtt vótak olyan bódék, ahol a katonák őrzik. Hát a kutyák addig hajhászták, nem vót más menekvése, bēfutott oda, ahol a katona állott. A katona mēg mēgējedett tőlle, onnat kiugrott a nyúl, s igényest fēl a lépcsőn, fēlmēn a királykisasszonhoz. No, mikor fēlmēnt a királykisasszonhoz, szēpēn bēhúzó-dott a pad alá, mer akkor mēg padok vótak a királynál és, nem fotēlok, ēlyen szēkek mēg ēgyik másik. Odamēnt, mēgkaparta a nyulacska a királykisasszonnak a lábát. Az lenéz, s így a lábával félrerúg ēgyet, azt hitte, hogy a kiskutyájo. Újból mēgkaparta a lábát. Megint fēltre lōkte. Mikor harmadszor mēgkaparta, akkor mēgnézte, hát lássó, hogy a kisnyúl. Rajta van az gyōngykaláris, mer szētosztogatta vót akkor a királykisasszon, hát mēgismerte. Kérdezi tőlle, hogy hát mit akar. Aszondja:

— A gazdám itt van a korcsmábo, kér egy darab kényeret, amibül a király észik.

Fogta hamar a nyulacskát, bévitte oda, oszt mondja a szakácsoknak, hogy:

— Azonnal adjatok neki kényeret.

— De én egyedül nem merék elmenni, mer a kutyák megfognak, henem a pék és gyűjön velem.

No, úgy es lett. Elmént a pék, s az ajtón beadta neki, a nyulacska bészökött előre, és akkor fogta, két lábával odavitte a gazdájó elejibe. No, akkor mondja a korcsmárosnak:

— Lásso korcsmáros, hogy mán a kenyér megvan.

— Más es kell ide.

Akkor elküldte a rókát. Aszondja:

— Te nagyon szereted a hust, de vigyázz, nekem néhány elszórd valahol az utonn. Eridj oda, s mondjad, hogy abból a pécseányébül adjon, amit a király észik.

Úgy es lett. Ej uccu neki, megfutamodott a róka, utáno a kutyák. Ez es valahogy bé tudott menni. Mikó bémént, lehúzódot szépén a királykisasszonnak a labo mellé, megtaposta a lábát, há megismerte helyből a királykisasszon.

— Mi a baj?

— Azt mondta nekem a gazdám, aki a sárkánnak a fejit levágta, hogy adjon abból a pécseányéből, amibül a király észik.

Elvitte oda a szakácsokhoz, megparancsolta, hogy azonnal a kosárt töltsék tele abból a pécseányéből, amiből a király észik. El es vitte, de a szakács maga mént el, muszáj vot elménjen, mer a róka megétte vona. Na, mikor odaértek a korcsma elejibe, akkor odadta neki szépén, s az bévitte.

— No, korcsmáros, mit mondtam én? Lásso, már itt van a pécseánye.

Félre tette. Most jött a farkas. No, az es uccu neki, fél a tarisnyát a nyakáro. Az es elmént oda. Mondja neki, hogyhát ú kicsoda.

— No — aszondja —, a pécseánye mellé főzelék jár!

Oda es mént a szakácsokhoz, s minyárt egy nagy kandlival vagy mivel, nem tudom, mer nem láttam, hát odadta neki szépén. A szakács el kellött kísérje. Mikor odaértek a korcsma elejibe, akkor beléakasztotta a nyakábo, s odavitte szépén a gazdájának.

— No, lásso-é, hogy mán ez is megvan, a főzelék.

— De még hol a többi?

Na, mos jött sorba a medve koma.

— No, medve komám, tē nagyon szeretēd a sūtemínt. De nekēm vigyázz, nekēm nē hiányozzon belőle! — Akasztotta minnyá a nyakábo a kosarat, el és mēnt, s ahogy elmēnt, bē az ajton, a király kapuja elejibe, bésuttyant, odamēnt a királykisasszonhoz, az és mēkkaparta a lábát, hát mēgláссо, hogyhát a medve ott van.

— Hát mi a baj? Mit kívánsz?

— Elküldött a gazdám ēgy kis sūteményért.

— Jól van.

Akkor minnyá bēmēnt, a mondja a péknek, hogy nē, ezt a kosarat rakják teli kalácsval. Mēgrakták, szépen el es vitte.

— No lássa, korcsmáros uram, hogy még kalácsot és kaptunk.

— De ez még nēm élég.

— Na, mos mēgláссо, iszunk bort is melléje.

No, hát ki jó sorba? Hát az oroszlán.

— No, pajtás, oroszlán pajtás, te mēssz borért.

Az üvegēkēt belē a cēkērbe, elvitte. Mondja neki, a királykisasszonnak:

— A gazdám elküldött, hogy a pēcsēnye mellé s a sūtemén mellé bor is jár.

Minnyá odahitta a pincemestērt, mēgparancsolta, hogy azonal az üvegēkēt töltsē tele abbol a borbo, amiből a király iszik. Jól van.

— Gyere pajtás.

Ű es lemēnt a pincēbe, az oroszlán. Lēmēnt a pincēbe, aszondja:

— Én meg akarom kóstóni, hogy milyent iszik a király.

— No, ha már akarsz inni, itt van ni!

Akkor adott neki egy pohárval.

— Ez nem az a bor.

— Hát, ha nem az a bor, más nincs.

— Nincs más?

Hass, úgy vágta nyakon a pincemestērt, hogy az csak fēlbutykád-zott. Oda hamar, s elmēntek a másik hordóhoz, hát ott kicsit jobb vot a bor.

— Ez sēm az a bor! Abból adjál, amiből a király iszik.

No, bemēntek egy másik pincēbe, há ott két katona őrzi, hogy nēhogy ellopják a bort.

— Na, ezt kóstójuk mēg.

Megkóstóta az oroszlán.

— No ez az, ebből öntsél.

Jó van. Teliöntötte az üvegekét.

— De most hozd és el! Mer máskülönben eljáróm én a notádot.

Na feljöttek a pincéből, de már akkor ugye az oroszlán egy kicsit mámoros lett. Hát megívott három messzelyvel. Félhozták a pincéből, elmentek oda bé a koresmábo.

— No, itt van, koresmáros, lássó, meghozták a bort es.

Na most, leültek mind szépen, a nyúl, a róka, farkas, a medve s az oroszlán, mind szépen leültek, s közösen elfogyasztották. Na most, jóllaktak. Aszondja:

— Mëglássó, koresmáros úr, én letészék száz aranyat egy helybe, hogy még elményék a lakodalomba.

— Ezt má nem akarom elhinni.

Nohát, fogadtak ők, de még a házat is rea áldozta, hogy az nem lesz igaz. No, jól van. Ëccër a királykisasszonnak eszibe jutott, hogy ha mán itt van, akkor még kell hinni őt vendégségbe, azt a legént. No akkor eljött egy futár, és bejelentette ott a koresmábo, hogy a királykisasszon kívánja, hogy mënjen el, mint vendég. Akkor ennek a lakájnak azt mondta:

— Nem mënnyék addig, amig hatlovas hintová l nem jönnek ide, és éppen olyan pompával nem fogadnak, mind egy igazi királyt.

Akkor az visszamënt, s mondta. Mondja az apjának, a királynak, hogy mit kíván a legén. Aszondja:

— Hát hogy létezik ez?

— Ez úgy, apám, hogy ő mëgérdemli.

— Hát mér?

— Hát nem mondhatom mëg, de mëgérdemli.

No, el es küldte a hatlovas hintót, minyárt fél lett ötöztetve bársonbo, gyémántbo, mëg tudja a fene, mibe. Mikor félötöztették, fel a hintoba szépen nagy díszvel, trombitaszóval, Mikor beültek, éppen akkor hirdették ki, hogyhát mikor lesz az esküvés. Hordozták a sárkánfejet. No, mikor odamënt a szëgén legén azt mondta:

— Hát ez nagyon szép, de hol vannak a nyelvek belőle?

Nézik, nincs egynek së nyelve. A hét fej mëgvan, de nyelve nincs egynek së. Akkor a szegén legén kivette a zsebkendőt, s kiteritette, aszondja:

— Itt vannak a nyelvek. Ez bizonyítt.

Akkor rámutat a királykisasszonra:

— Igaz, vagy nem igaz?

Akkor mondta mëg a királykisasszon, hogy:

— Igénis — aszondja —, apám, ez ölte még a sárkánt, nem a generális.

— Hogy történt ez?

Akkor ő elmesélte, hogyhát levágta a fejét a legénnek, de ez valahogy felébredett, de nem tudja hogy. Akkor a legén el kellett mondja neki, hogyhát hogy élesztették föl. No, akkor elhitte a király. No, most rendbe van. Akkor a generálist elitelték, hogy négy ökor húzza a világ négy sarka felé. No akkor összeadták, szóval megeskítette a király evel a szegén legénvel. Mikor megesküdtek, no most rendben van mindén. Hét nap s hét éjjel folyt a lakadalom. Én is ott vótam, de csak nézni. Mē én nem éttem belőle.

Eszibe jutott a legénnek, hogy most ő elmegy vadászni az állatjaival együtt. De könyörög a király, hogy ne mēnjēn, mer ő tudta mán azelőt, hogy ott elátkozott erdő van, mer ott sokan meghaltak, sokan eltűntek. De ő elmegy. Na, fogta magát s még mellēje adott katonát, elmēntek. A vadászok ott lemēntek az erdőbe. De ez az erdő olyan sűrű vót, hogy rettenetēs sűrű. Ahogy mēnnek, hát a király — mos má mondjuk, hogy a király —, a fiatal király, meglátott egy fejér őzikét. Aszondta, hogy majd ha ő sipol, csak akkor jöjjenek utána. Maga elejibe vette, és hajtani kezdte az őzikét. De az őzike nem állott, az mēnt bé az erdő közepibe. Mikor béért oda, eltűnt. Mos má mi lesz? Nēm kapja sēhol. Mēgestéllődött, egészen este lett, sipolt, de bizon nēm jött sēnki sē elejibe. Mit tudjon csinálni? Lovát megkötte a fához, akkor ő egy nagy tüzet rakott, melegédgetett s várto, hogyhát valami lesz, majd kivirrad, vagy valami lesz véle. Éccēr, ahogy ott melegedik, valaki nyöszörög. Tekinget jobbra, balra, ki nyöszörög. Aszondja:

— Hol nyöszörögsz? Ki vagy?

— Itt vagyok.

Felnéz a fáro, hát lássó, egy öregasszon.

— Mit könyörögsz ott, mé nēm gyűsz le mán?

— Nēm merek, mer félék a kutyáidtul.

— Azok nēm bántnak téged. Gyere le, ha mondom, nē félj, nēm bántnak téged.

— Lemēnyék, de csak úgy, ha ezt a vesszöt én ledobom, lehanyitom nekēd, és megērintēd a kutyákat velē, s ha megērintēd, akkor nēm fognak ēngemēt bántani, maj meglátod.

Na, jól van, lehanyította a fáról a vesszőcskét, s megērintette őköt, ezék mind küjé váltak. Na most aszondja:

— Gyere le.

Lejött, s ő magával hozott egy másik vesszőt. Azzal megérintette a fiatallembért, az es küé vállott. Hú, megörült az öregasszon, fogta őket, mer nem messze vot egy gödör, oda mind beléhánto őket, a kutyákat, lovat, mindenfélit. No, mikor beléhánto, mos mán nincsen sëmmi baj. No, most ezt hagyjuk, mënjük vissza a testvérhez.

A testvére jött visszafelé. Ahogy jött, megállott a fánál, nézi, hát a kés ott még benne. Kihuzta a kést, nézi, hát az a fele vérës, amëre mënt a testvére. Gondolja magábo: „Hát itt baj van. Na, mënjük mü es erre utra.” Elindultak, mëntek, mëndégéltek, beértek a városba. Béméntek ők es abba a korcsmábo, ahol ezek votak. Kérdëzi a legén a korcsmárost, hogy mi újság.

— Hát, itt nagy újság van. A fiatal király eltünt az erdőbe.

— Há hogy és hogy?

— Á, mëgmonta az öreg király, hogy ne mënjen az erdőbe, de méges odabotorkázott feje vesztüre.

Eztet elhallgatta. No, mëgvacsorázott, lefeküdt, másnap réggel félkelt, elmënt a királyhoz. Kérdezi a királyt, hogy mëlyen erdő ez es ez, hogy ő szeretne oda mënni. Aszondja a király:

— Ne mënj oda, mer te is odaveszël, mind a többi.

De a királykisasszon sír világnak, hogyhát odavan az ura, mos mi lësز velë, ő hogy szerette az urát, s mindënféle. No, ez fogta magát, nem hallgatott a királyra, henëm szép csëndësën bémënt az erdőbe. Hát ahogy mëndégél az erdőbe, egyszer csak mëgláссо az őzikét. Utána, hajtani kezdte, De az bëzzëg mënt előle, az őz. Mikor beértek jól az erdőbe, a nagy fa alatt, ahol ezek történtek, mëgállott ő es. Eltünt. Sëhol nëm látta többet az őzikét. Nohát ő es ugy csinált, hogy letelepëdött oda, s tüzet rakott, s ott mëgëtt, amit birt, ami vot nálo, aztat mëgvacsorázto. Èccër hallja, a tűz mellett ahogy üldögél, hogy valami nyöszörög meginn. Mi lënne ez, s mi lehet? Fëlnéz a fáro, hát láso, ott van egy öregasszon.

— Hát te mit keresel ott?

— Én olyan éhës vagyok, hogy majd mëghalok.

— Gyere le, s ha van valamid, itt van në, hát süsd mëg, vagy csinálj vele, amit akarsz, s vacsorázzál.

— Van-e neked jo vacsorázni valod?

— Van sült hús, pëcsënye, ez az.

— Jo van, én lemënyëk, de ezt a vesszőt lëdobom, lëhanyittom, hogy érinstd mëg a kutyáidot, mer ha nëm érintëd mëg a kutyáidot,

nëm merek lemënni. Érintsd mëg, ha én mondom, mer addig nëm merek leszállni.

No, le ës hanyitotta a izét, a vesszőket. Mëg akarta érinteni, nézi, félretëtte.

— Gyere le.

— Nëm.

— Ha nëm gyüszt le, úgy tudd mëg, hogy lelőlek, mer a világon a legelső lövő vagyok.

— Nem bánom én akármilyen lövő vagy, de nëm menyék le. Engëmet ugysë fog a te golyód.

— Dehogy nem fog, minyárt mëgmutatom én, hogy fog.

Leszakított ëgy lájbigombot, belétette a csúbe, rëacélzott, s ëgy pillanatra lemeskente az öregasszont.

— Így ne, látod-ë? Ha nëm jöttél le szépën, lejöttél fejre. No most, tudd meg, hogy te tëtted el a testvérëmët láb alól, most én tégëdët tészlek el. Beléhanyitlak a tüzbe.

Az elkezdett könyörögni, hogy nëhogy belévesse, mer ő elëadja ököt. Úgy es lëtt. Fogta magát, aszondja:

— No, gyere, mëgmutatom, hogy hol vannak!

Elmëntek, hát nëm messze vot ëgy gödör, hát az embër csak odamënt, ëgy vesszővel csak mëgerintëtte, ëgy kërëszttët vetëtt rëik, akik benne votak a gödörbe, azok mind felelevenedtek.

Nos, szépën onnat kijöttek mind az egësszen. Mikor kijöttek, akkor az öregasszont beléhanyittották abba a tüzbe, s ahogy beléhanyittották, ëgyet nagyot robbant, s odalëtt az öregasszon. Tovább nincsen, këszt a boszorkánság. Mikor osztán felelevenyëttek mind, akkor átölëlték ëgymást, hogyhát mëgtalálták ëgymást, no, s akkor szépën fogták magikat, s akkor együtt, egyöntetüën fëlmëntek mind a királyhoz, s akkor megörült a fiatalasszon, hogyhát hazajött az ura, s most mëlyen jo lësz néki, ëre, ära, s még mámo is élnek, ha még nëm haltak.

MÁTYÁS KIRÁLY

Mátyás király volt az igazság királya.

Habár Mátyás szegény családból származott, őt választották meg királynak.

Amikor egy úrnál szolgált, mindenki csufolta a nagy orráé. Egyszer kimént szántani, az úr délbe utána küldött egy szolgát. Az piszkálódott vele és kérdezte, hogy még tudja-e szimatolni, kit választanak. Azt, aki vasasztalról észik. Utána leült és az ebédjét a szántóvason ette meg. A szolga nevette, hogy Mátyás azt gondolja, hogy ő lesz a király, és azt mondta, ha az ostorja kizödel, míg egyet fordul az ekével, akkor lesz Mátyás király. De az ostor ki is virágzott, az angyalok jöttek és koronát tettek Mátyás fejére.

150.

MÁTYÁS KIRÁLY

Mátyás király úgy lett király, hogy ő ette meg legelőször a vasasztalról az ételt. A vasasztal pedig egy felfordított eke volt.

Mátyás király nem akarta először elvállalni a koronát az angyaltól és ostorával védekezett. Ahogy ráütött a koronára az ostorával, elferdült a koronán a kereszt. Azért van félre a magyar koronán a kereszt.

151.

MÁTYÁS KIRÁLY

Mátyás király nagyon híres király volt, állandóan a parasztok és a szegény nép oldalán állt. Igazak királya volt.

Mátyás szegény családból származott és állandóan szolgált. Egyszer, amikor egy úrnál dolgozott, szántoni ment. Az úr délbe utána küldött egy szolgát. A szolga azzal a hírrel jött, hogy Magyarországnak királyt kell választani, s mivel Mátyásnak nagy orra volt, szimatolja meg, hogy ki légyen a király.

Mátyás azt mondta:

— Az lesz a király, kit az angyalok választanak és vas asztalon eszik.

Leült és az ekevason evett. A szolga elkezdte nevetni, hogy ű tán azt gondolja, hogy ő lesz a király. Azt mondta még, hogy Mátyás akkor lesz király, amikor az ostor nyele kizödel. Ki is zöldelt az ostor nyele, míg a szolga egyet fordult a szántásba, és nemsokára Hunyadi Mátyás király lett.

MÁTYÁS KIRÁLY

Mátyás egyszer vándornak öltözött, és elment megnézni, mit csinál a nép. Mikor egy erdő mellett ment el, akkor meglátott egy beteg gyereket, hogy szánt. Odament hozzá, elvette az ekét, és ő szántott tovább.

A gyerek elmesélte, hogy muszáj dolgozni, mert másképp a gazdája megveri, és nem ad pénzt.

Munka után elmentek a gazdájához, kérték a pénzt. Mivel nem akart adni, Mátyás király félrehúzta az ingjét, és megmutatta a királyi ruhát. A gazda nagyon megijedt, és rögtön adott a gyerekeknek pénzt.

BARANYA — SZLAVÓNIA

BARANYA

(153—162. sz. mesék)

SZLAVÓNIA

(163—166. sz. mesék)

Volt éccēr egy gróf, nagyon szép felesége vót neki. De felesége kicsapongó vót egy kicsit, ugyhogy a betyárokkal összeköttetésbe vót. S a betyárvezérbe beleszeretett a grófnak a felesége.

Na és a gróf mikor így kimént, onnanhazú elutazott valamēre, akkor mindég üzent a betyároknak, és a betyárok beméntek hozzá, és akkor ott nagy lakodalmakat csaptak ottan, étték-ittak, mulattak. Mire gondóta, hogy gyün a férje haza, addig a betyárok elméntek.

Na aztán, úgyhogy többször kijárt a grófné is a betyárokhoz a barlangikba. De vót nekik két barlangik. Úgy hogy ez, az égyik nagyon szépēn be vót rendezvel, és kijárt oda többször napközbe is. A kocsissának mēgmondta, hogy hajtson ide és ide az erdőbe, s ott találkoztak a betyárvezérrel. Na és akkor ott szerelmeskedtek. Ezt a gróf, nēm tudott ērū sēmīt.

Égy alkalommal azt mondja aztán a betyárvezér a bandájának:

— Na — aszondja —, mos má élég vót ebbū a játszámábū, mer éccēr má — aszondja — ránkgyünnek, megtudják, hogy mink betyárok vagyunk. Mēgtudja a gróf, akkor minket elfogat és — aszondja, — lefejeltet bennünket. Hanem tudjátok mit? Ki fogunk csalni — aszondja — a második kastélyba — aszondja, — a barlangunkba, az asszont, és — aszondja — el fogjuk emészteni. És így — aszondja — el fog simúni mindēn, elveszētt a grófnak a felesége, ezt nēm tudják mēg.

Hát úgy is történt. Bemēnnek aztá legutóljára a grófnéhoz, bankettot csapott nekik, éttek-ittak, mulattak, aztá a betyárvezér a grófnénak, aszondja:

— Tudod mit? Szērdán — aszondja — este gyere ki, éjjel — aszondja — körülbellū oan tiz órára ide és ide, ebbe a barlangunkba. Nem az első, hanem a másodikba. Tudod az is, hogy hol van — aszondja —, oda gyere el. Ott lēsünk mink — azt mondja —, maj várunk tégēdēt. Mink is akarunk — aszondja — egy nagy bankettot csapni — aszondja. — Má nagyon sokat kiszolgátá bennünket, hát most mink is ki akarunk tégēdēt szolgáni.

Spekulál aztán az asszony: mi csináljon? Kiményjen-e? Ha nem megy ki, a j is baj, ha kimegy, a j is baj. De hogy mennyen el a férjtit? Nem tudja most má mit csináljon, hogy mit hazudjon az urának. E, mindögy, mégis majd valamit ü kitalál.

Hazajön az ura este, aszondja:

— Tudod mit? Nekem oan ötletem támadt — azt mondja —, hogy én szeretnék kicsit kikocsizni éjjel — aszondja. — Hogy lássam, milyen az éjjeli kocsikázás.

— E, fenékét! — aszondja. — Hová mész éccakának idején? — asz mondja. — Elmögyék én is veled.

— Ha te gyüsz, akkor én nem mögyék — azt mondja. — Én egyedül szeretnék — aszondja — kirándulni.

— Ez — aszondja — énnékem nem tetszik a te kirándulásod — aszondja —, ha elengödsz engöm is, akkor elmögyünk, elengedlek én is tégedöt.

— Nöm, akkor — aszondja — nem mögyék. Ha nem engödsz, akkor nem mék én sē — aszondja.

Na aztá így, hogy nöm ögyezték mög, az asszon nöm engödté magáva, ü is akart mönni, az ura, így meg az asszon nöm ögyezött bele, hogy mönjen az ura is vele. Hát elmaradt. Nöm möhetek ki.

Na aztán begyün másnap a városba a betyárvezér, kileste az alkalmat, mig a gróf nöm vót otthol, bekéredzett a kastélyba, mondja neki, hogy:

— Mé nöm gyütté ki?

— Hát nöm birtam kimönni — aszondja —, mer a férjem is akart gyünni, és hogy mönjék én ki, mikor a férjem gyün? — aszondja. — Nöm möhetek én oda — aszondja — tihozzátok — aszondja — éccakának idején — aszondja —, ahon tizenkét embör van. Mit gondol a férjem? — aszondja. — Mindjá rosszra gondol — aszondja —, hogy rossz cselekedetü vagyok.

— Hát jobb is — aszondja —, nöm gyütté ki — aszondja —, majd máskor. Majd kitaláljunk ögy alkalmat, akkor elgyüsz — azt mondja.

Hát mútak a hetek, mútak a napok, hónapok, hát nöm jön oan alkalom, hogy az asszon kimöhessön. De közbe ök jártak, a betyárok be hozzá. Rabótak is, itt is rabótak, gyilkótak, mit nöm csinátak. Köröztették. De az asszony az tudott mindenrö, hogy ezek mi csinálnak, meg kicsodák. Nöm merte elärüni az urának egyáltalán.

Na, éccér aztán az urának ki köllött utazni a grófnak külföldre valaminek. Nem tudom minek, minek se, ki köllött utazni. Na, az asszon gondóta: — „Most itt az alkalom, most elmegyék.”

El is utazott a férje.

Mondja aztán a betyárvezérnek:

— Na — aszondi —, most mikor akaritok — aszondja —, kiméheték. — Mer az ura elutazott egy hétre, aszondi —, hát egy hét leforgása alatt — aszondja — lesz annyi időnk, hogy kiméheték hozzátok.

Na, mindjá kapott aztán ezén a betyárvezér:

— Na most, itt az alkalom, most elfogunk. Az ura sincs itthon, most az aszont — aszondja — elemésszünk. Soha — aszondja — nem gyün rá sënki së, hogy hova tünt.

Hát ű mi csináljon? Mondi a betyárvezér:

— Na — aszondja —, megin — aszondja — szërdán este, mind a múltkor — aszondja — mëgigérted, hogy kigyüssz, gyere ki — aszondja — második barlangunkba. Majd várunk — aszondja —, a barlang szája — aszondja — ki lesz világítva — aszondja —, tizenkét szál gyertya ég. Arra a világosságra — aszondja — odatalálsz, ha éjjel is gyüsz, és egész nyugodtan gyere be — aszondja.

Hát úgy is tett. Befogatott a kocsissal, és kihajtatott az erdőbe. Aszondja a kocsisnak:

— Most te állj meg itten! Majd mikor én gyüvök, addig el në mënj innen, mig én — aszondja — nëm gyüvök vissza.

Na aztán ki is mëntek, az asszon leszált, megindúlt a barlang fele, láti aztán, égne a gyertyák. Odaért. E kicsit fët, most mi lesz, ha ű bemegy. Hátha ű innen többet nëm gyün ki? Mindëgy most má, ami történik, történik. Bemëgy.

Amint bemëgy az első ajtón, mikor kinyiti, hát két hatalmas kutya oda van láncóva: egyik egyikfelü az ajtónak, a másik másikfelü. Még félt is e kicsit bemënni. De a kutyák nem bántották, beengëdték.

Bemëgy aztán a második szobába, ott is bemëgy, láti ott fól nagy katlanba a vacsora. Mindjá odamëgy, mëgkeveri, aszondja:

— Mit főznek ezek? Nincs otthol senki. ëgy betyár së.

Mëgkeveri, hát embërkéz gyün fel a bográcsbul.

Mindjá megijedt: baj van itten! Ű nëm jó helt jár, de nëm is mer visszamënni. Hát hogyha gyünnek a betyárok.

Avval mëgy beljebb. Ott van ëgy asztal, hosszú asztal mëgteritve. Tizenkét tányér, az üvé a tizenharmadik, s ott van mindën tányér

mellett egy liter bor, kanál, kés, villa, minden oda van készítve, de egy betyár sincs.

— Ugyan, hol lehetnek ezek?

Éccér aztán, amint zajt hall, női hangot, sikitozást:

— Jaj, bocsássanak még! Nő vegyék el az életemet! — aszondja.

— Odadom az összes pénzemet, amit hozok — aszondja — a bankbu, mindönt odadok, amit csak kérnek tőlem, csak — aszondja — az életemet hagyják még!

— Nincs — aszondja — itten, — a pénz is a mienk, még az életed is a mienk, — aszondja. — Innen — aszondja — menekülés nincs, aki a mi kezünkbe kerül.

Há mindég közelebb gyün a hang. Kocsis is ezt meghallotta, fölült a bakra és otthagyta a gróf nagyságát.

— Csak maradj itt — asz mondja —, én az életemet nem hagyom itt!

Avval elhajtott.

Mit csináljon az aszony? Innen menekülni nem lehet, mer most má gyűnnek be a betyárok is, mindég közelebb a hang. Hamar keresett, ű talált egy ajtót. Kinyiti, hát lenéz, ilyen húsos pince van ottan, beugrik oda. Hát amint össze vót ott má nagyon sok nép, akit elfogtak az erdőbe a betyárok: ha ember, ha gyerek, ha férfi, akármi vót, csak vütték be, és darabóták, gyilkóták le, darabóták, és a husikat darabóták össze ottan, és hánták be abba pincébe. Oda lehuzódott a grófné. Behuzódott egy sarokba.

— Istenem, mi lesz most velem? — aszondja. — Engem is biztos kivégeznek.

Na aztán, mikor bevitték eztet a nőt, észédtek tüle mindönt. Ékszereket, pénzt elvették tőle, levetkőztették és bevitték a hóhérpadjokra, amint vót neki a, ahol őték le a népeket, darabóták össze. Rátették a fejét a tuskóra és levágták a nyakát, összedarabóták a husát, összedarabóták a husát, és bedobták a husos pincéjükbe. Hát valahogyan a grófnének belesétt az ölibe ennek a nőnek a keze. Fogja aztán, hát egy kéz, aztmondja. Tapogati, valami van rajta. Gyűrű. Lehúzta gyűrűt az ujjáru mindj, betette a zsebibe. Hát mi lesz itt? Hogy menekül innen ki? Mindégy.

Várik.

Aszondja:

— Ném várunk most má tovább, vacsorázunk. Ném gyün — asz mondja — a grófnő — aszondja. — Ha elgyün — aszondja —, a j is

épp úgy fog járni, mind ez — aszmondja. — Hát élve többet el nem mégy.

— Istenem, mi lesz most? — asz mondja. — Itt vagyok a kezükbe, innen meneküni nem tudok sēhogysē, hacsak el nem mēnnek a háztu valahova, és — aszondja — valahogy ki nem menekülők.

Gondoskodik. Mindēgy, ami lesz.

Leültek vacsorázni: észnek-isznak. Mēgitták a liter bort, aszondják a vezérnek:

— Vezér — aszondja —, ez a liter bor kevés erre az áldozatra. Ennyi pénz, ékszer, mindēn — aszmondja —, mēg — aszmondja — ha gyün a grófné is, aj is sok pénzt hoz magáva, mer montad neki, ékszereket hoz. De hát most még akkor nekünk bort adjál!

— Igyatok — aszondja —, hozok, amennyit csak akartok!

Hát ittak. Mēgittak ēgy litert, két litert, három litert. Utoljára má danoltak is ottan, táncoltak, mēg mit nem csináltak. Hát, de nem gyün a grófné, nem gyün a grófné.

— Hát mindēgy! Ha nem gyün — aszondja —, az ura nincs itthon. Máma nem mēgyünk, de hónap bemēgyünk a kastélyba, ott — aszondja — iszunk-észünk, és ott elvégezünk. Kivégezünk az életit neki. Űs sē tudja mēg sēnki, hogy mink vótunk.

Na aztá, mindēgy! Hát úgy annyira berugtak, hogy má egymást nem ismerték. Má verekēnni akartak. De a vezér is berugott velük együtt.

Egyszer asztán ēgy részeg köztük azt mondja:

— Te vezér! Én úgy vőttem észre — aszondja —, mikor darabótam annak a nőnek — aszondja — a kezit, nyakát, meg a testit összedaraboltam, hogy a kezín vót — aszondja — ēgy gyűrű. Nēm is ēgy, valami kettő is. Én lemēgyek a pincébe, mēgkeresēm azt a kezet, és levegyünk a gyűrűt.

— Fenébe mész — aszondi.

— De mēgrozsdásodik!

— Az arany — aszondja —, nem rozsdásodik — aszondja. Ha véres, nēm véres, ha vízbe teszed, akármi — aszondja —, az nēm rozsdásodik. Ha peig nēm tiszta arany, akkor ēgye fene — aszondja —, de a kezín.

Hát mit csináljon? De ű lemēgy.

— Nē mēnj sēhová — aszondja —, nēm engedēk most sēnkit le a pincébe. Maradjon mindēnki itt a helin.

Na aztán:

— Még — aszondja — igyatok!

Há még ittak, de má be is rugtak kegyetlenü. Egyik má ásítózott inne, másik onnan. Azt mondja oszt a vezér:

— Na most — aszondja — le fogunk fekünni, és alszunk mind. De mind — aszondi — egymás mellé, ide, hogy ide sënki be në tudjon gyünni, de sënki ki në tudjon mënni — aszmondja.

Mi lesz most? Hát aztá le is feküdtek. Az asszon kinyiti, a grófné az ajtót e kicsit. Hallgatózik. Hát hortyog egyik jobban, mind a másik, alusznak.

Amit az Isten ád! Ű kiszökik innen.

Ki is mënt lassan, kigyütt az ajtón. levette cipőjit, lábujhegyön lépködött köztük, lépködött, úgy hogy az utolsónak mégis valahogyan rálépett a kezure. Annaira szorossan vótak, hogy nem tudta átlépni, rálépött a kezure.

Fölkiált. Aszondja:

— Valaki jár itten!

Fölugráltak mind:

— Hol a puskám? Hol a browningom?

Másik a kést, szekercét keresi: nincs. Ezalatt a grófné kiszökött.

De kocsis nincs sehol. Hazáig futás. Ezek mëntek az erdőbe keresni. Az egyik részegébb, mind a másik, nem taláták meg. Mindégy. Visszamëntek, lefeküdtek.

Másnap fölkelnek, kijózanódtak, aszondja aztán a vezér:

— Na, hát most nízze még valamelyitek — aszmondja — hogy hát vót-e annak a kezén gyűrű.

Bemégy aztán egyik, azt mondja:

— Én nem találom. Itt vannak a kezek, az este — aszondja — bedobtunk, de a gyűrű nincs rajta, egyiken së, meg a másikon së.

— Akkor itt valaki járt — azt mondja —, mer gyűrű vót. Ezt valaki lehuzta az ujjáru.

— Nem-e a grófné vót itten? — gondoskodik a vezér.

— Lehet — aszondja —, hogy az itt vót. Azér mondtam én, vezér, hogy lemégyék a pincébe, ott megfegtünk volna. Látod? Most — aszondja —, itt vót a kezünk között, és elszökött, elmënt. Te nem engedté le — aszondja.

— Na, majd elcsipjük mink — aszondja — otthon.

Na, másnap oszt nem mënt át. Másnap, harmadnap, szombaton elménnek. Szombaton este elménnek a grófnéhoz, és majd ottan

múlatnak, dáridóznak, és a grófnőt valahogyan kiesalják, és eleméztik.

De közben meggyűtt az ura, a gróf hazajött külföldről, hamarabb, mint várta vóna a felesége, és üzent a betyároknak, hogy gyűjjenek. Elmesélte az urának is, a grófnak, hogy úvele mi történt, hogy ő hogy társalgott a betyárokkal. De hát bocsásson még neki, mer ő azér társalgott, hogy kelepcebe tudja a betyárokat hozni, hogy el tudja őket fogatni.

— Dehát — aszondja —, most itt az alkalom, szombaton — aszondja — még fogom hívni őket. Te — aszondja — úgy lesz, mintha nem vagy idehaza. És ez alatt az idő alatt — aszondja — kiadod — aszondja — a katonaságnak, megkéred — aszondja — a katonai parancsnokságot, hogy állítsanak teneked ide nem tudom mennyi katonát, s mikor a betyárok begyűnnek, hogy a kastélyt fogják körül, hogy innen egy betyár se menekűhessen ki.

Na oszt mikor az urának elmeséte, a grófnak, hogy hát hogy és mint, aszondta a gróf:

— Na, jó van, asszony — aszondja —, így van. Ha — aszondja — így paktáltál a betyárokkal, még is kell őket fogni. Má nagyon sok csinyt csinyátak — aszondja — mindenféle. Rabótak, gyilkótak, de hát — aszondja — nem tudtuk mi, kicsodák ezek a betyárok. Most, ha kézre fogunk keríteni — azt mondja —, te lészél a hős, aki kézre adtad a betyárokat.

Üzent aztá a nő a betyároknak, hogy okvetlen szombaton este gyűjjenek el, mer az ura vasárnap hazaérkezik.

— Na — gondúta a rablóvezér, — ezt akartunk mi is, szombaton este elmenni hozzád, de most — aszondja — utóljára fogunk látni egymást. Többet nem fogunk találkozni, mer elébb vagy utóbb kitudódik, kiderül, hogy mink betyárok vagyunk, valakinek elmondja, és megfogat bennünket, és még fölaggattat bennünket itten sorba.

El is mentek. Nagy vendégséget csapott a grófnő, oan még nem is vót, nem is csinált éccer se nekik. Még a betyárok is csudákoztak, hogy — „Mér van ez, aszondja, hogy ez most minket ennyire kivendégöl? Talán érzi a vesztit?” — Így gondota a vezér magába.

Na, de mindég, kaptak a betyárok is parancsot, mielőtt odaértek, hogy nagyon figyelmessék légyének, nehogy őket véletlen becsalja törbe. A grófnő. El is vótak készüve a betyárok is, úgy, hogy egyet kint hattak a vár kapujába őrködni. Ha valamit észlel, azonnal jelentse a betyároknak, és menekűnek, ki merre tud.

Na osztá a gróf még mégbeszéte a katonai parancsnoksággal, hogy és mint, ezeket még kell fogni. A felesége aszondja, annyiba van velük, hogy mégismerkedött a betyárokkal, és tud mindén csinyjüket, de hát itt vannak most a kéznél, és ezeket el kell valahogyan csípni.

Aszondja a katonai parancsnok, hogy:

— Mindenesetre — aszondja —, amennyi katonára szükség van, annyit adunk. Ha nem elég — azt mondja — egy ezred, adunk két ezredet. De úgy körüálljuk — aszondja — a kastélyt, hogy — aszondja — katona katonát éri, hogy még a madár se tunna onnén kimenni, nem — aszondja — embér — aszondja — onnan meneküni.

Úgy is vót. A betyárok bent isznak-észnek, dáridóznak. Ez alatt az idő alatt körülállták a kastélyt katonák, oszt a katonai parancsnok, ezredes, nem tudom mennyi katonával be a kastélyba, hogy letartóztatí a betyárokat.

Ű amikor észrevétte, a betyár, rögtön jelenti, hogy:

— Be vagyunk kerítve! Menekülés nincs, tehát mindénki csináljon, amit tud.

Ez alatt az idő alatt a grófnő kiszökött, nehogy ütet még ottan kivégezzék. Na, osztán berohantak, ez a pár katona az ezredessel, és a betyárokat le akarta fülelni. De nem sikerült nekik, mer verekedésre kerút a sor, úgy, hogy a katonák közű is esett el má, betyárok közű is esett el, kikerültek a kastély udvarára. Itt osztán akartak meneküni. Ki a kastély falán akart kimenni, ki a kapun ki akart menni. De egy szálíg mind a tizenkettőt elfogták, aki életbe maradt. Ugyhogy aki meghalt, a is ottmaradt, aki életbe, azt még élve-fogták el.

Na most mit csináljanak? Bevitték osztán a börtönbe őket, elitették, kivallatták őket, hogy ki mit csinát, mennyit rabót, mennyit gyilkót. Ki kapott életfogytigra, kit pedig azonnali halálra ítéltek és fölaggatták. Kit fejbe lűttek.

Itt a vége!

Há vót egy szégényszer, vót neki három fia, de nagyon szégényszer sorsba vót. És rábizta fiaira, mindéggyikre, hogy hát válasszon magának mestérségét.

Kiméntek, az apjuk azt mondta nekik:

— Na, gyertek velem, fiaim! Mindéggyiknek mi lesz a mestérsége?

Válasszatok!

— Én, apám, szabó leszék, — mondta az első.

— Na jó, hát te légyé szabó!

Odaadta szabóinasnak. Hát az onnan kiszabadút, hazagyött.

— Hát te, fiam, mi leszöl?

— Én meg leszék suszter — mondta a középső.

— Jó, te meg hát akkor leszöl cipész, suszter.

— Hát te, legkisebb fiam, mi leszöl?

— Apám, én elevenkép csináló leszék.

— Na, hát körülbelű mikor akartok elindulni?

— Hát majd egymás után. Majd előbb egyikünk még, azután a másik. Hát magának is csak köll idehaza segítség.

— Jó van, fiam.

Hát elindul a legöregebbik fiú világgá. Még, mendeget, sok ideig bolyong, hát nem talált mestért, aki űneki állandó munkát adott volna.

Beért egy városba. Bent ott lakott a király. Az kihirdette, hogy űneki olyan szabó kell, aki három nap, három éjjel háromszázhatvanöt ruhát még tud varrni. Ahány nap van egy esztendőbe, annyi ötözetét.

Gondokodik a gyermek, spekulál:

— Hej, az nagy feladat. Három nap! Háromszor szabad a napnak fölkelni és lenyugodni.

Hát, békőszönt a királyhol:

— Felsőges király, én az ajánlatot elfogadom. Úgy hiszem, hogy talán még is felelek, még is csinálom. Csak adjon kelmét, amibű én még tudom csináni.

— Az van elég.

— Rendbe van. Mi lesz a bér?

— A béred lesz, fiam, egy zsák arany. De ha nem csinálod még, akkor a fejed levétem.

Hát a gyermek e kicsit hőkött, de azután még:

— Eh, mindögy, ami lesz!

Ott is maradt ű abba a napba. Hát a napot nem számították, ű aztá addig kiszabta ezeket a kisebb, kisgyereknek való ruhákat, egész kicsinek. Annak ő, kis kabát, kis sapka, még hát a kis bluzt, hozzávalót, ezt köll mégcsinálni. Hát a gyermek szaporán dőgozott, elkezdte abba napba ű. Ű jóformán kiszabta, hogy hát csak varrni köll. Na, másnap kezdődik majd a munkaidő.

Az első napon ügyesen dógozott, megcsinát száz párt. Szóval száz ötöző ruhát összevarrt. Hát kicsik vótak, az éves, vagy még anná kisebb kis kölyöknek nem sok kell. Mer azt mondja:

— Csak kicsit! Jó!

Ugyhogy mire a három napja lejárt, mielőtt főkelt vóna a nap, ott van a király az ajtón, zörget neki:

— Fiam, készen vagy-e?

— Mindjárt, fűlséges király, még két gombot kell varrnom.

— No, azt megvárom.

Hát az aztá vagy egy-kettőbe két-két ótés és kész. Északajtotta a cérnát:

— Most má gyűhet, tessék! Itt van!

Kirakta neki azt a kis ötöző ruhácskakat sorjába, ott vót mind fölaggatva a fogasra. Megolvasta a király:

— Mégvan.

— Jó van, fiam na. Evvel, gyere, kifizetlek!

Elment a gyerek, a király ki is fizette. Nekiadta az egy zsák aranyat. Jó van, de hát az nehéz, most ű a vállán azt nem bírja vinni.

— Adok hozzá egy kis tolókocsit, vagy valamit, erre ez a legjobb huzni.

Hát ugy is vót. Kapott ű egy oan kétkerekű kis taligát, kire rátette, hát aztá maga után, mint a kisgyerekék, huzta.

Megy a városon végig. Má majnem kiér a városhoz, betér egy mellékutcájába, igen csinos utca vót az is. Hát egy igen szép lány kikönyököl az ablakon, nézi a járókelőket. Kérdi tüle:

— Hová mégy, atyámfia?

— Elballagok haza.

— Hát nem térsz be a kocsmába egy kis jó italra vagy ételre? Vagy egy szép lány nem kellene?

— De bizon kellene! De hát idáig még nem akadt utamba. Nem tartottam szeretőt.

— De csak gyere be!

Bemént. Aztá az ottan ellátta ütet, vótak ottan kiszolgálónők, még mindének. Hát ű maga is odaűt mellé, aztá ottan diskurágotott vele. Hát a gyerekeknek tetszett a lány nagyon.

Azt mondja:

— Léhet, amit akarsz, énni-innivaló van, ameddig tetszik. Aki bírja tovább.

Hát bírta. Azt mondja:

— Majd adok én neked!

Na, meg aztá abba éjszakába ott vót, másnap is. De azután akkor megéhözött, kidöglött, elámosodott, hát ott hagyta. Ott maradt az egy zsák arany. Hát ebrudon, sèmmi nékü, üres kézzel, üres zsebbel elballagott haza.

Na, ez ennyi. Hazaköszönt, nagyon lelóg az óra. Azt mondja neki az apja:

— Na, fiam, te nagyon rossz helyen járhattál! Én látom, nagyon szegén vagy.

— Hát, jártam én, apám, ebbe az országba is, abba városba is, itt is, ott is.

Elbeszégette neki, hogy merre járt. De az igazat nem mondta meg, hogy utójárá hol vót, hogy hol vesztette el.

Azt mondja neki az öccse, a középső, a suszter:

— Nem baj, édesapám! A bátyám, amit otthagytott, majd én hazahozom! Majd én szörzök helyette kétszer annyit.

Hát elmént a suszter is, e is. Ő is vándorol, ő is direkt abba városba bekerül. Direkt fölmén az is a királyhoz. Hát az is azt mondta, hogy úneki oan mestër kell, aki háromszázhatvanöt cipőt három nap, három éjszaka megcsinál.

Hát ú megcsináli, amilyen lesz.

— Ha pedig nem, akkor levetetem a fejed! Ha pedig megcsinálod, kapsz egy zsák aranyat.

A gyermek megörút: Hűj, gazdag ember lesz belüle mindjárt.

— Jó!

Akkor aztá hozzáfogott másnap réggel a munkáhol. Még is csináta a fiu, ugyhogy ott nem vót időveszteség, abszolút. Csak úgy annyit, egy pár falatot évett, még dolgozott tovább. Ugyhogy mikorára a harmadik réggel a király gyütt vóna, ű má akkor összetette kezét, aztá várta a királyt, hogy má meggyün, akkor má háromszázhatvanöt pár kis cipő készén át, még vót csináva. Föl vótak aggatva mind a szögre, sorba a falra, az üzletbe.

Mikor begyün a király, körünézte:

— Na, derék gyermek vagy, fiam. Jó van, gyere! Most egyél, igyál, ami tetszik. Itt van számodra, ki van mérve az egy zsák arany, vedd a válladra, és vigyéd!

Hát fogja a gyermek, de hát nehéz, nem bir. Hát gyün, azt mondja:

— Hát valamit adj!

— Mit?

— Hát egy kocsit, vagy egy kétkerekű valamit, amire rátészem, hogy legalább magam után el tudjam huzni, mer a vállamon vinni nem lehet.

— Úgyis tudtam, hogy ezt kéred majd, de hát itt van.

Rámutat, azt mondja:

— Nézd, ott van az a négykerekű kis kocsi, ezen elhuzhatod.

Hát úgy járt ő is, föltette kocsijára, aztá hát úgy ballagott, csavargott a városba ide-oda, csavargott. Ugyanabba az utcába került ő is, amint az első.

A lány ott kikönyököl az ablakon, nézegeti ütet:

— Édés jó atyámfia, hová mész?

— Megyék hazafelé.

— Hát egy kicsit nem gyűsz be egy kis jó italra, vagy ételre? Vagy egy kis, vagy egy kis szép lányra?

— Hát minek ne? Pénzöm van, ki birom fizetni.

— Há azér gyere be!

Úgy is vót. Bemént a suszter is.

Na, ez már ott maradt két nap. Aztá ő is csak, szegény, úgy járt, mint a bátyája, hogy hát megéhözött, még hát kifáradt utóljára, aztá csak ott köllött a szép lánt hanni. Hiába vót enni-innivaló, ott maradt neki az egy zsák arany is.

Elmén a suszter is haza. Sēhol sēnki, sēmmi, nincs pénz. Azt mondja neki a bátyja, az apjának:

— Édésapám, megjött az öcsém, de éppen úgy járt, mint én. Üresen gyütt haza, nincs szerēncsēje.

Mēghallotta ezt a legkisebbik. Azt mondja:

— Idésapám! A két bátyám hazagyütt üres zsebbel, de én hazahozom még az üvékét is, még az enyimét is! Csak figyelje mēg, maj mikor én gyűvök haza!

Na, elindút a legkisebb. Jó szál gyerek vót az is, csinos. Mēgy. Elkerūt ű is ugyanabba a városba, mint a két bátyja. Elment a királyhoz.

Azt mondja neki a király:

— Fiam, van énnékēm háromszázhatvanöt szobalányom. De eztēt három nap, három éjszakára mind el kell venni feleségül, hogy mikor a harmadik nap lejár, akkorára ottan mindég, mindēgyiknek mēg kell lēnni a fiunak, mer itt vannak a ruhák, cipők, azokat föl is kell huzni. De fiunak kell lēnni!

— Ej — gondóködik a gyerek —, ez egy kicsit vastag tréfa. Véletlenül elhibázi, hát hogyha lány lesz, akkor fölakasztják. Na, mindögy!

Hozzáfogott aztán a fiu. Abba a napba mindjárt vót ott háromszázhatvanöt. Akkor aztán ez emült sorjába:

— Gyertek csak! Egyik a másik után!

Igy a három nap lejárt. De mire harmadik nap le akart vóna járni, akkor má az elsőné, má futtak a bábéért. Hogy de rögtön, rögtön, mer má sirnak, egyik szobába is, de másikba is, de harmadikba is. Mire lejárt a három nap, akkorára meglött a háromszázhatvanöt fiu. De föl is vót készítve cakompakk. Má kiabálták:

— Király apám, nekem kardot is hozzon ám! Némcsak cipőt, mer az nöm elég!

Hát aztá vót rajta nevetés, mөг mit tudom én micsoda, sok. A fiút kifizette a király:

— Na, fiam, hát meöcsinátad a munkádat becsületesen. Nekem most má katonám van elég, ami a városba nincs, de hát ez egyforma mind. Most elmehetsz haza, amöre akarsz.

Hát a fiú azt mondja:

— Nöm birom vinni a zsákot, hanem adjon nekem egy pár lovat, mөг egy hintót, akire fölülök, és majd akkor azon elhajtom haza.

— Jó van, fiam, itt van!

Befogatott neki egy pár lovat a finom hintó elébe, föltötette a szolgálkkal a zsákot a kocsira, a hintójára:

— Ej, de most gyerünk!

Akkor ű aztán parádésan ballagott a városba, csavargott, ide-oda. Direkt ezt kereste, hogy hol, hol is akadtak mөг. Mer azok nöm monták mөг űneki. Azt mondja:

— Maj meötalálad.

Na, egyször fölakadt a szeme egy szép lányon, mind könyököl ki az ablakban, azt az űgy int neki az. Azt mondja:

— Ugyis meöállók! Mindjárt bemögyök, mer ippen ilyen szép lányra van szükségem, mind maga. Mөг egy kis jó itókára.

— Van itt mindön, csak gyere be!

Űgy is vót, be is mönt aztán a gyerek. Hát mulatgattak ottan, öttek-ittak, beszélgettek, nevetgéreztek, mit nöm csináltak. Aztá elgyütt az este. Azt mondja:

— Nöm akarsz?

— De, ippen azt akarok, csak helyöt keresök, hogy hol?

Na, olyan sarkot talát, ahun az ágy úgy feküdt, hogy a feje fölött ott vót a csengő. Na, akkor aztá elkezdte ű a lánt ölelgetni. Hát az abbamaradt. Az nēm szót sēmmit. Jó.

Az, mikor elgyűtt, az mēgvirradt, éhēs vót, szól ki a lány, csöngetett a szógállónak, hogy hozzon neki früstokat. De ez közbeszól, azt mondja:

— De nekēm is!

Azt mondja a kisasszony:

— Én csak magamrú gondókodtam.

— De hát ketten vagyunk! Nekēm is kell!

Hát így aztá a lány mēghozta a frustukot, mēghozta az ebédet is, de mēghozta a vacsorát is, mer az idő lassan így eljárt. De űk még mindég együtt vannak.

Hát így eljárt három nap.

Utoljára a harmadik napon azt mondta, megnyomta a csengőt a fiú a feje fölött.

Azt kérdezi tüle a lány:

— Hát mit akarsz? Kinek csöngetöl?

— Majd a szobalányodnak.

Gyün a szobalány:

— Mit akar? Mit akar, kisasszony?

— Nēm a kisasszony, én akarok. Hozzál tentát, pennát és papirt!

— Miněk?

— Nē törődj vele, csak hozzál!

Mēghozta a lány a tintát, tollat, papirt, mindēt, rátette a lánynak a mellire, elkezdēt írni.

Kérdi tőle:

— Mit akarsz?

— Irok a szüleimnek levelet haza, hogy nagyon jó helyet találtam, itt akarok telelni, nēm akarok hazamēnni. Nē várjanak.

Akkorára lelökte magárul:

— Má az én hasamon nēm telesz!

Hát most má rendbe van, ez abbamaradt. Ez elveszett. Itt van az e.

— Nēm, amı ittmaradt, ez is enyim, mēg az is, mēg amaz is. Hát mind a három, mer én vagyok a harmadik. Tehát te azt akartad, hogy nekēd három lēgyēn, tehát most majd nekēm lēs.

De az nēm. A lány nēm ēgyezett. Sehogyse. Azt mondja:

— Csinájunk még ēgy próbát!

Kivitette magát kocsin, ki a határba. Vótak az aratók szerteszéjjel, egyik felé is elkocsikáztak, másik felé is. Hát azok bizony megbáméskodták őket, még hát ki is nevették. Még le is pökdösték, hogy mi, mi, mifélék. De a lány nem akart szégyőni.

De amikor aztán másodszor is akart levelet írni haza, hogy hát mostan még jobb helyen van:

— Most má van pénzem elég, jó helyem van, most itt akarok telelni.

Akkor lökte le rula:

— Most má az én hasamon nem telesz ki, itt — azt mondja. — Most csak méhetsz, amerre akarsz!

Akkor azt a lány visszaadta neki mind a pénzt. Az üvét is, még a két bátyját is. Akkor azt mondta neki:

— De hát, ha már ennyire megszégyenítetté, még má lassan-lassan tönkreteszel, annyibul, hogy mind az egisz vagyonomat elviszed, mind cakk-pakk, má nekem sincs több, vigy el engem, magamat! Vigy el magaddal!

— Azt is lehet.

Fölút vele a kocsira, összeszedte hakli-pakliját, amit, amit csak akart magának fölfuvarozni, mer ugye fölkészüni. Fölútek a hintóra, elmentek az új falujába haza.

Mikor az apja meglátta, hogy egy kétlovas hintó, szép hintó megáll ott a ház előtt, nem mertek kigyüni.

— Ki ez? Ki az, aki idegyütt?

Hát elegáns úriember, s oán csinos, csinos asszony mellette.

Mikor aztán leszátak a hintórú, beméntek. Köszönnek illedelmesen az öregeknek. A két bátyja ott van. Egyik a szusterájba dolgozott odahaza magának, a másik meg a szabók mesterségire. Ez még mondta neki:

— Itt van a bátyám, ez még a nagyobbik bátyám, ennek a pénze is itt van. Látod, még most te is itt vagy. Ez még az enyím.

Igy az, így lettek űk aztán férj és feleség odahaza, még máma is, ha még nem haltak.

Valamikor régés régén, még Krisztus Urunk a földön járt, Szent Péter vót az első tanítványa, azt fogta magához.

Elindútak egy falu mellett. Elméntek, betérték egy házhoz. Ott látták, hogy egy asszony olyan szorgalmasan jár ki-be a szobából.

Megnézik, hogy mit csinál. Hát kérnek tülle valamit, vagy egy kis énnivalót, vagy valamit. Látták, hogy az asszonynak tésztás a keze.

— Ez kényerét süt. Na, itten majd észünk valami kis lepényt, vagy valamit. Maj talán kapunk tülle.

Hát az asszonnak vót egy olyan kétéves fiacskája is, olyan, aki olyan dőcögő, hogy még sē nem beszél rōndösen, de mēnni sē tud rōndösen. Hát odarandított az asztalra. Ű meg éppen akkor vēt ki egy nagy, egy szép lepényt a kemencébū. Akkor hogy mostan az ű szégyénét, hogy nē szégyenítsék még ezek a vāndorok űtet, kapta azt a fōró lepént, rádobta, hogy avval letakarja, hogy nē lássa még, hogy hát az ű kisfia milyen, milyen szégyönt hozott űrá. Jó.

Mondták aztán, hogy hát mi járta ba vannak, hogyan.

Azt mondja:

— Szívesen. Várják még, ez még nagyon (meleg). Ott van, rögtōn hozom a másikat, mer a másik még kemencébe van. Adok szívesen. Jó lesz űnekik ez is.

— Nēm. Ebbū má nēm adok.

Nem akarta fölvenni onnajt, hogy hát abbū kinálja még.

Behozta a másik lepént, elvágta nekik kétfelē, odaadta. Finom tojaslepén vót az is, elfogadták. Még is köszönték, el is mēnték.

Akkor azt mondta neki a Jēzus, a Pētérnek:

— Látod, Pētēr! Ez az asszon szégyenébe most azér takarta le a kisfiának azt a kis hanyagságát, amit űneki nēm lētt vōna szabad mēgengēdni, hogy az az asztalon fōnt űdōgéljēn, mer elfért vōna a fōdōn is, ezér még nagyon mēgbūntetēm.

Kiérték a falubul, beértek egy tábla földre. Az tiszta búzával vót tele, vezetett a gyalogút rajta keresztű. Akkor ű fogta kezit, az aljátú fogva elkezte húzni rajta fölfelē. Mikor má majdnem a hegyihöl ér, akkor monta neki a Pētēr:

— Mestēr, hát legalább egy kicsit hagyjá belülle, hogy hát mégis az embērnek is egy kicsi maradjon, még hát a kutjának, macskának, hogy tudjon mit adni.

— Na, ezt mēghagyom.

Hát azúta van a búzának csak ilyen rövid feje, mer azelőtt úgy termēt éppen, mint máma a konkó: sok ágat hajtott, és mindēgyiken kalász vót az aljátú fölig.

Evvel būntette meg a Jēzus akkor az embēriségēt.

Na jó, hát avvā most abba maradt. Hát űk azt a kis lepént űtba mēgētték.

Mënnëk, mëndegének tovább. Látik ott, egy szép lány szorgalmasan sarlóval arati a búzát.

Hát szomjas, szomjasak vótak, mer hát meleg vót, nyáridőbe, aratáskor. Azt mondja a Jézus a Pétérnek:

— Pétër! Kërhé ettű a szorgalmas lántű egy ital vizet!

— Azt majd kérek mindjárt.

Odaérnek hozzá, Jézus köszönt neki illedelmësen:

— Adjon Isten jó napot, szép leányzó!

— Adjon Isten magiknak is!

— Na, úgy látom, olyan szorgalmasan dógózó, el akarod végezni.

— Hát, ha Isten segít, estig el akarnám végezni. Véletlenül vihar gyün, vagy valami, mëg másnapra más munkám van, hogy hát ezt szeretném, hogyha össze tudnám rakni tizesbe.

— Na, az kész lësz. Nëm vóna egy ital vized?

— De van, de már melëg, hanem egy pillanatig várjanak, majd rëgtön hozok.

Fogta a kannáját, kiöntötte belüle a vizet. A földnek a másik végin vót a kút, fölkapta magát, és elszaladt a korsóval. Mëgmerítette a kúton friss vízzel, visszahozta nekik, mëgkináta.

Hát elöbë elfogadták szívesen. El is mentek tülle, elköszöntek. Hát a lánnak a Jézus annyit segítött, hogy ű gonduta, hogy talán elvéghi abba napba azt a kis aratást, mer jó darab vót mëg, amit vágni kellett, de mikorára a nap mëghanyatlott, hogy most már majd jó özsonnára tér, akkorára az ű munkája készen lëtt.

Mënnëk űk tovább, beértek egy szép gyümöcsöskërbe. Ott feküdt egy jó szál legén, szép derék legény, erös mint a bika, de oly lusta, mint a föld. Ott fekszik a körtefa alatt, a körte majnëm eléri az órát. De nëm tud föl izéni, hogy ű aztat leszakítsa, mer annyira lusta! Mellette, körülötte, ami a földön vót, azt összeszedte, amit elért, de hogy odább mënt vóna a másikér, arra lusta vót fölkelni. Köszönnek neki:

— Jó napot!

Elfogadta:

— Adjon Isten magiknak is!

— Hát egy pár körtét szakítson nekëm!

— Az ám, ha nëm vónék lusta! Én szakítsak? Hát van elég. Csak szaggassák, ëgyenëk!

Elhagyták aztán ezt a fiatalembërt. Azt mondja Jézus a Pétérnek:

— Látod, Pétër, ennek a szorgalmas lánnak ez lësz a férje.

— Ej, Mestër, ez nèm jó lész! Mit akarsz? Akkor az a lány męgszakad ez mellett! Ennek keressën az, ęgy ekkora, erős embërnek? Nëm!

— Nëm. Nëm úgy van, másképp! Az majd a lány, amit ennék mond, hogy gyere, segíts, ezt is csinád meg, segítsd megcsináni azt is, hát majd szót fogad neki. Ráhallgat, és akkor męgének. Mer az majd bírja a munkát, csak lusta, nëm akar hozzáfogni. De ez majd biztati, hogy hogyan, és akkor úgy lész belüllük valami.

— Na, úgy męg nëm mondom, hogy talán nëm sikerül.

Hát úk mënnek aztá tovább, tovább. Mënnek, kiértek ott aztá a másik határba. Ott męg betértek ęgy kukoricásba, ott folyt a, vót az út köröszttű, a gyalogút, azt męg átfonta sok helyen a tökinda. Nagy sárga tökök vótak ott körülöttük előbb-utóbb: egyik felin is az úton, másikon is. Męg a Pétër ott mutogatta, hogy ez a, beleakadt a tökindába, órron bukott, a tökinda męg elszakadt.

— Hát, ez a haszontalan inda! Ekkora tök, de ekkora gyümöcsöket terëm, és mikorára az ember elesik benne, akkorára meg elszakad.

— Na, hát ez nagyon bölcsen és igazán van megteremtve, hát ez így van. Az egyik felin elszárad, a másik felin hajt másikat, majd terëm tovább.

Hát ez abbamaradt. A Pétër nëm szót semmit.

Kiértek innen, közelednek ęgy másik faluhoz. Ott a faluhol párszáz méterre talát ęgy jóképű patkót, ami akkoriba esëtt le a lónak a lábárú, de męg a vas jó. Azt mondja Pétërnek:

— Pétër, vedd fő! Maj męg valamire jó lesz.

— Á, a rossz vassal mi csinálunk?

Jézus nëm szót többet semmit, lehajút. Fölvette, beletette a köntösibe. Avval beértek a faluba. Hát a faluba a harmadik-negyedik házná, ott vót ęgy kovácsmestër. Jézus bemënt oda hozzá, beköszönt. Męgkináta avval az ęgy patkóval, hogy hát ú ennek mestère, hát használja el valamire. Amit ád érte. Nëm kérte, hogy most az az ára, vagy ez az ára. Amit ád érte, azér odadi. Hát adott neki ęgy garast.

Męgköszönte, avval elmëntek tovább. Beértek a faluba, egész befelé, má jól a közepe tájára, templom felé. Ott vótak a, ezek a kofaasszonyok. Árúták a cserësnyét, męggyët, ilyesmi gyümöcsöt. Hát ęgyikné męgának, ęgy asszonkáná. Azt mondja neki a Jézus:

— Mérjen, néni, garasért nekünk cserësnyét!

Az aztán jó csomó, jó staniclival tötött nekik az egy garasér cserésnyét. Avval elméntek.

Kiérték a falubú. Jézus beletette a köntösébe. De ők mènnek. A Péter gyün utána. Akkor elkezdt, egy olyan négy-öt lépéssel Péter hátrább vót, mint a Jézus, egy szèm cserésnyét leejtett.

Látta Péter: az a szép egészséges cserésnye, kár itt hagyni. Lehajút érte, fölvette, bekapta. Mikorára most akarja, hogy má megészi, a Jézus szót neki egy szót, valamit, ki kellett neki köpni, hogy birjon felelni. Mer hát aki észik, akkor ez má eláruli magát, hogy ú lehajul a cserésnyéér. Így csinát. Ebbe pont száz szèm vót, ebbe a stanicliba. Mikor a századikat fölvette és kiköpte, mer nèm engédte neki, hogy megégye, mer mindig egy kérdőszót adott neki, hogy arra felelni kell nyomba, akkor azt mondta neki:

— Látod, Péter! A rest kétszër fárad! Én azér a rossz patkóér csak egyszer hajútam le, és kaptam, te még ezér, ennek, amit az áráért kaptam, azért százszor hajútá le. És mégse étted még!

— Há, igaza van, Mestër! Igazad van!

Na, mènjük tovább.

Mènnek, mènnek, mènnek. Hát beértek egy jó nagy faluba. Hát itt most már rájuk estelédett, itt maj méghálnak. De hát kérdeztek itt is szállást, ott is szállást, hát nincs hol, nincs hol, nincs hol mégháni. A kocsmáná még szól a muzsika.

Azt mondja Jézus a Péternek:

— Ide bemegyünk! Itt méghálunk, akármelyik sarokba, mert itt fönn lesznek úgyis hajnalig.

Úgy is vót. Beméntek. Há szónak a kocsmárosnak:

— Hát éntüllem itt lehetnek réggelig, még oda feküsznek le, ahol talának helyet.

Hát egy sarokba méghúzódtak, a muzsikások mellett, úgy odább, egy sarokba. Méghúzódtak a táncterembe, mer a mulatóba nagyon sok vót a vendég, hát ott nèm fértek el. Táncterembe, sarokba, ahun nèm jár senki, hát ott úk majd meghúzóznak.

Úgy is vót. Lefeküdtek úk.

Táncúnak ottan, jókedvük vót nagyon. Egyik is erre rugdāt, a másik is arra rugdāt. Hát bizony, a Péter feküdt szerú, a Jézus feküdt bellü. Úgyhogy mire előgyütt az éjfé, az ácsok nagyon jókedvre kerekedtek, elkezdték aztán jól csárdást járni, elkezdték a sarkantyús csizmával rugáskodni. A Péternek úgy összerugdāták az ódalát, hogy úgy az alig tudott má, az szólt vóna, egyik ódalára fordút, hol a másikra.

Mikor aztán megunta, éfél vót, azt mondta a Mestérnek:

— Mester, ki kell mennem.

— Jó, hát én is kimegyék.

Ki is mentek mind a kettőn.

Bejönnek. Azt mondja neki a Pétér:

— Most, Mester, én fekszek bellő a fal mellé. Te még feküdj kivű!

— Azt is lehet, Pétér. Jó van.

Le is feküdtek megint. Csak táncúnak, muzsikának. De táncúnak az ácsmesterek, de nagyon. Egyiknek eszibe jutott, azt mondja:

— Te pajti! Ez a külső má kapott az éjszaka elégét, most úgy fordulj, hogy a belső is kapjon.

Hát aztá forgatták a lányokat, menyecskéket, amelyik mivel táncút, úgy fordútak mindég, hogy megín jó ódalba rugta, amint fordút el mellette.

Hát a Pétér csak egy darabig hallgatott, túrt. De utójára, mikor má oszt elgyütt az az éfél után három óra, keztek az ácsok szélledeezni hazafelé, az utósó annyira ódalba rugta a Pétért, hogy elkezdéft sírni.

Azt mondja neki a Jézus:

— Hát te, Pétér, miért sírsz?

— Hát ez a haszontalan ács úgy ódalba rugott, most utójára, hogy hát ennék fele sē tréfa.

— Na, maj megbüntessük érte valahogyan. Majd ahugyan mondod úgy.

Úgy is vót. Megvirradt. Azok elszéledtek széjjel, hát űk is mentek az útjukon tovább. Mēnek. Beértek a városon kivű egy olyan szép szál fenyveserdőbe. Vegyes vót az erdő, vót abba tölgyfa, fenyő, milyen, ilyesmi, ezek a kemén fák. Azt mondta neki a Pétér, a Jézusnak:

— Ebbe olyan szēget ütök, hogy amikor faragik, hogy a szekercéjük kicsorbásodjon, vasszēget.

— Á, Pétér, azt nem szabad! Akkor azt nem lehet sē fűrészőni, sē kifaragni. Faszēgét, azt űthetsz bele.

Akkor faragott egy szálat ebbű a fenyőfábű, egy kis repedés vót rajta, azt aztán beleütötte a Pétér annyira, aki megláti itt még máma is, a fenyőfába, mer azt a bűtyköt bizon mikor fűrészeli, abba a fűrészfűtyöl. Másutt fogi, de a bűtyköt nem.

Na, jó van. Azután akkor nézelődik tovább:

— Nézd csak, ez még milyen, micsoda szép, hatalmas tölgyfa! Annyi rajta a gyümölcs, ez jobban elbirta vóna azt a nagy tőköket,

mint az a haszontalan inda, hogy elakadt a lábam és akkor még északadt.

Mire ű fölnézett, egy makk ráesett az órára. Annyira meġkoppan-
totta, hogy eleredt a vére. Elkezdi törúgetni. Azt mondja neki a
Mestér, Jézus:

— Hát mi a bajod, Pétér?

— Hát, fölníztem, egy makkszem ráesett az orromra, aztá
megütöttem, most egy kicsit vérzik.

— Na látod! Azt montad, hogy az a haszontalan inda olyan
gyümöcsöt terem. Hát ha most az a nagy tők esett vóna le a fárú a
fejedre, az agyoncsapott vóna, ha má ez a kis makk is beütötte az
orrodát. Azt mondog, hogy nincsen bölcsen meġteremtve, pedig
mégvan.

Na jó, hát ez abbamaradt.

Ménnek űk tovább. Kíérték az erdőbű, kikerűtek egy nagy síkra,
messze van a fa, a másik falu hozzájuk. De csak ménnek, csak
barangúnak addig-addig, éhesek is, szomjasak is, de sēhol sēnki nincs.
Na aztá azér beértek egy városba.

A város szélin, hát a legszegényebb sorsúak vannak a város szélin
mindig, hát ottan űk körűnéztek, űk kértek szállást itt is, ott is, de hát
még nincs egész este.

— Majd estig még találjunk.

Hallotta aztat a Jézus, hogy a királynak rettentő pogány felesége
van, aki, azelőtt nincs a szolgálknak, vagy a szobalánnak, vagy a
takarítónak, vagy az öltöztetőnek, annak nincs megállása, az mindig
mari űket, vagy meġvereti, vagy akármí. Annak sēmmi sohasē
tetszik.

Hát űk kértek szállást. Hát egy királynál csak talán van egy zug
olyan helyen, ahol űk még el tudnak férni.

Királyné meġhallotta, hogy mit kér ez a két koldus, ráuszította a
szolgát:

— De rögtön, de kibotújátok, annékű ki ne erēsszēték!

De aztán annyira űk kiosontak, hogyhát űket nēm birták
megverní. Azt mondja neki a Jézus a Pétérnek:

— Látod, ezt az asszont az éjszaka meġbüntessük. Majd mēnjünk
tovább!

Hát mēnnek, mēnnek. Hát most má este van. Kíérnek vissza, oda
a város szélire, hát betértek egy szēgény házhol. Az meġ susztermes-
tēr vót. A suszter rettentő pogány embēr vót, irtó, az előtt nēm vót

becsülete sënkinék. Az nēm szánakozott sënkin, sēmmit. Së szállás, së
ënni, sēmmit së. Pogán vót nagyon, de a felesége mēg roppant jó
asszon vót, az aztá könyörgött neki. Mer kértek tülle szállást, hát be
is fogadta űkēt. Akkor elbontotta az ágyat, hogyhát nē a csupasz
födre fektesse le. Levette a szalmazsákot, azt mēgterítette nekik, az
üvébe mēg tész másik friss szalmát alú, és leterítette mēgin az ű
lepedőjével, hogyhát űk mēgférnek azon is. Egy éjszakát mēghának.

Méggyün a mester a kocsmábú, azt mondja:

— Hát te má mēg miféle kódísokat fogadtá be?!

— Nē bántsd, két vándor. Adtam nekik egy kis ennivalót, azért
ölég lész nekünk is talán.

— Az én menázsim adtad nekik? — Olyan pogányú monta.

— Nēm, mēghagytam a tied. Az enyimet adtam inkább.

— Jó van, na.

Aztá begyün a suszter, kérdi:

— Na, hát kifélék? Micsodák?

— Hát vándorok. Utasok.

— Há, csak hadd aludjanak. Mer nekēm réggel úgyis korán kell
kéltni. Hát csak mink is lefekszünk.

Hát lefeküdt aztán a suszter is. Kicsit pityókás vót. El is aludt
hamar. De viszont elaludt az asszony is.

Azt mondja a Pétérnek Jézus:

— Ezt az asszont most óvatosan vëdd az öledbe! Úgy, hogy
ráboruljon a válladra, aztán gyere velēm.

De úgy aludt az asszon, mint a tuskó. Hát úgy, amint vót, abba
hálóüngibe, vagy mi az, ami vót rajta, szépen betakarták avval az ű
ruhájával, aztá fölvette a Pétér a vállára, ráborút, és mint a kicsit
hogy szokta az asszon vinni az ölibe, úgy vitte ű is. Mënnek a városon
végig, direkt a királyékhoz.

Persze a kapuőrök, ami előttük vótak, hogy majd űket megállítik,
de az mind elaludt. De peig úgy, hogy direkt a királyné szobájába űk
bekerűtek, anékű, hogy egy kulcsörrenést, vagy egy ajtónyikorgást
nēm hallott senki. Mer ott körülöttik mindenki aludt.

A királynét a Jézus mēgfogta, fölvette az ágyrú Pétérrel, azt
mondta mēg Pétérnek:

— Most fektesd le azt az asszont ide!

Lefektette a helyire.

— Ezt mēg most fogd a válladra, aztá gyere! Elmegyünk haza,
vissza.

Visszaméntek a suszterhó. Lefeküdtek ők is. Hát mikorára megvárták, hogy maj réggē lesz, még hát tudták, hogy valami maj csak kilyukad ebbű.

Réggel, hajnalba, korán a suszter fölkel. Még, még hajnalnak híre sē vót, nézegette pálinkás üvegjét, hogy van-e még benne? Hát még egy ital vót neki, de hát az űneki sēmmi.

Elkezdött ottan szēgelni, kalapáni, csináta, éppen szēgelt egy pár eszímát. Kalapál, űti, veri. Hát aludni még nēm lehet, mer azér is ütötte annyira, hogy hát hadd kēljenek föl ezek is, nē aludjanak, ha má ő nēm alszik. Még a feleségét szerette bosszantani.

Na, mikor pitymallodott, kinéz az ablakon. Átlátott a túlsó sorra, ott vót egy zsidó botos. Anná vót a pálinka. Az szól az asszonnak:

— Asszon! A Móric má kinyitott! Ejde pálinkáér!

Ez megdörzsöli a szēmét, ki meri űtet piszkáni, bōggatni?

— Mondtam, kelj föl pálinkáér, mer a Móric kinyitott.

E, az asszon megfordút a másik ódalára. Ű nēm hallott ilyesmit. Hogy mer űneki ilyesmit valaki beszēlni? Azt mondja:

— Kinek beszész?

— Nekēd.

— Egy királynénak?

Eh, a suszternek nēm kellēt több. Le a lábszíjat a térdérű, két kézze, húzd rá! Az egy kombinén végig-végig, végig-végig.

Az asszon is erős szál asszony vót, összekapaszkodtak. Elkezdtek birkózni. De ez a két vándor a szobábú akkorra má kiosont.

Mondi a Pétérnek:

— Most figyed csak még, hogy mit csinának majd ezek!

Akkor aztán:

— Mi vagy te? Az anyád koszos itt vót, ott vót! Hát te királynénak merēd mondani magad?

Puff, a lábszíjjal végig rajta!

Az még neki a suszternek, elkezte karmóni, harapni, rugni, ahol csak érte. Csupa vér vót mind a kettő. Az asszonnak kicsúpáta a haját. De össze-vissza verte lábszíjjal, úgy csorgott a vér belülle sok helyen.

Mégis el kellēt a zsidóhoz neki magának mēnni, mer az asszon nēm mēnt.

— Na, nēm baj, majd kapsz azután!

Méggyütt, mēghozta pálinkát. Azt mondja:

— Hát a frustuk készül-e má?

De az asszon visszafeküdt az ágyba, törűgette az izét, ahol a lábszíjnak a helye mögkékűt.

— Hát most még, még mindig nem kelsz föl?

Végig a lábszíjjal megin rajta egyet. Úgyhogy űk egész, egész kivirradtig mindig, állandóan, mindig vívtak, veszékédtek.

Ezék még csak elosontak, elméntek.

Na, egyször aztán, ez most má megtörtént, de ezek itt vannak most, elménjük vissza királyékhol!

Elgyűtt a hajnal, szóval a réggel, mikor a királynénak szokta a komornája neki koccantanni az ajtón, hogyhát fölkelt-e má? Hogyhát mit hozzon neki: mosdóvizet, vagy a frustukját, vagy mit? Vagy mi, vagy melyik, melyik ruháját hozza, akibe öltöztesse?

Bekukucsál az ajtón, hát látja, hogy nyugodtan alszik. Fekszik, de nem alszik, mer az is, szögény suszterné azt sē tudta, hogy most ű hol van? De viszont ez az asszon sē tudta, hogy ű hol van? Mer az asszon olyan egyforma vót mind a kettő, mint a fanyelű bicska. Abba nem vót válogatás, hogy talán ez kövérebb, vagy nagyobb vagy szebb. Ez egyfajta, egy kaptafárú való mind a kettő.

Kérdezi aztán a komorna, mikor kinyitja az ajtót, ez még int neki. Azt mondja:

— Gyere hát beljebb!

Begyün. Az úgy meghökkent, hogy mostan űtet talán még akarná verni, azér csalogati oda, mer mindēn réggel még szokta pofozni. Kérdezi tülle, hogy hát most mit hozzon? Mosdóvizet, vagy mit?

— Hát tudod a reggeli szokást, hogy hogyan szokott lenni, hát csak úgy.

— Hát melyik ruháját?

— Jó lesz nekēm, ami vót tegnap is — mer mit tudta, hogy a királynén melyik vót, vagy milyen?

Na, aztán a királynénak az ű komornája, az aztán behozott mindenfélét. Fölkészűt szépēn, mégmosdózott. Ezalatt az idő alatt ű megsűgta a másik szobalánnak. Na, az még megmondta a király komornájának szintēn, mer az a másik szobába vót, csak akkor szabad vót neki begyűnni, ha ő hivatta, hogy a királyné megváltozott. Most nem olyan pogány, olyan szép szēliden beszél, hogy nagyon-nagyon nagy valami!

Akkor aztá begyűtt hozzá a komorna, kérdi:

— Fēlségēs király igen szeretne a királynővel beszēni!

— Hát akkor gyűjjön be, aztá majd akkor beszégessünk.

Ez neki nagyon föltűnt, hogy hát hogy lehet ez, mikor eddig még hallani sëm akart rulla? Hogy elmonta, azt mondja, hogy:

— Az köllene még, hogy még idegyünne hozzám!

A király begyűtt, azt mēgölelte, mint feleségét. Hát egy és ugyanaz, mer nēm tudta, hogy ő ki az? Csak hát hogy azért szerette mēg nagyon, hogy hogyan változott mēg a természete ilyen hirtelen, egy éjszaka.

Na, föl is készült, de el is gyűtt a frustukkidő, mindenféle. Akkor befogatott a, kihirdettette a király a városba, hogy most ú egy körutat csinál a városba, mēgy a feleségive, aki nagyon mēgváltozott. Nēm olyan pogány, mint vót.

Hm, elsöpörték az utcát mindenfelé, cakompakk. Egyszer azt mondja a suszter is a feleségének:

— Te asszony! Az anyád k. . a itt vót, ott vót amúgyát! Hát a mi utcánk mēg mindég nincs elsöpörve? Gyön a király a feleségével. Hát ilyen utcára, hát ilyen rendetlenül talál a mi házunk elejét?

— Söpörd el, ha nekéd tetszik! Én királyné vagyok.

Arra a szóra: puff, pofonvágt a, csak úgy zuttyant a királyné. Az meg nekiugrott a suszternek újra. Megint a lábszíz előkerült, mēgint húz rá. Az mēg összecibáta a haját, úgy úszott a haja utána.

Mikor a király a hintóval hajtatott el azon, ez mēg, az asszon, szalad:

— Fēlséges uram, kegyelmezz mēg, bocsáss mēg! Mer többet sosē lēsžek olyan pogány hozzád, mint vótam. Csak mēg egyszer kegyelmezz mēg!

Az mēg mēgbökte a kocsisnak a vállát, a király:

— Hajtsá, te, tovább! Ez csak hadd kiabáljon!

Akkor aztán a suszter mēg utána:

— Mi vagy te? Fēlséges király, bocsáss mēg, de ezt a dögöt ütöm, mint a lovat, mer mēg azt mondja, hogy királyné, pedig egy rongyos suszternek a felesége.

Suszterné mēg eztēt hallgatja a király mellett, de most nēm szabad elárúni magad, mer akkor vége az életednek, akkor visszakerű ahhol a pogányhol.

Így aztán a suszterné, az aztán ottmaradt a suszterná mēg máma is, a királyné mēg királyné lett. Még máma is él, ha mēg nēm halt.

Hol vót, hol nēm vót. Hetedhét országon is tul vót, talán még az Óperenciás-tengერөн is tul vót, élt egy szegény halászember az ő saját kis házikójába kettecskén a feleségével. Hát a halászatbű édeglét.

Égy napon fogta az ű hálóját, kimént a tóra. Egész nap dobáta jobbra-balra, húzgáta ide-oda, hát bizony eredmény nēm vót sēmmi. Elbuslakodott. Hát, hogy mējen ű most éppen üres tarisznyával haza? Mit szól az asszon? Majd mit észünk máma, hogyha — aszondja — most abszolut sēmi sincs.

Gondúkodott, búslakodott, fölvette a hálóját a vállára. Hát mindēggy, ahogy van, úgy van, de mas má nincs tovább. El kell menni haza, mer eredménytelen a munka.

Egyszer gyün vele szembe egy alacson kis öreg embērke. Aszondja neki:

— Hát te minek búsulsz — aszondja —, öreg?

— Hát hogyne búsulnék, — aszondja, — egész nap húzom — vonyom a hálomat, dobálom jobbra — balra, és — aszondja — abszolut sēmmi láccatja nincs. Nincs eredmény sēmi. Még annyi sincs, amit mēg tunnák ēnni — aszondja. — Van egy kutyám mēg egy lovam mēg a feleségēm, aztá annak az asszony csak szörzött füvet, amit az mēgészik, de nekünk nincs.

— Na, dobd bele a hálodat — aszondja — a vízbe — aszondja —, maj lessz. De — aszondja — a legelső halat, amit megfogsz, azt te nē ēdd meg, csak a feleségednek add oda, hogy az ēgye mēg, mēg a lovad, mēg a kutyád. A negyedik részit pedig, mikor elvágta négy darabba, aztat a háza elött a két ablak között a földbe ültess, temess el. Ásd le.

Jó, szót fogadott az öreg, beledobta a hálóját, hát egy szép halat mēgfogott mindjā. Hőj, örút neki, aszondja:

— Na eztēt, látod — aszondja —, eztēt vidd haza, ezt tēdd fére! Majd a többi — aszongya —, amenyit akarsz, annyi lessz naprúnapra. Amēnnyit csak akarsz.

Avval az öreg eltűnt előlle, hát nēm látta tovább.

— Hová lēt? — aszondja —. Hát most, hát nincs. Az elébb itt vót, most má nincs.

Na, nēm baj. Próbáli az öreg, dobáli a hálót. Há sokszor alig tudja kihúzni, annyi, annyi gyün benne. De ezt az ēggyet fēretētte.

Na, lett egy jó tarisznyával. Fogta ű az egész cakk-pakkot, elmént vele haza. Mondí az asszonnak:

— Hehe, asszon — aszondja —, van ám! Néz csak — aszondja —, mennyi van!

Kiöntötte zsákbú. Hát az asszon örút neki.

— Na — aszondja —, kérték má a szomszédok, ezek is, azok is, hogyhát ennek ennyi kéne, annak annyi kellene.

— Hát adogasd el — aszondja —, aztá akkor maj léssz! De eztet az éggyet, ezt pucód még, és — aszondja — egy részit süsd még magadnak, másikat add oda a kutjának, a harmadikat pedig a lovamnak a szecskájába vágd bele apróra, hogy az aztat egye még. A negyediket — akkor kijelöte neki az ablak között azt a kis helet —, ezt meg itt tēmesd el, itt ásd le.

Jó, abbamaradt. Az asszon mégcsinát mindēnt. Az öreg főzött, a többibű ēttek közössen, de ezt az éggyet az asszon külön magiknak, magának csináta még. Azt megsütte, megētte.

Hát így mūt az idő, ű kijárogatott halászgatni naprú-napra. Éccēr nézi a kutyját, hát kezd kerekedni. Az asszony is aszondja neki:

— Te — aszondja —, én oan furcsán érzēm magam, hogy, mintha nēm magam vónék.

— Ej — aszondja —, bár adná az Isten — aszondja —, csak mán úgy vóna!

Mer panaszkodott, hogy hát űneki, megőregedett, de még utódja nines.

— Na, nēm baj — aszondja —, had lēgyēn.

Na, elmūt az idő, hát lett a kutjának kettő. Előbb a. Hāj, örút neki. Oan egyforma vót az mind a két, két gyűrű. Örút.

Meglettek a fiúk is, kettő. De meglett a lónak is a csikó, kettő. De egyforma má mind, mind a két egyforma gyűrű. De a fiúk is egyformák, de a kutya is. De akkor a csikók is.

Na, evvel aztán ű azér kijárogatott halászgatni, dolgozgatni, úgyhogy a gyerekek növekedtek, kiskutyák is nagyok lēttek, má jó. Hát fölnyöttek a gyerekek jó nagyra. Éccēr aszondja az éggyik az apjának:

— Édēsapám! Mos má jó nagy legények vagyunk, hát valamēre — aszondja — el kőne nekünk is mēnni a világba, e kicsit körűnézni, hogy tunnánk valamit segittēni magán.

És az ablak alatt, ezt majnēm kihattam, abbú az egy darabbú lett két szál liliom. Az a két liliom, a virág helett, mikor már a gyerekek

hús évessek lettek, hogy most már emberek, két kard nyílt a virág felé. Akkor azt mondta nekik az öreg:

— Mast má elég nagyok vattok, fiaim, az időt betötöttétek, törjétek le! Ez a tietek.

Hát azt mondja aztán a nagyobbik gyermek:

— Én — asszondja — útra kelek, én letöröm.

Asszondja az öccse:

— Én még nem bántom, hadd legyen. Hadd nyójjön.

Nem láccott még az, mer mikor lehullott, éppen úgy lehullott a virága, akkor lehullott a jis. Eltünt, nincs. Nyótt helette másik, minden évrű-évre. Csak az a forma megvót virágba, hogy most ez akar lenni belülle.

Na, aztán a fiú mikor letörte, meglött hozzája az öve, mindene, tokja annak a kardnak, mind csakompakk, egybe. Fökészűt, fölút az ű lovára, azt kérdezte az apjátú, hogy:

— Édesapám, hát mast melyik lett elébb? Melyik az enyím?

Asszondja:

— Ez az, fiam.

Rámutatott. Mer mind a kettő monyas csikó vót.

— Ez a tied. Ez még az, ez még az öcsédé.

Égy órával vót időssebb egyik, mind a másik, mer hát ikek.

Jó. Gyerék aztat fölnyergelte, elmént. Azt fogadták még egymás között, a két testvér, hogy ha az ű kardja helin, ezen a lilimom, ha piros harmat lesz réggel, de azt ű mindég kiménnyen ű réggel azt megnézni, mielőtt a nap fölkel, hogy a harmatot föl né végye, hogy meglássa. Hogyha az piros, akkor ű veszvé van. Akkor okvetlen gyűjjön utánna, és keresse föl.

Jó, ezt megfogadták, úgy is vót. Hát a fiú aztá elmént.

Mént az. Mént országrú országra, egyik falurú a másikra, városrú városra. Kiért az országbú és elkerút egy másikba is. Hát éccér bekerül egy városba, hát ott az egész mindenség mind fekete. Még a, még a háztetők is feketére vannak behúзва, hogy még a falak is behúзва posztóval, még bemeszelve, hogy gyász vót az egész mindenség.

Hát a gyermek kérdezősködik. A harmadik házhol bemént, ott a város végin mindjá, ott lakott égy özvegyasszony magába. Kérdezi osztán tülle, hogy hát:

— Mi ez? Minek van ez a szomorúság ebbe városba?

— Ja, hát eztet még — aszondja — maga, vándor, úgy látom, hogyan hogy nem tudja? Sok országba tudják már, hogy ennek a városnak, ez a város el vanátkozva, mer van ennek egy kútja. Ebbe a kútba van egy hétfejű sárkány. És ennek mindennap kell egy szűzlány. Az az ű étele. Vagyis — aszondja —, ha mindēn nap nem, de egy héten ēccēr muszáj. Mer akkor — aszondja — városnak nem ád vizet. Többi kutakat kiszárította mind, hiába próbátak ásni másikat, mert víz nincs. De ebbe az egybe van annyi, amikor ű engedi, az egész városnak van vize bővenn.

— Ejnye! — aszondja.

— És a király kiadta, hogy most az ű lányára kerūt a sor, minthogy máma — aszondja — majd viszik ki, de délkor ott kell neki pontossan lenni a kutná. De oda nem mer mēnni sēnki — aszondja —, mer az borzasztó nagy tűzzel-lánggal gyün fel, s a lánt csak egyszerűjjen megfogja, s elviszi, s azután többet — aszondja —, nem látta sēnki. Sok, sok százat má — aszondja — elvitt, mēg ezerēt. Hát ezēr van a város — aszondja — behúзва gyászba, hogy a király nagyon sajnálja a leányát, de annak adná, ha mēgszabaditaná az életēt, a lányát is, mēg az országát is. Az egész királyságát.

Há a gyērēk gondúkodot, spekulál: hát mi csináljon?

— Eh, hol van? — aszondja. — Mēre van?

— Itt van — aszondja — mindjá város mellett, kívű, itt van egy kis kerek erdő, annak a közepin van egy szép tisztás, azon, ott van — aszondja — ez a kút. Oda jár, oda, oda vezetik ki mindig, majd — aszondja — oan tiz-tizenegy óra tájon — aszondja — akkorára majd vezetik ki a lányt.

Hát ű kiment elébb. Aszondja:

— Hogyan lehet aztat mēgtunnyi körülbelű, mikor az a, az a sárkány jelentkezik, hogyhát ű most gyünni akar?

— Legelősször — aszondja — fölgyün egy borzasztó fekete füst. A kutbú. Azután gyün egy kékebb, lángszerű. Amikor fölér, hogy most má fönt van, akkor tiszta vérvörös lánggal gyün, de — aszondja — az lepörköl mindent, oly mérgēs.

Hát a gyērēk gondúkodott, hogyhát most mi csináljon, de hát mindēggy. Ű mēgpróbál. Amibe kerül, kerül. Egy élet, ēggy élet és kész.

El is mēnt az, elbúcsúzott aztán az asszontú, hogy ű most elmén, ű mēgnēzi azt a kutat, hogy hol van. El is mēnt. Az asszony mēgmutterta neki: ezen az úton mēnjen, és itt mēg itt majd mēgtalálja.

Hát még is taláta. Hát az egy egyszerű, oan vót mind, mind egygy farámás kút, azon nem vót se gém, sém sëmmi, csak úgy, mind akik kötélén szoktak húzni belülre vizet, de hát abbú nem köllött, mer vót oan csatornája a kútbul kieresztve, aki az egész várost elárasztotta vízzel, amikor a sárkány engedte.

Odaért a gyerék a kuthol, körúnézte, hát hogy hogyan áll, mindenféleképp. Jó. Ű ottan elhelezkédett. A lova egyik ódalonn át a kútkáva mellett, a másik, a kutyája eminned, ű meg a harmadik ódalrú.

— Na — aszondja —, így nem jó lesz, mer akkor ezen ez soká kapaszkodik, kapaszkodik ki, így alkalmatlan, mer — aszondja — a kutyának is nagyot kell ugrani érte még a lovának is.

Igy egyszerűen fogta, az egész rámat lehúzták a lukrú. Fére. Elhúzta jó távol. Ott aztán elhélézték. Na, ez itten, itt nem aggat senkinek, nem akadály.

Na, ez alatt az idő alatt éccer harangoznak a városba, de nagyon. Mindenfelú zúgnak a harangok. Sír az egész népség, há késérik a kirákisasszont ki, a vesztőhelre. Mer hát csak oda mēnt, a vesztőhelre, má onnaj többet haza nem gyün.

Hát vót a városba ezek között egy vitéz, aki oan nagyon hősnek tartotta magát, hogy ű tudja fene kiesoda, majd ő megmutati, hogy megszabadítja a királynak a lányát. De mikor odagyütt, meglátta, hogy hát itt hopp, itt nem lehet így spekuláni, mer evvel, aszondja, ű nem mert odamēnni, egyszerűen nem is tudta, hogyan foggyon hozzá. Ű távolabb egy terebélyes nagy fára fölmászott. És az ágak között úgy elhuzódott, hogy ű látott minden munkát hugyan megy, vagy hogy mi megy ott végbe majd, de ő elzárkózott. Eltakarta magát.

Jó. Na, aztán éccer elgyün az a tizenegy óra idő, délig, éccer föltódul ám egy írtó nagy csomó füst, az egész. De oan nagy, maj megfulladtak túlle, oan bűdös, gázos füstött eresztett föl.

Aszondja a fiúnak a lova:

— Idēs gazdám — aszondja —, mikor ez gyün, akkor hasalj le! Nekēm nem árt — aszondja —, sē a kutyának, de — aszondja — nekēd megárthat — aszondja. — Hasólj le, hogy nē szívd — aszondja — azt a bűdös szagot!

Na, ez elmút. Hát aztá egy darabig megin vár, éccer gyün a kék láng. Kékēs. Aszondja:

— Na, mos má itt az idő, úton van.

De erre má meghozták a kirájkisasszonyt is, és odavezették a kúthol, hogy hát itt légyen magába. Hát odamént direkt a kútkáváhol. Mer azt gondóta, hogy a kúton van. Hogy ezt aztán a fiú odament hozzá:

— Kisasszony — aszondja —, légyen türelemmel!

Látta, jóképű, jó szál gyerek vót, csinos.

— Ide, a káva közé — aszondja — csak lépjen bele bátran, és csak üjjön le. Nő törődjön semmivel! Én leszek az első, hogyha szét is szed az — aszondja — a sárkány, nem maga.

Hát a kisasszony mintha kicsit örút is, meg fét is vóna. Jó, de a gyereket, fiút jó megnézte, hogy kicsoda, látta, jó szál gyerek, szép, stramm. Mikor fölgyün a vörös láng fölfelé, akkorára úk má odaátak haptákba, készen. A kardja készen át a kezibe. Mikor dugta föl az első fejit, ű annak egyet odaakasztott, az leröpút. A kutya elkapta másikat. De a ló is odarugott egyet, a jis leröpút egy. Hárommal má kevesebb van.

Öj, elkezd a sárkán mozogni. De gyün ám kifelé. Na aztán az, avval a négygel azt elbántak oan egykettővel, csak az vót nekik gyanus, mast má hat fej leesett, és vér még nincs egy csöpp sē. Hol van még, nincs, még nincs a lélek, még nincs veszve. Eh, a fiú osztán odavágott a karddal az utósó fejnek egyet. Hát mikor az asztat leszakasztotta, a kutya meg elkapta ja testit, még a lova is beleharapott, azok meg kihúzták a gödörbű, ugye kihúzták a kút mellé a partra, azok azt aztá jó ódalba rugázták, de hát akkor má feje nem vót, de abbú úgy sugárzott a víz, vagy a vér ki, mind a legerőssebb fecskendő, a tűzoltó fecskendő nem löveli mérgesebben a vizet, mind abbú hogy gyütt a vér.

— Na — aszondja —, ez most má megvan. Ennek vége van.

Akkor beleszúrta a kardot a sárkányba, ez aztán nekinyújtózott, hát, szövā most má ennēk vége van.

Hát akkor vótak, akik visszamaradtak még, ennek a szemtanúi hogy maj légyenek, de odagyünni nem mertek. Akkor odamént aztán az a gyerek a kirájkisasszonyhoz, s aszondta neki:

— Na most, kisasszony, bátran elmēhet haza, ezután lēs az városnak vize bőven elég, mer nem lēssz, aki meggátolja.

Jó van ám, de ű most hogyan menjēn maga haza?

— Hát, én nem tudom — aszondja — a járást, mer én csak még máma gyüttem, erre hírré gyüttem ide. Hát — aszondja —, ahogy gyütt, majd úgy el is megy. Vagy maj talál késérőt.

— Ném — aszondja ű, nála nélkü nēm mēgy.

— Én pedig — aszondja — oda nēm mēgyék.

Fölűt a lővára, de aztat mēgcsináta előbb, hogy a sárkának a fejeibű azt a hosszú nyelvét ű az ű kardja hegyivē mindēgyiket szépen tűbű kivágta, Azt összerakta, belecsavarta az ű ruhájába, egy ruhába, és beletette az ű vadásztarisznyájába. Többit, azt otthatta cakompakk, mindēt.

Na, alighogy ű eltávozott, éccēr a fárű ez a legény, az a Vörös vitéz leszát. Mindjā rohan a kisasszonhol, mindjā elkaróta ütēt, és rátamad ám, de szigorujjan, ha azt nēm mondi, odahaza, hogy ő mentette mēg az életit, akkor előkapta a tőrit hogy rögtön agyonszűri.

Hát a kisasszon mēgijedt. Ő mindēt elvállāt. De aszondja, a szava szent lēgyēn! Nēm hogy éccēr így beszél, másszor aműgy, hanem ahogyan monda, annak úgy köll, hogy lēgyēn.

Hát a kirákkisasszony mindēt megizēt ijedtēbe, hogyhāt agyon nē szűrgya ütēt, ha má megszabadűt az élete a sárkánytű. Hát úgy is maradt.

Űk aztán kettēn, akkor a Vörös vitéz összeszēdte aztat a hét nagy fejēt úgy, hogy alig tudta cipēnyi. Elvűtte mind bemutatónak, hogy igen, itt van, ű győzte le, ű emésztette el a sárkánt, a kirákkisasszon bizonyítotték, mer élve van, mellette, és a is asz monda, hogy így és így viaskodott vele, amind az mesēte neki, hogy itt mit mondjon.

De a fiű evvel elment.

Há jó, elértek haza. Hát a király asse tudta örömēbe, hogy mi csináljon. Mindjā leszedetett a városba az összes feketēt, ami csak fekete vót, mind rózsaszinűnek mēg pirosnak kellött lēnni, mēg fehérnek, úgyhogy nemzeti szinaek kellött lēnni mindēnnek a nagy örömtű, hogy mostan van a városnak vize elég, mer asztán a kűtbű a víz ömlött a városnak annyi, hogy gátakat csináltak elibe, hogy el nē öntse kerteket. Addig mēg annyi se vót, amit mēg tudtak vóna inni.

Na jó. Nagyon megörűt aztán a király, hogyhāt egy derék legén lētt a vője, de a kisasszony aszondja, hog ű addig mēg nēm eskűdik, mēg ű aztat mēg nēm, az a legény nēm gyűn el hozzá, aki ütēt mēgmentette.

Akkor a király fölfigyēt: hát hogy van ez? De hát akkor má nēm mert a Vörös vitéz sē elibe ugrani, hogy hát:

— Mér beszēsz — vagy hát: — Mit hazudsz? — hogy az apjának.

Mer aztán a lány elmeséte mind pontrú pontra, hogy hogy és miképp vót.

— Hát — aszondja —, nem lehet, mer — aszondja — ennek bizonyítottáknak kell lenni — aszondja.

— Hát ez itt van — aszondja a Vörös vitéz —, hát itt van a sárkánknak a fejei, hát elhoztam, ez bizonyítotték. A többi része még ott van — aszondja —, majd széthordik a kutyák, vagy pedig eltemeti, akinek nem teccik, hogy ott van.

Jó. A fiú emmög bemént ehel az özvegy asszonho, az ottan, ott még meghúzódtott egy, egy nap, két nap.

Ezalatt a király kihirdette, hogy harmadik napon a királykisasszonnak lesz az esküvője a Vörös vitézzel. Körüjárták az egisz várost, bemutatták a királykisasszony mellett, hogy ez győzte le a sárkányt, még mindén. Amikor elméntek előttük, a gyerekek kikönyökök az ablakon, aztá nézte őket.

De a kisasszonnak a széme nagyon éles vót, és hamar a széme közibe talát pislantani, hogy meglátta, hogy az ám az! Itt van! Kezdte olvasni, hogy enné, meg enné a házná van.

Jó, elmént, aztán az apjának, mikor hazaértek, aszondta:

— Édésapám! Enné és enné a házná a városba, ez még ebbe az uccába, ezen méntünk. Itten, itt van az a fiú, aki — aszondja — az én életemet megmentette, nem ez.

Vörös vitéznek még má ráfázott a gatyája, de hát ő még mindig tartotta magát, hogy őneki van az igaza.

Jó. Aszondja a király a lánynak, aszondja:

— Ide hallgass, lányom, most elgyüssz velem. Körüjárgyuk a várost, és megtalálod aztat, hogy hol van. Vagy pedig maj gyün hirnök.

Hát az alatt az idő alatt készülődtek a lakodalomra. Hát abbú a lakodalmas holmibú hát űneki is kéne valami kóstoló legalábbis.

Az asszony adott a kutyának egy jó nagy, félkéz kosarat, de nem vót oan nagy, hogy talá éppen nem birta vóna, nyakába akasztotta még beletette a cédulát, aszondja, hogy: „En küldtem” — Más szó nem vót semmi. „En küldtem”.

Ezt a cédulát meglátták benne, mikor mént. Bujt az ottan, mindénki között, ha valaki hozzácsipett, megcsipte nadrággyát, megengedte tovább. Úgyhogy direkt tolakodott be a királyi kastélyba, a szakácsokat kereste. Hogy őneki a kosarat töltsék még menázssival.

Kiveszi aztán a cédulát belülre, olvasi, aszondja hogy: „Én küldtem”. De hát ki az az én? Föltűnt nekik, hogyhát ki az?

Királkisasszonnak mikor megmutasztották, aszondja:

— Én tudom, hogy ki az! Eridj — aszondja — utánna, a kutya után!

Megtömték aztán annak a kosarát élelemmel, amennyi csak belefért, elláták. Há most merre megy?

Addig ment, ide ment, oda ment, a kutyák még persze a szagér odagyűttek a kosárhol, elkezdtek viaskodni, hát bizony ű hon a kosarat őrizte, hon a kutyákat verte földhöl mellülle, aztá azér avval ű elgyűtt. De a kísérők aztán, akik késérték ütet, hogy hova megy, azok annyira eltévesztették, míg ű a kutyákkal viaskodott, ű annyira egy utcát megkerűt, hogy a kutyáktű is elszabadút, még a menázsit is hazavitte, annékű hogy ütet meglátták, hogy melyik házhol ment be.

Visszagyűnnek, kérdezi a király hogyhát:

— Na, hon van? Megjelöltétek-e a helét, hogy hon van? Hogy mēre van? Melyik házná van?

Hát, nēm tudja megmutatni egy sē.

— No, majd eljōn az hónap is.

Elmēnt másnap megin. Mēgincsak úgy jártak vele.

Akkor harmadik napon, mikor aztán má nagyon, nagyon szigorujan fogta a király, aszondja, hát má ez nēm létezik, mer eztet még kell keresni, mer aszondja a lánja, hogyhát:

— Ez vót az a kutya — aszondja —, ez vót ott mellette. Ez annak a kutyája, és ez azér küdte, hogy ű itt van a városba. És ezzel, ű nēm mén senkihöl addig, ha, nēm bánja, az apja azonnal, mindjár fölakasztati, vagy akármi csinál vele, míg ezt a fiút ű még nēm láti.

Mer a Vörös vitéz aztá elmeséte a királynak, hogy az miféle, milyen csavargó, még ilyen, még olyan, mind. Mindent, csak jót nēm mondott felülle.

Na, harmaccora aztá késérik a kutyák. Amind má késérik, azt a kapuszárfát, amind látták, hogy hol ugrott be a kerittésen, mer az csak egy falusi rendēs deszkakerittés vót az egész, azon átugrott kosarastű, mindenestű, és akkor eltűnt a hátsó udvaron. Az elsōn még begyűtt.

Ottan mēkkaparták a kerítésnek a izéjét, egy körōsztöt csináltak rajta, hogyhát ennē van, majd errű megtalálják.

Mēntek és keresik azt az egisz városba, azon az uccán végig mind, de akármelyik házhol mēnnek, mindannya körōsztōzve van. Ez is

körösztózve van, meg az is. Mer a kutyanak is vót annyi figyelme, hogy amind űk aztat ráhúzták, azt a körösztot, ű meg a körmével húzott rajta ugyanolyat. Hát most nem tudták még, hogy hol van.

Na, utóljára azt akkor: Hát most nincs más, hát mennyünk, mer ebbe az uccába van, házrú-házra. Házrú-házra. De mént a király is vele, a kisasszonnyal a hintón. Akkor aztá mégátak, akkor aztá most hát gyalog. Beértek hozzájuk, akkor a királykisasszon meglátta, hogy itt van, az nem szót az apjának, sē szó, sē beszéd, csak a nyakába ugrott, aszondja:

— Édesapám! Ez az, és nem tovább.

Na aztá a király, mikor meglátta, hogy csakugyan nem az a kinézésű, mind amilyet űneki elmesétek, hogyhát milyen, miféle pofa, akkor na aztá belátta a király, hogyhát igaza van a lányának, nem úgy van, mind amint a Vörös vitéz neki elmeséte:

— Na fiam — aszondja —, hát akkor mas gyere velem — aszondja — a hintóba.

Akkor aztá a lány nem mént ki addig a nyakábú, az nem vót mentség, hanēm, de ű aszondja, ű nem űl be a hintóba, ű fölül az ű lovára, aztá ű azon megy el. Töret a hintó mellett.

Hát ebbe beleegyözött a király is, még a kisasszony is, de odaűt szérű, nehogy talá megsarkantyuzza a lovát, aztán elnyargaljon valahová. Mer nagyon fétette vóna.

Na, aztá elmēntek a királyi kastélyig. Akkor befordútak az udvaron. Mikor a Vörös vitéz meglátta, akkor mind akinek megparancsúták, három vānkos kiszaladt a seggi alú. Kiugrott. Má csak kilenc maradt.

Na, aztá mikor begyűtt, beljebb, azt aztán a király kérdőre fogta, hogyhát:

— Gyere csak, fiam, be! Néz meg — aszondja — a vetélytársad, mer ez elmondott téged mindēnek, csak jónak nem, még mindē szépnek, csakhát szépnek nem. Hát most hasonlitsuk össze, melyik-tők különb? — aszondja. — Én úgy látom, hogy te sokkal különb vagy mind ő. És igaz. Az még csak — aszondja — egy hazug fráter, ezér, hogyhát ű mind csavargóbú király lēhessen. Nēm a szorgalmábú.

— Hát én — aszondja —, felséges királyom, én ērű nem tēhetēk, — aszondja —, ez ilyen embēr, én még ilyen vagyok. Én fölálodoztam az életem: ha sikerűl jó, ha nem sikerűl úgy is jó. De ű nem merte. Ű fölűt a fára, és onnan nézte, hogy én mi csinállok.

— Igaz vót ez?

Akkor aszondta, ráfelēte, hogy aszondja:

— Igaz vót.

Akkor három vánkos megen kiugrott a seggi alu. Há má csak maradt hat.

Na aszondja, hát most mivel bizonyitti be, hogyhát ő kicsoda? Mikor ő, aszondja, elhozta a sárkának a fejeit, ű avval bizonyitti, hogy ű ölte meg.

Jó. Be is hozták.

Aszondta neki a fiú, a királynak is:

— Felséges királyom — aszondja —, hát fiatalember vagyok még, még csak most tőtöttem — aszondja — a huszadik évemet, de én még oan állatot nem láttam, akinek a szájába nyelve nē lett vóna. Hát nézzék mēg, hogy ennek van-e?

— Van hát! — ráfelel a Vörös vitéz —, mer az ott kell neki lenni — aszondja. — Ha feje van, a nyelvének is lenni köll.

— Hát nézzük mēg, hogy hol van.

Nézik egyet: üres. Mēglátszik a hele, hogy vót, de nincs. Másikat is, sorba. Utánna a vánkosok egyenkint kiszöktek a seggi alu. Mikor aztá elérte az utójjára, akkor a gyerek elővette a tarisznyát, akkor aztá kibontotta ezt a papirt, akibe ű belepakkóta mindēgyiket külön-külön:

— Nahát, most próbálják mēg, hogy melyik melyikhöz passzol! Hogy ez, az-e, vagy az, aki az üres fejet hozta, vagy az, aki eztēt kívágta?

Hát akkor, a Vörös vitéznek má nēm vót menekvés, mos má lefülelték rögtön, be is zárták. Dehát most?

Ez aztán ott maradt zárva, űk mēg tartották a lakodalmat továbbra. Akkor aztá elmēntek, mēgesküdtek. Lakodalmaztak. Sok huzamos napokig.

Akkor meggondóta király, aszondja:

— Hopp! Mēg — aszondja — ezt a legént is — aszondja —, mivel a sok vendég mēg itt van, had lássák, hogy hogy büntetem meg, hogy mér hazudott.

Közbe kérdezték egyik jóst is, másikat is: há micsináljanak vele? Egyik aszondja:

— Hát le köll fejezni.

— Á, az semmi! Akkor csak mēghalt — aszondja —, akkor nēm szenvedētt sēmmit.

Vót neki egy bolondja, akit udvari bolondnak hívtak, aszondja neki:

— Fölséges király! Tudja, mi csináljon neki? Van magának egy üres hordója, veresse teli szèggel, aztá fenekülje bele. Aztá vigyék föl — aszondja —, āra nagy hegyre, aztá hentergessék lefelé. Hagy gurgulázzon e kicsit. Hagy бүkdösse meg az ódalát!

Na, erre aztá tapsot kapott a fiú, hogyhát ez taláta ē legjobban, hogy hugyan kő.

Fölvitték aztā a hegytetőre, annyira, hogy aztā ráeresztették egy hosszú útra, olyanra, aki direkt rávezette egy nagy folyóra, aki aztā el is vitte. Talá még máma is utazik a hordóba, ha utazik. Ha nem, akkor má szétmēnt.

Na, űk aztā így most megmaradtak űk együtt, má elmút a lakodalom, elmút minden, aszondja a fiú a lánynak:

— Ide halgassá — aszondja —, most má férj és feleség vagyunk, de még nem vagyunk.

Mikor lefeküdtek, mer királynak vót egyg üvegtetejű egy rezendája, vagy minek nevezik aztat, egy kastélynak egyik sarka, aki csupa üveg vót, hogy ottan ellátott fölfelé, minden tájra, az egész városba.

Este, mikor lefeküdtek űk, ű a kardgyát odatette közibük. Aszondta, fölfigyēt, mikor elmút a kilenc óra, fél tíz, az idő, egy nagy csillag, egy nagy piros csillag csak leerészkdētt, ide gyön direkt-direkt. Azt gondóták, most ráesik a fejükre. Azt a kis rezedenciát körűkerűte, és mellette eltűnt. Ez a gyereknek a szēmibe esētt nagyon, hogy mi ez? Hm.

Kérdezi a feleségét, aszondja:

— Mi vót ez? Most ezt nekēm magyarázd meg, vagy ki ez?

— Eh — aszondja. de ide tētte a szēmire a kezit, hogy nē lássa a fiú, hogy hát ez, mi ez. De nem, űneki eztet tunni kell. Akkor aztā elkezdte neki magyarázni, hogyhát — ez vót, — aszondja — annak a sárkánnak az anyja, mer — aszondja — ű arra akart engēmet, nem minthogy megēnni, el akart vēnni feleségének, mer ű elátkozott fiú vót. De űneki hét évig, mivel hét feje vót, hét évig kellēt neki így lēnni, ebbe az alakba, és ezer sanyargatott minkēt, hogy az apām nem adott neki. Tehát — aszondja —, ennek az anyja vót ez, most gondoskodik valamilyen mámeg, hogy valami galibát, vagy valami csapást mérjen a városunkra, amiér te megölted a fiát. Vagy terád.

Na, akkor a fiú nem szót többet sémmit, feleségét megcsókóta, kardját fölvette mellüle, akkor fölkött, fölkeszűtt, lemént, a lovászának aszondja, hogy:

— Hun van a lovam? — aszondja.

— Itt van.

— Eridj, de nyergeld föl, de rögtön!

Föltette a hátára nyeret, mindént, a kutyája mellette, akkor sarkantyúba fogta a lovát, az aztán, éppen úgy, mind a csillagot látja, körúkerüte kasté tetejit, és ugyanazon a nyomon eltűnt szém elű, nincs. A kisasszon még hát várgya, maj csak visszagyün. Hogy aszmondta, elmegy le, megnézi a lovát, avval hatta ott.

Hát egyre mondta ő neki, hogy hát:

— Ne törődj te avval — aszondja —, van — aszondja, — aki gondozi!

Nēm, ű akari látni.

Evvel aztán ű eltűnt. Hát amind azon az uton ű leszaladt a föld alá, a földalatti országba, ahová az a vén banya, banyájé vót, megtalálta aztat a gyalogutat, aki direkt vezetett, hogy mēre kell neki menni, hát aztá azon nyargalt lassan.

Csak mēgy, csak mēgy, csak mēgy. Má rávirradt, má rá is estelődött, de a tarisznyába nincs más, csak még az a régi, amit az özvegyasszonná pakútak bele, egy kis szalonna, kenyér, hajma, só, paprika, ez vót az, egy vándornak az úti menázsija. Élelme, énnivalója.

Na, odaér egy rettenetes nagy vastag fa alá, nagy, lombos fa.

— Na — aszondja —, itt — ráestelődött, a nap lebúvóba vót —, itt — aszondja — mēgállok, itt mēghálok. Majd — aszondja — azután utazok tovább, mer — aszondja — banyát mēg kell keresnyi, akárhol van.

Na aztá ő szédött össze gallyát, ágat, mifenét, rakott tüzet, ráhuzott a nyársra jódarab szalonnát, elkezdte sütogetnyi ottan, pirogatnyi. Éccēr aszondja valaki a fárú:

— Juj, de fázok!

Fölnéz. Aszondja:

— Gyere le, ha fázol! — aszondja.

— Juj, de fázok!

— Hát, gyere le, ha mondom, ha fázol — aszondja. — Van jó tűz. Kapsz még szalonnát, kenyeret is, csak süssek, aztá egyé.

— Nëm merek ám — aszondja — a kutyádtú még a lovadtú — aszondja —, mer akkor szétszaggnak.

— Nëm bánt itt sënki, csak gyere le!

Jól van ám, leút.

— Nëm — aszondja —, nëm mënëk le. Itt van — aszondja —, ledobok egy szalmaszálat, hát dobd rá — aszondja — a kutyádnak a nyakára.

Hát az még, szégén bolond, mer hát bolondnak mondhatni hogy mér hallgatott arra a csábító szóra, rádobta a kutyája nyakára aztat a szalmaszálat, nëm a tűzre. Abba a pillanatba akkora vastag lánc és lakat lett a kutya nyakán, aki a földhöz és a fához a lovát is még a kutyát is odaláncóta abba pillanatba, hogy azok mozdúni së tudtak.

Na, akkor a vén banya legyütt a fárul. Odamënt a gyerekhöl. Hozí a szekercét a kezibe, még egy, még egy teknyót. A fárú.

— Na — aszondja —, híres vitéz! A fiamat megölte, de — aszondja — mast te së ész tovább.

Ára fogta tüle a szekercét, mindën szó nékü a gyerekek kettéhasította fejét. Összerogyott. A lova még a kutyája nézi, de nëm tinnak segíteni szégények. Nyöszörög az, segítene, de hát nëm bír moccanni së.

Összedarabóta az aprókára, úgy, mind mikor a mészáros paprikást akar csináni, bele teknyóbe. Fölvitte a fára, föltette.

Avval a szüle eltünt. A tüzet szétrugta, szalonnát, mindënt, az is ott veszett a földön, így most ez eltünt.

Hát most nëm mëhetünk tovább, mer hát a fiú mëghalt. Most elmënjünk haza. Mi csinál a testvér odahaza?

Másnap rëggel, mikor az öccsë fölébredt, fölkelt, mielőtt a nap fölkelt vóna, kimëgy, nézi a liliomszárat, látja a kardgya helit. Hát egísz nagy véresöppök vannak rajta.

— Hú, itt a baj, az én bátyám mëghalt! Vagy nagy veszélybe van.

Mondi aztá az apjának, hogy:

— Edësapám, nincs maradás, egy nap së tovább, isz rögtön, de rögtön mënnyi köll, mer a bátyámat még köll keresnyi, mer ez veszve van. Akárhól. Vagy elveszett má, vagy, vagy olyan veszélybe van, hogy segítségre van szüksége. Nézze még — aszondja —, milyen piros a kardgya hele!

Nézi az öreg, hát direkt, akár egy vért öntöttek vóna rá, vagy az.

Na, akkor az kapta, fogta ű is az üvét, letörte, mer akkor má aztá élő kard lett belülle. Letörte, ott vót a hüvelyestü, fölesatóta

derekára. Akkor má megvót a szerszám is, mindenféle a lovára. Fölnyergelt, elbúcsúzott az apjátú. Most elmén, ű megkeresi a bátyját, akárhol van. Vagy akárhol jár, vagy merre van.

Hát ű direkt rátalát ugyanarra az útra, amelyiken az ű bátyja ment. Be is ért ű abba városba is. Beköszön ahhol a, ugyanahhol a házhol megint, ahhol a bátyja vót, ahol az özvegyasszony vót. Hát az is megsiratta, mer hát már ottan sirt az egész város, hogy most ez az, ez a elegáns, szép, jószívű király, ami most akart vóna lenni, ez egyszerűen csak eltűnt a föld színérű és nincs, nincs, nincs. Há siratta az egész város, siratta király is, még a kisasszony is, mind. Hőj, mikor a fiút meglátta az asszony, höhőj, lett öröm, nyakába ugrott, megcsókóta:

— Csakhogy megvagy, fiatal királyom!

Hát ez a gyerekek rettentőjen főtűnt. Hopp!

— Hát az én bátyám nem hiába dógozott valahun! Királynak nevezik ütet. De hát nem szabad visszahőköni, vagy elárúni, hogy na, nem én vagyok.

Akkor aztá mindjá az özvegyasszon futott, jelentette, hogy megvan a fiatal király, meggyütt. Meggyütt és így, mer hasonló eggyik mind a más, mind a két gyűrű. Mindenfélé. Ló is, kutya is, még a gazdája is.

Na, aztá mikor elért, odaért a királyi kastélyhoz, meglátták, hát az as se tudta a kisasszony, hogyan fusson le, ugrott a nyakába:

— Csakhogy meggyütté! Többet nem engellek el. Ném méssz el többet a háztú soha.

De úgy maradt aztá, hát örűtek akkor egy-két nap. Kérdezi aztán a király:

— Hát hogyan fiam, hol jártá? Mēre? Mi vót veled? Mér tūnté el, mér menté el?

Hát most ű nem tud szóni sēmmit, mer hát ű nem vót még sēhol. Mit felēljen? Hát azt mondta, hogyhát:

— Mit tudom én, valahellyű talátam egy, egy oan utat, akin el kellött csavarognom, aztá hát idáig ēhuztam az idót, egy kerülőve gyüttem csak be, vissza. Akkor eltévedtem, úgy gyüttem vissza a városba.

Hát nagyot hazudott, mer hát ű még nem vót sēhol. Ném hazudott, mer igazat mondott ennyibű, mer ű nem tudta, hogy a bátyja hova lētt, vagy mi lētt vele.

Na, elgyütt az este, lefeküdtek űk is. Hát örűt a fiatal királykisasszony, mēggyűtt a férje, má hát most férj és feleség, hát jó. Hát ugyanoda, abba a, kastélynak abba a rezedájába, akibe vótak legelőbb is. Ű éppen úgy csinát, mind a bátyja. A kardot közibe tette.

Mikor azt a piros csillagot mēglátta fölöttűk, aki körűkerűte a kastét és eltűnt, akkor ez őneki főlűnt nagyon. Hogy mi vót ez? Ezér, ezér nincs az ű bátyja, ezér van annak a kardgya helyin a vércsēpp, hogy ez ezen a nyomon pusztűhatott el valahogy, valahol. Kérűi aztán a feleségét, aszondja:

— Mondd mēg! Nē nyujj hozzám — aszondja —, mer a kardom elvág. Mondd mēg, hogy mi ez? Mi vót ez?

Aszondja:

— Montam má. Lám — aszondja —, elmenté, akkor mēg nēm látod, nēm mondom tōbbet — aszondja —, mer akkor nēm gyűssz vissza.

— Visszagyűvők, csak mondd mēg! Hogy mi ennek az oka, mi, mi vót ez, vagy mēr vót ez a jel, mer ez, ez rosszat jelent.

Akkor aszondja a királkisasszony, aszondja:

— Hát mondtam — aszondja —, annak a sárkánknak az anyja, az a vén banya, az. Az akar māmēg valami, valami csapást mērni a városunkra, valami kárt csináni bennűnk, mer a fiát megölted.

Dehát persze nēm mondta a gyerek, hogyhát:

— Én? Én nēm.

Csakhát nēm akarta magát elárűni. Hallgat, lapitt.

Na, azon a nyomon, amin az eltűnt, ű is szépen főlkōtt, aszondja:

— Várj ēgy kicsit, maj mindjár gyűvők.

Főlkelt, főlvette a ruháit, főlűt a lovára. Ugyanazon a nyomon ű is eltűnt, mind a bátyja. Mēg is taláta a lába, a lovának a lába nyomát, hogy merre mēnt. Akkor aztá ű csak ballagott utánna.

Hát biza sokáig lovagót ű is, úgy mind a bátyja első napon, mer abba az éccakába is egész éccaka, meg másnap egész nap, estélig, addig űneki lovagűni kellett. Hát az ű tarisznájába tōbb vót azér, mer ű útravalót hozott magával. Nēm kellēt a királyéktű pakóni, vót az ű vadásztarisznájába.

Na aztá mēg is taláta azt a cserfát, mēg a nyársat is, mēg a szalonnát is, ami szét vót rugva, féredobva, mēg a kenyér, mindēn. Ott van a kutya is, ott van a ló is.

Az alatt a fa alatt amind ű mēglátta ezt a tűzhelet, kenyérdarabot, mēglátta kutyát, lovat, kutyája is észrevette, mindjá ēkezdet

vonyittani, ugrott a kutya nyakába, akart neki segíteni, de nem birt. A lova is nyeritt, beszél a testvérgyínek, de hát nem segíthet a bajján. Ű még szinte oda sē neki, fogta a gallyakat, megin szēdte össze, mēgrakta a tüzet, de nagyon. Ő is azt a szalonnát odatette féré.

— Ez — aszondja — majd jó lēssz a kutyáknak később, majd — aszondja — mink észünk a bátyámmal másikat. Majd csak előgyün, mer itt kell neki valahol lēnni, akárhol van.

Mēgrakta a tüzet nagyon, süti a szalonnát ő is, kezd falatozni. Éccēr azt mondják a fárú:

— Juj, de fázok!

— Fázol? — aszondja. — Gyere le, melēgēdj mēg!

— Na — aszondja —, nēm merēk.

— Há minek nēm mersz? Gyere le!

— Juj, de fázok!

— Nē fázzá — aszondja —, csak gyere le!

— Na — aszondja —, eztet az ősz hajszálat — asszondja — dobd rá a kutyádra — aszondja —, akkor lemegyek.

— Dobd le!

Ledobta. Direkt az ölibe esett a hajszá, ű mēg összegöngyölgette, rávette tüzre. A hajszá abba pillanatba elégett. A banya már akkor lōggott, hogy ugrott le a fárú, mer azt gondóta, hogy ő is a kutya nyakába dobta. Abba a pillanatba a banyát már a két kutya el is fogta. És ez alatt az idő alatt, amind ez megtörtént, a lánc a kutyárú is meg a lórú is rögtön lepattant, leszabadút. Na, akkor ezek aztán mindjá körükapták, két kutya a szülēt két ódalrú, a két ló a másik ódalon, ő mēg szēmbeát vele.

— Na — aszondja —, anyám, ezek mind mēgvannak, ez mind jó van. Hol van a bátyám?

Aszondja:

— Ott van a fánn.

Aszondja:

— Vēdd le!

— Eressz el — aszondja —, akkor levēsžēm.

— Nēm — aszondja —, nēm. Űgy nēm lēhet. Parancsód mēg neki, az majd avval együtt legyün, ott van abba a teknyőbe. Szólj neki, majd akkor annak le kell gyünni. A te szavadra muszáj. Innend — aszondja — most má nēm szabadúsz!

Na, aztá akkor a szüle egyet nyújtózott, akkorára, hogyhát itten fogták azér a kutyák, hogy el nē szökhessen. Hogy ű a teknyőt elérte, levette. Most aszondta neki:

— Amilyen embēr vót, mēg amilyen én vagyok, ilyent csinálj belülle. De olyant, amilyen vót, mer én ippe olyan vagyok. Mer ha nēm — aszondja —, akkor itt sūsž mēg, de nēm éccerre. Csak kicsinyenként égetlek el a tűzön.

Hát ez a szüle aztán mēgijedt, elkezdte, aztán aztat a sok diribdarab húst gyúrni, összevágta még apróbbra. Addig formáta, addig gyúroghatta, akkor a zsebibü elővett e kis üveget, mēg egy fűszálat. Avval a kis üveggyének a tartalmával, ami kis orvosság, mi vót benne, azt én nēm tudom, mer nēm láttam. Csak így mondták nekēm is, én mondom tovább is. Avval mēgkenyégette aztat az összefaragott húsdarabokat, hogy oan embērt formát belülle ippen, mind amilyen vót. Evvel a fűszállal rácsapott a fejire, egyet a seggire, és fölugrott talpra. Elkezdte dörzsőnyi a szēmeit a fiú, hogyhát ű mán nagyon sokat aludt. Néz szét, nézelődik széjjel, körű, maga körű, hát ott a két ló, ott a két kutya, de ott van az öccse is. Akkor annak a nyakába ugrott, átöléték egymást, két testvér.

— Hát—aszondja —, öcsém, nagyon szépen köszönöm — aszondja — a szívességedet, mer én alhattam vóna talán a világ végéig is.

— Hát bizon, bátyám, alhattá vóna, hogyha én akkor ki nēm mēgyők, mēg nēm nézēm azt a, a kardodnak a helit, máskülönben — aszondja — még máma sē gyüttem vóna utánnad. Addig elpusztút vóna a lovad is éhen, szomjan, mēg a kutyád is.

— No de — aszondja —, hát most mi csináljunk a banyával?

— Sēmmit. Ezt a kis üveget add csak ide, anyám!

A szüle aztá odadta. De aztat a szál gazat is. Azt is. Ezt aztán a kisebbik fiú a zsebibe tette.

— Na — aszondja —, hát most, jó kutyám, a többi a ti bajtok, hogy mit csinátok vele!

Na, azok aztán abba a pillanatba elkezdtek ripityára a szülét szétszennyi. Jól belakmároztak belülle mind, minthogy vadat fogtak vóna, a többi porcikája, ami maradt, azt mēg rákotorták a tűzre, azt aztán teljessēn elégették.

Igy, ezen az úton fölnyergeltek, elmēntek vissza.

Vissza is értek úgy űk a harmadik napon. Ugyanabba a városba, ahol, ahonnand űk elindútak. Azon a nyomon is szintén, de űket nēm látta sēnki, mer éccaka gyüttek azon az úton föl. Elmentek űk ahhol

az özvegyasszonyhol mind a ketten, akihő legelősször betévedt az első fiú, még a második is.

Hát az csak szétnézett: két kutya, két ló, két ember. De éggy! Akár éggyiket nézi, akár a másikat. Most má hogy tudja kiválasztani, melyik az? De aztán a fiatalabbiknak ugrott a nyakába, aszondja:

— Ez az a király.

— Ném — aszondja —, bocsánat, ném én vagyok. Itt van — aszondja —, a bátyám az.

Ha, akkor avval az özvegyasszonnyal együtt elméntek direkt a királyékhoz.

Beérnek a kapu elibe, hát a strázsa, az aztá ném kérdezte: kik vattok? Csak féréát, mer mindjá tudta, hogy itt van ő. Dehát most, most ketten vannak, most melyik az? Melyik a király? Beeresztették.

Királykisasszony is kinéz, ki, de sírva a kendő között, mer má siratta az urát, hogyhát most: férhőzméntem, de nincs sénkím. Mikor meglátta, de most két embert lát.

A király is, szaladnak ki, az egész, mind. Királyné is, az öreg királyné, mind:

— Aranyos fiam, aranyos fiam!

De hát most melyiknek a nyakába boruljon?

Hát a királykisasszony is eltévesztette, ennek a fiatalabbnak a nyakába ugrott, ezt ölelte meg.

Hát azt eltávolította:

— Bocsánat — aszondja —, ángyom, mer annak nevezhetlek — aszondja —, ném én vagyok. Itt a bátyám — aszondja. — Ez vót az első.

Na, ebbű aztán lett rettenetes nagy öröm.

Jó, hát ott aztán mulatgattak, úk ott elvadászgattak, eljártak hónapokig, sokáig ott eléldégét a fiú a bátyjáná. Aszondta neki:

— Ide hallgasá, édés bátyám! Meg felséges királyom! Most már — aszondja —, bátyám itt van, ez most a királyságot átvette. Van neki felesége. De nekém még nincs senkim. Ennekém magam után kell nézni, nekém menni kell tovább.

Ej, nē mēnjen el, ű aszondja, hogy ű mēgoszti vele.

— Lēgyēn — aszondja —, öcsém, a fele tied, fele mēg az enyim!

— Ném — aszondja —, bátyám, nekēm nēm kell. Hát te szērēzted, ez a tied. Majd amit én szērēzēk, a mēg az enyim lēssz.

Hát aztá sokáig ottan tanakodtak, hogy mi csináljanak, de mégis aztá, mégiscsak a fiúnak engēdtek.

Na jó, akkor aztá föl, aztá azt kérdeszte túle a király:

— Most mondd még, hogy mi kell? Útra.

— Nekem a világon senni se kell. Ennekem van az én tarisznyámba útravaló, ami nekem kell, többit még majd megszerzem.

Hát úgy is lett. Elbúcsúzott aztán a bátyjátú, az ángyátú, királytú, ettü-attú, ebbü az országbü ú elmént.

Megy ú, vándorol országrú-országra. Egyik, egyik szegényebb, másik gazdagabb, tehát úneki földaláló nincs. Megint beér egy nagy város szélire, azt ott találkozik egy ős, öreg emberrel. Az útonn. Még mielőtt beért vóna a városba.

Megállitja az öregember ütet, aszondja:

— Fiam, állj még! Tudom, hogy hová indúsz, azt is tudom, hogy mit keresöl. De — aszondja — megléssz mindén. Csak, ha az én szavamra ráhalgatsz pontossan. Mer látom, bátor vagy, vitéz vagy, nem fész semmitü. Őszinte vagy. Tehát ezt hallgasd még majd, amit én mondok! Most bemész ebbe városba. Ez a város el van átkozva. De ebbe lakik a király. Annak van egy élőhalott lánya. De — aszondja — anná szebb még a föld hátán nem vót. Ezt azér átkozta még egy király, mer a királykisasszony a fiához nem mént feleségül. És ez átkozta meg, hogy még él, míg olyan nem találkozik, aki ütet három éccaka még tudja strázsáni, élve, hogy mind a három éccaka élve marad, azé légyen, akkor földszabadul az átok alú. De addig — aszondja, — mindég éccaka szörnyeteg képében bolyong, és tör-zúz a templomba mindént. Hiába építnek akármit, akármit csinának, az mindént tönkretesz. De ha az én szavamra hallgatsz, akkor — aszondja — tied léssz.

Hát így beszéget az öregemberrel a fiú, jó a fülibe vésett mindent, az eszibe, mit is mondott az öreg. Aszondta neki az öreg még:

— Fiam, most eredj föld direkt a királyhoz. És ajáld magad, hogy te léssz az éccaka strázsa. A királykisasszony templomába. Mer ide már — aszondja — nagyon sokan jelentkeztek. Be beméntek, de ki nem gyütt egy se. De te jelentkezz bátran. De azt is mégmondom majd, mikor megegyezté a királlyal, mer az nekéd adi majd a lányát is, még a királyságát is, amikor ennek vége léssz. De ez három próba éccaka ám! Itt — azondja — türelemnek kell lenni, és jó szívnek, kitartásnak. De — aszondja — tebenned — aszondja — az mégvan. Majd én segíttek, né fé senni! Hogy — aszondja — ha lesz türelmed, úgy nem fogsz féni senni. Csak halgazsd még: majd az első éccaka, estére, maj mikor bemész a templomba, de hat órákor má bemész

este. Addig az ajtó nyitva van, azután bezáródik önmagátú. Mikor elgyűn az az éfél, mikor a tíz órát elütötte az óra. Nem is, a tizenegyórát, mer ű most csak — aszondja —, az első éccakán egy órája van neki. Azután lëssz majd egy és fél, męg lëssz a harmadikon kettő. De a tizenegyet mikor elütötte az óra — aszondja —, nę várd męg, hogy, hogy bent a templomba, hogy te ott valamellik padon üdögelj, hanem akkor eredj föl direkt a harangok közibe. És kapaszkodj rá a legnagyobbik harangnak a szívére. Hogy az nę birjon konogni. Męr ő majd tehozzád męnni nem bir. Mer nęm bir odammęnni, akármi csinál is. Ott mindent tör-zúz majd, te látod pontossan mind, hogy az mit csinál. De az tehozzád oda nęm fér, attul nę félj. Had kiabájjon akármit, hogy: Látlak. Itt vagy, bitang! Mindjá kitekerem a nyakadat. Vagy szétszaggatlak, vagy mit tudom én, mit nęm csinálok veled! De nę félj sęmit, egy szót sę szólj. Mer egy szót szótá, akkor męghaltá.

Jó, a fiú erre elhallgatott. Akkor ezelőtt, akkor aztá űk elvátak, alig elmęnt egypár métert a lován, az öreg eltűnt, mind akit elnyelt a föld, nęm látta tovább sęnki.

Jó van. Eztet ű az eszibe véste mind, hogy az öreg űneki mit beszét, mit mondott, hogy mit kell majd csináni.

Hát úgy is vót. Ű aztán főüt, egy fiatal vándor legényembęr, vándorlegény: męgyęk. Kęrdezi aztán a, itt is a városba, amott is, hogyhát:

— Mi ez? Minek búsul ez a város annyira?

— Hát — asszondja —, męnjen el a királyhol, majd az męgmondi.

— Há vezessenek oda! Hol van? Merre lakik?

— Hát ott, męg ott.

Mutasztották neki, hogy mellik az a kastély, męnjen oda.

Ott aztán a strázsa męgkęrdeztę, hogy kit keres, mit keres.

Ű męgmonta, hogy ű szolgálatot keres. Ű a királlyal akar beszęni. Mer ű strázsa akar lenni.

— Na — aszondja —, lęhetsz strázsa, de — aszondja — otthagyd a fogad te is úgy, mind a többi — így mondta neki a kapuőr.

Jó van. Ű rá se hallgatott erre. Męgy be direkt a kastélyba, hát a király kigyűn. Hát szomorú.

— Mit keresöl itt, arannyos, jó fiam? — aszondja. — Kár az életedér — aszondja —, hogy idegyüttél, mer olyan vállalkozásba akarod adni, adni a fejedet, a tőbi is adta, akibű — aszondja — nęm szabadúsz.

— Nő törődjön vele, felséges király! Egy élet, egy halál. Éccer élni, éccer meghalni ugyanis csak muszáj.

— Hát — aszondja —, jó van.

Nahát akkor aztá vendégül látta a király útét egész napig.

Na, elgyütt az este hat óra, aszondja:

— Fiam, tovább késni nem lehet, mer — aszondja — hat órakor az ajtó bezáródik, addig — aszondja — bent kell lenni.

Na aztá akkor nagy, egész egy sereg kísérete, hogy van most egy új vállalkozó, aki elmegy a királykisasszont megstrázsáni. Hát ére sokan aszondták:

— Hehe, elméhet! Űs sē gyün ki többet! Ez csak — aszondja — bolond — aszondja —, föláldozi az életit — aszondja, — egy elátkozot lányér!

Na, ez megtörtént. Akkor az ajtó, mikor ű beért a templomba, a többiek elméntek haza. Ű még hát, hogy mit csináljon, akkor a szószerk alatt, ott vót a koporsó is. Nézi ott a koporsót, mer a teteje üveg. Lehetett látnyi pontossan, hogy mi fekszik benne. Hát egy kicsit átszaladt a hidegvér őrajta is, de mikor megnézte végig: egy embéri alak, de nem látszik, hogy mi. De szörnyübbné szörnyübbet, még ilyet nem látott. Hát azt mondja, mikor eszébe jutott az öregnek a tanácsa:

— Eh, mit kē fēni? Sēmit!

Leűt oda a koporsó tetejire direkt, ráűt, azt ottan cigarettázgatót, fűstöt, danógotott magába. Hát, hogy jókedvűbű, vagy nēmbű, aztat én nēm tudom. Csak ű bátorította magát biztossan, mert hát ű még ilyen helyzetbe nēm vót, mer most lēssz csak az első próba.

Na aztá, hallgati az órát. Űti az óra a nyócat, űti a kilencet. No, elütötte a tizet. Akkor vót a legizgatottabb; no, most még majd gyün a tizenegy. Akkor mindēn negyedórát megfigyelt pontossan, hogy mikor lēsz, hogy ű, itt, útét itt nē érje.

Hát, úgy is van. Éccer hallgati az, elkezd űtni az óra az tizet.

Egy! Akkor már ű el is tűnt. Má föl is kapaszkodott a harangra, mire a tizedik koccanás megvót, ű má akkor a harang szívet a lába közé fogta, és ű azon lóggott. Azon űdögelt.

Éccer felpattan a koporsó teteje.

— Pfű! Miféle szagot érzek? Embērszagot érzek! Ki járt itt? Ki van itt? Hon van az a bitang?!

Forgatott ottan a világon mindönt, ami csak a templomba vót. Tört-zúzott, egyik padot a másik tetejire. Eztet oda, aztat amoda dobáta. Fölfutott a szószerékbe, kiabál:

— Hol vagy, bitang? Maj megkereslek! Hogy merté idegyünni, engemöt izgatni?

Mindénféle sértő szavakkal káromkodott rá.

Később könyörgésre fogta a dolgot:

— Gyere le — aszondja. — Hát nem, akárhun vagy, nem bántlak. — Aszondja — Tudom, hogy hol vagy. Látlak, hogy ott vagy — aszondja — harangba. Csak vigyázz! Mer — aszondja — sajnálom, hogy nem bírok odamenni hozzád. De ha odamék hozzád — aszondja —, mindjára lehúszom, le, megfogom a lábodat!

Éccer hallgati, hát dobog, gyün föl, gyün, gyüvet, fölgyün a harang alá direkt. Dehát úhozzá nyúni nem bír, mer annyi hatalom nincs.

A fiú még hát, ahhol egy kis türelem kell ám azér mindamellett, az embér beleérzi magát abba helyzetbe, hogy most milyen izgatottságba lehetett az a fiú.

Ott kiabál, aszondja:

— Gyere le! Az égre szépen kérlek, né bánd — aszondja. — Hát mit, minek gyütté ide?

De az egy szót nem szól, sémmit, csak lapitt.

Na, üti az óra: fél tizenkettő, Na, akkor otthatta ütet, leszaladt, mámeg forgati az egész mindenséget, ottan tör-zúz, üti-veri a zongorát, ottan a padokat, a szószerékbe kiabál. Megin fölfut hozzá a harangba.

— Gyere le — aszondja —, gyere má le! — aszondja. — Hát nem bántlak. Minek? Minek búttál elüllem? Nem bántlak — aszondja —, csak akarok veled beszélgetnyi.

De ez egy szót nem szót neki, sémmit. Éccer hallgati, hát üti az óra tizenkettőt: egy, kettő. . . Mikor aztá tizenkettődiket elkoccantotta:

— Megállj! — mielőtt ott vót az az öt perc híjja, még nem vót még a pontosan a tizenkettő, most má — aszondja — nekem menni kell, hanem ha mégéccer elgyüssz, akkor szétesupállak, tudod? Megállj, bitang! — aszondja. — Hogy merté idegyünni hozzám?

No, elütötte a tizenkettőt az óra, koporsóba befeküdt. Ű belefeküdt, teteje lezáródott. Akkor a fiú szépen leereszkedett a harangbú, legyütt. Odament hozzá, nézi végig, hát akkor má egész térdig meglátszott a gyönyörű szép leánylábak. De ére fönt oly

fekete, hogy aztat kimagyarázni nem lehet, hogy miféle rút állat. Sém állat szín, sém olyasvalami, amit embér maga elé nem tud képzelni, hogy miféle alakot mutatott. De többi az.

— Na — aszondja —, nem baj, pajtás, māj valahugyan meglégyünk. Ez az éccaka maj csak elmullik mast má.

Akkor hát ű is végigheverészett ottan a, a koporsó mellett, hát el is szundikát. Mer azután ez a izgatottság elnyomta útet, egy kicsit elszundított.

Mikor meggyütt a reggel hat óra, az idő, az ajtó kinyillott, akkor má egész proseeió várta ottan az ajtóba, hogyhát ugyan életbe maradt-e az az illető, aki ide bemént az este?

Gyün aztá ki, fölkött, megdörgötte szémeit. Gyün ő:

— Á, jóregget, király őfelsége! — aszondja. — Itt vagyok, nincs baj semmi. Olyan jó lány — aszondja —, jó lánya van magának, hogy — aszondja — még jobb sincs talán a világon.

Hát ennek megörűtek, hogyhát így beszél, mer a többi bizon nem gyütt ki, csak a húsdarabokat még a cafatot taláták még, amivé ő szétcsupáta, szerte-széjjē, még szétgázúta. Dehát ez itt van élet-egészbe. Jó!

— Hát akkor gyere, fiam, haza!

Elmentek haza, városba, vissza be a kastélyba, ott aztán egész nap étt, évett-ivott, eggyet aludt is nappal. Aztán kimént, lovagót e kicsit.

Ēgyütt az a délután felé való idő, amék tájba ű avval az öreggel találkozzott, mer az űneki meghatta, hogy:

— Ebbe az üdőbe keress még, mer itt lészék.

Ű aztá elmént arrafelé. Hát ott, a város végin direkt az öreg má útet várta.

— Jó, fiam, hogy gyütté — aszondja. — Itt nem sok üdővel elébb, én is most gyüttem, de — aszondja — most megmondom a következőt. Hanem most, tudod mit? Māma éccaka, maj mikor beméssz este a templomba, leűsz a koporsójára, de most nem szabad a tizenegyórát megvárnod, csak a féltizenegyēt. Akkor neked föl kell menni a szószerkébe. Tudod, ott, ahol a pap szokott prédikányi az egész közönségnek. Űlj le a székre, ha nem akarod útet nézni, végy a kezedbe egy újságot, vagy oasmi papirost, vagy valami a szemēdet védi, hogy nē lásd útet. Mer ű tehozzád nem bir menni. Akárhogyan fenyeget, akárhogyan átkoz, vagy könyörög, de nē szólj egy szót sē. Maj mikor elűti a tizenkettőt, akkor — aszondja — gyere le, akkor

belefekszik vissza a koporsójába, lezáródik, akkor — aszondja — azután má te nem kell féned sémmit. De addig izgatott né légy! Én — aszondja — félteme kicsit az éccaka. Féltettelek, hogy — aszondja — talán izgatott leszöl majd, amikor odamén alád, hogy maj csak megfogja lábod. Mer nem volt hatalma rajtod, nem birja megcsináni. Mos sē bír — aszondja. — Ott is főszalad hozzád, és fenyeget, de a harmadik lépcsőné tovább nem bir menni. Mer az aztat — aszondja — nem bírja átlépni, hogy tehozzád főjusson. Né félj tülle — aszondja —, majd akkor látod, hogy hogyan változik. Hogy hogyan pucolódik, hogyan mén le rula — aszondja — az az átok. Most má látod, — aszondja —, térdig má nő. De — aszondja — estére má — aszondja — hónallja az lēssz.

Jó. A fiú meghallgatta, megköszönte az öregnek a tanácsát, avval elbúcsúzott, elgyütt haza. Visszagyütt. A király má izgatott vót, mer má ott vót az üdő, négy-öt óra között, hogy ez talá megszőkött. Hogy az egy éjszakát kiáta, aztán most még megszőkött, elmēnt. Nēm. Mikor meggyütt a fiú vissza az ű lován, aztat bevezették az ű helire, mindene, kutyája is ott maradt vele, otthon. Ű még hát a többi késérőkkel eggyütt bemēnt a templomba. Ráút a hátára, a koporsója tetejére, aztá ott, mind aki nēm ösmer sémmit, mer nēm is látott sēnkit, sēmmit.

Hát aztá akkor hallgatta az időt. Elütötte a tíz órát.

— Na — aszondja —, még egy félórát ráérek, addig — aszondja — még ēccigarettát.

Addig ottan így spekulát, elütötte a negyedet:

— Na — aszondja —, mosmá majd.

Akkor még, még e kicsi, még, még van öt perc vissza, addig ő aztá felmēnt a szószerkébe, ott aztá szépen a székre leűt, komótossan, ottan várt. Most mi lēssz?

Ēccēr megpöccent, fölcsapódott a koporsó födele, kiugrik ám belüle, fut ám, de direkt, direkt, fut a lépcsőkön, fut direkt föl a harangok közibe.

— Itt vótá, bitang, megfoglak most! Megállj, majd adok! — Kezdi aztán a harangokat, egyiket jobban huznyi, kongatnyi, mind a másikat. De harangoz ám. De ugy ám, hogy, hogy, hogy talán szörnyűség vót hallgatni.

Akkor ottan látta, hogy itt nincs sēnki, hiába harangoz, akkor lefutott. Körűszaladt ott a templomba, fölforgatta a padokat,

mindönt. Még az urasztalát is, akilyen a pap szokott osztani mit tudom én micsodát, még elébb-utóbb, mind.

Éccer föltekint.

— Haha! — aszondja. — Itt vagy, bitang! Mégállj — aszondja —, majd adok én tenekéd!

Fut a lépcsőre föl. Dobog, de nem, nem méhet tovább, csak a harmadikig, mer hát tovább nincs hatalom. Ez még csak nézi ütet. Aszondja:

— Hát, na szólj, hát beszélj hozzám! Hát mit akarsz? Vagy — aszondja, — azt várod, hogy üsselek le?

Fölkapta a padot, hogy majd vági hozzá. De hát annyi hatalom nincs, nem lehet. Csak ijeszgette ütet, de nagyon.

Na, ez, ez is elszaladt. Elmút ez a félóra is, elgyün. De ú aztá futosott ott a templomba, tört-zúzott, káronkodott, mindönt csinát. Harangozott. Ugyhogy a városiak bizo nem aludtak, mer tudták, hogy ez bent van, hogy micsoda karambol van odabe.

Na, aztá elgyütt az az idő, hogy nahát most ippen direkt lezáródott, elmút, a tizenkettőt elütötte az óra, elcsendésédett mindön, ő lefeküdt a helire. Vissza.

És akkor aztá a gyerek is legyütt a szószékrű, vissza fölút a koporsó tetejire aztá, de ő nézegette ottan, hogyhát mi van benne. De akkor már mégvan, tisztán, ha olyan gyönyörű nő alakot mutat, amit ő még nem látott. De emígy még oly szörnyeteg, hogy még, még félősné is félősebben lehet csak ránézni.

Na, elgyütt a réggel, mégviradt. Kinyillott az ajtó, mindjá a király vót az első, aki néz be, hogy él-e? Életbe van-e?

Mikor látta, hogy gyün rá szembe, él:

— Jaj, aranyos fiam, csakhogy életbe vagy!

Na aztá az egész mindenség, mind, mindénki mégtapsóta, megéljenezte, hogyhát eztét hogy tudta kirtatani, az nem szaggatta ütet széjjel. Egyik eztet meséte rúla, a másik amaszt, tehát mind a pletyka asszonyok is szoktak, hogy talán boszorkánysága van neki, vagy az van, vagy mit, ki tudja, hogy még mije van.

Elég az hozzá, hogy ő elmént aztá vissza a királyékhoz. Ott megfrustukót, jót aludt egyet nappā, délután még megin kinyargāt, kiballagott az öreghő. Mer aztán most majd, a harmadik éccaka, el lēssz az igazi. Ezt kell lekkomótossabban kirtatani. De pontossan és higgadt vérrel!

Na aztá, elmént, hát találkozott is aztán direkt azon a ponton az öreggel megin. Akkor aztán az öreg aszondja neki:

— Édes fiam! Most má két próbát megcsinátá, eztet kiátad. Még eddig szót fogadtá, nem vót bajod sëmmit. De mos se léssz, csak mos szédd össze szivedet, de középött legyen, nehogy megijedj! Vagy hogy véletlenű becsapjon. Annak tizenkettő után még tíz perc ideje van. Addig még tönkreteheti ú magamagát is, meg téged is. Me akkor má mind a ketten meghaltok. Ha akkor a szavára hallgatsz. De nem szabad. Hanem majd mikor elütötte az óra a tíz órát, akkor megkoccantom, mostan tíz óra van, a tizediket üti, hogy egy ... mikorára a tizediket ütötte, az most a, a koporsó pattan föl, teneked oda kell fekünni addig a koporsó háta mögé, hogy az ajtó tégedet boritson. Letakargyon. És mikor ú kiugrott belülle, te még nyomba lefekszöl a helyire. De úgy, hogy még në mozdújon ű. Csak komótossan nyútózz bele, mind ű, de heába könyörög, vagy akármit csinál, vagy átkoz, vagy akármit, mer hozzád nyúni nem bír. Sëmmit së bír veléd csináni, csak türelemmel hallgasd el mind, amit mond. Mer két óra hossza idő, ez e kicsit hosszú.

— Hát — aszondja —, egy életëm, egy halálom, édës öregapám, kettőt kitartottam — aszondja —, kitartom a harmadikat is. Ami léssz.

— Csak fogadj szót — aszondja — így. Amikor a tíz órát elütötte, akkor a háta mögé feküdj, amikor peig ű kiugrott, mer akkor mindjá ű rögtön fut föl a szószékbe, ahol vótá tegnap. Ott keres. Te még addig feküdj bele. Akkor majd ű szalad körű a templomba. Mindënt csinál, mindënt tör-zúz, mindënt összever. Harangoz, átkoz, szid, még könyörög. De te nem szólsz. Majd mikor téged meglát, akkor ott melletted, előtted — aszondja — két, három lépéssel letérdel. Könyörög, hogy mënyj ki a helyérű, mer ű akar lefekünni. De még në mozdúl sëmmit. Mintha nem is hallanád. Csak türelemmel hallgass!

Na, hát a gyërök meghallgatta, elmént.

Az öreg eltünt, elgyüttek vissza a királyhol. Hát a király, az most még izgatottabban várta, mer má maj csak öt óra volt, még az öreg eztet öneki elmagyarázta. Hogy mihő tartsa magát.

— Öj csakhogy meggyütté, édës fiam! Má asz gondótam — aszondja —, két éccakát kitartottá, életbe maradtá, és most még talá megszökté.

— Hát, fűlséges királyom, az nēm élet. Èccër élni, èccër halni ügyis muszáj, ez nagyon mindëgy.

— Jó — aszondja —, hát akkor tarts ki. Áldjon meg az Isten — aszondja —, tarts ki erővel, egézséggel. Amit akarsz, mindënt adok!

— Nēm kell nekëm, atyám, sëmmi.

Èvëtt-ivott a fiú. Amikor eljött az idő, bemënt, az ajtó utánna becsapódott, ű aztá akkor csak várta az este tíz órát. Há hat órátú tíz óráig azér van idő várni, a kosz egye mëg. Addig aztá ottan csa vargott, ide-oda nézegette, hogy hát mit csinát. Mer világos vót a templom amúgy bellű, minden ki vót világítva. Aszondja magába:

— Na, má ez aztá csinát egy olyan rumlit ebbe ja templomba, amit, eztët helyrehozni nagyon sokba kerül, mire ez kész lëssz!

Odamén hozzá, nézi:

— Igy szép nő — aszondja — lësz belülle, ha lëssz!

Leút a koporsóra. Na, hallgati az órát, elmút kilenc óra.

— Na, jó van. Maj lassan.

Èccër aztá elmút a háromnegyed tíz is, mer ütötte az óra pontossan, negyedeket mind.

Na, aztá mikor elkezdde a tizediket ütni, egy ... Akkor má ű a koporsó mellé lefeküdt. Mikor aztá pontossan a tizediket elütötte, az a koporsófödél ütet letakarta, ő mëg kiugrott belülle. Elkezd futni, direkt föl a szószerékbe. Ez mëg akkor fölkött szépen, belefeküdt a helire, ugyanoda, ahun ű vót. De a födél nyitva van, csakhát ű lefeküdt és kész.

Na most, szaladgál az ott, kiabál:

— Itt vótá bitang, mëgállj! Szétszaggatlak, mind a papírt. Itt ezt, azt csinálók veled, mëgállj csak, amit mëg nēm is tudod, hogy mibű áll egy valami. — Üt-ver mindënt ott, tör-zúz. Fölzaladt a harangok közë, kiabál. Fölfut az orgonáhol, orgonál. Mindën. Mindënt csinál. Csak mullik az idő. A fiú mëg csak nézi a koporsóbú. Nézi ötet, hogy úgy változik, úgy átszaladgál rajta az a szín, hon női alak, hol szörnyeteg, hol ilyen alakot mutat, hol olyant.

Hát, fiú is csak e kicsit izgatott vót, de aszondja:

— Most ez most má mindëgy, mostmá kitartom, mëgpróbálom, akármi lëssz.

Na, aztá mikor elmút az a tizenegy óra, féltizenkettő, odagyütt hozzá.

— Áhá! — aszondja. — Mëgtalátalak ám. Te bitang! Hát hogy merté te az én helyembe fekünni?

Fölkapta a két kezét, hogy majd üt rá. De hát nincs hatalom. De másik ember má kiugrott vóna belülre, hogyha másik olyan gyerek fekszik ott, Oda sē neki, hát sēmmi.

— Gyere ki a helyemrű, mer — aszondja — kidoblak. Szétszaggatlak. Hogy mersz te odamēnni?

De a fiú csak úgy a szēme helye között nézi, hogy a csak az úgy változik minden szó után, amind lassan a percek múnak, úgy változik a színe, hon szörnyeteg, hol világossabb. Megin szörnyeteg, megin világossabb. Úgy pucolódik, úgy mén le rúla az az átok.

Na aztá mikor elgyűtt az, hogy mosmá háromnegyed tizenkettő, akkor letérdēt a koporsó előtt, akkor aztá könyörgött neki:

— Gyere ki a helyemrű! Olyan jókat aludtam benne — aszondja. — Engedj alunni tovább! Minek vētted ē a helyemet? Gyere ki — aszondja —, nēm bántlak. Inkább — aszondja — feleséged leszek. Most má — aszondja — maj nő lēssz ám belüllem. Eddig szörnyeteg vótam, de ezután — aszondja — nēm lēszēk.

Mer akkor má ott át, még az a nyóc-tiz perc, hogy mēgkapta a. De mēg, mēg elburút. Megin mēgkapta a női alakját, mēg megin elborút.

Na aztán, elkezdi az óra ütni a tizenkettőt. No akkor aztán má közelēbb gyűtt a koporsóhol, könyörög:

— Gyere ki! — aszongya. — Hagy fekügyek le. Itt az idóm, pontossan mēnnēm kő. — Vagy pejig: — Kidoblak! Rőgtön kidoblak, mer kíváglak belülre!

De az óra üti, akkor má a hatot elütötte, hetet, nyócat. Akkor aztá, mikor elütötte a tizenkettőt, akkor csak mēgrázkódott, az egész mindēnség úgy, mind valakirű valami rossz cserepet, vagy valamit szórának le. Csak úgy zörgött, amikor lehullott róla. Fölugrott, összecsapta a lábát-kezét, akkor ráhajút. Mēgcsókúta a fiút:

— Na — aszondja —, most má főkēhecc bátran. Most má — aszondja — nē féjj túllem — aszondja —, most má nēm bántlak.

Jó. Föl is kőtt a fiú belülre, akkor aztá a koporsó tetején leűtek oda a ketten.

— Tudod mit? — aszondja. — Mos má ugyis tudom, hogy férj és feleség lēszünk, mer csak az ásó-kapa választ el bennünket, — de aszondi — én rettentően szeretlek, de egy kis sētát szeretnék veled tenni a templomba körű — ezt mondja neki a fiú.

— Hát gyere!

Hát katólikus templom vót, mer ottan szentűttvíz van maj csak minden sarkon. De másikba nincs. Na, aztá akkor elmēntek vele úgy,

hogy a lány észre se vette, mer azt monda neki az öreg abba az időbe, mikor úvele beszélgetett, hogy eztet ẽ nõ felejtse, hogy:

— Akkor az öklét locsantsd bele úgy, hogy még a szémeibe is fröccsenjën! Vagy pedig te locsantsd szêm közt.

Hát úgy is vót. Odaértek, ahol a medencéhöl, akkor belelökte a kezét, mer ű fogta az üvét, belelökte kezit a medencébe, másikkal még szêmközt fröccsentette. Úgyhogy mire elütötte az egynegyöd egy órát az idő, akkor teljessen megszabadút akkorára. Akkor aztán mind a ketten megmozsdóztak ugyanabba a vízbe, akkor leűtek a koporsó tetejére egymásba kapaszkodva, ott várták még a reggelt.

Hanem aztá az vót a még csak a mégviradás, mikor a kapu, az ajtó kinyillott, aztá gyűtt az egisz cakk-pakk, az egész proseeció vagy mit tudom én, kik vótak azok, királynak a kísérői, hogyhát most a harmadik éccaka sikerűt-e?

Mikor látta, hogy gyün a lánya is még az is, kiértek a templombú, hát azok, nẽm érte a lábuk a földet, azok úgy vitték űket haza. Öröműkbe.

Na, ott aztán lètt óriási lakodalom. Akkor gyűtt aztán, elhivatta a bátyját is, elhozatták az apjikat, anyjikat is hozzájik, ott nagy lakodalmat csaptak, még máma is élnek, ha még nẽm haltak.

157.

Ègyször vót egy gyerök, Jánosnak hívták. Az nagyon káromkodós gyerök vót. Akármit káromkodott, de az mindég az Istent szidta.

Ègyször elindúlt világnak. Összetalálkozott Szent Pétörrel még Jézussal. Kérdi a Jézus:

— Hová mész te, János?

Erre nagyot káromkodott:

— Elmék világnak.

— Te, János! Te mindég így káromkods?

Megin nagyot káromkodott. Azt mondja neki Pétör:

— Nẽm félsz te, János? Ha mëghalsz, a pokolba jutsz.

— Ismer engöm a Pétör, beenged engöm a jók közibe.

Jól összeszidta Pétört, kegyetlen. Nẽm tudta, hogy kivel beszél, ugye.

Ègyszër mèn a János, beér a király városába. Fölmènt a királyhol.

A királynak vót egy őrszobája, ahonnan mindég az ór elveszött. Azt mondi a János:

— Majd én megőrzöm, király.

— Na jó. Estére bemész az őrszobába, te lészöl az ór.

Eljött az este. A János szépen bemönt az őrszobába. A király adott neki tizenkét hordó bort, tizenkét hordó pálinkát még tizenkét tucat kártyát.

De mikor a Szent Pétörrel beszélt, akkor a Szent Pétör adott neki egy olyan zsákot ajándékba, amelyiknek ha azt mondta: — Szorítsd, zsákom!, az az egész világot is beszorította vóna, még egy olyan pipát, akibű a dohány sose fogyott ki.

Amint ott őrködik, de a hordót, amit kapott, bevitte a szobába. Tett oda szépen két poharat az asztalra, mind a kettőbe öntött bort is, pálinkát is. Koccintott.

— Igyál, János!

A János ivott, mind a két pohárbű megitta a bort. Elővette a két tucat kártyát, kártyázott meg ivott.

Éjfél felé valami zörög a padláson:

— Vigyázz, János, mer én is jövök!

— De jó, hogy jösz, bár nem lészök magam!

— Vigyázz, mer neköm hely kell!

Égysző leesik két láb, úgy derékig. Aszondi a János:

— Én fejetlen embörrel sē beszélni, sē kártyázni nem tudok. Keze sincs, feje sincs, mi csináljak vele?

Leesik nyakig a többi rész hozzá.

— Tudod — azt mondi —, neköd Pista légyön a neved, ha én má János vagyok, mer ezt a nevet jobban ki is tudom mondani.

Leēsött a feje is. Tötött neki bort is, pálinkát is:

— Igyál, olyan sápadt pofád van!

Ivott is az ördög, Kártyáztak, mind a tizenkét tucat kártyával ketten.

Égyször a padláson a többi ördögök is megszólalnak ám:

— Vigyázz, mer nekünk is hely kell!

— Jól van, van nektök is elég.

Le is potyogtak az ördögök, huszonnégven lettek. Azok is leültek szépen kártyázni.

Égyször azt mondi az egyik ördög:

— Én má olyan éhös vagyok. Tépd széjjel.

Azt mondi a János:

— Egy kicsit várjatok!

Előhozta a zsákot János, azt mondja:

— Szorítsd, zsákom!

Az összes ördögöt beszorította a zsák.

Másnap jön a király, bezörget a szobába. De a János alszik, nem hallotta. Jön úgy dél felé is a király, megin bezörget. Azt mondja:

— Életbe vagyok, király.

Na, a király azt mond:

— Ez is valami bolond embör lehet.

Fölmén a János a királyhol, azt mond:

— Csináltass egy üllöt, akijön huszonnégy legény dolgozik, huszonnégy jó nagy kalapácsot!

Még is csináltatott a király mindönt. Kihozta a János az ördögöket, föltette a zsákot az üllőre, elkezdtek ütni huszonnégyen. Azt mond a legőregőbb ördög:

— Nē bántsd! Többet az őrszobának tájára sē mēgyünk.

— Na jó, de muszáj nektők ērű egy írást adni.

Még is adták az ördögök az írást. Azt mond a János, majd ű kipróbáli. Másnap este ördögök nēm mēntek el.

Ahogy odavan a szobába, az őrszobába, a Jézus elküldi az angyalt a Jánosér.

— Te, János! Őreg vagy má. Elküdütt a Jézus, hogy gyere a mennyországba!

— Nēm mēk én, nēm vagyok bolond. — Nagyot káromkodott.

Azt mond:

— Szorítsd, zsákom, az angyalt!

Beszorította a zsákba.

Másnap este hát nagyon rosszú érozte a János magát, elindú a mennyországba. Fölmén a mennyországba:

— Pétör, elgyüttem, mer hívtatok.

— Mér nem jöttél akkor, mikor hívtunk? Mos má nincs rád szükség.

— De eressz be, Pétör, mer a zsákba beszorítalak!

Erre Pétör beeresztötte, a mennyországba. Megijedt a zsáktú.

Mēghalt egy zsidó, az is fölmén a mennyországba. Mēnt igenyöst a Pétörhöl. Aszondi a Pétör, hogy:

— Te zsidó! Űgy engedlek be, ha ezt a Jánost kicsalod innen, mer ez úgy káromkodik etten, hogy nēm lehet mēgmaradni.

Azt mond a zsidó:

— Majd én kicsalom.

Ahogy a zsidó kimén, széjjelnéz, hát talál egy öreg lábast.

Elkezdi ütni:

— Tramtata, tramtata, ki ad többet érte?

Jánosnak nem köllött több, kijött a mennyországbú. A Pétör a zsidót beengedte, a János még kint maradt. Azt mondi a János:

— Pétör, nem engedsz be?

— Ném!

— Szorítsd, zsákom, a Pétört!

Beszorította a zsákba.

A nagy kiabálásra jön a Jézus. Azt mondi Pétör:

— Látod, Uram, ez a kegyetlen embör a zsákba szorított engöm!

Azt mondi a Jézus:

— Engedd ki, zsák, a Pétört!

Azt mondja a János:

— Próbáld!

Ném is engedte ki a zsák a Pétört. Azt mondi:

— Szorítsd, zsákom!

Oszt a Jézust is beszorította a zsákba.

Azt mondja a Jézus:

— Ha má én benne vagyok, zsákom, akkor a Jánost is szorítsd be!

A zsák beszorította a Jánost.

Így mind a négyen kint rekedtek.

Vége!

158.

MIBŐL LETT A POCOK?

Vót két gazdag embör. Aztán akkor az egyik mindég elszántotta a másíknak az izéjét, ahogy vót a földjik egymás mellett. Oszt akkó mindég azon pörötek, hogy minek szánti el az ű földjit két-három lépést is? Az még azt mondta, hogy ném igaz, mer az az üvé! És mikor azt mondta, hogy az üvé az igaz, osztán összevesztek.

Akkor azt mondja az egyik, hogy ű elmén, aztán kihozi a mérnököt, és maj kiméreti a földjit és maj mögláti, hogy ű szántott el az üvébül.

Ennek az embörnek, aki mög mindég elszántotta a szomszédja földjit, vót egy fia. Oszt akkó azt mondta a fiának:

— Tudod mit, fiam? Mast hallgass rám! Amit neköd mondok! Mosgyere, kimönjünk, hogy sënki në lászson, arra a földre.

És a végitű egy tiz-tizenöt lépést leásta a gyerököt a földbe, de nem egészen, csak úgy, hogy në látsszon sëmmit së ki, úgy elbújtatta.

S akko azt mondta a fiának:

— Majd ha kigyün a mérnök, mög a szomszéd, osztán akkor, ha kimérik a földet és ű mög azt mondja, hogy ott a mögye, ahun ű mutaszti, te mög fiam, felelj akkó rá, hogy: igön, ott a mögye, ott van!

Ki is mönt a mérnök, mög a szomszédja. Elkezdtek mérni. Hát csakugyan elszántott egy darabot belülle! De az embör csak bizonyította, hogy ott van a mögye, ameddig szántotta!

És akkor a fia is nagyon kiabát:

— Igön, ott van, ahun mutaszti az embör! Igen ott van!

Akkor azt mondi a gyeröknek az apja a mérnöknek még a szomszédjának:

— Halli ken? Még az Isten is azt mondi az égbű, hogy itt van a mögye, ahun én mondom!

Hát jó van, abbahagyták az embörök: hadd lögyön ottan, ameddig fölszántotta! Hadd lögyön addig hát az üvé.

Mikó mindnyájan elmöntek haza, az embör mög kimönt, hogy kivöszi a fiát a földbű. És a gyerök mög má addigra pockánnýá változott, és mindég beljebb mönt a földbe. És az apja semmiféleképpen nem tudta többet fölásni a földbű.

Így azt mondik, hogy azuta van a pockány, hogy embörbű lött a pockány.

Volt egy kovácsmestër. Vót neki két inassa. Hát a gyerëkek csak dolgoztak rendessen a mühelbe. Ütötték a vasat, csak úgy csattogott.

Hát egyik legény öregëbb vót, mind a másik. A gazdája nagyon szerette azt az öregebëbët, mert nagyon tudta ütnyi a vasat, erőssebben.

Hát ëccër a legény mëggyöngút. Aszondta a mestër neki:

— Na, mi az, mi az? — aszondja — Hogy oan nagyon hamar legyöngúté?

— Én nem tom — aszondi —, mestër úr, mi van velëm, de soha az én ágyamba nem alszok.

— Hát hun?

— Mindég úton vagyok.

Hát egy öreg bácsi belépett a műhelbe. És nagyot nevetett rajta, hogy a legén panaszkodott a mestérnek, hogy nem alszik az ágyába, mindig úton van. Aszondta az öreg bácsi a legénnek:

— Hát — aszondja —, akkor hon vagy?

— Olyan helyett vagyok, öreg bácsi, ahol — aszondja — muzsikának, táncónak, én meg — aszondja — a fáhol vagyok kötve.

Aszondta neki az az öreg bácsi:

— Ha még éccer, fiam, odakerűsz, mindaddig dörgöd a fejedet a fáhol, míg a kötőféket ki nem dörgölöd a fejedbű. S akkor a kötőféket fogd a kezedbe és állj az ajtóba és aki gyün ki, és megismered, annak a fejhöl üssed. Al lessz a csikó.

Hát a gyerek eztét észbe tartotta.

Másnap éccaka még csak a gyerek nincs az ágyba. Megen úton van. Megen muzsikának, táncúnak. Hát mit cselekedjen? Dörgöli a fejit ahhól a fáhol jobbrú-balrú. Éccer kidörgüte. Legény lett.

No, hamar kiódta ű azt a kötelet a fárú, tartja a kezibe. Az ajtóhol át. Hát amind gyűnnek ki az asszonyok, lányok, szép lányok, kit ismert még közüllük, mind a gazdaasszont. Fogta a kötőféket, a fejhöl csapta. Csinos csikó lett. Mindjá a legény föl a hátára, lovagol hazáig.

Hát út közbe eszébe jutott, hogy ű eztet a csikót bevasali. Élesre vasalta. Körüljárta vele a falut, bemént a mestérhő, fölörgette:

— Mestér úr, kőljön föl!

— Mi a baj?

— Étt a csikóm, élesre vasálja meg!

Mégvasalták a gazdaasszont. De csikó. Hát, mi lett a vége?

Réggē fölbrédnek, mēnnek a legények a műhelbe dolgozni. A gazdasszon jajgat az ágyba.

Bemén a mestér:

— Na, mi van? Kő — aszondja —, má itt az idő, a legényeknek frustukkot csinányi, mer gyűnek frustukkóni.

Jaj, úneki, nem bir ű fölkēnyi. Vége van úneki.

Megin kimént a mestér a gyerekekhő. Dolgoznak a műhelbe feszt. Na, de itt a frustukkido, frustukkúnának a gyerekek.

Bemén, még mindig a gazdaasszony az ágyba van. Aszondja:

— Nem lessz frustukk?

— De még ebéd sē! — jajgat a gazdaasszony.

Hát kimén a gazda, mondja a gyereköknek, hogy:

— Ném tudom — aszondja —, mi lessz frustukkā, mer — aszondja — a gazdaasszon beteg.

De a legény hallgat, lapitt, nēm mer egyet sē szóni.

No, bemēnt a gazda, összeszēdett, ki mi frustukkot, száraz frustukkot összeszēdett. Frustukkóni akartak a gyerekek.

Mikor mén be a legén, gazdasszony aszondja az ágybu:

— Juj, csak te átkozott, csak te nē gyűjj bé! Mer — aszondja — tégēd nēm nézhetlők!

Aszondja a gazda:

— Mi a baj? Mi a baj? — aszondja. — Minek haragszol erre gyerekre?

Gyerekek odamēnt, a dunyhāt lerántotta, aszondta a mesterinek, hogy:

— Mestēr úr! Mēgismeri-e az éccakai munkáját?

Aszondja:

— Mindenkor.

Hát, nézi a feleségit, hát kezín, lábán az éles vas. A mester csak elbámút, hogy mi van ēt.

— Hát hogy kerūt — aszondja — a vas a te kezedre, lábadra?

— Ez az átkozott mēgvasaltatott az éccaka!

— Hát hogy lēhet az? — aszondja. — Hát — aszondja — egy csikó vót — aszondja — itt vele. Hát aztat vasātam mēg.

— Nēm a csikó vót, hanēm én vótam.

Na, mindjā mén a gazda ki, a mestēr, mindjā hozi a nagy fogót, és a vasakat leszēnni.

Jajgat az asszony nagyon. Béhozta a fogót, mindjā az inasok fogik a kezét, szedik le az éles vasat a kezirű. Elhalt az asszony.

Mēgijedt az embēr, mēghal a felesége. Sēm̄mi. Orvoshol mindjā viszi.

Legények elmēntek a mūhelbe, dolgoznak, ű meg hát befogott, elvūtte feleségit az orvosho.

Az, aszondta az orvos neki, hogy ű ehhlō nēm tud sēm̄tsē szónyi. Aki mēgvasalta, szēdje le a vasakat a kezirű, mer ű nēm tudja leszēnni.

Mēgverte az asszont nagyon hazáig a mester, hogy hogy kerūt a vas a kezire. Ehozta haza.

— Gyertők, gyerekek, az éles vasat le kell szēdni a gazdaasszon kezirű.

Eldagatt a keze, lába. Jajgat az asszony, hogy nē bántsák.

Lecsupáták a nagy vasakat az asszon kezérő, lábárő. Az asszony nagy beteg lett. Nēm tudott fölkelni, a népeknek ebédet főzni. Sēmít nēm tudott csinányi.

Nagyon haragudott a mestēr, hogy most mi lessz itten.

Hát odagyűtt egy öreg szűle. Aszondta a mestěrnek az öreg szűle, hogy eressze bē a gazdaasszonyhoz.

Ő nēm eresztī.

— De csak eresszē bē, fiam, mer a feleségēd mēghal, ha én be nēm mēk!

Hát, bemēnt az öreg szűle, aszondta a gazdaasszonnak, hogy adja a kezét-lábát, hogy kenje mēg. Mēgkente valami zsirral, mēggyógyút az asszony. Főlkőt az asszony, másnapra főlkőt az ágybū. Mēgfőzött.

Hát, éccaka megin a legēnt elvitte Szen Gellēr hēgyire. Megin csikóvá tette.

Megin másnap reggel kimēnnek a mūhelbe. Aszondja a legēn a gazdájának, hogy:

— Mestēr űr! Adja ki a könyvet, engēm fizessēn ki! Én mēgyēk a háztű.

— Mēr?

— Azēr, mer mámeg az éjjel nēm aludtam. Mámeg a gazdaasszony elvitt a Szen Gellēr hēgyire.

— De az anyjának ett vót, mēg ott vót — elkanyargatta. Űti a mestēr a feleségűt, csakűgy zohog.

Aszondja:

— Csak azt az inast zavard el a háztű!

— Inkább te mēgy el, mind az mēnnyen el.

Nagyon mēgverte az asszont.

No, az asszony most má nēm meri vinni a legēnt, mer nagyon mēgveretteti az urával.

Hát, másnap éjjel a legēny nagyon jót aludt, mer nēm bántotta.

Hát elmēnt az asszony megin, a mestēr mellē tette a nagy kórőseprűt. A mester főlébredt, keresi a feleségűt az ágyon, hát egy nagy kórőseprű van az ágyon mellette.

— Ej, azt az anyádnak ett vót, mēg ott vót! — káromkodott. — Hát csakűgyan igaz, amit ezők a gyerőkők mesének, hogy ez nēm alszik ēthon sohasē!

Fogta a kórőseprűt, mind a térdin összetörte mēg bedobta a kályhába. Betűzelte.

Másnap reggel fölvirad, hát gyün az az öreg asszony, aki bément
méggyógyítani a feleségit, hogy mennyén, mer a faluvégen, ottan
leesett a lórú, és ott van, ott nyökög.

Mén a mester, viszi a nagy botot.

— Üsd az asszont ott!

De üti. De jajgat az asszony.

Na, elhozta haza. Jajgat az asszony az ágyba nagyon, kékre-ződre
törte-verte, mind össze van törvel a csontja.

Hát, gyün az öreg szüle megin. Aszondi:

— Uccu, láncós, tüzes tatár, te vagy egy rossz lélok! Mer
összetörted a feleségédet.

— Én? Én nem törtem össze. Ott tört össze — aszondja —
faluvégenn.

— Te törted össze, igyöm, a kórósöprüt, igyöm, a ténnap éjjel.
Mind a csontját összetörted.

Ej, akkor kizavarta a szülét az udvarbú. A feleségit le az ágyrú.
Gázóta ottan a ház közepin.

— Mast gázollak össze, még csak még nem mondod — aszondja —,
hogy hun vótá?!

Asz monta az urának, hogy:

— Nė gázoljá má agyon teljessén!

Majd megmondi neki az éjjē.

Földobta az ágyra:

— Ètt dögölj, az ágy tetejin! Még az ajtót sē nyitom rád!

Elmēnt ki a legényökhöl. Dolgoznak.

Jajgat az asszony.

Na, este lett. Mégvacsorátak, lefeküdtek.

Hát, az embör éccēr fölébred: Hun van ű? De nēm tudja. hogy hun
van. Hát ű lett a csikó a felesége alatt. Elvitte a Szen Geller hēgyire.

— Na megállj! Majd adok most! — aszondi.

Aj is dörgötte a fejét a fáhol, ede-oda. Levette a kötőféket a
nyakárú. Most ű majd még foga nyargalni!

Mikor gyütt ki, fejihöz vágta, fölút rá. Háromszor körűnyargāta a
falut, akkor bekötte az istállóba. Aszondta a gyereköknek, hogy:

— Gyerekök, most én vasalom meg, csak tartsátok!

Újra megvasāták az asszont.

Na, réggel van. Az asszon nyökög, akkor már bé sē eresztették a
házba. Nyökög az istállóba az asszon. Aszondik az inasok, hogy:

— Hát, nagyon nyökög ez a csikó ebbe az istállóba!

— Csak hagy nyökögjön!

Bemént az embér. Fogta a vasvellt: Puff! A derekára, hátára: Üsd a csikót!

Hát, gyün ám a szüle mégcsak. Aszondi, hogy:

— Hun van a gazdasszon, fiam?

— Az istállóban. A jászóhol van kötve. Ném kap többet lakást. Az istálló kell neki.

Bément a szüle. Megsímogatta a menyecskét, megen újra menyecske lett, ném csikó. Úgyhogy, de ném birt gyünnyi, mer vasak vannak a kezin-lában. Aszondi neki a szüle, hogy:

— Jaj, jaj, fiam, fiam! Az éjjel nē gyere sēhová sē. Majd én vasaltatom még most az éjjē a te uradat.

No, a szüle éccaka elvitte a mestért. Hát, gyünnek ám éccēr, éjjélkor az inasokhol, hogy kőjjenek föl az inasok és patkúlják meg élesre a csikót. Mégvasātatták a gazdát.

Réggel van. A gazda éggycik ágyon jajgat, az asszony a másik ágyon jajgat. Mi lész most?

Az inasok megijedtek, hogy mi lész itt most? Hát mind megbetegésznek? Most má úrajtik a sor.

Hát azzal az öregebbik inas azt monta ennek a másiknak, hogy:

— Te maradj, ha akarsz, de én ném maradok. Én má az éjjel ott ném alszok, mer — aszondja — etten ném jó van. Még minket is mégvasalnak, az ágyba kerülünk. Mi csináljunk akkor?

— Hát nē mēnny má, nē mēnny má! Hát én magam mi csináljak etten?

Másnap éccaka a gyerekek alusznak, világnak, ném bánti őket sēnki. Régge fölébrēnnek, aszondik a mestérnek, hogy:

— Mestér úr, hát kőjjön föl! Hát mit dolgozzunk?

— Ném birok, mert bajom van, akkora, nézzétek, vasak vannak a kezemén!

— Hát hogy gyütt a mestérnek a kezure a vas?

— Hát ném tuggyátok? Tik vasaltatok meg!

Hozik ám a fogókat, leszedik a vasakat. De jajgat a mestér nagyon. Élesre verték a vasat, szaggatik most le.

Aszondja a gazdaasszon:

— Juj, ezek a pogányok tésznek bennünket tönkre! Téged is, még engömet is!

Leszötték a vasat a mestérnek a kezérű.

Gyün a szüle megin:

— Kuttya látta-teremtette! Mi csinátatok a gazdának?

— Fekszik. Leszedtünk a vasat a kezérő-lábárú. Ki vót a gazda ennek a csikónak?

— Én vótam, dehát én nem vasaltattam még.

A mester fölugrott:

— Maga vót az a бүдös boszorkány, aki — aszondi — mégvasaltattott?

Üti a mester a szülét, üti.

Hát өccөр a szүлөбү өгү кörösөпрү лөтт.

Aszondja a mester:

— Most ezt a körösөпрүт гázóljátók végestelen-végig, had rotyogjon a csontja!

Meggázóták a körösөпрүт. De бүдөсү. De rotyog a szүлөnek a csontja. Otthatták a ház közepinn. Elmөntek ki.

Өccөр gyүн a gazda бө, hát a szobába nem a körösөпрү van, hanem өгү nagy bornyú. Amint benyitja az ajtót, csak бөггөтт rá, hogy:

— Бöö! — бөггөтт a bornyú rá.

— Gyerekek, ki — aszondi — a szobábú, mer өтт a bornyú, agyon kell ütnyi!

Hát mindjá az inasok мөnnөк:

— Hát mi a csuda лөтт өттен? Hát hogy gyütt a marha, bornyú az izé, szobába?

Kihúzták a bornyút az udvarra. Hát húzik. Hát nem gyүн és nem gyүн és hiába húzik. Akkor aszondja a mester nekik, hogy:

— Nyakára, az istállóba, rátegyétek az ajtót.

Behúzták az istállóba, rátették az ajtót.

Alig rátették az ajtót, sarkábú ledobták, má meg бөгг a borjú csudálatos nagyon, ki az istállóbú.

Nagyon мөgharagudott a mester:

— Eresszétek világnak!

Kizavarták az udvarra.

Mөnnөк végig. Hát a gazdaasszony ül az ágy tetején, tarti a két kezét és egy nagy kotyós van az ölébe. Nagy kotyós.

— Hát — azt mondi — minek eresztették be ezt a nagy kotyóst? Öтт — aszondja — vagdól az ágyon өссе-vissza bennünket.

Ej, odamөnt a mester, pofonvágta. A gazdaasszon leesett az ágyru a kotyóssalegyütt. Ottan huzgáták jobbra-balra, aszondja a mester a gyerköknek, hogy:

— Ez нөм jó van! Mer egyik marha, a másik kotyós.

Éccer ordítózik, jajgat jobbra-balra:

— Csak ki vele! Csak ki vele!

Kidobták az asszont a kutyóssal együtt az istállóba.

Dolgoznak, a mestër a két inassal, a mûhelbe. Ûtik a vasat, csak úgy kopog, mënnek a lovak, vasalik. Csikók mënnek, aztá azt is vasalik, mënnek az embörök.

Nahát mén egy öreg bácsi, aszondja a mestërnek, hogy:

— Mestër úr! Há hun van a gazdaasszony.

— Itt — aszondi — kutyós vót, meg — aszondi, — bornyú vót. Gazdaasszon nincs!

Az öreg bácsi azt mondja az embernek, hogy në beszéljen ilyen butaságot, hát felesége vót, něm a kutyós.

Az vót az ű felesége! Az még a szomszédasszonya vót, a bornyú. Nahát, majd ű ád mindjá neki. Az istállóba. Hát, ott ül a felesége. Ezër még ezër csibe van körülötte.

Aszondja a mestër annak az öregnek: hát most csak gyűjjon, nézze, hát ez az ű felesége? Hát ez egy nagy kutyós, ezër csibe van mellette.

Az öregember asz mondja, hogy:

— Ez sëmmissé! — Majd ű mindjá aszondja, asszont csinál belülle.

Odamënt az öreg bácsi, végighúzta így a hátán még a fején a kezét. Újra aszon lett.

— Na, itt van — aszondja, — a felesége.

Űneki ez něm kell, mer něm az ű felesége, mer ez egy nagy kutyós.

Igy aztán akkor a mestër a feleségét is kizavarta, még azt az öreg bácsit is.

Még most is hárman dolgoznak a mûhelbe az inasokkal, ha még něm haltak.

160.

Két pap összejön, beszélgetnek egymás között. Rátérnek arra a kérdésre, melik hitvallás a legerősebb?

A katolikus pap azt mondja, hogy a katolikus vallás, a zsidó pap azt mondja, hogy a zsidó vallás. A két pap nem tudott megegyezni egymással.

Azt mondja a zsidó pap:

— Na jó van, kolléga ur. Majd akkor hiszöm el, hogy a katolikus vallás erősebb, mint a zsidó vallás, ha három néma kérdésemre meg tud felelni.

Azzal búcsút vettek egymástól.

Másnap a katolikus pap korán fölkel, kimegy a kertjébe. Sétál, töri a fejét, símogatja a tarkóját, kínlódik a pap. Arra még egy cigány. Mégáll, nézi a papot, hogy kínlódik, spekulál, gondózkodik. A cigány nem tudta megállni, odaszól a papnak:

— Jó reggelt, tistelendő uram!. Ugyan mondja meg, mi ázs a nágy baj, hogy annyirá spekulál?

— Hej, cigány, ne kérdezd! Van énekem akkora gondom, hogy még száz böles se tudná megmondani.

— Ej, tistelendő uram, mondja meg csak énekem, hátha én segíthetnék rájtá!

A pap elmondta a cigánnak, mit mondott a zsidó pap.

— Ej, tistelendő urám, fogadjon meg engem káplánjának! Itt a nyakám, há én meg nem felelek erre a három néma kérdésre.

A katolikus pap behívta a cigánt. Megborotváltatta, megnýíratva, megfüröszttötte, réaadta a papí ruhát. Elméntek a zsidó paphol harmadnapra.

Bemént a pap a kollégájával a zsidó paphol. Köszöntötte:

— Jó napot, főtisztelendő uram.

— Jó napot, kolléga úr. Eljött megfejteni a három néma kérdést?

— Én, főtisztelendő uram? Ilyen csekélységet megfejt az én káplánom is.

Kérdi:

— Hol van a káplánja?

— Édekint van, főtisztelendő uram. Tessék csak hívni!

A pap beszólítja a cigánt. A zsidó pap nekiszalad a cigánnak és mutat az ujjával egyet. A cigán mutatja a két ujját neki.

A pap mutatja a tenyerit, a cigán mutatja az öklit.

A pap mutat fölfelé, a cigán mutat lefelé.

Azzal a cigán kiment.

A zsidó pap azt mondja a kollégájának:

— Mosmán elhiszem, kolléga úr, hogy a katolikus vallás erősebb, mint a zsidó vallás, mer csakugyan megfelelt a káplánja a három néma kérdésre.

A katolikus pap örömmel távozott a zsidó paptól, hogy ő lett a győztes.

— Mert hát — azt mondja —, kolléga úr, én kérdeztem a káplánjától, hogy egy isten van? Ő mutatta, hogy kettő van. Kérdeztem a tenyeremmel, hogy lapos a föld? Ő az öklivel mutatta,

hogy gömbölyű. Kérdeztem, hogy fönt van az égen a két isten? Ő mutatta, hogy a földön van az egyik, a király.

Azzal búcsút vettek egymástul, és eltávozott.

Igen ám, de a cigánynak kifúrta az ódalát, és panaszkodott a papnak, hogy:

— Tudjá, tistelendő urám, úgy rám rezzsentett a zsidó pásztor, mikor mutattá azs ujjával, hogy egyik sememet kisúri, de én mutattám neki: azs üvét meg kettőt kisúrok. Mutattá a tenyerit, hogy engem pofoncsáp, én mutattám, hogy ékkel vágom visszá. És még mutattá, hogy fölakast engem a lámpaségre, hánem én mutattám, hogy én itt maradok a földön.

Tovább nincs!

161.

A MEGRONTOTT TEHÉN ÉS A BOSZORKÁNY

Itt Patai Áronnak a tehenit megrontották. Elméntek egy füves asszonhó. Mer fejes közbe véres tejet adott, és rugott, ha megnyomták a tőgyit, vér csöppent ki. Erre mēntek el az asszonhó.

Az asz mondta:

— Hát fejnek majd, de a szomszédba van a megrontó.

A szarvára piros pántlikát köllött tenni, de hogy el nē vesszen sē erdőbe, sē legelőn, erre sok bōtykōt kötött rá piros pántlikával.

Mikor hazatért a tehén, még rajta vót a piros pántlika. A tehén megállt a megrontója háza előtt, arra fordította a fejit, és bōgött. A pántlika akkō eltűnt a szarváról. Ezt én magam is láttam.

Otthon azután mēg lehetett fejni.

Utána egy pár hétre a fia a gazdának a szabadkéménybe egy nagy zacskót vōtt észre, abba mindőnféle állat körme vót. Elōntōzték mindőnféle.

— Egyször nyōc-kilenc napra beteg az öreg szüle: Doberdānné. Ballag be a kapun, de olyan, hogy majd eldūti a szél. Amikor levették a körmeit, elkezdött az asszon fogyni.

— Mēgbocsássatok — azt mondja —, én csináltam! De hát minek bāntottátok a zacskót?

Utána nemsokára mēghalt.

Hát egyszer vót, hol nem vót hetedhétország ellen túl vót, a korpáskazalokon innen vót, ezen a hëgyön innend, azon a vőgyön meg tunnand, egy kidült-bedült kemence, akinek egy csöpp ódala së vót. Annak a tetejin vót egy nádszál, a nádszál tetejin egy tú, a tú tetejin egy fa, a fa tetejin egy város, abba lakott egy embör. Nem vót nagyon gazdag, csak a szëgénségbe fölpördült az orra. De vót annak a fának háromszázhatvanhat ága is, azon meg mindëgyiken vót egy sasfészék és mindëgyikbe vót egy kis sas. De vót ám azon a fán egy rongyos szoknya is. Azon a rongyos szoknyán vót egy zseb is. Abbú szëdtëm én ezt ki mind. Hát ez a bevezetés.

Vót egyszer egy szëgény susztër. Hát szëgény vót, mert a pénzit mindég elitta. De hát csak a pálinkát itta ű legjobban. Az vót a szokása, rëggel mikó fölkelt, azt mondja a feleséginek:

— Asszony, hozzá pálinkát!

Hát persze osztán hát ahogyan-ügy, hozi neki, amikor vót, mert a susztër amit dolgozott, hát ő vitte el, annak a bizonyos gazdának.

A felesége mindig mondta, kérte űtet, hogy në igyon annyit, në izélje el, mert így nëm bírnak majd mëgélni. Így aztán ő vitte el, mondom, az izét, amennyit kapott, azt amit mëgfótozott az ura. Ha többet kapott, akkor több pálinkát hozott, ha kevesebbet kapott, akkor kevesebbet.

Hát egyszer osztán az asszony, hogy űneki is jusson belülle, abbul a pénzbül, ami megmaradt a pálinkábú, azt félretëtte. Hát osztán így esztendeig is körülbelü így mönt.

Ègyszer egy esztendő mulva valamennyi kis pénzt összeszödött az asszony. Egyszer azt mondja az urának:

— Embör, ekkor és ekkor vásár lësz. Elmëgyünk a vásárra, és maj veszünk bőrt, és csinász új csizmákat.

Persze az asszony azon spekulát, hogy ha majd új csizmát csinál, akkor több pénzt kap.

Hát egyszer eljött az idő, az nap, hogy a vásár mëglësz.

— Na, hát most elmëgyünk a vásárra!

Hát el is mëntek. Hát legelsőbb is csak a bőrt vëtték mëg, és ha maradt űnekik a bőr árán fölü, akkor vëttek maguknak. De ha nëm maradt, akkó nëm, csak úgy, de a bőr az első!

Hát mikor aztán készön löttek, a susztër a bőrt a hóna alá fogta, hát mos mënnek hazafelé.

Mikor hazaértek, fogta a susztér a bőrt, rávette az ágyra ott a szobába. Hát akkor még ú kimönt a méhelbe és dolgozott tovább az ő mestörségével.

A felesége meg ez alatt az idő alatt kimént az utcára. Hát oszt a szomszédasszony is kint állt az utcán. Hát akkor osztán ott elbeszégetött a két szomszédasszony. Kérdözte a susztérnak a felesége:

— Szomszédasszony, vót-e a vásáron?

Hát az meg útet kérdezte, hogy vót, mint vót a vásár? Szóval hát így osztán úk elbeszégettek.

De hát az alatt az idő alatt a susztér hogy ottan dolgozott, hát eszibe jutott, hogy köllene inni pálinkát. Kiát az asszonnak:

— Asszony, hozzá pálinkát!

Hát persze az asszony kint beszégetött az utcán, hát nem hallotta, hogy az ura kiátott neki.

Hát a suszter osztán csak kiabál:

— Asszony, hozzá pálinkát!

— Asszony, hozzá pálinkát!

Hát az asszony osztán bizon nem gyütt elő, mert ott elbeszégetött a szomszédasszonnyal.

Hát persze a susztér mikor eztét kiabálta:

— Asszony, hozzá pálinkát!

Az utcán a gyerkök möghallották:

— Nini! A suszter részög!

Mer többször részög vót, oszt a gyerkök izétek vele. Oszt akkor lesték, hogy mi lösz vele?

Hát a susztér osztán nem gyözte várni eztét. A felesége nem gyütt elő. Akkor azt mondja:

— Na, most pedig nincs itthon az asszony, hogy tanuljak én még lopni?

Hát az asszon csak nem gyütt. Egyszer fölöt onnand az izébű, ahun dolgozott, és a lábaujjahegyin, hogy még ně is kopogjon, bemönt oda a másik szobába, ahol a bőr volt az ágyon. Mikor bemönt, akkor fogta a bőrt, a hóna alá csapta, oszt elmönt vissza oda a méhelbe. Mikor bemönt, akkor ott még ledobta a bőrt:

— No, hála Istennek, mégtanútam lopni.

Hát a gyerkök meg eztét látták, hallották, me lesték, oszt akkor elkezték kiabálni kint az utcán:

— A susztér mégtanút lopni, mert ellopta a bőrt egyik szobából a másikba.

Hát persze a gyerkökök osztán kiabálták végig a városba, hát hire lett osztán a városba mindenütt, hogy a susztér mégtanút lopni, mert ellopta a bőrt egyik szobából a másikba.

Mikor a király ezt meghallotta, fölhívatta azt a susztért. Azt mondja neki, mikor fölhívatta:

— Hát tudod mér hivattalak?

— Ném tudom, király őfelsége, maj megmondja.

— Hallotam, hogy mégtanultá lopni.

— Ej, fenséges uram, ném loptam én életömbe soha, még egy legyet sē tudnék ellopni a falru. Én életömbe ném loptam soha.

— Na, na, na, de én hallottam, hogy te mégtanultá lopni. Hanem itt, meg itt van ez a pap és van neki egy kutyája, kettő, három, négy vagy öt vagy hat, én ném tudom. Ha neköm ezöket a kutyákat ellopod, és ide hozod, akkor én adok neköd háromszáz forintot. De ha el ném lopod, akkor fölakasztatlak. Ha pedig ellopod, akkor adok háromszáz forintot.

Hát jó van, akkor a susztér elmént haza. Azt mondja a feleségének, hogy varrjon neki egy nagy zsákot. A felesége még azt mondja:

— Mit akarsz avval a nagy zsákkal?

— Nē törődj vele, csak csináld meg, hogy estére, még ma estére meglēgyen!

Hát az asszony osztán el is készítötte a zsákot. Mēglött a zsák akkor este. Mikor beestelődött, szóval elizétek a népek, elesöndesödték, kilenc óra elmút, akkor ű elindú a paplakáshol.

Persze mikor odamént, a kutyák észrevették, elkezdtek ugatni. És hát akkor ű nem möhetött be a kutyáktú. Mēgjegyzēm, de azt a zsákot mēg vitte magával, akit varrt a felesége.

Hát akkor persze a király mēg a papnak mēgizente, hogy majd elküdi a susztért, és majd vigyázzon a kutyákra, hogy el nē lophassa. Hát a pap osztán bezárta a kapukat, hogy a susztér be nē möhessön. Hát osztán a susztér nēm birt bemēnni, mer zárva vót mindēn ott. Hát most hogyan vigye el a kutyákat? Mert csakugyan vót valami hat darab.

Akkor elkezte verni a kerítést avval a kalapáccsal, akivel dolgozott, a susztérkalapáccsal. Mindaddig verte, még egy olyan lukat nem tört rajta, hogy akin a kutyák kiférnek. Amikor betörött a kerítés, lett olyan luk, akkor ő abba hagyta. Akkor elővette azt a nagy

zsákot, aztán odaszégezte arra a lukra. Persze hát akkor ezt má csöndesebben csinátá, nem zörgött annyira. A kutyák ott hagyták.

Amikor aztán a zsákot oda igényítötte, akkor megin ahol egészségesebb vót a deszkakerítés, hát oda csapott rá a kalapáccsal. Akkor persze, mikor mēgkoppant a kerítés, megin a kutyák észrevették a kopogást, mindjárt mēntek megin oda. Persze látták, hogy ott luk van, akkor kiugrátak a lukon, s mint kiugrátak, hát oda a zsákba ugrátak, mer ez meg ott izéte a zsákot, s ezök mind oda ugrátak. Ez mög akkor fogta a zsák száját, összeszorította, összekötötte, és elvitte, a király udvarába bedobta.

Hát reggel aztán, mikor a királynak jelöntötték, hogy ott van egy zsák az udvaron, azt mondja a király:

— Nézzétök, hogy nem-e a süztēr elhozta a kutyákat.

Oldják a zsákot, nézik, hát csakugyan a kutyák vannak ott.

— No — azt mondja a király —, mégis csak jól hallottam én, hogy a susztēr mēgtanult lopni.

Akkor másnap mēgin fölhevatta:

— Ugy-e jól hallottam én, hogy mēgtanultá lopni? Hát itt van a pénzed, odaadom.

Kifizette, akkor azt mondja neki:

— Hát, tudod mit? Most neköm annak a papnak a jegygyűrűjét és a strózsákot, akikön hálnak, ha ellopod, adok háromszáz forintot. De ha el nem lopod, akkor fölakasztatlak!

Hát evvel a susztēr osztán elmēnt haza. Persze ekkor má pénzt kapott, háromszáz forintot.

Bemēnt egy üzletbe, aztán vett egy furulyát. Hát mikor mēnt hazafelé, hát megin bekiát az asszonnak, hogy úneki estére sűrű babot főzzön vacsorára.

Hát el is készítötte az asszony. Hát persze aztán, mikor elgyütt az idő éjszaka, hogy a népek lefedköstök, ő meg hát elment a pap lakásához.

De a király a papnak mēg megin mēgizente, hogy vigyázzon, mer maj küdi a susztērt. De azt is megmondta neki, hogy akármit csinál, ha esetleg ott érné is, de bántani nem szabad. Csakhát úgy akarták mēgviccöni, ha ott érhatték vóna a lopáson.

Hát mēgizente a papnak, hogy a gyűrűre és a strózsákra vigyázzon, mert küdi a susztērt. Akkor átvette a felesége gyűrűjét magához a pap, a strózsákot meg, akikön háltak, egymás tetejire tette, oszt úgy fekütek rá. Na, hát mos hiába gyün a susztēr, mer el nem viheti!

Hát a susztér osztán persze akkor éjjel megin elmént. De mikor odamént, hát a pap megin bezárkózott, mer hát mégizente neki a király, hogy vigyázzon.

Hát mikor odaért a suszter, hát megen něm birt bemenni, mer a pap bezárkózott. Hát most mi csináljon?

Akkor odaát az ablakhol, elővette a furulyáját, és elkezdött furulyázni. A pap má persze aludt is egyet.

Mikor ez ott elkezte fujni a furulyát, hát fölöbredt a pap. Odatekint az ablakra, hát ott a susztér. Akkor odaszól neki:

— Na, na, csak fujjad, fujjad, amig bele něm fáradsz vagy mig még něm fullaszt!

Hát ű osztán csak fúvi, csak fúvi a furolyát. Hát a pap má kezdött türelmetlenkődni, hogy něm bir alunni. Azt mondja a feleségének:

— Nézd a bűdös susztért! Be něm gyühet, hanem most ott az ablakon furolyázik, és něm birok aludni.

De a susztérnek még eszébe jutott, hogy a király egy bűnös embört akasztatott föl abba a napba. Abbahagyta a furolyázást és elmént oda. A hótt embert leszedte az akasztófáról. Odavitte, és az ablak fölibe oda vert egy széget, és oda ráakasztotta. S akkor ű megfogta a lábát, és elkezdte úgy lóggatni ott az ablak fölött. Persze hát ez osztán csöndesen mént, a pap elaludt.

Egyszer fölëbred a pap, hát csöndesség van. Azt mondja feleségének:

— Nini, a bűdös susztér, fölakasztotta magát! Ezér is vót ám ez csöndesen. Itt is baj lesz, mert ha ott marad reggelig és reggel gyűnnek a népek, meglátják, én hiába mondom, hogy maga akasztotta föl magát, něm hiszik el, mivel az én portámon vót. Azt mondják, hogy én akasztottam föl. Aztán engöm büntet még a király. Hanem jó lesz azt eltőnni onnan láb alu.

Azt mondja a feleséginek:

— Itt van a gyűrű, most visszaadom addig, mert hát ez má úgyse viszi el többet, mer én kiviszöm a kërbe, és el fogom ájni.

És a susztér még ez meghallotta az ablakon körösztü, hogy mit mondott a pap. Akkor valahogyan átmászott a kerítésen, és odamént az ajtó mellé, ahol a pap maj gyün ki. És úgy át az ajtó mellé, hogy a pap mikó nyitotta ki az ajtót, őtet eltakarta vele.

No, hát egyszer gyün a pap ki, űtet eltakarta az ajtó, něm vette észre. Elmént osztán, hogy a hótt embért ű leveszi. De ű abba a véleménybe vót, hogy a susztér az.

A susztér meg ez alatt az idő alatt bemént a szobába, megvárta aztat, hogy a pap levette azt a hótt embört, és hogy kivitte a körbe. Amikor kivitte a körbe, elkezte ájni a gödröt, a susztér meg ez alatt az idő alatt mondja a feleséginek bent:

— A teremtsit annak a bűdös susztérnek, oly nehéz vót, alig tudtam elájni, elvinni. Há már elfáradtam. Hanem hát a gyűrűt mos visszaadhatod, mer az már ugy sē gyün többet vissza, mer elájtam.

De azonban abból a sűrű babbú, akit űk vacsoráta otthon, abból ő vitt magával egy bögrébe. És ott persze, mikor bent vót a papná, szóval az asszonná, hát lámpát nēm gyújtott, csak úgy sötétbe.

Mikor aztán az asszon fogta, hogy majd a gyűrűt adja neki, ű meg ezalatt az idő alatt azt a sűrű babot ráöntötte a trózsákra. Hát az asszony ottan izét az ágyon, hogy maj lehuzi a gyűrűt, és hát majd odaadja. Hát valahogyan beleizét a lába abba a sűrű babba, beleért.

Hát az asszony aztán mindjárt izét rá:

— Mi csinátá, te? Iderondítottá?

Az asszony aztán fölköt, hogy megnízi, hogy mi az. Fölgyúti a lámpát, és megnízi. Ez alatt a susztér az alsó trózsákat kirántotta, már mēnt is.

Hát mikor a susztér elmēnt, hát gyün ám be a pap:

— De asszony, azt a bűdös susztér teremtsit! Oly nehéz vót, hogy alig tudtam elájni! Hát a gyűrűt mos már visszaadhatod, me elájtam.

— Hiszen montad má. Hallottam már elébb, hogy montad. Akkor is azt mondtad, hogy elfáradtá, visszaadjam a gyűrűt és vissza is adtam.

Akkor izét mēg a pap:

— Hát nekōm nēm adtad, hanem hát a szentit neki, baj van, mer má a suszterná van, mer nekōm nēm adtad.

Mēggyujtják a lámpát, nízik, hát a trózsák sincs. Na, hát most ez má a suszterná van. No, de hát osztán nēm tēhetek sēmmit, lefeküdtek megin újra.

A susztér elvitte, átadta a királynak a trózsákat is meg a gyűrűt is. Hát a király megin adott neki háromszáz forintot.

Akkor a pap izente a királynak, hogy engedje mēg, hogy ő is hadd csináljon belülle valami viccöt. Azt mondja a király:

— Mindēnt mōgengedők, de a suszternak baja ne lēgyön! — Nēm szabad bántani. Akármit csináhatsz vele, csak nēm szabad bántani.

Akkor fölhevítta a pap ezt a susztért, mint ahogy nem is tudná, hogy nem igaz, hogy a trózsákat elvitte még a gyűrűt még a kutyákat, nem szót neki semmit, hanem:

— Tudod, mér hivatlak? Hallottam, hogy megtanultá lopni.

— Én, tisztelendő ur? Én nem loptam életömbe soha! Még a legyet sē tudnám ellopni a falrú.

— No, de hallottam én, hogy te megtanultá lopni. Ott van a királynak az istállójába egy ló, és hogyha te azt nekem elhozod, én adok neked hatszáz forintot. De ha el nem hozod, akkor fölakasztatlak a királlyal!

Na, jó van, evvel osztán a susztér elmént, elmént haza. Hát má akkor pénze vót, mer már kapott a királytól hatszáz pengőt.

Akkó bement az üzletbe, és vett álomport, aztat belepakóta a tarisznyájába.

Hát osztán este, mikor na, gondóta, hogy mosmá a népék elaludtak, lefekdöstek, hát gondolta, hogy mosmá elmén a királyhoz. Hát a tarisznyát osztán elpakóta. De hát mivel má akkó pénze vót, vót neki boris, mindön. Két csutorát mégtőtött borrá, azt is elpakóta a tarisznyába. És hogy most ű elmegy a királyhoz.

Jó van, de a pap ám meg mégizente a királynak, hogy őriztesse a lovat, mert ő kúdi a susztért. Hát a király hét katonát adott a ló mellé, hogy őrizték. Egy tartotta a kötőféköt, négy mög tartotta a négy lábát, egy meg tartotta a farkát, egy meg rajta út. No, hát mos hogy jön át a susztér? Mos csak el nem viszi!

Hát osztán az a susztér, mikor elmént, bemönt ott az udvarba. Hát ott az istállóba a lovászok, kocsisok, egyik még másik azt étetnitatni ki-bejártak ott az ajtón. A susztér még ott ült az ajtóba, hol egyik katona rugta ódalba, hol a másik. Mondták neki, hogy innen mēnjēn tovább, mer itt nekik aggat. Addig izétek ide-oda, még el nem tuskáták:

— Mēnjōn arra be az istállóba, ott van üres hely!

Persze ez a hét katonának az ágya üres vót, mert űk a lovat őrizték. Hát betuszkálták űtet.

Odamén a susztér, hát látja, hogy a ló ott van, a katonák ágya üres. Mindjárt egy ágyra letelepödött. Akkor elővette a tarisznyáját, és kipakolt ott az ágyon. Hát persze vót abba mindönféle ēnni-innivaló. Elkezdött ottan vacsorázni.

Persze már a katonák mikor meglátták, vót ott pogácsa, vót ott hús, vót ott kolbász, mindēn, de hát ilyesmit nem igōn vernek a

katona fejéhez. No de hát, ahogy osztán ú a csutorát elővette, akkor osztán nízeldtek a katonák:

— Nízd, még bort is! ... Bora is van!

Hát akkor osztán, mikor mégvacsorázott, ivott a borbú is. Mikor ivott a borbu, ej, níztek a katonák:

— Mégállj, majd elveszünk mi az ízébű, csak alugyál el!

Jó van ám, de az egyik csutorába a susztér beletette azt az álomport, amit vett az üzletbe. És mikor készön vót, elpakolt mindönt. Hát ezt a csutorát nem pakolta el, otthagya. Akkor osztán lefeküdt, mindjárt elkezdött hortyogni, hogy má ő alszik, hortyog.

Hát a katonák mög möglátták. Hallották, hogy hortyog. Hát aki a ló hátán út, az meglátta, hogy a csutóra még ott van a feje mellett. Azt mondja a többinek:

— Nézd, az öreg ott feledte a csutoráját! Hanem gyere, igyuk ki a bort! Réggel, ha az öreg keresi, megmondjuk, hogy eldút, és kifolyt a bor.

Hát osztán, aki a lovon út, mindjárt leugrott, fölvette a csutorát, és jó ráhúzott a csutorára. Akkor adta a másiknak, úgyhogy osztán kiitták a csutorábú a bort. Mikor kiitták a bort, a csutorát visszatették. De persze nem sok idő kellött, mert az álompor elnyomta őket. Elaludtak.

Mikor elaludtak mind, a suszter fölhasznáta az alkalmat. Leugrott az ágyrú, és a lovat elkötte onnan fére. Addig majd kimén, és körúnízi az udvarba, hogy hogyan, miképp, hogy nincs-e valaki, hogy ú a lovat kivezethesse.

Kimönt az udvarra. Amint ott járkól, hát talál egy mosószeköt, aztán talát egy söprüt is. Akkor bevitte oda, ahol a ló állt. Odatötte, és alúrú a kötőféköt rákötte, hátú mög a söprüt. Akkor a katonát, aki a kötőféköt tartotta a kezibe, odahúzza:

— No, étt van, tartsad a kötőféköt!

Aki a farkát tartotta, annak meg a söprüt tette a kezibe:

— Te meg tartsad hát a farkát!

Az a négy pedig, aki a lábát tartotta, mindannyijának kezibe adta a szék lábát:

— Te meg hát tartsad a lábát!

Aki rajt út, azt mög fölemelte, aztán ráültette:

— Te mög hát új rajta!

Ezzel osztán fölnyergelte a lovat, és elmént vele. Hát átadta a papnak. Kapott a paptú hatszáz forintot.

Hát reggel osztán a király is maga kíváncsi vót rá megnézni, hogy csakugyan mi van a lóval. Hát lemént az istállóba, mer kíváncsi vót rá.

Bemögy az istállóba, hát láti, hogy nincs ló. Nízi aztán jobban, hát látja, hogy ott a mosószerék, de a katonák még most is tartják ott a lábát, meg a kötőféket meg a farkát, egy még hát ül rajta. De egy sē tudja a világát, úgy alszik!

Akkor a király elkiáti magát:

— Hé! Hol a ló?

Azok mög ahogy fölugrának, ahogy álmosan:

— Itt van, uram, itt! Ez a négy lába! Tartjuk a kötőféket! Én mög rajta ülök.

— Rajta ám, de nem a lovon, hanem a mosószeréken. Hát hol a ló?

Igy hát a susztér elvitte a lovat. Hát mos még mi csináljanak?

A király mégin oszt gondóta magába: māj mégin ű próbál valami olyan viccöt. Akkor fölhivatta mégin a susztért. Mikor odaér a susztér, azt mondja neki:

— Ugy-e, mégis jól hallottam, hogy megtanultá lopni? Hanëm tudod mit? Ha neköm azt a papot, amikor a szószerékbe prédikál, el nem lopod úgy, hogy a népek nē lássák, hogy hová lett, akkor fölakasztatlak! De ha ellopod, én adok neköd háromszáz forintot.

Hát a susztérnak oszt ez má nēm nagyon tetszött. Hát hugyan lehet ellopni nappā, mikor prédikál, a templombu? Hát a király is, maga is rá gondót, hogy ez már lehetetlen. Rámondja neki:

— Ugy-e ahhoz köllene egy kis gondókozás is?

— Hát bizon, ezön köllene legalább egy pár nap gondózkodni.

— Hát tudod mit? Adok két hetet. Két hétig gondózkodhatsz rajta, hogy hogyan lopod el, de két hét múlva meglēgyen!

Hát jó van, a susztér osztán elmént haza. Másnap fogta ű az ásót és a taligát, kimént a kertjébe, és elkezdött ott ájni. A lakásik még olyanformán vót, hogy úgy átaellenbe a templomnak. Akkor odaát a kert végibe, aztán nízte olyan gondolom-formán, hogy hogy állhat a szószerék a templomba. És akkor ű elkezdte ájni a földet. És amit kitalicskázott földet azt mög elterögette a kertjébe. Így hát a szomszédok se tudták, hogy ű mit dolgozik, mert hát a föld alatt dolgozott. Olyan alagutat ájt a templom alá, a szószerék alá, hogy hát el löhetött alatta járni.

Hát ez két hétig űneki sikerūt, hogy megcsináta. Amikor kész lett, akkor még azt a nagy zsákot, akibe elvitte a papnak a kutyáit, ő

odatartotta a szószerék alá. Mert a szószerék alá a téglát, a felső sor téglát nem vette el, hogy a pap észre ne vesse, hogy luk van.

No, hát egyszer elgyűtt az idő, de vasárnap lett. Hát egyszer harangoznak a templomra. Hát gyűnnek a templomba. Beharangoztak, hát bemönt a pap is. Hát persze éneköltek, megymás.

Egyszer hát a pap, hogy ű má földmegy a szószerékbe. Hát amint megy, nem törődött ű avval, nem gondot ű arra. Amikor föllépett a szószerékbe, de mikor odalépett, ahol alá üres vót, hát csak lezuhant a téglával együtt. A népek osztán körűniztek, hogy hová lött az ű papjuk? Nem látták, hogy hová lett, csak eltűnt.

De a susztér a nagy zsákkal ott várta. Odatartotta alá, és a pap belesött abba a zsákba. A susztér még összeszorította a zsák száját, bekötötte. Akkor fogta, elvitte a király-udvarába, bedobta.

Másnap reggel osztán, mikor megvérradt, hát a szógáló szokás szerint kimént az udvarra, hogy má kierogeti a baromfikat. Hát mikor odaér az ól elibe, ahogy kinyitja az ól ajtót, hát ott hever egy zsák:

— Miféle zsák ez itten?

Na, de hát ű osztán avval kinyitja az ólajtót. És amint kinyitja az ajtót, hát a baromfiak hogy majd gyűnnek ki, hát előre nem a ludak gyűttek ki? Persze a ludak még hát olyanok, amint látták, hogy ott a zsák, odaszaladtak, és elkezték a zsákot csipkődni. Persze a pap mög a zsákba elkezdött kajabálni:

— Nono, ne bántsatok, mer én is olyan szent vagyok, mint tik!

Mikor ezt meghallotta a szógáló, szalad ám föl, és jelönti, hogy az udvaron van egy zsák, és embör van benne, mer kajabál. Hát mindjárt a királynak hírébe ment. Azt mondja:

— Nézzétök mög! Ez a bűdös susztér elhozta a papot, talán az van benne?

Leménnek, kiölgyák a zsákot. Hát mikó kiötták, csakis a pap vót benne. No, akkor osztán vót nevetség.

Hát mast osztán azt mondja a pap a királynak, hogy mast majd ű megin próbál vele valamit. Azt mondja a király:

— Mindönt mögengedök, csinálj vele, amit akarsz, de csak úgy, hogy baja ne legyen a suszternak. Szóval, hogy még ne bántsa, akármit csinál.

Akkor földhivatta a pap:

— No, ugy-e mégis jól hallottam én, hogy megtanultál lopni?

Hanem tudod mit? Ha neköm az én nagynénemet elhozod a pokolbú, én neköd adok hatszáz forintot.

Hát akkor má pénze volt, mer má kapott a királytul is, paptul is.

Akkor vëtt egy kétkerekű kordélyt és egy szürke lovat. Akkor befogta azt a lovat a kordély elibe, és megindút, hogy ű mëgy a pokolba a nagynénjéért.

De hát nëm mõnt ű a rëndös uton, hanem körösztl-kasul mindõnfélé. Hát mõnt sokszor erdõkõn is körösztl. Hát osztán az erdõkbe hol, merre mõnt, talált olyan fiatal madárkákat a fészõkbe. Talált osztán fiatal nyulakat, fogott. És talált fadarabokat. De azt mind dobáta a kordélyba. Mikor mөг az erdõbül kiért, akkor ha tanált valahun tégladarabot, bárákárhol tégladarabot, fadarabot, amit csak talált, ű mind rakta a kordéba.

Hát amikor a kordé tele lëtt, egyszer hát odaért a pokolajtóba. Amikor odaért, akkor fogta a kalapácsot, elõvett egy darab fát, oszt elkezdte ott kovacóni. Hát az ördögök eszrevötték, hogy ott kovacol. Kiment egy ördög hozzá:

— Hát maga mi csinál?

— Hát, templomot.

— De hát itt nëm szabad templomot csinálni.

Azt mondja, űneki szabad. De ű csak tovább veszi a tégladarabot, veszi a fadarabot, igényeti, oda csináli.

De hát osztán az ördög jelöntötte osztán a följobbvalójuknak, hogy ott van egy embör, és csináli a templomot az ajtóba. Azt mondja nekik a királyik:

— Azt në engedjëtök mөг! Hanem hát, ha nëm akar másképp, akkor ígérjëtök neki valamit, maj talán elmөгy, ott hagyja.

Megin kiment az ördög. Hát ű csak csináli tovább. Akkor ígért neki valamit. Hát ígért ezt is, ígért azt is.

Nëm. Ŭ csináli!

Hát addig-addig, egyszer osztán, mikor má láti, hogy fogyik a kordébul az izé, mindõnféle, akkorra már ígérték neki két zsák aranyat, hogy csak hagyja abba.

Nëm, õneki azt mөг kell csinálni! Ŭ csináli tovább!

De hát mos má nincs mibű csinálni.

Mikor az utolsó darabot vette le a kordérú, mos má több nincs, akkor odaszól az ördõghöl:

— Hát, barátom, abbahagyom, hogyha megadjátok, amit ígértëtök, és a papnak a nagynénjét is ha ideadjátok! Ha nëm, akkor csinálom tovább.

Hát osztán megígérték neki, hogy csak menjen innen a pokolba, hogy nő csinálja még a templomot. Lehozták neki a két zsák aranyat, még hát a papnak a nagynénjét.

Mikor átaladták neki, fölpackót a kordélyra. Avval elindút, hogy hát ű még vissza, viszi a papnak a nagynénjét még a két zsák aranyat.

De mikor elmönt, hát az ördögök spekuláltak, gondókoztak: ejnye, ezé a csökélységé is ennyit adtak neki! Ez má sok! Mëgsokallották. Hát mostan mi csináljanak? De az már elmënt, a susztër.

Akkor előlépett egy ördög, hogy má ű mint egy sámsonerejű, olyan erős, ű elmegy és visszahozza. Hát el is mënt az ördög, utól is érte. Amikor utólrerte:

— Hát atyafi! Ami sok, az sok! Mëgsokallották az ördögök, hogy annyit adtak azér a csökélységér, hanem adja vissza!

— Hát mér adjam? Ez a enyim, ehhol semmi köze! Odadtátok, én mëg elviszöm.

— De majd elviszöm én vissza!

— Az kéne még! — mondja a susztër.

— Hát akkor tudod mit? Majd amelyikünk erősebb lesz, az viszi el.

— No, hát próbáljunk meg.

És hogy mibe lëgyën a próba?

Hát az ördög bizott az ű erejébe. Lehajút, és fölvoott egy nagy termésküvet, azt meglódította, eldobta. És annyira eldobta, hogy elmënt hét kilométerre, s ott leesött.

— És most, ha te tovább dobod, akkor vihetöd, ha te erősebb leszől.

Dé ez alatt az idő alatt már a suszter elkészítött egy kis madárkát a kezibe. Akkor azt mondja a ördögnek, így lóbáta a kezit:

— Egyszóval, majd mikor mondom, hogy három, akkor már dobok is.

Akkor a madár a kezibe, így lóbálta a kezit:

— Egy, kettő, három!

Mire elmona, hogy három, a madarat eleresztette a keziből.

Persze a kismadár aztán repüt. Az ördög mëg várta, hogy majd fölfogja a küvet, és eldobja.

— Hát mondtad má, hogy három, hát mért nem dobod?

— Hát én már eldobtam. Nézd, ahol mëgy!

Nízi az ördög, hát látja, hogy mëgy. Csak nézi, csak nézi, hát már tovább elmënt, mint amennyire ű eldobta azt a küvet.

— Hát látom, hogy erősebb vagy. Elvihetöd.

Avvala susztër ballagott tovább, az ördög mëg visszamënt, és azt mondta, hogy nem lehet vele-bírní:

— Mert én ëgy nagy küvet eldobtam, az hét kilométerre leesött, de amit az eldobott, hát talán két hétig mindëg mén, Mëg most is mén, ha le nem esött!

Na, hát mos mi csináljanak?

Akkor gyütt ëgy gyors futó, hogy űtet elkerúni nem bírja embëri állat, ő úgy tud szaladni, futni. Na, hát majd ű elmén. Majd ű elhozza.

Utána is mënt, hát hamar el is érte. Mikor utolérte, azt mondja neki:

— Sok, ami sok, mëgsokallották az ördögök, hogy ezér a csekélységér annyit adtak. Hanem elkűdtek, hogy vigyem vissza. Szóval add vissza!

— Hát minek adjam én ezt vissza? Ez az enyim! Neköm adtátok, ehhol sënkinék sëmmi köze, ez az enyim!

De az ördög:

— Ha nem adod, úgy is elviszöm.

— Az kéne még! — mondja a susztër.

— Hát jól van. Majd amelyikünk jobban tud futni, azé lész.

— Mit akarsz te? Versenyt futni? Van nekëm ëgy kis öcsikém, az is elkerül tégöd!

Akkorra már előkészített ëgy kis nyulat. Az ördög osztán azt mondja:

— No, hát lássuk!

Akkor azt mondja:

— Állj ide mellém! És maj mikor én mondom, hogy három, akkor induljatok!

Akkor odaállt az ördög mellé. A susztër mëg így tész:

— Egy, kettő, három.

Mikor kimonta, hogy három, a nyulat eleresztötte. A nyúl szaladt, ű mëg ott áll. Az ördög mëg azt mondja:

— Hát montad má, hogy három, hát induljunk!

— Úgy, hát az öcsikém elszaladt. Ni, hogy szalad a!

Amikor mëglátta az ördög, hogy szalad, ez meg utánna. Persze hát a nyúl së mënt az úton, hanem körösztlül árkonbokron. Az ördög mëg

utána. Jó, de innen hol az ág büki meg a lábát, hol a szömét, hol ezt, hol azt, hol az árokba bukik utána.

Egyszer elkezdött könyörögni a nyúlak:

— Kisgyörgy, Kisgyörgy, csak az úton szaladj!

A nyúl nem ment az úton, csak mindönön körösztü, így osztán az ördög szaladt a nyúl után, az elszaladt. Talán még most is szalad, ha még nem halt.

A susztér meg elvitte a papnak a nagynénjit, átadta és megkapta a hatszáz pengőt. Így lett belüle gazdag embör.

Élt, talán még máma is él, ha még nem halt.

163.

CSALI MESE

Amikor fogságba estem, az erdőben dolgoztam, döntögettünk a fákát. Egyszer eljátszogattam egy mókussal, annyirá, hogy a mokus elcsált fáról-fára. Mind tovább mentem az erdőben. Egyszer csak odaértem egy nagy hordóhó. Ott sok csontok vótak, a betyárok hele vót. Hát, biztos boroshordó vót. Az egyik bokorból morgást hallottam. Nemsokára gyütt egy csápát farkás. Csak úgy villámlott a szēmük, a fogúkat csitorgatták. Nem vót mit tennem, hát belebújtam a hordóba. A farkások annyirá civázkodtak a csontokon, hogy az egyikük farka belemént a hordóba. Megfogtam a farkát, és nem erisztöttem el addig, hogy elkezdtek szálanni. Vitték a hordót, vittek engem hordóstól, fátul fáig kocogatták. Annyira verték fátul fáig, hogy egyszer csak széjjelmént a hordó, én még hirtelen kiugrottam belüle. Annyira megijedtek, amikor meglátták, hogy ahányán vótak, mind észaládták. Hát, így szabádútam még a farkásoktól.

Há a hordó el nem törött vóna, a farkások tovább vittek vóna.

164.

Vót egy kovácsmester. Vót neki kít legénye. Ott kosztolódták a kovácsnál. Egyformán dógozták, egyformán kosztolódták. Ám, az egyik egyszer csak elkezdett soványodni. Nápról-náprá fogyott. Pajtása addig vállattá, míg egyik nap bevállottá: minden éjjel a

mestérné lóvá változtáti, és megnyárgáli. A pájtása nem ákarta elhinni. Éjjel helyet cseréltek az ágyban. Éjfél tájban jön ám a mestérné! Hárskötőfik van nála. Ezzel meglegyintette a legént, fölült a hátára, s elmének boszorkánygyűlésre. Ott hozzákötötte egy oszlophoz, maga pedig bemént. Ennek aztán nem volt mindégy. Addig cirhelődött, míg még nem tágította fején a féket. Amikor az ásszony odaért, lekáptá magáról a féket és hozzávágta az ásszonyhó. Az lóvá változott. No hiszen, a gyermek ráült, és hájts házáig! Jó kihájszolta. Amikor házáértek, így szólt:

— Gyere pájtás, fogtam egy lovát, vásárljuk meg.

Mégvásárlták mind a négy lábára.

Réggel beteg a mestérné, nem bír fölkelni. Torkig be van takarózva, nem tudják, mi a bajja. Jól elverték a szülét! Többet sohásé ment a legényen nyárgolni.

165.

Egy kórógyi fiatalembér kint legeltetett a nágyápjával. Éjjel egyszerűen csak lódobogásra figyel fél a nágyápá. Egy pokrócon aludtak, s úgy éjfél tájban hallják, hogy a szekérúton zörögnek a kocsik. Amikor az álvó juhászok közelébe értek, az első kocsis így szólt:

— Hó, álljátok meg! Neked úgye eltörött a lócsöd? Annak a bojtárnak a lába jó lesz lócsnek!

Egy darábig szöszmötöltek, majd az első kocsis ismét megszólalt:

— Mehessünk? Majd egy év múlva visszajöjjünk!

Ezzel továbbmennék.

Réggel pirkád a hájnal, az öreg kelti az unokáját. Az nem bír menni, megfásodott a lába.

Egy évre rá, éjfél tájban megin jönnek a kocsik:

— Hó, álljátok meg! A gyermeknek visszavigyük a lábát!

Pirkád a hájnal, a gyermek félugrik, ugrik fél a lóra.

166.

Fiátál korombán a feleségemmel ketten éltünk még. Meghált egy nágnéném és a feleségem anyja is. Egyszer éjjel lovaink nyugtálankodták. Mi kíméntünk, hogy lássuk, mi van a lovakkal. Amikor bejöttünk, lefeküdtünk. Egy kis idő múlva hallom, hogy a dagasztó-

tekenőben valaki gyúrja a tésztát. Egyszer csak odahajol fölem és súgi:

— A kemince! Fűtsd a kemincét!

Én csak hallgatok. Egyszer valami rám ugrik. Megnehéződtem. Az egyik kezemel csípném az ásszonyt, hogy ébredjen föl, de nem bírom. Másnap elmondom az ásszonynak. Egy éjszaká nem hált, annyira megijedt. Harmádnap éjjelre elhívtam az apikámát. Megbeszéltük apikámmá, hogy ha én nyöszörgök, hamar húzza ki a fejem álol a vánkost, és dobja az ájtóba. Hát, nyugszok én éjjel az ágyon, megint valami rámnehezédett. A vánkost az ájtóba dobták és megkönyebültem.

Másnap ákkó a feleségem elmént áhhó az illetőhő, áhol az az öregásszony kihált, összeszedte a holmiját, megpörkölte, megfűstölte.

FÜGGELEK

MONDÁK KRALJEVIĆ MARKÓRÓL

MÁRKÓ KIRÁLY ANYJÁNAK LÁTOMÁSA

Égy éjszaka mély álmából ébresztötte fel a kuvik madár Márkó király édesanyját. „Kivik, kivik, kivik!” — rikácsolta „ébredj fel, nagy titkot mondok el neked.” A szépséges szerb asszony felkelt, nem tudta mire vélni, ami történik, de a kis világosságon át, ami az ablakon beszűrődött, meglátta a kuvik madarat. A kuvik pedig tovább rikácsolt:

„Kivik, kivik, kivik, te asszony, most gyermeket hordozol.”

— Igen — válaszolta a szépséges szerb asszony.

„Kivik, kivik, kivik, hamarosan fiút szülsz. De nem akármilyen fiút. Kivik, kivik, kivik. A fiadnak élös körme lesz, élös, mint a sasé. Csuda nagy hallása lesz. Hosszú szakálla lesz, abban rejlik a nagy ereje. Hároméves korában megszólal, és fölmegegy ház tetejére. Ne szólítsd meg, mert leesik. Hagyd, csak hagy mászkáljon a háztetön, így gyűjti az erőt. Tizenkét éves korában fölmegy a torony tetejére, felül a hegyibe. Akkor se szólítsd le, mert csak így állíthatja meg a közeledő ellenségét.

A torony hegyéről rátekinthet az ellenségre, és az mind egy szálra elhullik. Kivik, kivik, kivik, ez így lesz, ahogy mondom, kivik, kivik, kivik.”

Avval a kuvik eltűnt, mintha ott sém lett volna.

2.

MÁRKÓ KIRÁLY GYERMEKKORA

Márkó király nagyon szegény származású gyerek. Mindig kanász vót, és az istállóba aludt. Egyszer, ahogy aludt, olyan nagyon gyönyörű szép álmot látott. Azt álmodta, hogy király. El sém tudta képzelni, hogy ilyen gyerekből, kanász gyerekből király lett. Talán nem is jól álmodta? Mégis mikor fölébredt, érezte, hogy igazán szépet álmodott. Nagyot nyött, erősödött. Egyszerre olyan ereje lett, magas háztetőkre lépkedett.

— Ó, uram istenem, hát hogy birtam én ennyi erőt összeszedni? — kérdezte magátul.

Mikor onnan lőött, másik istállóba került, lőfeküdt, megolvasta a géréndákat, és megint azt álmodta, hogy király.

— Hogy lehettem én király? — csodálkozott. Gondolt egyet, beállt katonának. Nagyon ügyes fiú volt, a király szó nélkül fēlvette a hadseregbe. A nagy erejével úgy harcót, hogy száz ellenségēs katonát is mēgölt egyszerre. Rangja mindig emelkedett, minden harc után felrangozták, s így csakugyan valóság lett az álom, végül is király lett. Gyönyörűszép kastélyba került.

3.

Marko királyfi egy hatalmas, erős ember volt. Nagyon szerette a hasát és sokat evett. Sűrűn meglátogatta a falvak népét is. Az emberek kiismerték Marko szokását az évek során és tudták, hogy mindig ebédre érkezik.

Volt egy rossz szokása, hogy csak a húst szerette. Ezért a falusiak, amikor Marko ott volt náluk, az ebédet mindig húsevással kezdték. Ezt azért csinálták így, mert különben még ők a levest ették, addig Marko királyfi fölfalta előlük a húst.

4.

Kraljević Marko fekete nagy szemöldökű és nagy bajúszú ember volt. Nagy erő lakozott benne. Olyan nagy fegyverei voltak, hogy két ember alig bírta felemelni. Ő maga is olyan nehéz volt, hogy nem minden ló bírta el.

Egyszer, amikor felült az egyik vitéz társa lovára, a ló összerogyott alatta és megdőglött a nehéz súly alatt.

5.

Kraljević Marko olyan erős volt, hogy még a száraz fából is vizet tudott fakasztani. Egyszer a kezébe vett egy tíz éves száraz fűzfabotot, és olyan erősen megszorította, hogy annyi vízcsöpp csöppent ki a botból, ahány éves volt az.

Kraljević Marko nagyon erős ember volt. Egy alkalommal, mikor felment a padlásra, ott kétéves száraz somfát talált. Azt a markába vette és megszorította. Olyan erősen szorította, hogy a száraz fából két vízcöpp csöppent ki. Ez volt ám az erős ember!

Kraljević Marko kardot csináltott egy kováccsal. A kovács mondta, hogy ő még erősebb embereknek is csinált kardot.

Amikor ezt Márko meghallotta, azt mondta, hogy nyútsa a kezét, hogy kifüzesse a munkáját. Amikor kovács kinyújtotta a kezét, Marko lecsapta a kovács kezét, és az üllőt is elvágta a karddal. Ezt azért tette, hogy a kovács több ilyen kardot ne csináljon.

HONNAN KAPTA MÁRKÓ KIRÁLY AZ EREJÉT?

Sënkinék së mondta el Márkó király, honnan van az a nagy erő benne, de egy éjjel a szolgájának mégis elmesélte: „Az erőmet a tündéréktől kaptam. Azok rëndélkëztek velem, azok adták ezt a királyságot is. Harminc éves koromra lëttem ilyen nagy erejű, nagy rangú. Egy éjjel arra ébredtem, hogy a tündérek a fekhelyemnél vannak, és beszélnek hozzám.

— Királlyá tészünk — mondták. — Nem akartam elhinni, de csak sügták tovább.

— Olyan planétában születtél, hogy csak rangos embër, csak király lëhetsz. Adunk nekëd nagy erőt.

Azután nagy erőt kaptam, hirtelen megnyöttem, nagy daliján lëtt belülem. Akkora erőt adtak, hogy, minden harcba bátran indulhatam, éreztem ezt a nagy erőt a lábaimba, a kezeimbe, a mejjembe, mindenhol.”

Kraljević Marko elment a vásárba, hogy lovat vásároljon magának. Úgy választott magának lovat, hogy megfogta a ló farkát és megrántotta. Ha a ló a rántástól hasra esett, akkor nem vette meg.

Sokáig járta a vásárt, míg végre talált egy olyan erős tálost, amelyik nem esett a rántástól hasra. Nagyon megörült a lónak Marko és drága pénzért meg is vette.

10.

Kraljević Marko elindult egyszer a vásárba, hogy lovat vásároljon magának. Nagyon sok, szebbnél szebb ló volt a vásárban. Marko nézegette őket, majd az egyik kocsinál megállt. Megkérte a ló gazdáját, hogy adja el a ló kötőfékét. Mikor ezt a gazda megtette, Marko megfogta a lovat a farkánál fogva és a feje körül megforgatta. A vásárban levő emberek ámultak — bámultak a csodálkozástól. Nem akartak hinni a szemüknek.

Más erős vitézek is megpróbálták utánozni Markot, de egynek sem sikerült még csak felemelni sem a lovat. Marko erejével egy sem vetekedhetett.

11.

MÁRKÓ KIRÁLY LOVA

Márkó király, mikor ment a harcba, mindig elől ment a lován. A ló nem nézett se földet, se eget, csak ment büszkén. A ló neve Almásderes vót. Almásderesnek hítták. Arany vót a patkója, gyémánt a lánc. Ez olyan patkó volt, hogy nem kopott el sose, mindig másikat nyött a helyibe. A sérénye szürke vót meg a farka is. A sérénye be vót fonva, szép piros szalag vót benne. Messziről látta az ellenség, hogy Márkó király lova közeledik, mert a piros szalagja lobogott. Bátrabb vót minden lónál. Nagyon szerette Márkó királyt, mindig kapott tőle cukrot. Két lábra állt a ló, mikor Márkó király adta neki a cukrot. A fülibe belesúgta a király, hogy merre mennek, megrántotta a kantár fejit, és hipp-hopp, már is ott voltak, ahova Márkó király akart menni.

„Az én lovam Almásderes,
Mégis a harcba mēhet!
Az én lovam Almásderes,
A csatába visz engēmet.
Az én lovam Almásderes,
Kecses lába térdig véres.

Ezt danolta rúla Márkó király. Soha nem történt ennek a lónak
sēmmi baja. Utójára, mikó a dēkungba estek, a ló erősen nyerített,
azt nyerítette:

Húzzatok fel! Húzzatok fel!
Királyomat, királyomat szolgálival,
Szolgákat a gárdistákkal,
Húzzátok fel, húzzátok fel!
Aztán testem, aztán magam,
Húzzatok fel! Húzzatok fel!

Megmentette egy királygárdista, így oszt megmenekült. Ezért bírtak
mindig harcolni, mindig foglalni Márkó királyék. Az ellenséget így
sikerült legyőzni, csak a Márkó király volt sokszor szomorú. Búsan
nézett a földre, mert látta, hogy lova térdig jár a vérbe.

12.

Kraljević Marko nagyon igazságos volt. Egyik alkalommal,
amikor a Mrnjavić testvérek veszekedtek, hogy kié legyen a cárság,
Dušan cár elhívatta Kraljević Markót, hogy tegyen köztük igazsá-
got.

Mielőtt Marko elindult volna a „száborra”, az anyja azt mondta
neki:

— Marko fiam, az igazat mondd, ne hazudjál senki kedviért se.
Az egy igaz isten igazsága szerint beszélj, ami apáról fiúra száll.
Akkor mindig veled jár majd a szerencse.

Ezt hallva Marko elindult a „száborra”, és ott nagy igazságot tett.

Marko királyfi nagy törökverő volt. Az egyik csata alkalmával párbajra hívta a törökök vezérét, Musa Kesedžiját. Hajnalban kezdődött az ütközet. Mindketten csillogó fegyvereket tartottak kezükben és biztosan ültek lovaikon. Mikor a nap felkelt, megkezdték a viadalt. A katonaság a csatatér körül tolongott és szorongva várta az eredményt. Már estére járt az idő, de még mindketten vitézül küzdöttek. A nap nyugtával sem hagyták abba a harcot. Egész éjjel küzdöttek a tábortűz fényénél. Így ment ez még két nap és két éjjel. Míg a harmadik nap hajnalán Kraljević Marko buzogányával olyat sujtott Musa Kesedžijára, hogy az holtan rogyott össze. Így a szerb sereg megmenekült a töröktől.

Volt egy híres török vitéz, aki mindig azzal ócsárolta a szerbeket, hogy olyan gyávák, hogy senki sem mer vele megvívni. Megtudta ezt Kraljević Marko, és jelentkezett a török vitéznél, hogy hajlandó vele megvívni.

— Jól van — mondta gőgösen a török vitéz. — Mivel kívánsz vívni: karddal, birokka vagy puskával?

— Kezdjük előbb birokka, azután majd megpróbáljuk karddal is — felelte Marko.

Erre a török vitéz Kraljević Markot úgy belevágta a földbe, hogy az bokáig süllyedt. Kihúzta a lábát a földből Marko, leporolta cipőjét, jól összeszedte az erejét, és a törököt úgy odavágta a földhöz, hogy az térdig elmerült.

Nagyon megdühödött a török. Kihúzta a lábát a földből, és fogát csikorgatva ment Markonak. Olyan nagy erővel csapta a földhöz, hogy az derékig a földbe süllyedt. Ekkor Kraljević Marko kihúzta magát a földből, összeszedte minden erejét, s a török vitézt úgy belevágta a földbe, hogy csak a feje látszott ki. Ekkor azt kérdezte a töröktől:

— Akarod-e folytatni a csatát?

De a török mozdulatlanul a földben maradt, s talán még ma is ott van.

A GERLICE RIGMUSA MÁRKÓ KIRÁLYRÓL

Márkó király udvarában
 Terebélyes fa.
 Rászállott egy kis gerlice,
 Mindig azt énekelte:
 „Márkó király a szívébe
 Katonáit belevette.
 Hős katonák, csak előre,
 Nem félünk mink sëmmitül,
 Bátor fiúk, arra kérlek,
 Ne hagyjátok az életet!
 Csak előre, csak előre!
 Gyöhetnek a törökök.
 Hős katonák, bátor fiúk,
 Csak előre, csak előre!” —
 Énekelte a gerlice
 Márkó király udvarában
 Terebélyes fának tetejében.

MÁRKÓ KIRÁLY MEGMÉRGEZI A TÖRÖKÖKET
A SÁRKÁNYFEJEKKEL

Égyszër a törökök el akarták pusztítani Márkó királyt. Legyőzni nem birták, hát arra terelték a boszorkánykút felé, abba a hétfejű sárkán tanyázott. Ő, olyan kitartó és erős ember, hogy a sárkánytul féljen? Éppen azért is elment a boszorkánykútho. Mikor a sárkán kidugta az első fejit, mer hét vót neki, meg nagy vastag hosszú métérés nyaka, az első fejit rögtön lecsapta, de másztak fölfelé a többi fejek is. Azt is mind levágta, és aztán beleszúrt a lándzsával úgy a sárkánba, hogy kihajintotta a boszorkánykútbol. Ez a sárkán húsz méter vót, ha még nem hosszabb, de azér Márkó király megharcótt vele. A sárkánfejeket összeszedte, és apróra összevágta, elküldte a török szultán sátorába. A törökök nem tudták, milyen hús, látták,

össze van jó aprítva, paprikást főztek belőle. A méregtől, ami a sárkánfejekbe vót, elpusztult jó pár török csapat. Így mérgezte meg Márkó király a törököket. Nem jártak túl az eszén, akarták, hogy meghaljon, de Márkó király ügyesebb vót, őket tette el láb alul a méreggel.

17.

MÁRKÓ KIRÁLY LEVÁGJA TÍZEZER TÖRÖK FEJÉT

Márkó király idejibe, mikor a törökök átgyűttek, hát Márkó király elébük ment. Nagyon erős vót, nem akart hátul maradni, mindig elől ment a lovon, nem félt senkitül se, kitartott a legnagyobb harcba is. Azért gyűlölte a törököket, mert azok olyanok vótak, hogy nem kimílték sénkit, ütöttek, vágta, a nőket a mejjéknél fogva felfűzték, a kisgyerékeket a bőcsőbe ott aprózták össze a szülők előtt, és aztán végezték ki a szüleiket. Márkó király ezt nem bírta, erős nagy ember vót, de nagyon jó lelkű és jószívű. Mindig az vót a fejibe, hogy az igazságot akarta, halálig képes vót azért harcolni. Mindig a tűzbe vót, akár merre mentek a törökök, ő utánuk indult, és elő harcolt a csapatban. Akkora vót az ereje, hogy egyszerű egyedül, amikor a törökök elé került, a katonái messze maradtak tőle, még akkor sem ijedt meg. Nem lehetett semmit hallani, csak a kiabálást, meg sirr-surr, sirr-surr, ahogy a Márkó király a kardjával vágja a török fejeket. Tízezër török fejet vágott le egymaga, és még egy sebet se kapott. Csak hullott a sok török fej a földre.

Nem is mentek aztán a közelibe se, mikor meghallották, hogy milyen nagy ereje van, és milyen jó harcos.

A török fejekből aztán egy nagyon nagy heggy lett, annak a tetejibe pedig egy holló rakott fészket, és lettek szép kis hollójaji. A törökök vériből három nagy folyó, keletkezett, annak még most is olyan zavaros a vize ott Szerbiában, és csak egyfajta hal van benne. Evvel a hallal táplálkozik a holló, mert csak ezt bírja enni. Még lesz hal a folyókba, a holló is addig él a fiaival.

MÁRKÓ KIRÁLY A GRÁNICON

Az asszonyok a Drin folyónál mosták a ruhát sulyokkal. Akkor a török csapat meglepte őket. A gránic körül vót ez, ezelőtt gránicnak hívták a határt. Valami öt, hat szerb asszony mosott ott. Egy szerb asszony szoptatta a kisfiát, a többi gyerekek a kosárba vótak. Azelőtt olyan fűzött kis kosarak vótak, tudja, a hátukon vitték ezekbe a gyerekeket a szerb asszonyok.

Márkó király gyönyörű szép lován éppen arra lovagot, és arra lett figyelmes, mikor meglepték őket a törökök. Hallotta a nagy sírást, a lármát. Egy kicsit a kosárbul a törökök a lándzsára szúrtak, csunyan félhúzták. Az asszonyok fészaladtak a folyó mellől, sulyokkal verték a törököket, de azok nem ijedtek meg a mosófátul. Márkó király a sivalkodásra ment közéjük, de előbb megkötötte a lovát egy fatörzshö. Nagyon erős ember vót, néggyel, öttel harcót egyszerre, elbirt velék, mert azok csak az örök vótak még, előre mentek terepszemlére. Legyőzte őket Márkó király a nagy erejével, de azért megsérült neki is a jobb keze. Egy nagy dörék szerb asszony a szép fehér fejkendőjét széthasította, és bekötözte neki a hatalmas karját. Mire odaért vóna az egész török csapat, az asszonyok, ugyé, onnan mind elméntek.

Azon a helyen, ahun a kisgyereket lándzsára húzták, egy nagyon nagy fa nőtt, fehér virágja van, és a tövibe víz fakadt, tiszta, átlátszó finom forrásvíz.

19.

Egyszer Kraljević Marko egy temető mellett haladt el, és meghallotta, hogy egy édesanya nagyon keservesen sír. Nem állhatta Marko, odament hozzá, és megkérdezte, miért sír. Az anya azt felelte:

— Volt egy szép erős fiam, aki egy török vitézzel vívott és a török levágta a fejét. Így egyedül maradtam.

Nagyon megsajnálta Marko a szegény asszonyt, és megígérte neki, hogy majd ő leszámol a törökkel. Erre az anya így siránkozott:

— Jaj, fiam, ne tedd ezt, mert te is úgy jársz, mint az én szegény fiam.

De Kraljević Marko mit sem törődött a szavakkal, ment és párhajra hívta a törököt. A török vitéz örömmel fogadta az ajánlatot.

Másnap mindketten megjelentek a megbeszélt helyen. A török talpig páncélban volt. A vívás előtt kezét fogtak egymással. Ekkor Marko úgy megszorította a török kezét, hogy abból kicsordult a vér. Megijedt nagyon a török vitéz, de Marko nem állt el szándékától. Vívni kezdtek. Marko mindig erősebbeket csapott kardjával, és az egyik csapás alkalmával levágta a török fejét. Diadalmasan ezt mondta:

— Ez már egy anyát sem fog megszorítani.

20.

Kraljević Marko nagyon sok csatát vívott a törökkel. Az egyik heves csatában egy török nyilat lőtt a szívébe. A vérző királyfit vitéztársai hazavitték, és ápolták. Mindannyian a halálát várták, de ő hamarosan meggyógyult, és ismét megjelent a csatatéren. A törökök táborában nagy volt a csodálkozás, de folytatták tovább a harcot.

Rá egy évre Marko ismét nyilat kapott a szívébe. A törökök táborában nagy volt az öröm, mert azt hitték, hogy megölték a szerbek fejedelmét. De korai volt az örömük, mert két nap múlva Marko ismét megjelent a csatatéren és sok halált osztott a törökök között. Mikor ezt a török harcosok meglátták, nagyon megrémültek, mert isteni csodának vélték. Rémületükben hátat fordítottak a szerb csapatnak, és futni kezdtek. Futás közben kiabálták:

— Meneküljünk! Kraljević Marko legyőzhetetlen! Három szíve van neki!

21.

Kraljević Marko édesanyja egy alkalommal így szólt a fiához:

— Fiam, hagyja fel a törökkel való verekedéssel, mert én több véres inget nem akarok mosni.

De Marko nem hallgatott az anyjára, és egy alkalommal, mikor az úton ment, találkozott három török janicsárral. Azok nem akartak kitérni az útjából. Ezért feldühödött Marko és megragadta őket, s verni kezdte egymáshoz mint a cintányért.

A törökök kegyelemért esedeztek, és egy-egy zsák aranyat ígértek Markónak, ha elengedi őket. Marko beleegyezett. Elvette tőlük az

aranyat, és elindult hazafelé. Otthon ezekkel a szavakkal adta át az aranyat az anyjának:

— Ezt a sok aranyat fizetem neked, amiért mosod a véres ingemet.

22.

Egyszer Kraljević Marko útközben találkozott a janicsárokkal, akik szegény szerb parasztokat hajtottak a börtönbe, mert nem fizették meg az adót. Nagyon megsajnálta a szegényeket, és ezért szembeszállt a törökkel. Elvette tőlük a fegyvereket, és még három zacskó aranyat is talált náluk. Az aranyat szétszította a szegény parasztok között, és hazabocsátotta őket. Ő pedig továbblovagolt az úton.

23.

Kraljević Marko mikor egyik alkalommal a török szultánt vendégül látta, meg akarta neki mutatni erősségét. Ezért egy borral teli serleget hatalmas malomkőre helyezett, és azt tenyerére emelve vitte mint egy tálcát. Arról kínálta meg a török szultánt borral. A szultán ezt látva úgy megijedt Marko erejétől, hogy soha többet nem jött hozzá vendégségbe.

24.

MÁRKÓ KIRÁLY POHÁRKÖSZÖNTŐRE MEGY A TÖRÖKHŐ

A törökök összejövelt csináltak, és a Márkó királyt is meghívták, hogy pohárköszöntések lesz. A Fekete király nagyon szerelmes vót Márkó király szépségös leányába. Márkó király ellenkezétt, erről hallani se akart. De a török császár is tudott erről az ügyről, hogy a Márkó király lányát szereti a Fekete király, és segíteni akart. Márkó király bánatos vót, de mégis meggondolta magát, hogy elmegy, mer összejövetel lesz, és ő is részesüljön a pohárköszöntésben. No, és mikor leültek az asztal köré, úneki olyan különös poharat adtak. Úgy visszaát neki, hogy talán az nem is olyan, mint a másé. Gondolta magába, hogy ezek valami nagy spēkulációt akarnak rajta követni. Azt mondta a mellette ülő török főljebbvalónak:

— Lëgyën szíves maga, fogja még a poharamat!

— Köszönöm szépen, én nem akarok abból inni, a felségnek van készítve az a pohár.

De gondolta magában, hogy mégse iszik abbul. Inkább majd keres másikat, sorba vótak ott a poharak. Mikor elvett egy másik pohárt, a török császár borzasztó megveszített, mer tudta, hogy a Fekete király nagyon akarja Márkó király lányát, és ha Márkó király most nem hal meg, semmi sem sikerül. A pohárba ópijó vót öntve, ezt kellett volna, hogy megigya. Egy szeréncsétlen török — az is ott vót a pohárköszöntőn — az öntötte fél, mikor köszöntötték a török császárt! Az meghalt abban a pillanatban, rögtön. Ezt látva Márkó király nagyon megharagudott, és hadat üzent a török császárnak meg a Fekete királynak. Sohasem tudott megnyugodni, hogy őt el akarták pusztítani ópijával a török császár pohárköszöntőjén.

25.

Kraljević Markót nagyon bántotta, hogy ők szegények, és nincs nekik földjük. Ezért egyszer elhatározta, hogy fölszántja a város felé vezető utakat. Ezt meg is tette, és megtiltotta a töröknek, hogy az ő földjén járjon. Kihirdette, hogy aki a földjére lép, az a halál fia.

A törökök bárhogya is próbálkoztak, nem tudtak kifogni rajta, és így nem jutottak el a városba. Később a nép nagyon ünnepelte Márkót, mert így megmentette őket a török rabságtól.

26.

MÁRKÓ KIRÁLY LEGYŐZI A SZERECSÉN KIRÁLYT

Úgy hívták ezelőtt azt a világot, nagyfülű világ. Akkor vót a törökjárás. A törökök nagy harcba vótak a szerbekkel. Mentek átal Szerbián.

Meghallotta ezt a nagyerejű Márkó király, elment eléjük. Amikor a Drin folyó partjára ért, ott dökungot ásott. Az a dökung egy mély mélység, mély árok, és be van fedve zöld fűvel. Azon keresztül vannak a drótok, azok a heggyes drótok húzval. Ilyent ásott ott Márkó király. Először az őrség gyött, észrevették a dökungot, és átugrálták, Márkó király harcba szállt velék, mindet lő is szúrta. A nagy csapat

nem kapott sëmmi hírt, azt hitte a vezérük, mindèn rëndben van, megindultak a Drin folyó felé. Márkó király állt, várt rájuk. Nagy, hatalmas ember vót, a török csapat sem vót kicsike, de a törökök neki mégis kis apróságok vótak. Mindannyian beleestek a dëkungba, és ott mind elpusztult. A vezérük a Szerecsën király vót, a hëgyës drótok mind kiszurkálták a szëmit, és nagy ordítások közepette könyörgött Márkó királynak, hogy kegyelmezzon meg neki. Márkó király nem könyörült rajta, mert nagyon haragudott, hogy ekkora török csapatot hozott ellene. Így győzte le a Drin folyó partján a Szerecsën királyt, aki sok keserúséget okozott neki életében.

27.

MÁRKÓ KIRÁLY JÓSZÍVŰSÉGÉRŐL

Márkó királynak mindënféle szolgáljai vótak a kastélyába. Valamit észrevëtt, mintha a kulcsárja szerelmes lëtt vóna az ő feleségibe. Mégis úgy vélte, hátha nem is úgy van, ahogy ő elgondolja. Mindég odavót a harcba, nagyon erős, harcias ember vót, mindèn harcba szeretett ott lënni. Mikor ëgyszër hazamëgyën, lássa, hogy nem úgy foglalkozik a felesége ővele, ahogy kéne. Mondja is neki:

— Mi van tëveled, királyasszonyom?

— Én nem tudom — felelte az.

Mégis, hogy në végye észre, Márkó király kesergëtt, hogy neki így fáj, úgy fáj, a feje fáj, mindënféle baja van.

De mëgint kellëtt harcba mënni a törökök ellen, hát elmënt. Míg odavót, a királynë összebeszëlt a szakácsnéval, hogy el kell pusztítani Márkó királyt. A szakácsné ki is tanáta hogyan.

— Fëlsíges királyasszonyom, majd főzünk feketekávét, és mikor hazagyön a fëlségës király — úgyis mindig kávé kér legelöször, — hát most is azt fogunk neki fëlszolgálni.

Úgy is vót. Mëgfőzte a feketekávét a szakácsné, mikor Márkó király hazagyött, fáradt volt, mert nehéz harcba vót. Szép deres lovon gyött, és mikor bement a kastélyba, leült. Viszi bë neki a szolgálja a kávé, fölterítik neki, de olyan különlegesen nézi a Márkó király, hogy mi történik. Mintha a kávé së olyan vóna, amilyen szokott lënni. Olyan különös. Égy fekete kupába vót, és nem is látszott, hogy fekete vóna, jobban úgy megszürkült.

Szót a szolgájának:

— Légyen szíves, igya még maga ezt a kávé! Tessék, öntse fel! Én nem kívánom most a kávé.

Mikor az fölöntötte a kávé, szörnyethalt mindjárt Márkó király előtt. Akkor széget ütött a Márkó királynak a fejébe ez, hogy biztosan a felesége akarta őt megmérgezni. Parancsra hívta az egész udvart, a fűlség királyasszonyt is, hogy mit akartak vele elkövetni. Szabadkozott a királyasszony, hogy ő nem, hogy ő nem, ő nem tudott erről semmit se. De a szakácsné elárulta.

— Azt parancsolta a fűlség királyné, öntsenek a felségnek ópijót a kávéba, hogy pusztuljon el.

Nagyon megharagudott a Márkó király, rögtön lóra köttette a szakácsnét, és az össze-visszaszaggatta, mert az egész országba húzgálta. Így a szakácsné meghalt. A királyasszonyt pedig azonnal kiűzte a kastélyból. Mielőtt az elindút volna, még előfogta, hogy mért akarta ezt vele elkövetni. Szabadkozott a királyné, hogy hát így, hát úgy, de végül mégis kivallotta, hogy szerelmes a kulcsárba.

— Akkor nem birsz a kastélyba tartózkodni — mondta Márkó király. — Të mënj, de a kulcsár maradhat!

A királyasszony elment, elbolyongott az erdőbe. Állapotba vót a kulcsártól, és mënt, mënt, mëndégélt a nagy erdőbe. Mikor béért az erdő sűrűjibe, egyszerűcsak érzett valami nagy fájdalmakat. Odaért a királykoronafa alá. Ott rosszul lett, és nemsokára egy szép kisiút hozott a világra. Bánatos vót, hogy most mit csináljon, hova tegye. Hát összeszedégetett faágakat, leveleket, ebbe belepólyáztatta a kisiút. Felvette az ölébe, és mënt, mëndégélt, még nem talált egy nagy mély lukat. Mikor oda belemënt egy kis enyhelyre, nem tudta elképzelni, hogy ő hova mënt bē, de muszáj vót enyhelyre vinni a kisiút. Egyszer arra járt egy vadász, hallotta, hogy emberhang, gyereksírás jön bentről, benézett a lukba. Hát lássa a szépség királyasszonyt, aki egy kis csēmētét fogdos a karjai közt. Lehajlott, beszólt hozzá, megkérdezte, hogy került ide. A királyasszony elmesélte a baját. Elmondta, hogy őt Márkó király kiűzte a kastélyából, mert rossz vót, nem maradhatott ott. Hát akkor a vadász szépen kihúzta onnan a kicsijivel együtt, és azt mondta neki:

— Van énnekem itt egy szép kis kunyhóm, ott tartózkodhatsz. Majd fogdosunk az erdőben őzikéket, annak van tejeji, és avval felneveled a kisiújút.

De egy este, már a vadász nem birta tovább, lévetette vadász ruháját, s hát nem más vót, mint Márkó király.

— Szépségös királyasszony, én vagyok a te urad. Drága, szépséges királyasszonyom, hazajönnél-ë velem?

— Miért ne, felségös királyom, ha megbocsájtasz?

Hazavitték a kisiút is a kastélyba. Szép daliján legén lett belüle. Márkó királyra nagyon törtek a törökök, hadat üzent, és elmént megint a hareba. A daliján fiút is vitte magával, aki bátor katonája lett, úgy vágta a törököt, mint a répát, mer Márkó király megtanította, mintha a saját fija lett vóna.

MÁRKÓ KIRÁLY PÍZT SZÓR A GYERÉKÉKNEK

A Márkó királynak nagyon sok lova vót, de a hareba mindig az Almásderes nevezetűn járt. Szerette nagyon a Keselylábút is — mer azt úgy hívták —, de azon mindig rongyos ruhába járt.

Egyszer, amikor felöltözött zsíros, paraszt ruhába, és felült a Keselylábú lovára, ez történt vele:

Nagyon messzire mēnt, ki tudja hány kilométerre az udvarátul abba a piszkos, maszatos, paraszti ruhába. Már kísű délután vót, amikor a völgybe beért egy kis szerbiai faluba. Ott annyi volt a gyerek, mint az égen a csillag, és olyan nagy lármával fogadták a vándort, hogy nem lehetett sēmmi sē hallani a kiabálástú. A vállán lógott a torbája, ez nagyon szép torba vót ám, mindig vitte magával. Láta, hogy ezek a gyerēkēk nagyon csórén vannak felöltözve, soványak, talán még éhesek is vótak. Az a rēttenetēs török mindēnt megevett előlük, meg elvitt mindēnt, hát nagyon szēginy sorsba éltek ott az embērēk. Nagyon mēgsajnálta a Márkó király a szép kisiúkat mēg a kislányokat, s gondóta, örōmet szērēz nekik.

Lēakasztotta a vállárul azt a torbát, és elkezdte szōrni nekik a pízta. Marokkal szōrta, szōrta a rengeteg pízta, mind aranybul vót, úgy fīnylēt, mint a csillag, ahogy gurút szījjel. A gyerēkēk mēg szēdték, szēdték, nem gyōzték kapkonni, annyi vót körölöttük. Mikor mindēgyiknek a feje a földre nīzett, ahogy kereszte mēg szēdte a pízta, a Márkó király szó nélkül elvāgtatott a lovával onnan, hogy ne is vegyék észre távozását.

MÁRKÓ KIRÁLY BOSSZÚJA

Márkó király egész nagy ember vót ezelőtt, a szerböknek az idejibe. Hosszú hajat viselt, nagy bajsza vót, egészen ojan kégyetlen szépen ki vót mindig ötözve, mint mostan ötöznek, hosszú nadrág, hosszú kabát, és így járt a Márkó király. Vót neki egy nagyon szép lánya, és egyszerű a Márkó király azt gondolta, mivel a lánya benne vót a korbá, hogy majd férhő adja. Megkérdezte először a lányát:

— Kit szeretnél, drága királykisasszonyom, férjednek?

Ő azt felelte:

— Felségés királyom, Márkó királyom, édesapám, nagyon szeretem az összes királyfiakat, akárkit hozhat elő, én mégis majd akkor mutatom meg, hogy kit szereték igazán.

És a király, a Márkó király az összes területbe hírsztelte, hogy az összes királlyságnak a fiai győjjenek elő az udvarába. Oda is mentek sorba. Akkor odaadott a lányának egy szép gyűrűt, és várta, hogy most melyik fiúnak dobja. Márkó királynak a lánya egyszerű, csak egy olyan török fiúnak, török bárónak dobta. No, ez nem jó lesz. Ezek ugye mind elméntek, elméntek, mosmán a lánya bemént az apjához a kastélyba. Kérdezte tőle:

— Melyikhe dobtad, lányom, a gyűrűt?

A leány megmutatta, hogy ehhez a törökhöz. Erre megveszett nagyon a Márkó király.

— Hát hogy gondóttad te egyszerű török bárónak dobni a te gyűrűdet, mikor szébbnél szébb királyfiak vótak itten?

De a leánynak az tetszett legjobban. Nagyon veszett vót a Márkó király, és hadat üzent a törökök királyának, a Fekete királynak. Most egy nagy harcot fog végbevenni velük. Akkor a Márkó királynak a lánya nagyon sírt, nagyon sírt, hogy ő most nem mehet ahhoz a török fíjhó.

De egy éjszaka elgyött a török fiú, felültette a lovára a Márkó királynak a lányát, és elvitte. Márkó király mikor ezt megtudta, mégjobban megharagudott, hadba indút a törökök ellen, a Fekete király ellen. Gyöttek a törökök lándzsákkal, mindennel, a fiú pedig tovább menekült, vitte Márkó király lányát. Amikor odaért vele, a török csapathó, köröszkül szúrták a mejjit, és fölhúzták a lándzsára a szép leányt. A törökök aztán végimentek az egész országon, és

mindenféle csak gyilkoltak, szurkáltak, a török nem ismert kégyelmet, mindenféle kicsit, nagyot, akit csak láttak, mindenkét kérésztül szurkáltak. Azért csináltak a törökök ilyent, amiért nem engedte a Márkó király, hogy egyszerű török fijúhó mënjen a lánya, nagyon lenézte a nemzetüket, az országjukat. Azért vótak olyan kégyetlenek. Kérésztül mëntek az egész Szerbiján, az egész országon. Nagyon bánatos lett a Márkó király, mikor megtudta, mi történt a lányával. Nagy harcot készített a török ellen. Ezért csinált nagy ellenszúrást, amér az ő lányával így cselekedtek. Ő is minden törököt légylkót. Márkó király azután olyan kégyetlen vót mindëgyikhë, nem túrt egyet së, mer nagyon bánatos vót a lánya után, hogy így kellett annak meghalni. Még bátrabb lett Márkó király — almásderes lova vót —, és bemënt az összes török csapatba. Térdig éró vérbe mënt, mënt a törököknek. Verte őket lëfele, mert nagy bánatot tett a szívére a Márkó királynak, hogy a lándzsával lëszúrták a lányát. Azóta nagyon bánatos vót, és mindig azt gondóta magába, hogy a törököknek többet ide nem szabad jönni, mert az ő lányát megölték, az országát még tönkretették.

30.

MÁRKÓ KIRÁLY ÉS A SZERBIAI BÍRÓ

A Márkó király nagyon lelkiismeretes vót, nagyon értette a szëgínynek a sorsát. Egyszer eszibe jutott neki, hogy elmëgy szíjjel níz, megnízi a falvakban, milyenek a bírók a szëgínyëkhó. Fëlötözött vándorló ruhába, hogyhát útet në ismerjék még. Az ëgyik kis szerbijai faluná megát, hallotta, hogy ott nagyon gonosz a bíró a szëgínyëkhó. Bëmënt a faluba, éppen estédën ért oda. A közsëgházán nem fogadhatta az a kisebb bíró, mert az igazi nem vót ott. Kéreckëdött, kérte azt, hogy helyezze ë valamelyik házná íjjelre. Ez a kisebb bíró azt gondóta, hogy tán még bogara is van, mer annyira rongyos, piszkos vót, elküldte a falu legszëgínyebb emberihe. Nohát az a szëgínyembër jó szívëvë fogadta, látta, hogy szëgíny utas. Mivel hát neki is nagyon sok családja vót, mit vót mit tëgyën, átmënt a szomszídba, kért ëgy darab kënyeret, még szalmát, hogy lëgyën hova fekünni a vendígnek. A szomszéd adott is jó szívvel, rëndës, jóra való szerb embër vót. Lëterítette a szalmát, de nem is tudott rá sëmmit së tenni. Márkó király jóízüen meëfalatozta a kënyeret, nagyon meësaajnata szëgíny embërt, maga mellé hította, és kérdëzte:

— Hogyhogy ilyen szegíny vagy? Nem kapsz segílyt?

A szegínyembér elmesélte neki, hogy amikor a bírótú kért segílyt, akkor azt kívánta túle, hogy három méter fát összevágjon. Pedig akkor éppen nagyon gyéngé vót, beteg vót. Márkó király mindént nagyon megjegyzté, mégkérdézte a gyérékék nevit is. A szegínyembér megijedt, de azt mondta neki:

— Sémmit sé félj! Jutalmat kapsz, amért hozzám ószinte voltál.

Mikor mégvirradt, Márkó király elmént a közsígházára, hogy kérjén alamizsnát. Már akkor ott vót a bíró is. Elóbb huszonótot veretett Márkóra, aztán mégkírdezte:

— No, mit akarsz?

— Egy kis alamizsnát.

— Dógozni nem akarsz? Avval kő kezdeni. Ezt nem tudod?

Azután megfogatta a poroszlókkal a Márkó királyt, és ót méter fát kéllétt neki összevágni. Márkó király, amint vágta a fát, egy nagyobb darabot beszurkozott, és ráírta a nevit, meg ezt a kis rigmust:

Igy bánnak itt a szegínnyel,
Huszonótot adnak neki,
Huszonót bot jár ki neki,
Alamizsna nem jut neki.
Az a bíró, híres bíró,
Hogy ez milyen igazságos!
Ruhám rongyos, ruhám szutykos,
Szegínyembérnek jó nem jár.
Én vagyok a Márkó király.
Én írtam ezt, Márkó király.
Én jártam itt, Márkó király.

Mikor elvígezte a munkát, kapott még huszonótot az ülepire, amiért ilyen piszkosan, szutykosan bejött a faluba, és szégyenítette a kössígét. Utána adtak neki még egy pár dénárt, és elkergették.

Három nap múlva Márkó király kihirdette, hogy országháró útra indul, elmegy minden faluba, városba, hogy mégnízze, rendbe van e minden, meg hogy bánnak a szegény embérékkel a bírók. Befogatta a hatlovas hintót, béült, és először igényésen abba a faluba ment, ahun elverték. Réttenetés nagy örömmel fogadták, zöld ágat, virágot hántak elé. Nagyon hajladoztak előtte, különösen pedig a bíró. Mondta a Márkó, hogy mindént meg szeretne nízni, mutassanak még

neki mindönt. A gárdisták kísérték, benízett mindenhova. Elérkezett ahho a nagy faskamráho is, ahol vágta a fát. Rőgtön megkereste azt a hasáb fát. Elővette, és megmutatta a bírónak. Mikor az elolvasta a rigmust, nagyon megijedt.

— Így bánnak itt a szegényekkel? — kérdezte a király. Sënki nem mert szólni. Márkó király pedig megparancsolta, hogy a bírót vigyék ki a falu végire, hagy lássa mindenki, hogy ezt érdemli a királytul, amiért úgy bánik a néppel. Ott felakasztották az igazságtalan bírót. Ezt is érdemelte.

A Márkó király ilyen igazságos vót.

31.

MÁRKÓ KIRÁLY KATONÁJÁNAK A SEGÍTSÉGE

Ez akkor törtínt, mikor Márkó király a Kárpátokban harcolt. Bejutott a hegyekbe, és ott volt egy elátkozott kastély. Amikor belépött a kastélyba, egy olyan különös lélek csapódott hozzá, mint az angyal. Egy hosszú ládában pedig egy szépséges szőke hajú királykisasszony feküdt. Markó király annyira meglepődött, hogy megállt a hangja. Olyan borzasztó volt neki, utána gyűtt a testőrzője, és annak csak mutogatott. A testőrzője is megpillantotta a királykisasszonyt, és annak is megállt a hangja. Csak mutogattak egymásnak. Mutogatnak, és becsaltak egy katonát, hogy az nízze meg, mit segíthet. Nízett jobbra, nízett balra a katona, és meglátta a hosszú furesa ládát, benne a szépséges királykisasszonyt. A királykisasszonyt elátkozták. A katona megkérdezte a királykisasszonytul, miért van elátkozva. Az elátkozott királykisasszony ezt felelte:

Itt fekszem a ládába,
Mert el vagyok átkozva.
Nem örökre, három évre,
Várom királyomat,
Márkó királyomat,
Lásson meg engemet,
Meg a tündéreket!
Te vagy katonája
A Márkó királynak,

Neked elmondhatom
Szomorú sorsomat:
Ördögös öregasszony
Varázsolt el engem.

Aztán így folytatta a katonának a meséjét. „Mikor megláttam Márkó királyt, nagyon megörültem, mert csak ő menthet meg a varázslat alól. De a nagy örömemtől Márkó király is meg a testőrzője elveszítették a hangjokat. Most, mivel hogy te Márkó király katonája vagy, szabadíts meg engemet a varázslat alól, királyodnak visszagyön a hangja, ha én szabad leszek.”

Hát úgy is vót. A katona kivette a ládából a királykisasszonyt, kiemelte, és elvitte a királyi udvarba. Márkó király meg a testőrzője kísérték. Hát amint beléptek a király udvarába, a királykisasszony apjához, a szépséges királykisasszony körül mind fölroppentek a tündérek, és abba a percben Márkó király megszólalt, visszakarta a hangját. Így mentette meg Márkó király katonája a szőke hajú királykisasszonyt, Márkó királyt, meg a testőrzőjét. Meg is jutalmazta érte a királykisasszony édesapja sok arannyal.

32.

MÁRKÓ KIRÁLY HALÁLA

Hadat üzentek a törökök. Márkó király megindult a harcba. Ahogy harcoltak, zavarta a törököket, már nagyon messze-messze vótak. Egy nagy bárka felé közelédtek. A bárkában nagyon sok török vót má léfegyverézve, s amikor Márkó király berohant, mind fölugráltak. A török szultán is ben vót éppen. Körülvették Márkó királyt, elzárta az a sok török az utat, és beledöftek a hasába egy nagy lándzsát. Márkó király nem birt kimenni, s így végezték ki abba a nagy bárkában.

33.

Kraljević Marko akkor élt, mikor a törökök bent voltak Jugoszláviában. Nagy harcos volt. Egy asszony megjósolta, hogy meg fog halni a törököknél. És azt mondta, hogy mënjen ehez és ehez a kúthoz, nézen

bele és ott meglátta a halálát. Volt egy jó lova, úgy hívták, hogy SARAC. Útközbe a lova mindig botladozott. Csodálkozott, hogy mé botladozik. Azelőt egyszer se botlott meg. Mikor oda ért a kúthoz, akkor belenézett és meglátta benne, hogy hogyan hal meg. Akkor a lovát leszúrta, hogy ne kerüljön az ellenség kezébe. Lefeküdt a kút mellé, maga mellé tett egy cédulát, meg egy zacskó pénzt. „Aki engem megtalál, az temessen el” — írta a cédulán. És meghalt. Egy óra mulva ott volt egy pap és az eltemette.

34.

A szerb nép nagyon szerette királyát, Kraljević Markót. Halála után az a hír járta a nép között, hogy Marko nem halt meg, hanem bebújt egy mély barlangba. A barlang bejáratához egy hatalmas fát tett, amibe belesúrta a kardját. Ha ez a fa a barlang ajtajában elrohad, akkor Kraljević Marko újból előjön abból a barlangból, ahova elrejtőzködött.

JEGYZETEK

A *Jugoszláviai magyar népmesék* második kötetét tartja kezében az olvasó. Az elsőt még Ortutay Gyula rendezte sajtó alá, a második már a mi munkánk. Ortutay nem tartozott a merev sorozatszerkesztők közé, hagyta a kötet szerkesztő elgondolását érvényesülni. Ez a magyarázata annak, hogy a jelen kötet is, akárcsak az ezt megelőző, másként csoportosítja a közlésre kiválogatott szövegeket és a szövegekhez kapcsolódó tudnivalókat, a jegyzeteket, mint az Új Magyar Népköltési Gyűjtemény többi kötete. A *Jugoszláviai magyar népmesék* első kötete bírálóinak és a jelen kötet lektorának a megjegyzései arra készítették a szerkesztőt, hogy Függelékét bővítse, némiképpen módosítsa az első kötetben Jegyzetek címen közölt tudnivalókat, és megváltoztassa a Tartalommutató formáját is. Hisszük, hogy az adatanyag jobb elhelyezése megkönnyíti kötetünkben a tájékozódást.

A mesék tipológiai meghatározását az Aarne—Thompson-féle nemzetközi népmesekatalógus (*The Types of the Folktale*. Second Revision. Helsinki, 1961. FFC 184.) és a Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutatócsoportjában készülő *Magyar Népmesekatalógus* alapján készítettük el, ehhez gyakorisági mutatóul a *Magyar Népmesekatalógusban* 1979-ig feldolgozott változatok számát illesztettük. A mesék tipológiai meghatározásához egy mutató csatlakozik a két katalógus számsorrendjében. Majd a Kraljević Marko-mondák jegyzetei következnek. Ezeket egy térkép követi a meseszövegek származási helyéről, a mesemondók jegyzéke és egy kis szójegyzék a kevés számú tájszóról. A tartalomjegyzék is feltünteti a mesemondók nevét és a mesék származási helyét.

Ez a gyűjtemény még jobban megerősíti az olvasóban azt a képet, amely már az első kötet forgatása során kialakult. Kétségtelen tény, mint Penavin Olga ezt az első kötet bevezetőjében is hangsúlyozza (1971. 21.), hogy az itt rögzített mesék is beletartoznak a magyar mesekincsbe. E meseanyag egészét és alakulását tekintve azonban már több eltérés mutatkozik.

Mind a magyarországi, mind az erdélyi, mind pedig a jugoszláviai magyar mesemondásra jellemző Ortutay megállapítása (*Magyar*

népmesék I. 1960. 53.) a mesemondók magukra maradásáról, számuk és a mesemondó alkalmak számának rohamos csökkenéséről. Jellemző még a férfi és a női mesemondók arányának megváltozása — utal erre Penavin Olga is kötetünk bevezetőjében —, és a vázlatosan elmondott mesék viszonylagosan nagy száma. A magunk megfigyeléséből ehhez Magyarországon és Erdélyben a tréfás meséknek és anekdotáknak az előtérbe kerülését tehetjük szóvá a tündérmesék rovására. Ez a folyamat a jugoszláviai magyarság körében láthatólag nem következett be, bár kötetünkben is növekedett a realisztikus jellegű szövegek száma, itt inkább a mese elhalásának a nyugatiasabb formája, a német és a francia mesekincsen is megfigyelhető vázlatossá válás figyelhető meg. Növeli emellett a vázlatos mesék számát az emlékezetből szöveget rögzítő diák gyűjtők viszonylag nagy száma is.

Jellemző a magyarországi és a romániai magyar mesekincsre Arany László és Benedek Elek, kisebb mértékben Kriza János, Halász Ignác és a Grimm testvérek meséinek hatása. Ez a jugoszláviai magyar népmeséken jóval kevésbé mutatkozik meg. Itt a Grimm-mesék mellett más olvasmányok hagytak nyomot a mesekincsen, hihetőleg itt is részben az iskolai olvasókönyvek közvetítésével. Ez is lehet a forrása a nagyszámú, nálunk kevésbé vagy egyáltalán nem ismert Mátyás-mesének és -mondának is. Számuk és változatosságuk természetesen a diákok dolgozatírását megszabó tanár és a kötet szerkesztő érdeklődésével is összefügg. Helyi mondát ezzel szemben alig találtak a gyűjtők.

A jugoszláviai magyar mesemondók közül kiemelkednek, akár csak Magyarországon, a bukovinai székely telepések. Közülük Kovács Barnabás és Erős Teréz nevét érdemes megjegyeznünk. A kiváló kopácsi mesemondókat Katona Imre gyűjtéseiből és a *Jugoszláviai magyar népmesék I.* kötetéből is jól ismerjük: Győrfi Kálmántól, Szuszi Szalai Árontól és Tyúkos Horváth Antaltól ebben a gyűjteményben is figyelemre méltó meséket találunk. Új név a kispiai Pálincás Balázs, két meséje aligha képezi teljes repertoárját. Szembetűnő, hogy a régies kultúrájú szlavóniai magyar falvakból viszont nemhogy jó mesemondó, de még figyelemre méltó meseszöveg sem került elő.

A szóbeliség és az iskolai olvasókönyvek közvetítésével került bele a jugoszláviai magyar prózai epikus hagyományba a legnépszerűbb délszláv epikus hős, Kraljević Marko alakja a róla szóló mesékkel és mondákkal együtt. Törökverő Márkó király alakja és cselekedetei

Kinizsi Pálra, Toldi Miklósról, de itt-ott magára Mátyás királyra is emlékeztetik a magyar olvasót. A további kutatás dolga eldönteni, hogy az általunk közölt epikumok egyes darabjai, motívumai a fenti népszerű hősök kalandjaival való kontaminálódás révén jöttek-e létre, vagy ami valószínűbb, eredetileg is beletartoztak a Kraljević Marko körül kialakult hősi epikába.

A *Jugoszláviai magyar népmesék* második kötete ezen túlmenően is új feladatok elvégzésére sarkall. Pálinskás Balázs vagy a bukovinai székely mesemondók nagyobb figyelmet érdemelnek. Teljes repertóriumuk összegyűjtésére már csak azért is érdemes gondot fordítanunk, mert a jelek szerint a szájhagyományból származik. Kopács mesekincsé is bizonyára tartogat még rögzítésre érdemes archaikus meseszövegeket a gyűjtők számára.

A mesék, illetve a mesemondók néprajzi csoportokhoz való tartozásának feltárása külön kutatói feladat. A szlavóniai és a baranyai magyar falvak, valamint a szegedi kirajzás és a három bukovinai székely telepés falu valamennyire zárt egységet alkot, a bácskai települések vegyesek. Az elszármazás helyének tudata csak a családi hagyományban és bizonyos mértékig a tájnyelvben él tovább, s talán a mesekincsben is. Jó összehasonlításként kínálkozik ehhez a Magyarországon élő bukovinai székelyek között folyó mesegyűjtés, a palóc kutatások során, valamint a Szegeden és környékén felgyűlt nagy meseanyag.

Igényt támaszt e kötet bevezetője a tervezett és részben megvalósult diakrón vizsgálat befejezése és a vizsgálat eredményeként összegyűlt népmeseanyag iránt is, mely a sorozat jellege miatt nem kerülhetett kötetünkbe, de más keretek között föltétlenül közlésre kívánczik, mint a *Jugoszláviai magyar népmesék* két kötetének történeti előzménye. Az eddig végzett munkáról való beszámoló, reméljük, hozzásegíti a kutatót ahhoz, hogy problémáira, kérdéseire választ kapjon, a megkezdett munkát be tudja fejezni, és összegyűlt anyagát a folklórkutatás rendelkezésére bocsátja.

Penavin Olga, munkatársai és tanítványai nagyszabású felderítő tevékenysége — anyaggyűjtésüket 1979-ben zárták le — folytatásra buzdít. A két kötet meseanyaga, jegyzetei akár alapanyagul is szolgálhatnak egy kérdőív összeállításához a további helyi vagy akár széles körű mese- és mondagyűjtéshez a jugoszláviai magyar lakosság körében. Mint a bevezető is hangsúlyozza, a jelen kötet nem befejezése a mintegy húsz éve megkezdett termékeny munkának, csupán egy további lépés a megtett úton.

A MESEK TIPOLOGIÁI MEGHATÁROZÁSA

[Az Aarne—Thompson-féle (= AaTh) nemzetközi népmesekatalógus és a Magyar Népmesekatalógus (= MNK) alapján]

1. *A kis kutya meg a nagy kutya* MNK 2075G₂* (Az öreg kutya meg a kis kutya: állathangutánzó).
2. *Ádám bácsi elment libát lopni* MNK 2075* (Tolvaj az ólnál: állathangutánzó).
3. *A kis kanász* AaTh 121 (A kis malac / kis kanász / és a farkas).
4. *Szent Péter és az ördög* AaTh 1030 (Termélesztás).
5. *Mátyás király* Ismeretlen típusú Mátyás-mese. Vö. MNK 750* I (A csillagos leves).
6. *Mátyás király* Ismeretlen típusú Mátyás-mese.
7. *Hazudós mese* AaTh 1962 (Apám lakodalma) + MNK 1886₂* (Az ember a fejét düböckölő fának használja) + AaTh 1960L (A nagy tojás / dinnye /) + MNK 1960L₁* (A nagy tök) (A két tehén bebujik a tökbe) + AaTh 1960Z (Egyéb óriás lényekről és tárgyakról szóló történetek).
8. *A hűvelyknyi kisfiú* Ismeretlen típusú tündérmese.
9. *Az óbecsei molnárok* Ismeretlen típusú hangutánzó mese.
10. *A néma királyleány* Ismeretlen típusú tündérmese.
11. *A fekete tyúk* Hiedelemmonda.
12. *Kékfestő inas* AaTh 725 (Az álom).
13. (Cím nélkül). AaTh 365 (A halott vőlegény).
14. *A plébános kutyája*. AaTh 1750A (A beszélni tanított kutya).
15. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú trufa.
16. (Cím nélkül) AaTh 1533 (A kakas elosztása).
17. (Cím nélkül) AaTh 875 (Az okos parasztlány).
18. (Cím nélkül) AaTh 875 (Az okos parasztlány).
19. (Cím nélkül) MNK 921 XXXI* (Háromszáz — Kengyelvasig ér!).
20. (Cím nélkül) MNK 921 VI* (Mátyás király vendégségben) (A házigazda előtt belenyúl a tálba).
21. (Cím nélkül) AaTh 889 (Az igazmondó juhász).
22. (Cím nélkül) MNK 921 XXX* (Mátyást királlyá választják).
23. *A kígyóbőr* AaTh 425A (Amor és Psyche).
24. *A kiskondás* AaTh 554 (Hálás állatok) + AaTh 413A* (A piros malac).
25. *A szegény ember és a borbély* MNK 1549* (A szamár megborotválása).
26. *Mátyás király bent járt Bécsben* MNK 921 XI. (Mátyás király mint kerekas)
+ AaTh 821B (Az ördög / cigány / mint ügyvéd).
27. *Jankó és a királykisasszony* Ismeretlen típusú hiedelemmese.
28. *Mé van a mohoji templom az udvar közepén?* AaTh 1326 (A templom eltolása).
29. *Rossz Jankó* AaTh 327C (A loncosos medve).
30. *A Szürkélő Péter* AaTh 301B (Fehérlófia).

31. *Híres betyártanya* Betyártörténet.
32. *Rúzsa Sándor meg a csendő* Betyártörténet.
33. *A halász és a tenger* AaTh 331 (Halál a csutorában).
34. *Székké változtatott Juliska* Ismeretlen típusú tündérmese.
35. *Kilenc AaTh 650A* (Erős János).
36. *Kővé meredti grófné Vö.* MNK 770* I/1b (Az anya a gyermekét kenyérrel (búzakalással) törölte ki).
37. *Az irigy póruljár* AaTh 736 (A kerek kő).
38. (Cím nélkül) AaTh 425A (Amor és Psyché).
39. *A Vízkirály* AaTh 561 (A bűvös lakat. Aladin).
40. *A malacbőrbe bújt lány* AaTh 413A* (A piros malac).
41. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-mese.
42. (Cím nélkül) AaTh 921G* (A parasztnak nincs szükségük kanálra).
43. (Cím nélkül) MNK 921 VI* (Mátyás király vendégségben). (A házigazda előtt belenyúl a táliba).
44. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-mese.
45. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-mese.
46. (Cím nélkül) MNK 921 X* (Mátyás király vöröshagymán kapáltat) (eltér).
47. (Cím nélkül) MNK 921C* (Mátyás király meg a csillagász).
48. (Cím nélkül) MNK 921 XI* (Mátyás király mint kerekas).
49. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-monda.
50. (Cím nélkül) MNK 921 IV* (Mátyás király és a kolozsvári bíró).
51. (Cím nélkül) MNK 921 IV* (Mátyás király és a kolozsvári bíró) (eltér).
52. *Egyszer egy királyfi* MNK 876B* (Egyszer egy királyfi. . .).
53. (Cím nélkül) AaTh 154 (A róka, a medve és a szegény ember).
54. *Az aranyszárnyú madár* MNK 463A** (A síró-nevető szemű király) + AaTh 550 (Az aranymadár megszerzése).
55. *A kovácsból lett juhász* AaTh 314A (A juhász és a három sárkány).
56. *A cseresznyefa* AaTh 468 (Az égig érő fa) + MNK 314C* (Tündér Ilona kocsisa) + MNK 317* (Hollóferyniges).
57. *A két testvér* AaTh 567 (A csodamadár feje és zúzaja) + AaTh 303 (Az ikrek vagy vértestvérek / egyforma társak /) (AaTh 300 (A sárkányölő vitéz)).
58. *Cigány a pokolban* AaTh 1060 (A kő szétmorzsolása) + AaTh 1036 (A görbefarkú disznó) + AaTh 1084 (Versenykiáltás vagy fűtyülés / pattintás /) + AaTh 1083A (Párbaj a sövényen keresztül) + AaTh 1115 (A szegény ember agyonütése) + AaTh 1149 (A gyerekek ördöghúst akarnak enni).
59. *Égig érő fa* AaTh 468 (Az égig érő fa) + MNK 317* (Hollóferyniges) (AaTh 556F* (A boszorkány három lovának megőrzése)).
60. *Kata fogta, Panna varrta* MNK 243A* (A szolgáló titkát kibeszélő papagáj / szarka, tyúk / fenekét bevarrják. Hangutánzó).
61. *Az okos kocsmáros meg a kanász* Ismeretlen típusú trufa.
62. *A három selypes lány* AaTh 1457 (A három selyp leány).
63. *Mióta csizmadia a csizmadia?* MNK 921 XXXII* (Mióta csizmadia a csizmadia?).
64. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-mese.

65. *Hogyan tanította meg a juhász Mátyás királyt illemre?* MNK 921 VI* (Mátyás király vendégségben) (A házigazda előtt belenyúl a tálba).
66. *Babszem Jankó* AaTh 700. (Hüvelyk Matyi).
67. (Cím nélkül) AaTh 530. (Hamupopóke királyfi).
68. *Hogyan dolgoztatta meg Mátyás az urakat?* MNK 921 X* (Mátyás király vöröshagymán kapáltat).
69. *A furfangos Mátyás király* MNK 921 XIV* (Az urak meg a nádas).
70. *A lusta ember* MNK 93₁ (A pacsirta és fiai a búzában).
71. *Mátyás király és a szegény ember* AaTh 921G* (A parasztoznak nincs szükségük kanálra).
72. *Mátyás király* MNK 921 XXIII* (Csóri csuka, nincsen mája...).
73. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-mese.
74. *Az öregasszony meg a három tolvaj* MNK 1481* (A vén leány és a tolvajok).
75. *Gabika* Ismeretlen típusú tündérmese. Vö. AaTh 563.
76. *A cigány és az óriás* AaTh 1319 (A csikótozás) + AaTh 1049 (A szegény ember az ördög szolgája) (Víz- és fahordás) + AaTh 1063 (Versenyhajítás arany buzogánnyal) + AaTh 1084 (Versenykiáltás vagy füttyülés / pattintás /) + AaTh 1115 (A szegény ember agyonütése).
77. (Cím nélkül) MNK 921 X* (Mátyás király vöröshagymán kapáltat).
78. (Cím nélkül) MNK 921 VIII* (A zálogba tett mente).
79. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-monda. A jutalomföld körülvalogolása egy meghatározott idő alatt, ismert történeti mondamotívum.
80. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-mese.
81. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-mese.
82. (Cím nélkül) AaTh 922 (A cinkotai kántor).
83. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-mese. Vö. MNK 921 IV* (Mátyás király és a kolozsvári bíró).
84. *Mátyás király Szegeden* MNK 921 IV* (Mátyás király és a kolozsvári bíró) meséjére emlékeztető ismeretlen típusú Mátyás-mese.
85. *Egyszer volt Budán kutyavásár.* MNK 921 V* (Egyszer volt Budán kutyavásár).
86. (Cím nélkül) MNK 921 XII* (Mátyás király meg a kamarás).
87. (Cím nélkül) AaTh 1610 (A megfelezett ütlegek).
88. (Cím nélkül) AaTh 844 (A boldog ember inge).
89. (Cím nélkül) Toldi-mondaként ismert Mátyás-monda.
90. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-monda.
91. *A három katona* MNK 304A** (Apjuk sírját őrző fiúk) (mesekezdő) + AaTh 566 (Fortunatus).
92. *Bolond Pista* MNK 1313C* (A nádas szélén dolgozó ember a brekegő békát szabónak gondolja) + AaTh 1685 (A megkecskésedett menyasszony).
93. *Mátyás király Debrecenben* MNK 921 IV* (Mátyás király és a kolozsvári bíró).
94. *Az ezüstszőrű kecske* Hiedelemmonda.
95. *Erdősné* Hiedelemmonda.
96. *Tamás móg Balázs Betyártörténet.*

97. (Cím nélkül) AaTh 1544A* (Boeskorondi és Ludamenti király).
98. *Ki milen plánétában született, olyanba hal mög* AaTh 779A* (Krisztus és a szülő asszony).
99. *Boszorkány* Hiedelemmonda.
100. *Erős János* MNK 728* (Brunszzvik).
101. *A varázsszabla* Ismeretlen típusú hiedelemmese.
102. (Cím nélkül) Hiedelemmonda.
103. (Cím nélkül) Hiedelemmonda.
104. (Cím nélkül) Hiedelemmonda.
105. (Cím nélkül) Hiedelemmonda.
106. (Cím nélkül) Hiedelemmonda.
107. (Cím nélkül) Hiedelemmonda.
108. *Mátyás király meg a csókai földesúr* MNK 921 XXVI* (Egy font hús).
109. *Mátyás király* MNK 921 XXIII* (Csóri csuka, nincsen mája).
110. (Cím nélkül) MNK 921 XIV* (Az urak meg a nádas).
111. (Cím nélkül) MNK 921 IV* (Mátyás király és a kolozsvári bíró).
112. (Cím nélkül) Ismeretlen típusú Mátyás-mese.
113. (Cím nélkül) AaTh 774C (Szent Péter és a lópatkó).
114. (Cím nélkül) AaTh 785A (Az egy lábú liba) + AaTh 753 (A kovácsok kovácsa).
115. *Bolond Sztévo meséje* Hiedelemmonda.
116. *Szegény ember meg az ördögök* AaTh 1049 (A szegény ember az ördög szolgálatában) (víz- és fahordás) + AaTh 1115 (A szegény ember agyonütése).
117. *Nyakigláb, Csupaháj meg Málészáj* AaTh 563 (Terülj meg, asztalkám).
118. *A lusta lányok* AaTh 480 (A dolgos és a rest lány).
119. *A vén kutya* AaTh 101 (Az öreg kutya).
120. *Csali mese* Ismeretlen típusú hazugságmese, vö. MNK 319* (Égitestsza-
badító).
121. (Cím nélkül) MNK 400A* (Árgírus) MNK 400B* (Világszépasszonya).
122. *A szegény feleségű király* Ismeretlen típusú tündérmese.
123. *Aranyhajú gyermekécskék* MNK 707* (Az aranyhajú királyfiak) (megölés,
többszöri átváltozás).
124. *A király és a szegény leány* AaTh 710 (Szűz Mária keresztleánya).
125. (Cím nélkül) Igaz történet.
126. *Éhaj* AaTh 325 (A varázsló és tanítványa).
127. (Cím nélkül) AaTh 556F* (A boszorkány három lovának megőrzése). +
AaTh 531 (Táltospárbaj, kancatejfürdő).
128. *Krisztus és a szegény ember* AaTh 774F (Szent Péter hegedűje) + MNK
750B III* (Isten áldja meg a munkájában) (A vendéglátónak egész nap azt kell
folytatnia, amit reggel elkezdett).
129. *János és a Veres Vitéz* AaTh 779A* (Krisztus és a szülő asszony) — AaTh
532* (Az Úrjézus keresztfia) — AaTh 300 (A sárkányölő vitéz).

130. *Az élet víze* MNK 463A** (A síró-nevető szemű király) + AaTh 551 + (Az élet fiatalító víze).

131. *Térdig érő selyemré* AaTh 463A* (Mirkó királyfi).

132. (Cím nélkül) AaTh 510A (Hamupipőke).

133. (Cím nélkül) AaTh 1000 (János szolga) + MNK 1003A* (A szolga mindenütt a kutya nyomát kell kövesse) + MNK 1019A* (Petrezselyem a levesben) + AaTh 1012 (A gyermek kitisztogatása) + AaTh 1008 (Az út kivilágítása) + AaTh 1132 (Szolga a zsákban) + AaTh 1120 (A tévedésből vízbe dobott asszony).

134. *Jóbnak fia* AaTh 303 (Az ikrek vagy vértestvérek /egyforma társak/) (AaTh 300 (A sárkányölő vitéz)).

135. *A szegény ember és a mostohalánya* AaTh 480 (A dolgoz és a rest lány).

136. *Jágër* MNK 2302A* (Felveszi, leteszi...).

137. (Cím nélkül) MNK 2275A* (A veres kakas meséje).

138. (Cím nélkül) MNK 2302Z* (Végtelen mesék vegyes).

139. *Firguncka* MNK 2076G* (Cinegémondóka).

140. *Úrimacska* AaTh 317 (A macska és a gyertyák) + X.

141. *Terülj, abroszkám* AaTh 563 (Terülj meg, asztalkám).

142. *Fekete leves* AaTh 332 (A halál koma) + AaTh 531 (Táltospárba, kancatejfürdő) (AaTh 554 (Hálás állatok)).

143. *A gonosz mostoha* AaTh 450 (Az öztestvér).

144. (Cím nélkül) AaTh 121. (A kis malac /kis kanász/ és a farkas).

145. (Cím nélkül) AaTh 1313A (A cigány, aki maga alatt vágta a fát) (Csak a mese második fele).

146. *Tyúkocska* AaTh 2022 (A tyúkocska halála).

147. (Cím nélkül) AaTh 1725 (Az ördögös szolga).

148. *Mese a két testvérrel* AaTh 567 (A csodamadár feje és zúzaja). — AaTh 303 (Az ikrek vagy vértestvérek /egyforma társak/) (AaTh 300 (A sárkányölő vitéz)).

149. *Mátyás király* MNK 921 XXX* (Mátyást királlyá választják).

150. *Mátyás király* MNK 921 XXX* (Mátyást királlyá választják).

151. *Mátyás király* MNK 921 XXX* (Mátyást királlyá választják).

152. *Mátyás király* Ismeretlen típusú Mátyás-mese.

153. (Cím nélkül) AaTh 955 (A rablővőlegény).

154. (Cím nélkül) AaTh 654A* (A három testvér a király szolgálatában).

155. (Cím nélkül) MNK 770* I/1b + MNK 770* I/1c (Miért olyan rövid a búza kalásza?) (Az anya a gyermekét búzakenyérrel törölte ki) + AaTh 822 (Rest legény, szorgalmas lány) + AaTh 774P (Szent Péter és a diófa) + AaTh 774C (Szent Péter és a lópatkó) + AaTh 791 (Krisztus és Szent Péter éjszakai szálláson) + AaTh 774H (Krisztus göröcsöket teremt a fába) + AaTh 905A* (A gonosz királynét egy varga jó útra téríti).

156. (Cím nélkül) AaTh 303 (Az ikrek vagy vértestvérek /egyforma társak/) (AaTh 300 (A sárkányölő vitéz)) + AaTh 307 (Az elkárhozott királykisasszony).

157. (Cím nélkül) AaTh 330B (Krisztus urunk és az obsitos).

158. *Miből lett a pocok?* Eredetmonda.

159. (Cím nélkül) Hiedelemmonda.

160. (Cím nélkül) AaTh 924A (Jelbeszéddel kifejezett vita).

161. *A megrontott tehén és a boszorkány* Hiedelemmonda.

162. (Cím nélkül). MNK 1960G* (A nagy jegenyenyárfa) (mesekezdő) + AaTh 1525A (A mestertolvaj) + AaTh 804B (A király leányának /gyűrűjének stb./ kihozása pokolból) + AaTh 1062 (Kőhajítás) + AaTh 1072 (Versenyfutás az ember kisöccsével, a nyúllal).

163. *Csali mese* AaTh 1875 (A fiú a hordóban).

164. (Cím nélkül) Hiedelemmonda.

165. (Cím nélkül) Hiedelemmonda.

166. (Cím nélkül) Hiedelemmonda.

A KÖTETBEN TALÁLHATÓ MESÉK TÍPUSJEGYZÉKE

MNK 93 ₁	(eltér) (A pacsirta és fiai a búzában	70. sz. + 2 vált.
AaTh 101	(Az öreg kutya)	119. sz. + 6 vált.
AaTh 121	(A kis malac /kis kanász/ és a farkas)	3., 144. sz. + 10 + 3 vált.
AaTh 154	(A róka, a medve és a szegény ember)	53. sz. + 17 vált.
AaTh 217	(A macska és a gyertyák)	140. sz. + 3 vált.
MNK 243A ₁	(A szolgáló titkát kibeszélő papagáj /szarka, tyúk/ fenekét bevarrják) (Hangu-tánzó)	60. sz. + 2 vált.
AaTh 300	(A sárkányölő vitéz) (A vízörző sárkány elpusztítása)	129. sz. + 35 vált.
	l. AaTh 303 (AaTh 300) összetételnél és AaTh 567 + AaTh 303 (AaTh 300) összetételnél is	
AaTh 301B	(Fehérlófia)	30. sz. + 66 vált.
AaTh 303	(Az ikrek vagy vértestvérek /egyforma társak/)	134. sz. + 14 vált.
AaTh 303 (AaTh 300) állandó összetétel		134., 156. sz. + 34 vált.
	l. AaTh 567 + AaTh 303 (AaTh 300) összetételnél is	
MNK 304A**	(Apjuk sirját őrző fiúk) (mesekezdő epizód)	91. sz. + 28 vált.
AaTh 307	(Az elkárhozott királykisasszony)	156. sz. + 18 vált.
AaTh 314A	(A juhász és a három sárkány)	55. sz. + 22 vált.
MNK 314C*	(Tündér Ilona kocsisa) l.	
	AaTh 468 + (MNK 314C* + MNK 317* /AaTh 556F*) összetételnél	
MNK 317*	(Hollófernyiges) l.	
	AaTh 468 + (MNK 314C* + MNK 317* /AaTh 556F*) összetételnél	
MNK 319*	(Az égitestszabadító)	120. sz. (hazugságmese)
AaTh 325	(A varázsló és tanítványa)	126. sz. + 20 vált.
AaTh 327C	(A loncosos medve)	29. sz. + 10 vált.
AaTh 330B	(Krisztus urunk és az obsitos)	157. sz. + 31 vált.
AaTh 331	(Halál a csutorában)	33. sz. + 3 vált.
AaTh 332	(A halál-koma)	142. sz. + 17 vált.
AaTh 365	(A halott vőlegény)	13. sz. + 36 vált.
MNK 400A*	(Árgirus)	121. sz. + 27 vált.
MNK 400A* (MNK 400B*) szokatlan összetétel		121. sz. —

MNK 400B*	(Világasszonya)	121. sz. + 2 vált.
AaTh 413A*	(A piros malac)	40. sz. + 4 vált.
AaTh 425A	(Ámor és Psyché)	38. sz. + 20 vált.
AaTh 450	(Az őztestvér)	143. sz. + 31 vált.
AaTh 463A*	(Mirkó királyfi)	131. sz. + 22 vált.
MNK 463A**	(A síró-nevető szemű király) (mesekezdő epizód)	54., 130. sz. + 28 vált.
AaTh 468	(Az égig érő fa) l.	
AaTh 468 + (MNK 314C* + MNK 317* /AaTh 556F*/)	állandó összetétel	19 vált.
AaTh 468 + MNK 314C* + MNK 317*		56. sz.
AaTh 468 + MNK 317*(AaTh 556F*)		59. sz.
AaTh 480	(A dolgoz és a rest lány)	118., 135. sz. + 48 vált.
AaTh 510A	(Hamupipőke)	132. sz. + 27 vált.
AaTh 530	(Hamupipőke királyfi)	67. sz. + 28 vált.
AaTh 531	(Táltospárbaj, kancatejfürdő)	127. 142. sz. + 20 vált.
AaTh 532*	(Az Úrjézus keresztfia)	129. sz. + 5 vált.
AaTh 550	(Az aranymadár megszerzése)	54. sz. + 16 vált.
AaTh 551	(Az élet fiatalító vize)	130. sz. + 31 vált.
AaTh 554	(Hálás állatok)	142. sz. + 13 vált.
AaTh 556F*	(A boszorkány három lovának megőrzése) l.	59., 127. sz. + 16 vált.
AaTh 468 + (MNK 314* + MNK 317* /AaTh 556F*/)	összetételnél és	
AaTh 556F* + AaTh 531	összetételnél	127. sz. + 2 vált.
AaTh 561	(A bűvös lakat /Aladin/)	39. sz. + 17 vált.
AaTh 563	(Terülj meg, asztalkám)	117., 141. sz. + 40 vált.
AaTh 566	(Fortunatus)	91. sz. + 15 vált.
AaTh 567	(A csodamadár feje és zúzája)	57., 148. sz. + 24 vált.
AaTh 567—AaTh 303 (AaTh 300)	állandó összetétel	57., 148. sz. + 7 vált.
AaTh 650A	(Erős János)	35. sz. + 50 vált.
AaTh 654A*	(A három testvér a király szolgálatában)	154. sz.—
AaTh 700	(Hüvelyk Matyi)	66. sz. + 16 vált.
MNK 707*	(Az aranyhajú királyfiak) (megölés, többszöri átváltozás)	123. sz. + 7 vált
AaTh 710	(Szűz Mária keresztleánya)	124. sz. + 17 vált.
AaTh 725	(Az álom)	12. sz. + 1 vált.
AaTh 725 + AaTh 513		2 vált.
MNK 725A*	(A soktudó fiú)	21 vált.
MNK 728*	(Brunszvik)	100. sz. + 8 vált.
AaTh 736	(A kerek kő)	37. sz. + 5 vált.
MNK 750B III*	(Isten áldja meg a munkájában) (A vendéglátónak egész nap azt kell folytatnia, amit reggel elkezdett)	128. sz. + 3 vált.
MNK 750*	(A csillagos leves)	5. sz. + 4 vált.
AaTh 753	(A kovácsok kovácsa)	114. sz. + 10 vált

MNK 770* I/1b	(Miért olyan rövid a búza kalásza?) (Az anya gyermekét búzakenyérrel, lángossal, búzakalással törölte ki)	36. sz. + 10 vált.
MNK 770* I/1b + MNK 770* I/Ic	állandó összetétel	155. sz. + 4 vált.
MNK 770* I/Ic	(Miért olyan rövid a búza kalásza?) (Krisztus, Isten a búzát a kutyák és a macskák számára teremtette, hagyta meg) l. MNK 770* I/1b + MNK 770* I/Ic összeté- telt	
AaTh 774C	(Szent Péter és a lópatkó)	113., 155. sz. + 13 vált.
AaTh 774F	(Szent Péter hegedűje)	128. sz. + 11 vált.
AaTh 774H	(Krisztus görcsöket teremt a fába) l. AaTh 791 + AaTh 774H összetételt	
AaTh 774P	(Szent Péter és a diófa)	155. sz. + 1 vált.
AaTh 779A*	(Krisztus és a szülő asszony)	98., 129. sz. + 6 vált.
AaTh 785A	(Az egy lábú liba)	114. sz. + 10 vált.
AaTh 791	(Krisztus és Szent Péter éjszakai szállá- son) l.	
AaTh 791 + AaTh 774H	összetételt	155. sz. + 9 vált.
AaTh 804B	(A király lányának /gyűrűjének stb./ kiho- zása pokolból)	162. sz. + 14 vált.
AaTh 821B	(Az ördög /cigány/ mint ügyvéd)	26. sz. + 16 vált.
AaTh 822	(Rest legény, szorgalmas lány)	155. sz. + 13 vált.
AaTh 844	(A boldog ember inge)	88. sz. + 4 vált.
AaTh 875	(Az okos parasztlány)	17., 18. sz. + 40 vált.
MNK 876B*	(Egyszer egy királyfi...) (Énekelte mese prózában)	52. sz.—
AaTh 889	(Az igazmondó juhász)	21. sz. + 7 vált.
AaTh 905A*	(A gonosz királynét egy varga jó útra téríti)	155. sz. + 1 vált.
AaTh 921C*	(Mátyás király meg a csillagász)	47. sz. + 3 vált.
AaTh 921G*	(A parasztnak nincs szükségük kanálra)	42, 71. sz. + 1 vált.
MNK 921 IV*	(A kolozsvári bíró) emlékeztet rá	50., 93. sz. + 6 vált. 51., 83., 84. sz.
MNK 921 V*	(Egyszer volt Budán kutyavásár!)	85. sz. + 10 vált.
MNK 921 VI*	(Mátyás király vendégségben) (A házigaz- da előtt belenyúl a tálba)	20., 43., 65. sz. + 12 vált.
MNK 921 VIII*	(A zálogba tett mente /biblia/)	78. sz. + 4 vált.
MNK 921 X*	(Mátyás király vöröshagymán kapáltat) (Mátyás király Gömörben)	46., 68., 77. sz. + 10 vált.
MNK 921 XI*	(Mátyás mint kerekas)	48. sz. + 5 vált.
MNK 921 XII*	(Mátyás király meg a kamarás)	86. sz. + 3 vált.
MNK 921 XIV*	(Az urak meg a nádas)	69., 110. sz. + 7 vált.
MNK 921		

XXIII*	(Csóri csuka, nincsen mája...)	72. sz. + 4 vált.
MNK 921		
XXVI*	(Egy font hús)	108. sz. + 1 vált.
MNK 921		
XXX*	(Mátyást királlyá választják)	22., 149., 150., 151. sz. + 4 vált.
MNK 921		
XXXI*	(Háromszáz — Kengyelvasig ér!)	19. sz. + 1 vált.
MNK 921		
XXXII*	(Mióta csizmadia a csizmadia?)	63. sz. + 1 vált.
AaTh 922	(A cinkotai kántor)	82. sz. + 16 vált.
AaTh 924A	(Jelbeszéddel kifejezett vita)	160. sz. + 1 vált.
AaTh 955	(A rablónőlegény)	153. sz. + 17 vált.
AaTh 1000	(János szolgál) l.	
AaTh1000 ...	AaTh 1132 + AaTh 1120 összetételénél, melynek eleje és vége állandó, közepe változó	
AaTh 1000 + MNK 1003A* + MNK 1019A* + AaTh 1012 +		
AaTh 1008 + AaTh 1132 + AaTh 1120		133. sz.
AaTh 1003A*	(A szolgál mindenütt a kutya nyomát kell kövesse) l.	
	AaTh 1000 + MNK 1003A* stb.	
AaTh 1008	(Az út kivilágítása) l.	
	AaTh 1000 + MNK 1003A* stb.	
AaTh 1012	(A gyermek kitisztogatása) l.	
	AaTh 1000 + MNK 1003A* stb.	
MNK 1019A*	(Petrezselyem a levesben) l.	
	AaTh 1000 + MNK 1003A* stb.	
AaTh 1030	(Terméelosztás)	4. sz. + 5 vált.
AaTh 1036	(A görbefarkú disznók)	58. sz. + 10 vált.
AaTh 1049	(A szegény ember az ördög szolgálja) (Víz- és fahordás)	76., 116. sz. + 28 vált.
AaTh 1049 + AaTh 1115	állandó összetétel	116. sz. + 3 vált.
AaTh 1060	(A kő szétmorzsolása)	58. sz. + 6 vált.
AaTh 1062	(Kőhajítás)	162. sz. + 5 vált.
AaTh 1063	(Versenyhajítás aranybuzogánnyal)	76. sz. + 10 vált.
AaTh 1072	(Versenyfutás az ember kisöccsével, a nyúllal)	162. sz. + 10 vált.
AaTh 1083A	(Párbaj a szövénnyel keresztül)	58. sz. + 5 vált.
AaTh 1084	(Versenykiáltás vagy füttyülés) (pattintás)	58., 76. sz. + 7 vált.
AaTh 1115	(A szegény ember agyonütése) l.	58., 76., 116. sz. + 13 vált.
	AaTh 1049 + AaTh 1115 összetételénél is	
AaTh 1120	(A tévedésből vízbe dobott asszony) l.	
	AaTh 1000 + MNK 1003A* stb. összetétel- nél	

AaTh 1132	(Szolga a zsákban) 1.	
	AaTh 1000 + MNK 1003A* stb. összetétel-nél	
AaTh 1149	(A gyerekek ördöghúst akarnak enni)	58. sz. + 9 vált.
AaTh 1313A	(A cigány, aki maga alatt vágta a fát)	145. sz. + 15 vált.
MNK 1313C*	(A nádas szélén dolgozó ember a brekegő békát szabónak gondolja)	92. sz. —
AaTh 1319	(A csikótojás)	76. sz. + 17 vált.
AaTh 1326	(A templom eltolása)	28. sz. + 21 vált.
AaTh 1457	(A három selyp leány)	62. sz. + 8. vált.
MNK 1481*	(A vén leány és a tolvajok)	74. sz. + 4 vált.
AaTh 1525A	(A mestertolvaj)	162. sz. + 42 vált.
AaTh 1533	(A kakas elosztása)	16. sz. + 1 vált.
AaTh 1533 + MNK 1533B*	állandó összetétel	+ 7 vált.
AaTh 1544A*	(Bockorondi és Ludamenti király)	17. sz. + 6 vált.
MNK 1549*	(A szamár megborotválása)	25. sz. + 4 vált.
AaTh 1610	(A megfelezett ütlegek)	87. sz. + 7 vált.
AaTh 1685	(A megkecsésedett menyasszony)	92. sz. + 5 vált.
AaTh 1725	(Az ördögös szolga)	147. sz. + 10 vált.
AaTh 1750A	(A beszélni tanított kutya)	14. sz. + 1 vált.
AaTh 1875	(A fiú a hordóban)	163. sz. + 17 vált.
MNK 1886 ₂	(Az ember a fejét dübücskölő fának használja)	7. sz. + 3 vált.
MNK 1960G**	(A nagy jegenyenyárfa) (mesekezdő)	162. sz. + 15 vált.
AaTh 1960L	(A nagy tojás /dinnye/)	7. sz. + 15 vált.
MNK 1960L ₁	(A nagy tök) (Két tehén belebujik)	7. sz. + 1 vált.
AaTh 1960Z	(Egyéb óriás lényekről és tárgyakról szóló történetek)	7. sz. —
AaTh 1962	(Apám lakodalma)	7. sz. + 54 vált.
AaTh 2022	(A tyúkocská halála)	146. sz. + 6 vált.
MNK 2075 ₂ *	(Tolvaj az ólnál) (hangutánzó)	2. sz. + 2 vált.
MNK 2075G ₂ *	(Az öreg kutya meg a kis kutya)	1. sz. + 8 vált.
MNK 2076G ₂ *	(Cinegemondóka)	139. sz. + 3 vált.
MNK 2275A*	(A veres kakas meséje)	137. sz. + 2 vált.
MNK 2302A*	(Felveszi, leteszi...)	136. sz. + 12 vált.
MNK 2302Z*	(Végtelen mesék) (vegyes)	138. sz. + 5 vált.

Típuszám nélküli mesék: 8., 9., 10., 15., 27., 61., 75., 101., 122. sz.

Típuszám nélküli Mátyás-mesék és mondák: 5., 6., 41., 44., 45., 49., 50., 64., 73., 79., 80., 81., 83., 89., 90., 112., 152. sz.

Hiedelemmondák: 11., 94., 95., 99., 102—107., 115., 159., 161., 164., 165., 166. sz.

Betyártörténetek: 31., 32., 96. sz.

Igaz történet: 125. sz.

Eredetmonda: 158. sz.

JEGYZETEK

A KRALJEVIĆ MARKO-MONDÁKHOZ

1. Részben általános mesekincsből való motívum, részben ismeretlen elemekből álló.
2. Általános mesekincsből való motívum.
3. Ismeretlen típusú mese.
4. Kraljević Marko közismert tulajdonságai alapján összeállított anekdota.
5. Kraljević Markóról szóló közismert délszláv anekdotának egy változata, a *Kraljević Marko i Musa Kesedžija* c. népdalból.
6. Kraljević Markóról szóló közismert délszláv anekdotának egy változata, a *Kraljević Marko i Musa Kesedžija* c. népdalból.
7. A *Kraljević Marko i Musa Kesedžija* c. szerbhorvát népdalból merített részletváltozat.
8. Egy Kraljević Markóról szóló délszláv anekdotaváltozat.
9. Egy Kraljević Markóról szóló délszláv anekdotaváltozat.
10. Egy Kraljević Markóról szóló délszláv anekdotaváltozat.
11. Általános mesekincsből Kraljević Markóra átruházott elemek alapján összeállított mese.
12. Az *Uroš i Mrnjarčevići* c. szerbhorvát népdalból merített részletváltozat.
13. A *Kraljević Marko i Musa Kesedžija* c. szerb-horvát népdal alapján készült anekdota.
14. A Kraljević Marko közismert erejének alapján elmondott eddig ismeretlen történet népmese elemekkel.
15. Eddig ismeretlen dal.
16. Általános mesekincsből összeállított mese; vö. AaTh 300.
17. A délszláv népdalanyagból és a mesemondó saját képzeletéből összeállított mese.
18. A délszláv népdalanyagból és a mesemondó saját képzeletéből összeállított mese.
19. Kraljević Marko közismert erejéről ismeretlen típusú mese.
20. Kraljević Marko közismert erejéről ismeretlen típusú mese.
21. Az *Oranje Marka Kraljevića* (Kraljević Marko szántása) c. szerbhorvát népdalon alapszik.
22. Ismeretlen típusú anekdota.
23. A Kraljević Marko közismert ereje alapján összeállított, ismeretlen típusú anekdota.
24. A Kraljević Markóról szóló szerbhorvát népdalok kontaminációja alapján összeállított mese.
25. Ismeretlen típusú anekdota.
26. A szerbhorvát népdalkincs alapján összeállított, ismeretlen típusú mese.

27. Általános mesekincsből merített, Kraljević Markóra alkalmazott mese.
28. Mátyás királyról szóló mese- és anekdotaanyag átruházva Kraljević Markóra.
29. Általános mesekincsből merített, Kraljević Markóra átruházott meseanyag.
30. Mátyás királyról szóló mese- és anekdotaanyag átruházva Kraljević Markóra; vö. MNK 921* IV.
31. Az általános mesekincsből merített Kraljević Markóra átruházott anyag; vö. AaTh 306.
32. Ismeretlen típusú mese.
33. A szerbhorvát *Smrt Kraljevića Marka* (Kraljević Marko halála) c. szerbhorvát népdalnak a rövid kivonata.
34. A Kraljević Markóról szóló, a balkáni népek között elterjedt hiedelmek egyike.

*

Marko Kraljević — (1335—1395 körül) Vukašin király fia, a macedón földek uralkodója, török vazallus, a délszláv népepika legnépszerűbb hőse.

Mrnjavevićok — szerb uralkodócsalád a feudalizmus idejéből. Vukašin király halála után, aki elesett a törökökkel való harcban a Marica folyó mellett 1371-ben, fiai uralkodtak, legismertebb köztük Kraljević Marko.

Uroš — (1355—1371) szerb feudális uralkodó, Dušan cár fia, uralkodása alatt megindult a szerb cárság széthullása.

Musa Kesedžija — a szerbhorvát népköltészet nagy erejű hőse, felülmúlja Kraljević Marko erejét is, albán származású, híresek a népköltészetben megénekelt párviadalai Kraljević Markóval.

BIBLIOGRÁFIAI ADATOK A KRALJEVIĆ MARKÓ-MONDÁKHOZ

1. *Vuk Stefanović Karadžić*: Srpske narodne pjesme I—IV. Priredio Vladan Nedić, Beograd, Prosveta, 1976. Knjiga 2.: U kojoj su pjesme junačke najstarije. Knjiga 3.: U kojoj su pjesme junačke srednjih vremena.
2. Srpske narodne pjesme iz neobjavljenih rukopisa Vuka Stefanovića Karadžića. Za štampu pripremlili Živomir Mladenović i Vladan Nedić. Knj. 1—5. SANU 1973. Knjiga 2.: Pjesme junačke najstarije.
3. Srpske narodne pripovijetke. Skupio ih i na svijet izdao Vuk Stefanović Karadžić. Prired. i pogovor dr. M. Pantić. Beograd, Prosveta, 1969.
4. Srpski rječnik (1818). Prired. i pogov. dr. P. Ivić. Beograd, Prosveta, 1969. (Dela Vuka Karadžića)
5. *Bogoljub Petranović*: Srpske narodne pjesme iz Bosne i Hercegovine. Skup. B. P., Knjiga 2: Epske pjesme starijih vremena. 1867; Knjiga 3: Junačke pjesme starijeg vremena. 1870.
6. Narodne pjesme iz starijih, najviše primorskih zapisa. Sabrao i na svijet izdao Valtazar Bogišić. Knjiga prva sa raspravom o „bugaršticama” i rječnikom. Beograd, 1878.

7. *Miljana Radovanović*: Srpskohrvatska epska tradicija u narodnoj prozi kucurskih Rusina. Glasnik Etnografskog instituta SANU, Knj. XVI—XVIII (1967—1969), Beograd, 1971.
8. *Miljana Radovanović*: Kraljević Marko u folkloru bačkih Rusina. Zbornik od XIX kongres na SZFJ, Skopje, 1977.)
9. *Veselinović—Sulc Magdolna—Matijevics Lajos*: Egy magyar mesemondó szövegei Márkó királyról, Hungarológiai Közlemények 35, X. évf. 1978. június, 65—83.
10. *Magdalena Veselinović Sulc i Lajos Matijević*: Lik Kraljevića Marka u pripovedanju sa vremenog madjarskog pripovedača u Bačkoj. Zbornik Etnografskog instituta SANU IX. Beograd, 1979. 361—380.
11. Kraljevics Marko (Márk királyfi). Délszláv népballadák a XIV—XV. századból. Fordította Margalits Ede. Budapest, 1896.

TÉRKÉPVÁZLAT A GYŰJTÉS HELYEIRŐL

1. SZABADKA — SUBOTICA
2. LUDAS — LUDOŠ
3. KISPIAC — MALA PIJACA
4. BÁCSSZÖLLŐS — BAČKI VINOGRADI
5. MAJDÁN — MAJDAN
6. SZAJÁN — SAJAN
7. ADORJÁN — ADORJAN
8. ZENTA — SENTA
9. CSÓKA — ČOKA
10. FEKETETŐ — CRNA BARA
11. EGYHÁZASKÉR — VRBICA
12. PACSÉR — PAČIR
13. BEZDÁN — BEZDAN
14. MORAVICA — STARA MORAVICA
15. BÁCSTOPOLYA — BAČKA TOPOLA
16. KISHEGYES — MALI IDJOŠ
17. GUNARAS — GUNAROŠ
18. KAVILLÓ — KAVILO
19. ADA — ADA
20. PADÉ — PADEJ
21. MOHOL — MOL
22. FEKETICS — FEKETIĆ
23. PÉTERRÉVE — BAČKO PETROVO SELO
24. MILESEVO — NOVO MILOŠEVO
25. MAGYARCSERNYE — NOVA CRNA
26. TORDA — TORDA
27. BECSE — BEČEJ
28. BÁCZFÖLDVÁR — BAČKO GRADIŠTE
29. TEMERIN — TEMERIN
30. PIROS — RUMENKA
31. ÚJVIDÉK — NOVI SAD
32. KOPÁCS — KOPAČEVO
33. KÓRÓGY — KOROG
34. DEBELLÁCS — DEBELJAČA
35. HERTELENDYFALVA — VOJLOVICA
36. SZÉKELYKEVE — SKORENOVAC

SZÓJEGYZÉK

A mesékben előforduló ismeretlen tájszavak jegyzéke
tájegységek szerint

BÁCSKA

abrincs — abrones
bara — tavacska, pocsolya
buksza — pénztárca
burgying — bokros hely
copak ~ cubák — nagy csontos húsdarab, húsos konc
csupál — tép, szakít
dévánkozik — vonakodik
dócéros — pufók, kövérek
evo — ime, itt
fölerzik — fölébred
Göömányi kert — a bibliai Getsemáne kert
gömölye — nem préselt juhsajt
grabanc — megfogta a grabancánál fogva — galléron ragadta (tréfás)
kaszró — öntöttvas lábos
kikurentál — kihirdet
kuka — horgas fa, mellyél aratáskor felemelik a gabonát
kulcsász — kulcsár
lappong — oson valaki után
recetál — reszket, citerál (hidegtől, félelemtől)
risztung — felszerelés
sabor ~ szábor — gyűlés
susnyó — bokor, növendékfa
studiroz — tanulmányoz
szironya — kopolyú
tullecetál — túllicitál
vejkó — vő
vertyogtat — kotlót hangadásra késztet

BÁNSÁG

ájdé — nosza, rajta, gyerünk (a román 'haide'-, ill. szerbhorvát 'hajde'-ből)
akal, aklat — akol
alicsd — állítsd
bagat — díszít
bálszövet — bála szövet
belédüklik — belezökken (gödörbe)

békum — behuny (szemet)
 bekérez — bekérezkedik
 béreklet — bezár
 bevette — bedobta
 biza — bizony
 bódorászik — kóborog, kószál
 bóggat — piszkál
 bosztán — sütőtök, dinnye
 bütüződik — szuszogva készülődik
 cekker — fonott szatyor
 cëmborál — cimborál
 cvikkol — reszket, remeg
 csëbërke — csöbör
 csikint — izgat, bizgat
 csiperédik — cseperedik
 csislál — összedob (pénzt valamire)
 csóré — meztelen
 elbotádzik — elballag
 elcsap — leengedi (a tó vizét)
 eleregélget — elballag, elmegyegét
 elkerül — meghalad, nagyobb lesz
 eregél — mendégél
 eresz — konyha
 fejlő — a ló fejére tett szerszám, mely beborítja a ló fejét, kantár, kötőfék
 felbutykádzik — felhengeredik
 felöbred — felébred
 féreg — egér
 fiáker — hintó
 fogcsitorgatás — fogcsikorgatás
 foszni — deszka
 furhog — forgolódik
 füttő — tűzhely
 gübbögtet — belemerítget
 gyermekese — kisfiú
 hajde — gyerünk (a román 'haide', ill. a szerbhórvát 'hajde'-ból)
 hakli ~ pakli — holmi
 hallgatkozik — hallgatgat
 hammas — hamus
 harkozik (bagoly) — huhog
 kandli — bádóg kanta, csöbör
 kap — talál
 karincácska — kötényke
 katuja — doboz
 kecskebukát vet — bukfencez
 kelnér — pincér (a német 'Kellner'-ből)

kereken — körben
 kilehint — kilehel (hirtelen)
 kócs — kulcs
 komandéroz — irányít, dirigál
 kotyós ~ kutyós — kotló
 kuptor — kemence
 küjes — köves
 lapi — levél (növényi)
 lappong vki után — oson vki után
 lehanyít — lehajít
 lemeskent — lenyekkent, ledob vkit, s az nyekken eséskor
 lesunnyog — lesompolyog
 leszentül — lemegy, leáldoz (a nap)
 letöp — leköp
 mēgaggat — megver (ostorral)
 mēgēhül — megehezik
 mēgeskit — megesket
 mēgkap — megtalál
 nyiszel — ide-oda forgat, mozgat
 nyutópad — ravatal
 oppá (bátó) — hoppá (öcskös) (csodálkozás kifejezésére)
 összecsongójít — összegombolyít
 összerétel — összehajtogat
 parisztoz — vág (a kard)
 pászol — illik
 regnál — erőszakoskodik
 rezerva — tartalék
 rinaldó — betyár
 sank — pult (kocsmában)
 sárméreg — nagy méreg
 supa — szín, ól
 susánk — tövis
 suska — az állati köröm része
 szilingez — szédeleg, szállingózik
 szuszpólintye — (a román 'Sus, pārinte'!-ből) Fel, tiszteletes úr!
 szű — szív
 tepih — szőnyeg (a német 'Teppich'-ből)
 terebuza — kukorica
 tő — tű
 töret — igyekszik
 viganka — viganó, ruhaféle
 világ — világosság
 vonyikol — vonít

aggat — akadályoz
 áj — ás
 akijön — amilyen
 boggat — bolygat, zavar
 böttyök — bog, csomó
 cirhelődik — izeg-mozog
 eláj — elás
 futos — futkos
 gondoskodik — gondolkodik
 harang szíve — harang nyelve, ütője
 igyenít — egyenesít, igazgat
 kapuszárfa — kapuoszlop
 kibotol — bottal megver
 kovacol — kopácsol
 lefekdös — lefekszik (többször)
 menázsi — élelem
 monyas — mén
 nyökög — makog, nyög
 pockány — pocok, mezei egér
 rezenda ~ rezedencia — rezidencia, lakhely
 strozsák ~ trózsák — szalmazsák
 susánk — karom
 tízes — kereszt (búzából)
 zohog — zuhog

SZLAVÓNIA

apiká — édesapa
 apó, apócsa — öregember, nagyapa
 cirhelődik — cihelődik
 csitorgat — csikorgat

 SZÓJEGYZÉK
 A KRALJEVIĆ MARKÓ-MONDÁKHOZ

csóré — meztelen
 daliján — dalia, daliás
 dëkung — árok, fedezék
 dénár — középkori pénznem
 gránic — határ két terület között
 kifüzet — kifizet

Mrnjavić helyesen: braća Mrnjavići — Mrnjavić testvérek, a koszovói csata idején élő feudális nemesek

Musa Kesedžija (Musza Keszedzsija) — vitéz, Kraljević Marko ellenfele, akit legyőz

ópijó — ópium

sarac (szerbhorvát: šarac) — tarka ló; Šarac — Kraljević Marko lovának neve
sěrény — sörény

szábor (szerbhorvát: sabor) — nemzetgyűlés

torba — tarisznya (vállra akasztották)

A MESEMONDÓK ADATAI A GYŰJTÉS IDEJÉN*

Helység	A mesemondók			Az elmondott mesék	
	neve	foglalkozása	életkora	száma	e kötetbeli sorszáma
BÁCSKA	Koncsik Piroska	tanuló	17	2	31., 32.
	Pap Marika	tanuló	16	1	30.
	Pásztor Ferenc			2	35., 36.
	Szűgyi Béla	tanuló	16	1	33.
	Tóth István			1	34.
Adorján (Adorjan)	Bálint András	földműves	83	1	50.
	Bánszki Antal	földműves	60	2	39., 40.
	Bicskei Erzsébet	földműves felesége		5	41., 44., 45., 46., 51.
	Csizmadia Mátyás	földműves	69	2	42., 43.
	Hantz Verona			1	függelék 3.
	Kolár Vera	tanuló	17	1	függelék 4.
	Lakos András				függelék 10., 34.
	Pobrányi Rozália	tanuló	20	1	függelék 21.
	Szórádi Borbála	földműves felesége	60	1	49.
	Szűcs István	földműves	50	2	függelék 13., 25.
	Tóth Mária	tanuló	16	2	függelék 9., 20.

* A hiányzó adatok, sajnos, már nem rekonstruálhatók.

Helység	A mesemondók				Az elmondott mesék	
	neve	foglalkozása	életkora	száma	e kötetbeli sorszáma	
<i>Bácsföldvár</i> (Bačko Gradiste)	Varga Sándor	földműves	64	1	függelék 14	
	Varjú István	földműves	51	3	47., 48., függelék 5.	
	Vastag Rozália Volár Péter	földműves felesége	60	2	függelék 6, 12 függelék 19., 22.	
<i>Bácsszőlős</i> (Bački Vinogradi) <i>Becse</i> (Stari Bečej)	Kovács Sándor	földműves	62	1	7.	
	Subity Lajosné	földműves felesége	59	1	8.	
<i>Bácsszőlős</i> (Bački Vinogradi) <i>Becse</i> (Stari Bečej)	Katona Nándor	földműves		4	52., 53.	
	Berta Teréz			1		
	Bobán Ilona			1	26	
	Geiger Ilona	földműves felesége	51	1	25	
	Gortva István	földműves	60	1	16	
	Gortva Tibor			1	19	
	Józsa Mátvás	földműves	90	5	14., 15., 20., 21., 22.	
	Ördög Tibor	földműves		2	17., 18.	
	Papp Erzsébet	földműves felesége	68	1	9.	
	Pecze Katalin			1	23.	
	Sági András	földműves	77	1	13.	
	Szálás Mária			1	24.	
	Takács János	földműves	80	1	11.	

Helység	A mesemondók			Az elmondott mesék	
	neve	foglalkozása	életkora	száma	e kötetbeli sorszáma
<i>Bezdan</i> (Bezdan)	Kanizsa Istvánné Kollár Katalin Virág Katalin Vörös Júlia Németh László Tóth László	földműves felesége földműves felesége földműves felesége földműves felesége földműves földműves	62 62 60	1 1 1 1 1 1	91. 93. 92. 74. 71. 70.
<i>Kishegyes</i> (Malo Idoš) <i>Kispiac</i> (Mala Piaca) <i>Ludas</i> (Ludoš)	Kiss József Pálincás Balázs Márki István Piukovics István Lakatos Rozália	földműves földműves földműves földműves földműves felesége	 83	2 2 3 1 1	72., 73. 54., 55. 56., 57., 58. 59. 29.
<i>Mohol</i> (Mol) <i>Moravica</i> (Stara Moravica)	Györe Géza Kiss Lídia Gáspár Mária	földműves földműves felesége földműves felesége	 70	1 1 1	68. 67. 66.
<i>Pacsér</i> (Pačir) <i>Péterréve</i> (Bačko Petrovo Selo)	Berečka Ferenc Fekete Imréné Óreg Rozália	egyetemi hallgató földműves felesége	20 70	1 1 1	28. 10. 27.

Helység	A mesemondók			Az elmondott mesék	
	neve	foglalkozása	életkora	száma	e kötetbeli sorszáma
<i>Piros (Rumenka)</i>	Szabolski Juliánna	földműves felesége	76	17	75., függelék 1., 2., 8., 11., 15., 16., 17., 18., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32. 63.
<i>Szabadka (Subotica)</i>	Bakos Gizella	egyetemi hallgató	20	1	60., 61., 62.
	Horváth Teréz	tanuló	20	3	64.
	Kis Illés	tanuló	20	1	65.
	Pausity Olga	egyetemi hallgató	20	1	5., 6.
<i>Temerin (Temerin)</i>	Kovács Imre	földműves	50	2	1., 2., 3.
	Mészáros József	földműves	40	3	4.
	Róka Anna			1	
<i>Topolya</i> (Bač Topola)	Faragó Amália	egyetemi hallgató	20	1	69.
<i>Újvidék (Novi Sad)</i>	Bálint András	tisztviselő	50	1	89.
	Bálint Etel	tisztviselő	30	1	82.
	Bányai Lajos	egyetemi hallgató	20	1	84.
	Bartha György	egyetemi hallgató	20	1	85.
	Brezsán Béla	tisztviselő	35	1	79.
	Gajdos Anna	tanuló	16	1	77.
	Gayer György	tanuló	15	1	81.
	Kovács Ágnes	munkásnő	35	1	76.
	Lahos András	munkás	40	1	83.
	Pobrányi Rozália	tanuló	20	2	80., 90.

Helység	A mesemondók			Az elmondott mesék	
	neve	foglalkozása	életkora	száma	e kötetbeli sorszáma
Zenta (Senta)	Varga Ferenc	földműves	52	1	88.
	Varga Sándor			1	86.
	Volár Péter			2	78., 87.
	Virág Katalin	földműves felesége	63	1	92.
	Hubert Éva	egyetemi hallgató	20	1	37.
BÁNSÁG	Turi Gábor	egyetemi hallgató	20	1	38.
Csóka (Čoka)	Csehák Verona	földműves felesége	60	6	103., 104., 105., 106., 107., 109.
	Lakatos Antal	földműves	60	2	100., 101.
	Melik Mária	földműves felesége	57	1	102.
	Zsifkó Livia	földműves felesége	51	1	108.
	Kovács János	földműves	60	1	120.
Debellács (Debeljača)	Mohácsi Béni	földműves	45	1	119.
Egyházaskér (Vrbica)	Póputy Pálné	földműves felesége		1	97.
	Zubreezki Lajos	földműves		2	95., 96.
Feketető (Cma Bara) Hertelendyfalva (Vojlovica)	Ambrus Vera	földműves felesége	57	2	98., 99.
	Balog György	földműves		1	122.
	Erős Teréz	földműves felesége	50	17	131., 132., 133., 134., 135., 136., 137., 138., 139., 140., 141., 142., 143., 144., 145., 146., 147.
	Kovács Barnabás	földműves	63	6	125., 126., 127., 128., 129., 130.
	Kovács Júlia	földműves felesége	76	1	121.
	Nagy Józsefné	földműves felesége	44	2	123., 124.

Helység	A mesemondók			Az elmondott mesék	
	neve	foglalkozása	életkora	száma	e kötetbeli sorszáma
<i>Magyarcsernye</i> (Nova Crnja) <i>Majdan</i> (Majdan) <i>Milesevo</i> (Novo Mileševo) <i>Padé</i> (Padej)	Kardos István	földműves		1	116.
	Pópty József	földműves		1	94.
	Tóth Eszter			1	115.
	Kocsis János	földműves		1	112.
<i>Szaján</i> (Sajan) <i>Székelytere</i> (Skorenovac)	Medve Imre	földműves		1	111.
	Urbán Ferenc	földműves		1	110.
	Ballai Erzsébet	földműves felesége		1	113.
	Bezdány Erzsébet	földműves felesége		1	114.
<i>Torda</i> (Torda)	Barta János	földműves		1	151.
	Biró Gergely	földműves		1	148.
	Erős Ilona	földműves felesége		3	149., 152., függék 33.
	Erős Irén			1	150.
	Lőrinc Kálmán	földműves		1	függék 7.
	Fái Rozália	egyetemi hallgató	20	1	117.
	Kelmen Rozália	földműves felesége		1	118.

Helység	A mesemondók			Az elmondott mesék	
	neve	foglalkozása	életkora	száma	e kötetbeli sorszáma
BARANYA					
<i>Kopács</i> (Kopačevó)	Egyházi Varga Áron	halász		1	160.
	Gyórfi Kálmán	földműves, halász	70	1	153.
	Lőrincz Irma	földműves felesége		1	158.
	Márton Erzsébet	földműves felesége	71	1	159.
	Szusi Szalai Áron	földműves		2	161., 162.
	Tyúkos Horváth Antal	halász		4	154., 155., 156., 157.
SZLAVÓNIA					
<i>Körögy</i> (Korog)	Cserapes János	földműves		2	164., 166.
	Fabó Júlia	földműves felesége		1	165.
	Péter István	földműves		1	163.

A MESEMONDÓK JEGYZÉKE

Név	Az elmondott mese (mesék) sorszáma	Lakhely
BÁCSKA		
Kovács Imre	5., 6.	Temerin
Mészáros József	1., 2., 3.	Temerin
Róka Anna	4.	Temerin
Kovács Sándor	7.	Bácsföldvár
Subity Lajosné	8.	Bácsföldvár
Berta Teréz	26.	Becse
Bobán Ilona	25.	Becse
Geiger Ilona	12.	Becse
Gortva István	16.	Becse
Gortva Tibor	19.	Becse
Józsa Mátyás	14., 15., 20., 21., 22.	Becse
Ördög Tibor	17., 18.	Becse
Papp Erzsébet	9.	Becse
Pecze Katalin	23.	Becse
Sági András	13.	Becse
Szálás Mária	24.	Becse
Takács János	11.	Becse
Beretka Ferenc	28.	Péterréve
Fekete Imréné	10.	Péterréve
Öreg Rozália	27.	Péterréve
Lakatos Rozália	29.	Mohol
Koncsik Piroska	31., 32.	Ada
Pap Marika	30.	Ada
Pásztor Ferenc	35.	Ada
Szügyi Béla	33.	Ada
Tóth István	34.	Ada
Hubert Éva	37.	Zenta
Túri Gábor	38.	Zenta
Bálint András	50.	Adorján
Bánszki Antal	39., 40.	Adorján
Bicskei Erzsébet	41., 44., 45., 46., 51.	Adorján
Csizmadia Mátyás	42., 43.	Adorján
Haintz Verona	függ. 3.	Adorján
Kolár Vera	függ. 4.	Adorján
Lahos András	függ. 10., 34.	Adorján
Pobrányi Rozália	függ. 21.	Adorján

Szórádi Borbála	49.	Adorján
Szües István	függ. 13., 25.	Adorján
Tóth Mária	függ. 9., 20.	Adorján
Varga Sándor	függ. 14.	Adorján
Varjú István	47., 48., függ. 5., 23.	Adorján
Vastag Rozália	függ. 6., 12.	Adorján
Volár Péter	függ. 19., 22.	Adorján
Katona Nándor	52., 53.	Bácsszőlős
Pálinkás Balázs	54., 55.	Kispiac
Márki István	56., 57., 58.	Ludas
Piukovics István	59.	Ludas
Bakos Gizella	63.	Szabadka
Horváth Teréz	60., 61., 62.	Szabadka
Kis Illés	64.	Szabadka
Pausity Olga	65.	Szabadka
Gáspár Mária	66.	Pacsér
Györe Géza	68.	Moravica
Kiss Lidia	67.	Moravica
Faragó Amália	69.	Topolya
Tóth László	70.	Kavilló
Német László	71.	Gunaras
Kiss József	72., 73.	Kishegyes
Vörös Júlia	74.	Feketics
Szaboleski Juliánna	75. függ. 1., 2., 8., 11., 15., 16., 17., 18., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32.	Piros
Bálint Etel	82.	Újvidék
Bálint András	89.	Újvidék
Bányai Lajos	84.	Újvidék
Bartha György	85.	Újvidék
Brezsán Béla	79.	Újvidék
Gajdos Anna	77.	Újvidék
Gajer György	81.	Újvidék
Kovács Ágnes	76.	Újvidék
Lahos András	83.	Újvidék
Pobrányi Rozália	80., 90.	Újvidék
Varga Ferenc	88.	Újvidék
Varga Sándor	86.	Újvidék
Volár Péter	78., 87.	Újvidék
Kanizsai Istvánné	91.	Bezdan
Kollár Katalin	93.	Bezdan
Virág Katalin	92.	Bezdan
BÁNSÁG		
Pópity József	94.	Majdán
Pópity Pálné	97.	Egyházaskér

Zubreczki Lajos	95., 96.	Egyházaskér
Ambrus Vera	98., 99.	Feketető
Csehák Verona	103., 104., 105., 106., 107., 109.	Csóka
Lakatos Antal	100., 101.	Csóka
Mellik Mária	102.	Csóka
Zsifkó Lívia	108.	Csóka
Kocsis János	112.	Padé
Medve Imre	111.	Padé
Urbán Ferenc	110.	Padé
Ballai Erzsébet	113.	Szaján
Bezdány Erzsébet	114.	Szaján
Tót Eszter	115.	Milesevó
Kardos István	116.	Magyarcsernye
Fái Rozália	117.	Torda
Kelemen Rozália	118.	Torda
Kovács János	120.	Debellács
Mohácsi Béni	119.	Debellács
Erős Teréz	131., 132., 133., 134., 135., 136., 137., 138., 139., 140., 141., 142., 143., 144., 145., 146., 147.	Hertelendyfalva
Kovács Barnabás	125., 126., 127., 128., 129., 130.	Hertelendyfalva
Kovács Júlia	122.	Hertelendyfalva
Nagy Józsefné	123., 124.	Hertelendyfalva
Barta János	151.	Székelykeve
Bíró Gergely	148.	Székelykeve
Erős Ilona	149., 152., függ. 33.	Székelykeve
Erős Irén	150.	Székelykeve
Lőrinc Kálmán	függ. 7.	Székelykeve

BARANYA

Egylábú Varga Áron	160.	Kopács
Győrfi Kálmán	153.	Kopács
Lőrincz Irma	158.	Kopács
Márton Erzsébet	159.	Kopács
Szuszi Szalai Áron	161., 162.	Kopács
Tyúkos Horváth Antal	154., 155., 156., 157.	Kopács

SZLAVÓNIA

Cserepes János	164., 166.	Kórógy
Fabó Júlia	165.	Kórógy
Péter István	163.	Kórógy

TARTALOMJEGYZÉK

(A mesék címe után zárójelben az adatközlő nevét és a gyűjtés helyét adjuk meg magyarul és szerbhorvát nyelven)

Bevezetés	5
-----------------	---

BÁCSKA

1. <i>A kis kutya meg a nagy kutya</i> (Mészáros József, Temerin — Temerin)	27
2. <i>Ádám bácsi elment libát lopni</i> (Mészáros József, Temerin — Temerin)	28
3. <i>A kis kanász</i> (Mészáros József, Temerin — Temerin)	28
4. <i>Szent Péter és az ördög</i> (Róka Anna, Temerin — Temerin)	30
5. <i>Mátyás király</i> (Kovács Imre, Temerin — Temerin)	31
6. <i>Mátyás király</i> (Kovács Imre, Temerin — Temerin)	31
7. <i>Hazudós mese</i> (Kovács Sándor, Bácsföldvár — Bačko Gradište)	32
8. <i>A hüvelyknyi kisfiú</i> (Subity Lajosné, Bácsföldvár — Bačko Gradište)	33
9. <i>Az óbecsei molnárok</i> (Papp Erzsébet, Becse — Bečej)	34
10. <i>A néma királyleány</i> (Fekete Imréné, Péterréve — Bačko Petrovo Selo)	35
11. <i>A fekete tyúk</i> (Takács János, Becse — Bečej)	36
12. <i>Kékfestő inas</i> (Geiger Ilona, Becse — Bečej)	36
13. <i>Cím nélkül</i> (Sági András, Becse — Bečej)	38
14. <i>A plébános kutyája</i> (Józsa Mátyás, Becse — Bečej)	40
15. <i>Cím nélkül</i> (Józsa Mátyás, Becse — Bečej)	41
16. <i>Cím nélkül</i> (Gortva Tibor, Becse — Bečej)	42
17. <i>Cím nélkül</i> (Ördög Tibor, Becse — Bečej)	43
18. <i>Cím nélkül</i> (Ördög Tibor, Becse — Bečej)	44
19. <i>Cím nélkül</i> (Gortva Tibor, Becse — Bečej)	44
20. <i>Cím nélkül</i> (Józsa Mátyás, Becse — Bečej)	45
21. <i>Cím nélkül</i> (Józsa Mátyás, Becse — Bečej)	45
22. <i>Cím nélkül</i> (Józsa Mátyás, Becse — Bečej)	47
23. <i>A kigyóbőr</i> (Pecze Katalin, Becse — Bečej)	47
24. <i>A kiskondás</i> (Szálás Mária, Becse — Bečej)	48
25. <i>A szegény ember és a borbély</i> (Bobán Ilona, Becse — Bečej)	50
26. <i>Mátyás király bent járt Bécsben</i> (Berta Teréz, Becse — Bečej)	51
27. <i>Jankó és a királykisasszony</i> (Öreg Rozália, Péterréve — Bačko Petrovo Selo)	52
28. <i>Mé van a mohoji templom az udvar közepin?</i> (Beretka Ferenc, Péterréve — Bačko Petrovo Selo)	53
29. <i>Rossz Jankó</i> (Lakatos Rozália, Mohol — Mol)	54
30. <i>A Szürkelő Péter</i> (Pap Marika, Ada — Ada)	56

31. <i>Híres betyártanya</i> (Koncsik Piroska, Ada — Ada)	58
32. <i>Rúza Sándor meg a csendőr</i> (Koncsik Piroska, Ada — Ada)	59
33. <i>A halász és a tenger</i> (Szűgyi Béla, Ada — Ada)	59
34. <i>Székké változtatott Juliska</i> (Tóth István, Ada — Ada)	60
35. <i>Kilenc</i> (Pásztor Ferenc, Ada — Ada)	61
36. <i>Kővé meredt grófné</i> (Pásztor Ferenc, Ada — Ada)	63
37. <i>Az irigy póruljár</i> (Hubert Éva, Zenta — Senta)	63
38. <i>Cím nélkül</i> (Turi Gábor, Zenta — Senta)	64
39. <i>A Vízkirály</i> (Bánszki Antal, Adorján — Adorjan)	66
40. <i>A malacbőrbe bújt lány</i> (Bánszki Antal, Adorján — Adorjan)	70
41. <i>Cím nélkül</i> (Bicskei Erzsébet, Adorján — Adorjan)	73
42. <i>Cím nélkül</i> (Csizmadia Mátyás, Adorján — Adorjan)	73
43. <i>Cím nélkül</i> (Csizmadia Mátyás, Adorján — Adorjan)	74
44. <i>Cím nélkül</i> (Bicskei Erzsébet, Adorján — Adorjan)	74
45. <i>Cím nélkül</i> (Bicskei Erzsébet, Adorján — Adorjan)	74
46. <i>Cím nélkül</i> (Bicskei Erzsébet, Adorján — Adorjan)	75
47. <i>Cím nélkül</i> (Varjú István, Adorján — Adorjan)	75
48. <i>Cím nélkül</i> (Varjú István, Adorján — Adorjan)	76
49. <i>Cím nélkül</i> (Szórádi Borbála, Adorján — Adorjan)	76
50. <i>Cím nélkül</i> (Bálint András, Adorján — Adorjan)	77
51. <i>Cím nélkül</i> (Bicskei Erzsébet, Adorján — Adorjan)	77
52. <i>Egyszer egy királyfi</i> (Katona Nándor, Bácsszőlős — Bački Vinogradi) ..	78
53. <i>Cím nélkül</i> (Katona Nándor, Bácsszőlős — Bački Vinogradi)	79
54. <i>Az arany szárnyú madár</i> (Pálinkás Balázs, Kispiac — Mala Piaca) .	80
55. <i>A kovácsból lett juhász</i> (Pálinkás Balázs, Kispiac — Mala Piaca) ..	88
56. <i>A cseresznyefa</i> (Márki István, Ludas — Ludas)	100
57. <i>A két testvér</i> (Márki István, Ludas — Ludas)	103
58. <i>Cigány a pokolban</i> (Márki István, Ludas — Ludas)	107
59. <i>Égig érő fa</i> (Piukovics István, Ludas — Ludas)	111
60. <i>Kata fogta, Panna varrta</i> (Horváth Teréz, Szabadka — Subotica) ..	114
61. <i>Az okos kocsmáros meg a kanász</i> (Horváth Teréz, Szabadka — Subotica)	115
62. <i>A három selypes lány</i> (Horváth Teréz, Szabadka — Subotica)	116
63. <i>Mióta csizmadia a csizmadia?</i> (Bakos Gizella, Szabadka — Subotica)	117
64. <i>Cím nélkül</i> (Kis Illés, Szabadka — Subotica)	118
65. <i>Hogyan tanította meg a juhász Mátyás királyt illemre?</i> (Pausity Olga, Szabadka — Subotica)	118
66. <i>Babszem Jankó</i> (Gáspár Mária, Pacsér — Pačir)	119
67. <i>Cím nélkül</i> (Kiss Lidia, Moravica — Stara Moravica)	121
68. <i>Hogyan dolgoztatta meg Mátyás az urakat?</i> (Györe Géza, Moravica — Stara Moravica)	124
69. <i>A furfangos Mátyás király</i> (Fargó Amália, Topolya — Bačka Topola)	125
70. <i>A lusta ember</i> (Tóth László, Kavilló — Kavilo)	126

71. <i>Mátyás király és a szegény ember</i> (Német László, Gunaras — Gunaraš)	127
72. <i>Mátyás király</i> (Kiss József, Kishegyes — Mali Idoš)	128
73. <i>Cím nélkül</i> (Kiss József, Kishegyes — Mali Idoš)	128
74. <i>Az öregasszony meg a három tolvaj</i> (Vörös Julianna, Feketics — Feketič)	128
75. <i>Gabika</i> (Szabolcski Julianna, Piros — Rumenska)	129
76. <i>A cigány és az óriás</i> (Kovács Ágnes, Újvidék — Novi Sad)	133
77. <i>Cím nélkül</i> (Gajdos Anna, Újvidék — Novi Sad)	135
78. <i>Cím nélkül</i> (Volár Péter, Újvidék — Novi Sad)	136
79. <i>Cím nélkül</i> (Brezsán Béla, Újvidék — Novi Sad)	136
80. <i>Cím nélkül</i> (Pobrányi Rozália, Újvidék — Novi Sad)	136
81. <i>Cím nélkül</i> (Gajer György, Újvidék — Novi Sad)	137
82. <i>Cím nélkül</i> (Bálint Etel, Újvidék — Novi Sad)	138
83. <i>Cím nélkül</i> (Lakos András, Újvidék — Novi Sad)	138
84. <i>Mátyás király Szegeden</i> (Bányai Lajos, Újvidék — Novi Sad)	139
85. <i>Egyszer volt Budán kutyavásár</i> (Bartha György, Újvidék — Novi Sad)	140
86. <i>Cím nélkül</i> (Varga Sándor, Újvidék — Novi Sad)	140
87. <i>Cím nélkül</i> (Volár Péter, Újvidék — Novi Sad)	141
88. <i>Cím nélkül</i> (Varga Ferenc, Újvidék — Novi Sad)	141
89. <i>Cím nélkül</i> (Bálint András, Újvidék — Novi Sad)	142
90. <i>Cím nélkül</i> (Pobrányi Rozália, Újvidék — Novi Sad)	143
91. <i>A három katona</i> (Kanizsai Istvánné, Bezdán — Bezdan)	143
92. <i>Bolond Pista</i> (Virág Katalin, Bezdán — Bezdan)	147
93. <i>Mátyás király Debrecenben</i> (Kollár Katalin, Bezdán — Bezdan)	150

BÁNSÁG

(Szegedi kirajzás 94—120. sz. mesék, bukovinai székeley telepések
121—152. sz. mesék)

94. <i>Az ezüstszőrű kecske</i> (Pópity József, Majdán — Majdan)	155
95. <i>Erdősné</i> (Zubreczki Lajos, Egyházaskér — Vrbica)	156
96. <i>Tamás mög Balázs</i> (Zubreczki Lajos, Egyházaskér — Vrbica)	157
97. <i>Cím nélkül</i> (Pópity Pálné, Egyházaskér — Vrbica)	157
98. <i>Ki milen plánetába született, olyanba hal mög</i> (Ambrus Vera, Feketető — Crna Bara)	158
99. <i>Boszorkány</i> (Ambrus Vera, Feketető — Crna Bara)	159
100. <i>Erős János</i> (Lakatos Antal, Csóka — Čoka)	160
101. <i>A varázsszabla</i> (Lakatos Antal, Csóka — Čoka)	162
102. <i>Cím nélkül</i> (Mellik Mária, Csóka — Čoka)	164
103. <i>Cím nélkül</i> (Csehák Verona, Csóka — Čoka)	165
104. <i>Cím nélkül</i> (Csehák Verona, Csóka — Čoka)	165
105. <i>Cím nélkül</i> (Csehák Verona, Csóka — Čoka)	165
106. <i>Cím nélkül</i> (Csehák Verona, Csóka — Čoka)	166
107. <i>Cím nélkül</i> (Csehák Verona, Csóka — Čoka)	166
108. <i>Mátyás király meg a csókai földesúr</i> (Zsifkó Lívia, Csóka — Čoka)	166
109. <i>Mátyás király</i> (Csehák Verona, Csóka — Čoka)	167

110. Cím nélkül (Urbán Ferenc, Padé — Padej)	167
111. Cím nélkül (Medve Imre, Padé — Padej)	168
112. Cím nélkül (Kocsis János, Padé — Padej)	169
113. Cím nélkül (Ballai Erzsébet, Szaján — Sajan)	171
114. Cím nélkül (Bezdány Erzsébet, Szaján — Sajan)	171
115. <i>Bolond Sztévó meséje</i> (Tóth Eszter, Milesevo — Novo Miloševo) ...	172
116. <i>A szegény ember meg az ördögök</i> (Kardos István, Magyarcsernye — Nova Crnja)	173
117. <i>Nyakigláb, Csupaháj meg Málészáj</i> (Fái Rozália, Torda — Torda) .	175
118. <i>A lusta lányok</i> (Kelemen Rozália, Torda — Torda)	176
119. <i>A vén kutya</i> (Mohácsi Béni, Debellács — Debeljača)	178
120. <i>Csali mese</i> (Kovács János, Debellács — Debeljača)	179
121. Cím nélkül (Kovács Júlia, Hertelendyfalva — Vojlovica)	180
122. <i>A szegény feleségű király</i> (Balog György, Hertelendyfalva — Vojlovi- ca)	185
123. <i>Aranyhajú gyermekécské</i> (Nagy Józsefné, Hertelendyfalva — Vojlo- vica)	189
124. <i>A király és a szegény leány</i> (Nagy Józsefné, Hertelendyfalva — Vojlovica)	193
125. Cím nélkül (Kovács Barnabás, Hertelendyfalva — Vojlovica)	197
126. <i>Éhaj</i> (Kovács Barnabás, Hertelendyfalva — Vojlovica)	198
127. Cím nélkül (Kovács Barnabás, Hertelendyfalva — Vojlovica)	206
128. <i>Krisztus és a szegény ember</i> (Kovács Barnabás, Hertelendyfalva — Vojlovica)	219
129. <i>János és a Veres Vitéz</i> (Kovács Barnabás, Hertelendyfalva — Vojlovica)	222
130. <i>Az élet vize</i> (Kovács Barnabás, Hertelendyfalva — Vojlovica)	233
131. <i>Térdig érő selyemré</i> (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica) ...	242
132. Cím nélkül (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	249
133. Cím nélkül (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	252
134. <i>Jóbnak fia</i> (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	255
135. <i>A szegény ember és a mostohaleánya</i> (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	264
136. <i>Jágër</i> (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	269
137. Cím nélkül (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	269
138. Cím nélkül (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	270
139. <i>Firgunka</i> (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	270
140. <i>Úrimacska</i> (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	271
141. <i>Terülj, abroszkám</i> (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	274
142. <i>Fekete leves</i> (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	278
143. <i>A gonosz mostoha</i> (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	287
144. Cím nélkül (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	291
145. Cím nélkül (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	292
146. <i>Tyúkocska</i> (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	294
147. Cím nélkül (Erős Teréz, Hertelendyfalva — Vojlovica)	296

148. <i>Mese a két testvérről</i> (Bíró Gergely, Székelykeve — Skorenovac) . . .	301
149. <i>Mátyás király</i> (Erős Ilona, Székelykeve — Skorenovac)	315
150. <i>Mátyás király</i> (Erős Irén, Székelykeve — Skorenovac)	316
151. <i>Mátyás király</i> (Barta János, Székelykeve — Skorenovac)	316
152. <i>Mátyás király</i> (Erős Ilona, Székelykeve — Skorenovac)	317

BARANYA — SZLAVÓNIA

(Baranya 153—162. sz. mesék, Szlavónia 163—166. sz. mesék)

153. Cím nélkül (Győrfi Kálmán, Kopács - Kopačevo)	321
154. Cím nélkül (Tyúkos Horvát Antal, Kopács — Kopačevo)	328
155. Cím nélkül (Tyúkos Horvát Antal, Kopács — Kopačevo)	335
156. Cím nélkül (Tyúkos Horvát Antal, Kopács — Kopačevo)	346
157. Cím nélkül (Tyúkos Horvát Mária, Kopács — Kopačevo)	375
158. <i>Miből lett a pocok?</i> (Lőrinc Ilona, Kopács — Kopačevo)	378
159. Cím nélkül (Márton Erzsébet, Kopács — Kopačevo)	379
160. Cím nélkül (Egylábú Varga Áron, Kopács — Kopačevo)	386
161. <i>A megrontott tehén és a boszorkány</i> (Szuszi Szalai Áron Kopács — Kopačevo)	388
162. Cím nélkül (Szuszi Szalai Áron, Kopács — Kopačevo)	389
163. <i>Csali mese</i> (Péter István, Kórógy — Korog)	402
164. Cím nélkül (Cserepes János, Kórógy — Korog)	402
165. Cím nélkül (Fabó Júlia, Kórógy — Korog)	403
166. Cím nélkül (Cserepes János, Kórógy — Korog)	403

FÜGGELÉK

MONDÁK KRALJEVIĆ MARKÓRÓL

1. <i>Márkó király anyjának látomása</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	407
2. <i>Márkó király gyermekkorá</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	407
3. Cím nélkül (Hantz Verona, Adorján — Adorjan)	408
4. Cím nélkül (Kolár Vera, Adorján — Adorjan)	408
5. Cím nélkül (Varjú István, Adorján — Adorjan)	408
6. Cím nélkül (Vastag Rozália, Adorján — Adorjan)	409
7. Cím nélkül (Lőrinc Kálmán, Székelykeve — Skorenovac)	409
8. <i>Honnan kapta Márkó király az erejét?</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	409
9. Cím nélkül (Tóth Mária, Adorján — Adorjan)	410
10. Cím nélkül (Lahos András, Adorján — Adorjan)	410
11. <i>Márkó király lova</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	410

12. Cím nélkül (Vastag Rozália, Adorján — Adorjan)	411
13. Cím nélkül (Szűcs István, Adorján — Adorjan)	412
14. Cím nélkül (Varga Sándor, Adorján — Adorjan)	412
15. <i>A gerlice rigmusa Márkó királyról</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	413
16. <i>Márkó király megmérgezi a törököket a sárkányfejekkel</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	413
17. <i>Márkó király levágja tízezer török fejét</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	414
18. <i>Márkó király a gránicon</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	415
19. Cím nélkül (Volár Péter, Adorján — Adorjan)	415
20. Cím nélkül (Tóth Mária, Adorján — Adorjan)	416
21. Cím nélkül (Pobrányi Rozália, Adorján — Adorjan)	416
22. Cím nélkül (Volár Péter, Adorján — Adorjan)	417
23. Cím nélkül (Varjú István, Adorján — Adorjan)	417
24. <i>Márkó király pohárköszöntőre megy a törökhő</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	417
25. Cím nélkül (Szűcs István, Adorján — Adorjan)	418
26. <i>Márkó király legyőzi a szerencsen királyt</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	418
27. <i>Márkó király jószívűségéről</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	419
28. <i>Márkó király píz szór a gyerekeknek</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	421
29. <i>Márkó király bosszúja</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka) ..	422
30. <i>Márkó király és a szerbiai bíró</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	423
31. <i>Márkó király katonájának a segítsége</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	425
32. <i>Márkó király halála</i> (Szaboleski Juliánna, Piros — Rumenka)	426
33. Cím nélkül (Erős Ilona, Székelykeve — Skorenovac)	426
34. Cím nélkül (Lahos András, Adorjan — Adorjan)	427

JEGYZETEK

<i>Bevezetés a jegyzetekhez</i>	431
<i>A mesék tipológiai meghatározása</i> (Kovács Ágnes)	434
<i>A kötetben található mesék típusjegyzéke</i> (Kovács Ágnes)	440
<i>Jegyzetek a Kraljević Marko-mondákhoz</i> (Magdalena Veselinović-Šulc)	445
<i>Térképszázlat a gyűjtés helyeiről</i>	448
<i>Szójegyzék</i>	450
<i>A mesemondók adatai a gyűjtés idején</i>	455
<i>A mesemondók jegyzéke</i>	462

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója
és Bányai János, a Forum Könyvkiadó főszerkesztője
Felelős szerkesztő: Róbert Zsófia Műszaki szerkesztő: Kozma Anikó
A burkoló- és a kötésterv Bogdán Hajnalka munkája
Terjedelem: 29,5 (A/5) ív + 12 oldal melléklet

AK 1974 k 8486

83.11083 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

JUGOSZLÁVIAI MAGYAR NÉPMESÉK II.

MELLÉKLETE

1. Kovács Juli néni (Hertelendyfalva — Vojlovica)
Penavin Olga felvétele

2. Székely asszonyok, középen Erős Teréz (Hertelendyfalva — Vojlovica) Király János felvétele

3. Mesemondás Kupuszinán. Penavin Olga felvétele

4. Iskolás leányok Kupuszinán, Király János felvétele

5. Piacozók, Kupuszina, Király János felvétele

6. Muravidéki ház (Csente). Penavin Olga felvétele

7. Mesemondás közben Kórógyon az öregek. Garai Ákos felvétele

8. Dorozslói leányviselet. Penavin Olga felvétele

9. Kopácsi varsa. Loboda Gábor felvétele

10. Vörösmart, pincesor. Loboda Gábor felvétele

390/3

635493

PENAVIN
OLGA

II

JUGOSZLAÁVIAI
MAGYAR
NÉPNEVESEK